37
16 D
14

F
4
20

Digitized by Google

Digitized by Google

SEPTIMVS TOMVS

OPERVM VENERABILIS Bedæ: in quo Conciones & ſcripta continentur, quæ ad Eccleſiam inſtruendam, piorúmque animos excitandos multum faciunt: eorũ uerò nomenclatio, pagella uerſa habetur.

[redacted]

BASILEAE, M. D. LXIII

Digitized by Google

SEPTIMI TOMI

ELENCHVS.

Homiliæ æſtiuales de Tempore, XXXIII. *Pagina* 2

Homeliæ æſtiuales de Sanctis, XXXII. 127

Homiliæ hyemales de Tempore, XV. 256

Homiliæ Quadrageſimales, XXII. 304

Homiliæ hyemales de Sanctis, XVI. 404

Sermones ad populum uarij 472

Scintillæ, ſiue Loci communes 516

De muliere forti, libellus 627

De Officijs, libellus 839

Fragmenta quædam in libros Sapientiales, & Pſalterij uerſus aliquot. 650

Digitized by Google

Homiliæ æſtiuales Bedæ presbyteri de tempore.

IN VIGILIIS PASCHAE.

Matth. 28. Mar. 16. Lucæ 24. Ioan. 20. *IN illo tempore, Veſpere autem ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati, uenit Maria Magdalena, & altera Maria uidere ſepulchrum. Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

VIGILIAS nobis huius ſacratiſsimæ noctis, ſicut ex lectione euangelica audiuimus, fratres chariſsimi, reſurrectio Domini ac Saluatoris noſtri dedicauit. Iuſte etenim hanc pro eius amore uigilijs celebramus & hymnis, qui pro noſtro amore in ea dormire in mortem, ac de morte uoluit excitari. nam ſicut Apoſtolus ait, mortuus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. (Rom. 4.) Quod ipſo quoq; ſtatum temporis quo uel mortuus eſt in cruce, uel à mortuis reſurrexit, oſtendit. Circa horam quippe nonam, cum inclinata iam eſſet ad ueſperam dies, & tepefactus à meridiano feruore radius ſolis, myſterium uictorioſiſsimæ paſsionis conſummauit, euidenter ſe inſinuans propter auferenda ſcelera, quibus à diuina luce & dilectione in huius mortem peregrinationis incidimus, crucis ſubiſſe patibulum. Surrexit mane prima ſabbati, quæ nunc dies Dominica uocatur, manifeſtè docens ſe nos à morte animæ reſuſcitaturū: & in lucem perpetuæ felicitatis eſſe perducturum. Sed & aliud nobis memorabile myſteriū tempore ſuæ paſsionis, ſepulturę & reſurrectionis intimare curauit. Sexta quippe feria crucifixus eſt, ſabbato quieuit in ſepulchro, Dominica reſurrexit à mortuis, ſignificans electis ſuis per ſex huius ſeculi ætates, inter pericula perſecutionum bonis operibus inſudandum. In alia autem uita quaſi in ſabbato perpetuo requiem animarum ſperandam: porro in die iudicij quaſi in die dominica, corporum quoq; immortaliū receptionem eſſe celebrandam, in quibus deinceps animæ ſuperno gaudio ſine fine fruantur. Quod autem in lectione euangelica dictū eſt, quia ſanctæ mulieres ueſpere ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, uenerint uidere ſepulchrum, ita intelligendum eſt: quia ueſpere quidem uenire cœperint, ſed luceſcente mane in primam ſabbati ad ſepulchrum peruenerunt, id eſt, ueſpere aromata parauerunt, quibus corpus Domini ungere deſiderabāt, ſed parata ueſpere aromata mane ad ſepulchrum detulerint. quod Matthæus quidem breuitatis cauſa obſcurius poſuit, ſed alij euangeliſtæ quo ordine ſit factum euidentius oſtendunt. Sepulto nanq; ſexta feria Domino, reuerſæ à monumento mulieres parauerunt aromata & unguenta quamdiu operari licebat, & ſabbato quidem ſiluerūt ſecundum mandatum, ſicut Lucas apertè deſignat. (Lucæ 24.) Cum autē tranſiſſet ſabbatum, ueſperaq; aduenięte tēpus operandi rediſſet, mox promptè ad deuotionem emerunt, quæ minus parauerant aromata, ſicut Marcus commemorat, ut uenientes ungerent eum, & ualde mane una ſabbatorum ueniunt ad monumentum. (Mar. 16.) Quærendum autem, cur noctem Dominicæ reſurrectionis euangeliſta deſcribens ait,

Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati.] Cū conſuetus ordo temporum habeat, ueſperā magis tenebreſcere in noctem, quàm in diem luceſcere. Sed myſtice loquens euangeliſta quantū dignitatis hæc ſacratiſsima nox de gloria deuictæ mortis accepit, inſinuare ſtuduit, dum eius exordium quo deuotæ Chriſto fœminæ in obſequium illius uigilare cœperunt, in ſequentē iam diē luceſcere perhibuit. Nam dominus autor & ordinator temporum, qui in ultima noctis huius parte ſurrexit, totam eam nimirum eiuſdem reſurrectionis luce feſtiuam reddidit & coruſcam. Siquidem ab exordio mundanæ creationis uſq; huc, ita temporum curſus diſtinguebatur, ut dies noctem præcederet, iuxta ordinem uidelicet primæ conditionis. Hac autem nocte per myſterium reſurrectiōnis Dominitēporum ordo mutatus eſt. Nam quia nocte reſurrexit à mortuis, die uerò ſequēti eiuſdem reſurrectionis effectum diſcipulis oſtendit, ac participato cum eis conuiuio, ueritatem uirtutis eius mirantibus ſimul & gaudentibus aſtruxit: rectiſsimè nox illa ſequentis diei coniuncta eſt luci, ac ſi temporum ordo ſtatutus eſt, ut dies noctem ſequatur. Et quidem aptiſsimè quondam diem ſequebatur nox, quia homo à luce paradiſi peccando lapſus, in huius ſeculi tenebras ærumnasq; decidit: aptiſsimè nunc dies ſequitur noctem, quando per fidem reſurrectionis à peccati tenebris & umbra mortis ad lucē uitę Chriſto largiente reducimur. Quapropter neceſſe eſt, fratres chariſsimi, ut quia noctem hanc pręcipuā gratia Dominicæ reſurrectionis illuſtratam cognouimus, ipſi quoq; ſolicitè curemus, ne qua eius particula noſtro in corde tenebreſcat, ſed tota luceſcat in diem, & nunc uidelicet nobis uigilias eius dignè deuotione laudis agentibus, & completis quoq; uigilijs ſobria ac pura conſcientia, diei Dominici paſchalia feſta expectantibus.

Venit, inquit, Maria Magdalena, & altera Maria uidere ſepulchrum.] Duæ unius nominis eiuſdemq; amoris ac deuotionis fœminæ, quę Dominicum uenerūt inuiſere ſepulchrū, duas fidelium plebes, Iudaicā ſcilicet & gentilem deſignant, quæ una atq; indiſsimili ſtudio paſsionē, reſurrectionēq;

ſui redemptoris quacunq; eius eccleſia per orbem diffuſa eſt celebrare deſiderant. Quòd autem terræmotus reſurgente Domino de ſepulchro ſicut etiã moriente in cruce factus eſt magnus, ſignificat terrena prius corda & cœleſti ſpe deiecta per fidem paſsionis ac reſurrectionis eius concutienda ad pœnitentiam, ac ſaluberrimo pauore permota, ad uitam ſublimãda perpetuam. Quod angelus aduenit, obſequiũ ſeruitutis ſuæ quod Domino debuit, exoluit. Quia enim Chriſtus Deus & homo eſt, inter acta humanitatis eius ſemper angelorum miniſteria Deo debita non deſunt, ſicut inquiſita ſancti euãgelij copioſiſsimè probat hiſtoria. Reuoluit autem lapidem, non ut egreſſuro Domino ianuã pandat, ſed ut egreſſus eius iam facti præſtet hominibus indicium. Qui enim mortalis adhuc clauſo uirginis utero potuit naſcẽdo mũdum ingredi, ipſe abſq; ulla dubietate iam factus immortalis, clauſo licet ſepulchro potuit reſurgendo exire de mundo. Nec prætereundũ quare teſtis Dominicæ reſurrectionis angelus ſedens apparuerit, cum is qui natiuitatis eius mundo gaudium euãgelizabat, iuxta paſtores ſtetiſſe legatur. Luce 2. Stare quippe pugnantis eſt, ſedere autem regnantis. Et rectè ſtans apparuit angelus qui aduentum Domini in mundo prædicabat: ut etiam ſtando ſignaret, quia is quem prędicabat, ad debellandum mundi principem ueniret. Rectè præco reſurrectionis eius ſediſſe memoratur, ut etiam ſedendo figuraret eum ſuperato mortis autore, ſedem regni iam conſcẽdiſſe perpetui. De qua ipſe paulo pòſt diſcipulis apparens ait: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Matt. 28. Et euangeliſta Marcus: Et Dominus quidem Ieſus, inquit, poſtquàm locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlũ, & ſedet à dextris Dei. Marc. 16. Sedebat autem ſuper lapidẽ reuolutum, quo oſtium monumenti claudebatur, ut clauſtra inferorum ſua illum uirtute deieciſſe ac ſuperaſſe doceret, quatenus omnes quos ibi ſuos inueniſſet ad paradiſi lucẽ requiemq; ſubleuaret iuxta illud propheticum: Zach. 9. Tu quoq; in ſanguine teſtamenti eduxiſti uinctos de lacu, in quo non eſt aqua.

Erat aſpectus eius ſicut fulgur, & ueſtimenta eius ſicut nix.] Vt ipſo quoq; habitu & uultu ſignificaret, quia is cuius gloriam reſurrectionis nunciabat, & terribilis ad damnandũ reprobos, & benignus eſſet ac blandus ad conſolandum electos. In fulgure etenim terror timoris, in niue autẽ blandimentum candoris exprimitur. In cuius indicium diuinę diſcretionis ipſe quoq; angelus apparet, & cuſtodes ſepulchri impios timore perterret, ac mortuorum inſtar terrę proſternit, & uiſitatrices eiuſdẽ ſepulchri piiſsimas benigna conſolatione refouet, ac ne paueant conſortat. Inſuper etiam familiari affatu prior ipſe, quia ſciret eos Ieſum quærere, dicit, & quia iam ſurrexit addit, mox etiam ipſas honorifico ac lætiſsimo ſubditas miniſterio gaudiũ reſurrectionis eius euangelizare pręcipit. Et quàm felices fœminę, quę angelico doctæ oraculo triumphũ reſurrectionis mundo annunciare meruerunt, atq; mortis, quam Eua ſerpentino ſeducta affatu contraxit, imperium prędicare dirutũ. Quãto feliciores animæ uirorum pariter & fœminarum, quotquot in die iudicij percuſsis pauore ac digna ultione reprobis, ipſe cœleſti gratia adiutæ triumphare de morte, & gaudium beatæ reſurrectionis intrare meruerint. Currentibus autem eis euangelizare diſcipulis occurrit Ieſus, eaſq; ſalutat, oſtendens ſe omnibus iter uirtutum inchoãtibus, ut ad ſalutem perpetuã peruenire queant, adiuuando occurrere.

Illæ autem acceſſerunt & tenuerunt pedes eius.] Videamus fratres in Domino reſurgente à mortuis ueritatem noſtræ carnis, uideamus gloriam nouę incorruptionis. Superius quippe lectum eſt, quia clauſo ſurrexit monumento: nunc autem legitur, quia mulieres tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eũ. Surrexit enim clauſo oſtio monumenti, & exijt, ut immortale iam factum doceret eſſe corpus, quod in monumento clauſum fuerat mortuũ. Tenendas mulieribus præbuit plantas, ut ueram ſe habere carnem, quę à mortalibus tangi poſſet intimaret.

Ite, inquit, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me uidebunt.] O mira pietas ſaluatoris, mira benignitas. Quos ante paſsionem diſcipulos, & aliquandu etiam ſeruos uocare conſueuerat, hos poſt reſurrectionem fratres appellat, ut & eiuſdem ſe humanitatis, quam & antè habuerat, habitum reſurgendo reſumpſiſſe monſtraret, & illos quoq; ad promerendã ſperandamq; in ſua carne coronã immortalitatis qua ipſe iam præminebat, erigeret. Sanè quod ſe in Galilęa uidẽdum à diſcipulis prædixit, & ſicut ſequẽtia ſancti euangelij declarant, exhibuit etiã in hoc myſticè, & ueritatem ſuæ reſurrectionis & noſtræ profectũ uitæ ſpiritalis inſinuat. Galilæa quippe trãſmigratio facta interpretatur. Et bene in Galilæa uidetur à diſcipulis, qui iam de morte ad uitam, de corruptione ad incorruptionẽ, de pœna tranſmigrauerat ad gloriam, ut uictoriã reſurrectionis non ſolum oſtenſione corporis & exhortatione ſermonis, ſed nomine quoq; loci in quo appareret & loqueretur commendaret. Sed & ipſi gaudio reſurrectionis eius ita ſolum tunc frui ualemus, ſi nunc de corruptela uitiorum ad uirtutum opera tranſmigrare ſatagimus. Vnde curandum ſummopere eſt fratres mei, ut quia reſurrectionis Domini & ſaluatoris noſtri tempus agnouimus, quia eius ſolẽnia celebramus, continuis bonorum operum profectibus ad contemplandam eius celſitudinem tranſmigremus: quia noſtræ reſurrectionis tempus ignuramus, quod tamẽ futurum nullo modo ambigimus, & omni quidem, & in hac præcipua nocte ſolicitas pro eius expectatione uigilias agamus. Obſecremus miſericordiã illius, qui ſuſceptam pro nobis humiliter mortẽ mox ſublimiter ſuperauit, ut noſtræ nos tempore reſurrectionis de morte ad uitã tranſmigrare cõcedat. Rogemus eum qui paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, 1. Cor. 5. ut & inchoata paſchalis

gaudij

gaudij ſolennia nos dignè peragere, & per hæc contingere ad gaudia præſtet æterna. Inter hęc uerò notandũ, quòd huius ſacratiſsimæ noctis ac redemptionis noſtrę, quam colimus ſolennitas, iam olim eſt in antiquo Dei populo myſticè Exod.12. deſignata. Cum enim idẽ populus diu fuiſſet Aegyptia ſeruitute grauatus, nec eum dimittere uellent Aegyptij ad liberũ ſui conditoris exire ſeruitium, tandẽ præcepit ei Dominus in celebratione paſchę immolare agnum, eiusq; carnes hac nocte aſſare & edere, & ex eius ſanguine, qui eſſet effuſus in limine poſtem domorũ ſuarũ utrunq; ac ſuperliminare perungere, atq; intus paratum ac uigilantem, horam ſuę redemptionis expectare: quod dum faceret, ecce noctis huius medio Dominus adueniẽs percuſsis Aegyptiorum primogenitis, liberauit populũ ſuum à pondere longę ſeruitutis, atq; ad terram promiſſæ olim patriæ perduxit, iubẽs eum hãc noctem in memoriam ſuę ſaluationis omnibus annis immolationem agni paſchalis agere ſolẽnem. Quę profectò redemptio populi illius ſpiritalis noſtræ redemptionis, quæ reſurgente à mortuis Domino hac nocte completa eſt, typũ geſsit, ſicut etiam carnales eiuſdem populi oppreſſores Aegyptij diriora nequitiæ ſpiritalis arma deſignant, quibus ſubiectũ ſibi genus humanum impia damnatione premebat. Sed ueniens agnus immaculatus dignatus eſt immolari pro nobis, dedit ſanguinem ſuum noſtræ ſalutis precium, qui morte ad tempus ſuſcepta, mortis imperium perpetuò damnauit, mirandoq; ac deſiderabili ſpectaculo agnus innocenter occiſus, leonis qui occiderat uires potenter attriuit. Agnus qui tollit peccata mundi, leonẽ qui intulit peccata mundo cõfregit: agnus qui nos ſuæ carnis & ſanguinis libamine ne pereamus reficit, leonem qui nos rugiens circuit, & quẽ de nobis perdat, inquirit, interficit agnus, qui ſuæ mortis ſignum frontibus noſtris ad decutiẽda tela mortiferi hoſtis impoſuit. Nam & ideo ſanguis agni legalis in limine ſuperliminari, & utroq; poſte domorum in quibus edebatur iuſſus eſt poni, ut et iã quadripartita ſanguinis diſtinctio quadrifidũ Dominicæ paſsionis uexillum, quo nos ſignati liberamur exprimeret, deiecit aduerſarium noſtræ libertatis & pacis, qui inſidiatur nobis in occulto, ſicut leo in cubili ſuo. Sicuti ergo nocte hac immolato agno in Aegypto, ſignatis eius ſanguine domibus fidelium, comeſtis eius carnibus uenit Dominus repente, & eos qui myſterij cœleſtis exortes manebant puniens, è contra populũ quẽ ſacramentis ſalutaribus imbutum uidit, redemit: ita nimirũ Dominus ac redemptor noſter cum ſuum pro nobis corpus & ſanguinem hoſtiam patri obtuliſſet, ſubuertit potentiam diaboli, & ſatellitum eius ſpirituum uidelicet immundorũ audaciam comminuit. Diſiecit clauſtra inferni, electos qui ibidem quamuis in tranquillitatis ſinu tenebantur eruit, & hac ipſa nocte reſurgens à mortuis ad cœleſtis regni gau-
Pſalm.67. dia reduxit, impleta prophetia quæ dixit, Aſcẽdẽs in altũ captiuã duxit captiuitatẽ, nec iuſtos ſolũ quos apud inferos inuenit, abſtulit, uerũ etiam eis, quos in carne adhuc poſitos ſuos eſſe cognouit, nec non & nobis, quos in ſe credituros in fine temporum præuidit, remediũ ſalutis morte ſua ac reſurrectione procurauit. Nobis etiã antequã crearemur ſpiritalem uitæ alimoniam qua recrearemur ſacrauit, ſignũ uictoriæ quo ab hoſtiũ inſidijs muniremur parauit, uitæ perẽnis iter quod ſequamur aperuit. Vnde & ipſi meritò nocte hac redemptionis noſtræ memores uigilijs Deo dignis inſtamus & precib. lectionibus diuinis, quæ datæ nobis gratiæ munera narrãt, audiendis operam damus, nouam adoptionis plebẽ ſpiritalis Aegypti Domino ſubtractam, uni uero Domino fonte regenerationis ſacramus, miſſarum ſolẽnia celebramus, corpus ſacroſanctum & precioſum agni noſtri ſanguinem, quo à peccatis redempti ſumus denuò Deo in profectum noſtræ ſalutis immolamus. Et quia de reſurrectionis Dominicæ ſimul & ereptionis noſtræ myſterijs annua ſolennitate lætamur, ſtudeamus chariſsimi, hęc eadem myſteria interno mentis amore complecti, hæc uiuendo ſemper tenere, hæc quaſi munda animalia nunc oris locutione ruminãda, nunc cordis penetralibus retractanda ſeruemus, & ante omnia talibus uitam ducere curemus actibus, quibus noſtræ quoq; reſurrectionis euentum lętantes mereamur aſpicere, ut cum tuba nouiſsima totum genus humanũ excitans ad tribunal iuſti iudicis aduocauerit, nos à ſorte reproborũ ſecernat, ſignum eiuſdem iudicis noſtri, quo ſacramur, à pœna negligentiũ ſecernant uigiliæ quibus aduẽtum eius expectamus, eisq; digna ultione mulctatis ipſe nos ad manſionẽ ſupernæ pacis, quam ante ſecula promiſit, inducat, qui uiuit & regnat cũ patre in unitate ſpiritusſancti Deus per omnia ſecula ſeculorũ, Amen.

IN DIE SANCTO PASCHAE.
Marci 16. Matt. 28. Lucæ 24. Ioan. 20.

IN illo tempore, Maria Magdalena & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, ut uenientes ungerẽt Ieſum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN euangelio Lucæ ſcriptum eſt, quod reuertentes à monumento parauerunt aromata & unguenta, & ſabbato quidem ſiluerũt ſecundũ mandatum. Mandatum ergo legis erat, ut ſab- Deuter.5.
bati ſilentium à ueſpera uſq; ad ueſperam ſeruaretur: ideoq; religioſæ mulieres ſepulto Domino, quamdiu licebat operari, id eſt uſq; ad ſolis occaſum, in unguentis preparandis erant occupatæ, ut Lucas ſcribit. Et quia tũc præ anguſtia Lucæ 24.
temporis opus explere nequibãt, feſtinauerũt mox tranſacto ſabbato. i. occidẽte ſole, ubi operandi licẽtia remeauerat, emere aromata, ſicut Marcus refert, ut uenientes mane ungerẽt corpus eius. Neq; enim ueſpere ſabbati p̃occupa-

tę iã noctis articulo, monumẽtũ adire ualuerũt.

Et ualde mane una ſabbatorum ueniunt ad monumentum, orto iam ſole.] Prima ſabbatorum prima dies eſt à die ſabbatorum, id eſt, requietionum, quã nunc diem Dominicam propter reſurrectionem Domini ſaluatoris mos eccleſiaſticus appellat. Id ipſum autẽ eſt, cum una ſabbati, ſiue una ſabbatorum legimus, id eſt, una dies à ſabbatorũ die, hoc eſt, requietionum, quæ in ſabbatis cuſtodiebantur. Sanctæ autem mulieres quæ Dominũ fuerant ſecutæ, cum aromatibus ad monumentum uenerunt, & ei quem uenientẽ dilexerant, etiam mortuo ſtudio humanitatis obſequũtur. Et nos ergo in eum, qui eſt mortuus credentes, ſi odore uirtutum referti cum opinione bonorum operum Dominũ quęrimus, ad monumentum profectò illius cum aromatibus uenimus. Quod autem ualde mane mulieres uenerũt ad monumentum orto iam ſole, id eſt, cum iam cœlum ab orientis parte albeſceret, quod non fit utiq; niſi ſolis orientis uicinitate, iuxta hiſtoriã quidem magnus quærendi & inueniẽdi Dominum feruor charitatis oſtenditur: iuxta intellectum uerò myſticum nobis datur exemplum illuminata facie, decuſsiſq; uitiorum tenebris odorem bonorum operum Domino, & orationum ſuauitatem offerre.

Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Et reſpicientes uiderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus ualde.] Quomodo lapis per an-

Matth. 28. gelum reuolutus ſit, Matthæus ſufficienter exponit. Sed reuolutio lapidis, myſtice reſerationem ſacramentorum Chriſti, quæ uelamine literæ legalis tegebantur, inſinuat. Lex enim in lapide ſcripta eſt, cuius ablato tegmine, gloria reſurrectionis oſtenſa, & abolitio mortis antiquæ, ac uita nobis ſperanda perpetua toto cœpit orbe prædicari.

Et introeuntes in monumentum, uiderunt iuuenem ſedentem in dextris coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt.] Introeuntes ab oriente in domum illam rotundam, quæ in petra eſt exciſa, uiderunt angelum ſedẽtem ad meridianam partem loci illius, ubi poſitũ fuerat corpus Ieſu: hoc enim erat in dextris. Quia nimirum corpus quod ſupinum iacẽs caput habebat ad occaſum, dexteram neceſſe eſt

Ibidem. haberet ad auſtrum. Scribit autem Matthæus quod angelum qui reuoluit lapidem ab oſtio monumenti, primò uiderunt ſuper ipſum lapidem ſedẽtem, qui eas intrare in locum ubi Dominus erat poſitus iuſſerit, & uidere quod iam

Lucæ 24. reſurrexiſſet à mortuis. Scribit Lucas quod intrantes in monumentum duos angelos inibi ſtãtes inuenerint. Illæ ergo mulieres angelos uident, quę cum aromatibus uenerunt: quia uidelicet illæ mentes ſupernos ciues aſpiciunt, quę cum uirtutibus ad Deum per ſancta deſideria proficiſcuntur. Notandum uerò nobis eſt, quidnã ſit quod in dextris ſedere angelus cernitur. Quid nanq; per ſiniſtrã, niſi uita præſens? Quid uerò per dexterã, niſi perpetua uita ſignatur?

Cantic. 8. Vnde ſcriptum eſt: Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Siniſtram nanq; Dei eccleſia proſperitatem uidelicet uitę præſentis quaſi ſub capite poſuit, quam intẽtione ſummi amoris premit: dextera uerò Dei eã amplectitur, quia ſub æterna eius beatitudine tota deuotione continetur. Quia igitur redemptor noſter iam præſentis uitæ corruptionem tranſierat, rectè angelus qui nunciare perennẽ eius uitam uenerat, in dextera ſedebat. Qui ſtola candida coopertus apparuit, quia feſtiuitatis noſtrę gaudia nunciauit. Candor etenim ueſtis ſplendorem noſtræ denunciat feſtiuitatis. Noſtræ dicamus an ſuæ? Sed ut fateamur uerius, & ſuæ dicamus, & noſtræ. Illa quippe redẽptoris noſtri reſurrectio, & noſtra feſtiuitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit: & angelorum feſtiuitas extitit, quia nos reuocando ad cœleſtia eorum numerũ impleuit. In ſua ergo ac noſtra feſtiuitate angelus in albis ueſtib. apparuit, quia nos per reſurrectionẽ Dominicam ad ſuperna reducimur, cœleſtis patriæ dãna reparantur. Sed iam qui uenientes fœminas affatur audiamus.

Nolite expaueſcere: Ieſum quæritis Nazarenum, crucifixum, ſurrexit, non eſt hic: ecce locus ubi poſuerunt eum.] Nolite, inquit, expaueſcere. Ac ſi aperte dicat: Paueãt illi qui non amant aduentum ſupernorũ ciuiũ, pertimeſcant qui carnalibus deſiderijs preſsi, ad eorum ſe ſocietatẽ pertingere poſſe deſperant. Vos autem cur pertimeſcitis, quæ conciues ueſtros uidetis? Vnde & Matthæus angelum apparuiſſe deſcribens, ait: Erat autem aſpe- Matth. 28.
ctus eius ſicut fulgur, & ueſtimenta eius ſicut nix. In fulgure etenim terror timoris eſt, in niue autẽ blandimentum candoris. Quia uerò omnipotens Deus & terribilis eſt peccatoribus, & blãdus iuſtis, rectè teſtis reſurrectionis eius angelus, & in fulgure uultus, & in candore habitus demonſtratur, ut de ipſa ſua ſpecie & terreret reprobos, & mulceret pios.

Ieſum quæritis Nazarenum.] Ieſus Latino eloquio ſalutaris, id eſt, Saluator interpretatur. At uerò multi hoc nomine dici poterãt tunc, non tamẽ ſubſtantialiter, ſed nuncupatiuè. Ideoq; locus ſubiungitur, ut de quo Ieſu dictũ ſit, manifeſtetur: *Nazarenum* & cauſam protinus ſubdit: *Crucifixum*, atq; addidit: *reſurrexit, non eſt hic.* Nõ eſt hic, dicitur per præſentiam carnis, qui tamen nuſquã deerat per præſentiam maieſtatis.

Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet uos in Galilæam.] Quærẽdum eſt nobis cur nominatis diſcipulis Petrus deſignatur ex nomine. Sed ſi hunc angelus nominatim non exprimeret, qui magiſtrum negauerat, uenire inter diſcipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne deſperaret ex negatione. Qua in re conſiderandũ nobis eſt, cur omnipotẽs Deus eum quẽ cũctæ eccleſiæ præferri diſpoſuerat, ancillæ uocẽ pertimeſcere, & ſeipſum negare permiſit. Quod nimirum magnę actum pietatis diſpenſatione cognoſcimus, ut is qui futurus erat paſtor eccleſiæ in ſua culpa diſceret, qualiter alijs miſereri debuiſſet. Prius itaq; eum oſtendit ſibi, & tunc præpoſuit cæteris, ut ex ſua infirmitate cognoſceret,

Digitized by Google

ſceret, quàm miſericorditer aliena infirma tolerarет. Bene autē de redemptore noſtro dicitur:

Præcedet nos in Galilæam, ibi eum uidebitis, ſicut dixit uobis.] Galilæa nanque transmigratio facta interpretatur. Iam quippe redemptor noſter à paſsione ad reſurrectionem, à morte ad uitam, à pœna ad gloriam, à corruptione ad incorruptionē transmigrauerat. Et primùm poſt reſurrectionē in Galilæa à diſcipulis uidetur, quia reſurrectionis eius gloriam pòſt læti uidebimus, ſi modò à uitiis ad uirtutum celſitudinē transmigramus. Qui ergo in ſepulchro nūciatur, in transmigratione oſtenditur: quia is qui in mortificatione carnis agnoſcitur, in trāſmigratione mentis uidetur, qui cum patre & ſpiritu ſancto, &c.

FERIA SECVNDA PAſchæ. Lucæ 24.

IN illo tempore, duo ex diſcipulis Ieſu ibant in caſtellum, quod erat in ſpacio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalem, nomine Emaus: & ipſi loquebantur adinuicem de his omnibus quæ acciderant. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

STadium quo Græci autore, ut dicunt, Hercule uiarū ſpacia menſurant, octaua eſt para miliarij, & ideo ſexaginta ſtadia, ſeptem milia paſſuum & quingentos ſignificant. Quod bene ſpacium itineris congruit eis qui de morte ac ſepultura Saluatoris certi, dubij de reſurrectione gradiebātur. Nam reſurrectionem quæ poſt ſeptimam ſabbati facta eſt, octauo numero concinere quis ambiget? Diſcipuli ergo qui de Domino loquentes incedebant, ſextum cœpti itineris miliarium compleuerunt: quia illum ſine querela uiuentem uſque ad mortem, quam ſexta ſabbati ſubijt peruenisse dolebant. Compleuerunt & ſeptimum, quia hunc in ſepulchro quieuiſſe non dubitabant. Verùm de octauo dimidium tantum peregerunt, quia gloriam celebratæ iam reſurrectionis necdum perfecte credebant. Emaus autē ipſa eſt Nicopolis ciuitas inſignis Palæſtinæ, quæ poſt expugnationem Iudææ ſub Marco Aurelio Antonino principe reſtaurata, cum ſtatu mutauit & nomen.

Et factum eſt dum fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis.] Loquētes de ſe Dominus appropinquans comitatur, ut & fidē ſuæ reſurrectionis eorum mentibus incendat, & occultæ præſentia maieſtatis ſemper ſe quod promiſit impleturum deſignet: Matth. 18. Vbi enim ſunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi, ait, ſum in medio eorum.

Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoſcerent. Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones quos confertis adinuicem ambulantes, & eſtis triſtes?] Apparuit quidem Dominus diſcipulis, ſed eis ſpeciem quam recognoſcerēt non oſtendit. Hoc ergo egit Dominus foris in oculis corporis, quod apud ipſos agebatur intus in oculis cordis. Ipſi nanque apud ſemetipſos intus & amabant & dubitabant: eis autem Dominus foris & præſens aderat, & quis eſſet non oſtendebat. De ſe ergo loquentibus præſentiā exhibuit, ſed de ſe dubitātibus cognitionis ſuæ ſpeciem abſcondit.

Et reſpondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem, & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?] Peregrinum putabant eum, cuius uultum non agnoſcebant: ſed & reuera peregrinus erat eis, à quorū naturæ fragilitate percepta iā reſurrectionis eius gloria lōge diſtabat. Peregrinus erat eis, à quorū adhuc fide uirtute reſurrectionis eius neſcia manebat extraneus.

Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt de Ieſu Nazareno, qui fuit uir propheta, potens in opere & ſermone coram Deo & omni populo.] Prophetam & magnum fatentur, filium Dei tacent, uel ſcilicet nondum perfecte credentes, uel ſoliciti ne inciderēt in manus Iudæorum perſequentium, quia neſciebant quia eſſet cum quo loquebantur, quod uerum credidere celantes.

Et quomodo tradiderunt eum ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum: nos autem ſperabamus, quia ipſe eſſet redempturus Iſrael.] Meritò triſtes incedebant, quia & ſeipſos quodammodo arguebant quòd in illo redemptionē ſperauerint, quem iam mortuum uiderant nec reſurrecturū credebāt, & maximè dolebant eum ſine culpa occiſum, quia nouerant innocentē.

Et nunc ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt. Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum: & non inuento corpore eius, uenerunt dicentes ſe etiam uiſionem angelorum uidiſſe, qui dicunt eum uiuere.] Terruiſſe dicuntur meritò eos, quorum mentibus plus de non inuento corpore Dominico mœſtitiam qua dolebant addere, quàm denūciata per angelos eius reſurrectione gaudium quo recrearentur, uidere potuerunt.

Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita inuenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum uerò non inuenerunt.] Cum ipſe Lucas ſuprà Petrum dixerit cucurriſſe ad monumentū, & nunc Cleopham dixiſſe ipſe retulerit, quod quidam eorum ierant ad monumentum: intelligitur atteſtari quod duo ierint ad monumētum, ſed Petrū ſolū primò cōmemorauit, quòd illi primitus Maria nūciauerit. Lucæ 24.

Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Et incipiens à Moſe, & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant.] Hoc nobis in loco non ulla ſcripturam interpretandi, ſed gemina nos ipſos humiliandi neceſsitas incumbit, qui neque in ſcripturis quantum oportet edocti, neque adimplenda quæ diſcere forte potuimus, quantum decet ſumus intenti. Nam ſi Moſes & omnes prophetæ Chriſtum locuti ſunt, & hunc per anguſtiam paſsionis in gloriam ſuam intraturum, qua ratione ſe gloriatur eſſe Chriſtianos, qui iuxta uirium ſuarū modulum neque ſcripturas qualiter ad Chriſtū pertineant inueſtigare, neque ad gloriam quā cum Chriſto habere cupiunt per paſſiones tribulationum deſiderant attingere?

Et appropinquauerunt caſtello quò ibant, & ipſe ſe finxit longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt iam dies, & intrauit cum illis.] Nihil ſimplex ueritas per duplicitatem fecit, ſed quod dicitur, finxit ſe longius ire, talem ſe exhibuit diſcipulis in corpore, qualis apud illos erat in mente. Probandi autē erant ſi hi qui eum, & ſi necdum ut Deum diligerent, ſaltē ut peregrinū amare potuiſſent. Sed quia eſſe extranei à charitate non poterant, hi cum quibus ueritas gradiebatur, eum ad hoſpitiū quaſi peregrinum uocant. Cur autem dicimus uocant, cū illic ſcriptum ſit, & coëgerunt illum? Ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini non ſolū ad hoſpitiū inuitādi ſunt, ſed etiā trahendi.

Et factum eſt dum recumberet cum illis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis: & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.] Quem in ſcripturæ ſacræ expoſitione non cognouerunt, in panis fractione cognoſcunt, audiendo præcepta Dei illuminati non ſunt, faciendo illuminati ſunt, quia ſcri- Rom.2. ptum eſt: Non auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Quiſquis ergo uult audita intelligere, feſtinet ea quę iam intelligere potuit opere implere.

Et ipſe euanuit ex oculis eorum. Et dixerunt adinuicē: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in uia, & Luce 12. *aperiret nobis ſcripturas?*] Ignem, inquit, ueni mittere in terram, & quid uolo niſi ut ardeat? Ignem quippe Dominus in terrā miſit, cum afflatu ſpiritus ſancti cor carnalium incendit: & terra ardet, cum cor carnalium in ſuis prius uoluptatibus frigidum relinquit concupiſcentias pręſentis ſeculi, & incēditur ad amorem Dei. Nonne cor noſtrum, inquiunt, ardens erat in nobis, dū loqueretur in uia, & aperiret nobis ſcripturas? Ex audito quippe ſermone inardeſcit animus, torporis frigus recedit, fit mens in ſuperno deſiderio anxia, à concupiſcentijs terrenis aliena, amor uerus qui hanc repleuerit, in fletibus cruciat. Sed dū tali ardore cruciatur, ipſis ſuis cruciatibus paſcitur, audire ei libet præcepta cœleſtia, & quot mandatis inſtruitur, quaſi tot facibus inflammatur.

Et ſurgentes eadem hora regreſsi ſunt in Hieruſalem, & inuenerunt congregatos undecim, & eos qui cum ipſis erant, dicentes: Quod ſurrexit Dominus uerè, & apparuit Simoni.] Iam erat fama quòd reſurrexerat Ieſus ab illis mulieribus facta, & à Simone Petro, cui iam apparuerat. Hoc enim iſti duo inuenerunt loquentes, ad quos in Hieruſalem uenerunt. Fieri itaque poteſt, ut timore prius in uia noluerint dicere, quod eum audierant reſurrexiſſe, quando tantummodo angelos dixerunt uiſos eſſe mulieribus. Ignorantes enim cum quo loquerētur, meritò poſſent eſſe ſoliciti, ne quid paſsim de Chriſti reſurrectione iactantes in manus inciderent Iudæorum. Omnium ergo uirorum primò Dominus apparuiſſe intelligitur Petro, ex his duntaxat omnibus quos euangeliſtæ quatuor, & Paulus apoſtolus commemorauerunt. Loqui- 1.Cor.15. tur enim ad Corinthios de Domino Paulus, quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas, & quia apparuit Cephæ, & poſtea undecim.

Et ipſi narrabant quæ geſta erant in uia: & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.] Præter hoc quod pro merito mentis eorum adhuc ignorantis quod oportebat Chriſtum mori & reſurgere, ſimile aliquid eorum oculi paſsi ſunt non ueritate fallente, ſed ipſis ueritatem percipere non ualentibus, & aliud quàm res eſt opinantibus, certi etiam myſterij cauſa factum eſt, ut eis in illo alia oſtenderetur effigies, & ſic eum non niſi in fractione panis agnoſcerent: ne quiſquam ſe Chriſtum agnouiſſe arbitretur, ſi eius corporis particeps non eſt, id eſt eccleſiæ, cuius unitatem in ſacramento panis commendat Apoſtolus, dicens, Vnus panis, unum corpus multi ſumus, ut cum eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoſcerent eum. Aperirentur utique ad eius cognitionem, remoto ſcilicet impedimento quo tenebantur ne eū agnoſcerēt. Non autem incongruenter accipiamus hoc impedimentum in oculis eorum à ſatana fuiſſe, ne agnoſceretur Ieſus, ſed tamen à Chriſto facta eſt permiſsio uſque ad ſacramentum panis, ut unitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentū inimici, ut Chriſtus poſsit agnoſci, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus, &c.

FERIA TERTIA PASCHAE.

Lucæ 24. Ioannis 20.

IN illo tempore, Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dicit eis, Pax uobis, ego ſum, nolite timere. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

GLoriam ſuæ reſurrectionis Dominus & redemptor noſter paulatim diſcipulis & per incrementum temporis oſtendit, quia nimirū tanta erat uirtus miraculi, ut hanc repente totam capere fragilia mortalium pectora nō poſſent. Conſulens igitur ipſe imbecillitati quærentium, primò uenientibus ad monumentum & fœminis ſuo amore feruentibus & uiris reuolutum lapidem, & ablato ſuo corpore linteamina, quibus inuolutum erat, ſola poſita monſtrauit: deinde curioſius inquirentibus fœminis, & de eo quod inuenerant mente conſternatis angelorum uiſionem oſtendit, qui illum reſurrexiſſe certa manifeſtatione patefacerent, ac ſic præcurrente fama patratæ reſurrectionis tandem ipſe Dominus uirtutum & rex gloriæ apparens, quanta potentia mortem quam ad horam guſtauerat deuiciſſet, aperuit. Et quidem quantum ex Euangelicæ ſerie lectionis inuenimus, quinquies ipſa qua reſurrexit die, uiſus eſt hominibus. Primò Mariæ Magdalenę Ioan.20. ad monumentum, quando ei deſiderāti pedes eius amplecti dictū eſt: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meū. Deinde duabus

Digitized by Google

bus à monumento currentibus nunciare diſci-
pulis quę ab angelis de perfecta eius reſurrectio
ne didicerant, de quibus ſcriptum eſt: Quia ac-
ceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adoraue-
Math. 28. runt eum. Apparuit ipſo die adueſperaſcente
duobus euntibus in caſtellum Emaus, qui eum
ad hoſpitiũ uocantes in panis fractione cogno
Luce 24. uerunt: apparuit & Petro. Quod ſi Euangeliſta
quando uel ubi factũ ſit, minimè deſignauerit,
tamen quia factum ſit non tacet, ſcribens quia
cum præfati duo diſcipuli cognito Domino in
Emaus ſtatim rediſſent Hieruſalem, inuenerũt
cõgregatos undecim, & eos qui cum ipſis erãt,
dicentes: Quia ſurrexit Dominus uere, & appa
ruit Simoni. Ac deinde ſubiungit: Et ipſi narra-
bant quæ geſta erãt in uia, & quomodo cogno
uerunt eum in fractione panis. Statimq; anne-
ctit quintam eius apparitionem, de qua modò
cum legeretur audiuimus, ita incipiens:

Dum hæc autem loquuntur, Ieſus ſtetit in medio eorum, & dicit eis: Pax uobis, ego ſum, nolite timere.] Vbi primò no
tandum, & diligenter memoriæ commendan-
dum eſt, quòd de ſe loquentibus diſcipulis Do-
minus aſtare in medio, & præſentiam ſuæ uiſio
nis reuelare dignatus eſt. Hoc eſt enim quod fi-
Math. 18. delibus cunctis alibi promiſit, dicens: Vbi ſunt
duo uel tres congregati in nomine meo, ibi ſum
in medio eorum. Ad cõfirmandam nanq; fidei
noſtræ conſtantiam, quod ſemper agit præſen-
tia diuinæ pietatis, aliquando etiam præſentia
uoluit corporalis oſtẽdere uiſionis. Nam & de
nobis quamuis porrò infra apoſtolorum pedes
iacẽtibus hoc ipſum eius miſericordia fieri cõ-
ſiderare debemus, ipſum uidelicet eſſe in medio
noſtri, quotieſcunq; conuenientes in nomine il
lius congregamur. Nomen quippe illius Ieſus,
id eſt, ſaluator eſt. Et cum de acquiſitione per-
petuæ ſalutis locuturi conuenimus, conſtat ni-
mirum, quia in nomine Ieſu cõgregamur. Nec
dubitare fas eſt de his quæ ipſe amat conferen-
tibus nobis eum eſſe præſentem, & tanto utiq;
uerius, quanto ea quę ore proferimus, perfectio
ri corde retinemus. Deinde uidendũ, quòd ap-
parens ſaluator diſcipulis pacis ſtatim eis gau-
dia mandat, id ipſum celebrata immortalitatis
gloria iterans, quod ad paſsionem iturus mor-
tis quaſi pignus eis ſpeciale ſalutis accurate cõ
Ioan. 14. mendauerat dicens: Pacem relinquo uobis, pa
cem meã do uobis. Cuius gratiam muneris eo
quoq; nato uiſi mox paſtoribus angeli prædica
Luce 2. bant laudantes Deum, & dicẽtes: Gloria in ex-
celſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uo-
luntatis: quia nimirum tota redemptoris noſtri
in carne diſpenſatio, mundi eſt reconciliatio.
Ad hoc quippe incarnatus, ad hoc paſſus, ad
hoc eſt reſuſcitatus à mortuis, ut nos qui pec-
cando iram Dei incidimus, ipſe reconciliando
Eſaie 9. ad Dei pacem reduceret. Vnde rectè & à pro-
pheta pater futuri ſeculi, princeps pacis nomi-
natur. Et Apoſtolus de eo ſcribens his qui ex
Epheſ. 2. gentibus crediderant, ait: Et ueniens euangeli
zauit pacẽ uobis qui longè fuiſtis, & pacem his
qui prope, quoniã per ipſum habemus acceſsũ
ambo in uno ſpiritu ad patrẽ. Apparente autẽ
ſibi Domino, conturbati & cõterriti diſcipuli,
exiſtimabant ſe ſpiritũ uidere. Agnoſcẽtes qui
dẽ Dominũ eſſe qui apparuit, ſed putãtes quia
nõ in corporis eum, ſed in ſpiritus ſui ſubſtãtia
uiderunt, id eſt, quia nõ corpus ipſius quod de-
functũ & ſepultũ nouerant, iam reſuſcitatum à
morte cõſpicerẽt, ſed ſpiritũ potius quẽ relicto
corpore in manus patris cõmendauerat, prę o-
culis haberent. Sed hũc eorũ errorẽ ſimul & pa
uorẽ, quo ad nouã incognitamq; uiſionẽ fuerãt
perculſi, benigna magiſter piiſsimus gratia cõ-
ſolationis & admonitionis abſtergere curauit.

Quid, inquiens, turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda ueſtra? Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum.]
Nõ aũt ſine cauſa manus ſuas potius ac pedes,
q̃ uultum quẽ æquè nouerant, eos uidere ac re
cognoſcere iubet, ſed ut uiſis clauorũ ſignis qui
bus cruci erat affixus, nõ ſolũ corpus eſſe quod
uidebãt, ſed ut ipſum Domini ſui corpus quod
crucifixũ nouerant, intelligere poſſent. Vnde
bene Ioannes Dominicæ apparitionis memo- *Ioan. 20.*
riam faciens, latus quoq; ſuũ, quod à milite fue-
rat uulneratũ, diſcipulis eũ oſtendiſſe perhibet:
ut quo plura notiſsimæ paſsionis ac ſuſceptæ
mortis indicia cognoſcerent, eo certiori patra-
tæ iam reſurrectionis ac dirutæ mortis fide gau
derent. Qui ut illos per omnia de fide reſurre-
ctionis certos redderet, non tantũ oculis intuẽ-
dum, ſed attrectandum quoq; manibus corpus
quod immortale illis oſtẽdebat, exhibuit dicẽs:

Palpate & uidete, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere.] Quatenus gloriam reſurre-
ctionis prædicaturi, modum quoq; nobis reſu-
ſcitati corporis qualis eſſet ſperandus abſq; om
ni ualerent ambiguitate monſtrare. Vnde cum
magna fiducia beatus Ioannes apoſtolus audi-
tores ſuos ad ſequenda fidei & ueritatis, quam
didicit, arcana prouocat dicens: Quod fuit ab *1. Ioan. 1.*
initio, quod audiuimus & uidimus oculis no-
ſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ tenta
uerunt de uerbo uitæ. Solent autem gentiles
hoc in loco ſimplicitati fidei noſtræ deceptio-
num laqueos tendere dicendo: qua temeritate
confiditis, quia Chriſtus quem colitis, ueſtra de
puluere corpora poſsit incorrupta reducere,
qui nec ſuorũ uulnerum, quæ in cruce ſuſcepit,
potuit cicatrices obducere, ſed reſuſcitato ut di
citis ſuo corpore à mortuis, ſigna adhuc mortis
ineſſe non celauit? Quibus reſpondemus, quia
Chriſtus cum omnipotens ſit Deus, & noſtra
ut promiſit corpora de corruptione ad incorru
ptionem, de morte ad uitam, de terræ puluere
cœleſtem ſuſcitauit ad gloriam, & ſuum quod
moriendo exuerat corpus quale uoluit reuoca
uit ad uitã. Quod cum abolitis paſsionis indi-
ciis oſtendere diſcipulis poſſet, certè utiq; diſpẽ
ſationis gratia paſsionis in eo maluit indicia re
ſeruare. Primò uidelicet ut diſcipuli qui hæc ui
debant, manifeſte poſſent dinoſcere non ſpiri-
tũ ſine corpore, ſed corpus eſſe ſpiritale quod
uidebãt, certamq; fidem peractæ reſurrectionis
eius, certam ſpem futuræ omnium hominum
reſur-

Google

reſurrectionis mundo prædicarent. Deinde ut ipſe Dominus & Deus noſter Ieſus Chriſtus, qui in humilitate patrē interpellat pro nobis, oſtenſis uulnerum ſuorum cicatricibus, quantū pro humana ſalute laborauerit, ei perpetuò demōſtret, miroq; & ineffabili nobis ordine eum, qui nil unquam poteſt obliuiſci, qui ſemper miſereri paratus eſt, abſque intermiſsione admoneat, quàm cōgrue hominibus miſereatur, quorum particeps naturę, doloris & paſsionis ipſe Dei filius effectus ſit, pro quibus ipſe confligēs, mortis imperium moriendo proſtrauit. Tertiò ut omnes electi perpetua beatitudine ſuſcepti, uidentes in Deo ac Domino ſuo ſigna paſsionis, nunquam illi gratias agere deſiſtant, per cuius mortem ſe uiuere cognoſcunt, ſicq; fieri ualeat quod uoce totius eccleſiæ cantat propheta *Pſalm.88.* in pſalmis: Miſericordias Domini in æternū cantabo. Ad extremum ut etiam reprobi in iudicio ſigna eiuſdem paſsionis aſpiciant, ſicut *Ioan.19.* ſcriptum eſt: Videbunt in quem transfixerūt, ac ſe iuſtiſsime damnandos intelligant, non ſolum hi, qui ei impias intulere manus, ſed & illi qui uel ſuſcepta eius myſteria pro nihilo contemnunt, uel ſibi oblata nunquam ſuſcipere curarunt, uel etiam maiore impietate in eos, qui ſuſceperant odijs ac perſecutionibus extinguere aut corrumpere laborant. Non ergo fallit fides reſurrectionis Chriſti, non decipit nos ſpes reſurrectionis noſtræ, quia Deus pater & Dominum ſuſcitauit, & nos ſuſcitabit per uirtutē *Rom.8.* ſuam. Et ſicut alibi idem Apoſtolus ait: Quod ſi ſpiritus eius, inquit, qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, habitat in uobis qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, uiuificabit & mortalia corpora ueſtra per inhabitātem ſpiritum eius in uobis. Quod de electis ſpecialiter dictum cōſtat, quo*1.Cor.15.* niam quidem omnes reſurgemus, non autem omnes immutabimur: ſed ſoli qui nunc ſpiritus ſancti inhabitatione reguntur, tunc in æternæ uitæ beatitudine maiori eiuſdē ſpiritus gratia ſubleuantur. Igitur Dominus ad confirmandam reſurrectionis fidem ſeipſum uiuum diſcipulis præbuit, uerba exhortationis attulit, ueſtigia paſsionis non ſolum intuenda, ſed & palpanda demonſtrauit. Sed infirma adhuc eorum præcordia nouitatem tantæ potentiæ capere nequeūt, magisq; mirari pręgaudio quod uidebant, quàm credere quod docebantur incipiunt. Verum Dominus ne quid in eorū mente reſideret ambigui, ſumptis etiam epulis comedit coram eis, ut ſi uiſibus oculorum, ſi ſuorū tactibus non crederent digitorum, uel alimentorum carnalium perceptione carnem eſſe, quę apparuit cognoſcerent. Qua in re, fratres, cauēda eſt hæreſis ſtulta Cerinthianorum, ne quis uidelicet pueriliter deſipiens æſtimet uel mediatoris Dei & Domini noſtri corpus excitatum à mortuis, ſuſtentaculo eguiſſe ciborum, uel noſtra poſt reſurrectionem corpora in uita & conuerſatione ſpiritali eſcis reficienda carnalibus, ubi diuinæ contemplatio claritatis eſurire & ſitire, ſicut & bonorum cęterorum penuriam pati nullatenus ſinit. Vnde ardentiſsimus uitæ illius amator de ſua certus deuotione, Deo ſpe ię tabundus loquitur: *Pſalm.16.* Ego autem cum iuſticia apparebo in conſpectu tuo, ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Et Philippus eodem ſeruēs amore: Domine, inquit, oſtende nobis patrem, *Ioan.14.* & ſufficit nobis. Simpliciter itaq; & piè ſentiendum eſt reſuſcitatū à morte, & immortale iam factum corpus Dominicum, nullam quidē neceſsitatem, attamen facultatem habuiſſe ueſcēdi: ideoq; ubi opportunitas probandæ ſubſtantiæ naturalis exigebat cibis eſſe refectum, qui nimirum cibi nullum ſaginæ adiumentum, ut mortalium corporibus ſolent illi præbuerint, ſed quomodo in ignem miſſa aqua, ita mox comeſti ſpiritali eius ſint uirtute abſumpti. Sed & noſtra poſt reſurrectionē corpora cœleſti gloria prædita, credendum eſt ad quicquid uoluerint agendum eſſe potentia, ad perueniendum ubicunq; libuerit eſſe promptiſsima: ſed quia tunc nulla manducandi neceſsitas uel utilitas aliunde poteſt incurrere, nullatenus immortale ſeculum cibis mortalibus eſſe fruiturum, ubi filijs reſurrectionis non aliud eſca & potus, quā uita & ſalus, gaudiū, pax, & omnia bona quàm illud nimirum ſit, quod in pſalmo canitur: *Pſalm.83.* Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Et iterum: *ibid.* Videbitur Deus deorū in Sion. Vnde & Apoſtolus illius ſeculi arcana ſcribens, ait: *1.Cor.15.* Quando erit Deus omnia in omnibus. Expleta autem refectione Dominus adhuc exhortationis monita ſubiunxit dicens:

Hæc ſunt uerba quæ locutus ſum ad uos, cum adhuc eſſem uobiſcum.] Id eſt, cum mortali adhuc & paſsibili carne ueſtri eſſem ſimilis.

Quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & prophetis, & pſalmis de me.] Omnem magiſter ueritatis tollit ſcrupulum ſimulationis, undiq; ueritatis iura confirmat. Videtur, palpatur, reficitur, ſermo exhortationis per ſingula præbetur, & ne ſolum eius teſtimonium minus ſufficere putaretur, etiam Moyſi & prophetarum autoritas, qui eius incarnationem, paſsionem & reſurrectionē ſuis præſignauerunt ſcriptis, ad medium producitur. Ne uerò ad intelligenda horum myſtica dicta, tardi fortè remanerent, ſenſum quoq; illis quo hæc intelligere poſſent, aperuit: quo facto nil ultra priſcæ dubietatis in eorum mente reſidere permiſit, nec tamen illis adhuc rationem paſsionis ac reſurrectionis ſuæ reddere deſiſtit. Nam ſequitur:

Et dixit illis: Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis die tertia: & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes.] Ideo autem Chriſtum pati & reſurgere oportebat à mortuis, quia impoſsibile erat mūdum ſaluari niſi Deus homo ueniret, qui in hominis habitu apparens, & homines quæ eſſent diuina inſtrueret, & mortem ut homo ſuſcipiens diuina uirtute reuinceret, ſicq; in ſe credentes, & ad contemptum ſubeundæ mortis accenderet, & certitudine ſperandæ reſurrectionis

Digitized by Google

ctionis ac uitę perpetis animaret. Quo enim aptius exemplo poterãt homines ad fidem participandæ gloriæ, & promerendæ uitæ immortalis erigi, quàm cum ipſum Deũ cognoſcerẽt humanitatis ac mortalitatis ſuæ factum participem? Quo efficacius ordine ad tolerãda pro ſua ſalute aduerſa quæq; prouocarentur, quàm cum autorem ſuum didiciſſent pro eorum ſalute innumera ab impijs genera probrorum, & ipſam mortis ſubiiſſe ſententiã? Qua ratione cõgruentius ſpem reſurrectionis acciperent, quã cum eius ſe ſacramẽtis ablutos & ſanctificatos, eius corpori adunatos eſſe meminiſſent, qui pro ipſis morte guſtata, citius exemplum reſurgendi à morte præberet? Oportebat itaq; pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis die tertia, & prædicari, inquit, in nomine eius pœnitentiam, & remiſſionem in omnes gentes. Qui nimirum ordo erat neceſſarius, ut prius pro ſalute mundi ſanguis funderetur Chriſti, poſtquã per eius reſurrectionem & aſcenſionẽ patefieret hominibus cœleſtis ianua regni: & ſic demum mitterẽtur, qui cunctis per orbem nationibus uerbum uitę prædicarent, ac ſacramẽta fidei, quibus ſaluari atq; ad gaudia ſupernæ patriæ poſſent attingere, miniſtrarent, cooperãte ipſo mediatore Dei & hominum, homine Ieſu Chriſto, qui uiuit & regnat cũ patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA SEXTA PAſchæ. Matth. 28.

IN illo tẽpore undecim diſcipuli abierunt in Galilæã, in mõtẽ ubi cõſtituerat illis Ieſus. Et uidẽtes eũ adorauerũt. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

EVuãgelica lectio, fratres chariſſimi, quam modo audiuimus, & iuxta literam gaudio plena refulget: quia triumphum redemptoris noſtri, ſimul & redemptionis noſtræ dona plano ſermone deſcribit. Et ſi hãc enucleatius pertractare uelimus, gratiorem in litera fructũ ſpiritalis ſenſus inditum eſſe comperimus. Sermo etenim Dei aromatum more, quo ſubtilius quaſi terendo & cernendo diſcutitur, eo maiorem internæ ſuæ uirtutis fragrantiam reddit. Planũ nanq; eſt, & dulce ad audiendum pijs, quod

Diſcipuli abierunt in Galilæam in montem ubi conſtituerat illis Ieſus, & uidentes eum adorauerunt.] Sed non uacat myſterio, quòd Dominus in Galilæa poſt reſurrectionem, uel quòd in monte diſcipulis apparuit. In monte etenim apparuit, ut ſignificaret quia corpus, quod de communi humani generis terra naſcendo ſuſceperat, reſurgẽdo iam ſuper terrena omnia ſubleuatum cœleſti uirtute induerit. In monte apparuit, ut admoneret fideles, ſi illic celſitudinem reſurrectionis eius cupiũt uidere, hic ab infimis cupiditatibus ad ſuperna ſtudeant deſideria tranſire. Nomen uerò Galilææ quid myſterij ſalutaris contineat, crebra patrum expoſitione notiſſimũ eſt. Sed non ab re eſt ſæpius uerbo repetere, quod ſemper neceſſe eſt animo retinere. Galilæa quippe tranſmigratio facta, uel reuelatio dicitur. Vtraque autem interpretatio nominis ad unum finem reſpicit. Siquidem ſuprà legimus, dixiſſe Matth. 28. angelum mulieribus: Ite, dicite diſcipulis eius quia ſurrexit, & ecce præcedet uos in Galilæã, ibi eum uidebitis. Et nunc euangeliſta narrante cognouimus, quia

Abierunt diſcipuli in Galilæam, & uidentes eum adorauerunt.] Quid eſt ergo, quòd Dominus Ieſus præ- 1. Cor. 15. cedit diſcipulos in Galilæã, ut uideatur ab eis, ſequuntur illi & uidentes eum adorãt: niſi quia ſurrexit Chriſtus à mortuis, primitiæ dormientium? Sequuntur autem hi qui ſunt Chriſti, & ipſi in ſuo ordine ad uitam de morte tranſmigrant: ibiq; eum uidentes adorant, quia in ſpecie ſuæ diuinitatis contemplantes ſine fine collaudant. Cui uiſioni congruit illud, quòd Gali- 2. Cor. 3. læa etiam reuelatio interpretatur. Tũc etenim reuelata facie, ſicut Apoſtolus teſtatur, gloriã Domini ſpeculantes, in eandem imaginẽ trãſformamur, quicũq; modo reuelamus ad eũ uitã noſtram, eiusq; ueſtigia fide ſequimur nõ ficta.

Et uidentes, inquit, eum, adorauerunt: quidam autem dubitauerunt.] Si quærimus unde dubitauerint, qui uidentes Dominum adorauerunt, nulla magis cauſa occurrit, quàm ea cuius Lucas meminit, Lucæ 24. cum ipſo reſurrectionis ſuæ die diſcipulis eum apparuiſſe narraret, conturbati uero & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum uidere. Videntes ergo Dominum cognoſcũt, & quia hunc Deũ eſſe didicerant, dimiſſis in terram uultibus adorant. Sed inerat mentibus eorum non contemnenda dubietas, quia ſe non corpus in quo paſſus eſt, reſuſcitatum: ſed ſpiritum, quem finita paſſione tradidit, ſolum uidere putabant. Vnde confeſtim magiſter pius & eos qui iam crediderunt, in fide confortat, & illos qui adhuc dubitauerunt, ad fidei gratiam conuocat: omnibus ſcilicet intimans, ad quantam gloriæ magnificentiam aſſumpta pro hominibus & morti data humanitas reſurgendo peruenerit.

Data eſt mihi, inquit, omnis poteſtas in cœlo & in terra.] Nõ enim hoc de coæterna patri diuinitate, ſed de aſſumpta loquitur humanitate, quam ſuſcipiendo minoratus eſt paulo minus ab angelis, & in qua reſurgendo à mortuis, gloria & honore coronatus eſt, & conſtitutus ſuper opera ma- Pſal. 8. nuum patris, omniaq; ſubiecta ſub pedibus eius. Interq; omnia etiam mors ipſa, quæ ei ad tempus præualere uiſa eſt, eius pedibus ſubſtrata eſt. Quod ergo Pſalmiſta de Domino reſurgente à mortuis ait patri, Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius, hoc eſt utiq; quod reſurgens ipſe Dominus ait diſcipulis:

Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.] Et qđ ẽ etiã priuſq; à morte reſurgeret, nouerãt angelicæ in cœlo uirtutes iure ſubditas homini, quẽ à ſuo cõditore ſpecialiter aſſumptũ eſſe uidebãt: ſed cæci in terra hoĩes dedignabãtur ei ſubijci,

quem

quem communi ſecum mortalitate cognouerant indutum. Contemnebāt eius uirtutem in miraculis intelligere diuinam, cui infirmitatē in paſsionibus ineſſe cernebāt humanam. Propter quod benignè mediator ipſe Dei & hominum, etiam hominibus in terra notum fieri uolens, quia data ſit ei omnis poteſtas in cœlo & in terra, quatenus & ipſis cum angelis in cœlo uitam poſſent habere perennem, miſit doctores qui cunctis per orbem nationibus uerbum uitæ prædicarent.

Matth. ult. *Marc. 16.* *Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritusſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcunq; mandaui uobis.*] Rectiſsimus autem ordo prædicandi & modernis quoq; prædicatoribus eccleſię diligentiſsimè ſectandus, ut primo quidem doceatur auditor, deinde fidei ſacramentis imbuatur, deinde ſeruādis Domini mādatis ex tempore liberius inſtruatur. Quia neque indoctus quiſq; & ignarus Chriſtianę fidei, poteſt eiuſdem fidei ſacramentis ablui, neq; lauacro baptiſmi à peccatis emundari ſufficit, ſi non poſt baptiſma ſtudeat quiſq; bonis operibus inſiſtere. Prius ergo docere gentes, id eſt, ſcientia ueritatis inſtruere, ac ſic baptizare pręcipit, quia & ſine fide impoſsibile eſt placere *Hebr. 11.* Deo: & niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nō poteſt introire in regnum Dei. *Ioan. 3.* Ad extremum uerò ſubiungit:

Docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui uobis.] Quia ſicut corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt. Quanta autē merces piæ conuerſationis, quale pignus futuræ beatitudinis etiam in præſenti fidelibus maneat, ſubſequenter inſinuat, dicens:

Et ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſq; ad conſummationem ſeculi.] Libet autem conferre huic teſtimonio, quod Marcus ait: *Marc. 16.* Et Dominus quidem poſtquam locutus eſt eis aſſumptus eſt in cœlū, & ſedet à dextris Dei. Quia enim ipſe Deus & homo eſt, aſſumptus eſt in cœlum humanitate, quā de terra ſuſceperat: manet cum ſanctis in terra diuinitate, qua terram pariter implet & cœlum: manet autem omnibus diebus uſq; ad conſummationē ſeculi. Ex quo intelligitur, quòd uſq; ad finem ſeculi non ſunt defuturi in mundo, qui diuina manſione & inhabitatione ſint digni. Nec dubitandum eos poſt huius ſeculi certamina manere cum Chriſto in regno, qui in ſeculo certantes Chriſtum in ſui cordis hoſpitio meruerunt habere manſorem. Notandū interea, quòd pręſens ubiq; diuina maieſtas aliter electis ſuis, aliter adeſt reprobis. Adeſt enim reprobis potentia naturæ incomprehenſibilis, qua omnia cognoſcit nouiſsima & antiqua, intelligit cogitationes à longe, & omnes uias ſingulorum præuidet. Adeſt electis gratia *Pſal. 138.* piæ protectionis, qua illos ſpecialiter per præſentia dona uel flagella quaſi filios pater erudit, atq; ad poſſeſsionem futuræ hęreditatis erudiēdo prouehit. Adeſt electis, ut ſcriptū eſt: Iuxtà *Pſal. 33.* eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſaluabit. Adeſt reprobis, ut pręmiſſum eſt: Vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. *ibidem.* Vnde neceſſe eſt, ut ſemper in operibus nequam paueant mali, quorum etiam cogitationes ſingulæ conſpectui diſtricti iudicis patent, ſemper in operatione iuſtitiæ & in his, quæ propter iuſtitiam patiūtur, gaudeant boni, quibus Deum diligentibus omnia cooperantur in bonum, *Rom. 8.* & in quacunq; tribulatione poſitis nunquam eius pietas abeſt, cui canitur in pſalmo: Tibi enim derelictus eſt pauper, pupillo tu eris adiutor. *Pſal. 9.* Contere brachium peccatoris & maligni. Quam pietatis ſuæ præſentiam non tantum nobis uerbo promiſit, ſed & euidentibus deſignauit indicijs, cum poſt reſurrectionem ſuam diſcipulis ſæpius uſq; ad diem quo cœlos petijt, apparuit, eorumq; animos admonendo, increpando, ſpiritus ſancti donum tribuendo roborauit. E quibus quidem apparitionibus decem ſolummodo in Euāgeliſtarum ſcriptis inuenimus, ſed plures fuiſſe docet Apoſtolus, dicens: Et reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas, *1. Cor. 15.* & uiſus eſt Cephæ, & poſt hæc undecim. Deinde uiſus eſt plus quàm quingentis fratribus ſimul, deinde uiſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus: nouiſsimè autem omnium tanquam abortiuo, uiſus eſt & mihi. Quibus enim locis uel temporibus factæ ſint uiſiones, quas commemorat, ignoramus: tantum ſcimus quia quòd ſibi nouiſsimè uiſum eſſe Dominum confirmat, poſt aſcēſionem eius factum eſt, uel quando illum de cœlo alloquens de perſecutore doctorem eccleſiæ fecit: *Act. 9.* uel quando in paradiſum & tertium cœlum raptus audiuit arcana uerba, quæ non licebat homini loqui. Et ſicut alibi dicit: Myſterium Euangelij, *2. Cor. 12.* quod ab homine nō accepi, per reuelationem Ieſu Chriſti didicit. *Gal. 1.* Decies uerò uiſum, ut diximus poſt reſurrectionem Dominum, euangeliorum nobis & actuum apoſtolorum prodit hiſtoria, ubi ipſo reſurrectionis ſuę die quinquies apparuiſſe legitur. Primò quidem Mariæ Magdalene flenti ad monumentum: *Marc. 16.* *Ioan. 20.* deinde eidem Mariæ, & alteri eiuſdem nominis fœminæ regredientibus à monumento nunciare diſcipulis, quæ ibi compererant, occurrens apparuit: *Matth. 28.* *Luce 24.* tertiò Simoni Petro: quartò Cleophæ & ſocio eius, cum quibus ipſe gradiēs in Emaus, ibidē in panis fractione cognitus eſt. Qui mox reuerſi Hieroſolymam, inuenerunt diſcipulos loquentes: Quia ſurrexit Dominus uerè, & apparuit Simoni. Nā plenius alibi quādo Simoni apparuerit, nō legitur. Quintò apparuit eis in eodem loco ianuis clauſis, ubi non erat Thomas. *Ioan. 20.* *ibidem.* Sextò poſt dies octo, quando erat cum eis & Thomas. *Ioan. 21.* Septimò piſcantibus ad mare Tiberiadis. *Matth. 28.* Octauò in monte Galilææ, quod hodierna lectione audiuimus. *Marc. 16.* Nonò recumbentibus illis undecim apparuit, die quo aſcendit in cœlum. *Act. 1.* *Marc. 16.* Decimò uiderunt eum ipſa die non iam in terra poſitum, ſed eleuatum in aëra cœloſq; petentē dicētibus ſibi angelis: Sic ueniet quemadmodum uidiſtis eum euntem in cœlū.

Hae

Hac ergo frequentia corporalis ſuæ maniſeſtationis oſtendere uoluit Dominus, ut diximus, in omni loco ſe bonorũ deſiderijs diuinitus eſſe [Marc. 16.] præſentem. Apparuit nanq; ad monumentum [Ioan. 20.] lugentibus, aderit & nobis abſentiæ eius recor[Matth. 28.]datione ſalubriter contriſtatis. Occurrit reuertentibus à monumẽto, ut agnita reſurrectionis gaudia prædicarent, aderit & nobis, dum bona quę nouimus proximis fideliter annũciare gau[Luc. 24.]demus. Apparuit in fractione panis his, qui ſe peregrinũ eſſe putantes ad hoſpitium uocauerunt: aderit & nobis cum peregrinis & pauperibus, quæcunque poſſumus, bona libenter impendimus. Aderit & nobis in fractione panis, cum ſacramenta corporis eius, uidelicet panis uiui, caſta ac ſimplici conſcientia ſumimus. Apparuit in abdito de ſua reſurrectione loquenti[Ioan. 20.]bus: adeſt & nobis, modò eius dono idem agentibus. Aderit nobis ſemper cũ ab externis operibus ad tempus uacantes, de eius gratia locu[Ioan. 1.]turi cõuenimus. Apparuit, cum foribus clauſis [Matth. 28.] intus Iudæorum metu reſiderent. Apparuit cũ [Act. 4.] minorato eodem metu apertis eum greſsibus in montis uertice quærerent. Adfuit quondam confortaturus ſuo ſpiritu eccleſiam, cum ab infidelibus premeretur, & ad publicum uenire ac dilatari prohiberetur. Adeſt eidem & nunc cũ inclinato ad fidẽ culmine regali terror quieuit perſecutionis, & omnis mundi ſublimitas apoſtolicis eſt ſubdita ueſtigijs. Apparuit piſcanti[Ioan. 21.]bus, eisq; apparens diuinis adiuuit beneficijs, aderit & nobis, cum neceſſaria uitæ temporalis recta intentione curamus, iuſtisq; noſtris laboribus ſubſidium ſuæ pietatis adiungit. Appa[Marc. 16.]ruit recumbentibus, aderit & nobis, cum iuxta Apoſtoli monita, ſiue manducamus, ſiue bibi[1. Cor. 10.]mus, ſiue aliud quid agamus, omnia in gloriam [Act. 1.] Dei facimus. Apparuit primò in Iudæa deinde in Galilæa, poſt hæc rurſum in Iudæa die quo aſcendit in cœlum. Aderat eccleſię, cum primò ſolius Iudææ terminis clauderetur, adeſt modò, cum Iudæis ob culpam perfidiæ derelictis tranſmigrauit ad gentes. Aderit in futuro, cum ante finem ſeculi reuertetur ad Iudæã, & ſicut [Rom. 11.] Apoſtolus ait, Intrante gentium multitudine, [Act. 1.] ſic omnis Iſrael ſaluus erit. Nouiſsimè illis ap[Marc. 16.]paruit aſcendens in cœlum. Aderit & nobis, ut eum poſt mortem ſequi mereamur ad cœlos, ſi ante mortem eum in Bethaniam unde aſcẽdit, id eſt, in domum obediẽtiæ ſequi curamus. Ipſe etenim cœlos aſcẽſurus, Bethaniam uenit: quia ſicut Apoſtolus ait, Factus eſt obediens uſq; ad [Philip. 2.] mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus illum exaltauit. Venimus ibidẽ & nos, ſi quod ille monet agimus, quod promiſit intendimus. Eſto, ait, fidelis uſq; ad mortem, & dabo [Apocal. 2.] tibi coronam uitæ. Fitq; ipſius gratia largiente, ut qui nobiſcum uſq; ad uitæ huius terminum manet, poſt hanc nos uitam ad uidenda ſecum uitæ cœleſtis prẽmia ſubleuet, in qua uiuit & regnat cum patre, Deus in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Bedæ tom. 7.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DOMINICA IVBILATE, Ioannis 16.

In illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Modicum & iam nõ uidebitis me, & iterum modicum & uidebitis me, quia uado ad patrem. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Laeta Domini & ſaluatoris noſtri promiſſa, fratres chariſsimi, læto cordis auditu percipere debemus, ſedulaq; intentione perſiſtere, quatenus ad hæc pertingere mereamur. Quid eſt enim, quod meritò lætius audiatur, quã peruenire poſſe ad gaudium, quod nũquam poſsit auferri? Notandum autem quod tota lectionis huius euangelicæ ſeries illis conuenit, qui eam præſentes audierunt à Domino: pars autem illius etiam nobis, qui poſt paſsionem & reſurrectionem Dominicam ad fidem uenimus, aptiſsimè congruit. Quod ergo ait:

Modicum & iam non uidebitis me, & iterum modicum & uidebitis me, quia uado ad patrẽ.] Ad illos ſpecialiter pertinet, qui eius diſcipulatui prędicantis in carne adhærere, & poſt triſticiam paſsionis uiſa reſurrectione & aſcenſione eius lætificari meruerũt. Nam quia hæc illa, qua tradebatur nocte locutus eſt, modicum erat, id eſt, eiuſdem noctis & diei ſequentis tempus, uſq; ad horam qua illũ non uidere inciperent. Tentus enim nocte illa à Iudæis, & in craſtinum crucifixus cum ſero ſa[Matth. 26.]ctum eſſet repoſitus eſt de cruce, & intra ſepta [Marc. 14.] ſepulchri ab humanis ſecluſus obtutibus. Et ite[Luc. 22.]rum modicum erat, uſq; dum illum uiderent: re[Ioan. 18.]ſurrexit enim à mortuis die tertia, & apparuit [Act. 1.] eis in multis argumẽtis per dies quadraginta. Quare autem modicum eſſet ut non uiderent eum, & iterum modicum ut uiderent, annectit cauſam, dicens:

Quia uado ad patrem.] Ac ſi apertè dicat: Ideo pòſt modicum à ueſtris aſpectibus in monumẽti clauſtris abſcondor, & iterum poſt modicum deſtructo mortis imperio uobis intuendus appareo, quia tempus eſt ut expleta diſpenſatione aſſumptæ mortalitatis cum reſurrectionis triumpho, iam reuertar ad patrem. Poteſt & aliter intelligi quod ait:

Modicum & iam non uidebitis me, & iterum modicum & uidebitis me.] Modicum quippe tempus futurum erat, quo eum nõ uiderent, illud ſcilicet triduũ, quo erat quieturus in monumento. Et iterum modicum erat futurum quo uiderent eum, illi uidelicet dies quadraginta, in quibus eis poſt paſsionem ſuam ſæpius uſq; ad tempus aſcenſionis apparuit. Quod autem ſubiunxit,

Quia uado ad patrem.] Iuxta hunc ſenſum, ad illud ſpecialiter reſpicit quod prẽmiſit, Et iterum modicum, & uidebitis me. Ac ſi apertè diceret: Propterea me reſuſcitatum à mortuis modico tempore uidebitis, quia nõ ſemper in terra corporaliter mãſurus, ſed per humanitatem quam aſſumpſi, iam ſum aſcenſurus in cœlũ. Hæc qui-

dē uerba Domini ut diximus, illis ſpecialiter q eius reſurrectionē uidere potuerūt conueniūt. Quod uerò illis quęrētibus exponēdo ſubiūgit,

Amen amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos, mundus autem gaudebit. Vos autem contriſtabimini, ſed triſticia ueſtra uertetur in gaudium.] Et ipſorū, & totius eccleſiæ ſtatui congruit. Plorabant quippe & flebāt amatores Chriſti cum illum comprehendi ab hoſtibus, ligari, ad concilium duci, damnari, flagellari, deriſui haberi, ad ultimum crucifigi, lanceari, & ſepeliri uiderent. Gaudebant mundi amatores, quos ob infimas cogitationes mundum uocat Dominus, eū morte turpiſsima condemnarent illum, qui grauis erat eis etiā ad uidēdum. Cōtriſtabantur diſcipuli poſito in morte Domino, ſed agnita eius reſurrectione, triſticia illorū uerſa eſt in gaudiū: uiſa aſcēſionis potentia, iam maiori gaudio ſubleuati laudabant & benedicebāt Dominū, ut Lucas euangeliſta teſtatur. [Sapient. 2. Luce 24.] Sed & cunctis fidelib. hic ſermo Domini conuenit, qui per lachrymas preſſuraſq; præſentes ad gaudia æterna peruenire contendūt. Qui merito in præſenti plorant, flent, & triſtes ſunt, quia nec dum ualent uidere quem diligūt. [2. Cor. 5.] Quia quamdiu ſunt in corpore, peregrinari ſe à ſua patria & regno cognoſcunt, quia per labores & certamina ad coronam ſibi perueniendū eſſe nō dubitāt. Quorū triſticia uertetur in gaudium, cum finito agone uitæ huius brauiū uitæ perennis accipiunt, de quo dicitur in pſalmo: [Pſalm. 125.] Qui ſeminant in lachrymis, in gaudio metent. Flentibus autem & contriſtatis fidelibus, mundus gaudet, quia iure in præſentibus qualecunque gaudiū habent, qui alterius uitæ, uel nulla eſſe gaudia ſperāt, uel ſe ad hęc pertingere poſſe deſperant. Quod tamen ſpecialiter de perſecutoribus fidei Chriſtianę poteſt intelligi, quia cruciatis occiſiſq; martyribus, ad tēpus ſe præualuiſſe gaudebant. Sed non poſt multum illis in occulto coronatis, ipſi pœnas perfidiæ ſuæ ſimul & homicidij ſubibāt ęternas. Quib. diuina increpatione rectè dicitur per prophetam: [Eſaie 65.] Ecce ſerui mei lætabuntur, uos autem confundemini. Ecce ſerui mei exultabunt in lætitia, uos autē clamabitis præ dolore cordis ueſtri, & præ contritione ſpiritus ululabitis. Sequitur:

Mulier cum parit, triſticiam habet, quia uenit hora eius] Mulierem dicit ſanctam eccleſiā, uidelicet propter fœcunditatē bonorum operū, & quia ſpirituales Deo filios gignere nūquā deſinit. De qua [Matth. 13. & Luce 13.] & alibi dicitur: Simile eſt regnum cœlorū fermēto, quod acceptū mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum. Mulier quippe fermentū accepit, cum eccleſia uim ſupernę dilectionis & fidei Domino largiente cōſecuta eſt. Abſcondit hoc in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totū, cum Aſiæ, Europæ, & Africæ partibus uerbū uitæ miniſtrauit, donec omnes terrarum termini regni cœleſtis amore flagrarent. Ad huius mulieris membra ſe pertinere ſignabat, qui recēdentibus quibuſdā à caſtitate fidei, triſtis aiebat: Filioli mei, quos iterū parturio, donec formetur Chriſtus in uobis. [Gala. 4.] Ad huius ſe mēbra pertinere teſtantur, qui cœleſtibus deſiderijs accenſi, in conditoris ſui laude proclamabant: A timore tuo Domine cōcepimus & parturiuimus, & peperimus ſpiritū. [Eſaie 26.] Hæc mulier cum parit, triſticiā habet, quia uenit hora eius. Cum autē pepererit puerū, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundū. Quia nimirū ſancta eccleſia quamdiu in mundo ſpiritalium uirtutū profectibus inſiſtit, nunquā mundi tentationibus exerceri deſiſtit: at cum deuicto laborū certamine ad palmam peruenerit, iam non meminit preſſuræ pręcedentis propter gaudium perceptæ retributionis. Non ſunt enim condignæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. [Roma. 8.]

Non meminit, inquit, preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundū.] Sicut enim mulier nato in hūc mundum homine lętatur, ita eccleſia nato in uitam futuram fidelium populo, digna exultatione repletur, pro qua eius natiuitate multum laborans & gemens, in præſenti quaſi parturiēs dolet. Nec nouum debet cuiquam uideri ſi natus dicatur, qui ex hac uita migrauerit. Quomodo enim cōſuetè naſci dicitur, cum quis de utero matris procedens hanc lucem egreditur, ita etiam rectiſsimè poteſt natus appellari, qui ſolutis à uinculis carnis ad lucem ſublimatur ęternam. Vnde mos obtinuit eccleſiaſticus, ut dies beatorum martyrum ſiue confeſſorum Chriſti, quibus de ſeculo tranſierunt, natales uocitemus, eorumq; ſolennia non funebria, ſed natalicia dicantur. Sequitur, Dominus exponens ipſe paradigma, quod de muliere propoſuit:

Et uos igitur nunc quidem triſticiam habetis: iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum, & gaudium ueſtrum nemo tollet à uobis.] Quod de ipſis quidē diſcipulis facile intelligitur, quia triſticiam habuerunt paſſo ac ſepulto Domino: ſed peracta reſurrectionis gloria, gauiſi ſunt uiſo Domino. Et gaudium eorum nemo tollit ab eis, quia & ſi poſtmodū perſecutiones pro Chriſti nomine ac tormēta paſſi ſunt, ſpe tamē reſurrectionis & uiſionis illius accēſi, libenter quæq; aduerſa ferebāt: imò omne gaudium exiſtimabant cum in tentationes uarias inciderent. [Iacob. 1.] Deniq; cæſi à principibus ſacerdotum, ut ſcriptū eſt, ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu cōtumeliam pati. [Actu. 5.] Gaudium eorū nemo tollit ab eis, quia talia patiēdo pro Chriſto meruerunt regnare ſine fine cū Chriſto. Sed & omnis eccleſia per huius uitæ labores & anguſtias, ad æterna cœleſtium tendit pręmia gaudiorum, atteſtante Apoſtolo: Quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. [Actu. 14.] Quod autem ait,

Iterum uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum.] Videbo uos dixit: eripiam uos ab aduerſarijs, coronabo uos uictores, me uos decertantes ſemper uidiſſe probabo. Quando enim non uideret ſuos maximè preſſuris circumuentos, cum quibus ſeipſe omnibus diebus ſeculi manere promiſit? Sed morientibus inter tormenta fidelibus, arbitraban-

bitrabãtur eos tortores diuino carere prǽſidio, Matth.18. dicentes: Vbi eſt Deus eorum? Vnde quidam Pſalm.78. ex his circũſeptus ærumnis aiebat: Vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus eſt Thre.1. inimicus. Quod eſt apertè dicere: Quoniã inimicus inſequens ceruicẽ ſuperbiæ contra tuos humiles attollit, tuo nos auxilio cõditor omnipotẽs ſubleua, te uictis ac repulſis hoſtibus noſtros ſemper agones uidiſſe, tibi hos placuiſſe comproba. Videt itaq; electos poſt triſtitiam Dominus, cum eorum patientiam damnato impugnatore remunerat. Poteſt & ita intelligi quod ait, Iterum autem uidebo uos, quaſi diceret: Iterum uobis uidentibus appareo, quomo- Gen.22. do dixit Abrahæ: Nunc cognoui quòd timeas Dominum, pro eo ut diceret: Nũc cognoſcere homines feci, quòd timeas Deũ, qui hactenus neſciebant, quod apud me ſemper habui certũ. Si ergo chariſsimi, ſalubri triſtitia nunc affici- Rom.12. mur, ſi iuxta hortamenta Apoſtoli ſpe gaudentes, in tribulatione exiſtimus patiẽtes, ſi noſtra errata, ſi miſerias proximorum debita lamentatione deflemus, uidebit nos iterum Dominus, id eſt, uidẽdum ſe nobis oſtendat in futuro, qui quondam nos uidere, fidei ſuæ nobis agnitionẽ largiẽdo dignatus eſt. Videbit ut coronet, qui quõdam uidit ut uocaret. Videbit & gaudebit cor noſtrum, & gaudium noſtrum nemo tollet à nobis, quia hęc eſt uera & unica merces eorũ, qui ſecundum Deum cõtriſtantur de perpetua eius uiſione gaudere. Quam profectò mercedẽ Matth.5. promiſit ipſe ſublimiter cum ait: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt. Quam deſiderabat ardenter propheta eum dicebat: Sitiuit anima mea ad Deum uiuum, quando ueniã Pſalm.42. & apparebo ante faciem Dei. Quam ſe Apoſtolus cum ſuis ſimilibus accepturum eſſe gratulatur, qui certaminum ſuorũ conſcius confiden- 1.Cor.13. ter proteſtatur, dicens: Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciẽ. Quam nos quoq; & fideliter quęrere, & ueraciter apprehendere donec ipſe certantium auxiliator, & uincentium remunerator Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA CANTATE.

Ioan. 16.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Vado ad eum qui me miſit, & nemo ex uobis interrogat me, quò uadis. Sed quia hæc locutus ſum uobis, triſticia impleuit cor ueſtrum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SIcut ex lectione euangelica, fratres chariſsimi audiuimus, Dominus ac redemptor noſter imminente ſuæ paſsionis articulo, diſcipulis & gloriam aſcenſionis, qua ipſe poſt mortẽ & reſurrectionem erat clarificandus, & aduentum ſpiritusſancti, quo illi erant illuſtrandi, præfecit: quatenus inſtante hora paſsionis eiuſdem, minus pro illius morte dolerent, quẽ poſt mortem ad cœlos ſubleuandũ non dubitarent: minus de ſua deſolatione trepidarent, quos abeunte licet Domino, ſpiritus ſancti gratia conſolandos eſſe ſperarent.

Vado, inquit, ad eum qui me miſit, & nemo ex uobis interrogat me, quò uadis.] Ac ſi apertè dicat: Reuertor aſcendendo ad eum, qui me incarnari cõſtituit, & tanta tamq; manifeſta erit eiuſdem aſcenſionis claritas, ut nemini ueſtrum opus ſit interrogare, quò uadam: uidentibus cunctis, quia ad cœlos pergam. Bene autem cum de aſcenſione ſua dixiſſet, Vadò ad eũ qui me miſit, addidit, Et nemo ex uobis interrogat me, quò uadis. Superius namq; eum de ſua paſsione proteſtaretur, dicens: Quò ego uado, uos non poteſtis uenire, interrogauit eum Petrus, & ait: Domine quò uadis? Reſponſumq; eſt ei: Quò ego uado, non potes me modò ſequi, ſequeris autem po- Ioan.13. ſtea. Quia nimirũ paſsionis mortiſq; eius myſterium nec dum intelligere, nec dum poterãt imitari: maieſtatem uero aſcenſionis ſtatim ut uidere cognouerunt, totiſq; animi uotis ut ſequi mererentur, optabant.

Sed quia hæc locutus ſum uobis, triſticia impleuit cor ueſtrum.] Sciebat Dominus ipſe, quid hæc ſua uerba in diſcipulorum cordibus agerent, quia uidelicet triſticiam magis de abſceſſu, quo eos deſereret, quàm de aſcenſu quo patrem peteret, lętiticiam generarent. Vnde benignè conſolando ſubiunxit:

Sed ego ueritatem dico uobis, expedit uobis ut ego uadam.] Expedit ut forma ſerui ueſtris ſubtrahatur aſpectibus, quatenus amor diuinitatis arctius ueſtris infigatur in mentibus. Expedit ut notam uobis formam cœlo inſeram, quatenus maiori per hoc deſiderio illuc ſuſpiretis, ſicq; ſuſpenſis ad ſuperna cordibus ueſtris, ad accipienda iam ſpiritusſancti dona capaces fiatis.

Si enim non abiero, paracletus non ueniet ad uos: ſi autem abiero, mittam eum ad uos.] Non quia non poterat ipſe in terra poſitus dare ſpiritum diſcipulis, hæc loquitur, cũ apertè legatur, quia poſt reſurrectionem apparens eis inſufflauit & dixit eis: Acci- Ioan.20. pite ſpiritum ſanctũ. Sed quia ipſo in terra poſito, & corporaliter conuerſante cum eis, non ualebant illi erigere mentem ad ſitienda munera gratiæ cœleſtis: aſcendente autem ipſo ad cœlos, & illi pariter omne deſiderium ſuum illò transferebant, iuxta hoc quod alibi audierunt: Matth.6. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuũ erit. Ideoq; capaces ſpiritus iam facti erant, nõ ultra de morte eius contriſtari, ſed de promiſsionis eius munere lætari, Luca atteſtante qui ait: Et factũ eſt dum benediceret illis, receſsit ab eis, & ferebatur in cœlum. Et ipſi adorãtes regreſ- Luca 24. ſi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno, & erant ſemper in templo laudantes & benedicentes Deum. Patet autẽ, nec laborioſa expoſitione indiget, cur eundem ſpiritum paracletum, id eſt, conſolatorem cognominet: quia nimirũ corda diſcipulorum, quæ receſſus ipſius mœſta reddi-

reddidiſſet, huius conſolaretur & recrearet aduētus. Sed & ſingulis quibuſq; fidelium uel de peccati perpetratione mœrentibus, uel communi huius ſeculi afflictione laborātibus, dum ſpem ueniæ & miſericordiæ cœleſtis inſpirat, profectò ab angore triſticiæ mentem illuſtrando ſubleuat. Quia uerò ſpiritus eidem menti quam replet, non ſolum uim diuinæ charitatis infundit interius, uerumetiam carnali timore depulſo, ad increpādam prauitatem malorum foris fiduciam præſtat, rectè ſubditur:

Et cum uenerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſticia, & de iudicio.] Claret namque, quòd ipſe filius Dei Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cum eſſet in mundo, arguebat mundum, id eſt, ſectatores mundi, de peccato ſuę incredulitatis: arguebat de iuſticia, quia uidelicet iuſticiam fideliū nollent imitari: arguebat de iudicio, uidelicet quare diabolum, qui iam iudicatus ac condemnatus erat, ſequerentur. Sed non ſine cauſa ſpiritum cum uenerit hoc idem dicit acturum, quia profectò per huius inſpirationem corroborandus erat animus diſcipulorum, ne mundum qui contra ſe fremebat, arguere timerent. Exponens ergo ſententiā ſuam Dominus, adiunxit:

De peccato quidem, quia non credit in me.] Peccatum incredulitatis quaſi ſpeciale poſuit, quia ſicut fides origo uirtutum, ita ſolidamentum eſt uitiorum in incredulitate perſiſtere, Domino terribiliter atteſtante, qui dicit:

Ioan. 3.

Qui autem non credit, iam iudicatus eſt, quia nō credit in nomine unigeniti filij Dei. At cōtrà iuſtus ex fide uiuit.

Abac. 2.

De iuſticia uerò, quia ad patrem uado, & iam non uidebitis me.] Iuſticia diſcipulorum Chriſti confeſsio erat, quòd Dominum quem uerum hominē cernebant, uerum quoque Dei filium eſſe crediderunt: & quem ſibi corporaliter ablatum nouerant, certo ſemper amore colebant. Iuſticia cæterorum fidelium, id eſt, eorum qui Dominum in carne non uiderunt, hęc eſt, quòd eum quem corporali intuitu nunquam uiderunt, Deum & hominem uerum corde credunt ac diligunt. De qua profectò iuſticia fidei arguuntur infideles, cur ipſi uidelicet cum ſimiliter uerbum uitę audierint, noluerunt credere ad iuſticiam. Neque enim nequitia malorum ex ſua ſolum fortitudine, uerumetiam ex comparatione rectorum quàm ſit damnanda monſtratur. Hinc etenim ſcriptum eſt:

Sapient. 1.

Probata autem uirtus corripit inſipientes. Arguit ergo mundum ſpiritus ſanctus de peccato ſuo, quia non crediderit in Chriſtum: arguit & de iuſticia credētium, quia exemplum eorum ſequi noluerint qui hunc ad patrem aſcendiſſe, neque ultrà corporaliter in terris conuerſaturum eſſe ſciebant, nec tamen ab eius dilectione poterant ulla ratione ſeparari hoc eſt enim quod ait, Quia ad patrem uado, & iā non uidebitis me. Non uidebitis me poſtquam aſcendero, qualem nunc uidere ſoletis, carne mortali & corruptibili circundatum, ſed in maieſtate ad iudicium uenientem, & peracto iudicio in maiore gloria ſanctis apparentem. Sequitur:

De iudicio autem, quia princeps mūdi huius iudicatus eſt.] Principem mundi diabolum dicit, quia principatur eis, qui ordine peruerſo mūdum potius quàm mundi conditorem diligunt. Qui iudicatus eſt à Domino, qui ait: Videbam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Luc. 10. Iudicatus eſt ab eo, cum & ipſe dæmonia eijceret, & diſcipulis daret poteſtatem calcandi ſuper omnem uirtutem inimici. Arguitur itaq; mūdus de iudicio, quo diabolus eſt iudicatus, quādo homines ne Dei uoluntati reſiſtere præſumant, exemplo damnati propter ſuperbiam terrentur archangeli. Arguit mundum ſpiritus ſanctus de iudicio, quo princeps mundi iudicatus eſt, eum loquens in ſpiritu ſancto Iudas apoſtolus ad corrigendam hominum prauorum nequitiam pœnam ſuperbientium commemorat angelorum dicens: Angelos uerò, qui non ſeruauerunt ſuū principatum, ſed reliquerunt ſuum domicilīū, in iudicium magni diei uinculis æternis ſub caligine reſeruauit. Sequitur:

Adhuc multa habeo uobis dicere, ſed nō poteſtis portare modò. Cum autem uenerit ille ſpiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem.] Certum eſt quidem, quia ueniente deſuper ſpiritu apoſtoli maiorem multo ſcientiā ueritatis, quàm carnales eatenus potuere conſecuti ſunt, maiori deſiderio certandi pro ueritate ſuccenſi ſunt. Non tamen putandum eſt in hac uita quempiam omnem ueritatem poſſe comprehendere, cum hæc fidei noſtræ merces in alia ſit uita promiſſa, ipſa ueritate dicente: Hæc eſt autem uita æterna, ut cognoſcant te ſolum uerum Deum, ut quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Ioan. 17. Et alibi ad Iudæos: Si manſeritis in uerbo meo, uere diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis ueritatem. Ioan. 8. Vnde & Apoſtolus, qui ad tertium cœlum raptus audiuit arcana uerba, quæ non licebat homini loqui, Ex parte, inquit, cognoſcimus, & ex parte prophetamus. 1 Cor. 13. Intelligendum eſt ergo, quod ait de ſpiritu, Docebit uos omnē ueritatem: quaſi diceret: Diffundet in cordibus ueſtris charitatem, cuius magiſterio intus edocti proficiatis de uirtute in uirtutem, dignię efficiamini peruenire ad uitam, in qua uobis æterna claritas ſummæ ueritatis, & ueræ ſublimitatis. i. contēplatio ueſtri conditoris appareat.

Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet loquetur.] Non loquitur ſpiritus à ſemetipſo, id eſt, ſine patris & filij communione, neq; enim diuiſus ac à ſe partitus eſt ſpiritus, ſed quæcunque audiet loquetur: audiet uidelicet per unitatem ſubſtantiæ, & proprietatem ſcientiæ. Non loquitur à ſemetipſo, quia non eſt à ſemetipſo. Pater quippe ſolus, de alio non eſt. Nam & filius de patre natus eſt, & ſpiritus ſanctus de patre procedit. Ab ipſo autem audiet ſpiritus, à quo procedit, quia non eſt à ſeipſo, ſed ab illo, à quo procedit. A quo illi eſt eſſentia, ab illo utique & ſcientia. Ab illo igitur audientia, quod nihil eſt aliud quàm ſcientia. Quod uerò adiunxit:

Et quæ futura ſunt annunciabit uobis.] Conſtat innumeros fidelium per donum ſancti ſpiritus præноſſe, ac prædixiſſe uentura. Sed quia ſunt nonnulli,

nulli, qui ſpiritus gratia pleni infirmos curant,
mortuos ſuſcitant, dæmonibus imperant, mul-
tis uirtutibus coruſcant, ipſi angelicam in ter-
Lucæ 16. ris uitam gerunt, nec tamen quæ ſibi ſint uẽtura
ſpiritus eiuſdẽ reuelatione cognoſcunt. Poteſt
hic Domini ſermo etiã ſic accipi, quia ſpiritus
adueniens, quæ uentura ſunt nobis annunciat,
cum gaudia nobis patriæ cœleſtis ad memoriã
reducit, cum feſta illa supernæ ciuitatis per do-
num nobis ſuæ aſpirationis innoteſcit. Ventu-
ra nobis annunciat, cum nos à delectatione præ
ſentium abſtrahens, promiſſi in cœlis regni de
ſiderijs inflammat.

*Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit uo-
bis.*] Spiritus clarificauit Chriſtum, quia per eũ
tanta charitas in cordibus diſcipulorum accen
ſa eſt, ut abiecto timore carnali effectum reſur-
rectionis eius conſtantes prædicarent, à quo tẽ
pore paſsionis pauidi fugerũt. Vnde ſcriptum
Actu. 4. eſt: Et repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & lo-
quebantur uerbum Dei cum fiducia. Spiritus
clarificauit Chriſtum, cum impleti gratia ſpiri-
tali doctores ſancti, tot & tanta miracula in no
mine Chriſti fecerunt, quibus orbem totum ad
fidẽ Chriſti conuerterent, tot ac tanta pro Chri
ſti nomine paſsionum certamina pertulerunt,
donec ipſa etiam ſuperborum colla perſecuto
rum ſuauiſsimo Chriſti iugo ſubmitterent. Spi
ritus clarificat Chriſtum, cum ſua nos inſpira-
tione ad diligendam eius uiſionem accendit,
eum illum patri in diuinitate æqualem eſſe cre
Ioan. 17. dendum fidelium cordibus intimat.

Quia de meo, inquit, accipiet, & annunciabit uobis.] De
Ioan. 8. patre accipit ſpiritus ſanctus, unde accipit & fi
lius, quia in hac trinitate de patre natus eſt fi-
lius, de patre procedit ſpiritus ſanctus. Qui au-
tem de nullo natus ſit, de nullo procedat, pater
1. Cor. 12. eſt ſolus. Omnia quæcunque habet pater, mea
ſunt, propterea dixi, quia de meo accipiet & an
nunciabit uobis. De his dixit, quæ ad ipſam pa-
tris diuinitatem pertinent, in quibus illi eſt æ-
qualis omnia, quæ habet pater habendo. Neq;
enim ſpiritus ſanctus de creatura, quæ patri eſt
ſubiecta & filio erat accepturus, quod ait, De
meo accipiet, ſed utique de patre de quo proce
dit ſpiritus, de quo natus eſt & filius. Sed quia
donante Domino lectionem ſancti euangelij
patrũ ueſtigia ſequentes exponendo tranſcur
rimus, reſtat ueſtram fraternitatem, chariſsimi,
mecum pariter admonere, ut eius memoriam
ſolicita ſemper intentione ſeruemus, eius ſua-
uitatem & deuoto pectore ſcrutemur, & caſto
ſæpius ore ruminemus. Quid enim prodeſt ad
audiendum Dei uerbum conuenire, & exple-
to auditu ad inania mox, & ſecularia colloquia
uel acta cõuerti? Recolamus ergo iuxta quod
eadem admonet lectio, quia Dominus noſter
expleta paſsione redijt ad patrem, à quo miſſus
eſt, nec patrem cum ad nos ueniret, nec nos de-
ſerens cum rediret. Illuc eius ueſtigia toto men
tis niſu ſectemur, & ut illò peruenire, & illius
regni ianuam mereamur intrare, perpenda-
mus magnopere, quibus actionum greſsibus

in terra degens inceſſerit. Qui enim dicit ſe in 1. Ioan. 2.
Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulauit &
ipſe ambulare. Certe ipſe per agones paſsio-
num ad coronam peruenit gloriæ: merito ergo
intimatur & nobis, quia per multas tribulatio
nes oportet nos intrare in regnum Dei. Vnde
& apoſtolus Petrus obſeſſus feruore tentatio- Actu. 14.
num quibuſdam fratribus, conſolans aiebat:
Nolite pauere, quaſi noui aliquid contingat,
ſed communicantes Chriſti paſsionibus gau-
dete, ut & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis 1. Petri 4.
exultantes. Reuocemus ad mentem, quia gra-
tiam ſpiritus diſcipulis, & ſe miſſurum eſſe pro
miſit, & miſit: & curemus omni uigilantia ne
cogitationibus illecebroſis contriſtemus ſpiri-
tum ſanctum Dei, in quo ſignati ſumus in diem Ephes. 4.
redemptionis. Sic enim ſcriptum eſt: Spiritus Sapient. 1.
ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe
à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu. unde
prouide Pſalmiſta, cum huius ſpiritus accendi
deſiderio flagraret, prius cordis mundi hoſpi-
tium, in quo hunc recipere poſſet, & ſic demum
tanti hoſpitis ingreſſum quærebat. Cor mun- Pſalm. 50.
dum, inquit, crea in me Deus, & ſpiritum re-
ctum innoua in uiſceribus meis. Prius quippe
cor mundum in ſe creari, ac deinde ſpiritum re
ctum in ſuis uiſceribus precabatur innouari,
quia utiq; ſciebat ſpiritum rectum in corde pol-
luto ſedem habere non poſſe. Retineamus ſe-
dulo corde, quia idem ſpiritus arguit mundum
de peccato, & de iuſticia, & de iudicio. Cauea- 1. Ioan. 2.
mus ne ima quærendo ad mundum pertinea-
mus, quia mundus tranſibit, & concupiſcentia
eius. Quæ ſurſum ſunt quæramus, quæ ſurſum
ſunt ſapiamus, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei Colo. 3.
ſedens. Conuerſationem noſtram cum Apoſto Philip. 3.
lo habeamus in cœlis, & ne de peccato incre-
dulitatis arguamur, exerceamus operando quod
credimus: fides enim ſine operibus ocioſa eſt. Iacob. 2.
Ne ex comparatione iuſtorum, quos imitari no
luerimus acrius iudicemur, ſolerti animo me-
moremus, quod de contemptoribus ſuæ gra-
tiæ Dominus ait, Regina Auſtri ſurget in iudi-
cio cum generatione iſta: & condemnabit eã, Lucæ 11.
quia uenit à finibus terræ audire ſapientiam Sa
lomonis. & ecce, plus quàm Salomon hic. Ne
cum mundi principe damnemur, reſiſtamus il-
li fortes in fide, & fugiet à nobis. Loquamur ue Pſalm. 14.
ritatem in corde noſtro, nec faciamus dolum
in lingua noſtra, ut ſpiritus ueritatis magis ma
giſq; diffundendo charitatem in cordibus no-
ſtris, ducat nos ad agnitionem omnis ueritatis.
Huius ſpiritus gratiam in cunctis actibus no-
ſtris chariſsimi huius precemur auxilium, di-
camus ſinguli Domino, dicamus omnes: Spiri- Pſalm. 142.
tus tuus bonus deducet me in terram rectam.
Sicq; fit ut qui Apoſtolus ſuperueniens ea, quæ
uentura erant, annunciauit, noſtris quoq; men-
tibus uenturæ uitæ gaudia pateſaciat, nos ad
hæc inquirenda benignus incendat, cooperan
te ipſo qui hunc & polliceri ſuis fidelibus, &
dare conſueuit Ieſu Chriſto Domino noſtro,
qui uiuit & regnat cum patre in unitate eiuſ-

dem ſpiritus ſancti Deus per omnia ſecula ſe-
culorum, Amen.

DOMINICA VOCEM IVCVN-
ditatis. Ioannis 16.

*IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Amen amen dico uo-
bis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Vſq;
modò nõ petiſtis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis,
ut gaudium ueſtrum ſit plenum. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

POteſt mouere infirmos auditores quomodo
in capite lectionis huius euangelicæ diſcipu
lis Saluator promittat, Si quid, inquiens, petie-
ritis patrem in nomine meo, dabit uobis: cum
non ſolum noſtri ſimiles multa, quæ patrem in
Chriſti nomine uidentur petere, non accipiãt,
1.Cor.12. uerumetiam ipſe apoſtolus Paulus tertiò Do-
minum rogauerit, ut à ſe angelus ſatanæ, à quo
tribuiabatur abſcederet, nec impetrare potue-
rit. Sed huius motio quæſtionis antiqua iam pa
trũ explanatione reſerata eſt, qui ueraciter in-
tellexerunt illos ſolum in nomine Saluatoris
petere, qui ea quæ ad ſalutem perpetuam perti
nent petunt: ideoq; Apoſtolum non in nomine
Saluatoris petiſſe, ut tentatione careret, quam
ob cuſtodiam humilitatis acceperat, quia ſi hac
caruiſſet, ſaluus eſſe non poſſet, ipſo affirmante
Ibidem. cum ait: Ne magnitudo reuelationum extollat
me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ ange-
lus ſatanæ, qui me colaphizet. Quotienſcunq;
ergo petentes nõ exaudimur, ideo fit, quia uel
contra auxilium noſtræ ſalutis petimus, ac pro
pterea à miſericorde patre beneficij gratia no-
bis, quod inepte petimus negatur, quod eidem
Ibidem. apoſtolo Paulo contigiſſe probatur, cui ter pe-
tenti reſponſum eſt: Sufficit tibi gratia mea, nã
uirtus in infirmitate perficitur: uel utilia qui-
dem, & quæ ad ueram ſalutem reſpiciunt peti-
mus, ſed ipſi male uiuendo auditum à nobis iu-
ſti iudicis auertimus, incidentes in illud Salo-
Prouerb 28. monis: Qui auertit aurem ſuam ne audiat legẽ,
oratio eius erit exectabilis: uel dum pro pec-
cantibus quibuſdam, ut reſipiſcant oramus, &
ſi ſalubriter petimus, atq; ex noſtro merito di-
gni ſumus auditu, ipſorum tamen peruerſitas
ne impetremus obſiſtit. Fit etiam aliquando, ut
ſalutaria prorſus & precibus ſolicitis, & deuo-
tis quæramus actionibus, nec tamen ſtatim ob-
tineamus quæ petimus, ſed in futurum petitio-
nis noſtrę differatur effectus, ſicut cum genibus
flexis quotidie rogamus patrem, dicentes: Ad-
ueniat regnum tuum, idem tamen regnum nõ
mox oratione finita, ſed tempore congruo ſu-
mus accepturi. Quod pia prouiſione noſtri cõ-
ditoris conſtat actitari, ut uidelicet deſideria
noſtræ deuotionis dilatione creſcant, & incre-
mento quotidiano magis magiſq; prouecta, tã
dem perfectius capiant gaudia quæ requirunt.
Inter quæ notandum, quia cum pro peccanti-
bus oramus, & ſi eorum ſaluationem impetra-
re nequimus, nequaquam tamen fructu precis
noſtræ priuamur: quia etſi illi digni nõ ſunt ſal-
uari, nos tamẽ amoris quem illis impendimus,
mercede donabimur, ſicq; in tali petitione im-
plebitur nobis illa Domini promiſsio, qua ait
Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis.] In-
tuendum enim, quia non ait ſimpliciter dabit,
ſed dabit, inquit, uobis: quia etſi nõ eis pro qui
bus petimus dabit, nobis tamen cum pro alio-
rũ erratibus miſericorditer interuenimus, præ-
mium noſtræ benignitatis reſtituet. Sequitur:
Vſq; modò non petiſtis quicquam in nomine meo.] Non
petierunt eatenus in nomine Saluatoris, quia
dum ipſum Saluatorem uiſibili præſentia com-
plecterentur, minus ad inuiſibilia ſalutis dona
mentis intuitum erexerant. Sed & noſtra fragi
gilitas patrem petens non in nomine Ieſu, id
eſt, Saluatoris petit, dum contra rationem ſuæ
petit ſalutis, nõ ut apoſtolorum ſimplicitas cor
porali uiſu ſui Saluatoris ab æternæ ſalutis pe-
titione ſit retardata, ſed obſtaculo propriæ cu-
piditatis ab intuitu Dominicæ uoluntatis im-
pedita. Quid autem principaliter petẽdum, ac
ſine ulla dubietate eis, qui fideliter in petendo
perſtiterũt, ſit parandum à patre, & Dominus
ſubdendo manifeſtat, dicens:
Petite & accipietis, ut gaudium ueſtrum ſit plenum.] Or-
do quippe ſenſus eſt: Petite ut gaudium ueſtrũ
ſit plenum, & accipietis. Plenum ergo gaudiũ
beatitudinem perpetuæ pacis appellat. Nam
ut taceamus de gaudio reproborum, quo ſibi
luctum mercantur æternum, habent ſancti e-
tiam in præſenti gaudium de ſpe cœleſtium bo
norum, cum pro Domino terrenis exercentur
aduerſis: habent gaudium cum amore frater-
nitatis ſuadente, diſcunt gaudere cum gauden- Rom.12.
tibus, & flere cum flentibus. Sed non eſt plenũ
gaudium, quod fletu uariãte miſcetur. Plenum
quippe gaudium ſit, ubi nemine flente cum ſo-
lis datur gaudere gaudentibus. Ait itaq;
Petite & accipietis, ut gaudium ueſtrum ſit plenum.] Ac
ſi patenter dicat: Non fluxa ſeculi gaudia, quæ
& mœrore ſemper mixta, & certo ſunt fine
obnoxia: ſed illud ſingulare gaudium à patre
petite, cuius plenitudo nullo cuiuslibet inquie
tudinis attactu minuitur, ęternitas nullo unquã
termino diſſoluitur. Si enim perſtiteritis in pe-
tendo, & proculdubio quæ petitis accipietis.
De huius plenitudine gaudij Petrus fidelibus
ſcribit, dicens: Credentes autem exultabitis læ
titia inenarrabili & glorificata, reportantes fi- 1.Petr.1.
nem fidei ueſtræ ſalutem animarum ueſtrarũ.
Petere autem huiuſmodi gaudium eſt, non uer
bis tantummodo patriæ cœleſtis introitum fla-
gitare, ſed & digna operatione pro eius perce-
ptione certare. Neque enim quippiam utilita-
tis affert bene orando ſuperna quærere, qui
nõ deſiſtit peruerſe uiuendo infimis implicari.
Hæc in prouerbijs locutus ſum uobis. Venit hora, cum iam nõ

ta

in prouerbijs loquar uobis, ſed palàm de patre annunciabo uobis.] Illam nimirũ horam ſignificat, qua eis peracta ſua paſsione ac reſurrectione ſpiritus ſancti erat gratiam daturus. Tunc etenim ſpiritaliter intus inſtructi, ſpiritali dilectione ſuccenſi, quo perfectius omnia quæ de agnitione diuinitatis mortalibus erant capienda, ceperant, eo ardentius ſola quæ ad eius uiſionem promerendã iuuarent, petere ac deſiderate curarent. Hoc eſt enim quod ſubiunxit:

Illo die in nomine meo petetis.] Poſſumus horã quã pollicetur in futura uita intelligere, in qua palã de patre annunciat, id eſt, palàm patrem oſtenderet electis, quando ſicut Apoſtolus ait,
1.Cor.13. Videbimus eum facie ad faciem.
1.Ioan.3. De qua annunciatione dicit & Ioannes: Chariſsimi, nũc filij Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus enim quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus: uidebimus enim eum ſicuti eſt. Vbi ueraciter in nomine Ieſu petunt electi, dum pro noſtra fragilitate intercedunt, quatenus ad ſuæ ſaluationis ſortem pertingamus, à qua adhuc inter inſidias hoſtium peregrinamur in terris, quã ſanctorum petitionem aptiſsimè in die futura promiſit. Illo inquiens, die in nomine meo petetis. In die etenim petunt, quia non inter tenebras preſſurarum, ut noſtra in præſenti, ſed in luce ſempiternæ pacis, & gloria beatorum ſpirituum pro nobis interceſsio funditur. Poſſunt autem idem ſpiritus electorum in illa cœleſti ciuitate poſiti, etiam pro ſeipſis in nomine ſaluatoris petere intelligi: quia uidelicet tempus uniuerſalis iudicij & reſurrectionis corporum, in quibus pro Domino certauere, uenire deſiderãt.
Apoc.6. Vnde & Ioãnes ait: Vidi ſub altare Dei animas interfectorum propter uerbum Dei, & propter teſtimonium quod habebãt. Et clamabant uoce magna, dicentes: Vſquequo Domine ſanctus & uerus non iudicas ſanguinem noſtrum de his qui habitant in terra? Vbi continuò ſubinſertur: Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albę, & dictum eſt illis ut requieſcerent tempus adhuc modicum, donec implerentur conſerui eorum, & fratres eorum. Singulas quippe ſtolas albas nunc habent animæ, cum ſola ſua felicitate fruuntur: binas tunc accipiunt cum impleto in fine numero fratrum, corporum quoq; immortalium receptione lætantur.

Et non dico uobis, quia ego rogabo patrẽ de uobis.] Quia enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus & homo eſt, modò ſumma deitatis, modo humanitatis humilia loquendo deſignat. Quod enim dicit non rogaturum ſe patrem, de diſcipulis propter conſubſtantialem patri diuinitatis ſuæ potentiam dicit, in qua non patrem ipſe rogare, ſed rogata cũ patre conſueuit dare. Quod
Luca 22. uerò Petro ait, Ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua,
1.Ioan.2. Et de illo Ioannes, Aduocatũ, inquit, habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum: propter diſpenſationem dictũ eſt aſſumptæ humanitatis, cuius cum triumphum patris oſtẽdit oculis, pro noſtra infirmitate propitiua interuenit. Poteſt & ita non inconuenienter accipi quod ait, Et non dico uobis, quia ego rogabo patrem de uobis, quia nõ de præſenti rogo, ſed de futuro tempore poſuit rogabo, quod ſanctis in interna pace receptis non opus ſit iam aliquid rogari de illis: quia nimirum tanta beatitudine donati ſint, quæ amplior eſſe nõ poteſt.

Ipſe enim pater amat uos, quia uos me amaſtis, & credidiſtis quia à Deo exiui.] Non ita intelligẽdum eſt, quaſi amor & credulitas diſcipulorum præceſſerit amorem quo illos pater amaret, meritumq; humanum prius ſit muneribus gratiæ cœleſtis, cũ apertiſsime dicat Apoſtolus, Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Rom.11. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ſed ita potius, quia pater illos gratuito amore præuenerit, atq; ad amandum credendumq; filiũ amando ſuſtulerit, & quia ipſi agnitam filij dilectionem ac fidem pio & ſolicito corde ſeruauerint, maioribus eos donis paternę dilectionis eſſe remuneratos. Non autem arbitrandum quia pater ſine filio & ſpiritu ſancto amare, uel amoris poſsit munera dare. Nec rurſus æſtimandum, quia filius ſine patre & ſpiritu ſancto ualeat amari uel credi. Quod ergo ait, ipſe enim pater amat uos, intelligendum eſt unà cum filio & ſpiritu ſancto amare, quos amore dignos iudicat. Et quod adiunxit, quia uos me amaſtis, eadem ratione ſentiendum eſt: quia quicunq; filium recte amat, hunc cum patre & amborum ſpiritu amet, quia quorum inſeparabilis eſt natura diuinitatis, horũ una eademq; ſunt dona uirtutis.

Exiui à patre, & ueni in mundum. Iterum relinquo mundũ, & uado ad patrem.] Exiuit à patre & uenit in mundum, quia mundo uiſibilis apparuit in humanitate, qui erat inuiſibilis apud patrem in diuinitate. Exiuit à patre, quia non in ea forma qua æqualis eſt patri, ſed in aſſumpta creatura minor apparuit. Et uenit in mundũ, quia in forma ſerui quam accepit, etiam mundi huius amatoribus ſe uidendum præbuit. Iterum reliquit mundum, & redijt ad patrem, quia ab aſpectu amatorum mundi quod uiderant abſtulit, & ſe amatoribus ſuis æqualem patri eſſe credendum docuit. Reliquit mundum, & redijt ad patrẽ, quia humanitatem quam induit, per aſcẽſionem ad inuiſibilia perduxit. Hæc quidem uerba Domini myſtica, & ſicut ipſe teſtatur, in prouerbijs ſunt dicta: ſed diſcipuli quibus dicebãtur, adeò carnales adhuc erant, ut eorum profunditatem minimè caperẽt, & non ſolum arcana dictorũ, ſed nec ipſam ignorantiam ſuam intelligerent, putãtes ſimpliciter & dilucidè prolata, quæ nõ intelligentibus prouerbia erant. Vnde continuò reſponderunt:

Ecce nunc palàm loqueris, & prouerbiũ nullum dicis.] Palàm igitur eum loqui autumabant, cuius myſteria dictorum necdum cõprehendere ualebant. Quod autem adiungitur,

Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & nõ opus eſt tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia à Deo exiſti.] Apertè oſtendunt, quia loquẽs ad eos Dñs de his maximè diſputabat, quæ illos delectabat audire, & quæ illi interrogare uolebant, hæc ipſe præueniẽs eos

ultrò proferebat. Vnde meritò illum ſcire om-
nia quaſi Deum, & quaſi Dei filium à Deo ue-
niſſe credunt & confitentur. Apertum nanq; di-
uinitatis indicium eſt, cogitationū noſſe ſecre-
ta, Salomone affirmāte, qui Deo ſupplicās ait:
3.Reg.8. Tu enim ſolus noſti corda omnium filiorū ho-
Hiere.11. minum. Vnde etiam Hieremias ait: Tu autem
Domine Sabaoth, qui iudicas iuſte, & probas
renes, & cor. Neque hæc tranſeunter, aut negli-
genter commemoranda, ſed ſolerter inuigilan-
dum eſt, fratres mei, ut non uerba tantum, & o-
pera noſtra, ſed ipſa quoque cordium ſecreta di-
uinis aſpectibus digna reddamus. Non in tem-
plo noſtri pectoris odiorum flamma, non inui-
diæ rubigo reſideat, non inde turpis, uel contu-
melioſi ſermonis radix oriatur, non ibi medita-
tio facti nocētis innaſcatur: memores ſimus Do-
Eſaiæ 66. minicæ cōminationis, qua dicitur: Ego enim o-
pera, & cogitationes eorum uenio ut congregē.
Et expulſis uitiorum ruderibus, talē cordis no-
ſtri paremus manſionem, cuius ipſe tenetur in-
eſſe manſor, qui eius ineuitabilis inſpector & iu-
dex eſt. Sciendum autē, quia triplex eſt modus
cogitationum nequam: unus earum, quæ deli-
beratione, & propoſito peccandi mentem con-
taminant: alius earum, quæ delectatione quidē
peccati mentem perturbant, nec tamē hanc ad
peccandi conſenſum pertrahunt: tertius earū,
quæ naturali motu mentem percurrentes, non
tamen hanc ad perpetranda uitia illiciunt, quā
à bonis quæ cogitare debuit, impediunt. ueluti
eſt cum phantaſmata rerum, quæ aliquando ſu-
peruacuè geſta uel dicta nouimus, ad memoriā
reducimus: quarum crebra retractatio quaſi im-
portuna muſcarum improbitas, cordis oculos
circumuolare, ac ſpiritalem eius aciem inquie-
tare magis, quàm excæcare conſueuit. A cūctis
autem his cogitationum nequam generibus ca-
Prouer.4. ſtigari, monuit Salomō cum dicit: Omni custo-
dia ſerua cor tuū, quoniā ex ipſo uita procedit.
Cuius monita ſequentes agamus ſoliciti, ut ſi
quid conſenſu perpetrādi facinoris in animo de-
liquimus, ſcita hoc confeſsione, & dignis pœni-
tentiæ fructibus abſtergamus. Si delectatione
peccandi nos tentari ſenſerimus, noxiam dele-
ctationem crebris precibus ac lachrymis, cre-
bra amaritudinis perpetuæ recordatione pella-
mus: & ſi nos ſolos ad hanc propulſandam ſuffi-
cere non poſſe uiderimus, fratrū quæramus au-
xilia, ut quod noſtris uiribus nequiuimus, illo-
Iacobi 5. rum conſilio & interceſsione ſumamus. Multū
enim ualet deprecatio iuſti aſsidua: & ſicut idē
præmiſit, oratio fidei ſaluabit infirmum, & alle-
uiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimit-
tentur ei. Quia ſuperuacuis cogitationibus ad
integrū carere non ualemus, has in quantū poſ-
ſumus, immiſsione bonarū cogitationū, & ma-
ximè frequenti ſcripturarū meditatione fuge-
Pſal.118. mus, iuxta exemplum pſalmiſtę, qui dicit: Quo-
modo dilexi legē tuā Domine, tota die medita-
tio mea eſt. Petamus ſupernā clementiā, quod
eſt uerè in nomine ſaluatoris petere, ut & cor-
dis munditiam, & boni operis pręſtet efficaciā,
& ante omnia illam ſedula mente recolamus
horam, illam citius uenire optemus, in qua nō
iam per ſcripturas loquatur nobis Dominus,
ſed palàm de patre annunciet nobis, cum quo
uiuit & regnat Deus in unitate ſpiritus ſancti,
per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN LETANIIS MAIORIBVS ET MI-noribus. Lucæ 11. Matth.7.

*IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Quis ueſtrum habe-
bit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice,
cōmoda mihi tres panes, quoniam amicus meus uenit de uia ad
me, & non habeo quod ponam ante illum. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ROgatus à diſcipulis Saluator, nō modò for-
mam orationibus, ſed & inſtantiā frequen-
tiamq; tradit orandi.

Amicus ergo ad quē media nocte uenitur, i-
pſe Deus intelligitur, cui in media tribulatione
ſupplicare, & tres panes. i. intelligentiā trinita-
tis, qua præſentis uitæ cōſolētur labores efflagi-
tare debemus. Amicus qui uenit de uia, ipſe no-
ſter eſt animus: qui totiens à nobis recedit, quo-
tiens ad appetenda terrena & temporalia foris
uagatur. Redit ergo, cœleſtiq; alimonia refici
deſiderat, cum in ſe reuerſus ſuperna cœperit
ac ſpiritalia meditari. de quo pulchrè qui petie-
rat adiūgit, *non ſe habere quod ponat ante illum*: quoniā
animę poſt ſeculi tenebras Deum ſuſpiranti, nil
præter eum cogitare, nil loqui libet, intueri ſo-
lum quod recognouit, ſummę trinitatis gaudia
contemplari, atque ad hoc plenius intuendum
peruenire ſatagit.

*Et ille deintus reſpondens, dicat: Noli mihi moleſtus eſſe, iam
oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, nō poſ-
ſum ſurgere & dare tibi.*] Oſtium amici diuini eſt in-
telligentia ſermonis, quod ſibi Apoſtolus orat Coloſſ.4.
aperiri ad loquendum myſterium Chriſti: clau-
ſumq; eſt tempore famis, cum intelligentia uer-
bi non datur. Et illi qui euangelicam ſapientiā
tanquam panem erogantes, per orbē terræ præ-
dicauerunt, pueri patrisfamilſas, iam ſunt in ſe-
creta quiete cum Domino, & tamē orando effi-
citur, ut accipiat deſiderās intellectum ab ipſo
Deo, etiam ſi homo deſit, per quem ſapientia
prædicetur.

*Et ille ſi perſeuerauerit pulſans, dico uobis: & ſi non dabit
illi ſurgens, eo quòd amicus eius ſit, propter improbitatem tamē
eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios. Et ego dico
uobis: Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulſate, &
aperietur uobis.*] Comparatio eſt à minore. Si ergo
amicus homo ſurgit de lecto, & dat non amici-
tia, ſed tædio cōpulſus, quanto magis dat Deus
qui ſine tædio largiſsimè donat, quod petitur:
Dominus etenim Saluator noſter ad cœleſtis
regni gaudia nos peruenire deſiderans, & nos
eadem gaudia à ſe petere docuit, & nobis petē-
tibus ſe hæc daturum eſſe promiſit.

*Petite, inquit, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulſate
& ape-*

Digitized by Google

& aperietur uobis.] Quæ nobis ſunt uerba Domi-
ni noſtri, fratres chariſsimi, magnopere ac toto
ex corde penſanda: quia uidelicet regnum cœ-
lorum non ocioſis & uacantibus, ſed petenti-
bus, quærentibus & pulſantibus dandum, inue
niendum & aperiendum eſſe teſtatur. Petenda
eſt ergo ianua regni orando, quærenda rectè ui
uendo, pulſanda perſeuerando. Non enim ſuffi
cit uerbis tantummodo Dominum rogare, ſi
non etiam quæſierimus diligentius qualiter no
bis ſit uiuendum, ut digni ſimus impetrare quæ
Matth. 7. poſcimus, ipſo atteſtante qui ait: Non omnis
qui dicit mihi domine domine, intrabit in re-
gnum cœlorum, ſed qui facit uolunratem pa-
tris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnū
cœlorum. Neque aliquid prodeſt bona incho-
aſſe, ſi non quiſque ſtudeat ea quæ bene inchoa
uerat, uſque ad finem firmum perducere: quin
2. Pet. 2. imò melius erat non cognoſcere uiam iuſtitiæ,
quàm poſt cognitionem retrorſum conuerti.
Vnde neceſſe eſt fratres mei, ut petamus ſedu-
Pſal. 94. li, ſine intermiſsione oremus, procidamus ante
Deum, ploremus corā Domino qui fecit nos:
& ut exaudiri mereamur, uideamus, ſoliciti
qualiter nos uiuere uelit, quid nos facere iuſſe-
rit qui fecit nos. Quæramus Dominum & con-
formemur, quæramus faciem eius ſemper: &
ut hunc inuenire ac uidere mereamur, munde-
mus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiri
tus: quia nō niſi caſti corpore in die reſurrectio
nis ad cœlos ſubleuari, nō niſi mundi corde glo
riam ualent diuinę maieſtatis intueri. Pulſemus
infatigabili deſiderio æternæ beatitudinis au-
res pij conditoris, nec deficiamus à cœptis, pri-
uſquam illo aperiente de carcere mortis huius
mundi eripi, ac portam mereamur cœleſtis pa
triæ ingredi. Nemo ſibi blandiatur de innocen
tia, nullus ſuis fidens actibus, quaſi qui miſeri-
cordia iuſti iudicis non egeat, à precibus ceſſet:
Coloſ. 4. quin potius etiam cum ſe aliquid boni quis e-
giſſe cognouerit, quia qua hoc diſtrictione iudi
cetur, ignorat, tremens cum Propheta clamet:
Pſal. 142. Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo, quia non
iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis uiuens.
Iob 9. Et cum beato Iob: Si iuſtificare me uoluero, os
meum condemnabit me. Si innocentem oſten-
dero, prauum me comprobabit: memor ſem-
1. Ioan. 1. per illius Apoſtolici ſermonis. Quia ſi confitea
mur peccata noſtra, fidelis & iuſtus eſt, ut remit
tat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab o-
Ibidem. mni iniquitate. Si dixerimus quoniam nō pec-
cauimus, mendacem facimus Deum, & uerbū
eius in nobis non eſt. Neq; rurſus quiſpiam cō-
ſiderata peccatorum ſuorū qualitate ſeu quan-
titate, à petenda uenia mentem deſperando re-
uocet, neminem uiſa ſuorum putredo uulnerū,
ſui magnitudo languoris à ſalute quærenda re-
trahat. Præbeat magnam obtinendæ ſanitatis
fiduciam, quòd ipſe conditor noſter, medicus
nobis fieri, ipſe ad nos uenire in carnem, ipſe in
firmitates noſtras ſuſcipere ut ſanarer, dolores
noſtros ut auferret, portare dignatus eſt: ipſe
ſuum pro nobis ſanguinem fudit, ſuam pro uita
noſtra mortem obtulit, ipſe magnis peccantiū
admiſsis, magna pœnitentiæ remedia oſtendit,
dicens per præcurſorem ſuum: Genimina uipe *Luce 3.*
rarum, quis oſtendit uobis fugere à uentura i-
ra? Facite ergo fructus dignos pœnitentia. Et
paulo poſt inquit: Qui habet duas tunicas, det *Ibidem.*
non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.
Ipſe leuioribus quotidianiſq; noſtris erratibus,
ſine quibus hæc uita tranſigi non poteſt, quoti-
diana confeſsionis & interceſsionis mutuæ me
dicamenta conceſsit, dicens per apoſtolum Ia-
cobum: Confitemini alterutrū peccata ueſtra, *Iacobi 5.*
& orare pro inuicem ut ſalucmini. Ipſe rogari
ut præſtet, amat, qui animos inopū ad ſe rogan
dum largus donator erigit.

Omnis, inquiens, qui petit, accipit, & qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur.] Non ergo dubitandum quòd
petentes accipimus, quærentes inuenimus, pul
ſantibus nobis aperietur, quia nimirum fallere
non potuit ueritas quæ promiſit. Sed hoc eſt ui
gilantius intuendum, quia non omnes qui co-
ram hominibus orare uidentur, in conſpectu
æterni arbitri petere uel quærere, uel cœleſtis
regni aditum pulſare probātur. Neq; enim Pro
pheta diceret, Prope eſt Dominus omnibus in- *Pſal. 144.*
uocantibus eum in ueritate, ſi non aliquos Do
minum inuocare, ſed non in ueritate cognoſce
ret. Inuocāt quippe Dominum in ueritate, qui
in hoc quod orando dicunt, uiuendo non con-
tradicunt. Inuocant Dominum in ueritate, qui
ſuas ei preces oblaturi, primò iuſſa illius imple
re ſatagunt, qui dicturi ei in oratione: Et dimit *Matth. 6.*
te nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus
debitoribus noſtris: illud eius mandatum im-
pleuerunt quod dicit, Et cum ſtabitis ad oran- *Marci 11.*
dum, remittite ſi quid habetis aduerſus aliquē,
ut & pater ueſter qui in cœlis eſt, dimittat uo-
bis peccata ueſtra. Vnde & de talibus aptè Pro *Pſal. 144.*
pheta ſubiungit: Voluntatem timentium ſe fa
ciet, & orationes eorum exaudiet, & ſaluos fa-
ciet eos. Illi itaq; in ueritate Dominum inuo-
cant, qui eum timere comprobantur. Horum i-
pſe cum clamauerint, orationes exaudit, horū
cum ad ſe ſuſpirauerint, pia deſideria perficit,
hos cum de hac uita tranſierint, ad ſalutem ſu-
ſtollit æternam. At contrà ſunt qui Dominum,
ſed non in ueritate inuocant, quos redarguens
Iacobus, ait: Petitis & nō accipitis, eo quod ma *Iacobi 4.*
lè petatis. Malè nanq; petunt, qui perſeueran-
tes in peccatis pro eiſdem peccatis quæ ipſi mi
nimè dimittunt, ut ſibi à Domino dimittantur,
impudenter exorant, quales ipſe per Eſaiam
reprobat, dicens: Et cum extenderitis manus *Eſaie 1.*
ueſtras, auertā oculos meos à uobis. Et cū mul-
tiplicaueritis orationē, nō exaudiā: manus enī
ueſtræ ſanguine plenæ ſunt. Quibus adhuc con
ſulendo qua ratione poſsint impetrare quæ po
ſcerent, oſtendit cū ſubdit: Lauamini, mundi e- *Ibidem.*
ſtote, auferte malū cogitationū ueſtrarū ab ocu
lis meis. Malè petūt, qui uocē Domini iubētis
audire obtēperando contēnunt, & nihilominus
Dominū ſuā uocē ſupplicantiū exaudire miſe-
rando depoſcūt, quos ipſe repellens in euange
lio

Luce 6. lio loquitur: Quid autem uocatis me Domioe, domine, & oon facitis quæ dico? De quibus & Salomon in Prouerbijs: Qui declinat, inquit, aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit exe- *Prouerb. 28.* crabilis. Malè petunt, qui non ſupernæ mercedis intuitum, ſed ad exemplum phariſæorũ humanæ gratia laudis, longis incubant precibus. de quibus ipſe teſtis & iudex terribiliter prote *Matth. 6.* ſtatur: Quia receperunt mercedem ſuam. Malè petunt & illi, qui terrena magis in oratione, quàm cœleſtia bona requirunt, quorũ preces Apoſtolus io ipſa de qua loquimur ſententia, ſpeciali- *Iacobi 4.* ter reprehendit. Cum enim dixit, Petitis, & nõ accipitis, eo quòd malè petatis, adiunxit continuò, Vt in cõcupiſcẽtijs ueſtris inſumatis. neque autem prohibentur ciues patriæ cœleſtis in terra peregrinantes, pro pace temporũ, pro ſalute corporum, pro ubertate frugum, pro ſerenitate aurarũ, pro cęteris huius uitę neceſſarijs Dominum petere: ſi tamen hęc nõ nimiè petantur, & ſi ob id ſolummodo petantur, ut abundante uiatico in præſenti, liberius ad futura dona tendatur. Sed quia ſunt qui temporalem quietem & proſperitatem à ſuo creatore requirunt, nõ quidem ut eidẽ creatori deuotioribus animis obediant, ſed ut abundantius comeſſationibus & ebrietatibus uacent, & ſecurius ac licẽtius ſuis concupiſcentijs, ſuæ carnis ſeruiant illecebris, meritò tales malè petere dicuntur. Verũ quia omnes huiuſcemodi petitores, eo quòd malè petant, accipere non merentur, ſtudeamus dilectiſsimi & bene petere, & digni obtinẽda quæ petimus exiſtere. Quod ita fit, ſi & ea quę Deus iuſsit orando quærimus, & quales ipſe nos fieri docuit, tales ad orandum procedimus, & intenti in precibus donec impetremus, inſiſtimus. Si autem ſcire cupimus quæ ipſe nos petere uelit, *Matth. 6.* audiamus illud euangelicum: Quærite primũ regnũ Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur uobis. Regnum autem Dei & iuſtitiam eius quærere, eſt cœleſtis patriæ dona deſiderare, & quibus iuſtitiæ meritis ad hæc perueniri debeat, indeſinenter inquirere: ne ſi à uia fortè quæ illò ducit, aberremus, peruenire quò nitimur, minimè queamus. Quod ſi uerba Domini & Saluatoris noſtri, quibus nos de exẽplo terreni parentis ad rogandum Deum patrem hortatur, diligenter inſpicimus, citius agnoſcimus quę ſit maximè iuſtitia, quę iter nobis regni cœleſtis aperiat.

Quis, inquit, ex uobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piſcem, nunquid pro piſce ſerpentẽ dabit illi? Aut ſi petierit ouum, nunquid porriget illi ſcorpionem?] Aperta etenim eſt comparatio hæc, & cunctis audientibus ad intelligendũ facilima: quia ſi homo quilibet mortalis ac fragilis, & peccati adhuc carne grauatus, petẽtibus ſe filijs quos diligit, quæ habet booa, quamuis terrena & fragilia dare non denegat, multò magis pater cœleſtis petitoribus ſuis ſuo timore & amore præditis, non defectiua in cœlis bona largitur. Sed iuxta typicam intelligeotiam panis dilectionem ſignificat, quia ſicut ille principalis eſt cibus, ita ut ſine eo menſa inops uideatur: ita hæc principalis eſt uirtus, ita ut ſine illa uirtute reliquæ ſpiritales uirtutes eſſe nequeant. Quia nimirum quicquid boni agitur, in ſola dilectiooe perficitur. Vode dicit Apoſtolus, Quia ſi linguis ho- *1. Cor. 13.* minum loqueretur & angelorum, & ſi haberet prophetiam, & noſſet myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi haberet omnem fidem, ita ut mootes transferret, & ſi diſtribueret omoes facultates ſuas in cibos pauperum, & ſi traderet corpus ſuum ita ut arderet, charitatem autem non haberet, nihil ei prodeſſet. Charitas autem uera eſt, qua Dominum ex toto corde, to- *Deut. 6. & Matth. 22.* ta anima, tota uirtute, & proximum tanquam noſipſos diligere præcipimur. Nec tantum proximis & amicis, uerumetiam inimicis perfectus quiſque beneficium dilectionis impendere debet, Domioo dicente: Diligite inimicos ue- *Matth. 5.* ſtros, benefacite his qui oderũt uos. Orate pro perſequentibus & calumniantibus uos, ut ſitis filij patris ueſtri qui in cœlis eſt. In piſce autem fides non ficta exprimitur. Quomodo enim piſcis ſub tegumento aquarum naſcitur, uiuit & alitur, ſic & fides quæ in Deum eſt, quę alterius uitæ gaudia per lamenta præſentia fletusque requirit, inuiſibiliter in corde gignitur, iouiſibili gratia ſpiritus per aquam baptiſmatis cooſecratur, inuiſibili auxilio diuinę protectionis oe deficiat, nutritur, inuiſibilium præmiorum intuitu quæque ualet, bona operatur, memor illius Apoſtolici: Quia quæ uidentur, tẽporalia ſunt: *2. Cor. 4.* quæ autẽ non uidentur, æterna ſunt. Poſſumus & hoc dicere, quia piſcis in eo fidei typum teneat, quòd ſicot ille crebris maris fluctibus tunditur, nec perimitur, ita fides firma quãtiſlibet aduerſantis preſſuris muodi impugnetur, incõuulſa perſiſtat: imò etiam de certamine glorioſior exiſtat, adiuuante illo qui miſsis ad prædicanda eiuſdem fidei dona diſcipulis ait: In mun- *Ioan. 16.* do preſſuram habebitis, ſed confidite, ego uici mundum. Porrò per ouum, ſpei noſtræ certitudo figuratur: quia in ouo oondum fœtus cernitur, ſed futuræ auis fœtus ſperatur. Et fideles quique nec dum id præſenti ſupernæ patriæ gloriam quam credunt intuentur, ſed futuram ſperando præſtolantur. Vnde dicit Apoſtolus: Si *Rom. 8.* autem quod non uidemus ſperamus, per patiẽtiam expectamus. Hæc igitur ſunt fratres chariſsimi, bona quæ principaliter à Domino petere, hæc iuſtitia regni Dei quam ante omnia quęrere debemus, fides uidelicet, ſpes & charitas, quia ſcriptum eſt: Iuſtus ex fide uiuit. Sperãtes *Pſal. 31. Abac. 2.* autem in Domino, miſericordia circundabit, & Plenitudo legis eſt dilectio. Omnis enim lex in *Rom. 1.* uno ſermone impletur. Diliges enim proximũ *Rom. 13.* tuum ſicut teipſum. Et iterum: Dilectio proxi- *Ibidem.* mi malum non operatur. Non eſt autem metuendum, ne ſi gratiam dilectionis à Domino pia deuotione quæramus, ſi intimo ex corde dicamus, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, ille cor noſtrum rigore odiorũ conſtringi permittat. Hunc etenim rigorem per duritiã lapidis inſinuat, cum dicit:

Quis

Quis autem ex uobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi?] Non eſt formidandum, ne ſi fortitudi-
nem fidei contra hoſtis antiqui tentamẽta pre-
Luce 17. cemur toto ex corde dicẽtes, Domine auge no-
bis fidem, ille nos infidelitatis ſinat interire ue-
nenis. Iure enim nomine ſerpentis uirus infide-
litatis, quod per ipſum generi humano aſper-
ſum eſt, exprimitur, cum dicitur,

Aut ſi piſcem petit, nunquid pro piſce ſerpentem dabit illi?] Non eſt timendum, ne ſi ſpem cœleſtium bono-
rum, per quam præſentia, aduerſa ſimul & pro-
ſpera contemnere poſsimus, à Domino poſtu-
lemus, ille auditum auertat, ac nos deſperatio-
ne futurorum retro reſpicere, id eſt, ea quæ re-
linquimus, patiatur labentis ſeculi commoda
uirulenta requirere. Rectè nanque immutatio
boni propoſiti nociua, & concupiſcentiæ carna-
lis repetitio ueneno ſcorpionis, quod retro, id
eſt, in cauda geſtat, comparatur cum dicitur:

Aut ſi petierit ouum, nunquid porriget illi ſcorpionem?] Hæc itaq; petamus à Domino chariſsimi, ut ſci-
licet alimentum nobis puræ charitatis, ſynceræ
fidei, certæ ſpei tribuat, ut duritiam odiorum,
ut perfidiæ uirus, ut aculeum nobis deſperatio-
nis, qui ad caduca retrahere ſolet, auferat, &
abſque ulla dubietate quod petimus, accipie-
mus. Ait enim ueridica uoce Ioannes apoſto-
1.Ioan.5. lus: Quia quæcunq; petierimus ſecundum uo-
luntatem eius, audit nos. Sed & ipſe Dominus
certam nobis fiduciam dat impetrandi quæ re-
ctè petimus, cum ſubiungit:

Si ergo uos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filijs ueſtris, quanto magis pater ueſter de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?] Malos autem uocat diſcipulos, qui u-
tiq; quantum ad humanum ſpectat iudicium,
boni erant: quia nimirum nemo eſt qui in hac
uita à cunctis ualeat immunis eſſe delictis, Salo-
Eccleſ.7. mone affirmante, qui ait: Quia non eſt homo
iuſtus in terra, qui faciat bonum & non peccet.
Vnde prouidè Dominus, qui grauibus peccan-
tium reatibus grauiora pœnitendi medicamẽ-
ta demonſtrat, ipſe quotidianos electorum er-
ratus, qui uerbo maximè uel cogitatu contin-
gunt, quotidianis orationum ſtudijs docet de-
Matth.6. bere curari, quos inter alia ſic orare pręcipit: Et
dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimit-
timus debitoribus noſtris. Vel certè malos ap-
pellat diſcipulos, quia in comparatione diuinæ
bonitatis omnis creatura mala eſſe probatur, di-
Marci 11. cente Domino, Nemo bonus, niſi unus Deus,
cum tamen participatione eiuſdem diuinæ bo-
nitatis rationalis creatura bona fieri poſſe co-
gnoſcitur. Vnde & Dominus pia promiſsione
teſtatur, Quia pater de cœlo dabit ſpiritum bo-
num petentibus ſe: ut profectò oſtendat, quia
qui ex ſeipſis mali ſunt, per acceptam ſpiritus
gratiam boni poſſunt effici. Spiritum bonum
petentibus dandum à patre pollicetur, quia ſi-
ue fidem, ſpem, charitatem, ſiue alia quælibet
bona cœleſtia deſideramus adipiſci, non aliter
nobis hæc quàm ſpiritus ſancti donum tribuun-
tur. Hinc eſt enim quòd idem ſpiritus in Eſaia,
Eſaie 11. Spiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſi-
lij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis,
ſpiritus timoris Domini. & in alio loco ſpiritus 2.Cor.13.
dilectionis & pacis, ſpiritus gratiæ & precum
nominatur: quia nimirum quicquid boni uera-
citer habemus, quicquid boni agimus, hoc eo-
dem ſpiritu largiente percipimus. Quod intel-
ligens propheta cum cordis munditiam quære-
ret, dicens, Cor mundum crea in me Deus, con- Pſal.50.
tinuò ſubiunxit: Et ſpiritum rectum innoua in
uiſceribus meis. Quia ſi nõ interiora noſtra ſpi-
ritus Domini rectus impleuerit, cor in nobis
mundum, unde ſit non habet. Cum operis boni
profectum concupiſcens dixiſſet: Domine ad Pſal.142.
te confugi, doce me facere uoluntatem tuam,
ſtatim quo hunc ordine conſequi deberet, oſtẽ-
dit, cum ſubdidit, Spiritus tuus bonus deducet Ibidem.
me in uiam rectam. Cuius ueſtigijs iuxta modu-
lum noſtrum fratres dilectiſsimi adhærentes,
petamus Deum patrem, ut ſpiritus ſui gratia
nos in uiam rectæ fidei, quæ per dilectionem o-
peratur, inducat. Et ut optata mereamur obti-
nere, taliter uiuere ſtudeamus, ne tanto patre
ſimus indigni, quin potius myſterium regene-
rationis, quo in baptiſmate filij Dei ſumus effe-
cti, illibato ſemper corpore pariter & mente
ſeruemus. Certum nanque eſt, quia ſi ſummi
patris mandata ſectamur, remunerabit nos hæ-
reditate ſempiternæ benedictionis, quam no-
bis ante ſecula parauit, per Dominum noſtrum
Ieſum Chriſtum, qui cum eo uiuit & regnat
Deus in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſe-
cula ſeculorum, Amen.

IN DIE ASCENSIONIS DOMINI. Marci 16.

IN illo tempore, Nouiſsimè recumbentibus undecim diſcipulis, apparuit illis Ieſus, & exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia his qui uiderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVomodo nouiſsimè, quaſi iam ultrà eum
nõ uiderint? Nouiſsimũ quippe illud eſt,
quo Dominum Apoſtoli in terra uiderũt, quan-
do aſcendit in cœlum, quod factum eſt quadra-
geſimo die poſt eius reſurrectionem. Nunquid-
nam tunc exprobraturus erat, quòd non credi-
diſſent eis qui eum uiderant reſurrexiſſe, quan-
do iam & ipſi poſt reſurrectionem toties eum
uiderant? Illud ergo accipiamus, poſt multas
demonſtrationes eius, quibus per dies qua-
draginta diſcipulis ſuis præſentatus eſt, eum
etiam nouiſsimè recumbentibus illis undecim
apparuiſſe, id eſt, ipſo quadrageſimo die. Et
quoniam iam erat ab eis aſcenſurus in cœlum,
hoc eis illo die maximè exprobrare uoluiſſe,
quia his qui uiderant eum reſurrexiſſe, non cre-
diderant, antequam eum ipſi uiderent: cum u-
tique poſt aſcenſionem ſuam prædicantibus il-
lis euangelium, gentes quæ non uiderunt, fue-
rant

Digitized by Google

rant crediſturæ. Poſtillam quippè exprobrationem ſecutus, ait idem Marcus:

Et dixit eis, Euntes in mundum uniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ: qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui uerò non crediderit, condemnabitur.] Hoc ergo prædicaturi, quoniã qui non crediderit, condemnabitur, cum id utiq; non crediderit quod non uidit, non'ne ipſi primitus fuerant obiurgãdi, quòd antequam Dominum uidiſſent, non crediderint eis quibus Dominus apparuiſſet? Quòd uerò dixit eis,

Euntes in mundum uniuerſum, prædicate euangelium omni creaturæ.] Nunquid ſanctũ euangelium uel inſenſatis rebus, uel brutis animalibus fuerat prædicandum, ut de eo diſcipulis dicatur, Prędicate omni creaturæ. Sed omnis creaturæ nomine poteſt omnis natio gentium deſignari. Ante enim dictum fuerat, In uiam gentium ne abieritis: nunc autem dicitur, Prædicate omni creaturæ, ut ſcilicet prius à Iudęa Apoſtolorum repulſa prædicatio, tunc nobis in adiutorium fieret, cum hanc illa ad damnationis ſuæ teſtimoniũ ſuperba repuliſſet.

Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui uerò nõ crediderit, condẽnabitur.] Fortaſſe unuſquiſq; apud ſemetipſum dicat, Ego iam credidi, ſaluus ero. uerùm dicit, ſi fidem operibus tenet. Vera etenim fides eſt, quæ in hoc quod uerbis dicit, moribus non contradicit. Hinc eſt enim quod de Tit. 1. quibuſdam falſis fidelibus Paulus dicit: Qui cõfitentur ſe noſſe Deum, factis aũt negant. Hinc 1. Ioan. 2. Ioannes ait: Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. Cum autem dicatur, Qui uerò non crediderit, cõdemnabitur, quid hic dicimus de paruulis, qui per ætatẽ adhuc credere non ualent: nam de maioribus nulla quæſtio eſt. In eccleſia ergo ſaluatori per alios paruuli credunt, ſicut ex alijs ea quę illis in baptiſmo remittuntur peccata traxerunt.

Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollẽt, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt.] Nunquid quia iſta ſigna non facimus, minimè credimus? Sed hæc neceſſaria in exordio eccleſiæ fuerunt: ut enim ad fidem creſceret, miraculis fuerat nutrienda. Quia & nos cum arbuſta plantamus, tamdiu eis aquam fundimus, quouſq; ea in terra conualuiſſe uideamus. At ſi ſemel radicem fixerint, irrigatio ceſſabit. Hinc eſt enim quod Paulus 1. Cor. 14. dicit: Linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus. An non habemus de his ſignis atq; uirtutibus quæ adhuc ſubtilius conſiderare debeamus? Sancta quippe eccleſia quotidie ſpiritaliter facit, quod tunc per apoſtolos corporaliter faciebat. Nam ſacerdotes eius cũ per exorciſmi gratiam manus credentibus imponũt, & habitare malignos ſpiritus in eorum mente cõtradicunt, quid aliud faciunt, niſi dæmonia eijciunt? Et fideles quiq; qui iam uitæ ueteris ſecularia uerba derelinquunt, ſancta autem myſteria inſonant, conditoris ſui laudes & potentiã, quantum præualent narrant, quid aliud faciũt, niſi nouis linguis loquuntur? Qui dum bonis ſuis exhortationibus maliciam de alienis cordibus auferunt, ſerpentes tollunt, & dum peſtiferas ſuaſiones audiunt, ſed tamen ad operationem prauam minimè pertrahuntur, mortiferũ quidem eſt quod bibunt, ſed non eis nocebit, qui quoties proximos ſuos in bono opere infirmari conſpiciunt, dum eis tota uirtute concurrunt, & exemplo ſuæ operationis illorum uitã roborant: qui in propria actione titubant, quid aliud faciunt, niſi ſuper ægros manus imponũt, ut bene habeant? Quæ nimirum miracula tanto maiora ſunt, quanto magis ſpiritalia: tanto maiora ſunt, quanto per hæc non corpora, ſed animæ ſuſcitantur.

Et Dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris Dei.] Conſiderandũ nobis eſt, quid eſt quod Marcus ait, Sedet à dextris Dei: & Stephanus dicit, Video cœlos apertos, & filium hominis ſtantẽ à dextris Dei. Act. 7. Quid eſt quòd Marcus hunc ſedentem, Stephanus uerò ſtantem ſe uidere teſtatur? Sed ſcimus quia ſedere iudicantis eſt, ſtare uerò pugnantis uel adiuuãtis. Quia ergo redemptor noſter aſſumptus in cœlum, & nunc omnia iudicat, & ad extremum iudex omnium ueniet, hunc poſt aſſumptionẽ Marcus ſedere deſcribit, quia poſt aſcenſionis ſuæ gloriã, iudex in fine uidebitur: Stephanus uerò in laboris certamine poſitus, ſtantem uidit, quem adiutorem habuit, quia ut iſte in terra perſecutorum infidelitatem uinceret, pro illo de cœlo illius gratia pugnauit. Sequitur:

Illi autem profecti prædicauerunt ubiq;, domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.] Quid in his conſiderandum eſt, quid memoriæ cõmendandum, niſi quòd præceptum obedientia, obedientiam uero ſigna ſecuta ſunt? Inter quæ notandum, quòd euangelium ſuum Marcus quanto tardius cæteris inchoauit, tanto in longiora ſcribendo tempora porrexit. Nam neq; de natiuitate ipſius Domini aut præcurſoris eius, neq; de infantia uel pueritia utriuslibet eorum aliqua commemorans, neq; de natiuitate ſaluatoris altius ſcribens, excepto quòd eum in capite euangelij ſui filium Dei nominat, ab initio euãgelicæ prædicationis, quod per Ioannem factũ eſt, cœpit, & ad illud uſq; tempus narrando peruenit, quo Apoſtoli idem euangelij uerbum totum prędicando diſſeminauere per orbem. Reſtat ſanè quęſtio non minima, quomodo ſcripſerit idem euangeliſta, dixiſſe angelum mulieribus, Marci 16. Ite dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet uos in Galilæam, ibi eum uidebitis ſicut dixit uobis, nec tamen ibi uiſum à diſcipulis dominum, in ullo poſt hæc euangelij ſui loco retulerit. Et quidem Matthæus abiſſe diſcipulos dicit Matth. 28. in Galilæam, ibiq; Dominum uidiſſe & adoraſſe, & præceptum ab eo accepiſſe eundi, docendi, baptizandi omnes gentes in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Attamen inſpecta aliorum ſcriptura euangeliſtarum, docet eum Lucæ 24. ſæpius antea uiſum diſcipulis, maximè ipſo die reſur-

reſurrectionis eius in Hieroſolymis, & in caſtello Emaus. Quare ergo ſpecialiter ſe in Galilæā præceſſurum, & ibi à diſcipulis uidendum prędixit, cum neq; ibi ſolum, neq; ibi primum fuerit uiſus? Videamus ergo cuius myſterij gratia ſecundum Matthæum & Marcum reſurgens ita mandauerit, Præcedam uos in Galilęam, ibi me uidebitis. Quod etſi completum eſt, tamen poſt multa completum eſt, cum mandatum ſic ſit, (quanquam ſine præiudicio neceſsitatis) ut aut hoc ſolum, aut hoc primum expectaretur fieri debuiſſe. Proculdubio ergo quoniam uox eſt iſta non Euangeliſtæ narrantis, quòd ita factū ſit, ſed angeli ex mandato Domini & ipſius Domini, Euangeliſtæ autem narrantis: ſed ita ab angelo, & à Domino dictū ſit, prophetiæ dictum accipiendum eſt. Galilæa namq; interpretatur uel trāſmigratio, uel reuelatio. Prius itaq; ſecundum trāſmigrationis ſignificationē, quid aliud occurrit intelligendum, Præcedet uos in Galilęam, ibi eum uidebitis ſicut dixit uobis, niſi quia Chriſti gratia de populo Iſrael tranſmigratura erat ad gentes, quibus Apoſtoli prædicantes euangelium nullo modo crederentur, niſi eis ipſe Dominus uiam in cordibus hominum præpararet? Et hoc intelligimus, præcedet uos in Galilæam. Quod autem gaudentes mirātur, diſruptis & euictis difficultatibus aperiri ſibi oſtium in Domino per illuminationem fidelium, hoc intelligitur, Ibi eum uidebitis, id eſt, ibi membra eius inuenietis, ibi uiuum corpus eius in eis qui uos ſuſceperint, agnoſcetis. Secundum illud autem quòd Galilæa interpretatur reuelatio, non iam in forma ſerui intelligendum eſt, ſed in illa in qua æqualis eſt patri, quam promiſit apud Ioannem dilectoribus ſuis *Ioan. 14.* cum diceret: Ego diligam eum, & oſtendam illi meipſum. Non utiq; ſecundum id quod iam uidebant, & quod etiam reſurgens cum cicatricibus non ſolum uidendum, ſed etiam tangendum poſtmodum oſtendit, ſed ſecundum illam *Ioan. 1.* ineffabilem lucem qua illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, ſecundum quam lucet in tenebris, & tenebræ eum non cōprehenderunt. Illuc nos præceſsit, unde ad nos ueniens non receſsit, & quò nos præcedens nō deſeruit. Illa erat reuelatio tanquam uera Galilæa, cum ſimiles ei erimus, ibi eum uidebimus ſicuti eſt. Ipſa erit etiam beatior tranſmigratio *1. Ioan. 3.* ex iſto ſeculo in illam æternitatem, ſi eius præcepta ſic amplectamur, ut ad eius dexteram aggregari mereamur. Tunc enim ibunt ſiniſtri in *Matth. 25.* combuſtionem æternam, iuſti autem in uitam ęternam. Hinc illuc tranſmigrabunt, & ibi eum *Eſaie 26.* uidebunt, quomodo non uident impij. Tolletur enim impius ne uideat claritatem Domini, *Ioan. 17.* & impij lumen non uidebunt. Hæc eſt autem uita æterna, ut cognoſcant te unum uerum Deū, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, ſicut in illa æternitate cognoſcitur, quo ſuos perducet per formam ſerui, ut eum liberi cōtemplentur per formam Domini. Quod nobis quoque præſtare dignetur Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & gloriatur Deus per immortalia ſecula ſeculorum, Amen.

Bedæ tom. 7.

DOMINICA EXAVDI. Ioan. 15.

In illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis à patre ſpiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Ex multis ſancti euangelij locis inuenimus, quia diſcipuli ante aduentum ſpiritusſancti minus capaces erant, ad intelligenda arcana diuinę ſublimitatis, minus fortes ad toleranda aduerſa humanæ prauitatis, ſed eis adueniēte ſpiritu cum augmento diuinæ cognitionis, data eſt etiam conſtantia uincendæ humanæ perſecutionis. Vnde illis Dominica promiſsionè nunc dicitur:

Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis à patre ſpiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me. Et uos teſtimonium perhibebitis.] Notandū autem in primis, quòd Dominus ſpiritum ueritatis, & à ſe mittendum eſſe teſtatur, & eundem mox à patre procedere ſubiungit, non quia idē ſpiritus aliter à patre procedit, quam à filio mittitur, aut alio tempore à patre procedit, quàm cum à filio mittitur, ſed ideo filius eum à ſe mitti, & à patre dicit procedere, ut aliam patris, aliam eſſe ſuam perſonam deſignet, atq; in eadē diſtinctione perſonarum unam eſſe operationem, ac uoluntatem ſuam cum patris uoluntate, & operatione denunciet. Cum enim eiuſdē ſpiritus gratia datur hominibus, mittitur profectò ſpiritus à patre, mittitur & à filio: procedit à patre, procedit & à filio: quia & eius miſsio ipſa proceſsio eſt, qua ex patre procedit & filio. Venit & ſua ſponte, quia ſicut coæqualis eſt patri & filio, ita eandem habet uoluntatem cum patre & filio communē. Spiritus enim ubi uult ſpirat. *Ioan. 3.* Et ſicut Apoſtolus enumeratis donis cœleſtibus ait, *1. Cor. 12.* Hęc autē omnia operatur unus atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout uult. Adueniēs autem ſpiritus teſtimonium perhibuit de Domino, quia diſcipulorum cordibus aſpirans, omnia quæ de illo erant ſcienda mortalibus, clara illis luce reuelauit: quòd uidelicet æqualis & cōſubſtantialis erat patri ante ſecula, quòd conſubſtantialis nobis factus eſt in fine ſeculorum, quòd de uirgine natus, ſine peccato uixit in mundo, quòd quando uoluit, & qua uoluit morte tranſiuit de mundo, quod ueraciter reſurgendo mortem deſtruxit, ueram, in qua paſſus & reſurrexit, carnem ad cœlos aſcendēdo leuauit, atq; in paternæ gloriæ dextera conſtituit, quòd omnia prophetarum ſcripta illi teſtimonium perhibent, quòd confeſsio nominis eius uſq; ad fines erat propaganda terrarum, cæteraq; fidei illius myſteria ſpiritusſancti teſtimonio ſunt reſerata diſcipulis. Neq; illis tan-

c tummo-

tummodo, ſed & omnibus, qui per uerbum eorum credunt in Domioum, quicquid recte ſapiuot, eiuſdem ſpiritus eſt munere conceſſum. Ille ergo, inquit, teſtimooium perbibebit de me, & uos teſtimonium perhibebitis: quia quæ ſpiritu intus docente perceperunt, bæc abiecto timore priſtino foris loqueodo & alijs miniſtrabant. Ipſe nanq; ſpiritus eorda eorum & ſcientia ueritatis illuſtrauit, & ad docenda quæ noſſent culmine uirtutis erexit: unde recte apud

Eſaiæ 11. Eſaiã ſpiritus idem fortitudinis & ſcientiæ nuncupatur. Eſt enim ſpiritus ſcientiæ, quia per ipſum quæ recte agere, uel etiã cogitare debeamus, agnoſcimus: eſt & fortitudinis, quia etiã per ipſum, ut quæ bene nouimus operemur, accipimus. ne aduerſitate aliqua à bonis, quæ cepimus repellamur.

Et uos, inquit, teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.] Cum data ſpiritus gratia etiam hoc fiduciam diſcipulorum iuuit, quod ab initio erãt cum Domino, ideoq; quæ apud illum uiderunt & audierunt, abſq; ulla ambiguitate prædicare ualebant. Vnde bene Petrus alium pro Iuda ordinare uolens Apoſtolum, non hunc neophytum, ſed probatum ex tẽpore curabat eligere,

Actu. 1. dicẽs: Oportet ergo ex his uiris, qui nobiſcum congregati ſunt in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ieſus, teſtẽ reſurrectionis eius nobiſcũ fieri unum ex iſtis. Hinc ipſe gentibus Chriſtum euangelizans, confidenter aiebat: Hunc Deus ſuſcitauit tertia die,

Actu. 10. & dedit eum manifeſtum fieri non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo poſtquam reſurrexit à mortuis. Sed quia creſcentibus electorum meritis ſtatim creſcere ſolet antiqui hoſtis inuidia, qua uel per ſeipſum latẽter, uel per homines ſuæ malignitati ſubditos patenter, inchoata pietatis germina conetur obruere, recte Dominus promiſſa diſcipulis prædicandi fiducia perſecutionem quoq; eorum, qui eidem prædicationi reſiſterent, pariter exorturam oſtendit dum ſubdidit:

Hæc locutus ſum uobis, ut non ſcandalizemini. Abſq; ſynagogis facient uos.] Curauit nanq; pius magiſter futura diſcipulis prauorum bella prędicere, quo minus hæc eos uenientia poſſent offendere, quia ſolẽt nimirum leuius ferri aduerſa, quæ poſſunt ante prænoſci. Nam quæ imparato ac non præuidenti animo mala ingeruntur, grauius hunc ſæpe ab integritatis ſuæ ſtatu deiciunt. Vnde bene Salomon admonet dicens: Fili accedens

Eccleſ. 2. ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſticia & timore Domini, & præpara animam tuam ad reotationẽ. Non ſolum uerò diſcipulos Saluator à contribulũ ſocietate pellendos, ſed ab eis etiã mortis pericula paſſuros fuiſſe præmonuit. Nã ſequit:

Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.] Arbitrabantur autem obſequium ſe Deo præſtare Iudæi in eo, quòd miniſtros noui teſtamẽti odijs inſequebãtur & mor

Rom. 10. tibus: quia ſicut illis teſtimoniũ perhibet Apoſtolus, æmulationem Dei habent, ſed nõ ſecundum ſcientiã. Et de ſeipſe loquitur: Et ego quidẽ exiſtimaueram me aduerſus nomẽ Ieſu Nazareni debere multa cõtraria agere, quod & feci Hieroſolymis. Actu. 26. Prædictis ergo preſſuris aduerſantiũ repẽtè quaſi cõſolãs diſcipulos adiũxit:

Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.] Ac ſi aperte dicat: Bella quidem tribulationum à cõtribulibus ueſtris eſtis paſſuri, ſed eo tolerabilius hęc ſuſcipite, quo nõ tam odio ueſtri, quã diuinæ legis æmulatione uobis ingerentur. Cuius memor admonitionis beatus martyr Stephanus flexis genibus pro his, qui ſe interficiebant pia uoce ſupplicabat, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Actu. 7. Arbitrabãtur ergo legis æmulatores obſequiũ ſe præſtare Deo, dum præconibus gratiæ necẽ inferrent: ſed fruſtra legem quæ per famulũ data eſt, defendunt, qui gratiam quam ipſe filius offert, accipere renuũt. Incaſſum ſe Deo patri placere æſtimant, qui Dei filium contemnere, imò etiam perſequi ac blaſphemare laborant. Vnde recte ſubiungitur:

Et hæc facient uobis, quia non nouerunt patrem, neq; me.] Quia enim filius in patre, & pater eſt in filio, & Ioan. 14. qui uidet filium, uidet & patrẽ, patet profectò quia quicunq; filij credulitati obſtinata mente reſiſtunt, nec patrem noſſe probantur. Vnde e- 1. Ioan. 2. tiam idem Ioannes ueritatem diuinæ unitatis inſinuas, ait: Omnis qui negat filium, nec patrẽ habet: qui cõfitetur filium, & patrem habet. Et iterum: Et omnis qui diligit eum qui genuit, di- 1. Ioan. 5. ligit eum qui natus eſt ex eo. Verum quia diſcipuli, qui patrem bene nouerãt, & filium multa pro eiuſdem ſcientiæ defenſione ac propalatione fuerant paſſuri, prouida Dominus admonitione ſubiungit:

Sed hæc locutus ſum uobis, ut cum uenerit hora eorum reminiſcamini, quia ego dixi uobis.] Magnopere penſandũ eſt, quod ait, Ego dixi uobis, ego qui pro ueſtra uita ac ſalute moriturus ſum, qui uos meo ſanguine redẽpturus, qui uos in tribulatione ſemper adiuturus, qui æterna uobis præmia poſt tribulationem daturus ſum. Magnum quippe certantibus leuamen, magnam conſolationis gratiam præſtat, quando ille certamina eadẽ futura prædixiſſe reminiſcitur, qui & milites ſuos ne uinci poſſent adiuuare, & ne incaſſum uincant immortalẽ poſt prælia ſolet rependere palmam. Qui enim hic horam perſecutionis uenturam præmonuit, ipſe paulo pòſt in eadẽ perſecutione ſuum fidelibus auxilium pollicetur, dicens: In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego uici mundum. Ioan. 16. Ipſe alibi legitimè certantibus coronã uitæ repromittit, dicens: Beati Matth. 5. qui perſecutionem patiuntur propter iuſticiã, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ. Hæc de euãgelica lectione, fratres chariſsimi, breuiter explanando tranſcurrimus, nunc libet de ipſa, quam colimus, quinquageſimæ ſolẽnitate ſubtilius aliquid loqui. Sicut enim imminentibus ſolẽnijs paſchalibus quadrageſimam ieiuniorũ obſeruantia celebrauimus, ſic eiſdem peractis, quinquageſimam non ſine certi cauſa myſterij

feſta

feſta deuotione agimus. Nã quia ſancta eccleſia in quibuſdam ſuis membris adhuc pro æterna requie laborat in terris, in quibuſdam uerò omni finito labore cum Chriſto iam regnat in cœlis, in memoriam utriuſq; uitæ cõſtituere patres noſtri gemina hęc congruę religionis ſolennia, quadrageſimam uidelicet afflictionis & ieiuniorum, inſtante iam Dominicæ reſurrectionis tempore, gaudijsq; paſchalibus, ut per eam nobis ſæpius ad memoriã reuocarent: quia per labores & continentiam, per uigilias & orationes, & per cætera, quæ Apoſtolus cõmemorat, arma iuſticiæ, ad uitæ immortalis præmia debeamus attingere. 2.Cor.6. Porrò quinquageſimam ab ipſo Dominicæ reſurrectionis die inchoare, & gaudijs potius laudibusq; diuinis, quã ieiunijs uoluerunt eſſe celebrem, quatenus annuis eius feſtis dulcius admoneremur, deſiderium noſtrum ad obtinenda feſta, quæ non ſunt annua ſed continua, non terrena ſed cœleſtia ſemper accendere, fixumq; tenere, quia nõ in tempore mortalitatis huius, ſed in æternitate futuræ incorruptionis uera nobis quærenda ſelicitas, uera eſt inuenienda ſolẽnitas, ubi ceſſantibus cũctis languoribus tota in Dei uiſione ac laude uita geritur. Pſalm.83. Iuxta hoc quod propheta corde pariter & carne in Deum uiuum exultans, aiebat: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorũ laudabunt te. Vnde meritò quinquageſimæ diebus in memoriam huius noſtræ quietiſsimæ ac feliciſsimæ actionis crebrius ac feſtiuius Alleluia canere ſolemus. Alleluia nanque Hebræus ſermo eſt, & interpretatur Latine, Laudate Dominum. Deniq; in pſalmis ubi nos canimus, Laudate Dominum, pro hoc uerbo apud Hebræos ſemper Alleluia canitur: ꝙ euãgeliſta Ioannes in Apocalypſi ſua cœleſtiũ agmina uirtutum cantantia ſe audiſſe perhibet. Apoc.19. Sed & uenerabilis ille Tobias ex uiſione angelica intelligens, qualis ſupernorum ciuium gloria, quanta ipſius Hieruſalẽ cœleſtis ſit claritas, hæc myſtica uoce dicebat: Ex lapide precioſo & mũdo omnes plateę eius ſternẽtur, & per uicos eius Alleluia cãtabitur. Tob.13. Rectiſsimè autem & pulcherrimè generalis ſanctæ eccleſiæ mos inoleuit, ut hoc diuinæ laudationis carmẽ, propter reuerentiam primæ autoritatis, à cunctis per orbẽ fidelibus Hebręa uoce cãtetur. Quod ideo fit, ut per talis conſonantiã deuotionis omnis admoneatur eccleſia, quia & nunc in una fidei confeſsione, ac dilectione Chriſti conſiſtere debeat, & ad illam in futuro patriã feſtinare, in qua nulla diuerſitas mentium, nulla eſt diſſonantia linguarum. Actu.4. Nam quomodo in Hieroſolymis quondã multitudinis credentiũ erat cor unum & anima una: & erant illis omnia communia, ita in illa ſummæ pacis uiſione multitudinis uidentiũ Deũ: erit cor unũ & anima una, uidelicet diligẽdi ac laudãdi eũ, cuius ſe gratia uiderint eſſe ſaluatos: & ibi ueraciter erunt omnib. oĩa cõmunia, quia ſicut Apoſtolus ait, Erit Deus omnia in omnibus. 1.Cor.15. In cuius typũ temporis ac laudabundæ noſtrę quietis ultimi ſeptem pſalmi, qui ſpecialiter in Dñi laudẽ canuntur, Alleluia titulo ꝓnotãtur. Septima quippe dies ſabbati, id eſt, requiei, per legẽ uocari & haberi præcepta eſt. Et apte liber pſalmorũ poſt tanta cœleſtiũ præceptorũ inſtituta, tot arcanorũ ſpiritaliũ myſteria decantata, tantas ſaluberrimæ cõfeſsionis ac deprecationis humilimæ uoces ęditas, ſemper Alleluia titulis finitur: quia quicquid in hac uita boni gerimus, quicquid in obſequiũ redemptoris noſtri lingua exultãte profe rimus, quicquid pro æternæ patrię deſiderio cogitamus, cuncta hæc nimirũ ea nobis mercede recompenſantur, ut in requie ſempiterna & audire uocem laudis eius, & ipſi cum ſanctis eum benedicere, gloriã regni eius dicere, & potentiã uirtutis eius loqui mereamur. Idcirco autẽ plures magiſtri eccleſiæ decantationẽ Alleluia tẽpore quadrageſimę intermittendã eſſe ſanxerũt, quamuis in eccleſia nunquã à diuina laude ceſſatur, ſed alijs uerbis, quæ id ipſum perfectè ſignificant, eius quotidie dona canuntur, ut noua eius repetitio maiorẽ gratioremq; paſchalibus ſolẽnijs honorificentiã reddat & ſplẽdorẽ. Sed & hoc in eo myſteriũ maximè deſignare uoluerunt, quòd in huius exilij peregrinatione, ſicut ex parte nouimus, & ex parte prophetamus, ita etiã ex parte Dominũ laudamus, dicẽtes cũ propheta: Quomodo cãtabimus canticũ Domini, in terra aliena? 1.Cor.13. Pſalm.136. Cum uerò noſtram patriam, terram ſcilicet uiuentiũ, domumq; regni cœleſtis nobis olim à Domino repromiſſam intrare meruerimus, tunc ut illum & perfectè intueri, ſic etiã perfectè ualebimus laudare, iuxta illud Pſalmiſtæ: Et in templo eius omnes dicẽt gloriã. Pſalm.28. Vnde & alibi dicit: Cœli enarrãt gloriã Dei. Pſalm.18. Cœlos quippe cœleſtis patriæ ciues appellat. Et quidẽ terrigenæ gloriã Dei narrare poſſunt, nõ autẽ hanc enarrare niſi cœli ciues ſufficiunt, qui quo hanc uicinius uident, eo certius ualent eloqui. Vtranq; ſanè hanc ſolẽnitatem, ſcilicet & quadrageſimę & quinquageſimę, nõ quorumlibet hominũ, ſed ipſius Domini ac Saluatoris noſtri patriam nobis ſanxit autoritas: quadrageſimã uidelicet in eo, quòd quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit in deſerto, uictaq; tentatoris uerſutia, miniſterijs fruebatur angelicis: ubi ſuo nos informauit exemplo, quia per macerationẽ carnis aduerſarij ſpiritalis machinas euitare, & ad angelorũ debeamus peruenire cõſortium. Matth.4. Luca 4. Marc.1. Porrò quinquageſimæ nobis gaudia in eo ſeruanda mõſtrauit, quòd poſt reſurrectionẽ ſeipſum diſcipulis uiuũ in multis argumẽtis per dies quadraginta præbuit, apparens eis, & loquens de regno Dei & conueſcens, ut in eorũ actibus legimus, quia illos ſua frequẽtia uiſitationis lætabundũ hoc tẽpus habere fecit ac feſtiuũ. Actu.1. Sed & in cœlũ aſcẽdens ne quaquã eis priſcæ ſuæ præſentiæ dulcedinẽ abſtulit, ſed eandem potius promiſſo ſpiritus ſancti chariſmate cumulauit. Ibidem. Deniq; cũ promitteret eos ſpiritu ſancto baptizandos poſt dies nõ multos, eiſq; benedicens aſcenderet ac ferretur in cœlum, quadrageſimo utiq; die ſuæ

Lucæ 24. reſurrectionis, mox illi adorantes regreſsi ſunt in Hieruſalē cum gaudio magno, & erant ſemper in templo laudantes & benedicētes Deū. Hoc quoq; nobis gaudio, ac laude, & benedictione cœleſti, qua ſpiritusſancti præſtolabātur aduentum uſq; ad diem quinquageſimū, quem Græci Penteconſten appellāt, ſolēnitatis huius læticiam docuerunt eſſe protelandam. Inter hæc uerò ſolertius intuendum fratres chariſsimi, quòd Dominus hac quadraginta dierum conuerſatione cum diſcipulis, nō ſolùm futuri ſeculi gaudia, quæ cū illo ſumus habituri præſignauit, uerumetiam ineffabilē circa nos ſuæ pietatis oſtendit affectū, qui depoſita iam infirmitate corporis, imò finita, & per reſurrectionis uirtutem in cœleſtem gloriam commutata, dignatur tamē adhuc diſcipulorū intereſſe conuiuio, ut eos ſocios habere poſsit in cœlo, ut præcepta quibus ad regnū Dei perueniant, uiuacius ipſa familiaritate commendet. Quid enim fratres mei, quid ſibi uult horum cōiunctio uerborum, qua dicitur, Apparens eis & loquēs de regno Dei, & conueſcēs, niſi quia patenter oſtenditur, quòd ob hoc maximè conuiuiū ſociabatur eorum cum de regno Dei loqueretur, ut terrenas inter eos epulas ſumens, quibus cœleſte corpus mōſtrabat, arctius eos uinculis ſuæ charitatis obligaret, atq; illius tēporis memoriam roboraret, de quo eis ante paſsionē ſuam promittendo prædixerat: Et ego diſpono uobis, ſicut
Lucæ 22. diſpoſuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meā in regno meo. Meritò ergo ſacroſanctis diebus his nos quoq; maioribus epulis atq; hymnis cœleſtibus uacamus, ob reuerentiā nimirum Dominicæ reſurrectionis, ob memoriam Dominici conuictus cum diſcipulis, ſimul ob ſpem futuræ noſtræ quietis ac uitæ immortalis. Sed & genu in oratione minimè iuxta morē flectimus, quia pro certo genuū inflexio pœnitentiæ & luctus indiciū eſt. Quod etiam in omnibus Dominicis diebus obſeruandum propter eiuſdē reſurrectionis, uel Dominicæ uel noſtra ſacramenta patres inſtituerunt. De ſacramento autē quinquagenarij uel quadragenarij numeri multipliciter à patribus diſputatum eſt. Sed quia nos in lōgum duximus ſermonē, breuiter modò fraternitati ueſtræ dicere ſat eſt, quòd rectè ieiuniorum ceremoniæ quadragenario dierum numero obſeruantur: ut ſcilicet per hoc inſinuetur, quòd toto huius uitæ tempore pro æternæ uitæ perceptione laborare debeamus. Quater enim deni quadraginta ſunt, & uita præſens cōgrue quaternario numero figuratur, uel quia quatuor annuis tēporibus tota uariatur, uel quia mundus ipſe in quo uiuimus, quatuor elemētis ſubſiſtit, uidelicet igne, aere, aqua & terra. Futuræ autem uitæ beatitudo denario numero nō incōuenienter exprimitur. Hinc eſt enim quòd Dominus ope-
Matth. 20. rarios uineæ denario remuneraros eſſe perhibet. Operarij quippe uineæ, cultores ſunt ſanctæ eccleſiæ. Denarius autē uitæ cœleſtis perfectionē deſignat, in qua gloriā Dei, ſummi uidelicet regis, ſpeculantes, in eandem imaginē trāſformamur, nō ſolùm in eo quòd regis imaginē 2. Cor. 3.
habet & inſcriptionē, uerumetiā in eo quòd decem obolis, qui perfectus eſt numerus conſtat, unde & nomen accepit. Rectè ergo quadragenario, hoc eſt, quater denario dierū numero, ieiuniū annuè celebramus, ut per hoc ſpecialius admoneamur, quia quàm diu uiuimus in mundo, pro cœleſtiū præmiorum adoptione ſemper laborare debeamus. Rectè etiā quinquagenario dierum numero ſtatum futuræ noſtræ beatitudinis in imagine ueneramur, ieiunia uidelicet relaxando, Alleluia canendo, ſtantes orando, quæ ſunt aptiſsima perpetuæ quietis, reſurrectionis, & laudis præſagia. Septies enim ſeptē, quadragintanouē faciunt. Et quidem per ſeptem ſæpè requiē deſignari luce clarius eſt. Septem uerò ſepties ducta, eiuſdem requiei perfectionem inſinuant, quæ nullo unquā fine clauditur, nulla labe maculatur, ſed ubi dies iudicij uniuerſalis ac reſurrectionis aduenerit, ampliori corporū receptorū gratia perficitur. Quod enim ad ſeptē ſeptimanas monas additur, id eſt, ipſa dies Dominica Pentecoſtes, qua ſpiritum ſanctum accepit eccleſia primitiua, & ita quinquagenarius numerus perfectè completur, ipſum iudicij & reſurrectionis omniū tēpus oſtendit, quando ſanctarū requies animarū, quæ nunc in illa uita geritur, etiā corporū immortalium receptione geminabitur, & ille Apoſtoli ſermo adimplebitur: Quod ſi ſpiritus eius qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, habitat in uobis, qui Rom. 8.
ſuſcitauit Ieſum Chriſtū à mortuis, uiuificabit & mortalia corpora ueſtra per inhabitantē ſpiritum eius in uobis. Verū hoc quoq; quòd non ſtatim peracta die quinquageſima genu ad adorandum curuamus, ſed & illa adhuc ſeptimana ſtātes Domino ſupplicamus, & quamuis intermiſſa repetentes ieiunia, tamen Alleluia quotidie perſonamus, nemo abſque diſcretione apta & cōgrua ratione myſterij putet actitari. Quia enim ſpiritus ſancti ſeptiformis eſt gratia, iure ſolennitas aduentus eius per ſeptē dies laude hymnorū debita, ſimul & miſſarum celebratione colitur. Quia tempore Pentecoſtes eccleſia toto orbe nouos ſemper Deo populos per aquā regenerationis aggregare conſueuit, meritò ſaluti eorū congaudentes, quouſq; albis induuntur ſtolis, & nitorē purificatæ mentis ſplēdore habitus præmonſtrant, hymnum Deo deuotæ laudis offerimus, iuxta præceptū ipſius piiſsimi paſtoris ac redemptoris noſtri quo ait: Congra- Lucæ 15.
tulamini mihi, quia inueni ouem meā quæ perierat. Meritò etiā tunc ſtātes oramus, ob ſignificantiam uidelicet liberationis eorundē, quia per donum ſpiritusſancti de morte animæ ad uitā reſuſcitari ac reſurgere meruerunt: cuius donante gratia, etiam carnis immortalitate nos in nouiſsimo die ueſtiēdos, atq; ad gaudia beatæ reſurrectionis perducendos eſſe ſperamus, iuxta hoc quod paulo ante Apoſtolo teſte docuimus. Quod uerò inter hæc ieiuniorū caſtigatio repetitur, de ipſorum Apoſtolorū exemplo Rom. 8.
ſumptum

1.Cor.5. ſumptũ credere debemus, qui accepto ſpiritu
quo perfectius noua cœleſtium bonorũ ſuaui-
tate fruebantur, eo altius mentem à memoria
deliciarũ, abſtulere terreſtriũ. Iã enim aduene-
rat tẽpus illud, de quo Dominus prædixit, quia
diſcipuli ipſo ſecum conuerſante ieiunare non
poſſent, ablato autem eo ieiunarent. Nam cum
interrogarent eum diſcipuli Ioannis, dicentes,
Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter,
Matth.9. diſcipuli autem tui non ieiunant? ait illis, Nun-
quid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiu cum il-
lis eſt ſponſus? Venient autem dies, cum aufe-
retur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Quia
ergo & ante paſsionẽ & poſt reſurrectionẽ Do
minicam propter ipſius Domini pręſentiã luge
re ac ieiunare nequiuerãt, cõſtat profectò quia
poſt ablationẽ eius ſpõtaneis ſeſe ſubdidere ie-
iunijs. Namq; ubi ſancti ſpiritus ſunt acceptio-
ne recreati, ſicut à cæteris mundialibus illece-
bris, ſic & ab epularũ appetitu mẽtem prorſus
auerterãt: animæ potius quàm corporis alimo
nia gaudentes, & præ memoria patriæ cœleſtis
orationibus, ac lachrymis inſiſtẽtes ſalubribus.
Deniq; Luca referente, cognouimus de illis tri
bus milibus uirorũ, qui ipſo die Pẽtecoſtes Pe-
tro prędicante crediderunt, quã parco uictu cõ
Act.2. tenti fuerint, quã ſobriam, cœleſtemq; in terris
egerint uitã. Et erant, inquit, perſeuerãtes in do
Ibidem. ctrina Apoſtolorũ, & communicatione fractio
nis panis, & orationibus. Et paulo pòſt: Quoti-
die quoq; perdurantes unanimiter in templo,
& frangentes circa domos panẽ, ſumebãt cibũ
m.I. cum exultatione & ſimplicitate cordis, collau-
dantes Deũ, & cætera huiuſmodi. Ad quorum
nos exemplũ, uitã, moreſq; ſolerter aptare ne-
ceſſe eſt, quia perfectũ uitę magiſteriũ eſt, eccle
ſiæ primitiuæ ſemper actus imitari: illamq; ædi
ficij ſpiritalis normã ad finẽ uſq; ſeruare, quam
ab ipſis Apoſtolis in fundamẽto fidei liquet eſ-
ſe propoſitã. Nec dubitandũ, quia quorũ nunc
ueſtigia ſequimur, ad eorũ in futuro ſumus præ
mia peruẽturi. Et quidẽ, fratres mei, pulcherri-
mam etiã in præſenti futuræ beatitudinis figu-
ram gerimus, de qua modò aliquanta perſtrin-
ximus: ſed ita nobis uiuẽdũ eſt, ut quæ exterius
in imagine colimus, ante interni arbitri oculos
ueraci corde ſeruemus. Perſeueremus ergo &
nos in doctrina ſanctorũ, ut uidelicet diſcẽdo,
& operibus exercendo quę docẽt, orationibus
incumbamus aſsiduis, Dominici panis cõmu-
nione digni ſatagamus exiſtere, unanimiter in
eccleſia horis perſiſtamus canonicis, panẽ indi
genti proximo, uel quicquid ualemus piæ con-
ſolationis porrigamus, & ita cibum corpori in
dulgeamus, ut memoria uiui panis potius men
tis intima lætificet, ſimplicitatẽ cordis in omni-
bus teneamus, quod eſt ſola intẽtione ſupernæ
retributionis bona operari: & quod præſentia
feſta maximè decet, hymnum diuinæ laudis cõ
ſona uoce ſimul & mẽte perſonemus. Sic enim
ſolummodo Deo noſtro iucunda fit laudatio, ſi
quod ore canimus, non impugnamus opere: ſi
cum labijs Alleluia proferimus, à turpi & mali

gna cogitatione præcordia caſta geſtamus. Ea
tamen ratione ſuauis erit ei laudatio noſtra, ſi
nõ in reb. caducis & infimis, ſed delectemur in
Domino. Quod ipſe præſtare dignetur, qui tan
ta nobis tamq; præclara beneficiorum pigno-
ra per paſchalia ſacramenta prærogauit Ieſus
Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat
cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus per
omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN FESTIVITATE SANCTA Pentecoſtes. Ioan.14.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si diligitis me, manda ta mea ſeruate. Et ego rogabo patrẽ, & aliũ paracletũ dabit uo bis, ut maneat uobiſcũ in æternũ, ſpiritum ueritatis, quem mũdus nõ poteſt accipere: quia non uidet eum, nec ſcit eum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVia ſancti ſpiritus hodie, fratres chariſsi-
mi, celebramus aduentũ, debemus ipſi cõ
gruere ſolennitati quam colimus. Hoc etenim
ordine tantũ feſtiuitatis huius dignè gaudia ce
lebramus, ſi nos quoq; Domino opitulante a-
ptos reddiderimus, ad quos ſpiritus ſanctus ad
uenire, & in quibus habitare dignetur. Ea autẽ
ſolũmodo ratione aduentu & illuſtratione ſan
cti ſpiritus apti exiſtimus, ſi & corda noſtra diui
no amore repleta, & corpora ſint Dominicis
mancipata præceptis. Vnde in exordio lectio-
nis huius euangelicæ diſcipulis ueritas ait:
Si diligitis me, mandata mea ſeruate. Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis.] Paracletus quippe
conſolator interpretatur. Et ſpiritus ſanctus re
ctè paracletus uocatur, quia corda fidelium ne
inter huius ſeculi aduerſa deficiant, cœleſtis ui
tę deſiderijs ſubleuat ac reficit. Vnde in actibus
Apoſtolorũ creſcente ſancta eccleſia dicitur:
Et ædificabatur ambulans in timore Domini, Act.9.
& cõſolatione ſancti ſpiritus replebatur. Quod
ergo ait, Si diligitis me, mandata mea ſeruate,
Et ego rogabo patrem, & alium paracletum da
bit uobis: in ipſis quidem diſcipulis, qui eũ uerè
dilexiſſe, uerè mandatis eius obediſſe non dubi
tantur, hodierna die completũ eſt, quando illis
in cœnaculo orantibus, repentè ſpiritus S. in i-
gneis linguis apparuit eoſq; & in ore per diuer
ſitatem linguarũ docuit, & in corde per amoris
ſui conſolationem roborauit. Habebãt autem Act.2.
& priua paracletum, ipſum uidelicet Dominũ
ſecum in carne commorantem, cuius & miracu-
lorum dulcedine, & ope prædicationis, ne infi
delium perſecutione ſcandalizari poſſent, eri-
gi & confortari ſolebant. Verùm quia ille poſt
reſurrectionẽ aſcendens in cœlum eos corpora
liter deſeruit, quibus tamen diuinæ præſentia
maieſtatis nunquã abſuit, rectè de hoc paracle
to, id eſt, ſpiritu ſancto ſubiunxit:
Vt maneat uobiſcum in æternum.] In æternum nanq;
manet cum ſanctis, quos & in hac uita ſemper
inuiſibiliter intus illuſtrat, & in futuro ad con-

templādũ perpetuò ſpeciẽ ſuę maieſtatis introducit. Sed & nos, fratres chariſsimi, ſi Chriſtũ perfectè diligimus, ita ut eiuſdẽ dilectionis ueritatem mādatorum eius obſeruatione probemus, rogabit etiam pro nobis patrem, & alium paracletum dabit nobis pater. Rogabit patrẽ per humanitatem, qui dabit cum patre per diuinitatem. Neq; enim putandũ eſt, quia ante paſſionem ſuam tātummodo pro eccleſia rogauerit, & non etiam nunc poſt aſcenſionem roget, cũ dicat de illo Apoſtolus: Qui eſt ad dexterā Dei, qui etiā interpellat pro nobis. Habemus autẽ & nos paracletum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, quem etſi corporaliter uidere nequimus, ea tamen quæ in corpore geſsit & docuit, in euangelijs ſcripta tenemus. Et ſi his audiendis, legendis, inuicem cōferendis, corde & opere conſetuādis curam impendimus, conſtat nimirum quòd ærumnas ſeculi facilimè, quaſi Domino nobiſcum perpetuò commorante ac nos conſolāte, uincamus. Si ergo hunc paracletum diligimus, eiusq; mandata ſeruamus, rogabit patrẽ, & alium paracletum dabit nobis, id eſt, ſpiritus ſui gratiam noſtris cordibus clemẽter infundet, quæ nos inter aduerſa præſentis exilij patriæ cœleſtis expectatione lętificet, ita ut cum propheta poſsimus dicere: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo paracleſes, id eſt, conſolationes tuæ Domine lętificauerunt animam meam. Alium ergo, inquit, paracletum dabit uobis, ut maneat uobiſcum in æternum. Et addidit:

Rom. 8.

Pſalm. 93.

Spiritũ ueritatis, quem mundus non poteſt accipere.] Mũdum autẽ appellat homines mundi huius amori deditus, ſicut ecōtrà ſancti qui cœleſti deſiderio flagrant, cœli rectè uocantur, dicente Pſalmiſta: Et annunciabũt cœli iuſtitiam eius populo qui naſcetur. quod eſt apertè dicere: annunciabunt excellìmente, uoce, actione, doctores iuſtitiā eius populo. qui ad fidem ueniendo nuper in illo naſci deſiderat. Quiſquis igitur cōſolationem foris in mundi rebus inquirit, hic diuinæ conſolationis munere intus reformari non ualet. Quiſquis infimis delectationibus inhiat, nō poteſt accipere ſpiritum ueritatis. Fugit enim ſpiritus ueritatis cor quod uanitati ſubditum cernit, ſolosq; hos quos mandata ueritatis per dilectionẽ operari conſpicit, aduentus ſui luce reficit. Vnde benè cum diceret, Quẽ mundus non poteſt accipere, mox addidit dicens:

Pſalm. 21.

Quia non uidit eum, nec ſcit eum. Vos autem cognoſcetis eũ, quia apud uos manebit, & in uobis erit.] Dominũ nanq; Saluatorem, & infideles ante paſsionẽ in carne uiderunt, ſed quia Dei filius eſſet, quia paracletus à Deo miſſus in mundum, nō niſi fideles ſcire potuerunt. Spiritum autem ſanctum neq; oculis uidere infideles, neq; animo ualebāt cognoſcere, quia nō indutus humanitate diſcipulis apparuit, ſed ita ad eos uenire, ita apud eos maluit manere, ut in ipſis eorum cordibus gratiſsimam ſibi ſedem conſecraret. Hoc eſt enim quod ait, Vos autẽ cognoſcetis eũ, quia apud uos manebit, & in uobis erit. Qui autẽ inuiſibiliter in hac uita manet cum electis, inuiſibiliter utique eis gratiam ſuæ cognitionis exhibet.

Non relinquam uos orphanos, ueniam ad uos.] Videbatur infidelibus, quia moriens in cruce Dominus diſcipulos relinqueret orphanos: ſed non reliquit orphanos, quibus & præbuit uiuum poſt paſsionem ſuam in multis argumẽtis per dies quadraginta, & poſt dies decẽ aſſumptionis ſuæ, hoc eſt, hodierna die, ſpiritus ſancti illos de cœlo chariſmate donauit. Vbi ipſum Chriſtum ad eos ueniſſe nullus ambigit, qui inſeparabilem ſanctæ trinitatis naturam, uirtutem, & operationẽ eſſe cognouit. Quod ipſum latius exequens, quantum cauſa illorum de gẽte non ſancta ſit diſcreta denunciat.

Act. 2.

Adhuc modicum, & mundus me iam non uidet. Vos autem uidetis me, quia ego uiuo, & uos uiuetis.] Nam quia hęc ad paſsionem iturus loquebatur, modicum erat uſque ad tempus expletæ paſsionis, ex quo illum reprobi nunquā uidere ualebant. Soli etenim iuſti qui morte illius erant contriſtati, gaudium reſurrectionis eius uidere meruerũt. At qui uiſa morte eius exultabant, nequaquam ipſi uiſa eius reſurrectione lætari, ſed audita conturbari ac dolere prout decebat, habebant.

Vos autem uidetis me, inquit, quia ego uiuo, & uos uiuetis.] Ego uiuo præſentis temporis uerbo poſuit, & uos uiuetis futuri, quia nimirum in proximo eſſe cernebat: ideoq; quaſi præſentem nominabat horam, in qua ipſe morte deſtructa in æternam reſurgeret uitam: illorum uerò uitam in futurum nouerat eſſe differendam, quos & uſque ad præfinitum mortis ſuę tempus ſingulos pro ingreſſu uitæ perennis agonizari, & uſque ad finem ſeculi reſurrectionem ſui corporis expectare oportebat. Ait ergo: Adhuc modicum, & mundus me iam non uidet: uos autem uidetis me, quia ego uiuo, & uos uiuetis. Ac ſi apertè dicat: Adhuc modicum, & mundi amatores me mortalem ultra uidere deſiſtunt, reſurgentem uerò à mortuis cernere nequeunt: quia illam neſciunt uitam, cuius ſoli amatores gloriam meæ reſurrectionis merẽtur intueri. Vos autem ideo me poſt hæc uidere ualetis, quia & ego uiuo reſuſcitatus à mortuis, & uos digni eſtis meæ reſurrectionis exemplo cōfortari, qui & ipſi ad perpetuam uitam, & beatæ reſurrectionis eſtis gaudia uenturi.

In illo die uos cognoſcetis, quia ego in patre meo, & uos in me, & ego in uobis.] Nouerant etiam tunc Apoſtoli Chriſtum eſſe in patre per unitatem indiuiduæ diuinitatis, nouerant ſe eſſe in Chriſto per ſuſceptionem fidei & ſacramentorum eius, nouerant in ſe eſſe Chriſtum per dilectionem & obſeruantiam mandatorum eius. Dixit enim eis ipſe: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & manſionem apud eum faciemus. Hæc utique & tunc imbuti à Chriſto nouerant Apoſtoli, & nunc apoſtolicis imbuta literis, nouit omnis eccleſia Chriſti. Sed in illo nimi-

nimirum die quo uetaciter uiuere incipiũt, longe melius ea iuſti cognoſcunt, hoc eſt, in die reſurrectionis, quãdo eo perfectius cuncta quæ ſcienda ſunt ſciunt, quo ipſum ſcientiæ fontem uicinius ſine fine conſpiciunt. Quod etiam de quibuſdam perfectioribus ſanctis, & ante tempus reſurrectionis fieri dubium non eſt, illis uidelicet, qui fiducia bonorum operum dicere Philip.1. cum Apoſtolo ualent: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto: mihi enim uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Hæc quidem omnia Dominus quaſi Apoſtolia ſpecialiter dicere uidetur, ſed ne putaremua eum illis ſolummodo, & non etiã nobis, ſi illorum exempla ſequeremur, beatitudinem diuinę cognitionis polliceri, generalem poſt hæc ſententiam ſubintulit, & omnibus ſe diligentibus eadem ſuæ uiſionis & cognitionis præmia promittit, dicens:

Qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.] Vbi omni intentione conſiderandum, quia Chriſtum uerè diligere, eſt non ipſam dilectionem labijs profiteri, ſed mandata Chriſti quæ diſcendo habemus, operando ſeruare. Vnde & Ioannes ad- 1.Ioan.3. monens, ait: Filioli mei, non diligamua uerbo neque lingua, ſed opere & ueritate. Omni gaudio amplectendum eſt, quis merces ueræ noſtræ dilectionis illa erit, qua eſſe maior nulla poterit, nos ſcilicet à patre & filio diligi, nobis contemplandam perpetuò filij Dei gloriam reuelari. Non autem dubitandum, quia quibus gloria filij reuelabitur, eiſdem quoque patris, & ſpiritus ſancti liceat adeſſe conſpectui: quia quorum una eſt diuinitas, una utique & inſeparabilis uiſio eſt. Hinc etenim di- Ioan.14. cit: Qui me uidet, uidet & patrem. Et notandum, quia cum præſentis temporis uerbo diceret, Qui autem diligit me, adiecit de futuro, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. Diligit nanque e- Gal.5. tiam nunc dilectores ſuos cum patre filius, ſed nunc diligit ad hoc, ut rectè uiuant ex fide, quę per dilectionem operatur: tunc ad hoc diliget, ut perueniant ad uiſionem ueritatis, quam per fidem guſtauerant, & pro qua ad mortem uſque certauerant. Non autem fruſtra cum additamento ait, Et manifeſtabo ei meipſum. Se enim cunctis hominibus, ſeipſum uerò ſolis manifeſtabit electis. Nam & reprobi in iudicio Ioan.19. Chriſtum uidebunt, ſed ſicut ſcriptum eſt, Vi- Eſa.53. debunt in qoem transfixerunt, ſoli autem re- Matth.5. gem in decore ſuo uidebunt oculi iuſtorum. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt. Hæc de lectione euangelica fraternitati ueſtræ chariſsimi, prout Dominus dedit, exponendo diximus. Videtur autem opportunum de ſolennitate adhuc hodierna breuiter aliqua diſſerere. In primis autem ſciendum eſt, quòd hæc ſolennitas oon euangelicis tantum cõſecrata chariſmatibus, uerumetiam iam olim legalibua præſignata eſt myſterijs, ac Domino iubente, per omnes annos ſacris obſeruata cæremonijs. Hodierna etenim die, ut nouimus, poſitis in cœnaculo diſcipulis, factus Act.2. eſt repente de cœlo ſonua, & ſpiritus ſanctus in uiſione ignis apparena, ſcientiam illis omnium linguarum tradidit. Facta autem hac uoce, conuenere uiri religioſi, qui de diuerſis nationibus Hieroſolymam Paſchalis feſtiuitatis gratia cõfluxerant, ſtupebantq; mirantes, quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua illos loquentes magnalia Dei. Exponentibus autem diſcipulis quia ſpiritus ſancti eſſet gratia, quam cernebant, olim quidem uoce prophetarum promiſſa, tunc autem Chriſti munere miſſa, crediderunt ex eis tria milia uirorum, & baptizati acceperunt etiam ipſi donum ſpiritus ſancti. Hęc eſt diei huius annua celebritas, hæc gratiæ cœleſtis ſemper grata feſtiuitas. Ob huius memoriam fidelium cordibus arctius imprimendam pulcherrimus ſanctæ eccleſiæ mos inoleuit, ut annis ſingulis in ea baptiſmatis myſteria celebrentur, ablutiſq; fonte ſalutari credentibus, ſuperuenienti ſpiritu ſancto templum uenerabile paretur. Ac per hoc non ſolum ueteris facti recordatio, uerumetiam in nouos adoptionis filios nouus in ea ſpiritus ſancti celebratur aduentus. Attendat ergo charitas ueſtra, fratres mei, qualiter huic noſtræ feſtiuitati legalis feſti typus & figura concinat. Liberati de Aegy- Exod.12. ptiaca ſeruitute filij Iſraël, per immolationem agni paſchalis exierunt in deſertum, ut uenirẽt ad terram repromiſſionis, perueneruntq; ad montem Sinai: & deſcendens Dominus in i- Ibid.19. gne ſuper montem, comitante ſonitu buccinæ, tonitruis ac fulgoribus quinquageſimo die peracti Paſchæ, legis decalogum eis aperta uoce diſpoſuit, atque in memoriam datæ legis ſtatuit, eodem die per annos ſingulos ſacrificium Leuit.23. ſibi nouum de frugibus eiuſdem anni, panes uidelicet primitiarũ duos ad altare deferri. Quæ autem ſit agni paſchalis immolatio, quæ Aegyptiacę ſeruitutis abſolutio, cũctis legentibus liquet, quia uidelicet Paſcha noſtrum immo- 1.Cor.5. latus eſt Chriſtus, & ipſe uerus eſt agnus, qui abſtulit peccata mundi, qui ſui ſanguinis precio nos à peccatorum ſeruitute redemit, ſuæ reſurrectionis exemplo nobis ſpem uitę & perpetuæ libertatis oſtendit. Quinquageſimo uerò die poſt occiſionem agni data eſt lex, deſcendente Domino ſuper montem in igne, & quinquageſima ęque die poſt reſurrectionem noſtri redemptoris, quę eſt hodie, data eſt gratia ſpiritus ſancti diſcipulis in cœnaculo cõſtitutis, quę apparente foris igne uiſibili, inuiſibiliter eorũ pectora luce ſcientiæ irradiauit, ac inextinguibili charitatis ardore ſuccendit. Et hic autẽ altitudo cœnaculi, & ibi cacumen montis, ſublimitatem præceptorum & donorum indicat cœleſtium: & quia nemo infimis adhuc deſiderijs inhærens, uel diuinis obtemperare mandatis, uel ſupernis poſsit dignus exiſtere donis, ſed hic in maioris ſignum perfectionis omnes qui accipiebant ſpiritum, in cœnaculo erant poſiti: illic ad deſignanda infirmorum corda auditorum,

rum, populus quidem omnia infra montem ſtabat, at pauci ſeniorum montis partem conſcenderant. Solus autem Moyſes in ipſum eius uerticem, ubi in igne & caligine diuina maieſtas præfulgebat, aſcendit: quia nimirum altiora & intima legis arcana perfectiores ſolum capere & ſeruare nouerunt, populus uerò carnalis literæ ſuperficie contentus, quaſi exterius & infra poſitus uerbi cœleſtis aſtabant auditui: at nunc data latius gratia ſancti ſpiritus, ad intelligenda ſublimius ſimul & implenda perfectius ſancti Euangelij dicta, fidelium corda ſubleuantur. Ibi inter flammas ignium & micantia fulgura, fragor quoque tonitruorum, & clangor ſonabat buccinæ: hic cum ignearum uiſione linguarum ſonitus pariter de cœlo tanquam ſpiritus uehementis aduenit. Sed cum in utraque datione, & legis uidelicet & gratiæ, foris audiretur ſonitus, hic tamen ampliori miraculo cum auditu ſonitus adfuit uirtus doni cœleſtis, quæ intus ſine ſonitu diſcipulorum corda doceret. Ibi auditis legalibus edictis, reſpondet omnis Exo.19.& 24. populus una uoce, dicens: Omnia uerba quæ locutus eſt Dominus, & audiemus & faciemus. Hic accepta illuſtratione ſpiritus naſcentis eccleſiæ, cœtus omnium nationum linguis Dei magnalia loquebatur, certè utique diſcretionis gratia: quia legis obſeruatio uni tantum genti Iudææ data ſit, uerbũ uerò euangelij cunctis per orbem gentibus prædicandum, cunctorum linguis populorum Chriſtianæ fidei eſſent præconia dicenda, impleta prophetia quæ di- Pſal.112. cit: A ſolis ortu uſque ad occaſum laudabile nomen Domini. excelſus ſuper omnes gentes Dominus. Sed & hoc quòd in uenerationem acce- Leuit.23. ptæ legis omnibus annis ſacrificium nouum Domino die Pentecoſtes offerri iuſſum eſt, in noſtra quoque feſtiuitate ſpiritaliter agi ex acceptæ gratiæ tempore nunquam deſijt. Nouũ quippe in ea ſacrificiũ offert eccleſia, cum ſabbato incipientis ſanctæ Pentecoſtes, nouum adoptionis populũ per baptiſma Domino conſecrat ritu uerè decentiſsimo, ſicut & ſuprà monuimus, ut non ſolùm populis Chriſtianis ueteris facti memoria innouetur, ſed & in nouam renatorum ſobolem, noua paracleti à patre miſſio celebretur. Nouum in ea ſacrificium Domino ipſi quoque apoſtoli, mox accepto dono ſpiritus obtulerunt, cum euangelizantes his qui conuenerant, plurimos cõuerterunt ad fidem, & hos fonte baptiſmatis renatos, ac ſpiritus gratia ſanctificatos uiuas utique noui teſtamẽti primitias ad communionem Dominici altaris obtulerunt. Bene autem duo panes primitiarum de nouis frugibus iubebantur offerri, quia nimirum eccleſia de utroque populo, Iudæorum ſcilicet & gentium colligit, quos in nouam ſuo redemptori familiam conſecret. Inter hæc uerò ſolerter intuendum eſt, quòd non ſine magno myſterio quinquagenarius numerus in datione uel legis, uel gratiæ obſeruatus eſt. Nam quinquageſima die Paſchæ, & illa in mõte populo data, & hæc diſcipulis in cœnaculo miſſa eſt. Sed hoc nimirum numero perpetuitas futuræ quietis oſtenditur, in quo rectè uel legis decalogus mandatur, uel ſpiritus ſancti gratia datur hominibus, ut apertè monſtraretur, quia quicunque diuinæ legis iuſſa iuuante ſpiritus gratia perficiunt, ad ueram profectò requiem tendunt. Quia enim quinquageſimus Leuit.25. annus in lege Iubilæus, id eſt, dimittens ſiue mutatus appellari iuſſus eſt, in quo populus ab omni operatione quieſceret, omnium debita laxarentur, ſerui liberi redirent, annus ipſe maioribus ſolennijs ac laudibus diuinis eminentior cæteris exiſteret, meritò per hunc numerum illa ſummæ pacis tranquillitas indicatur: quan- 1.Cor.15. do, ſicut Apoſtolus ait, Canente nouiſsima tuba mortui reſurgent, & nos immutabimur in gloriam: ubi ceſſantibus huius ſeculi laboribus & ærumnis, dimiſsis omnium culparum debitis, in ſola diuinæ uiſionis contemplatione cunctus electorum populus in æternum gaudebit, impleto illo deſiderabili Domini ac ſaluatoris noſtri mandato, Vacate & uidete, quoniam e- Pſal.45. go ſum Deus. Ad quam profectò uacationem & uiſionem incommutabilis ueritatis, quia nõ niſi per obſeruantiam præceptorum cœleſtium ac ſpiritus ſancti donum pertingitur, rectè & legem decalogi, & eiuſdem ſpiritus gratiam in eo dierum numero qui requiem deſignaret, dari decebat. Neque hoc prætereundum, quod ideo numerus quinquagenarius ſignificationi internæ quietis aptatur, quia ex ſeptem ſeptimanis & monade perficitur. Sex quippe die- Exod.23. bus in lege populus operari, ſeptima quieſce- Gene.2. re: ſex annis arare & metere, ſeptimo iuſſus eſt ceſſare: quia & Dominus ſex diebus mundi ornatum perfecerit, ſeptimo ab opere ſuo ceſſauerit. Quibus omnibus myſticè admonemur, quod hi qui in hoc ſeculo, quod ſex ætatibus conſtat, bonis operibus pro Domino inſtant, in ſabbatum in futuro, id eſt, in requiem à Domino inducuntur æternam. Quod autem ſepteni dies uel anni ſepties ducuntur, multipli- Eſa.64. cem eiuſdem requiei abundantiam deſignant, in qua præmium illud ſublime datur electis, de quo Apoſtolus ait, Quod oculus non uidit, nec 1.Cor.2. auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Cuius præmij cognitionem quia in cor hominis, id eſt, humana adhuc ſapientis aſcendere non poſſe teſtatur, aperit ſubſequenter unde hoc diligentibus Deum poſsit oſtendi: Nobis autem, inquit, re- Ibidem. uelauit Deus per ſpiritum ſuum. Per ſpiritum ergo reuelatur præmij magnitudo perennis, quia dum ipſe corda quæ implet appetitu inuiſibilium inflammat, eadẽ bona inuiſibilia quàm ſint præclara, quàm terrenis omnibus præferenda manifeſtat. Vnde bene eiuſdem ſpiritus gratia ſeptiformis à propheta deſcribitur, quia nimirum & per eius inſpirationem ad requiẽ peruenitur, & in eius plena perceptione ac uiſione requies uera poſsidetur. Porrò ipſe dies uel annus quinquageſimus, q ſeptẽ ſeptimanis ſupeſt, & maiore præ cæteris erat ſolennitate uenerabilis,

bilis, tempus futuræ reſurrectionis indicat, in quo illa requies qua nunc animæ fruuntur electorum, corporum quoque receptorum gloria cumulabitur. Vbi ſolicitius intuendum eſt fratres mei, quia ſpiritus ſanctus non ſolum in futuro perfectam, ſed & in præſenti maximam iuſtis quietem tribuit, cum eorum mentes cœleſti igne charitas accendit. Dicit nanque Apoſtolus: *Rom. 5.* Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Et hæc eſt uera, imò hæc eſt ſola in hac uita requies animarum, diuina dilectione repleri, ſpe ſupernæ retributionis proſpera mundi ſimul & aduerſa cõtemnere, terrena à ſe deſideria funditus extirpare, concupiſcentijs renunciare ſecularibus, illatis pro Chriſto contumelijs & perſecutionibus gaudere, & cum Apoſtolo dicere poſſe: *Ibidem.* Et gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei: non ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus. Nam qui in rerum mundanarum delectationibus, & opulentia ſe requieſcere poſſe confidit, fallitur: etenim & creberrimis eiuſdẽ mundi perturbationibus, & ipſo fine conuincitur, quia ſuper arenam fundamentum ſuæ quietis poſuerit. At quicunque ſancto afflati ſpiritu, ſuauiſſimum illud Dominicæ dilectionis iugũ ſuper ſe leuauerint, atque exemplo illius mites eſſe & humiles corde didicerint, nonnulla etiam in præſenti futuræ quietis imagine fruuntur, dum à cõturbatione hominum ſecularium tota mente ſecreti, uultum ſui conditoris ſemper reminiſci gaudent, atque ad perfectam eius contemplationem pertingere ſitiunt, dicentes ſibi cum apoſtolo Ioanne: *1. Ioan. 3.* Scimus quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, uidebimus enim eum ſicuti eſt. Ad cuius præmium uiſionis ſi peruenire deſideramus, oportet, fratres chariſsimi, ut huius Euangelicæ lectionis perpetuò memores, à mundi nos illecebris immunes exhibeamus, quatenus ad percipiendam ſpiritus ſancti gratiam, quam mundus non poteſt accipere, digni exiſtere ualeamus. Diligamus Chriſtum, eiusq́ mandata quæ habemus incipiendo, ſeruemus perſeuerando. Fit enim iuſta mercede, ut illum diligendo diligi amplius mereamur à patre, ſed & ipſe maiorem dilectionis ſuæ gratiam præſtare dignetur in futurum. Dat enim nunc diligendo nos, ut credentes ſperemus in eum: tunc autem ut uideamus eum facie ad faciem, manifeſtabitq́ ſeipſum nobis, hoc eſt in claritate, quam habuit priuſquã mundus eſſet apud patrem, cum quo uiuit & regnat Deus in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN OCTAVA PENTECOſtes. Ioan. 15.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis à patre ſpiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me, & uos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.

Homiliam Bedæ presbyteri ſuper eodem euangelio, require Dominica poſt Aſcenſionis.

ITEM IN OCTAVA PENTEcoſtes. Ioannis 3.

IN illo tempore, Erat homo ex phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Et reliqua.

Homiliam eiuſdem require ipſo die Inuentionis ſanctæ crucis.

DOMINICA PRIMA POST Trinitatis. Lucæ 16.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PVrpuram regij habitus eſſe colorem marinis è conchylijs tinctam, nemo ferè qui dubitet. Nam cõchylia ferro circuncisa, lachrymas purpurei coloris quibus lana tingatur, emittunt. Byſſum uerò genus eſt quoddam lini nimium candidi & molliſsimi, quod Græci παπυρίω uocant. Admonuerat ergo Dominus ſuprà facere amicos de mammona iniquitatis, qui cum ab hac uita defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula, quod audientes phariſæi deridebant. Verùm ille quæ propoſuerat, exemplis adſtruens, oſtendit ideo diuitem purpuratum irremediabiliter apud inferos tortũ, quia pauperem Lazarum, à quo in uitæ tabernacula recipi poſſet, amicum ſibi facere neglexerat. Nonnulli autem putant præcepta ueteris teſtamenti diſtrictiora eſſe quàm noui, ſed hi nimirum improuida conſideratione falluntur. In illo enim non tenacia, ſed rapina mulctatur, ibi res iniuſtè ſublata reſtitutione quadrupli punitur: hic autem diues iſte non abſtuliſſe aliena reprehenditur, ſed propria non dediſſe: nec dicitur quòd ui quempiam oppreſsit, ſed quia in acceptis reb[us] ſe extulit. Hinc ergo, hinc ſummopere colligendum eſt, qua pœna mulctandus ſit, qui aliena diripit, ſi inferni damnatione percutitur, qui propria non largitur. Et ſunt nonnulli qui cultum ſubtilium precioſarumq́ ueſtium nõ putant eſſe peccatum: quod ſi uidelicet culpa non eſſet, nequaquam ſermo Dei tam uigilanter exprimeret, quòd diues qui torquetur apud inferos, byſſo & purpura indutus fuiſſet. Nemo quippe ueſtimenta præcipua niſi ad inanem gloriam quærit, uidelicet ut honorabilior cæteris eſſe uideatur. Quam culpam poſſumus melius etiam ex diuerſo colligere, quia ſi abiectio uilis indumenti uirtus non eſſet, Euangeliſta uigilanter de Ioanne non diceret, Erat indutus pilis camelorum. Sed notandum nobis magnopere eſt, in ore ueritaⸯ

Matth. 3. *Marci 1.* *Lucæ 3.* *Ioan. 1.*

ueritatis de ſuperbo diuite, & de humili paupere, quantus ſit ordo narrationis. Ecce enim dicitur, Homo quidam erat diues, & protinus ſubiungitur:

Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus.] Certè in populo plus ſolent nomina diuitum, quàm pauperum ſciri. Quid eſt ergo quod Dominus de paupere & diuite uerbum faciens, nomen pauperis dicit, & nomen diuitis nõ dicit, niſi quòd Deus humiles nouit atque approbat, & ſuperbos ignorat? Vnde & quibuſdam de miraculorum uirtute ſuperbientibus in fine dicturus eſt: Neſcio uos unde ſitis: diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. At contrà Moyſi dicitur, Noui te ex nomine tuo. Ait ergo de diuite, Homo quidam: ait de paupere, Egenus nomine Lazarus. Ac ſi apertè dicat: Pauperem humilem ſcio, ſuperbum diuitem neſcio: illum cognitum per approbationem habeo, hunc per iudicium reprobationis ignoro.

Luce 13. & Matth. 7. Exod. 33.

Qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis. Sed & canes ueniebant, & lingebant ulcera eius.] Plenus ulceribus mendicus Lazarus ante ianuas diuitis iacet. qua de re una Dominus duo iudicia expleuit. Habuiſſet enim fortaſſe aliquam excuſationem diues, ſi Lazarus pauper & ulceroſus ante eius ianuam non iacuiſſet, ſi remotus fuiſſet, ſi eius inopia non eſſet oculis importuna: rurſus ſi longè eſſet diues ab oculis ulceroſi pauperis, minorem toleraſſet tentationem pauper in animo. Sed dum egenum & ulceratum ante ianuam diuitis & delicijs affluentis poſuit, in una eademq́ re, & ex uiſione pauperis non miſerenti diuiti cumulum damnationis intulit, & rurſum ex uiſione diuitis tentatum quotidie pauperem probauit. Cui certè poterat ad pœnã ſufficere paupertas, etiamſi ſanus fuiſſet: rurſum ſuffeciſſet ægritudo, etiamſi ſubſidium adeſſet. Sed ut probaretur amplius pauper, ſimul hunc & paupertas & ægritudo tabefecit: atque inſuper uidebat procedentem diuitem obſequentibus cuneis ſulciri, & ſe in infirmitate & inopia à nullo uiſitari. Nam quia nemo ei ad uiſitandum aderat, teſtantur canes qui licenter uulnera lingebant. Ex una ergo re omnipotens Deus duo iudicia exhibuit: dum Lazarum pauperem ante ianuam diuitis iacere permiſit, ut & diues impius damnationis ſibi augeret ultionem, & tentatus pauper creſceret ad remunerationem.

Factum eſt autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno.] Sinus Abraham requies eſt beatorum pauperum, quorum eſt regnum cœlorum, quo poſt hanc uitam recipiuntur. Sepultura inferni pœnarum profunditas, quæ ſuperbos & immiſericordes poſt hãc uitã uorat.

Eleuans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, uidebat Abraham à longe, & Lazarum in ſinu eius: & ipſe clamans, dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.] O quanta eſt ſubtilitas iudiciorum Dei, ò quàm diſtrictè agitur bonorum actuum malorumq́ retributio. Certè ſuperius dictum eſt, quia in hac uita Lazarus cadentes micas de menſa diuitis quærebat, & nemo illi dabat: nunc de ſupplicio diuitis dicitur, quia de extremo digiti Lazari deſtillari aquã in os ſuum concupiſcit. Qui ergo menſæ ſuæ uel minima dare noluit, in inferno poſitus uſque ad minima quærenda peruenit. Sed notandum ualde eſt, quid ſit quòd diues in igne poſitus, linguam ſuam refrigerari petit. Mos quippe eſt ſacri eloquij, ut aliquando aliud dicat, ſed ex eodem dicto aliud innuat. Superius autem hunc ſuperbum diuitem Dominus non loquacitati uacantem dixerat, ſed ſuperfluè conuiuantem. Neque hunc de loquacitate narrauit, ſed eum elatione & tenacia de edacitate peccaſſe. Sed quia abundare in conuiuijs loquacitas ſolet, is qui hic malè conuiuatus dicitur, apud inferos grauius in lingua ardere perhibetur. Sed cum graui ualde pauore penſandum eſt hoc quod ſequitur:

Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepiſti bona in uita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu uerò cruciaris.] Ecce enim dum dicitur, Recepiſti bona in uita tua, indicatur & diues iſte boni aliquid habuiſſe, ex quo in hac uita bona reciperet. Rurſumq́ dum de Lazaro dicitur, quia recepit mala, profectò monſtratur & Lazarum habuiſſe malum aliquod quod purgaretur. Sed mala Lazari purgauit ignis inopiæ, & bona diuitis remunerauit felicitas tranſeuntis uitæ.

Et in his omnibus inter uos & nos chaos magnum firmatum eſt, ut hi qui uolunt hinc tranſire ad uos, non poſsint, neque inde huc tranſmeare.] Qua in re ualde quærendum eſt quomodo dicatur, Hi qui uolũt ad uos tranſire non poſsint. Quod enim hi qui in inferno ſunt, ad beatorum ſortem tranſire cupiunt, dubium non eſt: qui uerò iam in beatitudinis ſortem ſuſcepti ſunt, quo pacto dicitur, quia tranſire ad eos qui in inferno cruciantur, uolunt? Sed ſicut tranſire reprobi ad electos cupiunt, id eſt, à ſuppliciorum ſuorum afflictione migrare, ita ad afflictos atque in tormentis poſitos tranſire iuſtorum eſt, mente ire per miſericordiam, eoſq́ uelle liberare. Sed qui uolunt de beatorum ſede ad afflictos atque in tormentis poſitos tranſire, non poſſunt: quia iuſtorum animæ quamuis in ſuæ naturæ bonitate miſericordiam habeant, iam tunc autoris ſui iuſtitiæ coniunctæ tanta rectitudine conſtringuntur, ut nulla ad reprobos compaſsione moueantur. Sed poſtquam ardenti diuiti de ſe ſpes tollitur, eius animus ad propinquos quos reliquerat, recurrit: quia reproborũ mentem pœna ſua quãdoq́ inutiliter erudit ad charitatem, ut iam tunc etiam ſuos ſpiritaliter diligant, qui hic dũ peccata diligerent, nec ſe amabant. unde nunc ſequitur:

Et ait, Rogo te ergo pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi ueniant in locum hunc tormentorum.] Qua in re notandũ eſt, ardenti diuiti quanta ad ſupplicium cumumulantur, Ad pœnã nanq́ ſuã ei & cognitio ſeruatur

Digitized by Google

uatur & memoria. Cognoſcit enim Lazarum quẽ deſpexit, fratrum quoque ſuorũ meminit quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non eſſet, ſi hunc in retributione nõ cognoſceret: & perfecta pœna in igne non eſſet, ſi nõ hoc quod ipſe patitur, etiam ſuis timeret. Vt ergo peccatores amplius in ſupplicio puniantur, & eorum uident gloriam quos contempſerũt, & de illorum etiam pœna torquẽtur, quos inutiliter amauerunt. Credendũ uerò eſt quòd ante retributionẽ extremi iudicij iniuſti in requie quoſdam iuſtos conſpiciunt, ut eos uidentes in gaudia non ſolum de ſuo ſupplicio, ſed etiã de illorum bono crucientur. Iuſti uerò in tormentis ſemper intuentur iniuſtos, ut hinc eorũ gaudium creſcat, quia malum conſpiciũt, quod miſericorditer euaſerunt, tantoq; maiores erepto ri ſuo gratias referant, quãto euidentius uidẽt in alijs quid ipſi perpeti, ſi eſſent neglecti, potuerunt: quia qui creatoris ſui claritatẽ uident, nihil in creatura agitur, quod uidere nõ poſsint.

Et ait illi Abraham. Habent Moſen & prophetas, audiant illos.] Sed qui uerba Dei deſpexerat, hæc audire non poſſe ſuos ſequaces æſtimabat. Vnde & reſpondit diues:

Non pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.] Cui mox ueraci ſentẽtia dicitur:

Si Moſen & prophetas non audiunt, neq; ſi quis ex mortuis ſurrexerit, credent.] Quia nimirum qui uerba legis deſpiciunt, redemptoris præcepta qui ex mortuis ſurrexit, quanto ſubtiliora ſunt, tanto hæc difficilius implebunt. Et nimirum conſtat quia cuius implere dicta renuũt, ei proculdubio credere recuſant. Quem uerò iuxta allegoriam diues iſte qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide, niſi Iudaicũ populum ſignificat? qui cultum uitæ exterius habuit, qui acceptæ legis delicijs ad nitorem uſus eſt, nõ ad utilitatem. Quem autem Lazarus ulceribus plenus, niſi gentilem populum figuraliter exprimit: qui dum cõuerſus ad Deum, peccata ſua confiteri non erubuit, huic uulnus in cute fuit. In cutis quippe uulnere uirus à uiſceribus trahitur, & foras erumpit. Quid eſt ergo peccatorum confeſsio, niſi quædam uulnerum ruptio? quia peccati uirus ſalubriter aperitur in confeſsione, quod peſtiferè latebat in mente. Sed Lazarus uulneratus cupiebat ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat: quia gentilem quenq; ad cognitionem legis admittere ſuperbus ille populus deſpiciebat, qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, ſed ad elationem, quaſi de acceptis opibus tumuit, & quia ei uerba defluebant de ſcientia, quaſi micæ cadebant de menſa. At contrà iacentis pauperis uulnera lingebant canes. Nonnunquam ſolent in ſacro eloquio per canes prædicatores intelligi. Canum etenim lingua uulnus dum lingit, curat: quia & doctores ſancti dum in confeſsione peccati noſtri nos inſtruunt, quaſi uulnus mentis per linguam tangunt: & quia nos loquendo à peccatis eripiũt, quaſi tangendo uulnera ad ſalutem reducunt.

Vnde & bene Lazarus adiutus interpretatur, quia ipſi hunc ad ereptionem iuuant, qui eius uulnera per linguæ correptionem curant. Contigit uerò ut uterque moreretur: diues qui induebatur purpura & byſſo, ſepultus in inferno: in ſinu uerò Abrahæ Lazarus ab angelis ductus eſt. Quid Abrahæ ſinus, niſi ſecretam requiem ſignificat patris? de qua ueritas, Multi, *Matth. 8. & Luce 13.* inquit, uenient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham, & Iſaac & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni huius eijcientur in tenebras exteriores. Qui enim purpura indutus dicitur, rectè filius regni uocatur. Qui de longinquo ad uidendum Lazarum oculos leuat, quia dum per damnationis ſuæ ſupplicia infideles in imo ſunt, fideles quoſque ante diem extremi iudicij ſuper ſe in requie attendunt, quorum poſt gaudia contemplari nullatenus poſſunt. Longe uerò eſt quod conſpiciũt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere oſtenditur, cum dicit: Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Infidelis populus uerba legis in ore renuit, quæ opere ſeruare cõtempſit. Ibi ergo amplius ardebit, ubi ſe oſtendit ſcire quod facere noluit. Ab extremo digiti ſe tangi deſiderat: quia æternis ſupplicijs datus optat operatione iuſtorum uel ultima participari. Cui reſpondetur quod in hac uita bona receperit, quia omne ſuum gaudium, felicitatem tranſitoriam putauit. Habere hic iterum poſſunt & iuſti bona, nec tamen hæc in recompenſatione recipere: quia dum meliora, id eſt, æterna appetunt, eorum iudicio quælibet bona adfuerint, cum ſanctis deſiderijs æſtuant, bona minimè uidentur. Inter hæc uerò notandum eſt quod ei dicitur, Memento fili. Ecce enim Abraham filiũ uocat, quem tamen à tormento nõ liberat, quoniam huius infidelis populi præcedentes patres fideles, quia multos à ſua fide deuiaſſe conſiderant, eos nulla compaſsione à tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoſcunt. In tormentis autem diues poſitus, quinque fratres habere ſe perhibet, quia ſuperbus idem Iudaicus populus qui ex magna iam parte damnatus eſt, ſequaces ſuos quos ſuper terram reliquit, quinque ſenſibus corporis deditos nouit. Quinario ergo numero fratres quos reliquerat exprimit, quia eos ad ſpiritalem intelligentiam non aſſurgere, in inferno poſitus gemit. Petit ut ad eos Lazarus mittatur, cui quòd Moſen & prophetas habeant, dicitur. Sed ait quòd non credunt, niſi quis ex mortuis reſurrexerit, cui protinus reſpondetur: Si Moſen & prophetas non audiunt, neq; ſi quis à mortuis reſurrexerit, credent ei. Certè de Moſe ueritas dicit: Si crederetis Moſi, crederetis utique & mihi, de me enim ille ſcripſit. *Ioan. 5.* Impletur ergo quod per Abrahæ reſponſionem dicitur. Ex mortuis enim Dominus reſurrexit, ſed Iudaicus populus quia Moſi credere noluit, ei etiam qui reſurrexit ex mortuis, credere con-

recon

re contempſit: eumq; Moſi uerba ſpiritaliter intelligere renuit, ad eum, de quo Moſes locutus fuerat, non peruenit.

DOMINICA SECVNDA POST Trinitatis. Lucæ 14. Matth. 22.

In illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis ſimilitudinem hanc: Homo quidā fecit cœnā magnā, & uocauit multos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVis eſt iſte homo, niſi ille de quo per prophetā dicitur: Et homo eſt, & quis cognoſcit eum? Qui fecit cœnam magnam, quia ſatietatē nobis internæ dulcedinis præparauit. Qui uocat multos, ſed pauci ueniunt, quia nonnunquam ipſi qui ei per fidem ſubiecti ſunt, æterno eius conuiuio malè uiuendo contradicunt.

Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis ut uenirēt, quia iam parata ſunt omnia.] Quid hora cœnæ niſi finis eſt mundi? in quo nimirum nos ſumus ſicut 1.Cor.10. iamdudum Paulus teſtatur, dicens: Nos ſumus, in quos fines ſeculorū deuenerunt. Si ergo iam hora cœnæ eſt cum uocamur, tanto minus debemus excuſare conuiuio Dei, quanto propinquaſſe iam cernimus finem ſeculi. Idcirco autē hoc conuiuium Dei non prandium, ſed cœna nominatur, quia poſt prandiū cœna reſtat, poſt cœnam uerò conuiuium nullum reſtat. Et quia æternum Dei cōuiuium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit ut hoc non prandiū, ſed cœna uocaretur. Sed quis per hūc ſeruum qui à patrefamiliâs ad inuitandū mittitur, niſi prædicatorum ordo ſignatur? Ad repellendum autem faſtidium noſtrum iam patrata ſunt omnia, quia ad abſtergendum mentis noſtræ teporem in cœna Dei ille nobis ſingularis agnus occiſus eſt, qui tulit peccata mundi.

Et cœperūt ſimul omnes excuſare.] Offert Deus quod rogari debuit, non rogatus dare uult quod uix ſperari poterat. Quia dignaretur largiri poſtulatus, contemnitur uerò paratus, delicias refectionis æternæ denunciat, & tamen ſimul omnes excuſant. Sed dicunt aliqui, excuſare nolumus: ad illud enim ſupernæ refectionis conuiuium & uocari & peruenire gratulamur. Qui uerum profectò dicunt, ſi nō plus terrena quàm cœleſtia diligunt, ſi non amplius rebus corporalibus quàm ſpiritalibus occupantur. Vnde hic quoq; ipſa excuſantium cauſa ſubiungitur, cum protinus ſubinfertur:

Primus dixit ei, Villam emi, & neceſſe habeo exire & uidere illam: rogo te, habe me excuſatum.] Quid per uillam niſi terrena ſubſtantia deſignatur? Exit ergo uidere uillam, qui ſola exteriora cogitat propter ſubſtantiam.

Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatū.] Quid in quinq; iugis boū, niſi quinq; corporis ſenſus accipimus? qui rectè quoq; iuga uocati ſunt, quia in utroq; ſenſu geminātur. Qui uidelicet corporales ſenſus, quia comprehendere neſciunt interna, ſed ſola exteriora cognoſcunt, & deſerentes intima ea quæ extra ſunt, tangunt, rectè per eos curioſitas deſignatur. Graue nanq; curioſitatis eſt uitium, quę dum cuiuslibet mentem ad inueſtigandam uitam proximi exterius ducit, ſemper ei ſua intima abſcondit. Propter hoc nanq; & de eiſdem quinque iugis boū dicitur, eo probare illa: quia uidelicet aliquando pertinere probatio ad curioſitatem ſolet. Sed notandum quòd & is qui propter uillam, & is qui propter probanda iuga boum à cœna ſui inuitatoris excuſat, uerba humilitatis permiſcet, dicēns:

Rogo te, habe me excuſatum.] Dum enim dicit rogo, & tamen uenire contemnit, humilitas ſonat in uoce, ſuperbia in actione. Et ecce hoc dijudicat prauus quiſq; cum audit, nec tamen ea quæ dijudicat, agere deſiſtit. Nam dum cuilibet peruerſe agenti dicimus, Cōuertere, Deum ſequere, mundum relinque, ubi hunc niſi ad Dominicam cœnam uocamus? Sed cum reſpōdet, Ora pro me, quia peccator ſum, hoc facere non poſſum, quid aliud agit niſi rogat & excuſat? dicēs nanque, Peccator ſum, humilitatem inſinuat: ſubiungens autem, Conuerti nō poſſum, ſuperbiam demonſtrat.

Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non poſſum uenire.] Quid per uxorem, niſi uoluptas carnis accipitur? Nam quamuis bonum ſit coniugium, atq; ad propagandam ſobolem prouidentia diuina conſtitutum, nonnulli tamen non per hoc fœcunditatem prolis, ſed deſideria expetunt uoluptatis: & ideo per rem iuſtam ſignificari poteſt non incongruè res iniuſta. Ad cœnam nos ergo æterni conuiuij ſummus paterfamiliâs inuitat, ſed dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actus ſagax cogitatio deuaſtat, alterius etiam mentē uoluptas carnalis inquinat, faſtidioſus quiſq; ad æternæ uitæ epulas nō feſtinat.

Et reuerſus ſeruus, nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamiliâs, dixit ſeruo ſuo: Exi citò in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc.] Ecce qui terrenæ ſubſtantiæ plus iuſto incubat, uenire ad Dominicam cœnā recuſat: qui labori curioſitatis inſudat, præparata uitæ alimenta faſtidit: qui carnalibus deſiderijs inhæret, ſpiritalis cōuiuij epulas reſpuit. Quia ergo uenire ſuperbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? quia iuxta Pauli uocem, Infirma mundi eligit Deus, 1.Cor.1. ut confundat fortia. Pauperes autem & debiles dicuntur qui iudicio ſuo apud ſemetipſos infirmi ſunt. Nam pauperes & quaſi fortes ſunt, qui & poſiti in paupertate ſuperbiunt: cæci uerò ſunt, qui nullum ingenij lumen habent: claudi quoq; qui rectos greſſus in operatione non habent. Sed dum morum uitia in membrorum debilitate ſignantur, profectò liquet: quia ſicut illi peccatores fuerūt qui uocati uenire noluerūt, ita hi quoq; peccatores ſunt, qui inuitantur & ueniunt: ſed peccatores ſuperbi reſpuuntur, & peccatores humiles eliguntur. Hos itaq; eligit quos deſpicit mundus, quia plerunq; ipſa deſpectio hominem reuocat ad ſemetipſum. Paupe-

res &

res & debiles, cæci & claudi uocantur, & ueniunt, quia infirmi quique, atq; in hoc mũdo deſpecti, plerunq; tãto celerius uocẽ Dei audiũt, quanto & in hoc mundo non habent ubi delectentur. Sed ductis ad cœnam pauperibus, quid puer ſubiungat audiamus:

Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.] Multi tales ad Dominicam cœnam ex Iudæa collecti ſunt, ſed multitudo quæ ex Iſraelitico populo credidit, locum ſuperni conuiuij non impleuit. Intrauit iam frequentia Iudęorum, ſed adhuc locus uacat in regno, ubi ſuſcipi debeat numeroſitas gẽtium. Vnde & eidẽ ſeruo dicitur:

Exi in uias & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.] Cum de uicis & plateis ad cœnã Dominus inuitat, illum uidelicet populum deſignat, qui tenere legem ſub urbana conuerſatione nouerat. Cum uerò conuiuas ſuos colligi ex uijs & ſepibus præcipit, nimirum agreſtem populum colligere, id eſt, gentilem quęrit. Notandum uerò quòd in hac inuitatione tertia nõ dicitur inuita, ſed cõpelle intrare. Nam ſunt nõnulli qui bona facienda intelligunt, ſed hæc facere deſiſtunt. His, ut ſuperius diximus, plerunque cõtingit, ut eos in carnalibus deſiderijs ſuis mundi huius aduerſitas feriat. Sæpè namq; aut longa ægritudine tabeſcunt, aut afflicti iniurijs concidunt, aut percuſsi grauioribus damnis affliguntur, ſeq; ipſos in ſuis deſiderijs reprehendentes ad Dominum corda conuertũt. Qui ergo huius mundi aduerſitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atq; à præſentis uitę deſiderijs corriguntur, quid iſti niſi compelluntur ut intrent? Sed ualde eſt tremenda ſentẽtia, quæ protinus ſubinſertur. Ait enim:

Dico autem uobis, quòd nemo uirorum illorum qui uocati ſunt, guſtabit cœnam meam.] Ecce per ſe uocat, per angelos uocat, per patres uocat, per prophetas uocat, per apoſtolos uocat, per paſtores uocat, plerunq; per miracula uocat, plerunq; per flagella uocat, aliquãdo per huius mundi proſpera uocat, aliquando per aduerſa, nemo contemnat: ne dum uocatus excuſat, cum uoluerit intrare, non ualeat.

DOMINICA III. POST TRInitatis. Lucæ 15. Matth. 18.

I*N illo tempore, Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores, ut audirent illum, & murmurabãt phariſæi & ſcribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVia non ſolùm iuſtus peccare per inertiã, ſed & peccator per ſolertiã reſipiſcere poteſt, poſtquam ſal infatuatum foras mitti debere narratum eſt, mox pœnitentium cohors intus admiſſa deſcribitur, qui ad audiendum Dei uerbum appropinquantes, non ſolùm ad colloquendum, ſed etiam ad conueſcendum recepti ſunt. Quod uidentes phariſæi, dedignati ſunt: quia uera iuſtitia compaſsionem habet, & falſa iuſtitia dedignationem, quamuis & iuſti ſoleãt rectè peccatoribus indignari. Sed aliud eſt quod agitur typo ſuperbiæ, aliud quod zelo diſciplinæ. Sed qui ægri erant, ita ut ægros ſe eſſe neſcirent, quatenus quod erant agnoſcerent, cœleſtis eos medicus blandis fomẽtis curat, benignum paradigma obijcit, & in eorum corde uulneris tumorem premit. Ait namq;:

Quis ex uobis homo, qui habet centum oues, & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonaginta nouem in deſerto, & uadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam?] Ecce mira diſpẽſatione pietatis ſimilitudinem ueritas dedit, quam & in ſe ipſe homo recognoſceret, & tamen hæc ſpecialiter ad ipſum autorem hominũ pertineret. Quia enim cẽtenarius numerus eſt perfectus, ipſe centum oues habuit, cum angelorum ſubſtãtiam & hominum creauit. Sed una ouis tunc perijt, quando peccando homo paſcua uitæ dereliquit: dimiſit autem nonaginta nouem oues in deſerto, quia illos ſummos angelorum choros reliquit in cœlo. Cur autẽ cœlum deſertum uocatur, niſi quod deſertum dicitur derelictum? Tunc autem cœlum homo deſeruit, cum peccauit. In deſerto autem nonaginta nouẽ oues remanſerant, quando in terra Dominus unam quærebat, quia rationabilis creaturæ numerus, angelorum uidelicet & hominum, quæ ad uidendum Deum condita fuerat, pereunte homine erat imminutus, & ut perfecta ſumma ouium integraretur in cœlo, homo perditus quærebatur in terra.

Et cum inuenerit illam, imponit in humeros ſuos gaudens.] Ouem in humeris ſuis impoſuit, quia humanã naturã ſuſcipiens, peccata noſtra ipſe portauit.

Et ueniens domum conuocat amicos & uicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat.] Inuenta oue ad domum redijt, quia paſtor noſter reparato homine ad regnũ cœleſte redijt. Ibi amicos & uicinos inuenit, illos uidelicet angelorum choros, qui amici eius ſunt, quia uolũtatem eius cõtinue in ſua ſtabilitate cuſtodiũt: uicini quoq; eius ſunt, quia claritate uiſionis illius ſua aſsiduitate perfruuntur. Et notandum quòd non dicat congratulamini oui inuentæ, ſed mihi: quia uidelicet eius eſt gaudiũ uita noſtra, & cum nos ad cœlum reducimur, ſolennitatem lætitiæ illius implemus.

Dico uobis, quòd ita gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam habente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.] Plus de conuerſis peccatoribus, quàm de ſtantibus iuſtis gaudium erit in cœlo, quia plerunq; hi, qui nullis ſe oppreſſos peccatorum molibus ſciunt, ſtant quidem in uia iuſtitiæ, nulla illicita perpetrant, ſed tamen ad cœleſtem patriam anxiè non anhelant, tantoq; ſibi in rebus licitis uſum præbent, quanto ſe perpetraſſe illicita nulla meminerũt: & plerunq; pigri remanent ad exercẽda bona præcipua, quia ualde ſecuri ſunt, quòd nulla cõmiſerint mala grauiora. At contrà nonnunquã hi, qui ſe aliqua illicita egiſſe meminerunt, ex

ipſo ſuo dolore compuncti, inardeſcũt ad amorem Dei, ſeſeq; in magnis uirtutibus exercent. Maius ergo de peccatore conuerſo, quàm de ſtante iuſto gaudium fit in cœlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reuerſus hoſtẽ fortiter premit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Sed inter hæc ſciendum eſt, quia ſunt pleriq; iuſti in quorum uita tantum eſt gaudium, ut eis qualibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenus poſsit. Nam multi & nullorum ſibi malorum ſunt conſcij, & tamen in tanti ardoris afflictione ſe exerunt ac ſi peccatis omnibus anguſtẽtur: cuncta etiã licita reſpuũt, ad deſpectum mundi ſublimiter accinguntur, lamentis gaudent, in cunctis ſemetipſos humiliant, & ſicut nonnulli peccata operum, ſic ipſi peccata cogitationũ deplorant. Hinc ergo colligendum eſt, quantum Deo gaudiũ faciat, quãdo humiliter plangit iuſtus, ſi facit in cœlo gaudium, quando hoc quod malè geſsit, per pœnitentiam damnat iniuſtus.

Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nónne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat?] Qui ſignatur per paſtorem, ipſe & per mulierem. Ipſe enim Deus, ipſe & Dei ſapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando à ſimilitudine ſui conditoris receſsit. Sed accendit mulier lucernam, quia ſapientia Dei apparuit in humanitate: lucerna quippe lumen in teſta eſt, lumen uerò in teſta eſt diuinitas in carne. Accenſa autem lucerna euertit domum, quia mox ut eius diuinitas per carnẽ claruit, omnis ſe noſtra conſcientia concuſsit. Domus nanq; euertitur, cum cõſideratione reatus ſui humana conſcientia perturbatur. Euerſa uerò domo inuenitur drachma, quia dum perturbatur conſcientia hominis, reparatur in homine ſimilitudo conditoris.

Et cum inuenerit, conuocat amicas & uicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam, quam perdideram.] Quæ amicæ uel uicinæ, niſi illæ poteſtates ſunt cœleſtes iam ſuperius dictæ? quæ tanto ſupernæ ſapientiæ iuxta ſunt, quanto ei per gratiam cõtinuæ uiſionis appropinquant. Sed intuendum cur iſta mulier decem drachmas habuiſſe perhibetur. Angelorum quippe & hominum naturam ad cognoſcendum ſe Dominus condidit, quam dum conſiſtere ad æternitatem uoluit, eã proculdubio ad ſimilitudinẽ ſuam creauit. Decem uerò drachmas habuit mulier, quia nouẽ ſunt ordines angelorũ: ſed ut compleretur electorũ numerus, homo decimus creatus eſt, qui à cõditore ſuo nec poſt culpam perijt: quia hũc æterna ſapientia per carnem miraculis coruſcans, ex lumine teſtæ reparauit.

Ita dico uobis, gaudiũ erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.] Pœnitentiam agere eſt & perpetrata mala plangere, & plangenda nõ perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſsimulat. Quid enim prodeſt ſi peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc auaritiæ æſtibus anhelet? Aut quid prodeſt ſi iræ culpas iam lugeat, & tamen adhuc inuidiæ facibus tabeſcat? Sed minus eſt ualde quod diximus, ut qui peccata deplorat, ploranda minimè cõmittat. Nã cogitandũ ſummopere eſt, ut qui ſe illicita meminit cõmiſiſſe, à quibuſdã etiã licitis ſtudeat abſtinere: quatenus per hoc conditori ſuo ſatisfaciat, ut qui cõmiſit prohibita, ſibimetipſi abſcindere debeat etiam commiſſa.

DOMINICA IIII. POST TRInitatis. Lucæ 6.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

HOc loco nihil aliud nobis præcipi exiſtimo, niſi ut ea facta quæ dubium eſt, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim ſcriptum eſt, Ex fructibus eorum Matth. 7. cognoſcetis eos, de manifeſtis dictum eſt, quæ nõ poſſunt bono animo fieri, ſicuti ſunt ſtupra, uel blaſphemiæ, uel furta, uel ebrietas, & ſi qua ſunt talia, de quibus nobis iudicare permittitur. De genere autem ciborum, quia poſſunt bono animo & ſimplici corde ſine uitio concupiſcentiæ quicunq; humani cibi indifferenter ſumi, prohibet Apoſtolus iudicari eos, qui carnibus ueſcebantur, & uinum bibebant, ab eis qui ſe ab huiuſmodi alimentis temperabant. Qui manducat, inquit, non manducantem nõ Rom. 14. ſpernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet. Ad hoc pertinet etiam illud, quod alio loco dicit: Nolite ante tempus quicquam 1. Cor. 4. iudicare, quoad uſq; ueniat Dominus & illuminet abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cogitationes cordis. Sunt ergo quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, quæ & bono & malo fieri poſſunt, de quibus temerarium eſt iudicare, maximè ut condemnemus. Horum autem ueniet tempus ut iudicẽtur, cũ Dominus illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cogitationes cordis. Duo ſunt autem in quibus temerarium iudicium cauere debemus, cum incertum eſt quo animo quidq; factum ſit, uel cum incertum eſt qualis futurus ſit, qui nunc uel malus uel bonus apparet.

Dimittite, & dimittemini: date, & dabitur uobis.] Dimittere nos iniurias, dare beneficia iubet, ut & nobis peccata dimittantur, & uita detur æterna. Qua ſententia breui ſed eximia, cuncta quæ latiſsimè de conuerſando cum inimicis mandauerat, comprehendendo concludit:

Menſuram bonam, confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum ueſtrum.] Huic ſimile eſt quod alibi dicit, Vt & ipſi recipiant uos in æterna tabernacula. Luc. 16. Non enim pauperes ipſi, ſed Chriſtus merce-

mercedem his qui eleemoſynam fecere, redditurus eſt. Quam tamen in ſinum dare dicuntur, quia promerendæ illius occaſionem debere, eũ uel egentes miſerè, uel improbè ſæuientes fortiorum ſunt & tolerati patientia, & beneficentia ſuſtentati, & ad ipſam aliquoties fidem dulci gratia prouocati.

Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur uobis.] Et Apoſtolus ad eleemoſynã Corinthios
2. Cor. 9. hortans, inter alia dicit: Hoc autem dico, qui parcè ſeminat, parcè & metet. Et qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Poteſt autem & de omnibus quę mente, ma
Pſalm. 61. nu, lingua gerimus accipi, Quia tu reddes ſingulis, inquit, ſecundum opera eorum.

Dicebat autem illis & ſimilitudinem, Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foueam cadent?] Senſus huiusce ſententiæ pendet ex ſuperioribus, ubi de danda eleemoſyna & iniuria dimittenda præcipitur. Si te, inquit, ira contra uiolentum, & contra petentem philargyria cæcauerit, nunquid tua mente uitiata uitium eius curare poteris? Aut ille ſolus qui iniuriam fecit, & non tu etiam qui ferre neſciebas, reus deputaberis? At ſi mitem te tranquilliq; pectoris eius improbitas inuenerit, & ille ad pœnitentiam mouebitur, & tu patientiæ præmio donaberis, quia cæcum uidente oculo, hoc eſt, corde ſereno, ducere curabas ad lumen.

Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.] Si magiſter, qui utique quaſi Deus potuit, non ſuas ultum ire iniurias, ſed ipſos maluit inſecutores patiendo reddere mitiores, eandem neceſſe eſt diſcipuli, qui puri homines ſunt, regulã perfectionis ſequãtur.

Quid autem uides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?] Et hoc ad ſuperiora reſpicit, ubi cæcum à cæco duci, id eſt, peccantem à peccatore caſtigari non poſſe præmonuit. Multi enim ſuperbia uel odio, philargyria uel auaritia, uel alio quolibet crimine præuenti, leuia hæc aut nulla iudicantes, acerrimè corripiunt eos, quos ſubita uiderint ira turbatos, oculum mentis à ſolito puritatis ſtatu quaſi feſtuca irruente mutaſſe, atque immemores Dominici præcepti quo ait, Nolite condemnare, & non condemnabimini, magis amant uituperare & damnare, quàm emendare atque corrigere.

Et quomodo potes dicere fratri tuo: frater ſine eijciam feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non uidens?] Hæc cũ fratre agis, ſi (uerbi gratia) quod ira ille peccauit, tu odio reprehendis. Quantum autem inter feſtucam & trabem, quaſi tãtum inter iram diſtat atq; odium. Odium eſt enim ira inueterata, quaſi quæ uetuſtate ipſa tantum acceperit, ut meritò appelletur trabes. Fieri autem poteſt, ut ſi iraſcaris homini, uelis eum corrigi: ſi autem oderis hominem, non potes eum uelle corrigere. Et ideo impoſsibile dicitur, ut feſtucam fratris oculo demat, qui ſuo trabẽ geſtat in oculo.

Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.] Id eſt, primò abs te expelle odium, & deinceps poteris iam eum quem diligis emendare. Et eſt uerè multum cauendum & moleſtum hypocritarũ, id eſt, ſimulatorum genus, qui cum omnium uitiorum accuſationes, odio & liuore ſuſcipiant, etiam conſultores uideri ſe uolunt. Et ideo piè cauteq; uigilandum eſt, ut cum aliquem reprehendere uel obiurgare neceſsitas cœperit, primò cogitemus utrum tale ſit uitium, quod nunquã habuimus, uel quo iam caruimus. Et ſi nunquam habuimus, cogitemus & nos homines eſſe, & habere potuiſſe. Si uerò habuimus & habemus, tangat memoriam communis infirmitas, ut illam reprehenſionem aut obiurgationem non odium, ſed miſericordia præcedat: ut ſiue ad correctionem eius, propter quem id facimus, ſiue ad peruerſionem ualuerit (nam incertus eſt exitus) nos tamen de ſimplicitate oculi noſtri ſecuri ſimus. Si autẽ cogitantes noſmetipſos inuenerimus in eo eſſe uitio, in quo eſt ille quem reprehendere parabamus, non reprehendamus neq; obiurgemus, ſed tamen cõgemiſcamus, & non illum ad obtemperandum nobis, ſed ad pariter conandum inuitemus. Rarò ergo & magna neceſsitate obiurgationes adhibendæ ſunt, ita tamen ut etiam in his ipſis non nobis, ſed Deo ut ſeruiamus inſtemus: ipſe enim eſt finis, ut nihil duplici corde faciamus, auferentes trabem de oculo noſtro inuidentiæ, uel maliciæ, uel ſimulationis, ut uideamus eijcere feſtucam de oculo fratris.

DOMINICA QVINTA POST Trinitatis. Lucæ quinto.

IN illo tempore, cum turbæ irruerẽt ad Ieſum ut audirent uerbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

STagnũ Geneſareth idem dicunt eſſe, quod mare Galilææ, uel mare Tiberiadis: ſed mare Galilææ ab adiacente prouincia dictum, mare Tiberiadis à proxima ciuitate, quæ olim Chennereth uocata, ſed ab Herode tetrarcha inſtaurata, in honorem Tiberij Cæſaris Tiberias eſt appellata. Porrò Geneſas à laci ipſius natura, qua criſpantibus aquis de ſeipſo ſibi excitare auram perhibetur, Gręco uocabulo, quaſi generans ſibi auram dicitur. Neq; enim in ſtagni morem ſternitur aqua, ſed frequentibus auris ſpirantibus agitatur, hauſtu dulcis & ad pótandum habilis. Sed Hebrææ linguæ conſuetudine omnis aquarum congregatio, ſiue dulcis, ſiue ſalſa, mare nuncupatur. Qui lacus interfluẽte Iordane centum quadraginta ſtadijs in longitudinem, & quadraginta extẽditur in latitudinem. Quia ergo ſtagnum ſiue mare præſens ſeculum deſignat, Dominus ſecus mare ſtat poſtquam uitæ labentis mortalitatem deuincens in ea, qua paſſus eſt carne, ſtabilitatẽ perpetuæ quietis adijt. Turbarum conuentus ad

eum, gentium in fide concurrentium typus eſt, *Eſaie 2.* de quibus Eſaias: Et fluent, inquit, ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicēt: Venite & aſcendamus ad montem Domini.

Et uidit duas naues ſtantes ſecus ſtagnum.] Duæ naues ſecus ſtagnum poſitæ circuncisionem & preputium figurant: quas bene Ieſus uidiſſe perhibetur, quia in otroq; populo nouit Dominus qui ſunt eius, eorumq; cor à fluctibus ſeculi huius ad futuræ uitæ tranquillitatem quaſi ad ſoliditatem litoris uidendo, hoc eſt, miſericorditer uiſitando prouehit.

Piſcatores autem deſcenderant, & lauabant retia.] Piſcatores ſunt eccleſiæ doctores, qui nos rete fidei comprehenſos, & de profundo ad lumen elatos quaſi piſces litori, ſic terræ uiuentium aduehunt. Quaſi enim quædam retia piſcantiū ſunt complexæ prædicantium dictiones, quæ eos quos ceperint in fide non amittant: unde & retia quaſi retinentia ſunt uocata. Sed hæc retia modo laxantur, in capturam modo lota plicantur: quia non omne tempus eſt habile doctrinę. ſed nunc exerenda lingua doctori, nunc ſuimet cura gerenda.

Aſcendens autem in unam nauem, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens, docebat de nauicula turbas.] Nauis Simonis eſt eccleſia primitiua, *Gala. 2.* de qua Paulus ait: Qui enim operatus eſt Petro in apoſtolatum circuncisionis, operatus eſt & mihi inter gentes Bene una dicta, quia multitudinis credētium erat cor unum & anima una. *Actu. 4.* De qua docebat turbas, qoia de autoritate eccleſiæ docet uſq; hodie gentes.

Vt ceſſauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia ueſtra in capturam.] Quòd primò rogauit Simonem nauem à terra reducere puſillum, ſignificat temperatè utendum uerbo ad turbas, ut nec terrena eis præcipiantur, nec ſic à terrenis in profunda ſacramentorum recedatur, ut ea penitus non intelligant, uel prius in proximis regionibus gentibus prædicandū, ut quod dicit itē Petro, Duc in altum, & laxate retia ueſtra in capturam, ad remotiores gentes quibus poſtea prædicatum eſt pertineat.

Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in uerbo autem tuo laxabo rete.] Ni*Pſalm. 126.* ſi Dominus ædificauerit domum, in uanum laborant qui ædificant eam: niſi Dominus cor illuſtrauerit auditorum, doctor in nocte laborat: niſi in uerbo gratiæ ſupernæ laxata fuerint inſtrumenta diſputationū, fruſtra uocis ſuæ prædicator iaculum mittit. Quia fides populorum non ſapientia uerbi compoſiti, ſed diuinæ uocationis munere prouenit.

Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam. Rumpebatur autem rete eorum.] Præ multitudine piſcium rete rumpebatur, quia nunc ad confeſsionem fidei etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipſam quoq; eccleſiam hæreſibus ſcindant. Rumpitur autem rete, ſed nō labitur piſcis, quia ſuos Dominus etiam inter perſequentium ſcandala ſeruat.

Et annuerunt ſocijs, qui erant in alia naui, ut uenirent & adiuuarent eos.] Alia nauis, ut prædiximus, eſt eccleſia de gentibus, quæ & ipſa non ſufficiente una nauicula piſcibus impletur electis: quia nouit Dominus qui ſunt eius, *2. Tim. 2.* & apud ipſum certus eſt ſuorum numerus electorum. Dumq; tot in Iudæa credituros nō inuenit, quot ad fidem uitamq; prædeſtinatos nouit æternam, quaſi aliæ nauis receptacula piſcibus quęrens ſuis, corda quoq; gentium fidei gratia replet. Et bene rupto rete ſocia nauis aduocatur, quoniam ante Iudas proditor, antè Simō magus piſces nequiſsimi capti ſunt, antè Ananias & Saphira fidei rete ſubdolè tentabant ingredi: ante, ut Io*Actu. 8.*annes teſtatur, multi diſcipulorum eius abie*Actu. 5.*runt retro, & iam non cum illo ambulabant: ac *Ioan. 6.* deinde Barnabas & Paulus ad gentium ſunt *Actu. 13.* apoſtolatum ſegregati.

Et uenerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita ut mergerentur.] Harum impletio nauium uſq; in finem ſeculi creſcit: ſed quod impletæ merguntur, hoc *2. Tim. 3.* eſt, in ſubuerſione premuntur (non enim ſubmerſę, ſed tamen ſunt periclitatæ) Apoſtolus exponit, dicens: In nouiſsimis diebus erunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amātes, &c. Nam mergi naues, eſt homines in ſeculum, ex quo elati per fidem fuerant, morū prauitate relabi. Quales & ipſe Petrus adhuc in infirmitate poſitus, hoc loco demonſtrat. Unde ſequitur:

Quod cum uideret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum Domine.] Quia carnales quiq; in eccleſia regimen ſpiritalium, in quibus maximè Chriſti perſona eminet, à ſe quodammodo repellunt. Non enim hoc uoce linguę dicunt bonis miniſtris Dei, ut eos à ſe repellant, ſed uoce morum & actuum ſuorum ſuadent à ſe recedi, ne per bonos regantur, & eo uehementius quo deferunt eis honorem, & tamen tactis ſuis à ſe recedere admonent, ut honorificentiam eorum ſignificauerit Petrus cadēs ad pedes Domini: mores autem in eo quod ait, Exi à me Domine, qa peccator homo ſum. Quod tamen quia non fecit Dominus, non enim receſsit ab eis, ſed eos ſubductis nauibus ad litus perduxit, ſignificat in bonis & ſpiritalibus uiris non eſſe oportere hanc uolūtatem, ut peccatis turbarū cōmoti, quo quaſi ſecurius trāquilliusq; uiuāt, minus eccleſiaſticū deſerāt.

Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere.] Confortat Dominus timorem carnalium, animosq; fragiliū conſolando erigit, ne quis uel de ſuæ conſcientia culpæ tremens, uel de aliorū innocentia ſtupens, ſanctitatis iter formidet aggredi. Quod autem ſequitur,

Ex hoc iam homines eris capiēs.] Ad ipſum Petrum ſpecialiter pertinet. Exponit enim ei Dominus quid hæc captura piſcium ſignificet, quòd uidelicet ipſe ſicut nunc per retia piſces, ſic aliquando per uerba ſit capturus homines: totusq; facti huius ordo quid in eccleſia, cuius ipſe typum tenet, quotidie geratur oſtendat. Quod uerò ſubiungitur,

Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.]

eum.] Poteſt ſignificare finem tempnris quo ab huiuſmodi ſalo, qui Chriſto inhęſerint, penitus receſſuri ſunt. Sciendum eſt autem hanc eandẽ Matth.4. Marc.1. non eſſe lectionem, qua Matthæus & Marcus binos de nauiculis piſcatores, primò Petrum & Andream, deinde filios Zebedęi à Domino narrant eſſe uocatos. Non enim ens Lucas nũc à Domino uocatos, ſed tantum Petrn fuiſſe pręd dictum, quòd homines eſſet capturus, inſinuat. Quod non ita dictum eſt, quaſi iam piſces nunquam eſſet capturus: nam & poſt reſurrectionem Domini legimus eos eſſe piſcatos. Vnde Ioan.21. datur intelligi, eos ad capturam piſcium ex more remeaſſe, ut poſtea fieret, quod Matthæus & Marcus narrant, quando eos binos uocauit. Tunc enim non ſubductis ad terram nauibus tanquam cura redeũdi, ſed ita eum ſecuti ſunt, tanquã uocantem ac iubentem ut ſequerentur.

DOMINICA SEPTIMA POST Trinitatis. Mar.8. Matth.15.

IN illo tempore, cum multa turba eſſet cum Ieſu, nec haberent quod manducarent, conuocatis diſcipulis ait illis: Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN hac lectione conſideranda eſt in uno eodemq; redemptnre nnſtro diſtincta operatio diuinitatis & bumanitatis: atque error Eutychetis, qui unam tantum in Chriſto operationẽ dogmatizare præſumit, procul à Chriſtianis finibus expellendus. Quis enim nnn uideat hoc, quòd ſuper turbam miſeretur Dominus, ne uel inedia uel uiæ longioris labore deficiat, affectum eſſe & compaſsionem humanæ fragilitatis? Quòd uerò de ſeptem panibus, & piſciculis paucis quatuor hominum milia ſaturauit, diuinæ opus eſſe uirtutis? Myſtice autem hoc miraculo deſignatur, quònd uiã ſeculi præſentis aliter incolumes trãſire nequimus, niſi nos gratia redemptoris noſtri alimento uerbi ſui reficiat. Ioan.6. Hoc uerò typice inter hanc refectinnem & illam quinq; panum ac duorum piſcium diſtat, quòd ibi litera ueteris inſtrumenti ſpiritali gratia plena eſſe ſignata eſt: hic autem noui ueritas ac gratia teſtamenti fidelibus miniſtrã da monſtrata eſt. Sane utraq; refectio in monte celebrata eſt, ut aliorum euangeliſtarum narratio declarat: quia utriuſq; ſcriptura teſtamenti rectè intellecta altitudinem nobis cœleſtium Matth.5. & præceptorum mandat & pręmiorum: utraq; altitudinem Chriſti, qui eſt mons dnmns Domini, in uertice mnntium conſona uoce prædicat. Qui enim ædificatam ſuper ſe ciuitatem ſiue domum Domini, id eſt, eccleſiam in altum bonorum extollit operum, & cunctis manifeſtam gentibus exhibet, ipſe hanc ab infimis delectationibus abſtractam pane cœli reficit, atque ad appetitum ſupernæ ſuauitatis dato pignore cibi ſpiritalis accendit.

Miſereor, inquit, ſuper turbam: quia ecce iam tr. duo ſuſtinent me, nec habent quod manducent. Et ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in uia.] Quare triduo turba Dominum ſuſtinuerit, Matthæus exponit plenius, qui ait: Matth.15. Et aſcendens in montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos. Turba ergo triduo Dominum propter ſanationem infirmorum ſuorum ſuſtinet, cum electi quinq; fide ſanctæ trinitatis lucidi Dominn pro ſuis ſuorumq; peccatis, animæ uidelicet languoribus, perſeueranti inſtantia ſupplicant. Item turba triduo Dominum ſuſtinet, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetrauit, per pœnitentiã declinans ad Dominum ſe in opere, in locutione, atq; in cogitatione conuertit. Quos dimittere ieiunos in domum ſuam Dominus non uult, ne deficiant in uia: quia uidelicet conuerſi peccatores in præſentis uitęuia deficiunt, ſi in ſua conſcientia ſine doctrinæ ſanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo laſſentur in huius peregrinationis itinere, paſcendi ſunt ſacra admnnitinne. Valde autem penſanda eſt pia ſententia, quæ proceſsit ex ore ueritatis, qua dicitur:

Quidam enim ex eis de longè uenerunt.] Eſt enim qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus ad omnipotentis Dei ſeruitium feſtinauit. Iſte de longinquo non uenit, quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudicitia, nullis flagitijs inquinatus, ſolum autem coniugium expertus ad miniſterium ſpiritale conuerſus eſt. Neq; iſte uenit è longinquo, quia uſus cnniunctione conceſſa per illicita non errauit. Alij uerò poſt carnis flagitia, alij poſt falſa teſtimonia, alij poſt facta furta, alij pnſt illatas iniurias & uiolẽtias, alij poſt perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeũt, atq; ad omnipotentis Dei ſeruitium conuertũtur: hi uidelicet ad Dominum de longinquo ueniunt. Quanto enim quiſque plus in prauo opere errauit, tanto ab omnipotente Domino longius receſsit. Dentur ergo alimenta eis etiam qui de longinquo ueniunt, quia conuerſis peccatoribus doctrinæ ſanctæ cibi præbendi ſunt, ut in Deum uires reparent, quas in flagitijs amiſerunt. Item Iudæi quicunque in Chriſto crediderunt, de prope ad illum uenerunt, quia legis & prophetarum erant literis edocti de illo. Credentes uerò ex gentibus de longè utiq; uenerunt ad Chriſtum, quia nullis paginarũ ſanctarũ monumẽtis de eius erant fide præmoniti.

Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.] Bene ſeptem panes in myſterio noui teſtamenti ponuntur, in quo ſeptiformis gratia ſpiritus ſancti plenius fidelibus cunctis & credenda reuelatur & credita datur. Neque hordeacei fuiſſe produntur, ſicut illi quinq; de quibus ſunt quinque hominum milia ſaturata: neque iterum ſicut in lege uitale animæ alimentum

corporalibus ſacramentis obtegeretur. Hordei enim medulla tenaciſsima palea tegitur.

Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram.] Supra in Ioan. 6. refectione quinque panum turba ſuper fœnum uiride diſcumbebat, nunc ubi ſeptem panibus reficienda eſt, ſupra terram diſcumbere præcipitur: quia per ſcripturam legis carnis deſideria calcare & comprimere iubemur. Eſaie 40. Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria eius tanquã flos fœni. In nouo autem teſtamento ipſam quoque terram, ac facultates temporales derelinquere præcipimur. Vel certe quia mons in quo turba Dominicis panibus reficiebatur, altitudinem, ut ſuprà diximus, redemptoris noſtri ſignificat, ibi ſuper fœnum, hic ſuper terrã reficitur. Ibi enim celſitudo Chriſti propter carnales homines, & Hieruſalem terrenam carnali ſpe & deſiderio tegitur: hic autẽ remota omni cupiditate carnali conuiuas noui teſtamenti ſpei permanentis firmamentum tanquam ipſius montis ſoliditas nullo fœno interpoſito, continebat.

Et accipiens ſeptem panes, gratias agens, fregit, & dabat diſcipulis ſuis ut apponerent, & appoſuerunt turbæ.] Dominus accipiens panes dabat diſcipulis, ut ipſi acceptos turbæ apponerent: quia ſpiritalis dona ſcientiæ tribuens Apoſtolis, per eorum miniſterium uoluit eccleſiæ ſuæ per orbem uitæ cibaris diſtribui. Quod autem fregit panes quos diſcipulis daret, apertionem deſignat ſacramẽtorum quibus ad perpetuam ſalutem nutriendus erat mundus. Luce 10. Cum enim ait ipſe Dominus, Et nemo nouit filium, niſi pater: neque patrem quis nouit, niſi filius, & cui uoluerit filius reuelare, quid niſi panem uitæ nobis per ſe aperiendum demonſtrauit, ad cuius interiora cernenda per nos ipſos penetrare nequiuimus? Thre. 4. Cui contrà propheta miſerabilem quorundam famem deplorans aiebat: Paruuli petierunt panem, nec erat qui frangeret eis. Quod eſt alijs uerbis dicere: Indocti quæſierunt pabulum uerbi Dei, quo ad uirtutem bonæ operationis conualeſcerent refici, nec erat magiſtris deficientibus, qui eis ſcripturarum arcana patefaceret, eosq; ad uiam ueritatis inſtitueret. Acceptis autem ad frangendum panibus Dominus gratias agit, ut & ipſe quantum de ſalute generis humani congaudeat, oſtendat, & nos ad agendas ſemper Deo gratias informet, cum uel terreno pane carnem, uel animam cœleſti ſuperna gratia largiente reficimus.

Et habebant piſciculos paucos, & ipſos benedixit, & iuſsit apponi.] Si in panibus ſeptem ſcriptura noui teſtamenti deſignatur, in cuius lectione per gratiam ſancti ſpiritus internas mentium epulas inuenimus quid in piſciculis quos benedicens pariter Dominus turbæ iuſsit apponi, niſi ſanctos accipimus illius temporis, quo eadem eſt condita ſcriptura, uel quorum ipſa ſcriptura fidem, uitam & paſsiones continet? Qui de turbulentis huius ſeculi fluctibus erepti, ac diuina benedictione conſecrati, refectionem nobis internam, ne in huius mundi tranſeuntis excurſu deficiamus, exemplo ſuæ uel uitæ præbuere uel mortis.

Et manducauerunt, & ſaturati ſunt.] Manducant de panibus Domini ac piſcibus, & ſaturantur, qui audientes uerba Dei, & exempla intuentes ad profectum uitæ correctionis per hæc excitari atque aſſurgere feſtinant. Quibus aptè congruit illud Pſalmiſtæ, Pſalm. 22. Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirent eum, uiuet cor eorum in ſeculum ſeculi. Quod eſt apertè dicere: Audient humiles uerbum Dei, & facient, & ad laudem non ſuam, ſed ſuperni largitoris cuncta, quæ bene gerunt referent. Vnde meritò ad uitam interioris hominis æternam, utpote pane uitæ ſaturati peruenient. Cui contrà tardis auditoribus per prophetam exprobratur: Aggei 1. Manducaſtis, & non eſtis ſaturati. Manducant namque, & non ſaturantur, qui panem uerbi Dei audiendo deguſtant, ſed non faciendo quæ audiunt, nihil ex his internæ dulcedinis, quo cor ipſorum confirmetur, in uentrem memoriæ recipiunt.

Et ſuſtulerunt, quod ſuperauerat de fragmentis ſeptem ſportas.] Quod turbis ſaturatis ſuperat, Apoſtoli ſuſtollunt, & ſeptem ſportas implent, quia ſunt altiora perfectionis præcepta uel potius exhortamenta & conſilia, quæ generalis fidelium multitudo nequit ſeruando & implendo attingere. Quorum executio illos propriè reſpicit, qui maiore ſancti ſpiritus gratia pleni generalem populi Dei conuerſationem mentis atque operis ſublimitate tranſcendunt, qualibus dicitur: Math. 19. Si uis perfectus eſſe, uade, uende omnia quæ habes, & cætera. Vnde bene ſportæ, quibus Dominicorum ſunt condita fragmenta ciborum, propter ſeptiformem ſpiritus gratiam ſeptem fuiſſe memorantur. Nam quia ſportæ iunco & palmarum folijs ſolent contexi, meritò in ſanctorum ſignificatione ponuntur. Iuncus quippe ſuper aquas naſci conſueuit, palma uerò uictricem ornat manum. Et iunceis uaſis rectè comparantur electi, cum radicem cordis ne forte ab amore æternitatis areſcat, in ipſo uitæ fonte collocant. Aſsimilantur & eis quæ de palmarum ſunt folijs contexta, cum indefectiuam æternæ retributionis memoriam puro in corde retinent. Et bene turba, quamuis reliquias Dominici prandij non caperet, manducaſſe tamen & ſaturata eſſe narratur: quia ſunt nonnulli qui etſi omnia ſua relinquere nequeunt, neque explere hoc quod de uirginibus Math. 19. dicitur, Qui poteſt capere capiat, cæteraq; hu- Math. 5. iuſmodi: tamen eſurientes & ſitientes iuſticiã ſaturantur, cum audiendo mandata legis Dei ad uitam perueniunt æternam.

Erant autem qui manducauerunt quaſi quatuor milia, & dimiſit eos.] Bene quatuor milia, ut ipſo etiam numero doceret euangelicis ſe paſtos eſſe cibarijs.

DOMI-

DOMINICA VIII. POST Trinitatis. Lucæ 6. Matth. 7.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Attendite à falſis prophetis, qui ueniunt ad nos in ueſtimentis ouiũ, intrinſecus ſunt autem lupi rapaces. Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

COntra hypocritam quæ cœperat Chriſtus Ieſus ſaluator noſter, exequitur. Si ueram, inquit, & non fictam uis habere iuſtitiam, quæ uerbis oſtentas, etiam factis compenſare curato, ut bona exiſtens arbor, bonis operis & fructibus. Quia etſi ſe fingat hypocrita, non eſt bonus qui facit opera mala: etſi reprehendat inſontem, nõ ideo malus eſt qui facit opera bona.

Vnaqueq; enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur.] Qui ſit fructus, quo mala bona'ue dinoſci debeat arbor, Gala. 5. Apoſtolus oſtendit dicens: Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſeruitus, ueneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, hæreſes, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia quę prędico uobis ſicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Fructus Ibidem. autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modeſtia, continentia. Cæterum eleemoſyna, uel oratio, uel ieiunium, fructus quidem eſt proprie bonorum, ſed nonnunquam ſimulate etiam uſurpatus à malis, de quibus Dominus ait: Quia Matth. 6. receperunt mercedem ſuam. Et alibi: Attendi Matth. 7. te à falſis prophetis, qui ueniunt ad uos in ueſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Sed non ideo debent oues odiſſe ueſtimentum ſuum, quòd plerunque illo ſe occultant lupi, dum aliud oſtentant ad decipiendũ, aliud exerunt ad deprædandum uel interficiendum eos, qui ſub iſto ueſtitu ouino lupos uidere non poſſunt. Hic ergo non eſt fructus de quo cognoſci arborem monet, ſed ille qui eſt ſuprà monſtratus.

Neq; enim de ſpinis colligunt ficus, neq; de rubo uindemiant uuam.] Spinas reor & rubum ſeculi curas & punctiones eſſe uitiorum, de quibus peccanti Gene. 3. homini dictum eſt: Terra tua ſpinas & tribulos germinabit tibi. Ficus uerò & uuam dulcedinem conuerſationis nouæ, quam Dominus in nobis eſurit, & feruorem dilectionis qui lætificat cor hominis: de quibus Euangelio coruſcante uox turturis in terra longè lateq; reſonabat, Cant. 2. ficus protulit groſſos ſuos, uineæ florentes dederunt odorem. Non autem de ſpinis ficus, non uua de rubo colligitur, quia mens adhuc ueteris hominis conſuetudine depreſſa ſimulare poteſt, ſed fructus noui hominis ferre nõ poteſt. Quod ſi quis obijcere uoluerit ac dicere, Exod. 18. quòd & Moyſes de rubo uindemiarit uuam, quando à cognato gentili conſilium utile ſuſcepit: & de ſpinis collegerint ficus hi, quibus dictum eſt de phariſæis, Quæ dicunt facite, Matth. 23. quæ autem faciunt, facere nolite. ſciat quia ſicut uerax nonnunquam palmes ſepi inuoluta recumbit, portansq; fructum ſpina non ſuum uſibus ſeruat humanis: ſic dicta uel acta malorum, ſi quando bonis proſunt, non hoc ipſi faciunt mali, ſed fit de illis ſuperno prouidente conſilio.

Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum, & malus homo de malo profert malum.] Idem theſaurus cordis, quod radix eſt arboris: & quod de corde profertur, idẽ eſt quod arboris fructus. Qui ergo theſaurum in corde patientiæ perfectiq; habet amoris, optimos nimirum fructus effundens diligit inimicum, benefacit odienti, benedicit maledicenti, orat pro calumniante, percutienti ſe uel deſpolianti non reluctatur, omni petenti tribuit, ſua ablata non repetit, non iudicare, non condemnare deſiderat, errantem patienter amanterq; corrigit, & cætera quæ ſuprà ſaluator edocuit. At qui nequam theſaurũ Lucæ 6. corde ſeruat, odit amicum, maledicit diligenti, maledicit benedicenti, & cætera quæ Dominicus Matth. 5. ſermo redarguit, bono theſauro contraria peragit. Qui ne ſibi fruſtra blandiretur, ex eo quod ſequitur:

Ex abundantia enim cordis os loquitur.] quaſi non fructus arboris, ſed folia, hoc eſt, uerba ſolũ, & non magis opera, uel ueri Chriſtiani, uel hypocritæ quærantur, conſequenter Dominus adiungit:

Quid autẽ uocatis me, Domine, domine, & non facitis quæ dico?] Ac ſi alijs uerbis ita diceret: Quid folia rectæ confeſſionis uos germinare iactatis, qui nul 1. Cor. 4. los operis boni fructus oſtenditis? Vnde Apoſtolus precioſum à uili ſeparaturus: hoc eſt, bonum theſaurũ à malo, bonam arborem à mala, perfectum boni magiſtri diſcipulum ab hypocrita, ducem uidentem à cæco ſecreturus, ait: Veniam autem ad uos, ſi Dominus uoluerit, & cognoſcam nõ ſermonem eorũ qui inflati ſunt, ſed uirtutem. Nõ enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed in uirtute. Per oris ergo locutionẽ Dominus uniuerſa, quæ uel actu, uel ſatu, uel cogitatu de corde proferimus, inſinuat, quæ magis quàm hominibus dicta nuda & aperta ſunt oculis eius. Nam & moris eſt ſcripturarum, uerba pro rebus ponere. unde Pſalmiſta: Dic, inquit, Pſal. 34. animæ meæ ſalus tua ego ſum. & Ezechias, Nõ Eſa. 39. & fuit uerbum, quod nõ oſtenderim eis. Qui utiq; 4. Reg. 20. rerum, & non uerborum Chaldęis reuelarat ar 1. Cor. 12. cana. Itemq; Apoſtolus, Et nemo dicit dominũ Ieſum, niſi in ſpiritu ſancto: pro eo ut diceret, Nemo Dominum Ieſum intellectu cernit, nemo uoluntate amplectitur, niſi per gratiam ſpiritus ſancti.

DOMINICA NONA POST Trinitatis. Lucæ 16.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam erat diues, qui habebat uillicum, & hic diffamatus

matus eſt apud illum, quaſi diſsipaſſet bona ipſius. Et uocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem uillicationis tuæ. Iam enim non poteris uillicare. Ait autem uillicus intra ſe: Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me uillicationem? Fodere non ualeo, mendicare erubeſco. Scio quid faciam, ut cum amotus fuerò à uillicatione, recipiant me in domos ſuas. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN uillico hoc quem Dominus eijciebat de uillicatu, & laudauit eum quòd in futurum ſibi proſpexerit, non omnia debemus ad imitandū ſumere. Non enim aut Domino noſtro facienda eſt in aliquo fraus, ut de ipſa fraude eleemoſynas faciamus: aut eos à quibus recipi uolumus in tabernacula æterna, tanquam debitores Dei & Domini noſtri fas eſt intelligi, cum iuſti & ſancti ſignificentur hoc loco, qui eos introducant in tabernacula æterna, qui neceſsitatibus ſuis terrena bona communicauerint. De Matth. 10. quibus etiam dicit, Quòd ſi quis alicui eorum calicem aquæ frigidæ dederit tantum in nomine diſcipuli, non perdet mercedem ſuam. Sed etiam è contrario dicuntur iſtæ ſimilitudines, ut intelligamus ſi laudari potuit ille à Domino, cui fraudem faciebat, quanto amplius placeant Domino Deo, qui ſecundum eius præceptum illa opera faciunt. Sicut etiam de iudice iniqui- Luce 18. tatis qui interpellabatur à uidua, comparationem duxit ad iudicem Deum, cui nulla ex parte iudex iniquus conſerendus eſt. Villici ſanè uocabulo diſcimus eos, qui pecunias habent, non iam dominos ſuæ, ſed alienæ potius rei diſpenſatores eſſe putandos. Qui ſi iuxta huius ſerui exemplum ſedulò finiendæ uillicationis ac rationis reddendæ tempus præuiderint, facile terrenorum omnium delectatione ſimul & dilectione nudati, plus ſibi de amicis conquerendis in futuro, quàm diuitijs in præſenti colligendis proſpicere curabunt. Qui multa ſecum anxius pertractando, Quid faciam, inquit, fodere non ualeo, mendicare erubeſco. Ablata quippe uillicatione fodere nō ualemus, quia finita hac uita in qua tantum licet operari, nequaquam ultra bonæ conuerſationis fructum ligone deuotæ compunctionis licet inquirere. Mendicare, cōfuſionis eſt: illo ſcilicet peſsimo genere mēdicandi, quo uirgines illæ fatuæ mendicaſſe referuntur, quæ ingruente tempore nuptiarum, oleo uirtutum deficiente, ſapientibus Matth. 25. dixerunt: Date nobis de oleo ueſtro, quia lam- Prouer. 20. pades noſtræ extinguuntur. & de quo Salomō ait, Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur ei.

Cōuocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: Quantū debes domino meo? At ille dixit, Centum cados olei. Dixitq; illi, Accipe cautionē tuam, & ſede citò, ſcribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu uerò quantum debes? Qui ait, Centū coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta.] Cadus Græca amphora eſt, continens urnas tres: corus uerò modios triginta complectitur.

Quod autem de centum cadis olei quinquaginta ſcribi fecit à debitore, & de centum coris tritici octoginta, ad nihil aliud ualere arbitror, niſi ut ea quæ ſimiliter in ſacerdotes atq; in Leuitas Iudæus quiſq; operatur, in Chriſti eccleſia abundet iuſtitia eius, ſuper ſcribarum & phariſæorum, ut cum illi decimas darēt, iſti dimidias dent, ſicut non de fructibus, ſed de ipſis bonis ſuis fecit Zachæus: aut certè duplicet decimas, Luce 19. ut duas decimas dando ſuperet impendia Iudæorum. Niſi fortè quis ſimpliciter accipiendū putet, quod omnis qui indigentiam cuiuslibet pauperis ſanctorum, uel ex dimidia, uel certè ex quinta parte, quantum uiginti, uel quinquaginta ad centum ſunt, alleuiauerit, certa ſuæ miſericordiæ ſit mercede donandus.

Et laudauit Dominus uillicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet. Quia filij huius ſeculi, prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt.] Audiant ſapientes huius ſeculi, ut ſtultam ſapientiam deſerere, & ſapientē Dei ſtultitiam diſcere queant, quanti eorum ſapientiam diuina æquitas æſtimauerit, quos non uerè prudentes, ſed in generatione ſua prudentes eſſe commemorat, iuxta hoc quod alibi dicitur: Væ qui ſapientes eſtis in oculis ueſtris, & corā Eſaie 5. uobiſmetipſis prudentes. Necnon & amatores æternæ uitæ filios lucis appellando, non aliud eos qui ſapientes ſunt ut faciant mala, bene autem facere neſcierunt, quàm filios arguit eſſe te- Hiere. 4. nebrarum. Filij autem lucis & filij huius ſeculi uocantur, quomodo filij regni & filij perditionis. Cuius enim quiſq; agit opera, eius cognominatur & filius.

Et ego uobis dico, Facite uobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula.] Mammonam iniquitatis ob hoc appellat iſtā pecuniam, quam poſsidemus ad tempus, quia mammona diuitiæ interpretantur. Nec ſunt iſtæ diuitiæ niſi iniquis, qui in eis conſtituunt ſpem atq; copiam beatitudinis ſuæ. A iuſtis uerò cum hæc poſsidentur, eſt quidem iſta pecunia, ſed non ſunt illis diuitiæ niſi cœleſtes & ſpiritales, quibus indigentiā ſuam ſpiritaliter ſupplentes, excluſa egeſtate miſeriæ beatitudinis copia ditabuntur. Si autem hi qui præbent eleemoſynam, de iniquo mammonæ faciunt ſibi amicos, à quibus in æterna tabernacula recipiantur, quanto magis hi qui ſpiritales largiuntur epulas, qui dant conſeruis cibaria in tempore ſuo, certiſsima debent ſpe ſummæ retributionis erigi?

Qui fidelis eſt in minimo, & in maiore fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in maiore iniquus eſt.] Sunt qui uiſcera pietatis & opera miſericordiæ, quæ proximis debentur, ignorantes, merito tamen ſe caſtitatis, uigiliarū, longę orationis, plenę fidei, ieiuniorū, cæterarūq; uirtutū quæ Dei dilectio gignere ſolet, ueraciter fideles exiſtimāt: ſed ipſo iudice atteſtāte, qui fidelis eſt in minimo, id eſt, in pecunia cum paupere participanda, & in maiore fidelis eſt, illo uidelicet actu, quo ſpecialiter adhærere creatori, & unus cum eo ſpiritus effici deſiderat. At qui temporalia quæ poſsi-

det,

Google

det, recte diſpenſare diſsimulat, æternorum ſibi 1.Ioan.4. gloriam de qua tumet euacuat. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem uidet, Deum quem non uidet, quomodo poteſt diligere? Et ſicut Ibidem 3. idem dicit, Qui habuerit ſubſtantiam mundi, & uiderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit uiſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

Si ergo in iniquo mammone fideles non fuiſtis, quod ueſtrũ eſt, quis credet uobis?] De iniquo mammone quòd diuitias malorum ſignificet, ſuprà explanatum eſt. Quarum mentionem ſaluator faciens alibi Matth.13. dicit, Quia fallacia diuitiarum ſuffocat uerbũ. Veras autem diuitias uel ipſa æternæ uitæ gaudia, de quibus ſcriptum eſt, quæ diuitiæ hæreditatis eius in ſanctis, uel uirtutũ ſpiritalium, quibus ad uitam peruenitur, copiam ſignificat, de Eſa.33. quibus dicit Eſaias: Diuitiæ ſalutis, ſapientia & ſcientia: timor Domini, ipſe theſaurus eius.

Et ſi in alieno fideles non fuiſtis, quod ueſtrum eſt, quis dabit uobis?] Alienæ ſunt à nobis huius ſeculi facultates, id eſt, extra naturam ſitæ. Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec 1.Tim.6. auferre quid poſſumus. Noſtra autem poſſeſſio, regnum cœlorum: noſtra uita Chriſtus eſt: noſtrę opes ſunt ſpiritalium operum fructus. de Prouerb.13. quibus Salomon ait: Redemptio animæ uiri, propriæ diuitiæ eius. Arguit ergo phariſæos fraudis & auaritię, qui quoniam in facultatibus ſuis fideles non fuerunt, communia conditoris bona priuatim habere malentes, nec Chriſtum accipere meruerunt, quem publicanus ille, cuius paulo antè memini, Zachæus, ut acquirere Lucæ 19. poſſet, dimidiã partẽ bonorũ ſuorum obtulit.

DOMINICA DECIMA POST Trinitatis. Lucæ 19. Matthæi 24. Marci 13.

IN illo tempore, cum appropinquaſſet Ieſus Hieruſalem, uidens ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in te, & circundabunt te inimici tui uallo, & circundabunt te, & coanguſtabunt te undique. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVod flente Domino illa Hieroſolymorũ ſubuerſio deſcribatur, quæ à Veſpaſiano & Tito Romanis principibus facta eſt, nullus qui hiſtoriam euerſionis eiuſdem legit, ignorat. Sed quęrendum prius eſt, quid ſit quod dicitur:

Videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes & tu.] Fleuit etenim pius redemptor ruinam perfidę ciuitatis, quam ipſa ſibi ciuitas nõ cognoſcebat eſſe uenturam. Cui à flente Domino rectè dicitur, Quia ſi cognouiſſes & tu, ſubaudis fleueras, quæ modò, quia neſcis quod imminet, exultas. unde & ſubditur:

Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi.] Cum enim carnis uoluptatibus ſe daret, uentura mala non proſpiceret, in die ſua quæ ad pacem ei eſſe poterãt, habebat. Cur uerò bona præſentia ad pacẽ habuerit, maniſeſtatur cum ſubditur:

Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.] Si enim cordis eius oculis mala quæ imminerent, abſcondita non eſſent, lęta in prę́ſentibus proſperis nõ fuiſſet. Cuius mox etiam pœna quæ de Romanis, ſicut prædixi, principibus imminebat, adiuncta eſt, cum dicitur:

Quia uenient dies in te, & circundabunt te inimici tui uallo, & circundabunt te, & coanguſtabunt te undiq;, & ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt.] Hoc quoque quod additur,

Et non relinquent in te lapidem ſuper lapidem.] Etiam ipſa iam eiuſdem ciuitatis tranſmigratio teſtatur, quia dum nunc in eo loco conſtructa eſt, ubi extra portam Dominus crucifixus fuerat, prior illa Hieruſalem funditus eſt euerſa: cui ex qua culpa euerſionis ſuæ pœna fuerit illata, ſubiungitur:

Eo quòd non cognoueris tempus uiſitationis tuæ.] Creator quippe omnium per incarnationis myſterium hanc uiſitare dignatus eſt, ſed ipſa timoris & amoris illius recordata non eſt. Vnde etiam per prophetam increpatione cordis humani aues cœli ad teſtimonium deducuntur, dum dicitur: Miluus in cœlo cognouit tempus ſuum, turtur, & hirundo & ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Hiere.8.

Et ingreſſus in templum, cœpit eijcere uendentes in illo & emẽtes, dicens illis, Scriptũ eſt: Quia domus mea domus orationis eſt.] Qui enarrauit mala uentura, & protinus templum ingreſſus eſt, ut de illo uendentes & ementes eijceret, profectò innotuit quia ruina populi maximè ex culpa ſacerdotum fuit. Euerſionem quippe deſcribens, ſed uendentes & ementes in templo feriens, in ipſo effectu ſui operis oſtendit, unde radix prodit perditionis.

Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.] Qui ad accipienda munera in templo reſidebant, profectò quia quibuſdam non dantibus, læſiones exquirerent, dubium non erat. Domus ergo orationis ſpelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo adſiſtere nouerant, ut aut non dantes munera ſtuderẽt corporaliter perſequi, aut dantes ſpiritaliter necare. Quia uerò redẽptor noſter prædicationis uerba nec indignis & ingratis ſubtrahit. poſtquam diſciplinę uigorem eijciendo peruerſos tenuit, donũ mox gratiæ oſtendit. nam ſubditur:

Et erat docens quotidie in templo.] Hæc iuxta hiſtoriam breuiter tractando tranſcurrimus, nũc eadem morali intellectu diſcutienda repetamus. Videns ciuitatem fleuit ſuper illam, dicens, Quia ſi cognouiſſes & tu. Hoc ſemel egit, cum perituram ciuitatem eſſe nunciauit: hoc quotidie redẽptor noſter per electos ſuos agere nullatenus ceſſat, cũ quoſdã ex bona uita ad mores reprobos perueniſſe cõſiderat. Plãgit enim eos, qui neſciunt cur plangãtur: quia iuxta Salomonis uerba, Lætantur cum maleſe- Prouerb.2. cerint,

Google

cerint, & exultant in rebus peſſimis. Qui ſi damnationē ſuam quæ eis imminet, agnouiſſent, ſemetipſos cum lachrymis delictorum plangerent. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi. Suam hic diem habet anima peruerſa, quæ tranſitorio gaudet in tempore, cui ea quæ adſunt, ad pacem ſunt: quia dum ex rebus temporalibus lętatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis uoluntate reſoluitur, dum nulla uenturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die ſua quæ graue damnationis ſuæ ſcandalum die habebit aliena. Ibi enim affligenda eſt, ubi iuſti lætabuntur. Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Peruerſa anima rebus præſentibus dedita, in terrenis uoluptatibus reſoluta, abſcondit ſibi mala ſequentia: quia præuidere futura refugit, quæ præſentem lætitiam perturbent: dumq́ in præſentis uitæ oblectatione ſe deſerit, quid aliud quàm clauſis oculis ad ignē uadit? Quia uenient dies in te, & circundabūt te inimici tui uallo. Qui unquam ſunt humanæ animę maiores inimici, quàm maligni ſpiritus? qui hanc à corpore exeuntem obſident, quam ſit carnis amore poſitam deceptorijs delectationibus fouent. Quam uallo circundant, quia ante mentis eius oculos, reductis iniquitatibus quas perpetrauit, hanc ad ſocietatem ſuæ damnationis trahentes coarctant. Et circundabunt te, & coanguſtabunt te undique. Maligni ſpiritus undique animam coanguſtant, quando ei non ſolùm operis, uerumetiam locutionis atq́ inſuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius ſe per multa dilatauit in ſcelere, ad extremum de omnibus anguſtetur in retributione. Et ad terram conſternent te, & filios tuos qui in te ſunt. Tunc anima per cognitionem reatus ſui ad terram conſternitur, caro quam uitam ſuam credidit, redire ad puluerem urgetur. Tunc in morte filij illius cadunt, cum cogitationes illicitæ quæ modo ex illa prodeunt, in extrema uitæ ultione diſsipantur, ſicut ſcriptū
Pſal.145 eſt: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quæ ſcilicet duræ cogitationes intelligi etiam per lapidum ſignificationem ualēt. nam ſequitur: Et non relinquent in te lapidem ſuper lapidem. Peruerſa etenim mens cum peruerſæ cogitationi adhuc peruerſiorem adijcit, quid aliud quàm lapidem ſuper lapidem ponit? Sed in deſtructa ciuitate ſuper lapidem lapis non relinquitur, quia cum ad ultionem ſuam anima deducitur, omnis ab illa cogitationum ſuarum conſtructio diſsipatur. Eo quòd nō cognoueris tempus uiſitationis tuæ peruerſam quoque animam omnipotens Deus modis multis uiſitare conſueuit. Nam aſsiduè hanc uiſitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando uerò miraculo, ut & uera qui neſciebat, audiat, & tum adhuc ſuperbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficijs deuicta, malum quod fecit, erubeſcat. Sed quia uiſitationis ſuæ tempus minimè cognoſcit, illis in extremo uitę inimicis traditur, cum quibus in æterno iudicio damnationis ſuæ ſocietate colligatur. Et ingreſſus in templum, cœpit eijcere uendentes in illo & ementes. Sicut templum Dei in ciuitate eſt, ita in plebe fideli uita religioſorum. Et ſæpe nonnulli religionis habitum ſumunt, ſed dum ſacrorum ordinum locum percipiunt, ſanctæ religionis officium, commercium terrenæ negociationis tribuunt. Vendentes quippe in tēplo ſunt, qui hoc quod quibuſdam iure competit, ad præmium largiuntur. Iuſtitiam enim uendere eſt, hanc pro pręmij acceptione ſeruare. Ementes uerò in templo ſunt, qui dū hoc perſoluere proximo quod iuſtum eſt nolunt, dumq́ rem iure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio, emūt peccatum. Quibus bene dicitur, Domus mea domus orationis eſt: uos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum. Quia dum nonnunquā peruerſi homines locum religionis tenent, ibi malitiæ ſuæ gladijs occidunt, ubi uiuificare proximos orationis ſuæ interceſsione debuerūt. Tēplum quoque & domus Dei eſt ipſa mens atq́ conſcientia fidelium, qui ſi quando in læſione proximi peruerſas cogitationes profert, quaſi in ſpelunca latrones reſident: & ſimpliciter gradientes interficiunt, quando in eos qui in nullo rei ſunt, læſionis gladios defigunt. Mens enim fidelium non iam domus orationis, ſed ſpelunca latronis eſt, quando relicta innocētia & ſimplicitate ſanctitatis, illud conatur agere, unde ualeat proximis nocere. Sed quia contra peruerſa hæc omnia, uerbis redemptoris noſtri per ſacras paginas indeſinēter inſtruimur, nunc uſque hoc agitur quod factum fuiſſe perhibetur cum dicitur:

Et erat docens quotidie in templo.] Cum enim mentem fidelium ad cauēda mala ſubtiliter erudit, quotidie ueritas in templo docet.

Principes autem ſacerdotum & ſcribæ, & principes plebis quærebant illum perdere, & non inueniebant quid facerēt illi.] Vel quia quotidie docebat in templo, uel quia latrones eiecerat de templo, uel quiaueniēs illò quaſi rex & Dominus, à tanta credentiū turba laudem hymni cœleſtis accepit, inuidi principes eum perdere quærebant.

Omnis enim populus ſuſpenſus erat audiens illum.] Duobus modis poteſt intelligi, quia uel timētes populi tumultum non inueniebant quid facerent Ieſu, quem perdere diſpoſuerunt: uel ideo Ieſum perdere quęrebant, quia ſuo magiſterio neglecto, plures ad eum audiendum confluere cernebant. Libet interea paucis intueri quàm pulchrè legalis umbra Paſchę, noſtro uero Paſchę, in quo immolatus eſt Chriſtus, non tantum myſterij, ſed & temporis ratione concordet. Decima, inquit, die menſis primi, tollat unuſquiſq́ Exod.12. agnum per familias domus ſuæ. Iuxta quem ritum tolletis & hœdum, & ſeruabitis eum uſque ad quartumdecimū diem eiuſdem menſis. Decima enim die menſis primi, id eſt, ante quinq́ dies Paſchæ, ſicut Ioannes euangeliſta teſtatur, Ioan.12. egrediens omnis populus in montem Oliuarum, tulit inde Dominum. Qui agnus eſt, Ioan.1. quia uenit ut peccata tolleret, & peccatum in

co non

eo non eſt: hœdus, quia peccati inſimulatus eſt.
Agnum domi intulerunt, qui gaudentes cane/
bant, Benedictus qui uenit rex in nomine Do/
Lucæ 19. mini: hœdum, qui contra zelantes aiebant: Ma
Ibidem. giſter, increpa diſcipulos tuos. Agnum, popu/
lus omnis qui ſuſpenſus erat, audiens illum: hœ
dum, principes qui eũ perdere cupiebãt. Quin/
que autem dies ante paſcha, id eſt, à decima lu/
na uſq; ad quartamdecimam, agnum ſiue hœdũ
immolaturi ſeruabant. Quia licet etiam tunc
eius ſanguinẽ ſitirent, nemo tamen in eum mi/
ſit manus, quia needũ uenerat hora eius. Agnũ
Ioan. 7. ſeruabant, qui libenter eius dictis auſcultabant:
hœdum, qui inſidiantes quærebant capere ali/
quid ex ore eius ut accuſarent eum. At uerò
quartadecima die completa, id eſt, declinata in
ueſperã, poſtquam corporis & ſanguinis ſuis
celebranda diſcipulis ſacramenta contradidit,
uenientibus qui eum comprehenſum uincirẽt,
Exod. 12. cœpit impleri quod ſequitur: Et immolabit eũ
omnis multitudo filiorum Iſraël ad ueſperam.
Ioan. 19. Stabant enim iuxta crucem Ieſu non ſolùm
impij qui mortem eius deriderent, ſed etiam
ſancti qui lugerent.

DOMINICA XI. POST Trinitatis. Lucæ 18.

IN illo tempore dixit Ieſus ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernabantur cæteros, parabolam iſtam: Duo homines aſcenderunt in templum, ut orarent: unus phariſæus, alter publicanus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVia parabolam Dominus qua ſemper o/
rare & non deficere docebat, ita conclu/
ſit, ut diceret ueniente iudice, difficile fidem in
terra reperiendam, ne quis ſibi forte de ſuper/
uacua fidei cognitione, uel etiam confeſſione
blandiretur, mox altera iuncta parabola diligẽ
tius oſtendit à Deo fidei non uerba examinan/
da, ſed opera: inter quæ nimirum opera maxi-
mè regnat humilitas. Vnde & ſuprà quum fidẽ
grano ſinapis minuto quidem, ſed ex contritio
ne flagranti compararet, quaſi exponendo ſub
Lucæ 17. iunxit: Cum feceritis omnia quę præcepta ſunt
uobis, dicite, ſerui inutiles ſumus. Cui contrà ſu
perbi cum nequaquã omnia, ſed modicũ quid
eorum quæ præcepta ſunt faciant, non ſolùm
mox de ſua iuſtitia præſumunt, ſed & infirmos
quoſque deſpiciũt, atque ideo quaſi fide uacui,
cum orauerint, non exaudiuntur.

Duo homines aſcenderunt in templum, ut orarent: unus phariſæus, & alter publicanus.] Publicanus humiliter o/
rans, ad illa præfatæ uiduæ, hoc eſt, eccleſiæ mẽ
Ibid. 18. bra pertinet, de quibus ſuprà dicitur: Deus au/
tem nõ faciet uindictam electorum ſuorum cla
mantium ad ſe? Phariſæus autẽ merita iactans,
ad ea de quibus terribilis in concluſione ſentẽ/
tia ſubditur: Veruntamẽ filius hominis ueniẽs,
putas inueniet fidem in terra?

Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri, uelut etiã hic publicanus.] Quatuor ſunt ſpecies, qui
bus omnis tumor arrogantium demonſtratur,
cum bonum aut à ſemetipſis habere ſe æſtimãt,
aut ſi ſibi datum deſuper credũt, pro ſuis ſe hoc
accepiſſe meritis putant: aut certè cum iactant
ſe habere, quod non habent: aut deſpectis cæte
ris, ſingulariter uideri appetunt habere quod
habent. Quia phariſæus iſte iactantiæ peſte la/
boraſſe deprehenditur, qui idcirco de templo
abſq; iuſtificatione deſcendit, quia bonorum o/
perum merita ſibi quaſi ſingulariter tribuens,
oranti publicano ſe prætulit.

Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omniũ quæ poßideo.] E/
zechiel propheta de oſtenſis ſibi cœli animali- Ezech. 1.
bus ſcribit: Et totum corpus plenum oculis, in
circuitu ipſorum quatuor. Corpora quippe ani
malium idcirco plena oculis deſcribũtur, quia
ſanctorũ actio ab omni parte circumſpecta eſt,
bona deſiderabiliter prouidens, mala ſolerter
cauens. Sed nos ſæpe dum alijs rebus intendi/
mus, fit ut alia negligamus: & ubi negligimus,
ibi proculdubio oculum non habemus. Nam
ecce phariſæus ad exhibendam abſtinentiam,
ad impendendam miſericordiam, ad referẽdas
Deo gratias oculum habuerat, ſed ad humilita-
tis cuſtodiã non habebat. Et quid prodeſt quod
contra hoſtium inſidias penè tota ciuitas cautè
cuſtoditur, ſi unum foramen apertum relinqui
tur, unde ab hoſtibus intretur?

Et publicanus à longe ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. Dico uobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.] Quantã ueniæ fiduciam dignè pœ
nitentibus præbet, quòd publicanus qui reatũ
ſuæ nequitiæ perfectè cognouit, fleuit, confeſ/
ſus eſt, & ſi iniuſtus ad templum uenit, iuſtifica/
tus à templo rediit. Typicè autem phariſæus Iu
dæorum eſt populus, qui ex iuſtificationibus le
gis extollit merita ſua: publicanus uerò gen/
tilis eſt, qui longè à Deo poſitus, confitetur pec
cata ſua. Quorum ſuperbiendo unus receſsit
humiliatus, alter lamentando appropinqua/
re meruit exaltatus.

Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.] Et de utroq; populo præfato, & de
omni ſuperbo uel humili rectè poteſt intelligi,
ſicut & illud quod alibi legimus: Ante ruinam Prouerb. 15. & 16.
exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur. qua-
propter & de uerbis elati phariſæi quibus hu-
miliari meruit, poſſumus ex diuerſo formã hu/
militatis qua ſublimemur aſſumere: ut ſicut ille
conſideratis & peiorum uitijs & ſuis uirtutibus
eſt elatus ad ruinam, ita nos non noſtra ſolũ pi
gritia, ſed & meliorum uirtutibus inſpectis hu/
miliemur ad gloriam, quatenus unuſquiſq; no/
ſtrũ hęc apud ſe ſupplex ac ſummiſſus obſecret:
Deus omnipotens, miſerere ſupplici tuo, quia
non ſum ſicut innumeri ſerui tui, contemptu ſe
culi ſublimes, iuſtitiæ merito glorioſi, caſtitatis
laude angelici, uelut etiam multi illorum, qui
poſt flagitia publica pœnitendo tibi meruerũt
eſſe

eſſe deuoti. Qui etiam ſi quid boni tua gratia largiente fecero, quo fine hoc faciam, quá uel à te diſtrictione penſetur, ignoro.

DOMINICA XII. POST Trinitatis. Marci 7.

In illo tempore, exiens Ieſus de finibus Tyri, uenit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SVrdus ille & mutus, quem mirabiliter curatum à Domino modò cum euangelium legeretur, audiuimus, genus deſignat humanum, in his qui ab errore diabolicæ deceptionis diuina merentur gratia liberari. Obſurduit nanq; homo ab audiendo uitæ uerbo, poſtquam mortifera ſerpentis uerba contra Deum tumidus audiuit: mutus à laude cōditoris effectus eſt, ex quo eum ſeductore colloquium habere præſumpſit. Et meritò clauſit aures ab audienda inter angelos laude creatoris, quas ad audiendam eiuſdē creatoris uituperationem ſermonibus hoſtis incautus aperuit. Meritò clauſit os à prædicanda cum angelis laude creatoris, quod uelut ad meliorandum eiuſdem opus creatoris, cibi ueſtiti præuaricatione ſuperbus impleuit. Et heu miſer generis humani defectus, quod in radice uitioſum germinauit, uitioſius multo dilatari cœpit in propagine ramorum, ita ut ueniente in carne Domino, exceptis paucis de Iudæa fidelibus, totus penè mundus ab agnitione & cōfeſsione ueritatis ſurdus erraret & mutus. Sed Rom. 5. ubi abundauit peccatū, ſuperabundauit & gratia. Venit nanq; Dominus ad mare Galilææ, ubi nouerat ægrotare quem ſanaret. Venit ſuæ gratia pietatis ad tumentia, turbida, & inſtabilia gentium corda, in quibus nouerat eſſe qui ad ſuam gratiam pertinerent. Et bene inter medios fines Decapoleos ad mare Galilæę, ubi ægrotum ſanaret, ueniſſe perhibetur, quia relicto ob perfidiam populo, qui decalogi mandata acceperat, exteras uenit ad gentes, ut ſicut Ioannes ait, Ioann. 11. Filios Dei qui erant diſperſi, congregaret in unum.

Et adducunt, inquit, ei ſurdum & mutum, & deprecantur eum, ut imponat illi manum.] Quia ipſe ſurdus ſaluatorem agnoſcere, mutus rogare nequibat, adducunt eum amici, & pro eius ſalute Domino ſupplicant. Sic nimirum, ſic in ſpiritali neceſſe eſt curatione geratur, ut ſi quis humana induſtria ad auditum confeſsionemq; ueritatis conuerti nō poteſt, diuinæ pietatis offeratur aſpectibus, atq; ad ſanandum eum ſupernæ manus flagitetur auxilium. Nec tardat cœleſtis miſericordia medici, ſi intenta precantum non hæſitat, nec deficit oratio. unde ſtatim ſubinfertur:

Quia apprehendens ægrotum Ieſus de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius.] Digitos quippe ſurdo in auriculas mittit ut audiat, cum per dona gratiæ ſpiritalis diu nō credentes ad auditum ſui uerbi conuertit. Expuēs, linguam muti ut loqui ualeat, tangit, cum per miniſterium prædicationis rationem fidei, quā confiteri debeat, præſtat. Per digitos nanq; Domini ſpiritus ſancti dona ſignificari & ipſe docet dicens, Si ego in digito Dei eijcio dęmonia: Lucæ 11. quod alius euangeliſta manifeſtius ponit, Si ego Matth. 12. in ſpiritu Dei eijcio dæmones: & Pſalmiſta Pſal. 8. ubi ait, Quoniam uidebo cœlos opera digitorū tuorum, id eſt, uidebo ſanctos non ſuæ merito uirtutis, ſed tui munere ſpiritus à terrenis ſuſpenſos, & cœleſti factos conuerſatione ſublimes. Sputum quoq; capitis & oris Domini uerbum eſt euangelij, quod ex inuiſibili diuinitatis arcano ſumptum, uiſibiliter mundo ut ſanari poſſet, miniſtrare dignatus eſt. Notandum ſanè quòd Dominus priuſquā auriculas linguāq; ſanandi tangeret ægroti apprehendens eū ſeorſum duxit è turba. Prima nanq; ſalutis ſpes eſt, quemlibet aſſuetos uitiorū tumultus turbaſq; deſerere, & ſic ad ſuſcipienda ſanitatis munera humiliter caput inclinare. Neq; ullatenus ſaluari putandus eſt quamdiu quis inordinatis moribus adhærere, ſuperuacuis uerbis delectari, turbulentis cogitationibus non timet deuaſtari, ut qui miſerante & adiuuante Domino turbidam priſcæ cōuerſationis uitam mutauit, qui inſpirationem diuinæ gratiæ corde concepit, qui uerbo doctrinæ cœleſtis confeſsionem ueræ didicit fidei, reſtat ut confeſtim optata ſanitatis gaudia conſequatur. Vnde bene poſtquā de turba ſegregat infirmum Dominus, poſtquā mittit digitos in auriculas, poſtquam ſputo tangit linguam illius, ſubinſertur:

Suſpiciens in cœlum ingemuit, & ait illi, Ephpheta, quod eſt adaperire: & ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt uinculum linguæ eius.] Et rectè ſanaturus ægrotū Dominus ſuſpicit in cœlum & ingemuit, ut ubi nobis ſperanda ſalus, & qua compunctionis uel lachrymarum ſit deuotione quærenda, ac petenda ſignificet. Suſpiciens in cœlū ingemuit, quia nos quos ad cœleſtia poſsidenda creauit, longè in terreſtria deiectos eſſe doluit. Suſpiciens in cœlum ingemuit, ut nobis qui à cœleſtibus gaudijs per terrena oblectamenta diſceſsimus, ad hęc per gemitus & ſuſpiria inſinuaret eſſe redeundum. Quod autē ait ephpheta, id eſt, adaperire, propter aures dicit ſanandas, quas ſurditas diutina clauſerat, ſed ad audiendum iam tactus patefecit ipſius. unde credo mos increbuerit eccleſiæ, ut ſacerdotes illius his quos percipiendis baptiſmi ſacramentis præparant, prius inter cætera conſecrationis exordia de ſaliua oris ſui nares tangant & aures, dicētes ephpheta ſaliuam quidem oris ſui, guſtum quo initiandi ſunt ſupernæ ſapiētiæ deſignant: per tactum uerò nariū, ut abiectis delectationibus noxijs, ſolum Chriſti ſemper amplectantur odorem, de quo dicit Apoſtolus: Chriſti bonus odor ſu- 2. Cor. 2. mus Deo in omni loco, & ut meminerint ſe iuxta exemplum beati Iob, Donec ſupereſt hali- Iob 27. tus in eis, & ſpiritus Dei in naribus eorum, nō loqui iniquitatem labijs, nec lingua mendaciū

meditari

Digitized by Google

meditari debere. Porrò per tactū aurium, ut reſicto auditu linguæ ne quā audiant uerbi Chriſti & faciant ea, ſimiles uiro prudenti, qui ædifi Matth. 7. cauit domum ſuam ſupra petram. Et unuſquiſq; noſtrum, fratres charisſimi, qui baptiſma Chriſti ritè ſuſcepit, hoc ordine conſecratus eſt. Omnes quidem qui ſalutare lauacrū uel proximo hoc paſchæ tempore, uel aliquando alias ritè ſuſcepturi ſunt, ipſo ſunt ordine cōſecrādi. Vnde multum neceſſe eſt, ut quod Dominus in nobis propitius abluere & ſanctificare dignatus eſt, ipſi paſsim contaminare, & pro nihilo profanare timeamus. Sed etſi qui in cœnum nequitiæ ſordidantis incidimus, feſtinemus rurſum lachrymarū & pœnitentiæ fonte mundari. Renouemus aurium puritatem, quam nobis auditu fidei diuinitus conſtat fuiſſe collatam, cauētes illud Apoſtoli, quod quibuſdā exprobrans, 2. Cor. 4. ait: Et à ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Cohibeamus linguam à malo, quę confesſione fidei ſanctificata Iacob. 3. eſt, timeamus in ipſa qua benedicimus Deum, & patrem maledicere homines, qui ad imaginem Dei facti ſunt. Qui enim putat ſe religio- Iacob. 1. ſum eſſe nō refrenans linguam ſuam, huius uana eſt religio. Ecce enim dicitur, quia apertę ſunt aures eius, & ſolutum eſt uinculum linguę eius, & loquebatur rectè. Qui ergo rectè loqui baptiſmatis noſtri tempore didicimus, corde credendo ad iuſtitiam, ore autem confesſionē Rom. 10. faciendo ad ſalutem, curādum ſummopere eſt, ne poſt baptiſma ad iniuſta & noxia uerba de- Matth. 12. clinemus. Si enim ipſo iudice atteſtante, omne uerbum ocioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij, quid putamus fieri de illis, qui non ſolùm ocioſa, ſed & criminoſa loquūtur, qui impudicitię, iactantię, blaſphemiæ, & quod maximè minus libet detractionis ſermonibus ſeruire non timent, qui proferunt mendacia, teſtes fallaces, qui ſemi- Prouerb. 6. nāt inter fratres diſcordias? Non ſolùm autem Pſalm. 77. à malis aures linguāq; ſatis eſt caſtigare loquelis, ſi nō etiam iuxta Pſalmiſtam inclinemus aurem noſtram in uerbo oris Dei, ſi non os noſtrū loquatur ſapiētiam, & meditatio cordis noſtri prudentiam. Sed & cunctos ſimul interiores exteriorisq; hominis noſtri ſenſus, qui cuncti in baptiſmo abluti ſunt, oportet mundos ac bonis operib. ſeruemus inſuper ſemper ornatos. Curato aūt ſurdo & muto, uideamus qd ſequit.

Et præcepit, inquit, illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.] Quare fratres charisſimi, hæc acta credamus? Nunquid non æſtimādum eſt, quòd unigenitus Dei filius ſignum faciens, & abſcōdi hoc uoluerit, & contra uoluntatem illius ſit patefactum in turbas, nec potuerit ſilentio ſignum tegere ſi uellet, quod potuit facere cum uoluit? An fortè nobis exemplum dare uoluit, ut uirtutum opera facientes, uitium iactantiæ per omnia gloriamq; uitemus humanam ne bona noſtra actio, per inanem uulgi fauorem ſupernæ retributionis munere priuetur? Et tamē ſciamus opera noſtra ſi digna imitatione ſunt, nullatenus poſſe celari, ſed ad utilitatem fraternæ correctionis ipſo diſpenſante patefieri, qui dicit: Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper montē Matth. 5. poſita. Et alibi: Quoniam quæ in tenebris dixi- Lucæ 12. ſtis, in lumine dicētur. Et reuera ita omnimode, ita intelligenda eſt Dominici diſpenſatio præcepti. Quod non ita tamē dictum quis æſtimet, quaſi bona facientes fraternos cauere debeamus aſpectus, cum Dominus dicat, Luceat lux Matth. 5. ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona: ſed ut per opera quæ fratribus oſtendimus, non laudem ab illis, ſed profectum quæramus, hoc eſt enim quod ſequitur: Et glorificent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt. Nam qui ea intentione bona oſtendunt opera, ut ipſi ſolum laudentur, non autem ut laudātes in bono proficiant, neq; ut pater qui in cœlis eſt glorifi- Matth. 6. cetur, tales ſunt nimirum illa terribili increpatione plectendi, qua dicitur: Amen amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam. Sed & hoc dicendum, quia ſi illi uirtutes Dominicas tacere nequeūt, qui tacendi pręceptum acceperūt, multo amplius ſit nobis diuinæ gratiæ præconijs ſemper inſiſtendum, qui quotidianis inuitē nos uerbis ac cœleſtibus alimonijs reficere Apoca. 22. præcipimur, dicente apoſtolo Ioanne: Qui audit dicat, ueni, id eſt, qui gratiam ſupernæ aſpirationis mente concepit, qui uerbum exhortationis, quo utiliter proximū confortare ualeat, dicit, nequaquam quod nouit ſilentio abſcondat, ſed ipſum protinus fratribus aperiendo cōmunicet. Si enim ea quæ nouimus benignè pro- Colo. 2. ximis dicere bona non negligimus, aderit ille in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, & quod nunc ex parte cognouimus, ad perfectum nobis lumen ueritatis intimare dignabitur Ieſus Chriſtus, Dominus noſter, unigenitus patris, qui cum eo uiuit & regnat in unitate ſpiritus ſancti Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA DECIMATERTIA poſt Trinitati: Lucæ 10. Matth. 15.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Beati oculi, qui uident quæ uos uidetis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NOn oculi ſcribarum & phariſæorū, qui corpus tantū Domini uidere, ſed illi beati oculi, qui eius poſſunt cognoſcere ſacramenta, de quibus dicitur: Et reuelaſti ea paruulis. Beati Lucæ 10. oculi paruulorum, quibus & ſe & patrem filius reuelare dignatur.

Dico enim uobis, quòd multi prophetæ & reges uoluerunt uidere quæ uos uidetis, & non uiderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.] Abraham exultauit ut uideret Ioan. 8. diē Chriſti, & uidit & gauiſus eſt: Eſaias quoq; Eſaiæ 6. & Micheas & multi alij prophetæ uiderūt glo- 3. Reg. 22.

riam Domini, quæ & propterea uidentes ſunt appellati. Sed hi omnes à longe aſpicientes, & ſalutantes per ſpeculum, & in ænigmate uiderunt. Apoſtoli autem impræſentiarum habẽtes Dominum, conueſcenteſq; ei, & quæcunq; noluiſſent interrogando diſcentes, nequaquã per angelos, aut uarias uiſionum ſpecies opus habebant doceri. *Matth. 13.* Quos uerò Lucas multos prophetas & reges dicit, Matthæus apertius prophetas & iuſtos appellat. Ipſi ſunt enim reges magni, quia tentationum ſuarum motibus nõ conſentiendo ſuccumbere, ſed regendo præeſſe nouerunt.

Et ecce quidam legiſperitus ſurrexit tentans eum & dicens: Magiſter, quid faciendo uitam æternam poßidebo?] Legiſperitus qui de uita æterna Dominum tentans interrogat, occaſionem ut reor tentandi de ipſis Domini ſermonibus ſcripſit, ubi ait: *Lucæ 10.* Gaudete autem quòd nomina ueſtra ſcripta ſunt in cœlis. Sed ipſa ſua tentatione declarat, quàm uera ſit illa Domini confeſsio qua patri loquitur: *Ibidem.* Quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.

Deut. 6. *At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptum eſt? Quomodo legis? Ille reſpondens, dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum ſicut teipſum.*] Dũ legiſperito reſpondet, perfectũ nobis ſaluator iter uitæ cœleſtis oſtẽdit: cui primò de dilectiõe Dei & proximi legis ſcripta proponenti, dicit:

Rectè reſpondiſti: hoc fac, & uiues.] Deinde poſt inductam parabolam reſpondenti illũ fuiſſe proximum uulnerato, qui fecit miſericordiam in illum, adijcit: Vade, & tu fac ſimiliter: id eſt, tali miſericordiæ ſtudio proximũ tuum neceſſe habentem, diligere & ſuſtentare memento: apertiſsimè declarãs, ſolã eſſe dilectionem, & ipſam non uerbotenus oſtentatam, ſed operis executione probatam, quæ perpetuam ducat ad uitã.

Ille autem uolens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum: Et quis eſt meus proximus?] Quanta inanis glorię dementia: legiſperitus ob uulgi fauorem captãdum, quo ſapienter reſpondiſſe iactaretur, primum ſe legis fatetur ignorare mandatum, uere iuxta ſaluatoris ſententiam, ſapiens & prudens in lege: ſed quia nõ humiliari cum paruulis Chriſti, ſed ſeipſum iuſtificare deſiderat, beatos oculos columbarum innocentiæ lacte lotarum, quibus *Cantic. 5.* Chriſti arcana uidere poſſet, accipere recuſans. Cui profectò Dominus ita reſponſum temperauit ſuum, ut omnem qui miſericordiam faceret, cuilibet proximum doceret: & tamen hæc eadem parabola ſpecialiter ipſum Dei filium, qui nobis per humanitatem proximus fieri dignatus eſt, deſignaret. Neq; enim ita proximũ, quem ſicut nos diligere iubemur, ſuper Chriſto interpretari debemus, ut moralia mutuę fraternitatis inſtituta ſub allegoriæ regulis extenuare, & auferre conemur.

Suſpiciens autem Ieſus, dixit: Homo quidam ab Hieroſolymis deſcendebat in Hiericho.] Homo iſte Adã intelligitur in genere humano. Hieruſalem ciuitas pacis illa cœleſtis, à cuius beatitudine lapſus in hanc mortalem miſeramq; uitam deuenit: quam bene Hiericho, quæ luna interpretatur, ſignificat, uarijs uidelicet defectuum laboribus, erroribuſq; ſemper incertam.

Et incidit in latrones.] Latrones diabolum & angelos eius intellige, in quos quia deſcendebat, incidit. nam niſi prius intumeſceret, foris tẽtatus tam facile non caderet. Vera eſt enim ſatis ſententia, quæ dicit: Ante ruinam enim exaltatur cor. *Prouerb. 18.*

Qui etiam deſpoliauerunt eum.] Gloria uidelicet immortalitatis & innocentiæ ueſte priuarunt. Hæc eſt enim prima ſtola, quæ iuxta aliam parabolam luxurioſus filius per pœnitentiam rediens ornatur, & qua protoplaſti amiſſa cognouerunt eſſe ſe nudos, *Lucæ 15.* tunicaſq; pelliceas na- *Geneſ. 3.* turæ mortalis induti ſunt.

Et plagis impoſitis, abierunt ſemiuiuo relicto.] Plagæ peccata ſunt, quibus naturæ humanæ integritatem uiolando, ſeminarium quoddam, ut ita dicam, augendæ mortis ſeſsis indidere uiſceribus. Abierunt autem non ab inſidijs aliquatenus ceſſando, ſed earũdem inſidiarum fraudes occultando. Semiuiuum reliquerunt, quia beatitudinem uitę immortalis exuere, ſed non ſenſum rationis abolere ualuerunt. Ex qua enim parte ſapere & cognoſcere Deũ poteſt, uiuus eſt homo: ex qua uerò peccatis contabeſcit, & miſeria deficit, mortuus idẽ lethiferoq; eſt uulnere fœdatus.

Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem uia, & uiſo illo præteriuit. Similiter & Leuita, cum eſſet ſecus locum & uideret eum, tranſijt.] Sacerdos & Leuita, qui uiſo ſaucio tranſierunt, ſacerdotium & miniſterium ueteris teſtamenti eſt, ubi per legis decreta mũdi languentis uulnera monſtrari tantum, non autem curari poterant: quia impoſsibile erat, ut Apoſtolus ait, ſanguine uitulorum & *Heb. 10.* agnorum & hircorum auferri peccata.

Samaritanus autem quidam iter tranſiens, uenit ſecus eum: & uidens eum, miſericordia motus eſt.] Samaritanus qui interpretatur cuſtos, Dominum ſignificat, cui rectiſsimè propheta, ne hos latrones poſſet incurrere, ſupplicat: Cuſtodi me, inquiens, à laqueo quem ſtatuerunt mihi, & à ſcandalis ope- *Pſal. 142.* rantibus iniquitatem. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendens de cœlo, uitæ præſentis iter arripuit, & uenit ſecus eum qui uulneribus tabeſcebat inflictis: id eſt, *Philip. 2.* in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo, compaſsionis noſtræ ſuſceptione finitimus, & miſericordiæ factus eſt conſolatione uicinus.

Et appropians alligauit uulnera eius, infundens oleum & uinum.] Peccata quæ in hominibus inuenit, redarguendo cohibuit, ſpem ueniæ pœnitentibus, terrorem pœnæ peccantibus incutiens. Al- *Matth. 3.* ligat enim uulnera, dum præcipit, Pœnitẽtiam agite: infundit oleum, dum addit, Appropinquabit enim regnum cœlorum: infundit & uinum, dum dicit, Omnis arbor quæ non facit fru- *Ibidem.* ctum bonum excidetur, & in ignem mittetur.

Et imponens illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum, &

1.Petr.2. Lucæ 15. *curam eius egit.*] Iumentum eius eſt caro, in qua ad nos uenire dignatus eſt: in quo ſaucium impoſuit, quia peccata noſtra ipſe portauit in corpore ſuo ſuper lignum: & iuxta aliam parabolam inuentam quæ errauerat ouem, humeris ſuis impoſitam reportauit ad gregem. Itaque imponi iumento, eſt in ipſam incarnationem Chriſti credere, eiusq́ myſterijs initiari, ſimul & ab hoſtis incurſione tutari. Stabulum autem eſt eccleſia præſens, ubi reficiuntur uiatores, de peregrinatione hac in æternam patriam redeuntes. Et bene iumento impoſitum duxit in ſtabulum, quia nemo niſi baptizatus, niſi corpori Chriſti adunatus eccleſiam intrabit.

Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe.] Altera dies eſt poſt Domini reſurrectionem. Nam & antè quidem per euangelij ſui gratiam illuminauerat his qui in tenebris & umbra mortis ſedebant, Lucæ 1. ſed potior reſurrectione celebrata perpetuæ lucis ſplendor effulſit. Duo denarij ſunt duo teſtamenta, in quibus æterni regis nomen & imago continetur. Rom. 10. Finis enim legis Chriſtus. Qui altera die prolati dantur ſtabulario, quia tunc aperuit illis Lucæ 24. ſenſum, ut intelligerent ſcripturas. Altera die ſtabularius denarios, quorum precio uulneratum curaret, accepit: Ioan. 16. quia ſpiritus ſanctus aduenions docuit apoſtolos omnem ueritatem, quo gentibus erudiendis inſtare, atque euangelium prædicare ſufficerent.

Et quodcunque ſupererogaueris, ego cum rediero reddam tibi.] Supererogat ſtabularius quod in duobus denarijs non accepit, cum dicit Apoſtolus: De uirginibus autem præceptum Domini non ha1.Cor. 7. beo, conſilium autem do. Itemq́: 1.Cor. 9. Et Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio uiuere: ſed non uſi ſumus hac poteſtate, ne quem uirum grauaremus. Cui rediens quod promiſerat debitor reddet, quia ueniens in iudicio Dominus dicit: Matth. 25. Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam. Intra in gaudium Domini tui.

Quis horum trium uidetur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum.] Iuxta literam manifeſta eſt Domini ſententia, nullum nobis amplius quàm qui miſereatur eſſe proximum, ſi Hieroſolymitæ ciui non ſacerdos, nõ Leuita ex eadem gente, imò in eadem urbe nati & nutriti, ſed exteræ gentis accola, quia magis miſertus eſt, factus eſt proximus. Sacratiore autem intellectu, quoniam nemo magis proximus quàm qui uulnera noſtra curauit, diligamus eum, quaſi Dominum Deum noſtrum: diligamus quaſi proximum: nihil enim tam proximum, quàm caput membris: diligamus etiam eum qui imitator eſt Chriſti. Hoc eſt enim quod ſequitur.

Et ait illi Ieſus: Vade & tu fac ſimiliter.] Id eſt, ut uerè te proximum ſicut teipſum diligere manifeſtes, quicquid uales in eius uel corporali uel ſpiritali neceſsitate ſubleuanda deuotus operare.

DOMINICA QVARTA DECIMA Lucæ 17.

IN illo tempore, dum iret Ieſus in Hieruſalem, tranſibat per mediam Samariam. Et cum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem uiri leproſi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LEproſi nõ abſurdè intelligi poſſunt, qui ſcientiam ueræ fidei non habentes uarias doctrinas profitentur erroris. Non enim uel abſcondunt imperitiam ſuam, ſed pro ſumma peritia proferunt in lucem, & iactantiam ſermonis oſtentant. Nulla porrò falſa doctrina eſt, quæ non aliqua uera intermiſceat. Vera ergo falſis inordinatè permixta, in una diſputatione uel narratione hominis, tanquam in unius corporis colore apparentia, ſignificant lepram tanquam ueris falſisq́ colorum locis humana corpora uariantem atque maculantem. Hi autem tam uitandi ſunt eccleſiæ, ut ſi fieri poteſt longius remoti, magno clamore Chriſtum interpellent. Vnde & aptè ſubiungitur:

Qui ſteterunt à longe & leuauerunt uocem, dicentes: Ieſu præceptor, miſerere noſtri.] Et bene ut ſaluentur, Ieſum præceptorem nominant. Quia enim in eius uerbis ſe erraſſe ſignificãt, hunc ſaluandi humiliter præceptorem uocant: cumq́ ad cognitionem præceptoris redeunt, mox ad formam ſalutis recurrunt. Nam ſequitur:

Quos ut uidit, dixit: Ite, oſtendite uos ſacerdotibus. Et factum eſt, dum irent mundati ſunt.] Nullum Dominus eorum quibus hæc corporalia beneficia præſtitit, inuenitur miſiſſe ad ſacerdotes niſi leproſos: quia uidelicet ſacerdotium Iudæorum figura erat futuri ſacerdotij regalis, quod eſt in eccleſia, quo conſecrantur omnes pertinentes ad corpus Chriſti ſummi & ueri principis ſacerdotum. Et quiſquis uel hæretica prauitate, uel ſuperſtitione gentili, uel Iudaica perfidia, uel etiã ſchiſmate fraterno, quaſi uario colore per Domini gratiam caruerit, neceſſe eſt ad eccleſiam ueniat, coloremq́ fidei uerum quem acceperit, oſtendat. Cætera uerò uitia tanquã ualetudinis & quaſi membrorum animę atque ſenſuum, per ſeipſum interius in conſcientia & intellectu Dominus ſanat & corrigit. Deniq; & Paulus uoce Domini audita, Quid me perſequeris? Act. 9. Et ego ſum Ieſus quem tu perſequeris, ad Ananiam tamen miſſus eſt, ut illo ſacerdotio quod in eccleſia conſtitutum eſt, ſacramentum doctrinæ fidei perciperet, & uerus eius approbaretur color: non quia nõ poteſt per ſeipſum Dominus omnia facere (nam quis alius hæc facit etiam in eccleſia?) ſed ut ipſa ſocietas congregatorum fidelium approbando in inuicem atque communicando ueræ fidei doctrinam, in omnibus quę dicuntur uerbis uel ſignantur ſacramentis, tanquam unam ſpeciem ueri coloris obducat. Cornelius etiam cum & Act. 10.

eleemoſynæ eius acceptæ, & preces eius auditæ illi ab angelo nuncientur, propter doctrinæ tamen ſacramentorumq; unitatem ad Petrum iubetur mittere, tanquam illi & ſuis diceretur, Ite, oſtendite uos ſacerdotibus. nam & cum irent, mūdati ſunt. Iam enim ad eos uenerat Petrus, ſed tamen ipſi nondum accepto baptiſmatis ſacramento, nondum ſpiritaliter ad ſacerdotes peruenerant, & tamen infuſione ſpiritus ſancti, & admiratione linguarum eorum mundatio declarata eſt.

Vnus autem ex illis, ut uidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna uoce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens.] Vnus iſte qui magnificās Deum regreſſus eſt, unius eccleſiæ deuotam Chriſto humilitatem ſignificat: qui bene cadēs ante pedes Domini gratias egit. Ille enim uerè Deo gratias agit, qui repreſſis præſumptionis ſuæ cogitationibus, quàm in ſemetipſo infirmus ſit humiliter uidet, qui nihil ſibi uirtutis tribuit, qui bona quæ agit eſſe de miſericordia conditoris agnoſcit. Vnde & rectè ſubiūgitur:

Et hic erat Samaritanus.] Samaritanus quippe interpretatur cuſtos. Quo nomine ille populus aptiſsimè ſignificatur, qui gratias agendo ei à quo accepit, tribuit omne quod accepit, quodammodo cantans illud de pſalmo: Fortitudi- Pſalm. 58. nem meam ad te cuſtodiam, quia tu Deus ſuſceptor meus es, Deus meus miſericordia eius præuenit me. Cadit autem in faciem, quia ex malis quę ſe perpetraſſe meminit, erubeſcit: ibi enim cadit homo ubi confunditur. Vnde & Rom. 6. Paulus quaſi quibuſdam in facie iacentibus dicebat: Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? At contrà de aſcenſione equi, id eſt, de eo qui in huius mundi Gene. 49. gloria elatus eſt, dicitur: Vt cadat aſcenſor eius retro. Rurſumq; de perſecutoribus Domini Ioan. 18. ſcriptum eſt: Abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. Quid eſt hoc, quod electi in faciem, & reprobi retrorſum cadūt, niſi quòd omnis qui poſt ſe cadit, ibi procul dubio cadit ubi non uidet: qui uerò ante ſe ceciderit, ibi cecidit ubi uidet? Iniqui ergo quia in inuiſibilibus cadunt, poſt ſe cadere dicuntur, quia ibi corruunt ubi quid eos tunc ſequatur, modò uidere non poſſunt. Iuſti uerò quia iſtis uiſibilibus ſemetipſos ſponte deijciunt, ut in inuiſibilibus erigantur, quaſi in faciem cadunt, quia timore compuncti uidentes humiliantur.

Reſpondens autem Ieſus dixit: Nónne decem mundati ſunt, & nouem ubi ſunt?] Vnum ſi addatur ad nouem, quædam effigies unitatis impletur: quo fit tanta complexio, ut ultra non progrediatur numerus, niſi rurſus ad unum redeatur, & hæc per infinitatem numeri regula cuſtodiatur. Nouem itaque indigent uno, ut quadam unitatis forma coagulentur, & decem ſint: unum autem non eis indiget, ut cuſtodiat unitatem. Quamobrem ut unus ille qui gratias egit, unicæ eccleſiæ ſignificatione approbatus atque laudatus eſt, ita illi nouem qui gratias non egerunt reprobi effecti, à conſortio unitatis excluſi ſunt. Ideoq; tales in nouenario numero tanquam imperfecti remanebunt. Et meritò eos Saluator quaſi ignotos ubi ſunt inquirit: ſcire enim Dei eligere, neſcire reprobare eſt.

Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.] Secundum corpus quidem facile eſt uidere poſſe hominem non habere lepram, & tamen animi eſſe non boni: ſecundum ſignificationem autem huius miraculi, conturbat cōſiderantem, quomodo mundus dici poſsit ingratus. Sed iam facile eſt etiam illud uidere, fieri poſſe ut quiſque in eccleſiæ ſocietate doctrinam integram ueramq; aſſequatur, & omnia ſecundum catholicę regulam diſſerat, diſtinguat à creatore creaturam, eaq; manifeſtetur uarietate mendaciorum tanquam lepra caruiſſe, & tamen ingratus ſit Deo & Domino mundatori ſuo: quia elatus ſuperbia gratiarum agendarum pia humilitate non ſternitur, ſimiliſq; efficitur eis, de quibus dicit Apoſtolus: Qui cum Rom. 1. cognouiſſent Deum, non ut Deum magnificauerunt, aut gratias egerunt. Quod enim dicit eos Deum cognouiſſe, oſtendit quidem à lepra fuiſſe mundatos, ſed tamen ſtatim accuſat ingratos.

Et ait illi: Surge, uade, quia fides tua te ſaluum fecit.] Qui deuotus ante Dominum cecidit, ſurgere & ire præcipitur: quia qui infirmitatem ſuam ſubtiliter cognoſcens humiliter iacet, per diuini uerbi conſolationē ſurgere ad fortia opera, & creſcentibus quotidie meritis ad perfectiora paſſim proficere iubetur. Si autem fides ſaluum fecit eum quem ad agendas Saluatori & emundatori ſuo gratias inclinauit, ergo perfidia perdidit eos, qui de acceptis beneficijs Deo gloriam dare neglexerunt. Quapropter & hæc lectio ſuperiori ea ratione coniungitur, quòd ibi fidem per humilitatem augeri debere parabola data decernitur: hic autem manifeſtius ipſis rebus oſtenditur, non fidei tantum agnitam rationem, ſed executam fidei operationem eſſe, quę ſaluum faciat credentem, detq; gloriam patri qui eſt in cœlis, Amen.

DOMINICA QVINTADECIMA post Trinitatis. Luce 16. Matth. 6.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nemo ſeruus poteſt duobus Dominis ſeruire. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVia non ualet ſimul tranſitoria & æterna diligere. Si enim æternitatem diligimus, cuncta temporalia in uſu, non in affectu poſſidemus.

Aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet.] Hæc uerba diligenter conſideranda ſunt. Nam qui ſint duo Domini, conſequenter exponit, dicens:

Non poteſtis Deo ſeruire & mãmonæ.] Audiat hoc auarus, audiat qui cenſetur uocabulo Chriſtiano, non

no, non poſſe ſimul mammonæ, hoc eſt, diuitijs Chriſtoq; ſeruiri. Et tamen non dixit, Qui habet diuitias: ſed, Qui ſeruit diuitijs. Qui enim diuitiarum ſeruus eſt, diuitias cuſtodit ut ſeruus. Qui autẽ ſeruitutis excuſsit iugum, diſtribuit eas ut Dominus. Sed qui ſeruit mammonæ, illi utiq; ſeruit, qui rebus iſtis terrenis merito ſuæ peruerſitatis præpoſitus, princeps huius ſeculi à Domino dicitur. Ergo aut unum odiet & alte- Ioan.14. rum diliget, ut fieri debet: odiet ſcilicet diabolum, diliget Deum. Aut uni adhærebit, & alterum cõtemnet: adhærebit ſcilicet diabolo, cum quaſi eius præmia temporalia ſectatur: contemnet autem Deum, non dixit odiet, ſed ſicut ſolẽt minas eius poſtponere cupiditatibus ſuis, qui de bonitate eius ad impunitatem ſibi blandiun- Eccleſ.5. tur. Quibus per Salomonẽ dicitur: Fili ne adijcias peccatum ſuper peccatum, & dicas, miſeratio Dei magna eſt.

Audiebant autem omnia hæc phariſæi, qui erant auari, & deridebant illum.] Monebat quidẽ Dominus ſcribas & phariſæos non ſuperbè ſapere, nõ de ſua iuſtitia præſumere, ſed & peccatores publicanosq; recipere pœnitentes, & ſua quæ forte inciderent eleemoſynis peccata redimere: ſed illi præceptorem miſericordiæ, humilitatis & parſimoniæ duas maximè deridebant ob cauſas. Quia ſcilicet uel minus utilia, neq; unquam facienda quaſi noxius imperaret: uel certe utilia, ſed à ſe iam facta ſuperfluus ingereret.

Et ait illis: Vos eſtis qui iuſtificatis uos coram hominibus, Deus autem nouit corda ueſtra. Quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt apud Deum.] Iuſtificant ſe coram Lucæ 16. hominibus, qui peccatores quidem quaſi infirmos deſperatosq; contemnunt, ſe autem ipſos quaſi perfectos in omnibus cunctæq; fragilitatis expertes eleemoſynarũ remedio opus habere nõ credũt. Sed hæc noxij tumoris altitudo q̃ ſit iuſtè dãnãda, uidet ille qui illuminabit abſcõ- 1.Cor.4. dita tenebrarũ, & manifeſtabit conſilia cordiũ.

DOMINICA DECIMASEXTA
poſt Trinitatis. Lucæ 7.

IN illo tempore, ibat Ieſus in ciuitatem quæ uocatur Naim, & ibant cum illo diſcipuli eius, & turba copioſa. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NAim ciuitas eſt Galilææ in ſecundo milliario Tabor montis contra meridiem iuxta Aendor, qui eſt uicus grandis in quarto milliario eiuſdem montis ad meridiem.

Et ibant cũ illo diſcipuli eius, & turba copioſa. Cum autẽ appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ.] Defunctus hic qui extra portã ciuitatis multis eſt intuentibus elatus, ſignificat hominẽ lethali criminum funere ſoporatũ, eandemq; inſuper animæ mortem non cordis adhuc cubili tegentem, ſed ad multorum notitiam per locutionis operis'ue indicium quaſi per ſuæ ciuitatis oſtia propalantem. Qui bene filius unicus matri ſuæ fuiſſe perhibetur, quia licet è multis collecta perſonis una ſit perfecta & immaculata uirgo mater eccleſia, ſinguli quique tamen fidelium uniuerſalis ſe eccleſiæ filios rectiſsimè fatentur. Nam & electus quilibet, quando ad fidem imbuitur, filius eſt: quando alios imbuit, mater. An non materno erga paruulos agebat affectu, q ait: Filioli mei, quos Gala.4. iterum parturio, donec formetur Chriſtus in uobis? Portam ciuitatis qua defunctus efferebatur, puto aliquem de ſenſibus eſſe corporeis. Qui enim ſeminat inter fratres diſcordias, qui Prouerb.6. iniquitatem in excelſum loquitur, per oris por- Pſalm.62. tam extrahitur mortuus. Qui uiderit mulierẽ ad concupiſcendum eam, per oculorum por- Matth.5. tam ſuæ mortis indicia profert. Qui fabulis ocioſis, obſcœnis'ue carminibus, uel detractionibus aurem libenter aperit, hanc animæ ſuæ portam mortis efficit, cæterosq; qui non ſeruat ſenſus, mortis ſibi ipſe reddit aditus. Obſecro Domine Ieſu, cunctas meæ ciuitatis portas iuſtitię facias, ut ingreſſus in eas cõfitear nomini tuo, tuæq; maieſtati cum miniſtris cœleſtibus eam crebrius inuiſenti, non fœtor elati cadaueris occurrat, ſed occupet ſalus muros illius, & portas eius laudatio.

Et hæc uidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.] Viduam eſſe eccleſiam, omnis anima quæ ſponſi dominiq; ſui ſe morte redemptam meminit, agnoſcit. Diuino autem nutu multa Dominum turba multa uiduam comitabãtur, ut uiſo tanto miraculo multi teſtes, multi Dei fierent laudatores.

Quam cum uidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eã, dixit illi: Noli flere.] Deſiſte, inquit, quaſi mortuum flere, quem mox reſurgere uidebis. Vbi myſticè Nouati dogma confunditur, qui de ſua munditia ſuperbè gloriatus, humilem pœnitentum mundationem euacuare conatur, ueramq; matrem eccleſiam de natorum ſuorum ſpiritali extinctione plorantem, ſpe uitæ redonandæ negat conſolari debere. Et pulchrè Euangeliſta Dominum prius miſericordia motum eſſe ſuper matrem, ac ſic filium ſuſcitare teſtatur: ut in uno nobis exemplum imitandæ pietatis oſtenderet, in altero fidẽ mirãdę poteſtatis aſtrueret.

Et acceſsit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, ſteterunt.] Loculus in quo mortuus effertur, malè ſecura deſperati peccatoris cõſcientia eſt. Qui uerò ſepeliẽdum portant, uel immunda deſideria, quæ hominem rapiunt in interitum, uel lenocinia blandiẽtium ſunt uenenata ſociorum, quæ peccata nimirum dum fauoribus tollunt, accumulant, peccantesq; contemptu quaſi aggere terræ obruunt. De quibus alibi dicitur: Di- Matth.8. mitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Mortuos quippe mortui ſepeliunt, cum peccatores quiq; ſui ſimiles alios nociuo fauore demulcent, congeſtaq; peſsimæ adulationis mole, & ne qua aliquando ſpe reſurgendi potiantur, opprimunt. Domino ergo loculum tangenti funeris baiuli ſteterunt, quia superni formidine iudicij attacta conſcientia, & carnalium ſæpè af-

ſluentiam uoluptatum, & iniuſtè laudantium turbam coercens, ad ſeipſam reuertitur, uocantiq; ad uitam feſtina, reſpondet Saluatori. Vnde rectè ſequitur:

Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri ſuæ.] Reſidet quippe qui erat mortuus, cum interna compũctione reuiuiſcit peccator: incipit loqui, cum reducis indicia uitæ cunctis qui peccatum luxerant, oſtendit: redditur matri, cũ per ſacerdotalis decreta iudicij cõmunioni ſociatur eccleſiæ.

Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus ſurrexit in nobis.] Quanto deſperatior animæ mors ad uitam reuocatur, tanto plures eodem corriguntur exemplo. Vide Dauid prophetam, uide apoſtolum Petrũ, quorum quo gradus altior, eo caſus grauior: quo autem grauior caſus, eo pietas erigentis gratior: quo uerò gratior in eis Domini pietas apparuit, eo certior cunctis pœnitentibus ſpes ſalutis apparuit, ut iure omnes qui audiunt dicant:

Quia Deus uiſitauit plebem ſuam.] Non tantummodo uerbum ſuum ſemel incorporãdo, ſed etiam noſtra hoc ut ſuſcitari debeamus, ſemper in corda mittendo.

DOMINICA DECIMASEPTIma poſt Trinitatis. Lucæ 14.

IN illo tempore, cum intraret Ieſus in domum cuiuſdam principis phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſeruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

HYdropis morbus ab aquoſo humore uocabulum trahit: Græcè enim ὕδωρ aqua uocatur. Eſt autem humor ſubcutaneus de uitio ueſicæ natus, cum inflatione turgente, & anhelitu fœtido: propriumq; eſt hydropici, quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius ſitire. Et ideo rectè comparatur ei quem fluxus carnalium uoluptatum exuberãs aggrauat: comparatur diuiti auaro, qui quanto eſt copioſior diuitijs, quibus nõ bene utitur, tanto ardentius talia concupiſcit.

Et reſpondens Ieſus, dixit ad legiſperitos & phariſæos: Licet ſabbato curare? At illi tacuerunt.] Quod dicitur reſpõ- *Pſalm. 93.* diſſe Ieſus, ad hoc reſpicit quod præmiſſum eſt: Et ipſi obſeruabãt eum. Dominus enim nouit cogitationes hominum. Sed meritò interrogati tacent, qui contra ſe dictum quicquid dixerint uident. Nam ſi licet ſabbato curare, quare Saluatorem an curet obſeruant? ſi nõ licet, quare ipſi ſabbato pecora curant?

Ipſe uerò apprehenſum ſanauit ac dimiſit.] Prouida diſpenſatione Dominus ante legiſperitos & phariſæos hydropicum curat, & mox contra auaritiam diſputat, ut uidelicet per huius ægritudinem corporis, in illis exprimeretur ægritudo cordis. Denique poſt multa diſputationis e- *Lucæ 16.* ius hortamenta, ſubiunctum eſt: Audiebant autem omnia hæc phariſæi, qui erant auari, & deridebant illum. Hydropicus quippe quo amplius biberit, amplius ſitit. Et omnis auarus ſitim multiplicat, qui cum ea quæ appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat.

Et reſpondens ad illos dixit: Cuius ueſtrũm aſinus aut bos in puteum cadit, & non continuò extrahet illum die ſabbati?] Sic obſeruatores ſui phariſæos conuincit, ut eoſdem etiam auaritiæ condemnet. Si uos, inquit, in ſabbato aſinum, aut bouem, aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere feſtinatis, non animali, ſed ueſtræ auaritiæ conſulentes: quanto magis ego hominem, qui multo melior eſt pecore, debeo liberare? Congruenterq; hydropicum animali, quod cecidit in puteum comparauit: humore enim laborabat. Sicut illam mulierem quam decem & octo annis alligatam dixerat, & ab eadem alligatione ſoluebat, comparauit iumẽto quod ſoluitur, ut ad *Lucæ 13.* aquam ducatur. Et bene utroque loco bouem poſuit & aſinum, quia ſiue ſapientes quoſque & hebetes, ſiue ut ſuprà dictum eſt, utrunque populum eos ſignificare ſentiamus, eum uidelicet cuius ceruicem iugum legis attriuit, atq; eum quem quilibet ſeductor reperit, quaſi brutum animal, & nulla ratione renitens, quo uoluit errore ſubtraxit, omnes Saluator adueniens, ſatanæ uinculum adſtrictos, omnes in imo concupiſcentiæ puteo demerſos inuenit. Non eſt enim diſtinctio, omnes enim peccaue- *Rom. 3.* runt, & egent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu.

Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco.] Aperta quidem ad literam eſt hæc admonitio Saluatoris, docens humilitatem nõ ſolum apud Deum, ſed etiam apud homines eſſe laudabilem: ſed quoniam hanc euangeliſta non fruſtra parabolam uocat, breuiter intuendum quid etiam myſticè ſignet. Nuptias appellari Chriſti & eccleſiæ coniunctionem, multis locis apparet. E quibus unum eſt: Nunquid poſſunt filij nuptia- *Marc. 2.* rum, quamdiu ſponſus cum illis eſt ieiunare? *Math. 22.* Aliud: Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo, & miſit ſeruos ſuos uocare inuitatos ad nuptias. Has ergo nuptias quiſquis inuitatus adierit, id eſt, eccleſiæ ſe membris fidei gratia coniunxerit, non diſcumbat in primo loco, hoc eſt, non ſe de meritis gloriando, quaſi cæteris ſublimior extollat. Et quidem ſtudeat iuxta alterius loci para- *Matth. 22.* bolam ueſte nuptiali ueſtitus, hoc eſt, uirtutum fulgore coruſcus apparere, ſed ipſarum habitum uirtutũ loco deuotæ humilitatis adornet.

Ne fortè honoratior te ſit inuitatus ab eo, & ueniens is qui te & illum uocauit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouiſſimum locum tenere.] Honoratiori poſt inuitato locum dat ille, qui de longæ ſuæ conuerſa-

conuerſationis confidentia ſecurior factus, cita illorum qui ſe in Chriſto ſecuti ſunt, agilitate præitur. Et cum rubore nouiſsimum tenet, quando de alijs meliora cognoſcens, quicquid de ſua operatione celſum ſentiebat, humiliat dicens cum propheta: Pſal. 87. Egens ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea, exaltatus autem humiliatus ſum & confuſus.

Sed cum uocatus fueris, uade, & recumbe in nouiſsimo loco.] Eccleſ. 3. Quanto magnus es, inquit, humilia te in omnibus. Pſal. 118. Et Pſalmiſta gloriatur: Humiliatus ſum uſquequaque, Domine uiuifica me ſecundum uerbum tuum. Manifeſtè ſignificans ita ſe à Domino poſſe uiuificari, ſi de ſuis ipſe uirtutibus humilia ſentiret.

Vt cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, aſcende ſuperius.] Veniens Dominus quem humilem inuenerit, amici nomine beatificans, ſuperius aſcendere præcipiet. Matth. 18. Quicunque enim humiliauerit ſe ſicut paruulus, hic eſt maior in regno cœlorum.

Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.] Pulchrè dicitur, Tunc erit tibi gloria, ne nunc quærere incipias quod tibi ſeruatur in fine: quia ſicut Salomon ait, Prouer. 20. Hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſsimo benedictione carebit. Poteſt autem & in hac uita intelligi, qui in nouiſsimo loco recumbens inuenitur Domino ueniente ſublimatus: quia quotidie Dominus ſuas nuptias intrat, quotidie mores, ſedes, habitus conuiuantum diiudicat, & ſuperbos deſpiciens humilibus ſæpè tanta ſui ſpiritus munera præſtat, ut eos merito ſimul diſcumbentiũ, hoc eſt, in fide quieſcentium cœtus unanima admiratione glorificet, ſtupensq́; in autoris ſui laudationem proſiliat dicens: Pſal. 138. Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.

Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.] Et ex hac concluſione manifeſtè claret, præcedentem Domini ſermonem typicè intelligendum. Neque enim mox omnis qui ſe coram hominibus exaltat, humiliabitur, aut qui ſe in conſpectu hominum humiliat, exaltabitur ab eis: ſed è contrario nonnunquam qui ſe uel in apice dignitatis, uel in alia qualibet acquirenda gloria ſubleuat, uſque in finem exaltari non ceſſat. Similiter & humilis quilibet ac uerecundus in ſua qua contentus eſt uſque ad uitæ terminum mediocritate perſeuerat. Et ideo quia iuxta ueritatis ſententiam, omnis qui ſe incautè de meritis alleuat, humiliabitur à domino: & qui prouidè ſe de benefactis humiliat, exaltabitur ab eo, in eundem proculdubio ſenſum premiſſus ſermo redemptoris, quo primos in nuptijs accubitus quæri uetat, congruit.

Dicebat autem & ei, qui ſe inuitauerat: Cum facis prandium aut cœnam, noli uocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neq; uicinos diuites.] Fratres, amicos, & diuites, alterutrum conuiuia celebrare, non quaſi ſcelus interdicit, ſed ſicut cætera neceſsitatis humanæ commercia, ubi & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia, ad promerenda uitæ cœleſtis præmia nil ualere oſtendit. deniq; ſubiungit:

Ne forte & ipſi te reinuitent, & fiat tibi retributio.] Non ait, & fiat tibi peccatum, ſed & fiat, inquit, tibi retributio. Cui ſimile eſt quod alibi dicit: Luca 6. Et ſi benefeceritis ijs qui uobis benefaciunt, quæ uobis eſt gratia? Neque hic dicit, peccatum eſt uobis, ſed quæ uobis eſt gratia. Siquidem & peccatores hoc faciunt. Quamuis ſunt quædã mutua fratrum, amicorum, cognatorum, uicinorumq́; diuitum conuiuia, quæ non ſolùm in præſenti retributionem, ſed & damnationem percipiunt in futuro: deniq; ab Apoſtolo inter opera tenebrarum adnumerantur. Rom. 13. Sicut in die, inquit, honeſtè ambulemus, non in comeſſationibus & ebrietatibus. Comeſſationes quippe ſunt luxurioſa conuiuia, quæ aut collatione omnium celebrantur, aut uicibus ſolent à contubernalibus exhiberi, ut neminem pudeat inhoneſtè aliquid dicere aut facere: quia ad hoc conuenitur, ut fœda illic gerantur copia uini, & incitetur libidinis diuerſa uoluptas.

Sed cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.] Reſurrectionem iuſtorum dicit, qui etſi omnes reſurgant, eorum tamen non immeritò quaſi propria cognominatur, qui in hac ſe beatos non dubitant eſſe futuros. Ergo qui pauperes ad conuiuium uocat, in futuro præmium percipiet: qui amicos, fratres & diuites uocat, recipit mercedem ſuam. Sed & ſi hoc propter Deum facit in exemplum filiorum beati Iob, Iob 1. ſicut cætera fraternæ dilectionis officia, ipſe qui iuſsit, remunerat. Qui guloſos ac luxurioſos propter laſciuiam inuitat, pœna in futuro plectetur æterna.

Hæc cum audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit ei: Beatus qui manducabit panem in regno Dei.] Panis qui manducatur in regno Dei, non iuxta Cerinthum corporalis intelligẽdus eſt cibus, ſed ille utique, qui ait: Ego ſum panis uiuus, qui de cœlo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum: id eſt, Si quis meæ incarnationis ſacramento perfectè incorporatus meæ diuinæ maieſtatis uiſione frui meruerit, hic perpetua uitæ immortalis beatitudine gaudebit.

DOMINICA XVIII. POST Trinitatis. Marci 12. Lucæ 10. & 20. Matthæi 22.

In illo tempore acceſſit unus de ſcribis, & interrogauit Ieſum, quod eſſet primum omnium mandatum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DVæ erant hæreſes in Iudæis, una phariſæorum, & altera Sadducæorũ. Phariſæi traditionum & obſeruationum, quas illi deuteroſis

uocant, iuſtitiam preferebant, unde & diuiſi uocabantur à populo. Saducæi autẽ qui interpretantur iuſti, & ipſi uendicabant ſibi quod nõ erãt. Prioribus & corporis & animæ reſurrectionem credentibus confidẽtibusq;, & angelos & Act. 23. ſpiritus, ſequentes iuxta acta Apoſtolorum omnia denegabant.

Et acceſſit unus de ſcribis, qui audierat illos conquirentes, & uidens quoniam bene illis reſpõderit, interrogauit eum, quod eſſet primum omnium mandatum. Ieſus autem reſpondit ei quod primum omnium mandatum eſt: Audi Iſrael, Dominus Deus Deut. 6. *tuus, Deus unus eſt. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota uirtute tua. Hoc eſt primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum tanquam teipſum.*] Primum omnium & maximum mãdatum dicit, hoc eſt, quod ante omnia debeamus intimo in corde ſinguli, quaſi unicum pietatis fundamentum locare. Quod apertius in concluſione demonſtrauit, cum ait:

Maius horum aliud mandatum non eſt.] Primum ergo omnium & maximum mandatũ eſt, cognitio atq; confeſsio diuinæ unitatis cum executione bonæ operationis. Bona autem operatio in dilectione Dei & proximi perficitur, quam breuiter alijs uerbis commendat Apoſtolus, di- Gal. 5. cens: In Chriſto enim Ieſu neq; circuncisio aliquid ualet, neq; præputium, ſed fides quæ per dilectionem operatur.

Et ait illi ſcriba: Bene magiſter in ueritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum: & ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine, & diligere proximum tanquam ſeipſum, maius eſt omnibus holocauſtomatis & ſacrificijs.] Oſtenditur ex hac reſponſione ſcribæ, grauem ſæpè inter ſcribas & phariſæos quæſtionem eſſe uerſatam, quod eſſet mandatum primum ſiue maximum diuinæ legis, quibuſdam uidelicet hoſtias & ſacrificia laudantibus, alijs uerò maiore autoritate fidei & dilectionis opera præferẽtibus, eo quòd plurimi patrum ante legem abſque omni uictimarum & ſacrificiorum conſuetudine ex fide tantum, quæ per dilectionem operatur, placerent Deo, ſummiq; apud ipſum loci haberentur: nemo autem unquam abſq; fide ac dilectione per holocauſta ſolum, & ſacrificia Deo placuiſſe inueniretur. In qua ſententia ſcriba iſte etiam ſe fuiſſe declarauit.

Ieſus autem uidens quòd ſapienter reſpondiſſet, dixit illi: Nõ es longè à regno Dei.] Non longè fuit à regno Dei: quia ſententiæ illius, quæ noui teſtamẽti & euãgelicæ perfectionis eſt propria, fautor extitiſſe probatus eſt. unde ſolertius quærendum, quo- Matth. 22. modo dicat Matthæus, quòd ſcriba hic, ſiue legis doctor (ut ipſe appellat) tentans Dominum de mãdato primo ſiue maximo interrogauerit, quem ſecundum hunc euangeliſtam Dominus non longè eſſe à regno Dei aſſeuerat, cum conſtet eos qui tentando ſapientiam quærunt, hãc inuenire non poſſe: ideoq; nec regni cœleſtis, quæ ſapientibus ſolũ panditur, appropinquare Sapien. 1. ianuæ. Dicit enim ſcriptura, Et in ſimplicitate cordis quærite illum: quoniam inuenitur ab ijs, qui non tentãt illum. Niſi fortè dicamus, quòd tentaturus quidem Dominum adierit, ſed audito eius reſponſo correptus, mox ad pietatis gratiam redierit: & quem prius tentando decipiendum putabat, poſtmodũ amplectendo ſequẽdũ eſſe cognouerit. Aut certè ipſam tentationem non accipiamus malam, tanquam decipere uolentis inimicum: ſed cautam potius, tanquã experiri amplius uolẽtis ignotum. Neq; enim fruſtra ſcriptum eſt, Qui facile credit, leuis eſt corde, & minorabitur. Eccleſ. 19.

Et nemo iam audebat eum interrogare.] Phariſæi & Saducæi, & cæteri principes Iudæorũ, quærentes occaſionem calumniæ, & uerbum aliquod inuenire quod pateret inſidijs: quia in ſermonibus confutati ſunt, ultrà non interrogant, ſed apertiſsimè comprehenſum Romanæ tradunt poteſtati. ex quo intelligimus, uenena inuidiæ poſſe quidem ſuperari, ſed difficilè conquieſcere.

Et reſpondens Ieſus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt ſcribæ Chriſtum filium Dauid eſſe? ipſe enim dicit in ſpiritu ſancto: Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, Do- Pſal. 110. *nec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Ipſe enim Dauid dicit eum dominum, & unde eſt filius eius?*] Interrogatio Ieſu nobis proficit uſq; hodie contra Iudæos. Et hi enim qui confitentur Chriſtum eſſe uenturum, hominem ſimplicem & ſanctum uirum aſſerunt de genere Dauid. Interrogemus ergo eos docti à Domino, ſi ſimplex eſt homo, & tamẽ filius Dauid, quomodo uocet eum Dauid dominũ ſuum, non erroris incerto, nec propria uoluntate, ſed in ſpiritu ſancto. Non autem reprehenduntur quia Dauid filium dicunt, ſed quia filium Dei eum eſſe non credunt. Siquidẽ ipſe & Dominus Dauid eſt, Deus ante tempora manendo, & filius Dauid apparuit homo in temporis fine naſcendo. Quod autem à patre ſubijciuntur ei inimici, non infirmitatem filij, ſed unitatem naturæ, qua in altero alter operatur, ſignificat. Nam & filius ſubijcit inimicos patri, quia patrem clarificat ſuper terram.

DOMINICA XIX. POST TRInitatis. Marci 2. Matth. 9. Luc. 5.

IN illo tempore intrauit Ieſus iterum Capharnaum poſt dies octo, & auditum eſt, quòd in domo eſſet. Et conuenerunt multi, ita ut non caperent neq; ad ianuam. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SAluator omnium Dominus ſalutari omnia luſtrat inceſſu. Et nunc in deſertis, nunc in ciuitate, nunc ad mare doctrinæ cœleſtis & uirtutum dona turbis miniſtrat, nunc in monte ſolus orat, nunc laborantes in mari ne perire debeant, adiuuat. Vbique munera ſalutis impertit, ut omnes gradus ac conditiones ad ſuam gratiam pertinere demonſtret. Iuxta myſticum uerò intellectum poſt factum in ciuitate miraculum, ſeceſſit in deſertum, ibique conuenientes ad ſe turbas benigna pietate ſuſci-

Digitized by Google

ſuſcipit, ut oſtendat ſe magis quietam, & à ſeculi curis remotam diligere uitam, atq; ob huius appetitum ſe ſanandis curam adhibere corporibus. Et quidem more humano quaſi frequentiã ſe quærentium declinans, nolebat manifeſtè in ciuitatẽ introire. Sed allegoricè docebat, quia tumultuoſis carnalium mentibus apertam ſui manifeſtationẽ ueritas non exhibet, ſed quoſcunq; ab illecebris rerum temporalium uiderit eſſe diſcretos, ijs ſuorum lucem donorum largius infundit. Verùm quia nec carnales ſuperna pietas deſerit, quin etiam ijs gratiam ſuæ uiſitationis, per quam & ipſi ſpiritales effici ualeant, indulget, poſt deſertum Dominus in ciuitatem redit, multisq; eodem conuenientibus loquitur uerbum, ac ſanato paralytico pluribus occaſionem internæ ſanationis quæ eſt in fide tribuit. Quod uerò docente Domino in domo tam multi conuenerunt, ut non caperent neq; ad ianuam, noſtram proprie ſaluationẽ, qui de gentibus ad fidem uenimus, deſignat: quia prędicante in Iudæa Domino, necdum intrare ad audiendum ualuimus. Ad quos tamẽ, etſi foris poſitos, uerba ſuę doctrinę fecit peruenire: quia nos ipſe per ſanctorum ora prædicatorum collegit, & quãuis extra ſynagogã in qua ipſe prędicabat, inuẽtos euangelij ſui fecit eſſe participes.

Et uenerunt ferentes ad eum paralyticum, qui à quatuor portabatur.] Curatio paralytici huius ſaluationem deſignat animæ, poſt diuturnam illecebræ carnalis inertiam ad Chriſtum ſuſpirantis, qui primo omnium miniſtris qui eum ſubleuent, & Chriſto afferant, id eſt, bonis doctoribus qui ſpem ſanationis opemq; interceſſionis ſuggerant, indiget. Qui bene quatuor fuiſſe referuntur, ſiue quia quatuor ſancti Euangelij libris omnium prædicantium uirtus, omnis ſermo firmatur: ſeu quia quatuor ſunt quæ uirtutes, quibus ad promerendam ſoſpitatem fiducia mentis erigitur. de quibus in æternæ ſapientiæ laude dicitur: *Sapient. 8.* Sobrietatem enim & ſapientiam docet, & iuſtitiam & uirtutem, quibus utilius nihil eſt in uita hominibus: quas nõnulli diuerſis nominibus prudentiam, fortitudinem, temperantiam, & iuſtitiã nuncupant. Et cum non poſſent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum ubi erat. Deſiderant paralyticum Chriſto offerre, ſed turba interpoſita ab omni parte intercluduntur, quia ſæpè anima poſt infimi corporis deſidiam ad Deum reſipiſcens, ſupernæq; gratiæ remedio cupiens innouari, priſcæ conſuetudinis obſtaculo retardatur. Sæpè inter ipſas orationis ſecretæ dulcedines, & quaſi ſuaue cum Domino colloquium, turba cogitationum interueniens aciem mentis ne Chriſtus uideatur impedit. Et quid inter hæc agendum? Non utiq; in infimis exterius qua turbæ tumultuãtur remanendũ, ſed tectum domus in qua Chriſtus docet aſcendendum: id eſt, ſacræ ſcripturæ ſublimitas eſt appetenda, *Pſalm. 1.* lexq; Domini cũ Pſalmiſta die noctuq; meditanda. *Pſalm. 118.* In quo enim corrigit iunior uiam ſuã? In cuſtodiendo, inquit, ſermones tuos. Et patefacientes ſubmiſerunt grabatum in quo paralyticus iacebat. Patefacto tecto æger ante Ieſum ſubmittitur: quia reſeratis myſterijs ſcripturarum ad notitiam Chriſti peruenitur, hoc eſt, ad eius humilitatem fidei pietate deſcenditur. Et bene domus Ieſu, iuxta alterius Euangeliſtæ narrationẽ, tegulis eſſe contecta reperitur, *Luce 5.* quia ſub contemptibili literarum uelamine ſi adſit, qui reſeret diuina, ſpiritalis gratiæ uirtus inuenietur. Denudatio etenim tegulatum in domo Ieſu apertio eſt in uilitate literæ ſenſus ſpiritalis, & arcanorum cœleſtium. Quod autẽ cum grabato deponitur infirmus, ſignificat ab homine in iſta adhuc carne conſtituto Chriſtũ debere cognoſci. Cum uidiſſet autem Ieſus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata. Curaturus hominem à paralyſi Dominus, primò peccatorum uincula diſſoluit, ut oſtẽderet eum ob nexus culparum artuum diſſolutione fuiſſe damnatum, nec niſi his relaxatis membrorum poſſe recuperatione ſanari. Sic & illi paralytico qui iuxta probaticã *Ioan. 5.* piſcinam diu motum aquæ fruſtra præſtolabatur, ſanato à Domino dicitur: Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid cõtingat. Fili, inquit, dimittuntur tibi peccata. O mira humilitas. Deſpectum & debilem totisq; membrorum compaginibus diſſolutum filium uocat, quem ſacerdotes non dignarentur attingere. Aut rectè Deo filium, quia dimittuntur ei peccata ſua. Intuẽdum ſanè quanti propria cuiuſq; fides apud Deum ualeat, ubi tanti ualuit aliena, ut totus homo repentè, hoc eſt, exterius interiusq; iam ſaluatus exurgeret, aliorumq; merito alijs laxarentur errata.

Erant autem illic quidam de ſcribis ſedentes & cogitantes in cordibus ſuis: Quid hic ſic loquitur? Blaſphemat. Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus?] Verum dicunt ſcribæ, quòd nemo dimittere peccata niſi Deus poteſt, qui per eos quoq; dimittit, quibus dimittẽdi tribuit poteſtatem. Et ideo Chriſtus uerè Deus eſſe probatur, q̃a dimittere peccata quaſi Deus poteſt: uerũ Deo teſtimonium reddũt, ſed perſonam Chriſti negando falluntur. Erant itaq; Iudæi, qui cum Chriſtum & Deum eſſe, & peccata dimittere poſſe credant, Ieſum tamen Chriſtum eſſe non credunt. Sed multo dementius errant Arriani, qui cum Ieſum & Chriſtũ eſſe, & peccata poſſe dimittere euangelij uerbis deuicti negare non audeant, nihilominus Deum negare non timent. At ipſe perfidos ſaluare deſiderãs, & occultorum cognitione & uirtute operũ Deũ ſe eſſe manifeſtat. Nã ſequitur:

Quo ſtatim cognito, Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic cogitarent inter ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus ueſtris?] Oſtendit ſe Deũ, qui poteſt cordis occulta cognoſcere, & quodãmodo tacẽs loquitur: Eadẽ maieſtate & potẽtia qua cogitationes ueſtras intueor, poſſum & hominibus delicta dimittere. Ex uobis intelligitur, quid paralyticus conſequatur. Quid eſt facilius dicere paralytico, dimittunt tibi peccata: an dicere, ſurge & tolle grabatũ tuũ & ambula? Inter dicere & facere multa diſtãtia eſt. Vtrũ ſint paralytico peccata dimiſſa, ſolus nouerat

Digitized by Google

nouerat qui dimittebat. Surge autem & ambula, tam ille qui ſurgebat, quàm ij qui ſurgentem uidebant, approbare poterant. Fit ergo carnale ſignum ut probetur ſpiritale, quãquam eiuſdem uirtutis ſit, & corporis & animæ uitia dimittere. Et datur nobis intelligentia propter peccata pleraſq; euenire corporum debilitates. Et idcirco forſan prius peccata dimittũtur, ut cauſis debilitatis ablatis ſanitas reſtituatur. Quinq; ſiquidem ſunt differẽtiæ cauſarum, pro quibus in hac uita moleſtijs corporalibus affligimur. Aut enim ad merita augenda per patiẽtiã iuſti corporis infirmitate grauamur, ut beati patres Iob & Tobias, & innumeri martyres in utroq; teſtamento. (Tobiæ 2.) Aut ad cuſtodiam uirtutũ perceptarum, ne ſuperbia tentante diſpereant, ſicut apoſtolus Paulus, cui ne magnitudine reuelationum extolleretur, datus eſt ſtimulus carnis ſuæ angelus ſatanæ qui eum colaphizaret. (2.Cor.12.) Aut ad intelligenda & corrigenda peccata noſtra, ſicut Maria ſoror Aaron in eremo ob uerba temeritatis & ſuperbiæ lepra percuſſa eſt. (Num.12.) Vel ſicut paralyticus de quo tractamus, qui nõ niſi dimiſsis primò peccatis potuit ab infirmitate curari. Aut ad gloriam Dei ſaluantis, ſiue per ſeipſum, ſiue per ſamulos ſuos, ſicut cæcus natus in euangelio, qui neq; ipſe peccauit, neque parentes eius, ſed ut manifeſtarentur opera Dei in illo: (Ioan.9.) ſicut Lazarus, cuius infirmitas nõ fuit ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificaretur filius Dei per eam. (Ioan.11.) Aut ad inchoationem damnationis æternæ, quod reproborum eſt & proprium: ſicut Antiochus & Herodes, qui utrique ſuo tempore aduerſum Deum repugnantes, quòd tormentorum in gehenna perpetuò paſſuri eſſent, præſentium afflictionum miſeria cunctis oſtendebant. (2.Mach.9. Act.12.) quibus congruit illud prophetæ: Et duplici contritione contere eos. (Hier.17.) unde neceſſe eſt in omnibus quæ temporaliter aduerſa patimur, cum humilitate Domino gratias agamus, & infirmitatis noſtræ conſcij de collatis nobis remedijs gratulemur. Neceſſe eſt ut ad conſcientiam noſtram reuerſi ſolerter opera noſtra ſimul & cogitationes exploremus, & quicquid nos peccaſſe deprehendimus, digna caſtigatione purgemus, quicquid de his quæ nos rectè feciſſe credebamus, uitio in nobis elationis periſſe comperimus, & hoc humili ſatiſfactione caſtigemus. hæc enim nobis ſæpius ſit cauſa flagellorum. Cæterùm innocentes & iuſtos ob augmenta præmiorum flagellari perfectorum eſt, & donum ſpeciale uirorum: uerbetibus autem temporalibus ad æterna tormenta cõpelli, impœnitentiũ eſt pœna reproborũ.

Vt autem ſciatis quia poteſtatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico ſurge, tolle grabbatum tuum, & uade in domum tuam.] Si & Deus eſt iuxta Pſalmiſtam, qui quantum diſtat oriens ab occaſu, elongauit à nobis iniquitates noſtras, (Pſal.102.) & filius hominis poteſtatem habet in terra dimittendi peccata: ergo idem & ipſe Deus & filius hominis eſt, ut & homo Chriſtus per diuinitatis ſuæ potentiam peccata dimittere poſsit, & idem Deus Chriſtus per humanitatis ſuę fragilitatem pro peccatoribus mori. Spiritaliter autem de grabbato ſurgere, eſt animam ſe à carnalibus deſiderijs ubi ægra iacebat, abſtrahere. Grabbatum uerò tollere, eſt ipſam quoq; carnẽ pèr continentiæ frena correptam, ſpe cœleſtiũ præmiorum à delicijs ſegregare terrenis. Sublato autem grabbato domum ire, ad paradiſum redire eſt. Hæc etenim uera eſt domus noſtra, quæ hominem prima ſuſcepit, non iure amiſſa, ſed fraude: tandem reſtituta per eum qui fraudulento hoſti nihil debuit. Aliter ſanus qui languerat domum, reportat grabbatum, cum anima remiſsione accepta peccatorum, ad internam ſui cuſtodiam cum ipſo ſe corpore refert, ne quid poſt ueniam unde iterum iuſtè feriatur, admittat.

Et ſtatim ille ſurrexit, & ſublato grabbato, abijt coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: Quia nunquam ſic uidimus.] Quàm miranda diuinæ potentiæ uirtus, ubi nulla temporis interueniente morula, iuſſu ſaluatoris ſalus feſtina comitatur. Meritò qui adſuerãt damnatis blaſphemiæ iaculis, ad laudem tantæ maieſtatis ſtupentia corda conuertunt.

DOMINICA XXIII. POST Trinitatis. Matthæi 22. Marci 12. Lucæ 20.

IN illo tempore miſerunt phariſæi inſidiatores qui ſe iuſtos ſimularent, ut caperent Ieſum in ſermone, & traderent illũ principatui & poteſtati præſidis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVærentes Dominũ comprehendere principes ſacerdotum & ſcribæ timuerũt populum, atq; ideo quod per ſe non poterant, prę ſidis manibus efficere tentabant, ut uelut ipſi à morte eius uiderentur immunes. Nuper enim ſub Cæſare Auguſto Iudæa ſubiecta Romanis, quando in toto orbe eſt celebrata deſcriptio ſtipendiaria, facta fuerat: & erat in populo magna ſeditio, dicentibus alijs pro ſecuritate & quiete, qua Romani pro omnibus militarent, debere tributa perſolui. Phariſæis uerò qui ſibi applaudebant iuſtitiam, e contrariò nitentibus, non debere populum Dei qui decimas ſolueret, & primitiua daret, & cætera quę in lege ſcripta ſunt, humanis legibus ſubiacere. (Exod.22. Deut.12.) Cuius ſeditionis adeò ſomes inualuit, ut poſt Dominũ paſsionem inſiſtẽtibus ſibi Romanis, patriam, gentem & regnum, nobile illud cum ſua religione templum, imò ipſam lucẽ perdere, quàm tributa pendere maluerint. Et interrogauerunt illum, dicentes:

Magiſter, ſcimus quia rectè dicis, & doces: & non accipis perſonam, ſed in ueritate uiam Dei doces. Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?] Blanda & fraudulenta interrogatio illuc prouocat reſpondentem, ut magis Deum quàm Cæſarem timeat, & di-

Digitized by Google

Math.22. Marci 12. & dicat non debere tributa ſolui, ut ſtatim audientes miniſtri præſidis, qui iuxta alios euangeliſtas adfuiſſe leguntur, ſeditionis contra Romanos principem teneant.

Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? Oſtendite mihi denarium, cuius habet imaginem & inſcriptionem?] Sapientia ſemper ſapiẽter agit, ut ſuis potiſsimum tentatores ſermonibus confutentur. Oſtendite mihi, inquit, denarium. Hoc eſt genus nummi quod pro decem nummis imputabatur, & habebat imaginem Cæſaris. Qui autem putant interrogationem ſaluatoris ignorantiam eſſe, & non diſpenſationem, diſcant ex præſenti loco quòd utiq; potuerit ſcire Ieſus, cuius imago eſſet in nummo: ſed interrogat, ut ad ſermonem eorum competenter reſpondeat.

Reſpondentes, dixerunt Cæſaris. Et ait illis: Reddite ergo quæ Cæſaris ſunt, Cæſari: & quæ Dei ſunt, Deo.] Cæſarem non putemus Auguſtum, ſed Tiberium ſignificari, priuignum eius, qui in loco ſucceſſerat uitrici, ſub quo & paſſus eſt Dominus. Omnes autem reges Romani à primo Caio Cæſare, qui imperium arripuerat, Cæſares appellati ſunt. Porrò quod ait, Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, nummum, tributum & pecuniam: & quæ ſunt Dei Deo, decimas, primitiis, oblationes
Math.17. ac uictimas ſentiamus. Quomodo ipſe & reddit tributa pro ſe & Petro, & Deo reddit quæ Dei ſunt, patris faciens uoluntatẽ. Aliter: Reddite quæ Cæſaris ſunt Cæſari, & quæ Dei ſunt Deo. Quemadmodum Cæſar à uobis exigit impreſsionem imaginis ſuæ, ſic & Deus, ut quemadmodum illi redditur nummus, ſic Deo anima lumine uultus eius illuſtrata atq; ſignata. unde
Pſal.4. Pſalmiſta: Signatum eſt, inquit, in nobis lumen uultus tui Domine. Hoc quippe lumen eſt totum hominis, & uerum bonum quod non oculis, ſed mente conſpicitur. Signatum autem dixit in nobis, tanquam denarius ſignatur re-
Gen.1. gis imagine. Homo enim factus eſt ad imaginẽ & ſimilitudinem Dei, quam peccando corrupit. Bonum ergo eius eſt uerum atque æternũ, ſi renaſcendo ſignetur.

Et non potuerunt uerbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſis eius, tacuerunt.] Qui credere debuerant ad tantam ſapientiam, mirati ſunt quòd calliditas eorum inſidiandi non inueniſſet locum.

DOMINICA XXIIII. POST Trinitatis. Matthæi 9. Marci 5. Lucæ 8.

IN illo tempore cum tranſcendiſſet Ieſus in naui rurſum trans fretum, conuenit turba multa ad eum. Et uenit quidam de archiſynagogis, nomine Iairus, & uidens eum, procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN hac lectione ubi archiſynagogus ſaluare filiam petit ſuam, ſed pergente ad domum eius Domino præoccupãs hęmorrhoiſſa mulier præripit ſanitatem, ac deinde filia archiſynagogi ad optatam peruenit ſanitatem, imò de morte reuocata eſt ad uitam: ſalus oſtenditur generis humani, quæ Domino in carne ueniente ita diſpenſata eſt, ut primò aliqui ex Iſrael ad fidem uenirent, deinde plenitudo gentium intraret, Rom.11.
& ſic omnis Iſrael ſaluus fieret. Quis ergo archiſynagogus iſte, qui ad Dominum pro filia rogatutus aduenit, melius quàm ipſe Moyſes intelligitur? Unde bene Iairus idem illuminans ſiue illuminatus uocatur, qui accepit uerba uitæ dare nobis, & per hæc cæteros illuminat, & ipſe à ſpiritu ſancto quo uitalia monita ſcribere uel docere poſſet, illuminatus eſt. Qui uidens Ieſum procidit ad pedes eius, quia præuidens in ſpiritu uenturum in carne Dominum, humili corde ſe eius potentiæ ſubdidit, quem ita circa finem ſeculi hominem incarnandum eſſe cognouit, ut æternum ante omne ſeculum Deum
exiſtere non dubitaret. Si enim caput Chriſti 1.Cor.11.
Deus, pedes eius quid aptius quàm aſſumpta humanitas qua terram noſtræ mortalitatis tetigit, accipiendi ſunt? Et procidere archiſynagogum ad pedes Ieſu, eſt legiſlatorem cum tota progenie patrum mediatorem Dei & hominũ longè ſibi dignitatis gloria præferendum eſſe cognoſcere, & confiteri cum Apoſtolo, quia 1.Cor.1.
quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.

Et deprecabatur eum multum dicens: Quoniam filia mea in extremis eſt, ueni impone manus ſuper eam, ut ſalua ſit, & uiuat.] In euangelio Lucæ ita ſcriptum eſt: Quia Luca 8.
filia unica erat illi ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Filia ergo archiſynagogi, ipſa eſt ſynagoga, quæ ſola legali inſtitutione compoſita, quaſi unica Moyſi nata erat. Et hæc uelut duodecimo ætatis anno, hoc eſt, tempore pubertatis appropinquante, moriebatur, quia nobiliter à prophetis educata, poſtquam ad intelligibiles annos peruenerat, poſtquam ſpiritalem Deo ſobolem generare debebat, ſubito errorum languore conſternata, ſpiritalis uitæ uias ingredi deſperabiliter omiſit: & ſi non à Chriſto ſuccurreretur, horrendam per omnia corruiſſet in mortem.

Et abijt cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant illum.] Ad puellam pergens ſanandã Dominus à turba comprimitur, quia genti Iudææ ſalutaria monita præbens, quibus ægram uitijs eius conſcientiam erigeret, noxia carnalium populorum eſt conſuetudine grauatus.

Et mulier quæ erat in profluuio ſanguinis duodecim annis, & cætera.] Mulier ſanguine fluens, ſed à Domino curata, eccleſia eſt congregata de gentibus, quæ ingenito carnalium delectationum polluta fluxu, atque à cœtu iam fuerat ſegregata fidelium: ſed dum uerbum Dei Iudæam ſaluare decerneret, illa paratam iam promiſſamque alijs præripuit ſpe certa ſalutem. Notandumque quod & archiſynagogi duodennis ſit filia, & mulier hæc ab annis duodecim ſanguine fluxerit, hoc eſt eodem quo

Digitized by Google

quo hæc nata ſit, tempore illa cœperit infirmari. Vna enim penè eademq; ſeculi huius ætate, & ſynagoga in patriarchis naſci, & gentiũ exterarum natio per orbem cœpit idololatriç ſanie fœdari. Nam & fluxus ſanguinis bifariam, hoc eſt, & ſuper idololatriæ pollutione, & ſuper ijs quç carnis ac ſanguinis delectatione geruntur, poteſt rectè intelligi.

Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis, & erogauerat omnia ſua, nec quicquam profecerat, ſed magis deterius habebat.] Medicos, ſiue falſos intellige theologos, ſiue philoſophos legumq; doctores ſecularium, qui multa de uirtutibus uitijsq; ſubtiliſſimè diſputantes, utilia uiuendi credendiq; inſtituta ſe mortalibus dare promittebant, ſeu certè ipſos ſpiritus immundos, qui uelut hominibus conſulendo, ſeſe pro Deo colendos ingerebant. Quibus certatim audiendis gentilitas quanto magis naturalis induſtriæ uires expenderat, tanto minus potuit ab iniquitatis ſuæ ſorde purgari. Sed hæc ubi populum Iudæorum ægrotaſſe, uerumq; de cœlo cognouit adeſſe medicum, cœpit & ipſa languoris ſui ſperare pariter & inquirere remedium.

Cum audiſſet de Ieſu, uenit in turba retro, & tetigit ueſtimentum eius, Dicebat enim, Quia ſi tetigero ueſtimentum eius, ſalua ero. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius.] Venit, & Dominũ tangit eccleſia, cum ei per fidei ueritatem appropinquat. Venit autem retro, ſiue Ioan. 12. iuxta id quod ipſe ait: Si quis mihi miniſtrat, 4. Reg. 13. me ſequatur. Et alibi præcipitur: Poſt Dominũ Deum tuum ambulabis. Siue quia præſentem in carne Dominum non uidens, peractis iam ſacramentis incarnationis illius, ad fidei & agnitionis eius gratiam peruenit. Sicq; dum participatione ſacramentorum eius ſaluari à peccatis meruit, quaſi tactu ueſtimentorum eius fontem ſui ſanguinis ſiccauit. Fons quippe ſanguinis eſt origo peccati. Cuiusq; fons ſanguinis eſt immundæ primordium cogitationis, ex quo peccatum omne naſcitur. Sed Dominus cum uerbis Euangelicis non ſolum opera & uerba mala compeſcere, ſed & cogitationum nequam radicem extirpare curauit, cum hæc utraq; ſacramentis Euangelicis emundari donauit, quaſi uirtutem exiccandi fontis obſcœni ſuis ueſtimentis indidit.

Et ſtatim Ieſus cognoſcens in ſemetipſo uirtutem quæ exierat de eo, conuerſus ad turbam aiebat: Quis tetigit ueſtimenta mea?] Non ut ipſe quæ neſciat doceatur interrogat, ſed ut uirtus quam bene nouerat, imò quam ipſe dederat, in muliere declararetur, & declarata agnitaq; uirtute fidei, multi ad ſalutem perueniant.

Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbam comprimentem te, & dicis quis me tetigit?] Quem turba paſſim comitans comprimit, una credula mulier Dominum tangit: quia qui diuerſis inordinatè glomerantium hæreſibus, ſiue peruerſis moribus grauatur, ſolo catholicæ eccleſiæ fideliter corde uenerantur. Nam ſicut quidam uidentes non uident, & audientes non audiunt, ita etiam tangentes non tangunt, qui non ſimplici, ſed dubio uel ſimulato corde Chriſtum tangunt. Vnde cuidã amanti quidem, ſed nondum plenè credẽti, dicit ipſe: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Ioan. 20. Apertè dicens, quid ſit ipſum ueraciter tangere, patri ſcilicet æqualem credere.

Et circumſpiciebat uidere eam quæ hoc fecerat.] Non obliuiſcitur filiorum ſuorum Dominus, nec in ſe ſperantes intueri deſiſtit, ſed omnes qui ſaluari merentur, ſuo dignos intuitu ac miſeratione iudicat. Iſte autem pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum. Pſal. 33.

Mulier autem timens & tremens, ſciens quod factum eſſet in ſe, uenit & procidit ante eum, & dixit ei omnem ueritatem.] Ecce quò interrogatio Domini tendebat, ut uidelicet confitente palàm muliere ueritatem ſuç diutinæ infirmitatis, ſubitæ credulitatis, diuinæ propitiationis, ac donatæ ſibi ſanationis, & ipſa certius confirmaretur in fide, & pluribus ſalutis & uitæ præberetur exemplum. Denique ſequitur:

Ille autem dixit: Filia, fides tua te ſaluam fecit, uade in pace, & eſto ſana à plaga tua.] Ideo filia, quia fides tua te ſaluam fecit. nec dixit, Fides tua te ſaluam factura eſt, ſed ſaluam fecit. In eo enim quod credidiſti, iam ſalua facta es.

Adhuc eo loquente, ueniunt ad archiſynagogum dicentes: Quia filia tua mortua eſt, quid ultra uexas magiſtrum?] Sanata à profluuio ſanguinis muliere, mox filia archiſynagogi mortua nunciatur: quia dum eccleſia à uitiorum labe mundata, & ob fidei meritum filia eſt cognominata, continuò ſynagoga perfidiæ ſimul & inuidiæ luctu ſoluta eſt. Perfidiç quidem, quia in Chriſto credere noluit: inuidiæ uerò, quia eccleſiam credere doluit. Scriptum nanq; eſt in Actibus apoſtolorum: Sequẽti autem ſabbato penè uniuerſa ciuitas conuenit audire uerbum Domini. Act. 13. Videntes autẽ turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, maledicentes. Et quod aiebant nuncij archiſynagogo, Quid ultra uexas magiſtrum? per eos hodieq; dicitur, qui adeo deſtitutum ſynagogæ ſtatum uident, ut reſtaurari poſſe non credant: ideoq; pro reſuſcitatione illius ſupplicandũ eſſe non æſtimẽt. Sed quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum: Marci 10. unde aptè ſequitur,

Ieſus autem uerbo quod dicebatur audito, ait archiſynagogo: Noli timere, tantummodo crede.] Archiſynagogus cœtus doctorum legis accipitur, de quo Dominus ait: Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. Matth. 23. Qui ſi credere ipſe uoluerit, etiã ſubiecta ei ſynagoga ſalua erit.

Et ueniunt in domum archiſynagogi, & uident tumultum, et flentes & eiulantes multum.] Et lætentur, inquit, omnes qui ſperant in te, in æternũ exultabũt & inhabitabis in eis. Pſal. 5. Quia uerò ſynagoga lætitiam hanc Dominicæ inhabitationis merito infidelitatis amiſit, quaſi inter flentes & eiulantes mortua iacet. Ibid. 5. Nec tamẽ ſuperna pietas funditus eã interire patitur, quin potius circa finem ſeculi reliquias eius ſecundum electionem gratiæ ſaluti & uitæ reſtituit. unde aptè ſubiungitur:

Et in-

Et ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, & ploratis? Puella nõ eſt mortua, ſed dormit.] Hominibus mortua, qui ſuſcitare nequiuerant, Deo dormiebat, in cuius diſpoſitione & anima recepta uiuebat, & caro ſuſcitanda quieſcebat. Vnde mos Chriſtianus obtinuit, ut mortui qui reſurrecturi eſſe non dubitantur, dormientes uocẽtur: ſicut Apoſtolus, Nolumus, inquit, uos ignorare fratres de dor/ 1.Theſ.4. mientibus, ut non contriſtemini ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Sed & in parte allegoriæ Ezech.18. cum anima, quæ peccauerit ipſa moriatur, tamen ea quam Dominus reſuſcitandam atq; ad uitam æternam præuidit eſſe uenturam, nobis quidem mortua fuiſſe, ſed ei obdormiuiſſe dici non incongruè poteſt.

Et irridebant eum. Ipſe uerò eiectis omnibus, aſſumit patrem & matrem puellæ, & cætera.] Quia uerbum reſuſcitantis irridere, quàm credere malebant, meritò foras excluduntur, utpote indigni qui potentiam reſuſcitantis ac reſurgentis myſterium uiderent. Item foras turba eijcitur, ut puella ſuſcitetur, quia ſi nõ prius à ſecretioribus cordis expellitur importuna ſecularium multitudo curarum, anima quæ intrinſecus iacet mortua, non reſurget. Nam dum ſe per innumeras terrenorum deſideriorum cogitatione ſpargit, ad conſiderationem ſui ſeſe nullatenus colligit.

Et tenens manum puellæ, ait illi: Tabitha, cumi, quod eſt interpretatum: Puella, tibi dico, ſurge.] Quærat diligens lector, quare uerax euangeliſta dictum Saluatoris exponẽs interpoſuerit de ſuo, Tibi dico, cum in Syro ſermone quem poſuit, non plus ſit dictum, quàm puella ſurge. Niſi fortè propter exprimendam uim Dominicæ iuſsionis, hoc agendum putauit, magis ſenſum loquẽtis, quàm ipſa uerba ſuis curãs intimare lectoribus. Nam & familiare cõſtat eſſe euangeliſtis atq; apoſtolis, cũ de ueteri teſtamẽto teſtimonia aſſumunt, magis ſenſum propheticum ponere curare, quàm uerba. Tenens autem manũ puellæ Dominus, ſuſcitauit eam: quia niſi prius mundatæ fuerint manus Iudæorum, quæ ſanguine plenæ ſunt, ſynagoga eorum mortua non conſurget.

Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat.] Bene ſurrexit, & ambulabat. Quemcunq; enim peccatis mortuum ſupernæ manus miſerationis reſuſcitatura tetigerit, nõ ſolum à ſordibus & ueterno ſcelerum exurgere, ſed & in bonis continuò proficere debet operibus, uidelicet iuxta Pſalm.14. Pſalmiſtam, ingrediens ſine macula, & opera exercens iuſtitiæ.

Et obſtupuerunt ſtupore maximo. Et præcepit illis uehementer, ut nemo id ſciret: & iuſsit dari illi manducare.] Ad teſtimonium quidem ueræ reſuſcitationis dari puellæ manducare præcepit, ne nõ ueritas, ſed phãtaſma quod apparebat ab incredulis putaretur. Sed etſi quis à ſpiritali morte ſurrexerit, cœleſti neceſſe eſt mox pane ſatietur, & diuini ſcilicet uerbi & ſacroſancti altaris particeps effectus. Nam iuxta moralem intellectum tres illi mortui quos Saluator in corporibus ſuſcitauit, tria genera reſurrectionis animarũ ſignificant.

Bedæ tom.7.

Siquidem nonnulli conſenſum malę delectationi præbendo latente tantum cogitatione peccati ſibi mortem conſciſcunt. Sed tales ſe uiuificare ſignificans Saluator, reſuſcitauit filiam archiſynagogi nõdum foras elatam, ſed in domo mortuam, quaſi uitium ſecreto in corde tegentem. Alij non ſolùm noxiæ delectationi conſen Luca tiendo, ſed & ipſum malum, quo delectãtur exempla mortuum ſuum quaſi extra portas efferunt. Et hos ſeſi pœniteant reſuſcitare demonſtrans, ſuſcitauit iuuenem filium uiduæ extra portas ciuitatis elatum, & reddidit matri ſuæ: quia reſipiſcentem à peccati tenebris animam unitati reſtituit eccleſiæ. Quidam uerò non ſolùm cogitando uel faciendo illicita, ſed & ipſa peccandi conſuetudine ſe quaſi ſepeliendo corrumpunt. Verùm nec ad hos erigendos minor ſit uirtus & gratia Saluatoris, ſi tamẽ adſint cogitationes ſolicitæ, quæ ſuper eorum ſalute ue/ Ioan.11. lut deuotæ Chriſto ſorores inuigilent. Nam ad hoc intimandum reſuſcitauit Lazarũ quatuor dies in monumento habentem, & ſorore atteſtante iam fœtentem, quia nimirũ peſsima noxios actus ſolet fama comitari. Notandum autem, quòd quanto grauior animæ mors ingruerit, tanto acrius neceſſe eſt, ut reſurgere mereatur, pœnitentis feruor inſiſtat. Nam leuiores & quotidiani erratus leuioris pœnitẽtiæ poſſunt remedio curari. Quod occultè uolens oſtendere Dominus iacentem in conclaui mortuam, facilima ac breuiſsima uoce reſuſcitat dicẽs: Puella ſurge. Quam etiam ob facilitatem reſuſcitandi iam mortuam fuiſſe negauerat. Delatum autem foras iuuenem mortuum, pluribus ut reuiuiſcere debeat dictis corroborat, cum ait: Iuuenis, tibi dico, ſurge. Quatriduanus uerò mortuus ut longa prementis ſepulchri clauſtra euadere poſſet, fremuit ſpiritu Ieſus, turbauit ſeipſum, lachrymas fudit, rurſum fremuit, ac magna uoce clamauit: Lazare, ueni foras. Et ſic tãdem qui erat deſperatus, diſcuſſo tenebrarum pondere uitæ luciq; redditur. Sed & hoc notandum, quòd quia publica noxa publico eget remedio, leuia autem peccata leuiori & ſecreta queunt pœnitentia deleri: puella in domo iacens pacis arbitris exurgit, eiſdemq; uehementer ut nemini id manifeſtent præcipitur. Iuuenis extra portam turba multa comitante atque intuente ſuſcitatur: Lazarus de monumẽto uocatus in tantum populis innotuit, ut ob eorum qui uidere teſtimonium, plurimæ Domino turbæ cum palmis occurrerent, & multi propter illum abirent ex Iudæis, & crederent in Ieſum. Quartum uerò mortuum nunciante diſcipulo Dominus audiuit: ſed quia qui pro eius excitatione precarentur uiui defuerant, Dimitte, inquit, ut mortui ſepeliant mortuos ſuos, id eſt, Math.8. mali malos noxijs laudibus grauent, & quia non adeſt iuſtus qui corripiat in miſericordia, oleum peccatoris impinguet Pſalm.140. caput eorum.

DOMINICA VICESIMAQVINta poſt Trinitatis. Ioan. 6.

IN illo tempore, cum ſubleuaſſet oculos Ieſus, & uidiſſet quia multitudo maxima uenit ad eum, dicit ad Philippum: Vnde emenus panes, ut manducent hi? Et reliqua.

Homiliam Bedæ inuenies in Dominica Lætare, ſuper euangelio eodem.

IN SEPTEMBRI FERIA QVARTA quatuor temporum. Marc. 9. Matth. 17. & Lucæ 9.

IN illo tempore, reſpondẽs unus de turba dixit ad Ieſum, Magiſter, attuli filiũ meũ ad te, habẽtem ſpiritum mutũ. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NArratur in præcedenti ſancti huius euangelij capitulo, quia ueniẽs ad diſcipulos ſuos Dominus, uidit turbam multã circa eos, & ſcribas conquirentes cum illis. Et cõfeſtim omnis populus uidens eum ſtupefactus eſt, & expaueront, & occurrentes ſalutabant eum. Notanda eſt in omnibus locis diſtantia mentis ſcribarũ & turbæ. Erat autem cum diſcipulis turba, erãt & ſcribæ, ſed adueniente Domino mox omnis turba ſtupefacta expauit, eumq́ ſalutans occurrit: ſcribæ nihil deuotionis, fidei, humilitatis & reuerentiæ ei exhibuiſſe narrantur. Quid autẽ cum diſcipulis Domini turbæ ſiue ſcribæ cõquirerent, euangeliſta non dicit. Poteſt uerò, ni fallor, aptè intelligi de hoc quæſtionem fuiſſe motam, quare ipſi cum eſſent diſcipuli Saluatoris, ſaluare dæmoniacũ, qui in medio erat poſitus, nõ poſſent, quòd ex ſequentibus euangelij uerbis poteſt conijci, dum dicitur.

Et interrogauit eos: Quid inter uos conquiritis? Et reſpondens unus de turba dixit: Magiſter, attuli filium meum ad te, habentem ſpiritum mutum, qui ubicunq; eum apprehẽderit, allidit eum, & ſpumat & ſtridet dentibus & areſcit. Et dixi diſcipulis tuis ut eijcerent illum, & non potuerunt.] Notandum autem quod ſemper loca rebus congruunt. In mõte Dominus orat, transformatur, diſcipulis arcana ſuæ maieſtatis aperit: in inferiora deſcendens turbæ occurſu excipitur, miſerorum fletu pulſatur: ſurſum diſcipulis myſteria regni reſerat, deorſum turbis peccata infidelitatis exprobrat: ſurſum patris uocem ijs, qui ſequi ſe poterant, pandit, deorſum ſpiritus malos ab his, qui uexabantur expellit. Qui etiam nunc pro qualitate meritorum alijs aſcendere, alijs uerò non deſiſtit deſcendere. Nam carnales adhuc & incipientes, quaſi ima petens conſortat, docet, caſtigat: perfectos autem quorum conuerſatio in cœlis eſt, ſublimius extollendo glorificat, liberius de æternis inſtruit, & ſæpè quæ à turbis ne audiri quidem ualeant, docet. Dęmoniacum autem hunc, quem deſcendens de monte Dominus ſanauit, Marcus quidẽ ſurdum mutumq́, Matthæus uerò lunaticum fuiſſe cõmemorat. Matth. 17. Significat autem eos de quibus ſcriptũ eſt: Stultus ut luna mutatur. Ecclef. 27. Qui nunquã in eodẽ ſtatu permanẽtes nunc ad hęc, nunc ad illa uitia mutati, creſcunt atq; decreſcunt. Qui muti ſunt nõ confitendo fidem, ſurdi nec ipſum aliquatenus ueritatis audiendo ſermonem. Spumant autẽ, cum ſtultitia tabeſcunt. Stultorũ namq; & languentium atq; hebetum eſt ſpumas ſaliuarum ex ore dimittere. Strident dentibus, cum iracũdiæ furore flãmeſcunt. Areſcunt cum ocio torpente langueſcũt, & nulla uirtutis induſtria cõfortati, eneruiter uiuunt. Quod autem ait, Et dixi diſcipulis tuis ut eijcerent illum, & nõ potuerũt, latẽter apoſtolos accuſat, cũ impoſsibilitas curandi interdũ nõ ad imbecillitatẽ curantiũ, ſed ad eorum qui curãdi ſunt, fidem referatur, dicente Domino: Fiat tibi ſecũdum fidẽ tuam.

Qui reſpondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud uos ero? quamdiu uos patiar? Matth. 9.] Non quo tędio ſuperatus ſit manſuetus ac mitis, qui non aperuit ſicut agnus corã tondente os ſuum, Eſaie 53. nec in uerba furoris erupit: ſed quo in ſimilitudinẽ medici ſi ęgrotum uideat, contra ſua præcepta ſe gerere, dicat: Vſquequo accedã ad domum tuam? quo uſq; artis meæ perdam induſtriã, me aliud iubẽte, & te aliud perpetrante? In tantum autem nõ eſt iratus homini, ſed uitio, & per unũ hominẽ Iudæos arguit infidelitatis, ut ſtatim intulerit:

Afferte illum ad me. Et attulerunt, inquit, eum. Et cum uidiſſet illum, ſtatim ſpiritus contur bauit eum, & eliſus in terram uolutabatur ſpumans.] Allatum Domino puerũ ſpiritus conturbat & elidit, quia ſępè dum conuerti ad Dominũ poſt peccata conamur, maioribus nouiſq́ antiqui hoſtis pulſamur inſidijs. Quod ob id utiq; callidus facit aduerſarius, ut uel odium uirtutis incutiat, uel expulſionis ſuæ uindicet iniuriã. Hinc eſt enim (ut de ſpecie trãſeamus ad genus) quòd eccleſię ſanctę primordijs tot grauiſsima inferebat certamina perſecutionum, quot ſuo regno dolebat ſubitò animarum illata fuiſſe diſpendia.

Et interrogauit patrem eius: Quantum temporis eſt, ex quo hoc ei accidit? At ille ait: Ab infantia, & frequenter eum & in ignem & in aquas miſit, ut eum perderet.] Erubeſcat Iulianus, qui dicere audet omnes homines abſq; ulla peccati contagione naſci in carne tanquam innocentes per omnia, quàm fuit Adam quando creatus eſt. Quid enim habuit iſte puer, ut ab infantia dæmonio uexaretur acerbiſsimo, ſi non ullo originalis peccati uinculo tenebatur, quem cõſtat nullum adhuc proprium potuiſſe habere peccatum? Cõfiteatur catholicus, quia nemo immunis à noxa primæ præuaricationis naſcitur, & inuocet gratiã Dei, qua liberetur de corpore mortis per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrum. Intelligat ſcriba doctus in regno cœlorum, in hoc dæmoniaco à Domino curato ſaluationem omnium fidelium eſſe deſignatam, qui originalis culpæ reatu aſtricti ueniunt in mundum, nec niſi unius redemptoris Ieſu Chriſti fide ſunt & gratia ſaluandi. Quod autem dictum eſt, & frequenter eum & in ignem & in aquas miſit, maxima humanæ uecordiæ facino

ta de-

ra deſignat. Ignis namq; ardor ad feruorem iracundiæ referendus eſt: aqua ad uoluptates carnis, quæ diſſoluere mentem per delicias ſolent. Vel certè in ignem fertur dæmoniacus quo adulterantiū corda ſuccēſa ſunt, & in aquas quæ ſolent extinguere charitatem.

Sed ſi quid potes, adiuua nos, miſertus noſtri. Ieſus autem ait illi: Si potes credere, omnia poßibilia credenti.] Aptum Dominus reſponſum reddit petenti. Ipſe enim ait: Si quid potes, adiuua nos. Et Dominus: Si potes, inquit, credere, poſſum uos miſertus adiuuare: quia fides non ficta omnia, quæ ſalubriter petit impetrare meretur. Cui contra leproſus, qui fideliter clamabat, Domine ſi uis, potes me mundare, congruum ſuæ fidei accepit reſponſum Volo, mundare. Matth. 8.

Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam.] Nemo repètè ſummus, ſed in bona cōuerſatione à minimis quiſq; incboat, ut ad magna perueniat. Alia nanque ſunt uirtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionē ſuam nō quibuſdam gradibus duceretur, iſte interrogatus an crederet nō reſponderet, Credo Domine, adiuua incredulitatē meam. Si enim credebat, cur incredulitatem dicebat? Si uerò incredulitatē habere ſe nouerat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inſpirationem gratię meritorum ſuorū gradibus fides creſcit, uno eodemq; tēpore is, qui necdū perfectè crediderat, ſimul & credebat & incredulus erat.

Et cum uideret Ieſus concurrentem turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus, ego tibi præcipio, exi ab eo, & amplius ne introeas in eum.] Cōminatio Domini diuini eſt uirtus imperij. Non autē puero qui uim patiebatur, ſed dæmoni qui inferebat comminatus eſt. Quia qui peccantem emendare deſiderat, uitium uiq; increpādo & execrando debet exterminare, ſed hominem amando refouere. Bene autē Dominus, qui ſpiritum immundū pellit ab homine, ſimul ne amplius in eum ingrediatur imperat. Quia ille ueraciter à Dæmoniaca dominatione liberatur, qui ad peccata à quibus ſemel pœnitendo mūdatus eſt, uitat malè uiuendo reuerti.

Et exclamans, & multum diſcerpens eum, exijt ab eo.] Exiturus ab homine ſpiritus immundus diſcerpit eum, ac furenti clamore terruit intuētes. Quia plerunq; diabolus dū de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quàm prius excitauerat, quando hoc quietus poſſidebat.

Et factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerēt, quia mortuus eſt. Ieſus autem tenens manum eius eleuauit illum, & ſurrexit.] Quē hoſtis impius iā fugere compulſus ſtrauit, ac mortuo ſimilem reddidit, hūc pius Saluator miti ſuæ dexteræ tactu leuauit. Qui ſicut uerū ſe eſſe Deū potentia ſaluandi docuit, ita etiā uerā ſe habuiſſe carnis naturā more tactus humani declarauit. Negat nāq; Manichæus inſanus ueraciter eū carne indutū fuiſſe, ſed ipſe cū tot lāguētes ſuo tactu erexit, mūdauit, illuminauit, hæreſim illius & antequā nata eſſet damnauit.

Et cum introiſſet in domum, diſcipuli eius ſecretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus eijcere eum? Et dixit illis: Hoc genus dæmoniorū in nullo poteſt exire, niſi in oratione & ieiunio.] Dum docet apoſtolos quomodo dæmō nequiſſimus debeat expelli, omnes inſtituit ad uitam: ut ſcilicet nouerimus grauiſſima quæq; uel immundorū ſpirituū uel hominū tentamenta ieiunijs & orationibus eſſe ſuperanda. Iram quoq; Domini, cum in ultionem noſtrorum ſcelerum fuerit accenſa, hoc remedio ſingulari poſſe placari. Ieiunium autem generale eſt non ſolum ab eſcis, ſed à cūctis illecebris abſtinere carnalibus: imò ab omnibus uitiorū cōtinere paſſionibus. Sic & oratio generalis non in uerbis ſolum eſt quibus diuinā clementiā inuocamus, uerumetiam in omnibus, quę in obſequium noſtri conditoris fidei deuotione gerimus, teſte Apoſtolo qui ait: Semper gaudentes ſine intermiſſione orate. 1. Theſ. 5. Quomodo enim quis omnibus horis atq; momentis ſine intermiſſione Deum poteſt inuocare ſermonibus? Sed tunc ſine intermiſſione oramus, cum ea ſolum opera gerimus, quæ nos pietati noſtri commendent autoris. Quo nimirum ieiunio, & qua oratione iuuante Domino cunctas antiqui hoſtis debellabimus ac propulſabimus inſidias.

FERIA SEXTA QVATVOR temporum. Lucæ 18.

IN illo tempore dicebat Ieſus parabolā hanc ad diſcipulos ſuos: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum nō timebat, & hominem non uerebatur. Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & ueniebat ad eum dicens: Vindica me de aduerſario meo, & nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Et ſi Deum non timeo, nec hominem uereor, tamen quia moleſta eſt mihi hæc uidua, uindicabo illam, ne in nouißimo ueniēs ſuggillet me. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PArabolas Dominus aut ſecundū ſimilitudinem aliquam ponit, ſicut de homine qui habebat duos filios, maiorem in agro ſibi propinquantem, minorem autem in longinquo luxuriantē: Lucæ 15. aut ex ipſa diſsimilitudine aliquid probat, ueluti eſt illud: Quod ſi fœnum agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic ueſtit, quanto magis uos modicæ fidei? Matth. 6. & Lucæ 12. Itaq; illud ſuperius genus his uerbis adiungi poteſt: Sicut illud, ita & illud. Hoc autē poſterius, his uerbis: Si illud, quāto magis illud? Aut ſi illud, quanto minus illud? Sed alicubi obſcurè, alicubi aperte iſta ponūtur. Hic ergo iniquus iudex non ex ſimilitudine, ſed ex diſsimilitudine adhibitus eſt. Non enim ullo modo ille iniuſtus iudex perſonam Dei allegorice ſuſtinet, ſed tamē quantū Deus, qui bonus & iuſtus, curet deprecāres ſe, huic conijci Dominus uoluit, quòd nec iniuſtus homo eos qui illum aſsiduis precibus tundunt, uel propter tædium deuitandū poteſt contemnere. Nam hoc eſt quod ait, Ne ueniēs ſuggillet me. Ipſa uerò uidua poteſt habere ſimilitu-

militudinem eccleſiæ, quòd deſolata uidetur donecueniat Dominus, qui tamen in ſecreto etiam nunc curam eius gerit.

Ait autẽ Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet uindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico uobis quia citò faciet uindictam illorum.] Si quem mouet cur electi Dei ſe uindicari deprecẽtur, quod etiã in Apo- Apoc.6. Matth.6. Matth.5. Lucæ6. calypſi Ioannis de martyribus dicitur, cũ apertiſsimè moneamur, ut pro noſtris inimicis & perſecutoribus oremus, intelligendum eſt eam uindictam eſſe iuſtorum, ut omnes mali pereãt. Pereunt autem duobus modis, aut cõuerſione ad iuſtitiam, aut amiſſa per ſupplicium poteſtate, qua nũc aduerſus bonos, quãdiu hoc ipſum bonis expedit uel temporaliter aliquid ualent. Quem finem iuſti cum uenire deſiderãt, quamuis pro inimicis ſuis orent, tamen non abſurdè uindictam deſiderare dicuntur.

Veruntamen filius hominis ueniens putas inueniet fidem in terra?] Quamuis omnipotens conditor ſemper electos ſuos ad ſe clamantes ſit uindicare paratus, in die tamen iudicij quod trementi eſt corde retinendum, cum idem conditor in forma filij hominis apparuerit, tanta erit raritas electorum, ut non tam ob clamorem fidelium iniuſtè damnatorum, quàm ob eorum torporem iuſtè damnandorũ totius iam mundi ſit accelerãda ruina. Quod autem Dominus quaſi dubitatiuè dicit, Putas inueniet fidem? non dubitat, ſed arguit. Verbo quippe dubitationis increpatur infidelitas, nõ opinatur diuinitas. Nam & nos aliquãdo de rebus quas certas habemus, increpatiuè uerbum dubitationis ponimus, cum corde non dubitemus. Velut ſi indigneris ſeruo tuo, & dicas: Contẽnis me, conſidera, forſitã Dominus tuus ſum. Et Apoſtolus ad quoſdã contem- 1.Cor.7. ptores ſuos: Puto autẽ, inquit, quòd & ego ſpiritũ Dei habeo. Qui dicit puto, dubitare uidet: ſed ille increpabat, nõ dubitabat. Ita ergo & Dominus ſcit quidẽ omnia, per quẽ facta ſunt omnia, & tamẽ dubitãdo increpat infideliũ corda.

IN SEPTEMBRI SABBATO QVAtuor temporum. Lucæ 13. Matth. 21. Marc. 11.

IN illo tempore, dicebat Ieſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat quidam plantatam in uinea ſua, & uenit quærens fructum in illa, & non inuenit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

POteſt quidem hæc arbor fici generis humani deſignare naturã, quæ bene plantata, hoc eſt, ad autoris ſui ſimilitudinem creata eſt. Sed Deo quærente per triennium fructum dare negauit, quia ante legem, ſub lege, ſub gratia obedire deſpexit. Verum ſi ad ſuperiora reſpexeris, animaduertes eam etſi generaliter omniũ, ſpecialiter tamen ſynagogæ typũ portare. Nã Lucæ 13. cum præmiſſa illa terribili tremendaq; ſententia, Si non pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis, mox de infœcunda atq; eradicanda arbore parabolam ſubiungit, apertiſsimè docet eos quibus loquebatur inſtar infructuoſæ fici, ſi non pœnituerint, eſſe ſuccidendos. Vinea ergo Domini Sabaoth, domus Iſrael eſt, ut Eſaiæ cantico docemur: ſynagoga autem in eadẽ domo condita, fici eſt arbor in uinea. Esaiæ 5. Sed qui uineam ſuam permiſit à uiatoribus deripi, hic etiam ficum iuſsit excidi.

Et uenit quærens fructum in illa, & non inuenit.] Ipſe qui ſynagogam per Moyſen inſtituit, Dominus in carne natus apparuit, & crebrius in ſynagoga docens, fructum fidei quæſiuit, ſed in phariſæorum mente non inuenit.

Dixit aũt ad cultorẽ uineæ: Ecce anni tres ſunt, ex quo uenio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio.] Per cultorem uineæ Apoſtolorum doctorumq; ordo exprimitur, quorum precibus ac monitis aſsidua plebi Dei cura ſuggeritur. His etenim Dominus ſæpiſsimè de infructuoſa Iudæorum gente querebatur, quòd per tres annos ſuæ uiſitationis, hoc eſt in legalibus edictis, in propheticis conteſtationibus, & in ipſa coruſcantis euãgelij gratia negligens extiterit.

Succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?] Non ab Apoſtolis, ſed à Romanis gens Iudæa ſucciſa, & à terra repromiſsionis eiecta eſt. Sed ſuccide, inquit, illam, ſucciſionis ei uenturæ cladẽ pœnitentiam ſuadendo propone. Quæ iuſto iudicio terram cum regno perdidit, pro cuius amore cœli ciues perſequi, ipſumq; cœli & terræ regem occidere non metuit, dicens per ſuos pontifices & phariſæos: Si dimittimus eum, ſic Ioan. 11. omnes credent in eum, & uenient Romani, & tollent noſtrum & locum & gentem. Poteſt etiam per terram ſterili ficu occupatam Iudaicæ plebis turba figurari, quæ noxia præpoſitorum umbra ne ueritatis lumẽ recipere poſſet preſſa, & ne ſupernæ dilectionis ſole calefieret, exẽplo eſt eorum prauitatis impedita, iuxta quod eiſdem alibi Saluator: Væ, inquit, uobis ſcribæ Matth. 23. & phariſęi hypocritę, qui clauditis regnum cœlorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.

At ille reſpondens, dixit illi: Domine dimitte illam & hoc anno uſq; dum fodiam circa illam.] Vox Apoſtolorum eſt, qui poſt paſsionem Domini pro Iudęis ſummopere precabantur, ne ab impœnitentibus Dominicæ crucis ultio peteretur. Vſq; dum fodiam, inquit, circa illam, id eſt, radicẽ infructuoſę mentis ligone bis acutæ inuectionis humiliẽ, & præſentium uidelicet preſſurarum, & horrorem perpetuæ damnationis incutiens. Omnis quippe foſſa in imo eſt. Et nimirum increpatio dum mentem ſibi demonſtrat, humiliat.

Et mittam ſtercora.] Id eſt malorũ, quæ fecit abominationẽ ad animum reducã, & cõpunctionis gratiam, quaſi de putredine ſtercoris exuſcitẽ.

Et ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam.] Cum diceret, Et ſi quidem fecerit fructũ, non ſubiunxit aliquid, ſed ſuſpendit ſententiã: cum uerò adderet, Sin autem, continuò iudiciũ uenturæ damnationis adnexuit dicens: In futurum ſucc-

rum ſuccides eam, quia uidelicet multo procliuiorem ad negandū, quàm ad confitendū Deū ſynagogā uidebat. Vnde & alibi rebus eandē figuram, quam hic uerbis agens, infœcundam ficum æternæ ſterilitatis maledictione dānauit: oſtendens uidelicet eam etſi fodiant Apoſtoli corripiēdo, *Matth.21. & Marc.11.* etſi ſtercus aduehāt peccata improperādo, nulla tamē pœnitentiæ fruge cumulandā, ſed diſtrictæ bipennis ſeueritate tollendam.

Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbatis. Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo.] Dicta de ficu parabola, Dominus in ſynagoga docuiſſe narratur, ut uidelicet intimetur non aliò parabolam tendere, ſed hoc eſſe fructum in ficulnea quærere, & non inuenire, uerbum ſynagogæ commodare, nec recipi. Quam tamen ne totam funditus ob culpam ſterilitatis extirpandam putares, ſed reliquias per electionē gratiæ ſcires eſſe ſaluandas, mox ibidem eccleſiæ primitiuæ ſanatio ſub incuruæ mulieris ſpecie ſubſequitur: quæ bene decē & octo annis fuit curuata, qui numerus ternario ſexies ducto perficitur: quia uidelicet eam, quę in teſtimonio legis, in uaticinio prophetię, & in reuelatione gratię per infirma opera langueret, oſtēdit. Senarius enim numerus, in quo mundi eſt creatura perfecta, operum perfectionem ſignificat. Tria uerò ſunt, ut dixi, tempora Dominicę uiſitationis, in quibus Iudæa, quia terrena magis quàm cœleſtia nouerat operari, quaſi decem & octo annis à ſuæ mentis erat rectitudine curuata.

Et erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.] Quia terrena ſapiens, infirma requirens, cœleſtia cogitare nondum ſciebat, audiens per prophetā, *Eſaiæ 1.* Si uolueritis & audieritis me, bona terræ manducabitis. Cui contrà membris eccleſię dicit Apoſtolus: *Colo.3.* Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.

Quam cum uidiſſet Ieſus, uocauit ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua. Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.] Vidit prædeſtinando per gratiam, uocauit illuſtrando per doctrinam, impoſuit manus ſpiritalibus donis adiuuādo, erexit ad glorificandum Deum, in operibus bonis uſq; in finem firmam prouehendo. Quos, *Rom.8.* inquit, prædeſtinauit, hos & uocauit: & quos uocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & magnificauit.

Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbato curaſſet Ieſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt in quibus oportet operari, in his ergo uenite & curamini, & nō in die ſabbati.] *Exod.15.* Sabbato curauit Ieſus, oſtendens iam eſſe tempus ut ſecundum prophetiam Cantici canticorum *Cantic.2.* aſpiraret dies, & remouerentur umbræ. Sed neſciebat archiſynagogus, uel hoc uel illud multo excellentius ſacramentum, quod ſabbato curādo Dominus intimabat: quia ſcilicet poſt ſex ſeculi huius ætates perpetua uitæ immortalis erat gaudia daturus. In cuius figuram Moſes ſabbato non à bona, ſed à ſeruili, hoc eſt, noxia præcepit actione feriandum: illud utiq; tempus præfigurans, quo ſecularia noſtra opera, nō autem religioſa, hoc eſt, Deum laudandi acta ceſſarent. Fallitur ergo & fallit archiſynagogus, quia lex in ſabbato nō hominē curare, ſed onera ferre, hoc eſt, peccatis grauari prohibuit.

Reſpondēs autem ad illum Dominus, dixit: Hypocritæ, unuſquiſq; ueſtrûm ſabbato non ſoluit bouem ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?] Infidelitatis quidem arguit principes ſynagogæ, & meritò hypocritarum, id eſt, ſimulatorum nomine notat, quos cū magiſtri plebium uideri appeterent, hominis ſanationem pecoris curæ poſtponere non puderet. Sed altiori ſenſu bouis & aſini uocabulo Iudæum Græcumq; ſignificat. De quorum uocatione ſcriptum eſt: Bos cognouit poſſeſſorē ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. *Eſaiæ 1.* Qui uterq; peccati uinculis abſolutus, ſitim æſtumq; mundi huius Dominici fontis hauſtu depoſuit.

Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit ſatanas ecce decem & octo annis, non oportuit ſolui à uinculo iſto die ſabbati?] Filia Abrahæ eſt anima quæq; fidelis, filia Abrahæ eccleſia de utroque populo ad fidei unitatem collecta, quæ tempore legis & Dominicæ reſurrectionis impleto per gratiam ſpiritus ſancti ſeptiformem uincula longæ captiuitatis erupit. Nam & hoc modo fortaſſe myſterium ſabbati, decemq; & octo annorum poteſt non inconuenienter intelligi. Idem eſt ergo myſticè bouem uel aſinum ſolutos à præſepio potum agi, quod eſt filiam Abrahæ à uinculo noxiæ inclinationis erigi, eccleſiam uidelicet ex Iudæis gentibuſq; congregatam laqueis peccatorum per aquam baptiſmatis abſolui, atq; ad cœleſtia ſperanda ſublimari. Notandum ſanè quòd infandiſſima hæreſis ex eo quod Dominus ait, Mulierem alligatam à ſatana, conatur aſtruere corporum humanorum uitia non ad Deum autorem, ſed potius ad diabolum pertinere: quaſi diabolus cum habeat ſemper cupiditatem nocendi, nocere cuiquam poſſit, niſi ab omnipotente acceperit poteſtatem. Nam quid aliud non ſolùm in libro beati Iob, quem memorata hæreſis cum cæteris ueteris inſtrumenti libris, & cum ipſo Deo qui dedit, quaſi maligno mundo principe ueſanus exufflat, ſed etiam in Euangelio declaratur, ubi dæmonia nec in porcos irent, niſi hoc illis ipſe concederet, ſicut & ſuprà docuimus. *Marc.5.*

Et cum hæc diceret, erubeſcebant omnes aduerſarij eius, & omnis populus gaudebat in uniuerſis quæ glorioſè fiebant ab eo.] Qui de dictis Saluatoris erubeſcunt, ficulneę ſterili ſe iure comparandos oſtendunt. Qui gaudent de miraculis eius, ad filiam Abrahæ Deum de ſua erectione glorificantem, hoc eſt, ad eccleſiam fidei pietate ſe pertinere declarant.

HOMILIARVM BEDAE PRESbyteri æſtiualium de tempore Finis.

BEDAE PRESBYTERI HOMILIAE DE SANCTIS AESTIuales, ac de dedicatione altariũ & templorum, nec non Commune ſanctorum.

IN FESTO INVENTIONIS ſanctæ crucis. Ioan. 3.

In illo tempore, erat homo ex phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SICVT ex lectione ſancti euãgelij, fratres chariſsimi, audiſtis, princeps Iudæorum uenit ad Dominum nocte, cupiens ſecreta eius allocutione plenius diſcere myſteria fidei, cuius aperta oſtẽſione ſignorum aliquatenus iam rudimenta perceperat. Qui quoniam prudenter ea quę ab illo fieri uidebat, intelligere curauit, ſublimiter ea quæ ab illo quærebat, inueſtigare promeruit.

Rabbi, inquit, ſcimus, quia à Deo uenisti magiſter. Nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cũ eo.] A Deo igitur Ieſum ueniſſe ad magiſteriũ cœleſte mundo adhibendum confeſſus eſt, Deum cum illo fuiſſe miraculis prodẽtibus intellexit, necdum tamẽ ipſum Deum eſſe cognouit. Sed quia quem magiſtrum nouerat ueritatis, ſtudioſe docendus adijt, meritò ad agnitionem diuinitatis eius perfecte doctus ſubijt, meritò utriuſq; natiuitatis eius, diuinæ ſcilicet & humanæ, ſed & paſsionis atq; aſcenſionis ipſius arcana percepit: necnon etiam modum ſecundæ generationis, & ingreſſum regni cœleſtis, aliaq; perplura doctrinæ euangelicæ ſacramenta Domino reuelante didicit.

Reſpondit etenim Ieſus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuò, nõ poteſt uidere regnũ Dei.] Quæ ſentẽtia tanto apertius cunctis fidelibus lucet, quanto conſtat, quia ſine huius luce fideles eſſe nequeunt. Quis etenim ſine lauacro regenerationis remiſsionem peccatorum cõſequi, & regnum ualet intrare cœlorum? Sed Nicodemus qui nocte uenit ad Dominum, necdum lucis myſteria capere nouerat. Nam & nox in qua uenit, ipſam eius qua premebatur ignorãtiam deſignat. Necdum enim eorum numero
Ephes. 5. ſociatus erat, quibus ait Apoſtolus, Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino: ſed inter eos potius remanebat, quibus loqui-
Esaie 60. tur Eſaias, Surge, illuminare Hieruſalem, quia uenit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt.

Reſpondit ergo Domino, & ait: Quomodo poteſt homo naſci, cum ſit ſenex? Nunquid poteſt in uentrem matris ſuæ iterato introire & naſci?] Quia enim ſecundæ natiuitatis adhuc neſcius perſeuerabat, de ſalute autẽ ſua iam ſolicitus extiterat, neceſſariò de una quam nouerat natiuitate, an poſsit iterari, uel quo ordine regeneratio poſſet impleri, quærebat: ne huius expers remanendo, uitæ cœleſtis particeps eſſe nequiret. Notãdum autẽ quia quod de carnali dixit, hoc etiam de ſpiritali eſt generatione ſentiẽdum, nequaquam uidelicet eam poſtquam ſemel expleta fuerit, poſſe repeti. Siue enim hæreticus, ſiue ſchiſmaticus, ſiue facinoroſus quiſq; in confeſsione ſanctæ trinitatis baptizet, non ualet ille, qui ita baptizatus eſt, à bonis catholicis rebaptizari, ne cõfeſsio uel inuocatio tanti nominis uideatur annullari. Et quia Nicodemus ad primam Domini reſponſionem ſolicitus, quomodo ſit intelligenda diligenter inquirit, meretur iam planius inſtrui, & quia ſecunda natiuitas non carnalis, ſed ſpiritalis ſit, audire.

Reſpondit namq; illi Ieſus: Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum Dei.] Cuius natiuitatis modum ſubſequenter exponens, prorſuſq; à carnali diſtinguens ait:

Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.] Natura ſpiritus inuiſibilis, carnis uiſibilis eſt: atq; ideo carnalis generatio uiſibiliter adminiſtratur uiſibilibus incrementis: quæ in carne naſcitur, per ætatum momenta proficit: ſpiritalis autem generatio tota inuiſibiliter agitur. Nam uidetur quidem baptizandus in fontem deſcendere, uidetur aquis intingi, uidetur de aquis aſcendere: quid autem in illo lauacrum regenerationis egerit, minime poteſt uideri. Sola hoc fidelium nouit pietas, quia peccator in fontem deſcendit, ſed purificatus aſcẽdit: filius mortis deſcẽdit, ſed filius reſurrectionis aſcendit: filius præuaricationis deſcendit, ſed filius reconciliationis aſcendit: filius iræ deſcendit, ſed filius miſericordiæ aſcendit: filius diaboli deſcendit, ſed filius Dei aſcendit. Sola hæc eccleſia mater, quæ generat nouit: cæterũ oculis inſpicientium uidetur talis exire de fonte, qualis intrauit, totumq; ludus eſſe quod agitur. Vnde in fine uidentes gloriam ſanctorum dicent gementes in tormẽtis: Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij. *Sapient. 5.* Quomodo ergo computati ſunt inter filios Dei? Et apoſtolus Ioãnes: Chariſsimi, inquit, nunc filij Dei ſumus, & nondum *1. Ioan. 3.* apparuit quid erimus. Quod ergo natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt: quia qui ex aqua & ſpiritu regeneratur, inuiſibiliter in nouum hominem mutatur, & de carnali efficitur ſpiritalis. Qui ideo recte non ſolum ſpiritalis, ſed etiam ſpiritus uocatur, quia ſicut ſubſtantia ſpiritus inuiſibilis eſt noſtris aſpectibus: ita is qui per gratiam Dei renouatur inuiſibiliter, fit ſpiritalis & Dei filius, cũ uiſibiliter omnibus caro & filius hominis appareat. Sequitur:

Non mireris quia dixi tibi, Oportet uos naſci denuò. Spiritus ubi uult, ſpirat, & uocem eius audis, ſed non ſcis unde ueniat, aut quò uadat. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu.] Spiritus ubi uult, ſpirat, quia ipſe habet in poteſtate, cuius cor gratia ſuæ uiſitationis illuſtret. Et uocẽ

eius audis, cum te præſente loquitur is, qui ſpiritu ſancto repletus eſt. ſed nō ſcis unde ueniat, & quò uadat: quia etiamſi te præſente quempiam ſpiritus ad horam impleuerit, non potes uidere quomodo in eum intrauerit, uel quomodo redierit, qui natura eſt inuiſibilis. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Et ipſe enim inuiſibiliter agente ſpiritu incipit eſſe quod nō erat, ita ut infideles neſciāt unde ueniat, aut quò uadat: id eſt, quia à gratia regenerationis uenit in adoptionem filiorum Dei, & uadit in perceptionē regni cœleſtis. Quærēte aūt adhuc Nicodemo, quomodo poſſent fieri: ſubiūgit dn̄s dicēs,

Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?] Non quaſi inſultare uolens ei qui magiſter uocetur, cum ſit ignarus ſacramentorū cœleſtium: ſed ad humilitatis illum uiam prouocans, ſine qua ianua cœleſtis non poteſt inueniri.

Si terrena dixi uobis, & non creditis, quomodo ſi dixero uobis cœleſtia, credetis?] Terrena illis dixit, ut in ſuperiori lectione inuenimus, cū de paſſione ac reſurrectione ſui corporis, quod de terra aſſumpſerat, loqueretur dicens: [Ioan. 2.] Soluite templū hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Non tamen credebāt uerbo quod dixit, ſed ne hoc quidem intelligere uolebant, quia non de alio quàm de templo corporis ſui diceret. Qui ergo terrena audientes non capiebant, quanto minus ad cœleſtia, id eſt, diuinæ generationis capienda myſteria ſufficiunt. Addit autem adhuc Dominus & de cœleſtibus ſacramentis, & de terrenis inſtruere eum, quem uidet ſapienter ac diligēter his quæ audit intēdere. Cœleſtis nanq; eſt aſcenſio eius ad uitam ſempiternā, terrena uerò exaltatio eius ad mortem temporalem. Dicit ergo de cœleſtibus:

Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, filius hominis qui eſt in cœlo.] Subiūgit uerò de terrenis:

Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.] Meritò autē quæritur, quomodo dicatur filius hominis uel deſcendiſſe de cœlo, uel eo tēpore quo hæc loquebatur in terra iam fuiſſe in cœlo. Nota eſt nanq; confeſsio fidei catholicæ, quia deſcendens de cœlo filius Dei, filium hominis in utero uirginali ſuſcepit, eumq; cōpleta diſpenſatione paſsionis ſuę reſuſcitauit à mortuis, & aſſumpſit in cœlū. Non ergo caro Chriſti deſcendit de cœlo, neq; ante tēpus aſcenſionis erat in cœlo. Et qua ratione dicitur, niſi qui deſcendit de cœlo filius hominis qui eſt in cœlo, niſi quia una Chriſti perſona eſt in duabus exiſtens naturis? Atq; ideo filius hominis rectè dicitur & deſcendiſſe de cœlo, & ante paſsionē fuiſſe in cœlo: quia quod in ſua natura habere nō potuit, hoc in filio Dei à quo aſſumptus eſt, habuit: ſicut propter eandē unius Chriſti perſonā quæ ex duabus extat naturis, [Act. 20.] Apoſtolus ait: Vos ſpiritus ſanctus poſuit epiſcopos regere eccleſiā Dei, quā acquiſiuit ſanguine ſuo. Neq; enim Deus in ſua ſubſtātia, ſed in homine aſſumpto ſanguinē quē pro eccleſia funderet, habuit. [Pſal. 46.] Hinc etiā Pſalmiſta dicit: Aſcendit Deus in iubilatione. Quomodo enim Deus niſi in homine aſcenderet, qui in ſuæ naturæ maieſtatis ſemper ubiq; præſens adeſt? Sed & hoc quærendū, quomodo dictū ſit, Et nemo aſcendit in cœlū, niſi qui deſcendit de cœlo: cū omnes electi ueraciter cōfidāt aſcenſuros ſe in cœlū, promittēte ſibi Dn̄o, Quia ubi ego ſum, illic & miniſter meus erit. [Ioan. 12.] Cuius tamē nodū queſtionis apertiſsima ratio ſoluit, quia uidelicet mediator Dei & hominū homo Chriſtus Ieſus electorū omniū caput eſt: itēq; om̄s electi eiuſdemq; capitis mēbra ſunt, dicente Apoſtolo, [Epheſ. 1.] Et ipſum dedit caput ſupra omnē eccleſiā: & rurſum, [1. Cor. 12.] Vos enim eſtis corpus Chriſti, & mēbra de mēbro. Nemo ergo aſcendit in cœlū, niſi qui deſcēdit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo, quod eſt apertè dicere: Nemo aſcēdit in cœlū, niſi Chriſtus in corpore ſuo, quod eſt eccleſia, qui in ſeipſo quidē primū cernētibus apoſtolis eminētioribus nimirū membris ſuis aſcēdit, & exinde in mēbris ſuis quotidie aſcendēs ſe colligit in cœlū. Hinc eſt enim quod ipſum corpus eius inter aduerſa præſentis ſeculi deprehēſum gloriatur & dicit, [Pſal. 26.] Nūc aūt exaltauit caput meū ſuper inimicos meos. ac ſi patēter dicat: Qui cæciſum à Iudæis Chriſtū, caput uidelicet meū ſuſcitauit à mortuis, ac fruſtratis omnium inimicorū inſidijs ſubleuauit in cœlū, ſpero q me etiam de præſentibus periculis eruēs meo capiti iungat in regno. Quia ergo nemo aſcēdit in cœlū, niſi qui deſcendit de cœlo, quiſquis in cœlū aſcendere deſiderat, ei qui deſcendit de cœlo, et eſt in cœlo, ſeu era fidei dilectioniſq; unitate cōiungat: apertè intelligēs, quia nullo alio ordine, niſi per eum qui deſcendit de cœlo, poteſt aſcēdere in cœlū. unde aliàs ipſe dicit: [Ioan. 14.] Nemo uenit ad patrē, niſi per me. Hæc ideo Nicodemo, ideo cūctis dicūtur catechumenis, ut diſcāt eius mēbris renaſcēdo incorporari, per quē poſsint aſcendere in regnū Dei. Et quia aſcenſio uel ingreſſus regni cœlorū nō poteſt fieri abſq; fide et ſacramentis dn̄icæ paſsionis, rectè ſubinſertur:

Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentē in deſerto, ita exaltari oportet filiū hominis: ut omnis qui credit in ipſum, nō pereat, ſed habeat uitā æternā.] Mira magiſterij cœleſtis arte Dn̄s magiſtrū legis Moſaicæ ad ſpiritalē legis eiuſdē ſenſum inducit, recordās hiſtoriæ ueteris, & hanc in figurā ſuæ paſsionis atq; humanę ſaluatiōis factā ediſſerēs. Narrat quippe liber Numerorū, [Num. 21.] quia pertæſus in eremo populus Iſraël itineris lōgi ac laboris, murmurauerit cōtra dominū & Moyſen, ideoq; Dn̄s immiſerit in illum ignitos ſerpētes: ad quorū plagas & mortes plurimorū, cum clamarent ad Moyſen, & ille oraret pro eis, iuſsit eum Dominus facere ſerpentē æneū, & ponere pro ſigno: Qui percuſſus, inquit, aſpexerit in eū, uiuet: & ita factū eſt. Plagę igitur ſerpentiū ignitorū, uenena ſunt incētiua uitiorū, quæ animā quā tangūt, ſpiritali morte pimūt. Et bene murmurās cōtra Dn̄m populus ſerpētiū morſib. ſternebatur, ut ex ordine flagelli exterioris agnoſceret, quātā intus pniciē murmurādo pateretur. Exaltatio aūt ſerpētis ænei quē dū pcuſsi aſpicerēt, ſanabātur, paſsio noſtri

redemptoris eſt in cruce, in cuius ſolum fide regnū mortis & peccati ſuperatur. Rectè etenim per ſerpentes peccata quæ animā ſimul & corpus ad interitum trahunt, exprimuntur: non ſolum quia igniti, quia uirulenti, quia ad perimē- Gen.3. dum ſunt aſtuti, uerumetiam quia per ſerpentē primi parentes noſtri ad peccandum perſuaſi, ac de immortalibus ſunt peccādo mortales eſſe ēti. Rectè per ſerpentē æneum Dominus oſtenditur, qui uenit in ſimilitudine carnis peccati, quia ſicut æneus ſerpens effigiem quidem ignitis ſerpētibus ſimilem, ſed nullū prorſus in ſuis membris habuit ardorē ueneni nocentis, quin potius percuſſos à ſerpentibus ſua exaltatione ſanabat: ſic nimirum, ſic redemptor humani generis non carnem peccati, ſed ſimilitudinem induit carnis peccati, in qua mortē crucis patiendo credentes in ſe ab omni peccato, & ab ipſa etiam morte liberaret. Sicut ergo Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita, inquit, oportet exaltari filiū hominis: quia ſicut illi qui exaltatum pro ſigno ſerpentem æneum aſpiciebant, ſanabātur ad tempus à corporali morte & plaga, quā ſerpentium morſus intulerat: ita & qui myſterium dominicæ paſsionis credendo, confitendo, ſynceriter imitando aſpiciunt, ſaluantur in perpetuum ab omni morte, quam peccādo in animo pariter & carne contraxerant. unde rectè ſubiungitur: Vt omnis qui credit in ipſo, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Cuius quidem uerbi patet ſenſus, quia qui credit in Chriſtum, non ſolum perditionem euadit pœnarum, ſed & uitam percipit ęternam. Et homo inter figuram diſtat & ueritatem, quia per illā uita protelabatur corporis, per hanc uita donatur ſine fine manſura. Sed curandum ſolerter eſt, ut quod intellectus bene ſentit, operatio cōdigna perficiat, quatenus cōfeſsio rectæ noſtrę fidei pie & ſobrie conuerſando ad perceptionē promiſſæ nobis uitæ mereatur attingere. Verū quia hæc de filio hominis dicuntur qui exaltari in cruce, & mortem potuit pati, ne putaret Nicodemus filium tantū hominis eſſe eum, à quo uita eſſet expectanda perpetua, curauit ei Dominus etiam diuinitatis ſuæ patefacere ſacramentum, unumq́; & eundem filium Dei & filiū hominis mundi oſtendere ſaluatorem. Nam ſe- Ioan.3. quitur: Sic enim dilexit Deus mundū, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat uitam æternā. Vnde notandum quòd eadem de filio Dei unigenito replicat, quæ de filio hominis in cruce exaltato præmiſerat, dicens: Vt omnis qui credit in eum, nō pereat, ſed habeat uitam æternā. Quia profectò idem redemptor noſter filius Dei ante ſecula exiſtens, filius hominis factus eſt in fine ſeculorum, ut qui diuinitatis ſuæ potētia nos creauerat, ad perfruendam uitæ beatitudinem perennis, ipſe per fragilitatem humanitatis noſtræ, nos reſtauraret, ad recipiendam quā perdidimus uitam. unde nobis ſatagendū eſt, fratres chariſsimi, ut diuinis beneficijs uicē rependentes, diligamus toto corde, tota anima, tota uirtute Deū patrem, qui nos tanto amore prior dilexit, ut proprio ſuo filio non parceret, ſed pro Rom.8. nobis omnibus traderet illū. Diligamus ipſum filium, qui cum in forma Dei eſſet, noſtræ libertatis & uitæ gratia formā ſerui accepit, factuſq́; eſt obediens uſq; ad mortē, mortem autem cru- Philip.2. cis: & ſicut de eo dicit Ioānes apoſtolus, Qui di- Apoc.1. lexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Diligamus ſanctū eiuſdem patris & filij ſpiritū, cuius gratia renati, cuius unctione ſignati ſumus in die redemptionis, qui ubi uult ſpirat: & ubicūq; ſpirat, continuò flamma eiuſdem diuinæ dilectionis accendit. Credamus ipſum patrē, & filium & ſpiritū ſanctum unum eſſe Deum & dominum noſtrum, ac debitis laudibus exaltemus nomē eius ininuicem, cui eſt gloria, imperium & poteſtas, &c.

IN FESTO DIVI IOANNIS Euangeliſtæ ante portā Latinā.

Matth.20. Marci 10.

IN illo tempore accedunt ad Ieſum Iacobus & Ioannes filij Zebedæi, dicentes: Magiſter, uolumus ut quodcunq; petierimus, facias nobis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

MAtthæus ſcribit hæc matrem filiorū Zebedæi Dominū poſtulaſſe pro illis: ſed Marcus ipſorū deſiderium atq; conſilium uolens aperire legentibus, tacet de interueniēte matre, & ipſos potius dicit poſtulare, quod ipſorum rogato per matrem nouerat eſſe poſtulatum. Deniq; Dominus ſecundum utrunq; euangeliſtam, non matri, ſed ipſis reſpondit:

Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem quem ego bibo? aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei, Poſſumus.] Neſciunt quid petant, qui ſedem gloriæ à Domino quam nondum merebantur, inquirunt. Iam enim delectabat eos culmē honoris, ſed prius uiā habebant exercere laboris: deſiderabant regnare ſublimiter cum Chriſto, ſed prius erat pati humiliter pro Chriſto. Nomine enim calicis ſiue baptiſmi, paſsionem deſignat martyrij, qua & ipſum, & illos decebat cōſummari. Vnde & alibi de ſua paſsione loquitur: Baptiſmo autem habeo baptizari, & quomo- Luce 12. do coarctor uſq; dum perficiatur? Et eidem paſſioni appropians orabat, dicens: Pater, ſi uis, Ibid.26. transfer calicem iſtum à me.

Ieſus autem ait eis: Calicē quidem quem ego bibo, bibetis, & baptiſmo quo ego baptizor, baptizabimini.] Quęritur quo modo calicē martyrij Zebedæi filij, Iacobus uidelicet & Ioannes biberint: aut quomodo baptiſmo Dñi fuerint baptizati, cū ſcriptura nar- Act.12. ret Iacobū tm̄ apoſtolū ab Herode capite trūcatū, Ioannes aūt propria morte uitā finierit. Sed ſi legamus Eccleſiaſticas hiſtorias, in quibus ſer- Lib.3. cap.18. tur quia & ipſe ꝑpter martyriū ſit miſſus in feruētis olei doliū, & inde ad ſuſcipiendā coronā Chriſti athleta proceſſerit, ſtatimq́; exilio relegatus

legatus in Pathmos inſulā ſit, uidebimus martyrio animum non defuiſſe, & bibiſſe Ioannem calicem confeſsionis, quem & tres pueri in ca- Dan.3. mino ignis biberunt, licet perſecutor non fuderit ſanguinem. Quod autem ſubiungit,

Sedere autem ad dexteram meam uel ad ſiniſtram, non eſt meum dare uobis, ſed quibus paratum eſt.] Sic intelligendum eſt: Regnum cœlorum non eſt dantis, ſed accipientis. Non eſt enim perſonarum acceptio apud Deum, ſed quicunq; talem ſe præbue- Act.10. rit, ut regno cœlorum dignus ſit, hic accipiet quod non perſonæ, ſed uitæ paratum eſt. Si itaque tales eſtis, qui conſequamini regnum cœlorum, quod pater meus triumphantibus & uictoribus præparauit, uos quoq; accipietis illud. Item, Non eſt meum dare uobis, ſed quibus paratum eſt. Non eſt meum dare ſuperbis, hoc enim adhuc erāt. Sed ſi uultis accipere illud, nolite eſſe quod eſtis. Alijs paratum eſt, & uos alij eſtote, & uobis paratum eſt. Quid eſt, alij eſtote? Prius humiliamini, qui iam uultis exaltari.

Et audientes decem, cœperunt indignari de Iacobo & Ioanne.] Decem apoſtoli non indignantur matri filiorum Zebedæi, nec ad mulierem audaciam referunt poſtulationis, ſed ad filios, qui ignorātes menſuram ſuam immodica cupiditate exarſerunt. Quibus & Dominus dixerat, Neſcitis quid petatis.

Ieſus autē uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui uidentur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum poteſtatem habent ipſorum. Non ita eſt autem in uobis, &c.] Humilis magiſter & mitis, nec cupiditatis immodicæ duos arguit poſtulantes, nec decem reliquos indignationis increpat & liuoris: ſed tale ponit exemplum, quo doceat eum maiorem eſſe qui minor fuerit, & illum dominum fieri qui omnium ſeruus ſit. Fruſtra igitur aut illi immoderata quæſierant, aut iſti dolent ſuper maiorum deſiderio, cum ad ſummitatem uirtutum nō potentia, ſed humilitatē ueniatur. Deniq; ſui proponit exemplum, ut ſi dicta paruipenderent, erubeſcerent ad opera. Et dicit,

Nam & filius hominis non uenit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.] Nota quòd crebrò diximus, cum qui miniſtraret filium hominis appellari: & dare animā ſuā redemptionem pro multis, quādo formam ſerui accepit, ut pro mundo ſanguinem funderet. Et nō dixit dare animam ſuam redemptionem pro omnibus, ſed pro multis, id eſt, pro eis qui credere uoluerunt.

IN VIGILIIS SANCTI IOannis Baptiſtæ. Lucæ 1.

Fuit in diebus Herodis regis Iudææ ſacerdos quidam, nomine Zacharias. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Venturus in carne dominus & redemptor noſter multos diſpēſationis ſuę teſtes præmiſit & nuncios, qui diuerſis temporibus diuerſis Iſraeliticæ plebis tribubus orti, non diuerſa fide, ſed uno eodemq; per omnia ſenſu, eiuſdem incarnationis myſterium prophetando præcinerent. Horum ultimus & quaſi limes quidam legis & euangelij, figuræ & ueritatis Ioannes apparuit, domino atteſtante qui ait: Lex & prophetæ uſq; ad Ioannem, ex eo regnum dei euan- Matth.11. gelizatur. Vnde etiam pluſquam propheta dictus eſt, quia quem cæteri à longe prophetādo ſolum prædixerant, ille & primo uenturū prophetando ſignauit, & mox uenientem oſtendendo monſtrauit. Qui certè gratia diſpenſationis non ſolum iuſtis, ſed & de pontificali ſtirpe ortis parentibus natus aſſeritur.

Fuit enim ſacerdos ſicut ex lectione euangelica audiuimus, nomine Zacharias, de uice Abia, & uxor illi de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabet. Erant autem iuſti ambo ante dominum.] Iuſtis quippe parentibus eſt genitus, ut eo confidentius iuſticiæ præcepta populis daret, quo hęc ipſe nō quaſi nouitia didiciſſet, ſed uelut hæreditario iure à progenitoribus accepta ſeruaret. De ſacerdotali proſapia ortus eſt, ut eo potentius imitationem ſacerdotij præconaretur, quo ipſum ad ſacerdotale genus pertinere clareſceret. Redemptor etenim noſter in carne apparens, ſicut rex nobis fieri dignatus eſt regnū cœleſte tribuendo, ita etiam pontifex factus eſt ſemetipſum pro nobis offerendo deo hoſtiam in odorem ſuauitatis. Vnde ſcriptum eſt: Iurauit dominus & non pœnitebit eum, tu es ſacer- Pſal.109. dos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Melchiſedech quippe, ut legimus, ſacer- Gen.14. dos dei ſummi, longe legalis ſacerdotij tempora præceſsit, offerens deo panem & uinum. Et ideo redemptor noſter ſacerdos eſſe dicitur ſecundum ordinem Melchiſedech, quia ablatis uictimis legalibus, idem ſacrificij genus in myſterium ſui corporis & ſanguinis in nouo teſtamento offerendo inſtituit. Quis ergo cōgruentius tranſlationem legalis, ut ſubſtitutionem euāgelici ſacerdotij, quàm ſummi iuxta legem ſacerdotis filius prophetaret? Qui cum & ipſe ſummus ſacerdos ſecundum legem exiſtere uideretur poſſe, maluit docente intrinſecus incommutabili ratione ueritatis noui ſacerdotis præco, quàm ſucceſſor & hæres exiſtere ueteris. Maluit doctus in ſpiritu uocatis in deſertum populis noui teſtamenti ſacramenta prædicare, quàm ad ſe uenientibus in templum, glorioſiſsimo illo tunc temporis ſacerdotij ueteris officio præeſſe. Prætulit longam ſolitudinis ſitim & eſuriem continuis hoſtiarum ſolennijs, pilis camelorum & cinctui zonæ pelliceæ, auro textas pontificum poſtpoſuit ſtolas. Vt quid enim hæc, fratres mei, niſi ut is qui merito iuſtitiæ perfectioris autoritatem ſibi prædicandi aſciuerat, ipſe etiam neglecto ordine, paterni pontificatus oſtenderet, quia non dubie melioris pontificatus præco & præcurſor exiſteret? Si uerò fraternitatem ueſtrā audire delectat, quis ſit Abia, de cuius uice Zacharias genus duxiſſe perhibetur, 1.Par.24.

hic

hic temporibus Dauid regis ſummus erat ſacerdos. Exod. 28. Siquidem iubente Domino per Moyſen, primò unus in lege pontifex Aaron eſt conſtitutus, poſt cuius mortem Eleazar filius eius ſacerdotium ſuſcepit. Et hoc quoq; mortuo, Phinees filius eius ſacerdotij ſucceſſor extitit, & ſic uſq; ad tempora Dauid per annos circiter quadringentos ſeptuaginta, unus poſt unum extitere pontificatus hæredes. At uerò Dauid cum 1. Par. 22. magno feruens ſtudio religionis templum Domino condere deſideraſſet, Dominus autē magis hoc per filium eius Salomonem uellet impleri, nihilominus ipſe Dauid omnia quæ ad futuram eiuſdem templi conſtructionem uel reuerentiam pertinerent, ſolicitus præparare curauit. Ibid. 26. Vnde etiam cantores ſtatuit, qui tempore ſacrificij quotidie pſalmos cum melodia reſonarent, atq; animos populi circumſtantis ad memoriam amoremq; cœleſtium, non ſolū ſub limitate uerborum quæ dicebantur, ſed etiā ſuauitate ſonorum quā dicebantur, erigerent. Volensq; ut creſcente cultu & magnificentia templi, decus quoq; miniſterij illius & miniſtrantium creſceret cœtus, conuocauit omnem progeniem filiorum Aaron, & eos uidelicet qui de Eleazar, & illos qui de Ithamar ſtirpe deſcēderant, diuiſitq; hos in partes uigintiquatuor, ac de his ſingulis ſingulos pontifices eligens, cæteros qui in partibus erāt ſacerdotij minoris, quī nunc presbyteratus uocatur, officio fungi præcepit, ea uidelicet prouiſione, ut dum quilibet pontificū uita decederet, quicunq; in eius parte optimus putaretur, ei in pontificatu ſuccederet. Quas uidelicet partes taliter ordinauit, ut ſinguli pōtifices cū ſubiectis ſibi ſacerdotibus, per octonos dies, hoc eſt à ſabbato uſq; ad ſabbatū, miniſtrarent. Et cum omnes gradu ſacerdotali eſſent æquales, unus tamen in eis qui dignior uideretur, ſpeciali reuerentia ac poteſtate præeminens, ſummi ſacerdotis nomen haberet. Qui autem ordo partiū earundem ſeruare deberet, miſſa corā Dauid rege & principibus familiarū ſacerdotalium, & Leuitarū ſorte quærebatur. Ibid. 24. In quarū diſtributione ſortiū, Abia de cuius uice & genere Zacharias oritur, octauo loco poſitus inuenitur. Et rectè præco noui teſtamenti, in quo gloria reſurrectionis mundo declaratur, loco octauæ ſortis naſcitur: quia & Dominus noſter una ſabbati, quæ eſt à die conditionis octaua, reſurrexit à mortuis, & nobis poſt ſex huius ſeculi ætates, ac ſeptimā quietis animarū, quæ eſt in alia uita, octaua iam ætas perpetitæ reſurrectionis promittitur in fine.

Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.] Sæpe cōtingit, ut hi qui iam perfecti hominū æſtimatione iudicātur, adhuc in oculis interni arbitri, minus aliquid perfectionis habeant: & rurſus euenire ſolet, ut nonnulli quibuſdam uirtutū operibus immoderatius ſtudendo, dum ſine ſcientia Deo placere appetunt, proximorum oculos offendant. A qua utraq; reprehenſione parentes beati Ioannis immunes eſſe declarātur, de quibus cum dictum eſſet, Erant autem iuſti ambo, continuò ſubnectitur, Ante Deum: & cū adiunctum eſſet, Incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini, mox infertur, Sine querela. Ac ſi apertè dicatur, Adeò ſe in actibus pariter & cogitationibus ſuis circūſpectè agebant, ut & diuinis obtutibus in occulto, & humano foris iudicio placerent, iuxta illud Apoſtoli: Prouidemus enim bona non ſolū 2. Cor. 8. coram Deo, ſed etiam coram hominibus.

Et non erat illis filius, eo quòd eſſet Elizabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.] Diuinitus eſt procuratum, ut ſterili matre & utroque parente prouectioris ætatis Ioannes naſceretur, quatenus etiam ipſe ortus eius miraculo pateſceret, uirum magnæ uirtutis futurum eſſe qui naſcebatur, ubi deſinente omni laſciuia concupiſcentiæ carnalis conſtaret: quia nulla in conceptione cauſa uoluptatis, ſed ſola cogitata ſit ſpiritalis gratia prolis. Sic Iſaac filius promiſſionis, qui in figuram redemptoris noſtri factus eſt obediens Gen. 21. patri uſq; ad mortem, de ueteranis parentibus & ſterili diu matre natus eſt: ſic Iacob & Ioſeph Gen. 25 & 30. patriarchæ, ſic Samſon fortiſſimus ducum, & Iudic. 13. prophetarum eximius Samuel ſteriles diu cor 1. Reg. 1. pore, ſed fœcundas ſemper uirtutibus habuere genitrices. ut miraculo natiuitatis, natorum dignitas noſceretur, & probarentur ſublimes in uita futuri, qui in ipſo uitæ exortu conditionis humanæ iura trāſcenderēt. quod uerò ſequitur,

Factum eſt autem, cum ſacerdotio fungeretur Zacharias in ordine uicis ante Deum, ſecundum conſuetudinem ſacerdotij, ſorte exijt ut incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini.] Claret quidem omnibus, quia iam redeunte ex ordine ſeptimana uicis ſuæ, quæ ei de uice Abia contigerat, templum miniſtraturus intrauit: ſed forte aliquibus obſcurum eſt, quia ſcriptura tacere uidetur, quo hæc ſint anni tempore geſta. Quibus intimandum, quia nec hoc ſcriptura prætermiſit, ſed ex eo quod addidit, latenter innuit.

Et omnis, inquiens, multitudo erat populi orans foris hora incenſi.] Vna etenim tantummodo per annum ſolennitas erat, in qua pontifice ad orandū ſancta ſanctorum intrante, nullum prorſus hominum intra fores templi remanere liceret, ſed omnes tempore oblationis exterius iuberentur orare. Hæc autem erat ſtatuta ſolennitas ſeptimo Paſchæ menſe, decima die menſis, quæ dies propitiationis ſiue expiationis uocabatur: quia uidelicet oblatis in altari holocauſti uictimis, ſanguis in ſancta ſanctorum ad expiandum inferebatur. Nec ſolum ſanguis ibi aſpergebatur, ſed & thymiama adolebatur, quod in præſenti lectione Zacharias feciſſe memoratur. Dicit ergo de hac ſolennitate Dominus Moyſi: Men Leuit. 16. ſe ſeptimo, decima die menſis affligetis animas ueſtras, nullumq; facietis opus. Expiabit autem pontifex ſanctuarium, & tabernaculum teſtimonij, atque altare, ſacerdotes quoque & uniuerſum populum: eritque hoc uobis legitimum ſempiternum, ut oretis pro filijs Iſrael, & pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno.

Et

Ibidem. Et paulò ſuperius, cum ritum eiuſdem expiationis doceret, ait inter alia: Nullus hominum ſit in tabernaculo, quādo pontifex ingreditur ſanctuarium, ut roget pro ſe, & pro domo ſua, & pro uniuerſo cœtu Iſraël, donec egrediatur. Lōgū eſt de ſingulis huius diei cerimonijs ſcripturæ teſtimonia ponere, lōgius multo ſingula ſufficienter, quomodo nunc ſpiritaliter in eccleſia agātur, exponere. Vnde hoc maximè libet ueſtræ fraternitatis auribus intimare, quàm cōuenienter electum ſit tempus, in quo præcurſoris Domini natiuitas, & uirtus futura nunciaretur. Septimus quippe menſis, & decima huius dies ſacratiſsimo huic oraculo dedicatur, quia nimirum ille naſciturus prædicabatur, qui conſummationem obſeruantiæ legalis, & euangelicæ gratiæ prædicaret initiū: quia ortus monſtrabatur illius, qui primus omnium & uenire, & iam adeſſe oſtenderet Dominum ſaluatorē, Rom. 10. de quo ſcriptū eſt: Finis enim legis Chriſtus ad iuſtitiā omni credenti. Nam & ſeptenario propter ſabbatum, & denario numero propter decalogum, legis adimpletio rectè figuratur. Dies hęc propitiationis erat & expiationis, in qua populus omnis ab operibus uacare, & per orationes atq; abſtinentiam affligi & caſtigari pręceptus eſt. Quod beati Ioannis & uitę & prædicationi multum congruit, qui & ipſe à mundanis uacans operibus, cœleſtibus ſolum ſtudijs ac deſiderijs animum dabat, & cōuenientes ad ſe turbas à malis operibus abſtinere, ac per pœnitentiam fidemq; expiari, & Chriſto conſecrari docebat: quia tempus iam diuinę propitiationis inſtaret, in quo cunctis piè quærentibus, regni cœleſtis pateret ingreſſus. Quod autē hac die pontifex ſanctuarium & tabernaculum teſtimonij, atq; altare, ſacerdotes quoq; & uniuerſum populum expiare iuſſus eſt, Ioannes ipſe quis ſit iſte pontifex, quæ hæc expiatio manifeſtat, cum illo ueniente ad baptiſmum ſuum loquitur, Ioan. 1. dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quæ uidelicet expiatio ſemel in anno celebrari ſtatuta eſt, quia ſicut Apoſtolus ait, Hebr. 9. Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe in ſalutem. Quod aūt pontifice ad rogandum ingrediente ſanctuariū, nemini hominum in tabernaculo eſſe licebat donec exiret, infirmitatem ſanctæ eccleſiæ deſignat, quæ pro fide eius pati necdum erat idonea. Quod in ipſis patefactum eſt apoſtolis, Matth. 26. qui inchoata eadem paſsione illius, omnes relicto eo fugerunt. Egrediebatur autem expleta expiatione pontifex, ut & alijs tabernaculū intrandi facultas daretur: quia perfecto ſuæ ſacrificio paſsionis, apparuit diſcipulis Chriſtus: & data ſpiritus ſancti gratia, ad offerēdas Deo hoſtias non ſolùm deuoti operis & orationis, ſed & proprij ſanguinis, eorum quoq; corda roborauit. Hæc de obſeruantia feſtiuitatis legalis latius expoſuimus, ut agnoſceret charitas ueſtra, quàm congruenter in ea noua gratiæ præconia ſumpſerint exordium, in qua tam multipliciter opus eiuſdem gratiæ & totius mundi redēmptio ſignificabatur.

Apparuit autem oranti Zachariæ angelus, ſtans à dextris altaris incenſi.] Quo notandum quòd non ſolū uirtute ſermonum quos protulit, uerumetiam ſtatu temporis, & loci ſitu in quo apparuit, gratiæ quam euangelizare uenerat, teſtimoniū perhibet. Tempore quippe oblationis ſacerdotij apparuit, ut uerum ſe ęternumq; pontificem, uerā pro mundi ſalute hoſtiam uenturā pręedicare ſignaret. Stabat iuxta altare incenſi, ut noui teſtamenti præconē ſe ueniſſe doceret. Duo nāq; Exod. 38. altaria erant in templo, quę duo teſtamenta ſignant in eccleſia. Primum altare holocauſti ære coopertum, & ante fores templi ad offerendas uictimas & ſacrificia poſitū, quod carnales ueteri teſtamenti cultores ſignificat. Deinde Ibidem 30. altare incēſi auro tectū, propter oſtiū ſancti ſanctorū, ad adolenda thymiamata erat ſtatutum, quod interiorē perfectiorēq; noui teſtamēti & cultorū illius gratiā deſignat. Stabat etiā à dextris eiuſdē altaris, ut nō terrena & infima, ſed gaudia cœleſtis & ſempiternæ beatitudinis, quę per dexteram ſolent figurari, hominibus ſe promittere mōſtraret: illis maximè qui per cordis ſui munditiā ipſi altare aureū effici, qui prope ingreſſum regni cœleſtis ſedula cogitatione aſsiſtere, qui aromata orationum per ignē amoris Deo incendere, qui dicere poſſunt cum Propheta, Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in Pſal. 140. conſpectu tuo. quod autem ait Zachariæ:

Quia exaudita eſt deprecatio tua, & uxor tua Elizabeth pariet tibi filiū.] Non eſt arbitrandū, quòd pontifex qui pro populo oraturus intrauerat, mutato repente animo pro priuatis negocijs cœperit rogare, maximè pro liberis, à quorū generatione in tantū homo ſenex ac decrepitus ſpem totam auerterat, ut neq; angelo promittente crederet naſci ſibi filiū poſſe. Sed hoc certiſsimè ſciendū, quia pro populi ſaluatione rogabat, quē & maximo peccatorū languore uexatū, & inſuper alienigenæ regis dominio preſſum nouerat. Vnde angelico oraculo & ſe exauditū cognouit à Dño, & quo ordine ſalus quā quęrebat eſſet aduētura didicit: quia uidelicet naſceretur ſibi filius, q propheta & doctor eximius exiſtēs, eundē populū ad uiā ueritatis, ſpēq; promerendę ſalutis conuerteret, & mox ſequeretur ipſe ſaluator, qui regni cœleſtis gaudia praſtaret.

Et uocabit, inquit, nomen eius Ioannes, & erit tibi gaudiū & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.] Magnæ laudis eſt & uirtutis indiciū, quotiēs in ſcripturis hominibus à Deo nomen imponitur uel mutatur. Bene autem præcurſor redemptoris noſtri Ioannes uocari iubetur, Ioannes quippe Domini gratia, ſiue in quo eſt gratia dicitur: quia & ipſe ſpecialem præ cæteris ſanctis eiuſdem præcurſionis gratiam accepit, & inauditam eatenus mundo cœleſtis ingreſſus gratiam prædicare aduenit. Qui ergo & gratia plenus extitit, & cęteris Dei gratiā euangelizauit, rectè præconiū gratiæ ipſo etiā ſuo nomine ſignauit. Meritò que in eius natiuitate multi a

exul-

exultandum prædicitur, per quem ſuæ regenerationis mundo autor oſtenditur.

Erit enim magnus coram Domino.] Notandũ quòd idem laudis præconium Ioãni ab angelo, quod ab euangeliſta patentibus fertur illius. Et illi enim iuſti ante Deum, & hic corã Domino magnus eſſe perhibetur. Quàm magnus autẽ coram Domino fuerit, ipſe qui ſolus uirtutem magnitudinis eius & donauit & nouit, Dominus *Matth. 11.* inſinuat, dicens: Non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta. Sed & angelus multifariam eius coram Domino magnitudinẽ ſubſequenter expoſuit,

Et uinum, inquiens, & ſiceram non bibet, & ſpiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ, & multos filiorum Iſrael conuertet ad Dominum Deum ipſorum.] Siquidem in eo quòd illum à uino & ſicera, id eſt, ab omni quod inebriari poteſt, continentiam habiturum aſſeruit, patenter indicauit, quia ab omnibus uitijs & mundi illecebris, quæ ſtatum mentis ſolent euertere, futurus eſſet immunis. In eo aũt quòd illũ adhuc ex utero matris ſpiritu ſancto replendũ eſſe memorauit, profectò quia natus in mundum, cunctis uirtutum fructibus eſſet clarificandus oſtendit. Quid enim uiuenti & conuerſanti inter homines poterat deeſſe uirtutis, qui etſi ut homo in iniquitatibus conceptus eſt, contra morem tamen humanæ conditionis non in delictis eum præuaricationis, ſed in gratia remiſſionis mater ſua peperit? Neq; enim dubitandũ eſt, quia ſpiritus ſanctus qui eum repleuit, etiã à peccatis omnibus abſoluit. Conſtat quippe ueridica patrum ſententia, quia lege non ſtringitur ſpiritus ſancti donum. Et propterea qui *Act. 10.* Cornelium & domum eius ante perceptionem baptiſmi ſua gratia conſecrauit, ipſe utiq; Ioannem non ſolum ante circunciſionem, ſed & ante natiuitatem eiuſdem gratiæ munere perfudit, ita ut officium ſuæ præcurſionis Domino adhuc in utero poſitus, quia loquendo nondũ poterat, iam gratulando præberet, quando ſicut *Lucæ 1.* ſequentia ſancti Euangelij teſtantur, intrante beata Dei genitrice, & ſalutante Elizabeth, exultauit in gaudio infans in utero eius. Sed & in eo quòd illum multos filiorum Iſraël ad Dominum Deum ipſorum conuerſurũ aſſeuerat, manifeſtè angelus quoniam magnus corã Domino eſſe futurus indicat, quem optimo genere cõuerſandi uitam peracturum eſſe declarat. Quę enim inter homines ſublimior, & Deo gratior eſſe conuerſatio poteſt, quàm eorum qui ſe caſtigant à uitijs, qui uirtutum ſtudijs animum ſubiugant, inſuper etiam alios quotidiano exercitio ad autoris ſui gratiam ſtudent conuertere & crebra animarum fidelium acquiſitione, gaudium ſemper patriæ cœleſtis augere?

Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & uirtute Heliæ.] Ioannes in ſpiritu & uirtute Heliæ Dominum præcedere dicitur, quia ſicut Helias in magna uirtute ſpiritus ſecundum eius aduentum prę uenier, ita Ioannes non minore ſpiritus potentia præditus præuenit primum. Sicut ille præcurſor futurus eſt iudicis, ita iſte præcurſor factus eſt redemptoris. Nec ſolum aduentus ordine, ſed doctrinæ quoq; ſimilitudine Ioannes in ſpiritu & uirtute Heliæ Dominum præceſsit. Nam ſicut de Ioanne angelus ſubiungit,

Vt conuertat corda patrum in filios, & incredibiles ad prudentiam iuſtorum.] Ita & Dominus per prophetã *Malach. 4.* non diſparem de Heliæ prædicatione ſententiã protulit, dicens: Ecce ego mittam uobis Heliã prophetam, antequam ueniat dies Domini magnus & horribilis, & conuertet corda patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum. Vnũ igitur atq; idem utriuſq; opus eſt, fidem ſcilicet atq; intellectum, quem habuere patres, filiorũ mentibus prædicando infundere. Nam patres & iuſti appellãtur ueteres ſancti, de quibus ſaluator ait diſcipulis: Multi prophetæ & iuſti cupierunt uidere quę uos uidetis, & non uiderũt. *Matth. 13. Luc. 10.* Filij uerò & incredibiles illius æui homines, quo uel Helias prædicaturus eſt, uel Ioãnes prędicabat, uocantur. Conuertit autẽ Ioannes corda patrum in filios, quia ſapientiam quam habuerunt patres Chriſtum credentes ac deſiderantes in carne uenire, transfudit in filios docẽdo eos credere & gaudere, Chriſtum in carne ueniſſe. Conuertit incredibiles ad prudentiam iuſtorum, quia eos quos ſine fide Chriſti inuenit de operibus legis fruſtra gloriantes, docuit credere in Chriſtum, eiuſq; ſe gratiæ tota intentione ſubmittere, ac præcedentium iuſtorum imitari prudentiam, qui & legem perficere diligentiſsimè ſtudebant, & nihilominus in gratia Domini Ieſu, non autem in operum ſuorum iuſtitia, ſalutem ſperare didicerant. Hinc nanque unus ex eis dicit, Iuſtus autem ex fide uiuit. *Abac. 2.* unde & apertè ſubiungitur:

Parare Domino plebem perfectam.] Hęc etenim pulcherrima Dominicæ plebis perfectio eſt, quã & Ioannes ſuo tempore prædicando parabat, & nunc Dominus ipſe donando per orbem latius adimplet, cum nos euãgelicis & uerbis inſtituti & imbuti myſterijs eandem fidem ac dilectionem habere diſcimus, quã legalibus præceptis edocti patres habuiſſe probantur. Hoc perfectiſsimum ſanctæ eccleſiæ decus eſt, cum ad eadem quę illos intraſſe conſtat, ſupernæ pacis gaudia ſuſpiramus: atq; ut hæc etiam nos intrare mereamur, cœleſtem in terris exercere uitam contendimus, cum eorum exemplo nulla quæ facimus uel percipimus, bona noſtris meritis adſcribimus, ſed ad autoris noſtri per omnia gratiam reſpicimus. De quo illorum quoq; teſtimonijs edocemur, quia ipſe eſt Deus, ipſe *Pſal. 94.* fecit nos & non ipſi nos, non ſolum ſcilicet ut homines ſimus, uerumetiam ut ſancti & beati homines ſimus. *Pſal. 102.* Cuius dona gratiæ ſi puro ſemper & infatigabili corde ſectamur, ipſe iuxta eorundem patrum promiſſa propitius fit omnibus iniquitatibus noſtris, ipſe ſatiat in bonis deſiderium noſtrum, ipſe non in operibus iuſtitię, quæ ex nobis habere potuimus, ſed in miſeratione & miſericordia quã ipſe donauit, nos in uitã coronet æternã, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, &c.

IN SOLENNITATE DEIPARAE uirginis Mariæ, quando ſalutauit Elizabeth. Lucæ 1.

IN illo tempore, exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LEctio ſancti euangelij, quam audiuimus, & redemptionis noſtræ nobis ſemper ueneranda primordia prædicat, & ſalutaria ſemper imitandæ humilitatis remedia commendat. Nam quia peſte ſuperbiæ attactum genus humanum perierat, decebat ut medicamentum humilitatis quo ſanaretur, prima mox incipientis ſalutis tempora prætenderent. Et quia per temeritatem ſeductæ mulieris mors in mundum introierat, congruum fuerat ut in indicium uitæ reuertentis mulieres ſe deuotæ humilitatis inuicem ac pietatis præuenirent obſequijs. Prior ergo nobis beata Dei genitrix, ad ſublimitatem patriæ cœleſtis iter oſtendit humilitatis, non minus religionis, quàm caſtitatis exemplo uenerabilis. Siquidem gloria uirginei & intemerati corporis qualis ſit uita ſupernæ ciuitatis, ad quam ſuſpiramus, inſinuat, ubi neque nubent neque nubētur, ſed ſunt ſicut angeli Dei in cœlis, ac uirtutem mentis eximiam, qua ad hanc pertingere debeamus, indicat. Nanque ſicut præcedente ſancti euangelij lectione cognouimus, poſtquam angelica uiſione & allocutione meruit ſublimari, poſtquam ſe cœleſti oraculo eam partu didicit, nequaquā ſe de donis cœleſtibus quaſi à ſe hæc eſſent extulit: ſed ut magis magiſque donis eſſet apta diuinis, in cuſtodia humilitatis greſſum mentis fixit, ita euangelizanti ſibi archangelo reſpondens: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum. Ut uerò ex hodierna lectione audiuimus eādem, quā angelo exhibuerat humilitatem, hominibus quoque curauit exhibere, & quod maioris eſt uirtutis, hoc etiam minoribus. Quis enim neſciat uirginem Deo conſecratam, muliere Deo dedita gradum habere potiorem? Quis dubitet matrem regis æterni, iure matri militis præferendam? Attamen ipſa memor ſcripturæ præcipientis, Quāto magnus es, te in omnibus humilia: mox, ut angelus qui loquebatur ei ad cœleſtia redijt, ſurgit ac montana conſcendit, geſtanſque in utero Deum, ſeruorum Dei habitacula petit, ac requirit alloquia. Et apte poſt uiſionem angeli in montana ſubijt, quæ guſtata ſuauitate ſupernorum ciuium humilitatis greſſibus ad uirtutum alta ſe tranſtulit. Intrat ergo domum Zachariæ atque Elizabeth, quam ſeruum ac præcurſorem Domini parituram nouerat, ſalutat, non quaſi dubia de oraculo quod acceperat, ſed ut congratulatura de dono, quod conſeruam accepiſſe didicerat: non ut uerbum angeli mulieris atteſtatione probaret, ſed ut mulieri prouectæ ætatis uirgo iuuencula miniſterium ſedula impenderet.

Gene. 3. — Matth. 22. — Eccleſ. 3.

Ut autem ſalutationem Mariæ Elizabeth audiuit, exultauit infans in utero eius, & repleta eſt ſpiritu ſancto Elizabeth.] Aperiente os ad ſalutandum beata Maria, repleta eſt mox ſpiritu ſancto Elizabeth, repletus eſt & Ioannes: atque uno eodemque ſpiritu ambo edocti, illa ſalutantem quæ eſſet agnouit, & ut matrem Domini ſui debita cum benedictione uenerata eſt, ille ipſum Dominū eſſe, qui in utero uirginis portaretur intellexit: & quia lingua necdum ualuit, animo exultāte ſalutauit, officiumque ſuæ præcurſionis quā deuotè, quàm libenter iuuenis eſſet impleturus, & antequam naſceretur adueniēte Domino quibus ualebat indicijs intimauit. Aderat nanque tēpus quo impleretur angeli ſermo quem dixerat, quia ſpiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ. Lucæ 1.

Repleta eſt ergo ſpiritu ſancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna.] Rectè uoce magna, quia magna Dei dona cognouit: rectè uoce magna, quia illum quem ubique præſentem nouerat, etiam corporaliter adeſſe ſentiebat. Magna etenim uoce nō tam clamoſa, quàm deuota intelligendum eſt. Neque enim modicæ uocis deuotione Dominū laudare ualebat, quæ ſpiritu ſancto plena flagrabat: quæ & illum in utero geſtabat, quo in natis mulierum maior nemo eſt: & eum adueniſſe gaudebat, qui conceptus ex carne matris uirginis filius altiſſimi uocaretur, & eſſet.

Exclamauit autem, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui.] Non ſolum benedicta inter mulieres, ſed inter mulieres benedicta maiori benedictione ſpecialiter inſignis. Benedictus fructus uentris tui. Nec ipſe generali ſanctorū more benedictus, ſed ſicut Apoſtolus ait, Quorū patres & ex quibus Christus ſecundū carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. (Rom. 9.) De huius ortu fructus Pſalmiſta myſtico ſermone teſtatur, dicens: Etenim Dominus dabit benignitatē, & terra noſtra dabit fructū ſuum. (Pſalm. 84.) Dedit quippe Dominus benignitatem, quia genus humanum à reatu præuaricationis per unigenitum ſuum liberare diſpoſuit: dedit benignitatem, qui eius ingreſſui uirginalis uteri templum ſpiritusſancti gratia conſecrauit. Et terra noſtra dedit fructū ſuum, quia eadem uirgo quæ de terra corpus habuerat, filium genuit diuinitate quidem Deo patri coæqualem, ſed ſibi carnis ueritate conſubſtantialem. De hoc & Eſaias humanæ redemptionis tempus intuens, ait: In illa die erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis. (Eſaie 4.) Germen nanque Domini fuit in magnificētia & gloria, cum ſempiternus Dei filius in carne tēporaliter apparens, magnitudine uirtutum cœleſtium mundo clarus effulſit. Fructus quoque terræ ſublimis effectus eſt, quando carnem quam de noſtra natura Deus mortalem ſuſceperat, uirtute reſurrectionis immortalem iam redditā ad cœlos ſublimauit. Rectè ergo dicitur, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uētris tui. Benedicta eſt enim incomparabiliter,

quæ & diuini germinis ſuſcepit gloriam, & coronã integritatis ſeruauit. Benedicta inter mulieres, per cuius partum uirgineum à natis mulierum maledictio primę matris excluſa eſt. Benedictus fructus uentris illius, per quem & ſemen incorruptionis, & ſupernæ hæreditatis, quam perdidimus in Adam, fructum recepimus. Et uere ac ſingulariter benedictus, qui nõ noſtro more poſtquam natus eſt, gratiam à Domino benedictionis percepit, ſed ipſe ad ſaluãdum mũdum benedictus uenit in nomine Dñi.

Et unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me?] O quanta in prophetiſſæ mente humilitas, quàm uerus ſermo Domini quem dixit, Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum & trementem uerba mea? Matrem quidem Domini, quæ ad ſe uenerat, mox ut uidit, eſſe cognouit: ſed nihil in ſe talis meriti reperiens, quo digna fieret à tãta hoſpite uiſitari. Vnde hoc mihi, inquit, ut mater Domini mei ueniat ad me: quia nimirum ipſe ſpiritus, qui ei prophetiæ donum contulit, munus pariter humilitatis præſtitit. Prophetico repleta ſpiritu genetricem ad ſe aduentaſſe Saluatoris intellexit, ſed humilitatis ſpiritu circunſpecta minus dignam ſe eius aduentu deprehendit.

Eſaia 66.

Ecce enim ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.] Intellexit Elizabeth eodem quo impleta erat ſpiritu reuelãte, quid illa exultatio ſui ſignificaſſet infantis, hoc eſt illius ueniſſe matrem, cuius ipſe præcurſor ac demonſtrator eſſet futurus. Et quàm miranda, quàm cita ſancti ſpiritus operatio. Nulla quippe in diſcẽdo mora eſt, ubi ſpiritusſanctus doctor adeſt. In uno eodemq; momẽto cum uoce ſalutãtis gaudiũ naſcitur infantis, quia dum uox ad aures peruenit corporales, uirtus ſpiritalis cor intrauit audientis, nec ſolum genitricem, ſed & ſobolem amore Domini aduenientis accendit. Vnde mox eadẽ præcurſoris Domini genitrix ea, quæ in occulto cognouerat, his qui ſimul aderant & audiebant palam euangelizare curauit. Nam ſubdit:

Et beata quæ credidit, quoniam perficientur in ea, quæ dicta ſunt ei à Domino.] Nam & hoc quoq; per ſpiritum didicit Elizabeth, quæ angelus ad Mariam uerba protulerit, quod illa mox euangelizanti crediderit, quòd hæc diuina operante potentia abſq; ulla eſſent dubietate complẽda. Mirumq; in modum idem ſpiritus eam cum repleuit, præſentium ſimul præteritorum & futurorum ſciẽtia inſtruxit. De præſentibus nanq; ſe edoctam monſtrauit, cum beatam Mariam matrem Domini ſui uocãs, quia redemptorem humani generis in utero geſtaret indicauit. Vnde etiam fructum uentris eius ſingulariter benedictum eſſe profeſſa eſt. Præteritorum ſe noticiam accepiſſe ſignauit, quæ & uerba angeli ad Mariam, & conſenſum Mariæ credentis ſibi innotuiſſe prodidit. Sed & futurorum ſcientiã ſibi non negatam intimauit, cum perficienda à Domino, quæ ei dicta eſſent aperuit. Quis autem fratres mei dicere, quis æſtimare ſufficiat, quæ tũc gratia ſpiritus Dei genitricem repleuerit, cum tanta in matre præcurſoris lux doni cœleſtis emicuit? Verùm audiamus uerba quæ dixit, ſi fortè ex his ualeamus aliquantulum dinoſcere quid intus habuerit. Audita ergo reſponſione Elizabeth, qua eam beatam inter mulieres prædicauit, matrem Domini ſui cognominauit, fide ſortem laudauit, ad cuius ingreſſum ſeipſam cum filio ſpiritu ſancto repletam eſſe ſignauit, non amplius tacere potuit dona quæ perceperat, ſed quæ ſemper animo gerebat, ubi aptum tempus inuenit, etiam deuota oris profeſſione patefecit. Nanq; ut uirginalem decebat pudorem, acceptum diuinitus oraculum aliquandiu ſilentio tegebat, arcanum myſterij cœleſtis in ſui pectoris abdito uenerabatur occultum, expectabat reuerenter donec ipſe donorum diſtributor quid ſibi doni ſpecialis tribuiſſet, quid ſecreti reuelaſſet, quandocunq; uellet oſtẽderet. At poſtquam eadem quæ ſibi erant chariſmata præſtita per alios ſpiritu reuelante eſſe patefacta cernebat, mox ipſa etiam theſaurum cœli quem in corde ſeruabat, aperuit. Ait ergo:

Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.] Quibus profectò uerbis primò dona ſibi ſpecialiter conceſſa confitetur, deinde generalia Dei beneficia quibus generi humano in æternum conſulere nõ deſiſtit, enumerat. Eius autem anima Dominum magnificat, qui omnes interioris hominis ſui affectus diuinis laudibus ac ſeruitijs mancipat, qui obſeruãtia præceptorum Dei ſemper eius potentiam maieſtatis ſe cogitare demõſtrat. Eius ſpiritus in Deo ſalutari ſuo exultat, quem nihil in terrenis libet, nulla caducarum rerum affluentia emollit, nulla aduerſitas frangit, ſed ſola illius à quo ſalus ſperatur ęterna, ſui conditoris memoria delectat. Quę cum omnibus perfectis uerba rectè conueniant, maximè tamen ea beatam Dei genitricem proferre decebat, quæ meriti priuilegio ſingularis ſpiritali ipſius dilectione flagrabat, cuius corporali conceptione gaudebat. Quæ iure in Ieſu, id eſt, in ſalutari ſuo ſpeciali præ cæteris ſanctis gaudio potuit exultare, quia quem perpetuum ſalutis autorẽ nouerat, hunc ipſum temporali ortu de carne ſua naſciturum eſſe ſciebat, quatenus in una eademq; perſona ueraciter & ſuus filius eſſet & Dominus. Quæ ſequentibus quoq; uerbis, quàm uilia de ſeipſa ſenſerit docet, & quod omne quicquid boni meriti habuit, hoc ſuperna gratia largiente perceperit, dicens:

Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.] Humilem quippe Chriſti ancillam ſuo iudicio ſe fuiſſe demonſtrat, ſed reſpectu gratiæ cœleſtis repente ſublimatam pronunciat, atque in tantum glorificatam, ut ſua beatitudo præcipua meritò cunctarum gentium uoce miretur. Addidit etiam adhuc diuinæ pietatis munera, quę mirabiliter acceperit, digna gratiarum actione collaudans.

Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.] Nil igitur ſuis meritis tribuit, quæ totam

magni-

Digitized by Google

magnitudinem ad illius donum refert, qui eſ/
ſentialiter potens & magnus exiſtens, fideles
ſuos de paruis atque infirmis fortes facere con
ſueuit, & magnos. Bene autem addidit. Et ſan/
ctum nomẽ eius, ut admoneret audientes, imò
omnes ad quos eius uerba peruenirẽt, inſtrue-
ret ad fidem, & inuocationem eiuſdem nomi/
nis aduolare, quatenus & ipſi ſanctitatis æter/
nę, ac ſalutis ueræ poſſent eſſe participes, iuxta
illud propheticum, Et erit omnis quicunque
Iohel.2. inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Ipſum
enim eſt nomen, de quo ſuprà ait, Et exultauit
ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Vnde ad/
huc apertius addit,

Et miſericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum.] Progenies autem & progenies uel utriuſ/
que populi, Iudæi uidelicet & gentilis appel/
lat, uel certè omnium per orbem nationũ, quas
in Chriſto credituras eſſe præuidebat: quia ſi/
cut Petrus ait, Non eſt perſonarum acceptor
Actu.10. Deus, ſed in omni gente qui timet eum, & ope/
ratur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Cõcinit autem
his beatæ Mariæ uerbis ipſius Domini ſermo,
quo non tantum matrem, quæ ſe corporaliter
meruit generare, ſed & omnes qui ſua præce/
pta ſeruarent, pronunciauit eſſe beatos. Cum
enim docente illo populum quodam loco, &
miracula faciente, omnes ſapientiam eius ac
uirtutes mirarentur, extollens uocem quędam
Lucæ 11. mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te
portauit, & ubera quæ ſuxiſti. At ille teſtimo/
nium ueritatis prolatum libenter accipiens,
continuò reſpondit: Beati qui audiũt uerbum
Dei, & cuſtodiunt illud, ut ipſa quoque mulier,
imò uniuerſi qui audiebant, ſe beatos fore con
fiderent, ſi diuinis uellent obtemperare man/
datis. Ac ſi apertè dicat: Quamuis ſingulare
præuilegium beatitudinis habeat, quæ filium
Dei incarnatum uirgo in utero geſtare, parere,
ac nutrire digna extitit, præcipuum tamen in
eadem uita perpetuæ beatitudinis locum & i/
pſi ſunt habituri, qui eius fidem ac dilectionem
caſto in corde concipiunt, qui ſedula in mente
præceptorum eius memoriam portant, qui hãc
& in mente proximorum ſolerti exhortatione
nutrire ſatagunt. Verùm quia uenerabilis Dei
genitrix miſericordiam eius omnibus per or/
bem, qui eum timerent affuturam eſſe perdo/
cuit, reſtat ut etiam ſuperbi & contemnentes
monita ueritatis, quid mereantur, inſinuet.

Fecit, inquit, potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.] In brachio ſuo, in ditione pro/
priæ uirtutis ſignificat. Non enim alieno ad o-
Sapient.12. perandum indiget auxilio, cui ſicut ſcriptum
eſt, ſubeſt cum uoluerit poſſe. Quod ad diſtin/
Pſalm.59. ctionem noſtræ bonæ operationis dicit, qui nõ
in noſtræ iuribus libertatis, ſed in Deo facimus
uirtutem, & ſicut aliàs ſcriptum eſt, Et brachiũ
Pſalm.43. eorum non ſaluauit eos, ſed dextera tua, & bra
chium tuum, & illuminatio uultus tui. Diſper-
ſit autem ſuperbos mente cordis ſui, quia ini-
Eccleſ.10. tium omnis peccati ſuperbia, ob cuius meri/
tum Dominus genus humanum à ſtabili habi/

tatione patriæ cœleſtis eijciens, in huius pere/
grinationem exilij longè, lateq; diſpulit: ſed &
his qui in peccatis perdurare non timent, gra/
uiorẽ futuræ diſperſionis uindictã reſeruauit.

Depoſuit potentes de ſede.] Eoſdem potentes ap/
pellat, quos antè dixerat ſuperbos. Qui ideo ni
mirum ſuperbi uocantur, quia ſupra menſuram
ſe ſuæ conditionis extollunt. Potentes autem
non quia uerè potentes ſunt, ſed quia confiden
tes in uirtute ſua, conditoris adiutorium quæ/
rere detrectant. Illi autem uerè potentes ſunt,
qui dicere cum Apoſtolo norunt: Omnia poſ/ Philip.4.
ſumus in eo qui nos confortat. De qualibus Iob.36.
ſcriptum eſt, Deus potentes non abijcit, cum
& ipſe ſit potens. Depoſuit ergo potentes de ſe
de, & exaltauit humiles, quia omnis qui ſe ex/
altat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabi Lucæ 18.
tur. Quamuis etiam ita rectè poſsit intelligi,
quòd nonnunquam illi ipſi, qui merito ſuæ ela-
tionis à Domino fuerant deiecti, denuò miſe/
rante illo ad humilitatis gratiam redeant, ſicq;
merito deuotæ humilitatis erigantur ad glo/
riam. Denique Saulus ad ſuperbiam de ſede
doctrinæ legalis depoſitus eſt, ſed mox ob hu/ Actu.9.
militatis ſubiectionem ad euangelizandã Chri
ſti fidem leuatus.

Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes.] Qui
æterna perfectè nunc eſuriunt, atque ad hæc
appetenda infatigabili operum iuſtorum in/
ſtantia certare non deſiſtunt, ſatiabuntur uti/
que cum ſui redemptoris gloria quam deſide/
rabant, apparuerit. At quicunque cœleſtibus
diuitijs terrenas præponere gaudent, hi nimi/
rum tempore ultimę diſcretionis inanes totius
beatitudinis dimittuntur à Domino, ideo'que
cum diabolo perennis miſeriæ pœna plectun-
tur. Quod etiam in hac uita ex parte non mini-
ma uidemus impleri, ut & humiles uidelicet ſu
pernæ bonitatis alimonijs repleantur, uirtu/
tumq; cœleſtium largitate diteſcant: & qui uel
de terrenis diuitijs gloriantes ſuperbiunt, uel
de opibus ſe bonorum operum quaſi hæc per
ſe habeant, extollunt, intus à lumine ueritatis
inaneſcunt. Singulis autem his uerſiculis, quos
de diuerſo ſuperborum atque humilium ſtatu
beata Maria protulit, adiungendum eſt quod
præmiſit, A progenie in progenies: quia nimi/ Iacob.4.
rum per omne labentis ſeculi tempus creator 1.Petr.5.
iuſtus ac miſericors & ſuperbis reſiſtere, & hu/
milibus dare gratiam conſueuit. Vnde bene
poſt generalem diuinæ pietatis & iuſtitiæ com
memorationem, ad ſpecialem nouæ incarna/
tionis diſpenſationem, qua mundum redime/
re dignatus eſt, confeſsionis ſuæ uerba conuer-
tit, dicens:

Suſcepit Iſrael puerum ſuum, memorari miſericordiæ ſuæ.]
Iſrael quippe uir uidens Deum interpretatur.
Quo nomine omnis redemptorum hominum
cœtus deſignatur, propter quos ut Deum uide
re ualeant, ipſe Deus homo uiſibilis inter homi
nes apparuit. Qui ſuſcepit Iſrael quaſi medicus
ægrum quem curaret, quaſi rex populum, quẽ
ab hoſtium incurſione defenderet, imò hoſte

proſtrato liberũ redderet, ac ſecum perpetuò regnare donaret. Et bene addidit, Puerum ſuũ, uidelicet humilem obedientemq́; ſignificans: quia non niſi per uirtutem humilitatis, quis ad ſortem poteſt redemptionis attingere. Vnde Matth. 18. & Dominus ait: Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Bene quoq; ſubiunxit, Memorari miſericordiæ ſuæ, quia quod Deus hominem ut redimeret, aſſumpſit, non humanæ meritum conditionis, ſed diuinæ donũ pietatis extitit. Quid enim poſt culpam præuaricationis, niſi iuſtam conditoris irã meruimus? Vnde reſtat, ut quotquot ad ſalutem uitamq́; recuperamur æternã, non hoc nobis, ſed eius gratiæ tribuamus, cui dictum eſt, In ira miſericordiæ memor eris. Abac. 3.

Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula.] Patrum memoriam faciens beata Maria, recte Abraham nominatim exprimit: quia etſi multi patres ac ſancti Dominicæ incarnationi teſtimonium myſticè protulerunt, ipſi tamen primò manifeſte ſunt eiuſdem incarnationis, ac noſtræ redemptionis arcana prædicta: ipſi ſpecialiter dictum eſt, Atq; in te benedicentur uniuerſæ cognationes terræ. Geneſ. 12. Quod ad Dominum Saluatorem pertinere nullus fidelium dubitat, qui ad dandam nobis benedictionem perpetuam, de ſtirpe Abrahæ ad nos uenire dignatus eſt. Semen autem Abrahæ non illos tantũ dicit electos, qui ex Abrahæ progenie ſunt corporaliter ęditi, uerum etiam nos qui de gentibus ad Chriſtum congregati, illis fidei ſocietate patribus copulamur, à quibus proſapię carnalis origine longè ſegregamur. Et nos enim ſemen ac filij ſumus Abrahæ, cum ſacramentis noſtri redemptoris, qui de genere Abrahæ carnem aſſumpſit, renaſcimur. Nos ſumus filij Abrahæ, cum illum uidere ſolerti intentione quærimus, cuius diem ipſe Abraham exultauit ut Ioan. 8. uideret, & uidit & gauiſus eſt. Hinc autem Apoſtolus ait, Galat. 3. Si autem uos Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundum promiſsionem hæredes. Recte autem in concluſione ſubiungitur, In ſecula: quia nimirum præfata promiſsio ſupernæ hæreditatis nullo unquam fine claudetur. Nam & uſque in finem ſeculi huius non deerunt, qui in Chriſtũ credendo ſemẽ fiant Abrahæ, & futuræ beatitudinis eidem ſemini manebit gloria perennis. Vnde nos neceſſe eſt, fratres chariſsimi, quibus æterna merces à Domino promittitur, indefeſſo niſu mentis pro eius perceptione luctari. Oportet enim ut pro obtinendo bono, quod ſine fine cupimus habere, ſine ulla intermiſsione donec accipiamus, certare curremus. Verba igitur euangelicæ lectionis frequenti meditatione reuoluamus, exempla beatæ Dei genitricis Mariæ ſemper animo retineamus, ut & in conſpectu Dei humiles inuẽti, & proximis quoque honore debito ſubmiſsi mereamur unà cum ipſa perpetuò ſublimari. Studeamus ſolicitè ne nos laudantium indebitè fauor extollat, cum illam uideamus inter uerba ueræ laudationis inconcuſſam humilitatis tenuiſſe conſtantiam. Si immoderatus temporalium rerum nos appetitus delectat, reminiſcamur quia iudex noſter diuites dimittit inanes: ſi temporalis afflictio fortè mẽtem conturbat, recogitemus quia & humiles exaltat. Nunquã de impetrãda admiſſorum uenia deſperemus, quia miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Nulli inter mala quæ fecit grauior impœnitendi culpa ſurripiat, quia Deus ſuperbis reſiſtit, eosq; à beatorum ſorte ſecernẽs, per uaria pœnarum loca pro peccatorum uarietate diſpergit. Fit autem largiente Domino, ut ſi beatæ Mariæ ſemper actus & dicta recolamus, ſemper in nobis & obſeruantia caſtitatis & uirtutis opera perſeuerent. Nam & optimus ac ſaluberrimus in ſancta eccleſia mos inoleuit, ut hymnus ipſius quotidie cum pſalmodia ueſpertinæ laudis ab omnibus canatur, quatenus ex hoc animos fidelium & frequentior Dominicæ incarnationis memoria ad affectum deuotionis accẽdat, & recogitata ſæpius exempla genitricis illius in uirtutum ſoliditate confirment. Et hoc opportunè ad ueſperas fieri complacuit, ut uidelicet fatigata per diem & diſtenta diuerſis cogitationibus mens noſtra, incumbente tempore quietis ad unionem ſe ſuæ conſiderationis colligeret: iamq́; ſalubriter admonita quicquid ſuperfluum uel nociuũ diurna negatione contraxiſſet, totum hoc nocturnis precibus denuò ac lachrymis ex tempore mundaret. Verum nos quia in longũ duximus ſermonem, iam conuerſi ad Dominum clementiam ipſius poſtulemus, ut & memoriã beatæ Mariæ congruis ueneremur officijs, & ad celebranda Dominicæ natiuitatis ſolennia purioribus animis uenire mereamur, adiuuante ipſo ad facienda opera ſpiritalia, & ad percipienda dona cœleſtia deſiderium noſtrum, qui pro nobis incarnari, atque inter homines uiuendi formam dare uoluit unigenitum ſuum Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, cum quo uiuit & regnat Deus in unitate ſpiritusſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN VIGILIIS APOSTOLORVM Petri & Pauli. Ioan. ultimo.

IN illo tempore dixit Ieſus Petro: Simon Ioannis diligis me plus his? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

VIrtutem nobis perfectæ dilectionis præſens ſancti euangelij lectio cõmendat. Perfecta etenim dilectio eſt, qua Deũ ex toto corde, tota anima, tota uirtute, proximum autem Deuter. 6. Matth. 22. tanquã noſmetipſos diligere iubemur. Et neutra harum dilectio ſine altera ualet eſſe perfecta: quia nec Deus uerè ſine proximo, nec ſine Deo uerè poteſt proximus amari. Vnde Dominus toties interrogato Petro, an ſe diligeret, & illo reſpondente, quòd eum ipſo teſte diligeret, adiun-

adiungebat per ſingula, ita concludens: Paſce oues meas, ſiue agnos meos. Ac ſi apertè diceret: Hæc ſola & uera eſt probatio integri in Deum amoris, ſi erga fratres ſtudueris curam ſoliciti exercere laboris. Nam quicunque fratri opus pietatis quod ualet, impendere negligit, minus iuſto ſe conditorem diligere oſtendit, cuius mandatum in ſuſtentanda proximi neceſſitate contemnit. Quę profectò charitas, quoniã ſine diuinæ gratia inſpirationis minimè poſſit haberi, tacitè quodãmodo Dominus inſinuat, qui Petrum de illa interrogans, Simonem eum Ioannis, quod nuſquam alias, cognominat. Simon, inquit, Ioannis diligis me plus his? Vbi quamuis ſimpliciter mẽtio facta terreni parentis eius poſſit intelligi, non tamen ab re eſt, ſi quis nomine Ioannis donum ſupernæ generationis myſticè indicatum uelit accipere, de quo apoſtolus Ioannes admonendo teſtatur: Chariſsimi, diligamus inuicem, quoniam charitas 1.Ioan.4. ex Deo eſt: & omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum. Simon nanq; obediẽs: Ioannes dicitur Dei gratia. Et propterea rectè primus apoſtolorum, cum de amore ſuo requiritur, Simon Ioannis, id eſt, obediens Dei gratiæ uocatur, ut liquidò cunctis oſtendatur, hoc quòd maiore præ cæteris obedientia Domini iuſsis obſequitur, quod ardentiori illum charitate amplectitur, non humani meriti, ſed mune- Rom.5. ris eſſe diuini. Vnde & apoſtolus Paulus eadẽ gratia cõfortatus aiebat, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per ſpiritum ſanctũ qui datus eſt nobis. Qui ergo cæteris flagrantius Dominum amare probatur, filius Ioannis cognominatur: quia nimirum uirtus eiuſdem amoris nõ niſi per gratiam ſpiritus percipitur. Qui tamen ipſe (notandum) quàm cautè & circunſpectè teſtimonium reddat ſuo amatori, cũ Domino ſciſcitante an ſe plus alijs diligeret, nõ eſt auſus reſpondere, Tu ſcis q̃a amo te plus his: ſed temperata ac ſimplici uoce, Etiam, inquit, Domine, tu ſcis quia amo te. Quod eſt apertè dicere: Scio quidem, quia ipſe te, ut tu melius noſti, integro corde diligo: quantum uerò te alij diligant, mihi quidem ignotum, ſed tibi omnia ſunt nota. Cuius cautelæ reſpõſionis noſtræ profectò eſt inſtitutio locutionis ſimul & cogitationis, ut uidelicet eius exemplo diſcamus minus de noſtræ conſcientiæ puritate præſumere, minus temerè de fraternæ conſcientiæ occultis iudicare, in dubijs maximè rebus, & quæ qua intẽtione uel neceſsitate gerantur, inſpicere nequimus. Nam de apertis fratrum erratibus, non ſolum poteſtatem, ſed & præceptũ iudicandi ut corrigantur habemus, dicẽte Domino: Si peccauerit frater tuus, increpa illum: Matth.18. & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi. Ambigua autem eorum geſta, & quæ in quamlibet partẽ interpretari poſſunt, diuino potius examine reſeruare iubemur. Dicit nanq; Apoſtolus: Noli- 1.Cor.4. te ante tempus iudicare, quoadusq; ueniat Dominus, qui & illuminabit abſcõdita tenebrarũ, & manifeſtabit conſilia cordium. Siquidem & ipſe Petrus idcirco ſe in hac Dominica interrogatione cautius reſpondendo cohibebat, quia meminit ſe pridẽ imminẽte eius paſsione plus ſibi conſtantiæ tribuiſſe, quàm haberet: ſpondẽdo uidelicet ſe eſſe paratum, & in carcerẽ & in mortem ire cum illo, qui necdum erat idoneus inſtante periculo ſaltem confiteri, quia noſſet illum, uel quia fuiſſet aliquando cum illo. Inſtructus ergo periculo priore cautius loqui cũ Domino, quę bene didicerat humanæ conſciẽtię ſtatum melius noſſe, quàm ipſa ſe conſciẽtia ullatenus noſſe ſufficeret. De fraterni quidẽ cordis occultis nil prorſus audet definire: de ſui autem amoris integritate nõ ſuimet ſolius, ſed & ipſius qui interrogabat, Domini teſtimonium pandit etiã inquiẽs: Domine tu ſcis, quia amo te. O quàm felix, & pura conſcientia, quæ conditori ſuo, cuius nuda oculis & aperta omnia nouit, dicere non metuit, Domine, tu ſcis, quia amo te. Quàm caſta & ſancta anima, quę & ſuã cogitationem Domino patere nõ dubitat, & ſe nil aliud quàm ea quæ Dominus approbat, cogitare non ignorat. Vnde bene in Apocalypſi Apoc.4. ſanctorũ corda phialis aureis comparantur, dicente Ioanne: Et habebant ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorũ, quę ſunt orationes ſanctorum. Citharas quippe aureas habent electi, quia omnis eorum ſermo, omne quod de illorum actibus ad noticiã proximorũ fama uulgante perſonuerit, puræ dilectionis luce rutilũ apparet. Phialas quoq; habẽt aureas, quæ ſunt uaſa patula amplitudine diffuſa, quia corda ſua quo uerius ſolo eiuſdem dilectionis ſentiunt igne ſplẽdeſcere, eo latius hæc diuinis gaudent pandere cõſpectibus. Vnde rectè ſubiungitur: Plenas odoramentorũ, quæ ſunt orationes ſanctorum. Phialæ namq; aureæ odoramentorum plenitudine redundãt, cum fulgida charitate iuſtorum præcordia, uirtutum quoq; ſpiritalium opinione proximis innoteſcunt. Et pulchrè ipſe qui hæc uidebat Ioannes interpretando ſubdidit, Quę ſunt orationes ſanctorum. Odoramẽta etenim phialarum ſunt orationes ſanctorũ: quia quicquid boni operantur aut dicunt, qui ſimplici intentione Deo deſeruiunt, totum hoc profectò uicem pro eis orationis adimplet, quando deuotionem mentis eorum diuinis commendat aſpectibus. Neq; aliter uerò apoſtolicum illud præceptum quo ait, Sine in- 1.Tim.5. termiſsione orate, perficere ualeamus, niſi omnes actus, ſermones, cogitatus, ipſa etiam ſilentia noſtra ita Domino donante dirigamus, ut ſingula hæc cum timoris illius reſpectu temperentur, cuncta perpetuæ noſtræ ſaluti proficua reddantur. Prouida autem pietate Dominus, tertio Petrũ an ſe diligat, interrogat, ut ipſa trina confeſsione uincula, quæ illum ter negando ligauerant, abſoluat: & quotiens territus eius paſsione, quòd eum noſſet, negauerat, totiens eius reſurrectione recreatus, quòd illum toto amet corde teſtetur. Prouida diſpenſatione tertiò confitenti amorem, tertiò æquè paſcendas ſuas oues commendat: quia decebat, ut quotiẽs

in paſtoris fide titubauerat, totiens eſt renoua-
ta fide paſtoris membra quoq; eiuſdē paſtoris
iubeatur curare. Quod enim hic dicit ei, Paſce
oues meas, hoc eſt utiq; quod ei ante paſsionē
Lucæ 22. apertius dixerat, Ego autē rogaui pro te, ut nō
deficiat fides tua: & tu aliquādo cōuerſus, cōfir
ma fratres tuos. Paſcere ergo oues Chriſti eſt
credentes Chriſto, ne à fide deficiant, confirma
re, & ut in fide magis magisq; proficiant, inſtā-
ter operam dare. Quamuis ſolertius intuendū,
quòd eadem paſtio gregis Dominici non oni-
formi, ſed multimoda eſt ſolicitudine gerenda.
Nam & terrena ſubſidia neceſſe eſt, ut ſubditis
rector ne deſint diligenter prouideat, & exēpla
uirtutis ſimul cum uerbo prędicationis eiſdem
ſolicitus impendat: & ſi quos aut ſpiritalibus,
aut etiam communibus eorū commodis aduer
ſantes deprehēderit, horum uiolentiæ quantū
ualet obſiſtat: ipſos quoq; cum forte errauerint
ſubiectos iuxta Pſalmiſtæ uocem, corripiat iu-
Pſalm. 140. ſtus in miſericordia & increpet, neq; oleo no-
xiæ conſenſionis eorū corda demulceat. Et hoc
enim ad pij paſtoris officiū pertinet. Nam qui
ſubditorum errata corrigere, & uulnera in eis
peccatorum in quantum ſufficit curare negle-
xerit, inter paſtores ouilium Chriſti qua frōte
ſe annumerare pręſumit? Sed & hoc paſtori eſt
fixo corde tenendum, ut eos quibus præeſt, nō
quaſi ſuos proprios, ſed ut Domini ſui gregem
tractare meminerit, iuxta illud quod Petro di-
Ioan. 21. citur: Si diligis me, paſce oues meas. Meas, in-
quit, non tuas. Meas tibi oues cōmendatas ſci-
to, & has quaſi meas regere, ſi me perfectè a-
mas, recole: ut meam uidelicet in eis gloriam,
meum dominium, mea lucra, non tua propria
quęras. Sunt enim qui oues Chriſti non amore
Chriſti, ſed ſuę uel glorię, uel dominationis, uel
quæſtus gratia paſcunt. Quorū multitudinē do
Philip. 2. lens apoſtolus Paulus, ait Philippenſibus: Spe-
ro autem in Domino Ieſu Timotheum me citò
mittere ad uos, ut & ego bono animo ſim, co-
gnitis quæ circa uos ſunt. Neminē enim habeo
tam unanimem, qui ſyncera affectione pro uo-
bis ſolicitus ſit. Omnes enim quæ ſua ſunt quæ-
Ioan. 10. runt, non quæ Ieſu Chriſti. Vnde Dominus in
Euāgelio tales nō paſtores, ſed mercenarios po
tius uocat dicens, Quia lupo uenięte mercena
rius fugit, q̄a mercenarius eſt, & nō pertinet ad
eū de ouib. Veri aūt paſtoris, & cui ſyncera eſt
cura de ouib. euidēs ac ſpeciale indiciū eſt, cū
quiſquis nō ſolum cōmodis omnibus uitæ tem
poralis carere, ſed ipſam quoq; uitā pro grege
Chriſti ponere in promptu habet. Vnde nunc
ipſe poſtquā paſcēdas oues ſuas Petro, hoc eſt,
plebes docendas gubernandasq; commiſit, ſub
ſequenter addidit, dicens: Amen amen dico ti-
Ioan. 21. bi, cum eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas
ubi uolebas: cum autē ſenueris, extēdes manus
tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non uis.
In extenſione etenim manuū poſitionem mem
brorum eius, qua cruci erat aptādus inſinuat: in
cinctione alterius, impoſitionē uinculorū qui-
bus à perſecutione arcēdus erat, exprimit: in du

ctu quò nollet, ipſam mortis ac paſsionis acer-
bitatem indicat, quā corporalis eius infirmitas
horrebat, cuius animi firmitas ſpiritalis etiam
aduerſa pro Domino lętabatur cuncta ſufferre.
Neq; enim uoluntatē ſuam, ſed uoluntatē quæ-
rebat eius qui miſit eū Chriſti. Præmiſſa igitur
Dominus ouiū ſuarū paſtione, adiūgit mox ei-
dem primò paſtorū etiam paſsionis ſuæ trium-
phum, Extendes, inquiens, manus tuas, & alius
te cinget & ducet quò nō uis. Ac ſi patenter di-
cat: Quanta me charitate diligas, hinc liquidò
probabis, cum pro paruulorum meorum uita
uſq; ad mortem certādo perueneris: & ut illi in
corpore poſsint pariter & mēte ſaluari, ipſe tor
mēta corporis omnia, quæ aduerſariū inſligere
libet, forti mētis cōſtantia tolerauerìs. Quod i-
pſe quoq; euāgeliſta ſubſequēter inſinuat cū ait:
*Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet
Deum.*] Clarificauit quippe Petrus morte ſua
Deum, quādo hoc indicio effectis quantū Deus
eſſet colendus, amandusq; monſtrauit, dū ipſe
data optione mallet crucis ſubire tormentum,
quā à cœleſtis uerbi prædicatione ceſſare. Qui
notandum, quòd non ſolum morte, ſed & uita
ſua & paſsionibus quæ mortē pręceſſerāt, Deū
clarificauit. Clarificauit nāq; uita Deū, qui per
omnia quæ geſsit nō ſuam propriā, ſed condito
ris ſui uoluntatem laudesq; quęrebat. Clarifica
uit & paſsionib. quę à propoſitis ſuperni amo-
ris obſequijs nulla perſequentium ualuit reuo-
care preſſura. Verum quia cum memoria beati
Petri etiam coapoſtoli eius Pauli hodie nata-
litia celebramus, uideamus fratres charisſimi,
utrum & ipſe uel uita, uel paſsionibus, uel mor
te clarificauerit Deum. Clarificauit utique &
ipſe. Teſtatur enim Lucas euangeliſta, qui li-
brum actuum Apoſtolorum maxima ex parte,
agones ipſius & labores pro Chriſto deſcriben
do compleuit: teſtatur hoc & ipſe qui opus ſcri
ptorum ſuorum quod quatuordecim epiſtolis
concluſit, ſolo ut ita dixerim Chriſti odore re-
ſperſu. Quicquid enim ibi legeris, aut fidei ar-
cana reuelat, aut bonorū operum fructus oſtē-
dit, aut cœleſtis regni gaudia promittit, aut q̄d
ipſe tribulationum hic prædicans ſuſtinuerit
pandit, aut quid inter tribulationes diuinæ con
ſolationis acceperit, refert, aut generali exhor
tatione, quod omnibus qui piè uolūt uiuere in 2. Tim. 3.
Chriſto, perſecutiones deeſſe non poſſunt, inſi-
nuat. Teſtatur quantū uita ſua Deū clarificaue
rit, cum in uinculis poſitus, & appropinquans
paſsioni, Timotheo per epiſtolā exemplū ſui
operis proponit, dicens: Bonū certamen certa- 2. Tim. 4.
ui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui. Mon-
ſtrauit quali morte clarificaturus eſſet Deū cū
pręmiſit, Ego enim jam immolor, & tempus re ibidem.
ſolutionis meæ inſtat. O quā precioſa in cōſpe
ctu Domini mors ſancti illius, qui apertiſsime
nouerat, qui libera uoce prædixerat, ſe occidi
pro Domino, non aliud eſſe q̄ grātiſsimā Deo,
mūdiſsimāq; hoſtiā offerri. Clarificauit ergo &
Paulus Deū, clarificauerūt & cæteri apoſtoli,
quia & ipſi puro corde Chriſtum diligebāt, ipſi
ſyncera

Digitized by Google

ſyncera intẽtione oues Chriſti curabãt. Quod enim Petro dictum eſt, Paſce oues meas, omnibus utiq; dictum eſt. Hoc nanq; erant cæteri apoſtoli quod fuit Petrus, ſed primatus Petro datur, ut unitas eccleſiæ commendetur. Paſtores ſunt omnes, ſed grex unus oſtenditur, qui & ab apoſtolis omnibus tunc unanimi conſenſione paſcebatur, & deinceps à ſucceſſoribus eorum communi cura paſcitur: quorum plurimi conditorem ſuum morte, omnes autem uita ſua clarificare probantur. Non ſolùm autem maxima illa eccleſiæ luminaria, ſed & reliqua electorũ turba, uel uiuendo uel moriendo Deũ ſuo quiq; tempore clarificat. Quorum ueſtigia nos quoq; fratres mei, noſtro tempore ſequi oportet, & uitæ uidelicet noſtræ ordinem ad exempla bonorum dirigendo, & in propoſita uitæ rectitudine ad mortẽ uſq; perſiſtendo, ut ſocij conuerſationis eorum exiſtentes, ſocij etiam remunerationis mereamur effici. Hoc autem ita perficiemus, ſi iuxta huius ſacratiſsimæ lectionis tenorem, & redemptorem noſtrum debito affectu complectimur, & erga proximorum ſalutẽ fraterna ſolicitudine uigilamus, ipſo opitulante quæ hæc & nos facere iubet, & ſe facta remuneraee pollicetur, Ieſu Chriſto domino noſtro, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorũ, Amen.

IN DIE SANCTO. MATTH. 16. Marci 8. Lucæ 9.

IN illo tempore uenit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogauit diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LEctio ſancti Euangelij, quam modò fratres audiſtis, tanto intentius cogitanda, ac ſine obliuione eſt iugiter retinenda, quanto conſtat quia magnam nobis fidei perfectionem commendat, magnum eiuſdem perfectæ fidei contra omnia tentamenta robur æquè demonſtrat. Si enim ſcire uolumus, quomodo in Chriſtum credi oporteat, quid lucidius eo quod ait ad eũ Petrus, Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Rurſus ſi audire delectat quantum hæc fides ualeat, quid apertius eo quod ait Dominus de eccleſia quæ ſuper eum ædificanda erat, Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Sed hæc ſuis in locis plenius exponentur. Nunc autem reuertentes ad explanandam ex ordine lectionem Dominicam, primò uideamus de loco in quo habita memoratur.

Venit, inquit, Ieſus in partes Cæſareæ Philippi.] Philippus, ut Lucas teſtatur, erat tetrarcha Ituriæ & Traconitidis regionis. Luca 3. Hic ergo ſtatuens ciuitatem in loco ubi Iordanis ad radices oritur Libani montis, & eſt terminus Iudææ contra ſeptentrionem, appellauit eam Cæſaream Philippi, in memoriam uidelicet ſui nominis, pariterque honorem Tiberij Cæſaris, ſub quo ipſe regnabat.

In cuius partes ueniens Ieſus, interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe filium hominis?] Non autem quaſi neſciens ſententiam de ſe, uel diſcipulorum, uel extraneorum inquirit: ſed ideo diſcipulos quid de ſe ſentiant, interrogat, ut confeſſionem rectę fidei illorum digna mercede remuneret. Nam ſicut interrogatis generaliter omnibus Petrus reſpondit unus pro omnibus, ita quòd Petro Dominus reſpondit, in Petro omnibus reſpondit. Ideo quid alij de ſe ſentiant inquirit, ut expoſitis primò ſententijs errantium, diſcipuli probarentur ueritatem ſuæ confeſsionis non de opinione uulgata, ſed de ipſo percepiſſe Dominicæ reuelationis arcano. Quẽ, inquit, dicunt homines eſſe filium hominis? Pulchrè homines appellat eos, qui de filio hominis tantum loqui nouerant, quia diuinitatis eius arcana neſciebãt. Nam qui diuinitatis eius myſteria capere norunt, meritò ſupra homines eſſe dicũtur, Apoſtolo atteſtante, qui ait: Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. 1. Cor. 2. & Eſa. 64. Qui cum hæc de hominibus, hoc eſt, humana ſolum ſapientibus corde, aure & oculo præmitteret, mox de ſe ac de ſuis ſimilibus, qui generalem humanitatis ſcientiã tranſcenderãt, adiecit: Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. Ibidem. Cui ſimile eſt, quod hic Dominus cum interrogaſſet diſcipulos, quẽ eum dicerent homines eſſe, & illi diuerſas diuerſorũ opiniones præmiſiſſent, dicit illis:

Vos autem quem me eſſe dicitis?] Quaſi ab hominũ generalitate illos ſequeſtrans, & deos ac Dei filios per adoptionem factos inſinuans, iuxta illud Pſalmiſtæ, Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes. Pſal. 81.

Reſpondens Simon Petrus, dixit: Tu es Chriſtus filius Dei uiui.] Deum uiuum appellat ad diſtinctionẽ falſorum deorum, quos uario deluſa errore gentilitas, uel de mortuis ſibi hominibus inſtituit, uel maiore dementia de inſenſibili materia quos adorarer, creauit, de qualibus canitur in Pſalmo: Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent & nõ loquentur, &c. Ibidem 113. Notet autem dilectio ueſtra, quàm miranda diſtinctione ſit factum, ut cum de utraq; eiuſdem Domini & ſaluatoris noſtri natura ab ipſo Domino, & à fideli eius diſcipulo eſſet proferenda ſententia, Dominus ipſe humilitatem aſſumptæ humanitatis profiteatur, diſcipulus excellentiam diuinæ æternitatis oſtendit. Dominus de ſe quod minus eſt, diſcipulus de Dño intimat quod maius eſt. Dominus de ſe quod factus eſt propter nos, diſcipulus declarat de Dño, quia ipſe eſt qui fecit nos. Sic & in Euangelio Dñs multo crebrius ſe filiũ hominis, quàm filiũ Dei appellare conſueuit, ut nos admoneat diſpenſationis quã pro nobis ſuſcepit. Sed nos neceſſe eſt tãto humilius diuinitatis eius alta uenerari, quãto illum meminimus pro noſtra exaltatione ad humanitatis infima deſcendiſſe. Si enim inter

ſacramenta incarnationis eius quibus redem/
pti ſumus,potentiam diuinitatis qua creati ſu/
mus,pia ſemper mēte recolimus,fit ut ipſi quo/
que cum Petro ſupernæ beatitudinis mercede
donemur. Nam confitēte illo Chriſtum filium
Dei uiui,uideamus quid ſequitur:

Reſpondens autem Ieſus, dixit: Beatus es Simon Bar Iona.] Conſtat ergo,quia poſt ueram Chriſti cōfeſſio
nem,uera beatitudinis præmia reſtant. Sed in/
tueamur attentè,quale quantum'ue ſit nomen
illud, quo perfectum ſui nominis confeſſorem
glorificat:ut huius etiam nos ueraciter eum cō
fitendo mereamur eſſe conſortes. Beatus es,in
quit,Simon Bar Iona.Bar Iona Syriacè,Latinè
dicitur filius columbę.Filius autem columbę re
ctè uocatur apoſtolus Petrus:quia uidelicet co
lumba multum ſimplex eſt animal,& ipſe pru/
dēti ac pia ſimplicitate Dominum ſequebatur,
memor illius præcepti,quod cum ſuis condiſci
pulis ab eodem magiſtro ſimplicitatis ac ueri/
Math.10. tatis accepit:Eſtote prudentes ſicut ſerpētes,&
Matth.3. ſimplices ſicut colūbæ. Vel certè,quia ſpiritus
Marci 1. S.ſuper Dominum in columbę ſpecie deſcēdit,
Luce 3. rectè filius columbę nūcupatur,qui ſpiritali gra
Ioann.1. tia plenus extitiſſe mōſtratur.Et iuſta laude di-
lectorem confeſſoremq; ſuum Dominus remu
nerat,cum eum ſancti ſpiritus filium eſſe teſta/
tur à quo ipſe filius Dei uiui aſſeueratur:quam
uis hoc ipſum multum diſſimiliter fieri,nullus fi
delium dubitat. Dominus enim Chriſtus filius
Dei per naturam,Petrus ſicut & cæteri electi,fi
lius eſt ſancti ſpiritus per gratiam. Chriſtus fili
us Dei uiui,quia de ipſo natus eſt:Petrus filius
ſpiritus ſancti,quia de ipſo renatus eſt. Chriſtus
filius Dei ante tempora, ipſe eſt enim Dei uir/
Prouerb.8. tus & Dei ſapientia quæ dicit: Dominus poſſe
dit me ab initio uiarum ſuarum,antequam quic
quam faceret à principio. Petrus filius ſpiritus
ſancti ex eo tempore, quo ab ipſo illuminatus
gratiam diuinæ cognitionis accepit.Et quia u/
na uoluntas,eadem eſt operatio ſanctæ trinita
tis,rectè cū dixiſſet,Beatus es Simon Bar Iona,
id eſt,filius gratiæ ſpiritalis.protinus adiunxit:

Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi,ſed pater meus qui in cœlis eſt.] Pater quippe filio columbæ reuela/
uit: quia una eſt gratia patris & ſpiritus ſancti,
eadem quoq; & filij,quod facilimis ſacrę ſcriptu
ræ probabitur exemplis. Dicit namq; de patre
Gal.4. Apoſtolus: Miſit Deus ſpiritū filij ſui in corda
Ioan.15. noſtra.Dicit ipſe filius de ſpiritu ſancto:Cū au/
1.Cor.12. tem uenerit paracletus, quem ego mittam uo/
1.Ioan.3. bis à patre. Dicit de ſpiritu ſancto Apoſtolus:
Hæc autē omnia operatur unus atq; idem ſpiri
tus,diuidēs ſingulis prout uult.Pater ergo mit-
tit ſpiritum,filius mittit ſpiritū:ſpiritus ipſe ubi
uult,ſpirat.quia profectò ut diximus,una eſt uo
luntas & operatio patris,& filij,& ſpiritus ſan-
cti.Et propterea conuenienter dicitur,quia pa-
ter qui in cœlis eſt,reuelauerit filio colūbæ my-
ſteriū fidei, quod ei caro & ſanguis reuelare ne
quibat.Caro autē & ſanguis rectè intelliguntur
homines ſapientia carnis inflati,columbinę ſim
plicitatis neſcij,ideoq; à ſapiētia ſpiritus omni/
modis auerſi. de quibus ſuprà dictum eſt, quia
Chriſtum non intelligentes, alij Ioannem Ba/
ptiſtam: alij autem Heliam, alij uerò Ieremiam,
aut unum ex prophetis eſſe dicerent. De quali-
bus dicit Apoſtolus: Carnalis autem homo nō 1.Cor.2.
percipit ea,quæ ſunt ſpiritus Dei. Sequitur:

Et ego dico tibi,quia tu es Petrus,& ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] Petrus qui Simon antea di/
cebatur, ob fortitudinem fidei, & confeſſionis
ſuæ conſtantiam,à Domino Petri nomen acce-
pit:quia uidelicet illi firma ac tenaci mente ad/
hæſit.de quo ſcriptum eſt,Petra autē erat Chri/ Ibid.10.
ſtus.Et ſupra hanc petram: id eſt, ſuper Domi/
num ſaluatorem,qui fideli ſuo cognitori, ama/
tori,confeſſori participium ſui nominis dona/
uit,ut uidelicet à petra Petrus uocaretur:ſupra
quam ædificatur eccleſia, quia non niſi per fidē
& dilectionem Chriſti, per ſuſceptionem ſacra
mentorum Chriſti, per obſeruantiam manda/
torum Chriſti,ad ſortē electorū & æternā per/
tingitur uitā,Apoſtolo atteſtante qui ait: Fun/ 1.Cor.3.
damentū enim aliud nemo poteſt ponere præ/
ter id quod poſitū eſt,quod eſt Chriſtus Ieſus.

Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.] Portæ
inferi doctrinæ ſunt nequā,quæ ſeducendo im/
prudentes ad inferos trahunt.Portæ quoq; infe
ri & tormenta & blandimenta ſunt perſecuto/
rum,quæ infirmos quoſq; deterrendo uel emol
liendo à ſtabilitate fidei introitum eis æternæ
mortis aperiunt. Sed & praua fidelium opera
ineptaq; colloquia portæ utiq; ſunt inferi, in
quātum ſuis uel fautoribus uel ſequacibus iter
perditionis oſtendunt. Nam & fides ſi non ha/ Iacobi 2.
beat opera,mortua eſt in ſemetipſa: &,Corrū/ 1.Cor.15.
punt bonos mores colloquia mala.Multæ ſunt
itaq; portæ inferi,ſed harum nulla eccleſia quæ
ſupra petram ſundata eſt,præualet: quia qui fi/
dem Chriſti intimo cordis amore perceperit,
omne quicquid exterius periculi tentantis in-
gruerit,facilimè contemnit.At quicunq; credē
tium fidem uel opere uel negatione deprauä/
tus prodiderit, non hic ſupra petram Domino
cooperante domum ſuæ profeſsionis ædificaſ/
ſe,ſed iuxta alterius loci parabolam, ſuper are-
nam ſine fundamento poſuiſſe credendus eſt: Math.7.
hoc eſt,non ſimplici ac uera intentione Chriſtū
ſequi,ſed terrenā quamlibet fragilemq; ob cau-
ſam habitum prætendiſſe Chriſtiani. Sequitur:

Et tibi dabo claues regni cœlorum.] Qui regem cœ/
lorum maiori præ cæteris deuotione confeſſus
eſt,meritò præ cæteris ipſe collatis clauibus re
gni cœleſtis donatus eſt, ut conſtaret omnibus
quia abſq; ea confeſsione & fide regnum cœlo/
rum nullus poſſet intrare. Claues autem regni
cœlorum ipſam diſcernendi ſcientiam poten/
tiamq; nominat,qua dignos reciperet in regnū,
indignos ſecludere deberet à regno. Vnde ma
nifeſtè ſubiungit:

Et quodcunq; ligaueris ſuper terram,erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.] Quæ ſoluendi atq; ligandi poteſtas,quāuis
ſoli Petro uideatur à Domino data, abſq; ulla
tamen dubietate noſcendum eſt; quia & cęteris
apo/

apoſtolis datur ipſo teſte qui poſt paſsionis re-
ſurrectioniſq; ſuę triumphum, apparens eis in-
Ioan. 20. ſufflauit, & dixit eis: Accipite ſpiritum ſanctũ.
Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis:
& quorum retinueritis, retenta ſunt. Necnon
etiam nunc in epiſcopis ac presbyteris omni
eccleſiæ officium idem committitur, ut uideli-
cet agnitis peccantium cauſis, quoſcunq; humi
les ac uerè pœnitentes aſpexerit, hos iam à ti-
more perpetuæ mortis miſerans abſoluat: quos
uerò in peccatis qui egerint perſiſtere cogno-
uerit, illos perennibus ſupplicijs obligandos in
ſinuet. Vnde aliàs dominus de correpto ſemel
& iterum, ac tertiò, ſed non pœnitente fratre
Matth. 18. præcipit, dicens: Si autem eccleſiam non audie
rit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Et ne le
ue quiſquam putaret eccleſiæ iudicio condem-
nati, mox terribiliter adiunxit: Amen dico uo-
Ibidem. bis, quæcunq; ligaueritis ſuper terram, erunt li
gata & in cœlo: & quæcunq; ſolueritis ſuper ter
ram, erunt ſoluta & in cœlo. Omni igitur ele-
ctorum eccleſiæ iuxta modum culparũ uel pœ
nitẽtiæ ligandi ac ſoluendi datur autoritas. Sed
ideo beatus Petrus qui Chriſtum uera fide con
feſſus, uero eſt amore ſecutus, ſpecialiter cla-
ues regni cœlorum & principatum iudiciariæ
poteſtatis accepit, ut omnes per orbem creden
tes intelligant, quia quicunq; ab unitate fidei
uel ſocietatis illius quolibet modo ſemetipſos
ſegregant, tales nec uinculis peccatorum abſol
ui, nec ianuam poſsint regni cœleſtis ingredi.
Vnde nos neceſſe eſt tota intentione, fratres
charißimi, & fidei quam docuit, ſacramenta di
ſcere, & congruentia fidei opera demonſtrare.
Neceſſe eſt omni uigilantia multiplices ſubti-
leſq; portarum inferi cauere inſidias, quatenus
Pſal. 9. iuxta Pſalmiſtæ uocem, de his adiuuante Do-
mino eripi, atq; ad annunciandas eius laudes,
portas filiæ Syon, hoc eſt gaudia ſupernæ ciui-
tatis mereamur intrare. Nec ſufficere nobis ad
ſalutem arbitremur, ſi turbis negligentium, uel
quorumlibet indoctorum fide uel actibus adæ-
quamur, quibus in literis ſacris unica eſt credẽ-
di pariter & uiuendi regula præſcripta: ſed quo
tieſcunq; nobis errantium ingerũtur exempla,
nos confeſtim auertentes oculos mentis noſtrę
ne uideant uanitatem, magis quid ueritas ipſa
decernit, ſedulo corde ſcrutemur: ſequẽtes exẽ
plum beati Petri, qui ſpretis errantium ſectis,
ueræ fidei arcanum quod cognouerat, indubia
oris cõfeſsione protulit, inſuperabili cordis cu
ra ſeruauit. Nam de fiducia confeſsionis hoc lo
co cognouimus, de uirtute autẽ unicæ in Chri-
ſtum dilectionis ipſe alibi teſtatur: Qui cum di-
Ioan. 6. ſcederent ab eo quidam diſcipulorum eius, di-
ceretq; ille ad duodecim, Nunquid & uos uul-
tis abire? Reſpondit ei Petrus, dicens: Domine,
ad quem ibimus? Verba uitæ æternæ habes, &
nos cognouimus, & credimus quia tu es Chri-
ſtus filius Dei. Huius ergo fratres mei, pro mo-
dulo noſtro exemplum ſi imitari ſatagimus, &
nos cũ illo beati & appellari & eſſe ualebimus:
nobis quoq; Simonis, hoc eſt, obedientis Chri

ſto, nomẽ congruet, noſq; propter ſimplicitatẽ
fidei non fictæ, accepiamq; à Domino gratiam,
uirtutũ filij columbæ uocabimur, congaudẽſq;
ipſe ſpiritalibus animæ noſtræ profectibus di-
cet: Quàm pulchra es amica mea, quàm pul- Cant. 4.
chra es, oculi tui columbarum. Sicq; fit, ut no-
bis ſupra petram fidei, aurum, argentum, lapi-
des precioſos, hoc eſt perfecta uirtutum opera
conſtruentibus, nil tribulationum ignis detri-
menti adferat, nulli tentationum turbines præ
ualeant: quin potius aduerſitatibus probati,
accipiamus coronam uitæ quam ipſe nobis an-
te ſecula promiſit, qui uiuit & regnat Deus cũ
patre in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſe-
cula ſeculorum, Amen.

IN NATALI BEATAE MARIAE
Magdalenæ. Lucæ 17.

*IN illo tempore rogabat Ieſum quidam Phariſæus, ut manduca
ret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi, diſcubuit. Et ecce
mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit quòd accu-
buit in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

ALabaſtrum eſt genus marmoris candidi, ua
rijs coloribus interſtincti, quod ad uaſa un-
guentaria cauare ſolent, eo quòd optimè ſerua
re incorrupta dicatur. Naſcitur circa Thebas
Aegyptias & Damaſcum Syriæ cæteris candi-
dius, probatiſsimum uerò in India. Quidam di
cunt hanc eandem non eſſe mulierem, quæ im-
minente Dominica paſsione caput pedeſq; e-
ius unguento perfudit: quia hæc lachrymis la-
uerit, & crine pedes terſerit, & manifeſtè pecca
trix appelletur: de illa autem nihil tale ſcriptũ
ſit, nec potuerit ſtatim capite Domini meretrix
digna fieri. Verùm qui diligentius inueſtigãt,
inueniunt eandem mulierem, Mariam uideli-
cet Magdalenam, ſororem Lazari, ſicut Ioan-
nes narrat, bis eodem functam fuiſſe obſequio.
Semel quidem hoc loco, cum primo accedens
cum humilitate & lachrymis, remiſsionem me
ruit peccatorum. Nam & Ioannes hoc, quam-
uis non ut Lucas, quomodo factum ſit, narraue
rit: tamen ipſam Mariam commendans com-
memorauit, ubi de reſuſcitando fratre eius cœ-
pit loqui. Erat autẽ quidam, inquiens, languens Ioan. 11.
Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Mar
thæ ſororis eius. Maria autem erat quæ unxit
Dominum unguento, & exterſit pedes ei capil
lis ſuis. Secundò autem in Bethania (nam priua
in Galilæa factum eſt) non iam peccatrix, ſed
caſta, ſancta, deuotaq; Chriſto mulier, non ſo-
lum pedes, ſed & caput eius unxiſſe reperi- Ibid. 12.
tur: quod & regulis allegoriæ pulcherrimè con
gruit. Quia & unaquæque fidelis anima prius
ad Domini pedes humiliata, peccatiſq; abſol-
uenda curuatur: dein augeſcẽtibus per tẽpora
meritis lætæ fidei, fragrantia Domini quaſi ca-
put odore perfundit aromatũ. Et ipſa uniuer-
ſalis

ſalis eccleſia Chriſti in præſenti quidem incarnationis eius, quæ pedum nomine deſignatur, myſteria celebrando, deuota redemptori ſuo reddit obſequia. In futuro autem & humanitatis eius gloriam, & diuinitatis eius æternitatẽ, 1.Cor.11. quia caput Chriſti Deus ſimul intuendo, perpetuis confeſſionum laudibus quaſi piſtica nardo glorificat. Attulit ergo, inquit, alabaſtrum unguenti.

Et ſtans retro ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat. Et oſculabatur pedes eius, & unguento ungẽbat.] Liquet omnibus quòd illicitis actibus prius mulier intenta, unguentum ſibi pro odore ſuæ carnis adhibuit. Quod ergo ſibi turpiter exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat, ſed hos iam per pœnitentiam conterens flebat: capillos ad compoſitionem uultus exhibuerat, ſed iam capillis lachrymas tergebat: ore ſuperba dixerat, ſed pedes Domini oſculans, hoc in redemptoris ſui ueſtigia figebat. Quot ergo in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe inuenit holocauſta. Conuertit ad uirtutum numerum, numerum criminum, ut totum ſeruiret Deo in pœnitẽtia, quicquid ex ſe Deũ contẽpſerat in culpa.

Videns autem Phariſæus qui uocauerat eum, ait intra ſe, dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret utiq; quæ & qualis eſſet mulier quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.] Ecce Phariſæus ueraciter apud ſe ſuperbus, & fallaciter iuſtus, ægram reprehendit de ægritudine, medicum de ſubuentione, qui ipſe quoque de elationis uulnere ægrotabat & ignorabat. Vnde neceſſe ſemper eſt, ut cum peccatores quoſque conſpicimus, noſmetipſos prius in illorum calamitate defleamus. Quia fortaſſe in ſimilibus aut lapſi ſumus, aut labi poſſumus, ſi lapſi non ſumus. Et ſi cenſura magiſterij debet ſemper uirtute diſciplinæ uitia perſequi, oportet tamen ut ſolicitè diſcernamus, quia diſtrictionem debemus uitijs compaſsionem naturæ. Sed iam iſte ſuperbus & arrogans qua ſententia conuincatur, audiamus.

Duo, inquit, debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donauit utriſque. Quis ergo eum plus diligit? Reſpondens Simon, dixit: Aeſtimo, quia is cui plus donauit.] Qua in re notandum eſt, quia dum ſua ſententia Phariſæus conuincitur, quaſi phreneticus funem portat ex quo ligetur. Enumerantur bona peccatricis, enumerantur mala falſi iuſti, cum dicitur:

Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit, & cætera.] Poſt enumerationem uerò ſubinfertur ſententia.

Propter quod dico tibi: Remittentur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.] Quid eſſe dilectionem credimus, niſi ignem? & quid culpas, niſi rubiginem? Vnde nunc dicitur, Remittentur ei peccata multa, quia dilexit multum. Ac ſi apertè diceretur: Incendit plenè peccati rubiginem, quia ardet ualidè per amoris ignem. Tanto nanque amplius peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ecce ea quæ ad medicum uenerat ægra, ſanata eſt: ſed de ſalute eius adhuc alij ægrotant, nam ſequitur:

Et cœperunt qui ſimul diſcumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?] Sed cœleſtis medicus ægros non reſpicit, quos etiam de medicamento fieri deteriores uidet. Eam quam ſanauerat, per pietatis ſuæ ſententiam confirmat, dicens:

Fides tua te ſaluam fecit, uade in pace.] Fides etenim ſaluam fecit, quia hoc quod petijt, poſſe ſe accipere non dubitauit: ſed ipſam quoque ſpei certitudinem iam ab illo acceperat, à quo per ſpẽ etiam ſalutem quærebat. In pace autem ire præcipitur, ut à ueritatis itinere in uiam ſcandali ulterius non deriuetur. Hæc hiſtorica expoſitione dicta ſint, nunc myſtici intellectus ſecreta uideamus. Quem nanque Phariſæus de falſa iuſtitia præſumens, niſi Iudaicum populum, quẽ peccatrix mulier, ſed ad ueſtigia Domini ueniens & plorans, niſi conuerſam gentilitatem deſignat? Rogabat autem Phariſæus Dominum, ut manducaret cum illo, quia populus idem quem uenientem credere noluit, uenturum ſperare non deſijt: imò uotis precatorijs ut ueniat optare, dicens: Excita potentiam tuam, & ueni, ut ſaluos facias nos. Psal.79. Domino quippe cum phariſæo manducare, eſt de credentis populi deuotione mentis gaudia ſuſcipere. Vnde ipſe alibi creditura Samaria diſcipulis ait: Ioan.4. Ego cibum habeo manducare, quem uos neſcitis. Illiſq; hæſitantibus quid diceret, exponẽs, ait: ibid. Meus cibus eſt ut faciam uoluntatem eius qui me miſit, ut perficiam opus eius. Et ingreſſus, inquit, domum Phariſæi, diſcubuit. Domus Phariſæi, ipſa legis prophetarumq; cuſtodia eſt, in qua ſe populus Iudæorum manſionem continuæ conuerſationis habere gloriabatur. Quam Dominus ingreſſus eſt, quia temporaliter in carne apparens, non uenit ſoluere legem aut prophetas, Matth.5. ſed adimplere. Diſcubuit autem, quia qui in ſublimitate ſuæ maieſtatis intelligi non poterat, formæ ſeruilis humilitatem qua uideri poſſet, aſſumpſit. Cognouit itaque mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, quòd accubuit in domo Phariſæi: quia gentilitas immundis prius actibus in ſeculi conuerſatione deuincta, fama ſermonis Apoſtolici Gal.4. didicit, quòd miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant, redimeret. Atque in domo Phariſæi non Phariſæus, ſed illa iuſtificatur, dum populus Iudæorum literam tantum legis, nos autem & gratiam ſpiritus in lege ſequimur. Ille Ieſum non eſſe prophetam, eo quòd peccatores recipiat, æſtimat: nos uerò hunc etiam Deum uerum, qui peccatores iuſtificare poſſit, agnoſcimus. Attulit autem mulier alabaſtrum unguenti. Quid in unguento, niſi bonæ odor opinionis exprimitur? unde & Paulus dicit: Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco. Si igitur recta opera agimus, quib. opinionis

bonæ

bonę odore eccleſiam reſpergamus,quid in Domini corpore niſi unguentum fundimus? ſed ſecus pedes mulier ſtetit. Contra pedes enim Domini ſtetimus,eum in peccatis poſiti eius itineribus retioebamur. Sed ſi ad ueram pœnitentiam poſt peccata conuertimur,iam retro ſecus pedes ſtamus,quia eius ueſtigia ſequimur,quæ impugnabamus. Lachrymis mulier pedes rigat,quod nos quoque ueraciter agimus,ſi quibuslibet ultimis membris Domini per compaſſionis affectum inclinemur,ſi ſanctis eius in tribulatione compatimur,ſi eorum triſtitiam noſtram putamus. Capillis mulier pedes quos rigauerat,terſit: capilli quippe ſuperfluunt corpori. Et quid abundans terrena ſubſtantia, niſi capillorum ſpeciem tenet? quæ dum ad uſum neceſsitatis ſuperfluit,etiam abſciſſa non ſentit. Capillis ergo pedes Domini tergimus,quando ſanctis eius quibus ex charitate compatimur,etiam ex his quæ nobis ſuperfluunt miſeremur, quatenus ſic mens per compaſsionem doleat, ut etiam manus larga effectum doloris oſtendat. Oſculatur mulier pedes quos tergit, quod nos quoque plenè agimus,ſi ſtudioſe diligimus quos ex largitate continemus, ne grauis nobis ſit neceſsitas proximi, ne ipſa eius indigéntia quæ ſuſtentatur,fiat oneroſa: & cum manus neceſſaria tribuit, animus à dilectione torpeſcat. Poteſt quoque per pedes ipſum myſterium incarnationis eius intelligi,quo diuinitas terram tetigit,quia carnem ſumpſit. Verbum enim caro factum eſt,& habitauit in nobis. (Ioan. 1.) Oſculamur igitur pedes redemptoris, cum myſterium incarnationis eius ex toto corde diligimus. Vnguento pedes ungimus,cum ipſam humanitatis eius potentiam ſacri eloquij bona opinione prædicamus. Sed hoc Phariſæus uidet & inuidet, quia cum Iudaicus populus gentilitatem Deum prædicare conſpicit, ſua apud ſe malitia tabeſcit. Sed redemptor noſter facta ei mulieris quaſi bona gentilitatis enumerat, ut in quo malo iaceat,agnoſcat.Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos. Aqua quippe extra nos eſt, lachrymarum humor intra nos. Quia uidelicet infidelis ille populus, nec ea quæ extra ſe erant, unquam pro Domino tribuit: conuerſa autem gentilitas pro eo non ſolùm rerum ſubſtantiam, ſed etiam ſanguioem fudit. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intrauit, noo ceſſauit oſculari pedes meos. Oſculum quippe dilectionis eſt ſignum. Et infidelis ille populus Deo oſculum non dedit, quia ex charitate eum amare noluit, cui ex timore ſeruiuit. Vocata autem gentilitas redemptoris ſui ueſtigia óſculari non ceſſat, quia in eius amore continuò ſuſpirat. Oleo caput meum non unxiſti. Si pedes Domini myſterium incarnationis accipimus, congruè per caput illius ipſa diuinitas deſignatur. Vnde & per Apoſtolum dicitur: Caput Chriſti Deus. (1. Cor. 11.) In Deo quippe,& noo ſe quaſi in homine credere Iudaicus populus fatebatur. Sed Phariſæo dicitur,Oleo caput meum non unxiſti, quia ipſam quoque diuinitatis potentiam, in qua ſe Iudaicus populus crédere ſpopondit, digna laude prædicare neglexit. Hæc autem unguento unxit pedes meos, quia dum incarnationis eius myſterium gentilitas credidit, ſumma laude etiam eius ima prædicauit. Duo quoque debitores, de quibus Simoni paradigma opponitur, utrunque populum, Iudæorum ſcilicet & Gentium deſignant, qui uno fœneratori, id eſt, ſuo creatori non materialem pecuniam, ſed propriæ ſalutis oummum debebant. Conditor etenim noſter quos ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creauit,quaſi commodato adſeruandum ſublimauit denario. Nam denarius ſolet regis imagine ac nomine formari. Omni autem cui multum datum eſt,multum quæretur ab eo: & cui multum commendauerunt, plus petunt ab eo. Et quidem utriuſque populi debitum per quinarium numerum multiplicatur. Quia uidelicet quinque ſunt ſenſus,quibus in hac uita utentes, imaginem quam accepimus noſtri conditoris excolere debemus. (Ioan. 1.) Sed minus debet populus,cui legis decalogus per ſeruum data eſt: amplius autem, cui gratia uitæ æternæ per filium commiſſa: ideoq; huius per denariū, illius per centenarium numerum fœnus accumulatur, quem ad regni cœleſtis quod dextris dabitur ſignificationē pertinere nemo qui dubitet. Neque enim fruſtra eodem flexu digitorum quo denarius in læua,ipſe figuratur in dextera. Niſi quia & nunc opera decalogi quæ litera non poterat,fides perficit,& in futuro reddet unicuique ſecundum opera eius, (Ephes. 2. Pſal. 61. Rom. 2. Matth. 16.) his quidem qui ſecundū patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quærentibus uitam æternam. Verùm quia neutri noſtris uiribus, ſed illius gratia ſalui facti ſumus per fidem, recte dicitur: Non habentibus illis unde redderent, donauit utriſque. Et utique plus diligit, eui plus donatur: cui autem minus dimittitur, minus diligit. Quia ſiue bona perficiendæ quam accepimus ſcientiæ, ſeu uitandæ quam incurrimus, inſipientiæ uelis intelligere, multo utiq; plus eccleſiæ, quàm ſynagogæ donatur, quæ & fœdiori quondam, utpote quam nullus doctor prohibuit, idololatriæ ſorde corrupta eſt: ſed ubi abundauit peccatū, (Rom. 5.) ſuperabundauit gratia, & maiori nunc eſt perfectionis euangelicæ ſublimata præconio. cui dicitur: Quia multi prophetæ & iuſti cupierūt (Matth. 13. Lucæ 10.) uidere quæ uos uidetis,& non uiderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Congruit ſane huic loco quod Numerorum hiſtoria refert, (Num. 31.) diuiſis æqualiter cæſorum Madianitarum ſpolijs, eos quidem qui de pugna uenerūt quingenteſimum de ſua portione caput, cæteros uerò quinquageſimū Domino dediſſe. Quia & magna offert, qui ſe in caſtris uirtutum exercendo tutum ab incurſione conſeruat hoſtili: ſed maiora utique, qui gladium uerbi uibrando innumeras aduerſarij exercitus copias ſternit.

Digitized by Google

IN NATALI DIVI IACOBI APOſtoli. Matth. 20. Marci 10.

IN illo tempore acceßit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi cũ filijs ſuis adorans, & petens aliquid ab eo. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DOminus Ieſus Chriſtus conditor ac redemptor noſter, uulnera ſuperbiæ noſtrę ſanare deſiderãs, & ipſe cum in forma Dei eſſet, forma bominis aſſumpta, humiliauit ſemetipſum, Philip. 2. factus obediens uſq; ad mortem: & nos quoq; ſi culmẽ ueræ ſublimitatis cõſcendere uolumus, iter humilitatis arripere præmonet: nos ſi uerã uitã uidere cupimus, & aduerſa quæq; præſentis ſeculi, & ipſam quoq; mortem patienter ferre præcepit. Promiſit nobis dona glorię, ſed pręmiſit certamina pugnæ. Dixit promittens, Erit Luce 6. merces ueſtra magna, & eritis filij altiſsimi: ſed prædixit iubens, Diligite inimicos ueſtros, benefacite, mutuum date, nihil inde ſperãtes. Ita igitur præmia pollicetur electis, ut & digna pręmijs merita præmonſtret: ſic uitam donat æternam, ut per anguſtam portam, & arctam uiam ad hanc perueniendam eſſe decernat. un- Luce 13. de ait: Contendite intrare per anguſtam portã. Contentione etenim nõ parua opus eſt, ſi quis ad alta uelit aſcendere. Nam cum tanto ſudore uertices montium ſubeamus, quantum neceſſe eſt conari, ut conuerſationem in cœlis habere, & in monte ſancto Domini, de quo canit Pſal- Pſal. 14. miſta, mereamur quieſcere. Vnde etiam in hodierna euangelij ſancti lectione cum filij Zebedæi ab eo ſedes regni peterent, confeſtim illos ad bibendum calicem ſuum, hoc eſt, ad imitandum paſsionis ſuæ agonem reuocat: ut meminiſſent quia cœleſtium ſumma petere non niſi per abiecta & aſpera terreſtrium deberent.

Acceßit, inquit, ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis adorans, & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid uis? Ait illa: Dic ut ſedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.] Nemo autem æſtimet matrem hæc pro filijs abſq; illorum conſenſu ac uoto petiſſe, ſed potius intelligat unanimi omnium conſilio eorum fuiſſe diſpoſitũ, ut per matrem quam maxime dilectam Domino nouerant, ſuum illi deſiderium diſcipuli patefacerẽt. Marci 10. Vnde hæc referens euangeliſta Marcus, tacito matris interuẽtu, diſcipulorum uero ſolummodo, quorum appetitum ſciebat, facit mentionẽ. Et accedunt, inquit, ad eum Iacobus & Ioãnes, filij Zebedæi, dicentes: Magiſter, uolumus ut quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid uultis ut faciã uobis? Et dixerũt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram ſedeamus in gloria tua. Illos ergo tantum accedere ad Dominum, & eum rogare aſſerit, quorum uoluntatem in rogando potiorem conſpicit, & quorum hortatu matrem ad rogandum nouit eſſe commonitam. Credendũ eſt aũt, quod illa maxime cauſa, uel muliebrem matris affectum, uel carnales adhuc diſcipulorum animos ad hæc poſtulanda concitauerit, quia meminiſſent ſermonis Domini, quem ait: Cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis Matth. 19. ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſraẽl, noſſentq; ſe inter diſcipulos ſpecialius à Domino diligi, ſe ſpecialius cum beato Petro conſcios ſæpe factos arcanorum, quæ ignorarent cæteri, quod frequens ſancti euangelij textus indicat. Hinc eſt enim quod ipſis quoq; quomodo Petro, nouum ab illo nomen imponitur, ut ſicut ille qui prius Simon dicebatur, per fortitudinem ac ſtabilitatẽ fidei impugnabilis uocabulũ Petri meruit, ita Matt. 3. & 17. & iſti Boanerges, hoc eſt, filij tonitrui uocarentur: quia uidelicet & uocem patris ſuper Dominum in monte clarificatum, unà cum Petro audirent, & plura alijs diſcipulis myſteriorum ſecreta cognoſcerent: quodq; ad rem plurimum pertinebat, ſe integro corde Domino adhærere, & maxima illum dilectione ſentiebant amplecti. Ideoq; nõ diſcredebant fieri poſſe, ut circa eum uicinius ipſi in regno ſederẽt: præſertim cum uiderent Ioannem pro ſingulari puritate Ioan. 21. mentis & corporis tanto amore habitum, ut in cœna in ſinu ipſius recumberet. Sed quid eis dignitatem ſedium quærentibus ipſe cognitor meritorum ac ſedium diſtributor reſponderit, audiamus.

Reſpondens autem Ieſus, dixit: Neſcitis quid petatis.] Neſciebant etenim quid peterẽt, qui in regno cœleſtis patriæ quenquã ad ſiniſtram Chriſti ſeſſu- Matth. 25. rum eſſe putabant: cum in illa diſcretione nouiſsimi examinis omnes electi ad dexterã ſummi regis ac iudicis legantur eſſe ſtatuendi. Nil quippe ſiniſtrum uita illa, nil habet felicitas æterna reproborum, nil pax ſempiterna recipit caducum. Siniſtra autem Chriſti cum in bono accipitur, præſens ſanctę eccleſię uita intelligitur. unde ſcriptum eſt: Longitudo dierum in dexte- Prouerb. 3. ra eius, in ſiniſtra eius diuitiæ & gloria. Longitudo quippe dierum in dextera, ſapientia uidelicet noſtri redemptoris eſt: quia in illa ſupernę habitationis patria electis, & angelis & hominibus lux indefectiua donatur. In ſiniſtra illius diuitiæ & gloria, quia & in huius exilio peregrinationis diuitijs uirtutum & gloria fidei, donec ad æterna perueniamus, reficimur. De qua uidelicet gloria dicit Apoſtolus, Et gloriamur Rom. 5. in ſpe gloriæ filiorum Dei: nõ ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus. De quibus itẽ diuitijs: Quia in omnibus, inquit, diuites facti 1. Cor. 1. eſtis in illo, in omni uerbo & in omni ſcientia. Neſciebant quid peterent, quia autumabãt humano arbitrio præelegi poſſe, quibus quiſq; ſedibus in futuro, qua retributione donetur. Et potius Dominum precabantur, ut fiduciam & gloriam ſpei quam habebant, uſq; ad finem firmum bene merendo perducerent: ſciẽtes quia quicquid boni agerent, ipſe inæſtimabili mercede remuneraret. Et quidem laude digna eſt pia ſimplicitas eorum, qui fiducia deuotæ mentis ſedere in regno circa Dominum poſcebant:

ſed

ſed multo dignius laudabitur prudens humilitas eius, qui conſcientia propriæ fragilitatis aiebat, Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorū. Neſciebant quid peterent, qui ſublimitatē potius præmiorum à Domino, quàm operum perfectionem quærebant. Sed cœleſtis eos magiſter quid primò quærendum eſſet inſinuans, reuocat ad uiam laboris qua ad brauium pertingere poſsint retributionis.

Poteſtis, inquit, bibere calicem quem ego bibiturus ſum?] Calicem ſuum dicit amaritudinem paſsionis, quæ infideliū acerbitate crebro iuſtis offertur. Nam hanc quiſquis humiliter, patienter, gaudēter pro Chriſto ſuſcipit, meritò cum illo ſublimiter regnabit. Quia ergo filij Zebedæi cum illo ſedere deſiderabant, admonet eos primò paſsionis ſuæ ſequi exempla, & ita demū aptare maieſtatis culmen appetere. Quem uiuendi ordinē cunctis fidelibus ſequendū docet Apoſtolus, dicens: Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul etiam & reſurrectionis eius erimus. Rom. 6.

Dicunt illi: Poſſumus.] Mentem quidem deuotionemq; ſuam, qualis in præſenti erat ſimpliciter Domino pandebant, dum ſe calicem eius bibere poſſe teſtabantur: qui tamen quantæ infirmitatis adhuc eſſent, poſtmodum patenter oſtendebant, dum adueniente tempore quo ipſe Dominus eundem calicem biberet, etiam illi cum cæteris diſcipulis eius relicto fugerunt. Sed nō diu metus idem bibendi calicis eorum corda premebat, quin potius qui paſſuro Domino fugerunt, eo reſurgente ocyus redierunt: & quia Matth. 26. paſsionis turbine terrente trepidauerunt, fulgente reſurrectionis eius triumpho confirmati ſunt: atq; accepta ſancti ſpiritus gratia firmum de reliquo pectus ad bibendum Domini calicē tenebant, quia ad patiēdum moriendumq; pro illo iam inuincibiles eſſe cœperunt impleta eius promiſsione qua dixit, eos calicem ſuū eſſe bibituros. Nam ſequitur.

Ait illis: Calicem quidem meum bibetis, ſedere autē ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare uobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo.] Sedet ad dexteram Saluatoris, qui in ſuperna beatitudine de præſenti eius uiſione lætatur: ſedet ad ſiniſtram, qui in hac peregrinatione ſanctæ eius eccleſiæ ſacerdotali regimine præſidet. Sed intuendum ſolertius quomodo ſe petentibus diſcipulis dicat uerax magiſter, Nō eſt meum dare uobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo, cum alibi dixerit ipſe, Matth. 11. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo, ideoq; cōſtet, quia quæcunq; pater dederit, uel parauerit dona fidelibus, hæc eadem unam cum eo filium parare ſiue dare. Nam & rurſum dicit de patre Dominus, Quæcunq; enim ille fecerit, hæc & fi Ioan. 5. lius ſimiliter facit. Si ergo omnia quæcunq; pater fecerit, hæc & filius ſimiliter facit, quomodo dicit filius, Non eſt meū dare uobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo, niſi quia idem filius & Deus, & homo eſt? Ideoq; per euangeliū ſuum aliquando ex uoce diuinæ maieſtatis, qua æqualis eſt patri, aliquando ex uoce loquitur humanæ aſſumptionis, qua æqualis factus eſt nobis. In hac autem lectione quia humilitatis formam erat præbiturus hominibus, cuncta maxime ex aſſumpti hominis natura loquitur. Nam & in principijs, ut mater ad eum cū filijs petitura aduenit, quæſiuit ab ea quid uellet, interrogans quaſi homo, quaſi neſcius occultorum, quaſi ignarus futurorum, qui in æternitate diuinæ potentiæ omnia nouit antequam fiant. Et quia illa in precibus humanitatis eius, potius quàm diuinitatis memoriam prætulit, poſtulans ſedem filijs à dextris eius & ſiniſtris, qui in habitu corporeo dexterā habuit & ſiniſtrā, ſed in diuina maieſtate nulla membrorum eſt compoſitione formatus, conſequenter & ipſe tacita impaſsibilis gloria deitatis memoriam paſsionis, quā humanitus erat ſuſcepturus, in medium protulit, atq; hanc diſcipulis imitandam propoſuit, cum deuotam eorum ſponſionem ſua etiam atteſtatione confirmaſſet, dicēs: Calicem quidem meum bibetis, ſedere autem ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare uobis, ſed quibus paratū eſt à patre meo. Ac ſi apertè diceret: Paſsionem quidem quam ſecundum carnem ſubeo, uos patiendo eſtis ſecuturi: ſed non eſt meum ſecundum ipſam in qua patior humanæ fragilitatis ſubſtantiā, donorum cœleſtium uobis munera dare, quæ dignis quibuſq; ad percipiēdum ſunt à patre parata, me pariter cum illo in diuinitate cum illo parante ac dante: quia omnia quæcunq; ille fecerit, hæc & ipſe per diuinitatem potentiæ ſimiliter facio. Quia uerò ijdem filij Zebedæi promptum gerebant animum ad bibēdum calicem Domini, conſtat eos cum cæteris apoſtolis dignitatem ſedium, quam quærebant accepiſſe: non tamen ea diſtinctione qua petebāt, ut unus à dextris in regno eius, alter ſederet à ſiniſtris, ſed iuxta quod ſuprà expoſuimus, ambo prius ad ſiniſtram eius ad tempus, ambo nunc ad dexteram eius ſedere perpetuò meruerunt. A ſiniſtris quippe Chriſti ſedebant, cum regendis in hac uita fideliū populis apoſtolico iure præſiderent, illo nimirum in regno, de quo ipſe ait: Regnum Dei intra uos eſt. Sedēt à dextris nūc Luca 17. in illa, quæ mortem neſcit uita, iudices mundi cum illo, utranq; hāc ſedem illis ipſo filio cum patre parante. Neq; enim largitio donorum in eis ſeparari poteſt, in quibus unitas naturæ ſemper inſeparabilis manet, eodem filio atteſtante qui ait: Ego & pater unum ſumus. Neq; enim Ioan. 10. hoc ſine conſideratione tranſeuntum, quomodo dixerit Dominus indifferenter filios Zebedæi calicem ſuum bibituros, cum nouerimus unum ex his, Iacobum ſcilicet, per effuſionem ſanguinis uitam finiſſe: alium uerò, id eſt Ioannem, in pace eccleſiæ quieuiſſe. Nam de Iacobi martyrio Lucas apertè teſtatur, quia miſit Herodes rex manus, ut affligeret quoſdam de eccleſia, occidit Iacobum Ioannis fratrem gladio. Act. 12. De cuius paſsione etiam hiſtoria eccleſiaſtica rem quandam dignam memoria refert. Quan- Euſebius lib. 2. cap. 9.

doquidē, inquit, & ei qui obtulerat eum iudici ad martyrium, Iacobum ſcilicet, motus etiam ipſe cōfeſſus eſt ſe eſſe Chriſtianū, Ducti ſunt, inquit, ambo pariter ad ſupplicium. Et dum ducerentur in uia, rogauit Iacobū dare ſibi remiſſionem. At ille parumper deliberans, Pax tibi, inquit, & oſculatus eſt eum. Et ita ambo ſimul capite plexi ſunt. Porrò de Ioanne narrāt hiſtoriæ fideles, quia eum ſciret ſibi ſuperueniſſe diē receſſus ſui, conuocatis diſcipulis ſuis in Epheſo, per multa ſignorum experimenta promens Chriſtum, deſcenderit in defoſſum ſepulturæ ſuæ locū, & facta oratione poſitus ſit ad patres ſuos, tā extraneus à dolore mortis, quàm à corruptione carnis inuenitur alienus. Quomodo ergo calicem Domini bibere dictus eſt, de quo cōſtat, quia nequaquam per mortem paſsionis de corpore exiuit: niſi quia duobus modis idē calix bibitur, uno uidelicet cum à perſecutore illata mors patienter ſuſcipitur: alio, cum mens ad paſsionem prompta habetur, cum uita martyrio digna geritur: Nam & Ioannes ipſe quoniam ſit paratus ad potandum pro Domino mortis calicē docuit, quando cum cæteris apoſtolis, ſicut in actibus eorum legimus, carcerē *Actu.5.* & uerbera gaudenti animo tolerabat, quando propter uerbū Dei & teſtimoniū Ieſu in Pathmos inſulam exilio relegatus eſt, quando ſicut *Lib.3.cap.16. & 21.* hiſtoria eccleſiaſtica narrat, à Domitiano principe miſſus eſt in feruentis olei dolium, de quo tamē propitio Domino tam ſoſpes & mundus exiuit, quàm fuerat mente & uita caſtiſsimus: & in exilium ab eodē miſſus, quo magis humano ſolatio deſtitutus eſſe uidebatur, eo ampliori ſupernorum ciuium meruit frequētia conſo- *Actu.12.* lari. Vnde ipſe quoq; ueraciter calicem Domini cum fratre Iacobo, qui occiſus eſt gladio, bibiſſe intelligitur: quia qui tanta pro ueritate ſuſtinuit, quàm promptus etiam ipſam mortem ſi offerretur, exciperet oſtendit. Sed & nos fratres chariſsimi, etiamſi nil tale perpetiamur, ſi non uincula, non uerbera, non carceres, nō ſupplicia corporis alia, non ullam hominum perſecutionem, propter iuſtitiam toleremus, calicē tamen ſalutaris accipere, & martyrij palmam obtinere ualemus, ſi caſtigare corpus noſtrum & ſeruituti ſubijcere curamus, ſi in ſpiritu humilitatis & animo cōtrito Domino ſupplicare aſſueſcimus, ſi illatas à proximo contumelias placida mēte ſuſcipere ſatagimus, ſi & eos qui nos odio habent, qui iniurias nobis inferunt, diligere, his bene facere, pro horum uita & ſoſpitate ſtudemus exorare, ſi cum uirtute patientiæ bonorū quoq; operum fructibus adornari contendimus. Taliter enim conſeruātibus nobis, *Rom.12.* & corpora noſtra, iuxta Apoſtoli uocē, hoſtiā uiuentem, ſanctam, Deo placentem exhibentibus, Domino largiēte dabitur, ut communi cū eis qui membra ſua in mortem pro Chriſto de- *Pſalm.115.* derunt gloria remuneremur: quia ſicut mors illorum, ſic & uita noſtra precioſa ſit in cōſpectu Domini, diruptiſq; uinculis carnis, & ipſi atria ſupernæ ciuitatis intrare, atq; inter choros beatorum martyrum nota gratiarum redemptori noſtro reddere merebimur, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

VINCVLA PETRI.

Homiliam eiuſdem require in natali diui Petri.

IN FESTO TRANSFIGVRATIONIS Domini. Matth.17. Marc.9. Lucæ 9.

IN illo tempore, aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum deorſum, & transfiguratus eſt ante eos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVia Dominus ac redēptor noſter electos ſuos per huius uitæ labores ad illam, quæ laborem neſcit uitam futuræ beatitudinis introducere diſpoſuit, modò per euangelium ſuum ſudores certaminum temporalium, modò æternorum deſcribit palmam præmiorum: ut auditis uidelicet agonum neceſsitatibus meminerint ſibi requiem in hac uita nequaquam eſſe petendam: audita rurſum dulcedine futuræ retributionis leuius ferant mala tranſeuntia, quę bonis ſperauerint remunerāda perpetuis. *Matth.16.* Cū enim ſuas ſuorumq; paſsiones paulò ſuperius commemoraſſet, confeſtim ea quæ modò cum legeretur, audiuimus, adiunxit dicens:

Filius enim hominis uenturus eſt, in gloria patris ſui cum angelis ſuis, & tunc reddet unicuiq; ſecundum opera eius] Vbi aptiſsimè diē extremi deſignat examinis, quan- *Matth.25.* do in poteſtate magna & maieſtate ueniet iudicaturus de mundo, qui quondam in humilitate & abiectione uenerat iudicandus à mundo, quādo cum iudiciaria diſtrictione quæret operum perfectionem ab eis quibus miſericordiæ largitate prærogauerit ſuorum gratiam munerum, quādo reddens ſingulis ſecundū opera eorum, electos in regnum patris ſui perducet, reprobos autem cum diabolo in ignē reijciet ſempiternum. Et pulchrè dicitur, quia filius hominis uenturus eſt in gloria patris ſui. Filius quippe hominis in gloria Dei patris uenturus eſt, quia qui in hominis natura minor eſt patre, ipſe in diuinitate unius eiuſdemq; eſt gloriæ cū patre uerus homo, per omnia uerus exiſtēs & Deus. Meritò autem lætificat pios, meritò terret contumaces, quod ſequitur, Et tunc reddet unicuiq; ſecūdum opera eius: quia qui nunc bona operantes preſſuris malorum affliguntur iniquis, lætanti nimirum animo tempus expectāt illud, quando per iudicem iuſtum non ſolùm ab iniuſtorum liberentur iniurijs, ſed & iuſtitiæ ac patientiæ ſuę mercedem percipiant. Qui uerò malè uiuentes patientiam iudicis negligentiam putant, iuſte ſerò pœnitentes æternæ damna-

damnationis ſentētia feriuntur. Concinit huic euangelicæ ſententię quod ait Pſalmiſta, Pſalm.100. Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Primò quippe miſericordiam, ac deinde iudicium ſe cantare perhibet: quia nimirum Dominus, quod primo ſuo aduentu depoſitum nobis benignè contulit, hoc in ſecundo diſtrictus exiget. Sed peruerſus quiſque qui miſericordiam largientis contemnit, iure iudicium diſcutientis Domini pertimeſcit. At qui gratiam miſericordiæ gratè ſe meminit ſuſcepiſſe, gaudens utique iudicij diſcrimen expectat: ideoq; libera modulatione ſuo iudici miſericordiam & iudicium cantat. Verum quia incertum eſt omnibus tempus uniuerſalis iudicij, incerta ſingulis ſui exitus hora, & poterat longa uideri pręſens afflictio neſcientibus, quando requies promiſſa ueniret, uoluit pius magiſter aliquibus diſcipulorum ſuorū adhuc in terra degentibus ęternæ repromiſsionis gaudia præmōſtrare: quatenus & ipſi qui uidiſſent, & omnes qui audire poſsint, leuius aduerſa præſentia tolerarent, reducto ſæpius ad mentem futuræ retributionis munere quod expectarent. Vnde ſequitur:

Amen dico uobis, ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec uideant filium hominis uenientem in regno ſuo.] Venientem quippe in regno ſuo uiderunt diſcipuli, quia in ea claritate uiderunt fulgentem in mōte, in qua peracto iudicio ab omnibus ſanctis in regno ſuo uidebtiur. Sed quod mortales adhuc & corporales diſcipulorū oculi ſufferre nequiuerūt, tunc per reſurrectionem iam facta incorruptibilis potenter tueri ſufficiet omnis eccleſia ſanctorum, de qua ſcriptū Eſaie 33. eſt: Regem in decore ſuo uidebunt oculi eius.

Et poſt ſex dies aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum.] Oſtenſurus gloriam ſuam diſcipulis, in montem eos ducit excelſum: ut doceat omnes qui hanc uidere deſiderant, non in infimis iacere uoluptatibus, non illecebris ſeruire carnalibus, non cupiditatibus adhæreſcere terrenis, ſed æternorum amore ad ſuperna ſemper erigi: angelicæ mundiciæ, pietatis, pacis, dilectionis, & iuſtitię uitam, quantum mortalibus poſsibile eſt, ſemper imitari debere iuxta eum qui dixit, Noſtra Philip.3. autem conuerſatio in cœlis eſt, unde etiam Saluatorem expectamus Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Oſtenſurus gloriam ſuæ maieſtatis, in montem diſcipulos ducit, ut diſcant ipſi, diſcant omnes qui hanc uidere ſitiunt, non eam ſibi in huius ſeculi profundo, ſed in regno ſupernæ beatitudinis eſſe quærendam. Et bene cum diceret, quia ducit illos in montem excelſum, addidit ſeorſum: quia iuſti & nunc cū prauorum uicinia premuntur, animo tamen ſunt toto atque intentione fidei ſeparati ab illis, & in futuro funditus ſeorſum abducuntur ab eis, cum abſcondet eos in abſcondito uultus ſui à Pſalm.30. conturbatione hominum, proteget eos in tabernaculo ſuo à cōtradictione linguarū. Quod autem poſt dies ſex ex quo promiſit diſcipulis, claritatem ſuæ uiſionis oſtendit, ſignificat ſanctos in die iudicij regnum percepturos, quod eis promiſit, qui non mentitur Deus ante tempora ſecularia. Tempora quippe ſecularia ſex ætatibus conſtant, quibus completis audient ipſo dicente: Venite benedicti patris mei, poſ- Matth.25. ſidete paratum uobis regnum à conſtitutione mundi. Poſſunt dies ſex promiſſæ Dominicæ uiſionis & gloriæ bonorum perfectione operum deſignari, ſine quibus ad contemplandam conditoris ſui maieſtatem quiſque aliquid agere ualet, peruenire non ualet. Quia enim Dominus ſex diebus rerum creaturam formauit, Geneſ.2. ſeptima requieuit ab operibus ſuis, rectè per ſex dies opera bona quibus ad requiem peruenire debeamus, exprimuntur. Et quia qui Deū uidere, qui ad gloriam beatę reſurrectionis pertingere concupiſcit, debet agere bona quæ nouit, rectè poſt dies ſex gloriam ſui regni, quam ſpoſpondit diſcipulis Saluator oſtēdit. Sequit:

Et transfiguratus eſt ante eos, & reſplenduit facies eius ſicut ſol: ueſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.] Transfiguratus eſt ante diſcipulos Dominus, & ſui corporis gloriam, qua per reſurrectionem erat illuſtrandus ſignificat: & electorum omnium quantæ claritatis poſt reſurrectionem ſint corpora futura, manifeſtat. Nam & de his alibi dicit: Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno pa- Matth.13. tris eorum, & hic in exemplum futuræ clarificationis ipſius reſplenduit facies eius ſicut ſol. Non quia Domini & ſanctorum eius æqualis poſsit eſſe claritas & gloria, cum & de iiſdem ſanctis dicat Apoſtolus, Stella autem à ſtella 1.Cor.15. differt in claritate, ſic & reſurrectio mortuorū: ſed quia nihil ſole clarius uidere nouimus, non ſolum Domini, ſed & ſanctorum in reſurrectionis gloria ſolis aſpectui comparatur, quia clarius ſole aliquid unde exemplum daretur hominibus, minimè potuit inueniri. Hanc autem glorificam Dominici corporis maieſtatē, hanc ſanctorum corporum claritatem nullus in iudicio reproborum uidere putandus eſt. Tantum uidebunt in quem transfixerunt, & plan- Ioan.19. & Zach.12. gent ſe ſuper eum omnes tribus terræ. At cum peracto iudicio ſublati fuerint impij, ne uideāt Eſaie 26. gloriam Dei, tunc iuſti ad contemplandam perpetuò gloriam regni eius, & ipſi pro modulo ſuo incorruptionis luce transfigurati intrabūt. unde dicit Apoſtolus, Qui reformabit corpus Philip.3. humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Si autem quærit aliquis quid ueſtimenta Domini, quæ facta ſunt alba ſicut nix, typicè deſignant, poſſumus rectè intelligere ſanctorum eius eccleſiam per hæc eſſe monſtratā; de quibus Eſaias ait: Omnibus his uelut orna- Eſaie 49. mēto ueſtieris Et Apoſtolus: Quotquot enim, Galat.3. inquit, in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Qui in tempore reſurrectionis omni labe iniquitatis ſimul & ab omni mortalitatis obſcuritate caſtificantur. Vnde pulchrè de ueſtimētis Domini dicit euangeliſta Marcus, Quia facta ſunt ſplendida candidaq; nimis uelut nix, Marc.9. qualia fullo ſuper terram non poteſt candida facere: quia quod omnibus patet, nemo eſt qui

ſine corruptione ac dolore uiuere poſsit ſuper terram. Quod omnibus ſapientibus patet, licet hæretici contradicant. Nemo eſt qui ſine attactu alicuius peccati uiuere poſsit ſuper terram. Sed quod ſullo, id eſt, doctor animarum ſiue mundator aliquis ſui corporis eximiua ſuper terram non poteſt, Dominus faciet in cœlo emundans eccleſiam uidelicet ſuam ab omnibus inquinamentis carnis & ſpiritus, inſuper & æterna carnis ac ſpiritus beatitudine ac luce reficiens. Sequitur:

Et ecce apparuit illis Moyſes & Helias cum eo loquentes.] Quales apparuerint, & quid locuti ſunt cũ eo, Lucæ 9. Lucas manifeſtius ſcribit, dicens: Erant autem Moyſes & Helias uiſi in maieſtate, & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Hieruſalem. Moyſes ergo & Helias qui locuti ſunt cum Domino in monte, & paſsionem eius ac reſurrectionem dicebant, oracula legis & prophetiæ deſignant, quæ in Domino completa & nunc doctis quibuſque patent, & electis omnibus in futuro manifeſtius patebunt. Qui bene niſi in maieſtate dicuntur, quia tunc apertius uidebitur, quando ueritatis dignitate omnis diuinorum eloquiorum, non ſolum ſenſus, ſed & ſermo fuerit prolatus: quamuis in Moyſe & Helia omnes, qui cum Domino regnaturi ſunt, recte intelligi poſſunt. In Moyſe quidem qui mortuus ac ſepultus eſt, hi qui in iudicio reſuſcitandi à morte: in Helia uerò qui necdum mortis debitum ſoluit, hi qui in aduentu iudicis uiui inueniendi ſunt in carne. Qui utrique pariter in uno eodemq; momento rapti in nubibus obuiam Domino in aere mox peracto iudicio ad uitam inducuntur æternam. Quibus aptè conuenit, quòd Moyſes & Helias in maieſtate fuiſſe uiſi perhibentur: per excellentiam namque maieſtatis inſigne muneris quo ſunt coronandi, monſtratur. Bene conuenit & hoc quòd exceſſum eius, quem completurus erat in Hieruſalem, dixiſſe memorantur: quia nimirum unica laudis materia fidelibus ſuis fit paſſio redemptoris: qui quanto magis meruerint eius ſe gratia eſſe redemptos, tanto ſuæ reparationis memoriã deuoto ſemper in pectore uerſant, deuota confeſsione teſtãtur. Verùm quia cum amplius quiſque uitę cœleſtis dulcedinem deguſtat, eo amplius faſtidit omnia, quę placebant in infimis. meritò Petrus uiſa Domini & ſanctorum eius maieſtate, repentè cuncta quæ nouerat terrena obliuiſcitur, ſolis ijs quæ uidit perpetuò delectatur adhærere, dicens:

Domine, bonum eſt nos hic eſſe, ſi uis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum, & Heliæ unum.] Et quidem Lucæ 9. beatus Petrus, ſicut alius Euangeliſta teſtatur, neſciebat quid diceret, in eo quod cœleſti conuerſatione tabernacula facienda putauit. In illa namque cœleſtis uitæ gloria domus neceſſaria non erit, ubi diuinæ contemplationis luce omnia pacificante, aura aduerſitatis alicuius timenda nulla remanebit, teſtãte Apoſtolo Ioanne, qui eiuſdem ſupernæ ciuitatis cla Apoc. 21. ritatem deſcribens, inter alia dicit: Et templum non uidi in ea, Dominus enim omnipotens tẽplũ illius eſt & agnus. Sed bene nouerat quid diceret, cum ait: Domine, bonum eſt nobis hic eſſe, quia re uera ſolum hominis bonum intrare in gaudium Domini ſui, & huic contemplãdo in æternum adſiſtere. Vnde meritò nihil unquam ueri boni habuiſſe putandus eſt, cui reatu ſuo exigente contingit nunquam ſui faciem uidere creatoris. Quod ſi beatus Petrus glorificatam Chriſti humanitatem contemplatus tãto afficitur gaudio, ut nullatenus ab eius intuitu uelit ſecerni, quid putamua fratres chariſsimi, eſſe beatitudinis, qui diuinitatis eius altitudinem uidere meruerunt? Et ſi cum duobus tantum ſanctis, Moyſe uidelicet & Helia, transfiguratam in monte hominis Chriſti ſpeciem uidere bonum maximum duxit, quis ſermo explicare, quis ſenſus ualet comprehendere, quãta ſint gaudia iuſtorum cum acceſſerint ad Sion montem, & ad ciuitatem Dei uiuentis Hieruſalem, Heb. 12. & multorum milium angelorum frequentiam, ipſumq; ciuitatis eiuſdem artificem & conditorem Deum non per ſpeculum & in 1. Cor. 13 ænigmate ſicut nunc, ſed facie ad faciem conſpexerint? De qua uiſione dicit ipſe Petrus, loquens de Domino fidelibus: In quẽ nunc quo- 1. Petr. 1. que non uidentes creditis, quem cum uideritis, exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata. Sequitur:

Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos, & ecce uox de nube dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite.] Quia tabernacula facere quærebant, obtectu lucidæ nubis admonentur in illa uitæ cœleſtis habitatione domos non eſſe neceſſarias, ubi omnia Dominus æterna ſuæ lucis obumbratione protegit. Qui enim Pſalm. 120. populum per deſerta gradiẽtem, nec per diem Exod. 13. ſol, nec luna ureret per noctem, quadraginta annos expandit nubem in protectionem eorum, quanto magis inhabitantes in tabernaculo regni cœleſtis in ſecula, ſanctarum uelamẽto proteget alarum? Scimus enim docente Apoſtolo, quia ſi terreſtris domus noſtra huius 2. Cor. 5. habitationis diſſoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cœlis. Quia uerò reſplendentem filij hominis faciem cernere deſiderabant, adfuit pater in uoce, docens eundem eſſe filium ſuum dilectum, in quo ſibi bene complacuiſſet: ut diſcerent ab humanitatis eius gloria quam uidebant, ad diuinitatis qua æqualis eſt illi contemplandam ſuſpirare præſentiam. Quod autem ait uox paterna de filio, In quo mihi bene complacui, hoc eſt quod eius filius alibi teſtatur: Et Ioan. 8. qui me miſit, mecum eſt: & non reliquit me ſolum, quia ego quæ placida ſunt ei, facio ſemper. Et quòd adiunxit, Ipſum audite, admonuit eum eſſe de quo Moyſea idem populum cui legem dedit, præmonebat. Quia prophetam uo- Deut. 18. bis ſuſcitabit Dominus Deus ueſter de fratribus ueſtris tanquam meipſum audietis, iuxta omnia quæcunque locutus fuerit uobis. Neque enim Moyſen & Heliam, id eſt, legem & prophe-

prophetas audiri uetat, ſed omnibus his auditionem filij, qui legem aut prophetas uenit adimplere, præferendam inſinuat, cunctiſq; ueteris inſtrumenti typis & ænigmatibus lucem euangelicæ ueritatis anteponendam intimat. Et quidem pia diſpenſatione fides diſcipulorum, ne crucifixo Domini titubet, ſolidatur, dũ imminente crucis articulo & humanitas eius, qualiter per reſurrectionem ſit ſublimanda cœleſti luce monſtratur: & quia coæternus ſit in diuinitate patri filius, cœleſti eiuſdẽ patris uoce probatur, quatenus adueniente hora paſsionis minus morientẽ dolerent, quem poſt mortem mox glorificandum in homine, in diuinitate autem ſemper à Deo patre glorificatum meminiſſent. Verùm diſcipuli quaſi carnales adhuc ſubſtantiæ fragilis, audita Dei uoce timentes in faciem ceciderunt. Dominus autem quaſi pius per omnia magiſter, uerbo ſimul eos & tactu conſolatur & erigit.

Et deſcendentibus, inquit, illis de monte præcepit Ieſus, dicens: Nemini dixeritis uiſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.] Viſionem oſtenſæ ſuæ maieſtatis ad tempus taceri præcepit, ne ſi palam uulgaretur in populos, aut diſpenſationem paſsionis illius ijdem populi principibus repugnando impedirenr, & ſic humanæ ſalutis effectus, qui per ſanguinem eius erat ſuturus, retardaretur: aut certe hi qui eandem uiſionem audientes credidiſſent, uiſo crucis opprobrio ſcandalizarentur. Opportunius autem completa paſsione, reſurrectione, & aſcenſione eius in cœlum, repletis ſpiritu ſancto Apoſtolis prædicata eſt, quatenus omnes qui ſacramentis eius initiari uoluiſſent, non ſolum effectum reſurrectionis credere, ſed etiam modum eiuſdem reſurrectionis ab his qui uidebant, potuiſſent ediſcere, nec non & æternitatem diuinę natiuitatis, quã à patre audierant, cunctis pariter credendam amandamq; prædicarent. Expoſita igitur lectione Dominicæ trãsfigurationis, ad noſtram fratres chariſsimi, conſcientiam reuertamur, & ſi Domini gloriam uidere delectat, tranſitis carnalibus deſiderijs ſubeamus in montem uirtutum. Si ad ueſtimenta Domini candidiſsima pertinerę uolumus, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes
2.Cor.7. ſanctificationem in timore Dei. Si uocem Dei patris audire, ſi conſubſtantialis eius filij maieſtatem deſideramus intueri, ſtudeamus ſoliciti peruerſa & inutilia mortalium uerba declinare, ſtudeamus à ſuperuacuis ſeculi fallentis oculos auertere ſpectaculis, quatenus reſurrectionis noſtræ gloria coruſcante, & ipſi quidem quæ modo nequimus, magnalia noſtri conditoris uidere ſimul & dicere mereamur, præſtante ipſo qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, &c. Amen.

IN DIE ASSVMPTIONIS Mariæ. Lucæ decimo.

IN illo tempore, intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier quadã Martha nomine excepit illũ in domũ ſuam. Et reliqua.

Bedæ tom. 7.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DVæ iſtæ Domino dilectæ ſorores duas uitas ſpiritales, quibus in præſenti ſancta exercetur eccleſia, demonſtrant. Martha quidẽ actualem, qua proximo in charitate ſociamur: Maria uerò contemplatiuam, qua in Dei amore ſuſpiramus. Actiua enim uita eſt panem eſurienti tribuere, uerbo ſapientiæ neſcientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis uiam ſuperbientem proximum reuocare, infirmantis curam gerere, quæ ſingulis quibuſque expediant diſpenſare, & commiſsis nobis qualiter ſubſiſtere ualeant, præuidere. Contemplatiua uerò uita eſt, charitatem quidem Dei & proximi tota mente retinere, ſed ab exteriori actione quieſcere, ſoli deſiderio conditoris inhærere, ut nil iam agere libeat, ſed calcatis curis omnibus ad uidendam faciem ſui creatoris animus inardeſcat, ita ut iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum mœrore portare, totiſque deſiderijs appetere, illis hymnidicis angelorum choris intereſſe, admiſceri cœleſtibus ciuibus, de æterna in conſpectu Dei incorruptione gaudere.

Quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat uerbum illius. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium.] Hæc utrique uitæ congruere, nemo qui dubitet. Et contemplatiuæ quidem uniformis perfectio eſt, exutam mentem à cunctis habere terrenis, eamq; quantum humana imbecillitas ſinit, unire cum Chriſto. Actiuæ uerò, quàm frequens ſit miniſterium gentium magiſter edocet, qui creberrimis epiſtolarum dictis ſuos pro Chriſto terra mariq; labores, ſua pericula com- 2.Cor.11.&12. memorat. In quibus etiam uiſiones & reuelationes Domini commendans, non minus ſe in ſpeculatiua uirtute, quod perpaucis eſt imitabile, conſummatum fuiſſe ſignificat. Vnde di- 2.Cor.5. cit: Siue enim mente excedimus Deo, ſiue ſobrij ſumus uobis.

Quæ ſtetit, & ait: Domine non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi, ut adiuuet me.] Ex illorum perſona loquitur, qui adhuc diuinę contemplationis ignari, ſolum quod didicere, fraternæ dilectionis opus Deo placitum ducunt, ideoq; cunctos qui Chriſto deuoti eſſe uelint, huic mancipandos autumãt. Et bene Martha ſtetiſſe, Maria ſecus pedes Domini ſediſſe deſcribitur: quia uita actiua laborioſo deſudat in certamine, contemplatiua uero pacatis uitiorum tumultibus optata iam in Chriſto mentis quiete perfruitur.

Et reſpondens, dixit illi Dominus: Martha Martha, ſolicita es, & turbaris circa plurima. Porrò unum eſt neceſſarium.] Et beatus Dauid ſolum hoc neceſſarium homini Pſalm.72. eſſe definiens, Deo iugiter inhærere deſiderat, dicens: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Et alibi: Vnam petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus ui- Pſalm.26. tæ meæ, ut uideam uoluntatem Domini, & ui-

ſitem templum ſanctum eius. Vna ergo & ſola eſt theoria, id eſt, contemplatio Dei, cui meritò omnia iuſtificationum merita, uniuerſa uirtutum ſtudia poſtponuntur.

Maria optimã partem elegit, quæ non auferetur ab ea.] Ecce pars Marthæ non reprehenditur, ſed Mariȩ laudatur. Neque enim bonam partem elegiſſe Mariam dicit, ſed optimã, ut etiam pars Marthæ iudicaretur bona. Quare autẽ pars Mariæ ſit optima, ſubinſertur cum dicitur: Quæ non auferetur ab ea. Actiua etenim uita cum corpore deficit. Quis enim in æterna patria panem eſurienti porrigat, ubi nemo eſurit? quis potum tribuat ſitiẽti, ubi nemo ſitit? quis mortuum ſepeliat, ubi nemo moritur? Cum præſenti ergo ſeculo uita aufertur actiua: contemplatiua autem hic incipitur, ut in cœleſti patria perficiatur. Quia amoris ignis qui hic ardere inchoat, cum ipſum quẽ amat uiderit, in amore amplius igneſcit. Contẽplatiua ergo uita minimè aufertur, quia ſubtracta pȩſentis ſeculi luce perficit.

IN NATALI DIVI BARTHOLOMEI APOSTOLI. Lucæ 22.

IN *illo tempore facta eſt contentio inter diſcipulos Ieſu, quis eorum uideretur eſſe maior. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SIcut bonis eſſe moris ſolet, in ſcripturis ſemper exempla patrum prȩcedentium, quibus ad meliora proficiant, quibus agnitis de ſuis actibus humilientur, inquirere: ſic econtrario reprobi, ſi quid fortè in electis reprehenſibile reperiunt, quaſi ſuas ex eo nequitias obtecturi, aut pro iuſto defenſuri, libentiſsimè ſolent amplecti. Ideoq; multo ardentius legunt quòd facta eſt contentio inter diſcipulos Chriſti, quis eorum uideretur eſſe maior, quàm quòd multitudinis credentium erat cor unum & anima una. Multo recolunt tenacius, quòd facta eſt diſſenſio inter Barnabam & Paulum, ita ut diſcederẽt ab inuicem, quàm quòd idem Paulus ait: Cum enim ſit inter uos zelus & cõtentio, nonne carnales eſtis? non'ne homines eſtis? quaſi nobis infirmitas ſanctorum imitanda proponatur, & non illud potius, quia conualuerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, hoc maximè in loco, ubi & ipſa contentionis eorum cauſa eſt nobis incognita. Neque enim incredibile eſt, quia iuxta hoc quod alibi prȩcipitur, Contendite intrare per anguſtam portam, honore ſe inuicem prȩueniendo certarint. Verùm qualibet ex cauſa contenderint, nos potius non carnales adhuc diſcipuli quid geſſerint, ſed ſpiritalis magiſter quid iuſſerit, uideamus.

Actu. 4. Actu. 15. 1. Cor. 3. Hebr. 11. Lucæ 13. Rom. 12.

Dixit autem eis, Reges gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici uocantur. Vos autem non ſic: ſed qui maior eſt in uobis, fiat ſicut iunior, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.] Certantibus de prioratu diſcipulis, pius magiſter eos non initæ contentionis arguit, ſed formam quam ſequantur humilitatis modeſta ratione deſcribit. In qua tamen forma obtinenda maiores & prȩceſſores, id eſt, doctores eccleſiæ, nõ minima diſcretione opus habent: ne uidelicet regum gentium inſtar dominari ſubiectis, ſeq; ab eis gaudeant ſuperuacuis laudibus attolli, ſed ad exemplum regis ȩterni, quaſi iuniores eis quibus regendis præſunt, efficiantur ac miniſtri. Quia nimirum neceſſe eſt, ut ſic bene agentibus per humilitatẽ ſint ſocij, quatenus contra delinquentium uitia per zelum iuſtitiæ ſint erecti, ut & bonis in nullo ſe præferant, & cum prauorum culpa exigit, poteſtatem protinus ſui prioratus agnoſcant. Ne enim præſidentis animus ad elationem poteſtatis ſuȩ delectatione rapiatur, rectè per quẽdam ſapientẽ dicitur: Ducem te conſtituerunt, noli extolli, ſed eſto in illis quaſi unus ex illis. Hinc etiã Petrus ait: Non dominantes in clero, ſed forma facti gregi. Et tamen nonnunquã grauius delinquitur, ſi inter peruerſos plus æqualitas, quã diſciplina cuſtodiatur. Quia enim falſa pietate ſuperatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud diſtrictum iudicẽ ſemetipſum cum filijs crudeli damnatione percuſsit. Vnde neceſſe eſt, ut rectorem ſubditis, & matrem pietas, & patrẽ exhibeat diſciplina. Atq; inter hæc ſolicita circunſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa.

Eccleſ. 32. 1. Petr. 5. 1. Reg. 2.

Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nónne qui recumbit? Ego autem in medio ueſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.] Ad uerba exhortationis ſuimet adiungit exempla, quæ Ioannes euangeliſta plenius commemorans, inter cætera ſcribit: Si ego laui ueſtros pedes Dominus & magiſter, & uos debetis alter alterius lauare pedes: quamuis etiã uerbo miniſtrandi poſsint omnia, quæ Deus in carne geſsit, intelligi. Nam & ipſum ſui ſanguinis ſacramentum in miniſtrandum nobis ſe effundere ſignificat, cum dicit: Sicut filius hominis non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis: & hoc quoq; maioribus eccleſiæ præcipuum miniſtrandi genus imitandum oſtendens, ut non ſolùm miſericordijs eleemoſynæ, doctrinæ ſalutaris, ſpiritalis exempli miniſteria fratribus impendamus: uerumetiam ſicut ille pro nobis animam ſuam poſuit, ita & nos pro inuicem animas ponere diſcamus.

Ioan. 13. Matth. 20. 1. Ioan. 3.

Vos autẽ eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Et ego diſpono uobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum.] Non inchoatio patientiȩ, ſed perſeuerantia cœleſtis regni gloria donatur: quia nimirum perſeuerantia, quæ alio nomine conſtantia uocatur, robur quoddam & fortitudo mentis, cunctarum'que (ut ita dixerim) eſt columna uirtutum: quæ cum bene recta & firma conſiſtit, nihil eſt certius, nihil tutius bonis moribus: quòd ſi aliquò deijciatur impulſa turbine, non ſola labitur: omnia enim prorſus animi bona ſimul corruunt. Sicut ergo diſpoſuit pater filio regnũ, quem factum obedientẽ uſq; ad mortem, mortem autem crucis exaltauit, & donauit illi nomen

Philip. 2.

nomen quod eſt ſuper omne nomē: ſic & filius
idem permanentes ſecum in tentationibus æ-
ternum ducet ad regnum. Si enim complantati
Rom.6. facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & re-
ſurrectionis erimus: à cuius ſublimitate promiſ-
ſi Iudas infelix excipitur. Nam & antequā hæc
Dominus diceret, exiſſe credendus eſt, qui non
modò permanere cum illo in tētationibus ſpre-
uit, uerùm ipſos tentationum eius iuuit auto-
res. Excipiuntur & illi, qui auditis incomprehē-
Ioan.6. ſibilis ſacramenti uerbis, abierunt retrò, & iam
non cum illo ambulabant. Non enim receden-
tes à Domino, niſi quotquot pœnitendo redie-
runt, potuere ſaluari.

Vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno.] Men-
ſa hæc propoſita omnibus ſanctis ad fruendū,
cœleſtis eſt gloria uitæ: cibus potusq́ ille, de
Matth.5. quo aliàs dicitur, Beati qui eſuriunt & ſitiunt
iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur: fruendo
ſcilicet olim deſiderato, & amato gaudio ueri,
& inconcuſſi boni.

Et ſedeatis ſuper thronos, iudicātes duodecim tribus Iſrael.]
Pſal.76. Hæc eſt illa quā Pſalmus canit, immutatio de-
xteræ excelſi, ut qui nunc humiles gaudent mi-
niſtrare conſeruis, tunc ſuper Domini menſam
ſublimes uitæ perpetuæ dapibus alantur: qui
hic in tentationibus iniuſte iudicati cum Do-
mino permanent, illic cum eo ſuper tentatores
ſuos iuſti iudices ueniant: & quanto huic mun-
do magna humilitate deſpecti ſunt, tanto tunc
acceptis ſedibus maiore culmine poteſtatis ex-
creſcant, Amen.

IN NATALI DECOLLATIO- nis diui Ioannis Baptiſtæ. Matth. 14. Marci 6. Lucæ 9.

IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam Ieſu, & ait pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA- DEM LECTIONE.

NAtalem, fratres chariſsimi, beati Ioannis
diem celebrantes oportet, ut non ſolū con-
ſtantiam paſsionis illius pia deuotione recola-
mus, ſed & eorum à quibus paſſus eſt, malitiam
nobis in arma uertamus ſalutis. Tunc etenim
ſcripturis ſanctis utiliter animum intendimus,
cum non ſolum in eis uirtutes ac præmia iuſto-
rum, uerumetiam uitia, uindictamq́ reprobo-
rum ad incitamentum nobis bene agendi pro-
ponimus. Hoc ſiquidem & ipſius Domini doce-
mur exemplo, qui ut humanæ ſuperbię ceruicē
frangat, ac ſublime nobis humilitatis iugū im-
ponat, non ſuæ tantum humilitatis formā quā
Matth.11. ſequamur, inſinuat dicens, Diſcite à me, quia
mitis ſum, & humilis corde: ſed etiam angelicę
ſuperbiæ deiectionem, quam caueamus ad me-
Luc.10. moriam nobis reuocat, dicens, Videbam ſata-
nam quaſi fulgur de cœlo cadentem: quatenus
non ſolo nos ſuæ diuinæ bonitatis, ſed & dæmo-
niacæ prauitatis exemplo ad obſeruantiā ſum-
mæ uirtutis accendat.

Audiuit ergo Herodes tetrarcha famam Ieſu, & ait pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta, ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo uirtutes operantur in eo.] Qui bene intellexit mor-
tuum poſſe hominem reſuſcitari ad uitam, be-
ne de reſurrectionis gloria ſenſit, qui iuſtos poſt
reſurrectionē maioris potentiæ q̄ mortalis fra-
gilitas capit, futuros eſſe perſpexit: ſed miſerè
deſipuit, qui quod de homine puro ſpontè cre-
dere potuit, hoc de Deo homine credere tot mi-
raculis atteſtantibus, tantis prædicatorum præ-
conijs conſonantibus, nulla ratione conſenſit.
Quare hoc, fratres chariſsimi, niſi ut nos aper-
te intelligamus, non incredibile reſurrectionis
miraculum, ſed prauorum animos à credendi
gratia peccatis obſtantibus eſſe prępeditos, ma-
ioresq́ illi gratias referamus, qui noſtris cor-
dibus ablato erroris uelamine, lucem ueritatis
aperire dignatus eſt.

Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum, & poſuit in carcerem, propter Herodiadem uxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam.] Impletum uide-
mus in Ioanne, quod de illo angelus Zachariæ Luc.1.
priuſquam naſceretur, prædixit: quia præcede-
ret ante Dominum in ſpiritu & uirtute Heliæ.
Ambo nanq́ cōtinenter uiuentes, ambo habi-
tu inculti, ambo in ſolitudine degentes, ambo
præcones ueritatis, ambo regis & reginæ perſe-
cutionem propter iuſtitiam perpeſsi ſunt: ille
Achab & Iezabel, iſte Herodis & Herodiadis. 3.Reg.19.
Ille ne ab impijs occideretur, igneo curru eſt ra- 4.Reg.2.
ptus in cœlum: iſte ne ab impijs uinceretur, per-
fecto martyrij certamine ſpiritu cœleſtia regna
petiuit, angelorum utiq́ ſubuectus auxilio, de
quibus ſcriptum eſt: Currus Dei decem milia Pſal.67.
multiplex milia lætantium, Dominus in illis.
Et iterū: Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & mi- Ibid.103.
niſtros ſuos ignem urentem. Sed quærit fortè
aliquis, quis ſit iſte Herodes, quiúe frater eius,
quæ etiam Herodias, de quibus ſermo iſte. He-
rodes iſte qui & Ioannem decollauit, & in paſ-
ſionem redemptoris noſtri Pilato aſſenſum prę-
buit, filius eſt Herodis illius, ſub quo Dominus
natus eſt: qui cum poſt natiuitatem Dominicā
pauco tempore regnaret, ſicut Euangelica te-
ſtatur hiſtoria, Archelaus eius filius ſucceſsit in
regnum: quo cum uix decem annis potiretur,
accuſantibus inſolentiam eius Iudæis, pulſus Matth.2.
eſt regno ab Auguſto, ac perpetuo damnatus
exilio. Deinde Auguſtus, ut regni Iudaici mi-
nueret potentiā, diuiſa in quatuor partes pro-
uincia, quatuor fratres Archelai eidem regen-
dæ præfecit, qui ſinguli à principatu quartæ
partis Græco ſermone ſunt tetrarchæ uocati.
E quibus Philippus Herodiadē, filiam Arethæ
regis Arabum, accepit uxorem, quam idem A-
retha poſtmodum ablatam ab eo dedit Hero-
di, eo quòd ipſe eſſet maioris poteſtatis & fa-
mæ, factumq́ eſt adulterium publicū. Sicut per-
fidis cauſa eſt pereundi, ita fideliſsimo præco-
ni noſtræ redemptionis materia triumphandi,
qui prohibendo regis iniuſti ſcelera, morte qui-
dem iniuſta meruit plecti, ſed poſt mortis gu-

ſtũ à rege iuſtitiæ cui teſtimonium perbibebat, iuſtam uitæ pereonis coronam accepit. Dicebat ergo illi Ioannes:

Non licet tibi habere eam. Et uolens, inquit, illum occidere, timuit populum, quia ſicut prophetam eum habebant.] Non populus tantum, ſed ipſe eriam Herodes Ioannem ſicut prophetam habebat, teſte euangeliſta Marco, qui dicit : Marc.6. Herodes enim metuebat Ioannem, ſciens eum uirum iuſtum & ſanctum, & cuſtodiebat eum. Et audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Sed uicit amor mulieris, eumq́ in illum quem ſanctum eſſe nouerat & iuſtũ, manus mittere coegit. Qui quoniam noluit cohibere luxuriam, ad homicidij reatum prolapſus eſt, minusq́ illi peccatũ maioris erat cauſa peccati: cui diſtricto Dei iudicio cõtigit, ut propter appetitum adulteræ quã deteſtandam ſciebat, ſanguinem funderet prophetæ, quem Deo acceptum eſſe cognouerat. Hæc naoq́ eſt illa diuini diſpenſatio examinis, Apoc.22. de qua dicitur: Qui nocer, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. At cõtrà quod ſequitur, Et ſanctus ſanctificetur adhuc, ad beati Ioanhis perſonam cõuenienter aptatur, qui ſanctus exiſtens ſanctificabatur adhuc, dum per officium euangelizandi ad martyrij palmam peruenit.

Die autem natalis Herodis ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus eſt ei dare quodcunq́ poſtulaſſet ab eo.] Tria pariter impiorũ ſcelera audiuimus : celebrationem natalis infauſtam, ſaltationem puellæ laſciuam, iuramentum regis temerarium. quibus ſingulis oportet nos, ne talia geramus inſtrui. Non enim feſtis diem noſtri natalis in memoriam reuocare, nõ ullum tempus illecebris indulgere carnalibus, ſed diem potius exitus noſtri debemus lachrymis, precibus, crebrisq́ præuenire ieiunijs. hinc Eccleſ.7. etenim uit ſapiens admonet, dicens : In omnibus operibus tuis memorare nouiſsima tua, & in æternum non peccabis. Sed nec membra noſtra qui iam Domino conſecrata ſunt, luſibus atq́ ineptis dare motibus decet. Dicit nanq́ A- 1.Cor.6. poſtolus: Neſcitis quoniã corpora ueſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit. Vnde & Rom.12. alibi obſecrat per miſericordiam Dei, ut exhibeamus corpora noſtra hoſtiam uiuentem, ſanctam, Deo placentem. Quantum uerò temeritatem iurandi uitare debeamus, & ipſe in euange- Matth.5. lio Dominus, & Iacobus in epiſtola ſua docet, Iacob.5. dicẽs: Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare neq́ per cœlum, neq́ per terrã, neq́ aliud quodcunq́ iuramentum. Sit autem ſermo ueſter, eſt eſt, non nõ, ut nõ ſub iudicio decidatis, illo uidelicet iudicio ſub quo decidit Herodes, ut uel peierare, uel ob periurium cauendum aliud neceſſe haberet patrare flagitium. At ſi aliquid incautius forte nos iuraſſe cõtigerit, quod obſeruatum ſcilicet peiorem uergat in exitum, liberè illud conſilio ſalubriore mutandum nouerimus, ac magis inſtante neceſsitate peierandum nobis, quàm pro uitando periurio in aliud crimen grauius eſſe diuertendum. Deniq́ iurauit Dauid per Dominum, occidere Nabal uirũ 1.Reg.25. ſtultum & impium, atq́ omnia quæ ad illũ pertinent demoliri: ſed ad primam interceſsionem Abigail fœminę prudentis, mox remiſit minas, reuocauit enſem in uaginam, neq́ aliquid eulpæ ſe tali periurio cõtraxiſſe doluit. Iurauit Herodes dare ſaltatrici quodcunq́ poſtulaſſet ab eo, & ne periurus diceretur à conuiuis, ipſum conuiuiũ ſanguine polluit, dum prophetæ mortem ſaltationis præmium fecit. Non ſolùm in iurando, ſed in omni quod agimus, hæc eſt moderatio ſolertius obſeruanda, ut ſi talem fortè in ipſum uerſuti hoſtis inciderimus inſidijs, ex quo ſine aliqua peccati contagio ſurgere non poſsimus, illum potius euadendi aditum petamus, in quo minus periculi nos perpeſſuros eſſe cernimus : iuxta exemplum eorum qui hoſtilibus clauſi muris, dum euadere deſiderant, ſed portarum omnium acceſſum ſibi interdictum conſiderant, ibi neceſſe eſt deſiliendi locum eligãt, ubi muro exiſtente breuiore minimum periculi cadentes incurrant. Sequitur:

At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. & contriſtatus eſt rex.] Triſtitia regis non abſolutio eſt, ſed confeſsio ſceleris. Hæc etenim eſt superni iuſtitia iudicij, ut plerunque reprobi & agnoſcant ſe, & fateantur erraſſe, certamq́ erroris ſui pœnitudinem gerãt, nec tamen ab errore quieſcant, quatenus eadẽ confeſsione ac pœnitentia contra ſe ipſi teſtimonium dent: quia non neſcij delinquunt, dum à peccato quod culpant, prohibere detrectant, eoq́ iuſtius pereant, quo foueam perditionis quam præuidere ualuerant, declinare neglexe- Exod.9. rant. Talis quippe eſt triſtitia Herodis, qualis Matth.27. pœnitentia Pharaonis & Iudæ : quorum quiſq́ Act.1. facinora ſua poſtquam accuſante conſcientia inuitus prodidit, uecors augmentauit. Itaq́ Herodes caput Ioannis petitus, triſtitiam quidem prætendebat in uultu, qua ſe ipſe damnaret, oſtendendo cunctis liquidè, quia inſontẽ & ſanctum nouerat, quem erat neci daturus. Verùm ſi diligentius cor nefandum inſpicimus, lætabatur occultè, quòd ea petebantur quæ & antea facere, ſi excuſabiliter poſſet, diſponebat. Qui ſi caput Herodiadis peteretur, nulli dubium, quoniam illud dare ueraciter triſtis aboueret.

Propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebãt, iuſsit dari: miſitq́, & decollauit Ioannem in carcere, & allatum eſt caput eius in diſco.] Indignum quidem natali ſuo rex ſpectaculum præbuit, qui conuocatis ad epulas principibus, tribunis ac ducibus gentis, ſpectandum in diſco caput occiſi protulit. Indigniq́ conuiuæ, an potius inuitatori ſuo condigni, e quibus nullus inuẽtus eſt, qui hominem inter feſta diſcumbentiũ puniri, qui ab adulteris iuſtũ, qui iudicẽ à reis capite plecti uetaret: præſertim cũ rex aſſumpta ſpecie mœſtitię, coactũ ſe hoc facere proteſtaretur, eſſetq́ opportunũ q̃ hortatu conuiuantiũ à promiſſo ſcelere reuocari deberet, ſi non illũ hæc de induſtria præſtruxiſſe cognoſcerent, imò ipſos quoque par

eiuſdem

eiuſdem ſceleris amor irretiret. Sed dignam ſu
pernis aſpectibus uirtutem ſui certaminis bea•
tus præcurſor Dominicæ natiuitatis, prædica/
tionis & mortis oſtendit, qui ut ſcriptura ait, Et
Sap.3. ſi coram hominibus tormenta paſſus eſt, ſpes il
lius immortalitate plena eſt. Cuius diem nata/
lis meritò feſta celebritate repetimus, quē ipſe
propria paſsione nobis ſolennem reddidit, quē
roſeo ſanguinis ſui fulgore decorauit: meritò
memoriam illius cum ſpiritali gaudio ueneta/
mur, qui teſtimoniū quod Domino perhibuit,
martyrio ſignaculo concluſit. Neq; enim dubi/
tandum eſt, quia beatus Ioānes pro redempto
ris noſtri, quem præcurrebat, teſtimonio, carce
rem & uincula ſuſtinuit, pro ipſo & animā po/
ſuit: cui non eſt dictum à perſecutore ut Chri/
ſtum negaret, ſed ut ueritatem reticeret, & ta/
mē pro Chriſto occubuit. Quia enim Chriſtus
Ioan.14. ipſe ait, Ego ſum ueritas, ideo utique pro Chri/
ſto: quia pro ueritate ſanguinem fudit: & cui na
ſcituro, prędicaturo, baptizaturo, prius naſcen
do, prædicando ac baptizando teſtimoniū per
hibebat, hunc etiam paſſurum prior ipſe patiē-
do ſignauit. Quorum tamen paſsiones diuerſo
ordine conſummari, certa ſupernæ prouiſionis
Hebr.13. diſpenſatione geſtū eſt: ut uidelicet redemptor
noſter extra portam ciuitatis cuncto aſsiſtente
populo, ſubleuaretur in crucem: præcurſor ue/
ro eius collectis in domum conuiuij magiſtrati
bus atq; optimatibus plebis, miſſo tantū ſpicu/
latore, in abdito carceris capite truncaretur. Et
quidem congruum uidebatur, ut myſteriū Do/
minicæ crucis crucifixus prēfiguraret Ioannes:
ſed quia idem Ioannes teſtimonium Domino
Ioan.3. perhibens aiebat, Illum oportet creſcere, me au
tem minui: hoc eſt, illum quem prophetam ma
gnum eſſe miramini, Chriſtū Dominū, ac Deū
uerum oportet intelligi: me autem quem Chri/
ſtum eſſe arbitramini, non Chriſtum, ſed eſſe
prophetam Chriſti patebit, diſparem utriuſq;
qualitatem, diſpar modus paſsionis inſinuat,
non in carnificum poteſtate conſtitutus, ſed cœ
leſti ratione prouiſus. Quia enim iterum dicit
ibidem idem Ioannes, Qui eſt de terra, de terra eſt, &
de terra loquitur: qui autē de cœlo uenit, ſuper
omnes eſt, præfatam minorationem eius qui
de terra eſt, decollatio illa in carcere & in obſcu
ro patrata capitis ablatio deſignat. Porrò cre/
mētum eius qui de cœlo uenit, & ſupra omnes
eſt, illa in cruce exaltatio quæ ſub diuo & omni
ſpectante populo facta eſt, apertè denunciat.
Exaltatus quippe in cruce, caput erectū ad cœ
los tenuit, manus ſuper terras ad aquilonem te•
tendit, & auſtrum, ut & cœli ſe eſſe Dominū &
uniuerſam terrā, omnesq; poteſtates aēreas ſuę
ditioni ſubditas, ipſo etiam corporis ſitu figura
ret. Infima crucis ipſius terræ abdita penetra/
bant, ut inferorū regnum paſsione illius transfi
xum ac deſtructū eſſe ſignaretur. Regem hunc
eſſe credendum ſcripto in cruce titulo, aſtantes
Hebræi, Græci & Romani legebāt, ut uidelicet
eius imperiū appareret per omnes gentes eſſe
dilatandum. Quæ cuncta Apoſtolus breuiter
una ſententia cōplectitur, dicēs: Factus eſt obe
diens uſq; ad mortem, mortē autem crucis. Pro
pter quod & Deus illū exaltauit, & donauit illi
nomen quod eſt ſuper omne nomen, ut in no/
mine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, ter/ Philip.2.
reſtrium, & inferorum: & omnis lingua confi•
teatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria
eſt Dei patris. Decollato autem Ioanne, & alla
to capite eius in diſco, ſequitur:

*Et datum eſt puellæ, & detulit matri ſuæ. Et accedentes diſci
puli eius, tulerunt corpus eius, & ſepelierunt illud.*] Et hoc
ad minorationē præcurſoris Domini pertinet,
quod corpus eius ſepulturæ abſq; capite datur.
Namq; ut in eccleſiaſticis inuenimus hiſtorijs, Ioſephus libro
corpus eius in ciuitate Samaria, quæ nunc Se/ 18. antiquitā,
baſte uocatur, caput autem in Hieroſolymis hu cap.10. & Eu•
matum eſt: decollatus uerò eſt in caſtello quo/ ſeb.lib.1.hiſto.
dam Arabiæ, quod Macherunta nominant. In eccleſiaſt. capi
quibus uidelicet hiſtorijs hoc quoq; reperimus, te 13.
quod caput eius ſanctiſsimū longo poſt decol/
lationē tempore, ab ipſo reuelatum ſit duobus
monachis orientalibus, qui orationis gratia ue
nerant Hieroſolymā, atq; inde in Edeſſam Phœ
niciæ ciuitatem perlatum, debito fideliū ſit ho
nore frequentatū. At uerò oſſa eius tēpore pro
cedente, de Samaria Hieroſolymā translata, ac
mox Alexandriam miſſa, nunc ibidē in eccleſia Euſeb. lib. 11.
quæ nominis ipſius eſt honore conſecrata, ſer/ eccleſiaſt. hiſt.
uantur. Quod diuina prouidentia conſtat actū, cap.28. et Caſ•
ut ſcilicet per plura loca deportatis beati mar• ſiodorus lib.9.
tyris reliquijs plura uirtutū ſigna fierent, plu/ Tripartitæ hi•
resq; per memoriā doctrinę & uitę illius ad fidē ſtoriæ cap.43.
ac dilectionē eius quē prędicabat, confluerent.
Inter hæc ſane conſiderandū eſt, & attētius me•
moriæ cōmendandum, quomodo omnipotens
Deus electos, dilectosq; ſuos famulos quos ad
uitā, regnumq; prędeſtinauit æternū in tantū in
hac uita prauorū patitur perſecutione conteri,
tot ac tantis pœnarū mortiumq; generibus cō
ſumi, quatenus perſpectis perfectorū uirorum
paſsionibus, minus de his quæ nobis fortè ad•
uerſa cōtigerint, doleamus, ac potius diſcamus
omne gaudiū exiſtimare, cū in tentationes ua/
rias inciderimus: memoria retinētes, quia quē Iacob.1.
diligit Dominus, caſtigat: flagellat autē omnē fi/ Hebr.12.
liū quē recipit. Nam etſi principali ſentētia cō/ Iacob.3.
ſtat, quia in multis offendimus oēs, quis tamen
noſtrū dicere audeat, beatū Ioannē in actu, uel
dicto, uel habitu, uel uictu peccaſſe? cuius auſte
ritatē indumēti, cuius parſimoniā alimenti euā• Matth.11.
gelica laudat hiſtoria, cuius omne qđ loquitur, Marci 1.
aut ueritati teſtimoniū reddit, aut eos qui con/ Lucæ 7.
tradicūt, redarguit: cuius opera iuſtitię etiā qui
non amabant, uenerationi habebant? Quis in
eis præcordijs peccato poterat eſſe locus, quæ
& ante natiuitatem ſpiritus ſancti conſecrauit
aduentus? Quando ſaltem humanæ conuerſa/
tionis intuitu ualuit à uirtutis uia uel ad modi/
cum deflecti, qui totam ab ineunte pueritia ui/
tam ſolitarius peregit? Et tamen talis ac tantus
uir præſentis uitæ terminum poſt longam uin/
culorum afflictionem ſanguinis effuſionē ſuſce
pit. Ille qui libertatē ſupernæ pacis euangeliza
bat,

bat,ab impijs in uincula cõijcitur: clauditur ob
ſcuritate carceris,qui uenit teſtimonium perhi
bere de lumine:quiq; ab ipſa luce,quę Chriſtus
Ioan.5. eſt,lucerna ardens & lucens appellari meruit,
Matth.11. quo in natis mulierum maior nemo eſt,ad peti-
Luc.7. tionem mulierum turpiſsimarum capite plecti
Matth.3 tur:& ipſe proprio cruore baptizatur,cui redẽ-
Mar.1. ptorem mundi baptizare,cui uocem patris ſu-
Luc.3. per illum audire, cui ſpiritus ſancti gratiam in
Ioan.1. eum deſcendentis uidere donatum eſt.Sed non
erat graue,imò leue ac deſiderabile erat talibus
tormenta pro ueritate temporalia perpeti, quę
perpetuis nouerant remuneranda gaudijs. O-
ptabile habebat mortem quæ naturæ neceſsita
te ineuitabilis imminebat,confeſſo Chriſti no-
mine cum palma uitæ perennis excipere. Vn-
Philip.1. de bene dicit Apoſtolus: Quia nobis donatum
eſt à Chriſto,non ſolùm ut in eo credatis,ſed e-
tiam ut pro illo patiamini.Qui ideo donum eſ-
ſe dicit Chriſti,ut pro illo patiantur electi,quia
Rom.8. ſicut idem dicit, Non ſunt condignæ paſsiones
huius temporis ad ſuperuẽturam gloriam quæ
reuelabitur in nobis. Cum ergo tam eximios
regni cœleſtis hæredes tãta in huius exilio mor
talitatis pati uiderimus, quid nobis inter hæc,
fratres chariſsimi,reſtat agendum, niſi ut tanto
magis humiliemur in conſpectu pij conditoris
& redemptoris noſtri, quanto nos patenter a-
nimaduertimus eos, nec uitæ imitatione ſequi
poſſe,nec mortis. Itaq; iuxta uocem primi pa-
1.Pet.5. ſtoris,humiliemur ſub potẽti manu Dei,ut nos
exaltet in tempore uiſitationis:humiliemur cũ
Ioanne,ieiunemus, & obſecrationes faciamus
aſsiduas:exultemus minui coram hominibus,
exerceamur & deficiat pauliſper ſpiritus no-
ſter utiq;, id eſt, carnalis & ſuperbus, qui ſole-
bat inflari,ut bonæ actionis profectibus ante il
lum creſcere,& cum illo exaltari ualeamus,qui
de cœlo ad terras uenire dignatus eſt, ut nos
qui de terra ſumus, ſubleuaret ad cœlos Ieſus
Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat
cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per
omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN NATALI DIVAE MA- riæ uirginis. Matth.1.

Alij hãc homi liã Albino Anglico Leuitæ aſcribunt, Bedæ diſcipulo.

INitium ſancti Euangelij ſecundum Matthæum: Liber genera- tionis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA- DEM LECTIONE.

BEatus Matthæus Euangeliſta, dilectiſsimi,
Ezech.1. non immeritò inter cætera cœleſtium ſecte
torũ animalia facie hominis deſcribitur: quia
longè ab antiquis patribus exordium euange-
lij ſumens,lucidius cęteris genealogiam Domi
nicæ humanitatis pręnotauit. At ſciendum eſt,
quia horum omnium nomina allegorici & mo
ralis ſenſus plenè in ſe contineant intellectus,
Abraham pater multarum gentium, Iſaac gau
dium, Iacob ſupplantator, Iudas confeſsio in-
terpretatur:Phares diuiſio,Zara oriẽs, Eſrom
ſagittam uidens,Thamar palma dicitur:Aram
electus,Aminadab populus ſpontaneus,Naa-
ſon augur fortis, Salmon ſenſibilis accipitur:
Boos in ipſo fortitudo,Raab lata, Obeth ſerui-
ens,Ruth feſtinans ſubauditur: Ieſſe incendiũ,
Dauid manu fortis uel deſiderabilis, Salomon
pacificus, Vrias lux mea Deus,Bethſabee filia
iuramenti ſubintelligitur:Roboam latitudo po
puli,Abia pater dominus,Aſa tollẽs, Ioſaphat
Dominus iudicauit exprimitur: Ioram excel-
ſus, Ozias robuſtus Domini dicitur, Ioathan
perfectus,Achas apprehendens dicitur: Eze-
chias fortitudo Domini, Manaſſes obliuioſus,
Amon fidelis, Ioſias ſalus Domini interpreta-
tur:Iechonias pręparatio Domini,Salathiel pe
titio mea Deus,Zorobabel iſte magiſter, Abi-
ud pater meus iſte interpretatur:Eliachim Dei
reſurrectio, Azor adiutus, Sadoc iuſtus, Ioa-
chim frater meus ſubintelligitur: Eliud Deus
meus,Eleazar Deus adiutor, Mathan donum,
Iacob ſupplantator exprimitur:Ioſeph appoſi-
tus ſiue auctus, Maria illuminatrix ſiue ſtella
maris,Ieſus ſaluator ſiue ſalutaris,Chriſtus un-
ctus interpretatur. Igitur per hos patriarchas
Chriſtus Dominus noſter ueniẽs in mundum,
horum omnium in ſeipſo allegoricè geſsit offi-
cium:& in eorum interpretatione nominũ no-
ſtram ſalutẽ deſignauit. In Abraham pater eſt
omnium credentium,in quo iuxta Apoſtolum,
omnes clamamus Abba pater. In Iſaac gaudiũ Rom.8.
eſt omnium fidelium,de quo angelus dixit:Ec- Lucæ 2.
ce annuncio uobis gaudium magnum,quod e-
rit omni populo.In Iacob ſupplãtator eſt, quia Matth.12 &
ipſe ſubneruauit & contriuit diabolum, uaſta- Lucæ 11.
torem humani generis,& uaſa eius diripuit. In
Iuda confeſsio, quia ipſe dixit: Confiteor tibi Matth.11.
pater cœli & terrę.In Phares diuiſio,quia ſegre
gat oues ab hœdis,id eſt,bonos à malis,electos Matth.25.
à reprobis. In Zara oriens,ſicut ſcriptũ eſt: Vi- Lucæ 1.
ſitauit nos oriens ex alto. In Thamar palma ui-
ctoriæ, ſicut ipſe dixit: Confidite, quia ego ui- Ioan.16.
ci mundum. In Aram electus, de quo pater lo
quitur: Ecce puer meus quem elegi, electus Eſa.42.
meus, dedi ſuper eum ſpiritum meum. In Ami
nadab populus ſpontaneus, qui ſpontè poſuit Ioan.10.
animam ſuam,ut nos efficeret ſibi populũ ſpon
taneum, Deoq; acceptabilem. In Naaſon au-
gur,id eſt propheta fortis, cum dicit: Cum ue- Matth.25.
nerit filius hominis in maieſtate ſua, tunc ſe- Pſal.95.
debit ut iudicet orbem terræ in æquitate.In Sa
lomone ſenſibilis, id eſt, intellectualis, de quo
ſcriptum eſt: Ipſe autem ut uidit cogitationes Matth.9.
eorum.& iterum:Dominus nouit cogitationes Pſal.93.
hominum.Et:Scrutans corda & renes Deus.In Pſal.7.
Boos fortitudo in ipſo eſt, quia à nemine forti-
tudinem accepit, de quo dictum eſt: Dominus Pſal.23.
fortis & potens, Dominus potens in prælio. &
ipſe in Euangelio:Omnia traham ad meipſum. Ioan.12.
In Raab latitudo potẽtiæ eius exprimitur, quẽ
totus non capit orbis, & cuius regni non erit Dan.7.&
finis. In Obeth ſeruiẽs,quia nõ uenit miniſtrari, Luc.1.
ſed miniſtrare, formã ſerui accipiens. In Ruth Matth 20.
feſti-

1.Tim.2. feſtinans ad ſalutem noſtrã, qui feſtinanter uult
omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionẽ ue-
Matth.3. ritatis uenire, dicens in euangelio: Pœnitentiã
agite, appropinquabit enim regnum cœlorũ.
Luc.12. In Ieſſe incendium agnoſcitur, ut ait: Ignẽ ueni
Luc.3. mittere in terram, & quid uolo niſi ut ardeat?
Et ſicut Ioannes dicit: Ipſe uos baptizabit in ſpi-
Pſal.44. ritu & igne. In Dauid deſiderabilis, quia ſpecio-
ſus erat forma præ filijs hominũ. In eodem ma-
nu fortis, quando flagellum de funiculis in ma-
Luc.19.& nu tenens, in menſam uendentium & ementiũ
Ioan.2. multitudinem eiecit de templo: uel quando dia-
bolum uicit, & calumniatorem noſtrum cõtri-
uit. In Salomone pacificus, ſicut ipſe dixit: Pa-
Ioan.14. cem relinquo uobis, pacem meam do uobis. Et
Epheſ.2. Apoſtolus: Ipſe eſt pax noſtra, qui facit utraque
unum. In Bethſabee filius iuramenti, de quo di-
Pſal.109. ctum eſt: Iurauit Dominus, & non pœnitebit
eum, tu es ſacerdos in æternum. In Roboam la-
Matth.8. titudo populi eſt, cum dicit: Multi ab oriẽte &
occidente uenient, & recumbent cum Abra-
ham, & Iſaac & Iacob in regno cœlorum. In
Matth.23. Abia pater Dominus, qui ait: Nolite uocare uo-
bis patrem in terra: unus eſt enim pater ueſter,
Ioan.1. qui in cœlis eſt. In Aſa tollens, de quo Ioannes:
Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.
In Ioſaphat iudex, quia ipſe eſt iudex uiuorum
Act.10. & mortuorum, ſicut ipſe ait: Pater non iudicat
Ioan.5. quenquam, ſed omne iudicium dedit filio. In Io-
Eph.4. ram excelſus, quia ipſe aſcendit ſuper omnes
Pſal.112. cœlos, ut adimpleret omnia. Et ut Pſalmiſta di-
cit: Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, &
ſuper cœlos gloria eius. In Ozia robuſtus Do-
Pſal.67.& mini, quia ipſe captiuitatem humani generis
Eph.4. in manu robuſta liberauit, & in alta cœlorũ de-
Matth.3. duxit. In Ioathan perfectus, ſicut in Euangelio
ait: Nos enim decet adimplere omnem iuſti-
Eſai.40. tiam. In Achaz apprehendens, qui cœlum pal-
mo ponderauit, & terram pugillo concludit. In
1.Cor.1. Ezechia fortitudo Domini, quia iuxta Apoſto-
lum, Chriſtus Dei uirtus eſt, & Dei ſapientia.
In Manaſſe obliuioſus iniquitatis, ſicut ſcriptũ
Ezech.18. eſt: In qua die conuerſus fuerit peccator ab ini-
quitate ſua, omnium iniquitatum eius non re-
Hebr.2. cordabor. In Amon fidelis, iuxta Paulũ, Vt mi-
ſericors fieret & fidelis pontifex ad Dominũ:
Apoc.3. & iuxta Ioannem, qui eſt teſtis fidelis. In Oſia
Iohel.2. ſalus Domini, quia omnis quicunque inuoca-
Ioan.14. uerit nomen Domini, ſaluus erit. In Iechonia
præparatio Domini, qui ait: Si abiero, & præ-
parauero uobis locũ. In Salathiel petitio mea
Ioan.17. Deus, qui ait, Pater ſancte, ſerua eos quos dedi-
ſti mihi. In Zorobabel magiſter publicanorum
peccatorum, ut eos ab errore uiæ ſuæ reuoca-
Matth.23. ret: & ſic ut ipſe ait, Nec uocemini magiſtri,
quia magiſter ueſter unus eſt Chriſtus. In Abi-
Rom.4. ud pater meus: quia ipſe eſt pater, & caput om-
nium credentium. In Eliachim Domini reſurre-
Ioan.11 ctio, ut ait: Ego ſum reſurrectio & uita, qui cre-
dit in me, non morietur in æternum, ſed ego
reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. In Azor ad-
Ioan.8. iutus, ut ait: Qui me miſit mecum eſt, & non re-
Ioan.14. liquit me ſolum. Et iterum: Opera quæ ego fa-
cio, à meipſo nõ facio, ſed pater qui mecum eſt,
ipſe facit opera. In Sadoc iuſtus, ſicut ſcriptum
eſt: Vt ſit ipſe iuſtus, iuſtificans eos qui ex fide
Abrahæ ſunt. In Ioachim frater meus, ut ait: Si Rom.3.
quis fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis Matth.12.
eſt, ipſe meus frater, & ſoror & mater eſt. In E-
liud Deus meus, quia ipſe eſt Deus ex ſubſtan-
tia patris ante ſecula genitus, qui in patibulo
crucis dixit: Heli, heli, hoc eſt, Deus deus meus. Matth.27.
In Eleazar Deus adiutor, quia ipſe eſt adiutor Pſal.21.
in opportunitatibus, in tribulatione, & prote- Pſal.9.
ctor omnium ſperantium in ſe. In Mathan do-
num, quia ipſe aſcendens in altum captiuã du- Pſal.17.
xit captiuitatẽ, dedit dona hominibus: & quia Pſal.67.
p ipſum pater Deus omnia dona perdonauit. Epheſ.4.
In Iacob, ut ſuprà diximus, ſupplantator eſt ho-
ſtis antiqui: qui fidelibus dedit poteſtatẽ calcã- Luc.10.
di ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper om-
nem uirtutẽ inimici. Ioſeph auctus, cui dedit pa-
ter gentes in hæreditatẽ ſuam, & in poſſeſsionẽ Pſal.2.
ſuam terminos terræ: uel augmentũ uitæ æter-
næ eſt, ſicut ipſe dixit, Ego ueni, ut uitã habeãt, Iohan.10.
& abundantius habeant. In ſancta & perpetua
uirgine Maria, ſtella maris ipſe eſt, id eſt, lux
mundi, ſicut ipſe ait: Ego ſum lux mundi. Et Ioã- Iohan.8.
nes: Erat lux uera, quæ illuminat omnem homi- Iohan.1.
nem uenientẽ in hunc mundũ. In proprio no-
mine Ieſu ſalutaris uel ſaluator eſt, angelo ex-
ponente qui ait: Ipſe enim ſaluum faciet popu- Matth.1.
lum ſuum à peccatis eorũ. Idem uerò Chriſtus,
id eſt, unctus appellatus eſt, quẽ unxit Deus pa- Pſal.44.
ter in humanitate oleo lætitiæ, id eſt, unctione
ſpiritus ſancti, in ſacerdotẽ & regem ſempiter-
num: quatenus Chriſtianos ex ſuo nomine uo-
catos per id quod ſaluator eſt, à peccatis ſalua-
ret: per id quod ſacerdos eſt, Deo patri reconci-
liaret: per id quod rex eſt, in regnũ ſempiternũ
collocaret. Moraliter hæ quoq; interpretatio-
nes nominũ ad noſtram ædificationẽ multimo-
dis pertinere noſcũtur. Sicut Chriſtus ubiq; no-
ſtræ ſalutis gerebat cauſam, ita & patriarcha-
rum nomina noſtrum profectum deſignant. In
Abraham, ut patres ſimus multarum uirtutũ,
& hæreditatis iure multiplicationem bonorũ
poſsideamus. In Iſaac, ut gaudium habeamus
in Domino, & non in mundo: iuxta hoc quod
ipſe dixit, Gaudete, quia nomina ueſtra ſcripta Luc.10.
ſunt in cœlo. Et iuxta Apoſtolum: Gaudete in Phil.4.
Domino ſemper. In Iacob, ut ſupplantatores ſi-
mus uitiorum noſtrorum, & carnale deſideriũ
uiuaci pede à diaboli poteſtate calcemus. In Iu-
da, ut ſecundum Pſalmiſtam præueniamus fa- Pſal.94.
ciem Domini in confeſsione, & cõfiteamur no-
mini ſancto eius. In Phares, ut diuidamus nos Pſal.105.
ab impijs, & abſtrahamus nos ab omni fratre 2.Theſ.3.
ambulãte inquietè, & non cõmunicemus operi- Sapien.5.
bus eius malis. In Zara, ut lucifer uerus oriatur
in cordibus noſtris, & ſol iuſtitiæ ſplendeat in
nobis ubiq;: & ut luceat lux noſtra corã homini- Matth.5.
bus, ut uideant opera noſtra bona, & glorificẽt
patrem noſtrum qui in cœlis eſt. In Eſron, ut ſa- 4.Reg.13.
gittæ ſimus ſalutis domini, ut de nobis dici poſ- Pſal.119.
ſit: Sagittæ potentis acutæ. In Thamar, ut cum
palma

[1.Ioan.2.] palma uictoriæ pompas diaboli, & concupiſcētias mundi ſuperemus propter eum qui dilexit [1.Pet.2.] nos.In aram,ut ſimus genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, & annunciemus uirtutes eius, qui nos de tenebris uocauit in admirabile lumen ſuum.In Aminadab,ut ſpontaneus Domini populus ſimus, [Ephes.4.] in ædificationem corporis Chriſti. In Naaſon, ut augurijs gentium derelictis, diuinis promiſſis fidem adhibeamus.In Salmon, ut ſenſibiles, [Rom.2.] id eſt, intellectuales ueritatis Dei, & factores inueniamur: quia non auditores legis, ſed facto[Iacob.1.]res iuſtificabuntur.In Boos, ut iuxta Apoſtolū, conſortemur in Domino, & in potentia uirtu[Ephes.4.]tis eius, ſuccincti lumbos noſtros in ueritate, induti lorica iuſtitiæ, ſumentes ſcutum fidei, & galeam ſalutis, & gladium ſpiritus, quod eſt uer[Pſal.118.]bum Dei.In Raab, ut latum mandatum Domi[Matth.22.]ni nimis diligenter obſeruantes, Dominū Deū [Deut.6.] ex toto corde, tota anima, tota uirtute diligamus, & proximum ſicut noſmetipſos amplecta[Pſal.2.]mur.In Obeth, ut ſeruiamus Domino per ſpiri[Rom.12.]tum timoris, & dilectione ſancta, quatenus ra[Daniel.3.]tionabile ſit obſequium noſtrum, & acceptabile fiat ſacrificium noſtrum.In Ruth, ut feſtinantes ingredi in illam requiem, id eſt, in cœleſtem [Gal.6.] Hieruſalem, dum tempus habemus, operemur [Heb.13.] bonum ad omnes: quia non habemus hic manētem ciuitatem, ſed futuram inquirimus.In Ieſſe, ut incenſum orationum noſtrarum in ara cordis noſtri, in ſpiritu contribulato Domino offe[Pſal.140.]ramus, cum Pſalmiſta dicentes: Dirigatur Domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu [1.Reg.17.] tuo. In Dauid, ut manu fortes contra Goliam [Rom.12.] ſpiritalem pugnantes, & exhibentes corpora noſtra hoſtiam uiuentem, ſanctam, Deo placentem, deſiderabile templum efficiamur ſpiritui ſancto.In Salomone, ut quantum ex nobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habeamus, il[Matth.5.]lud Dominicum intendentes: Beati pacifici, [Matth.5.&] quoniam filij Dei uocabuntur.In Bethſabee, ut [Iacob.5.] iuramentum omnimodis cuſtodiamus, ne per[Ioan.8.]iurio incidamus in laqueum diaboli. In Vria, ut lux noſtra Deus ſit, uidelicet ut eum ſequentes non ambulemus in tenebris mortis, ſed habeamus lumē uitæ.In Roboam, ut longè lateq; per orbem terrarum populus diſperſus, unitatē ſpiritus in uinculo pacis & charitatis habea[Ephes.4.]mus, unum Deum, unam fidem, unū baptiſma [1.Tim.1.] profiteamur, de corde puro & conſcientia bo[Rom.12.]na, & fide non ficta. In Abia, ut charitatem fraternitatis inuicem diligentes, unum patrem habeamus Dominum in cœlis, qui nos uolūtariæ [Iacob.1.] genuit uerbo ueritatis: ut ſimus initiū aliquod creaturæ eius, & benedictionē hæreditate poſſideamus, & gloriemur in ſpe gloriæ filiorum [Rom.5.] Dei, In Aſa, ut tollamus membra noſtra de luto [Rom.6.] & ſterquilinio uitiorum: ne ſeruiant immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ſed iuſtitiæ in [1.Theſ.4.] ſanctificationem: quia non uocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem. In Ioſaphat, ut rectè iudicemus omni perſonæ, ſicut [Pſal.57] ſcriptum eſt: Rectè iudicate filij hominum, & quodcūq; uolumus ut faciant nobis homines, [Matth.7] faciamus & illis: [Tob.4.] ſimiliter ſcientes, quia menſura qua menſi fuerimus, remetietur nobis. [Mar.4.&] In Ioram, ut excelſi uel ſublimes in Domino effecti, [Matth.7.] quæ ſurſum ſunt quæramus, ubi Chriſtus eſt ad [Luc.6.] dexteram Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapia[Col.3.]mus, non quæ ſuper terram: quoniam omne da[Iaco.1.]tum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. In Ozia, ut robuſti in Domino effecti, in omnibus [Luc.6.] perſecutionibus noſtris, & tribulationib. quas ſuſtinemus, exemplum accipiamus laboris & patientiæ prophetas, qui locuti ſunt in nomine Domini Ieſu. In Ioathan, ut perfecti ſimus, ſicut [Matth.5.] & pater noſter cœleſtis perfectus eſt: in omni[Tit.2.]bus nos ipſos exemplum præbentes, & docen[Col.1.]tes omnem hominem in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum. In Achaz, ut apprehendamus diſciplinam: ne quando iraſcatur Dominus, & pereamus de uia iu[Pſal.2.]ſta, quæ Chriſtus eſt, qui dixit: Ego ſum uia, ue[Ioan.14.]ritas & uita. In Ezechia, ut fortes Domini reſiſtamus aduerſario noſtro diabolo, qui tanquā [1.Pet.5.] leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: nō in noſtra uirtute confidentes, ſed Domini fortitudinem cum Propheta collaudantes: Fortitu[Eſa.12.]do mea & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. In Manaſſe, ut obliuioſi ſimus iniuriarum noſtrarum: & eis qui contra nos agūt, propter nomen Domini ignoſcamus, ne illud maledictum incurramus: Dimitte nobis debita [Matth.6.] noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus no[Luce 11.]ſtris. In Ammō, ut fideles in fide radicati & fun[Coloſſ.2.]dati, in omnibus ſumamus ſcutum fidei, in quo [Ephes.6.] poſſimus omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. In Ioſia, ut ſalutem Domini & animarū ſemper depoſcamus, ne obcæcemur in infidelitate, ne claudicemus in uijs mandatorum eius, ne ſurdi ad audiendum uerbū Dei efficiamur, ne moriamur in peccatis, ſed ut ſaluemur ſemper ab eo qui ſaluos facit ſperantes in ſe. In Ie[Pſal.16.]chonia, ut præparati ſimus in aduentu Domini [Matth.26.] ſecundo, uigilantes & orantes, ne intremus in tentationem, ſed cum illis intrare ad nuptias mereamur, de quibus ipſe dicit: Beati ſunt ſerui [Luce 12.] illi, quos cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes. In Salathiel, quatenus petitio noſtra ad Deum ſemper dirigatur, ut gaudium noſtrū ſit [Ioan.16.] plenum, non huius ſeculi mœrore permixtum, ſed infinita beatitudine ſempiternum: & hoc in nomine Saluatoris, ut impetrare poſſimus quod petimus. In Zorobabel, ut magiſtri ſimus ueritatis, prohibentes magiſteria & confuſiones hæreticorum, & quæ uerbis docemus, exēplis commendemus, ne de nobis Dominus dicat, Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis [Pſal.49.] teſtamentum meum per os tuum? Tu uerò odiſti diſciplinam, & proieciſti ſermones meos retrorſum. In Abiud, ut ſit nobis Deus in patrem, & nos illi in filios, habentes ſpiritum adoptio[Rom.8.]nis, in quo clamamus abba pater. Si autem filij [Ibidem.] & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti. In Eliachim, ut reſurgamus à tumulis

mulis uitiorum ad celſitudinem uirtutum, de terrenis ad cœleſtia, de morte ad uitam, de Gaza ad Galilæam: id eſt, de inferno ad æternam *Pſal.83.* tranſmigrationē, ubi ſancti ibunt de uirtute in uirtutē, donec uidebitur Deus deorū in Sion. In Azor, ut adiuti diuina gratia, cuncta nobis aduerſantia patienter ſupportemus, & Domi- *Pſal.27.* num adiutorem noſtrum cum Pſalmiſta collaudemus: Dominus adiutor & protector meus, & *Lucæ 1.* in ipſo ſperauit cor meū, & adiutus ſum. In Sadoc, ut iuſti appareamus ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela, ut cū iuſtis mereamur au- *Matth.25.* dire uocem dicentis: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod uobia paratū eſt à conſtitutione mundi. In Ioachim, ut fratrea Ieſu Chriſti mereamur appellari, non per cognationem carnis, ſed per unctionē ſpiritua ſancti, *Tit.3.* quem effudit in nos abunde: ut facientes uolun- *Tit.2.* tatē ipſius ſobriè & iuſtè & piè uiuendo in hoc *Ioan.20.* ſeculo, ad patrem ſuum, & patrem noſtrum, ad Deum ſuum, & Deum noſtrum aſcendere poſſimus in futuro. In Eliud, ut nullum habeamua Deum, niſi Dominum Ieſum Chriſtum, cui om- *Philip.2.* ne genu flectitur, & omnis lingua cōfitetur: & *Pſal.49.* ut ipſi ſoli ſacrificium laudis immolemus, & uo- *Ioan.4.* ta noſtra reddamua, ipſumq; ſolum adoremus, quem oportet adorari in ſpiritu & ueritate. In Eleazar, ut nullum quæramus adiutorem, niſi Dominū Ieſum Chriſtum, qui potēs eſt omnia *Epheſ.3.* facere ſuperabundanter, quàm petimus aut in- *Colo.3.* telligimus: & ut quodcunq; facimus in uerbo aut in opere, omnia in nomine Domini facia- *Pſal.123.* mus, dicentes cum propheta: Adiutoriū noſtrū in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. *Eſaiæ 11.* In Nathan, ut donum ſupernæ gratiæ, ſpiritum ſcilicet ſapiētiæ & intellectus, ſpiritum conſilij & fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & pietatis, ſpiritumq; timoris Domini retinētes, diſcretionē habeamus inter bonum & malum, quæ eſt mater omnium uirtutū. In Iacob, ut ſupplantemus *Eccleſ.24.* à nobis zizania uitiorum, & plantemus in nobis aromata uirtutum: ut ſicut cinamomum & *Pſal.91.* balſamum aromatizās, & quaſi myrrha electa odorē demus, & plantati in domo Domini, floreamus in æternū ante Deum. In Ioſeph, ut de die in diem, uirtuti uirtutē, ſanctificationi ſanctificationem apponentes, merito & numero augeamur, & in eo creſcamus in ſalutem, & ut per ſcalam in cœlum erectā quotidie de gradu ad gradum aſcendamus, donec ſpiritaliter formetur Chriſtus in nobis. In ſancta & perpetua *Galat.4.* uirgine Maria, quæ ſtella maria uel illuminatrix interpretatur: ut illuminatores mundi, id eſt, doctores ſanctæ eccleſiæ ſimus, & in cordibus credentium lumē fidei & amorem Chriſti per doctrinam ueritatis & exempla ſanctitatis oriri faciamus, & Deo habitaculū præparemus. In Ieſu Domino noſtro, ut ſaluatores animarū noſtrarū eſſe ualeamur, manifeſte declaratur. Quiſquis enim in fide, ſpe & charitate, uigilijs, ieiunijs & orationib. caſtitate, ſobrietate, eleemoſynarum largitione, dilectioneq; Dei & pro-

Bedæ tom.7.

ximi uſq; in finē perſeuerauerit, & conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ ſuę, ſaluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. *Iacob.5.* In Chriſto autem, ut ita Chriſtiani ſimus, quatenus ſicut ille ambulauit, & nos ambulemus: & ſicut ille pro nobis animā ſuam po- *1.Ioan.2.* *1.Ioan.3.* ſuit, ita & nos pro fratribus noſtris animas deponamus: & ſicut ipſe horū nominum interpretationes in ſe naturaliter gerebat, ita & nos in omni actiua & contēplatiua uita ſpiritaliter, ut dictū eſt, recolamus. Ad hoc enim Chriſtus paſſus eſt, nobis relinquēs exemplū, ut ſequamur *1.Petr.2.* ueſtigia eius, & abnegemus noſmetipſos, & tol- *Lucæ 9.* lamus crucē noſtrā, & ſequamur eū, perducētē nos ad gloriā ſempiternā, quā oculus nō uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcēdit, quę præparauit Deus diligētibus ſe: ipſi honor, laus & imperiū per infinita ſecula ſeculorū, Amen.

IN FESTO EXALTATIONIS ſanctæ crucis.

Homiliam eiuſdem require in feſto Inuentionis ſanctæ crucis.

IN VIGILIIS DIVI MATTHAEI Apoſtoli. Lucæ 5. Matth. 9. Marc. 2.

IN illo tempore, uidit Ieſus publicanum, nomine Leui, ſedentem ad telonium, & ait illi, Sequere me. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IDem Leui qui Matthæus eſt, ſed Lucas Marcusq; propter uerecundiam & honorē Euangeliſtæ, noluerunt nomen ponere uulgatū. Ipſe autem Matthęus iuxta illud quod ſcriptum eſt, *Prouerb.18.* Iuſtus accuſator ſui eſt, in primordio ſermonis Matthæum ſe & publicanū nominat: ut oſtendat legentibus nullū debere conuerſum de ſalute diffidere, cum ipſe de publicano in apoſtolū, de teloniario in euangeliſtā ſit repētè mutatus.

Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.] Intelligēs Matthæus quid ſit ueraciter Dominum ſequi, relictis omnibus ſequitur. Sequi enim, imitari eſt. Ideoq; ut pauperem Chriſtū, non tam greſſu, quàm affectu conſortari potuiſſet, reliquit propria, qui rapere ſolebat aliena, perfectamq; nobis abrenunciationis ſeculi formam tribuēs, nō ſolum lucra reliquit uectigalium, ſed & periculum contempſit, quod euenire poterat à principibus ſeculi, quia uectigalium rationes imperfectas atq; incompoſitas reliquerit. Tanta enim cupiditate ſequendi Dominum ductus eſt, ut in nullo prorſus huius uitę reſpectum uel cogitationē ſibimet reſeruauerit: propter quod iuſta mercede, dum humana ſedulus negocia deſerit, dominicorum fidelis diſpenſator meruit eſſe talentorum.

Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo ſua.] Qui domicilio Chriſtum recipit interno, maximis delectationibus exuberantiū paſcitur uoluptatum.

tum. Itaq; Dominus libenter ingreditur, & in eius qui crediderit, recumbit affectum. Et hoc eſt bonorum operum ſpiritale conuiuium, quo diues populus eget, pauper epulatur.

Et erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes.] Viderunt publicanum à peccatis ad meliora conuerſum, locum inueniſſe pœnitentiæ, & ob id etiam ipſi non deſperant ſalutem.

Et murmurabant phariſæi & ſcribæ eorum, dicentes ad diſcipulos eius: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?] Conuiuantibus cum Domino publicanis, phariſæi murmurantes de ieiunio gloriantur. Vbi primò legis & gratiæ quanta ſit diſtantia, declaratur: quia qui legem ſequuntur, ieiunæ mentis famem patiantur æternam: qui uerò uerbum in interioribus animæ receperũt alimenti cœleſtis, & fontis ubertate recreati, eſurire & ſitire non poſsint. Deinde retributionis futuræ ſpecies præfiguratur, quando epulantibus cum Chriſto electis, perfidia ſuperborum

Matth. 21. ieiuna torquebitur, quibus dicitur: Meretrices & publicani præcedent uos in regnum Dei. Quòd ſit per Matthæi electionem fides gentiũ, quæ prius mundi lucris inhiabât, ſed nunc corpus Chriſti ſedula deuotione reficiitur, exprimitur: profectò ſupercilium phariſæorum, Iudæorum inuidiam, qua de gentium ſalute torquentur, inſinuat.

Et respondẽs Ieſus, dixit ad illos: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent. Non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores in pœnitentiam.] Suggillat ſcribas & phariſæos, qui iuſtos ſe putantes, peccatorum conſortia

Eſaiæ 53. declinabât. Seipſum nanq; medicum dicit, qui

1. Petr. 2. miro medicandi genere uulneratus eſt propter iniquitates noſtras, & liuore eius ſanati ſumus. Sanos autem & iuſtos appellat eos, qui igno-

Rom. 10. rantes Dei iuſtitiam, & ſuam uolentes cõſtituere, iuſtitiæ Dei nõ ſunt ſubiecti, qui ex lege præſumentes euangelij gratiam non quærunt. Porrò malè habentes, & peccatores uocat eos, qui ſuæ fragilitatis conſcientia deuicti, nec per legem iuſtificari poſſe uidentes, Chriſti ſe gratiæ pœnitendo ſubmittunt. Vbi ſimul oſtenditur, quòd nõ in priſtinis uitijs permanentes, ut ſcribæ & phariſæi murmurabant, ſed pœnitentiam agentes, publicani uenerint ad Ieſum: & ipſe quoque Ieſus conuiuia peccatorum, ut occaſionem haberet docendi, & ſpiritales inuitatoribus ſuis præberet cibos, adire dignatus ſit. Denique cum frequenter pergere ad conuiuium deſcribatur, nihil refertur aliud niſi quid ibi fecerit, quid docuerit: & ut humilitas Domini eundo ad peccatores, & potentia doctrinæ eius in pœnitentium conuerſione monſtretur.

IN DIE SANCTO. MATTH. 9. Marc. 2. Lucæ 5.

IN illo tempore cum tranſiret Ieſus, uidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine, & ait illi, Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Rom. 3. LEgimus Apoſtolo dicẽte, Quia omnes peccauerunt & egent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Qui & iterum inæſtimabilem eiuſdem gratiæ magnitudinem commẽ-

Rom. 5. dans, ait: Vbi autem abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia: quia nimirum quanto grauiorem Dominus in electis ſuis peccatorũ languorẽ curauit, tanto ampliorem cunctis gratiæ medentis potentiã monſtrauit. Vnde & ex lectione euangelica audiuimus, quia ſedẽtem in telonio Matthæum, ac temporalibus curis intentũ, repente miſeratus Dominus uocauit, & de publicano iuſtum, de telonario diſcipulũ fecit: quem etiam proficientibus eiuſdem gratiæ incrementis, de communi diſcipulorum numero ad apoſtolatus gradum promouit, nec ſolum prędicandi, uerumetiam ſcribendi euangelium illi miniſteriũ commiſit: ut qui curam terreſtrium omiſerat negociorũ, cœleſtium talentorum diſpenſator eſſe inciperet. Quod ob id utiq; prouidentia ſuperna fieri diſpoſuit, ut nullũ enormitas peccatorũ ſuorũ, nullũ numeroſitas ſcelerũ, à ſperãda uenia reuocaret, cũ hũc tãtis mũdi nexibus abſolutũ, tam cœleſtẽ factum cõſpiceret, ut cõmunicato cum angelicis ſpiritibus uocabulo, euãgeliſta nominaretur & eſſet.

Vidit, inquit, Ieſus hominem ſedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi, Sequere me.] Vidit autem non tam corporei intuitus, quàm internæ miſerationis aſpectibus, quibus & Petrum negantem ut rea-

Lucæ 22. tum ſuum cognoſceret ac defleret poſſet, reſpicere dignatus eſt: quibus populum ſuum Aegyptia ſeruitute depreſſum, ut eriperet aſpexit, di-

Exod. 3. cens ad Moyſen: Videns uidi afflictionem populi mei, qui eſt in Aegypto, & gemitum eius audiui, & deſcẽdi liberare eum. Vidit ergo hominem & miſeratus eſt eum, qui humanis tantum ſtudijs deditus, necdum angelico nomine dignus extiterat. Vidit ſedentem in telonio, pertinaci uidelicet animo temporalibus lucris inhiantem, Matthæum, inquit, nomine. Matthæus Hebraicè, Latinè dicitur donatus: quod profectò nomen illi aptè congruit, qui tantum gratiæ ſupernæ munus accepit. Nec prætereundum eſt, quòd idem Matthæus erat binomius: nam & Leui uocabatur, quod etiam nomen eidem gratiæ, qua donatus eſt, teſtimonium perhibet. Interpretatur enim additus, ſiue aſſumptus: ſignificans quia aſſumptus eſt per electionem à Domino, & additus ad numerum gra-

Marc. 2. dus apoſtolici. Hoc autem illum nomine Mar-

Lucæ 5. cus & Lucas in hac electione magis appellare uoluerunt, ne conſortem operis euangelici, de priſca conuerſatione palam notabilem redderent. At uerò ubi ad deſcribendum duode-

Marc. 3. cim apoſtolorum catalogum peruenerunt, ta-

Lucæ 6. cito Leui uocabulo, Matthæum illum apertè nuncupauerunt. Porrò ipſe Matthæus, iuxta

Prouerb. 18. hoc quod ſcriptum eſt, Iuſtus prior accuſator eſt ſui, uenit amicus eius & inueſtigauit eum,

uulgato

Digitized by Google

uulgato ſe nomine uocat, cum de telonio uocatum narrat. *Matth. 10.* Sed & in decalogo apoſtolorum cũ additamento ſe publicanũ cognominat. Thomas, inquit, & Matthæus publicanus, quatenus maiorem per hoc publicanis & peccatoribus adipiſcendæ ſalutis confidẽtiam præbeat. Quam docendi formulam Paulus quoq; ſecutus, ait: *1. Tim. 1.* Quia Chriſtus Ieſus uenit in hunc mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum, ut in me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad exemplum eorum qui crediturí ſunt illi in uitam æternam. Vidit ergo Ieſus publicanum, & quia miſerando atque eligendo uidit, ait illi, Sequere me. Sequere autem dixit imitare. Sequere dixit nõ tam inceſſu pedum, quàm executione morum. *1. Ioan. 2.* Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare: quod eſt non ambire terrena, non caduca lucra ſectari, fugere honores, contemptum mundi omnem pro cœleſtĩ gloria libenter amplecti, cunctis prodeſſe, amare, iniurias nulli inferre: at ſibi illatas patienter ſufferre, ſed & inferentibus à Domino ueniam poſtulare, nonnunquam ſuam, ſed conditoris ſemper gloriam quærere, quotquot ualet ſecũ ad amorem ſupernorum erigere. Hæc & huiuſmodi gerere, Chriſti eſt ueſtigia ſequi.

Et ſurgens, inquit, ſecutus eſt eum.] Non eſt mirandum, quòd publicanus ad primã iubentis Domini uocem, terrena quæ curabat lucra reliquerit, opibusq; neglectis illius comitatui, quẽ nil diuitiarũ habere cernebat, adhæſerit. Ipſe enim Dominus, qui eum foris uerbo uocauit, intus inuiſibili inſtinctu ut ſequeretur edocuit, infundens menti illius lumen gratiæ ſpiritalis, qua intelligeret, quia is à tẽporalibus uocabat in terris, incorruptibiles in cœlis dare theſauros ualeret. Surgẽs, inquit, ſecutus eſt eum. Surrexit, ut ſequeretur: dimiſit caduca quæ gerebat, ut conſequeretur æterna, ad quæ illum ueritas inuitabat: quale eſt illud, Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. *Ephe. 5.*

Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce publicani & peccatores uenientes, diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius.] Vnius publicani conuerſio, multis exemplum pœnitentiæ ac indulgentiæ publicanis & peccatoribus tribuit. Non enim dubitãdum, quia publicani ac peccatores eſſe deſierant, qui cum Ieſu & diſcipulis eius diſcũbebant: nec ĩi in peccatis perſeuerare decernerent, ei qui ſine peccato eſt, conueſci auderent. Publicani quippe uocãtur, qui uel publicè ſceleribus fœdantur, uel publicis implicantur negocijs, quæ ſine peccato aut uix, aut nullatenus ualent adminiſtrari. Et pulchro ſatis præſagio, qui apoſtolus & doctor gentium erat futurus, in prima ſua conuerſione peccantium poſt ſe gregem trahit ad ſalutem: officiumq; euangelizandi, quod proficiente meritò uirtutum erat expleturus, à primis iam fidei ſuæ rudimẽtis incipit. Neq; enim ſolum, qui fratrem uerbo erudit, ſed etiam qui exemplo ad meliora cõuertit, miniſterium gerit doctoris. Deniq; ijdem publicani non tunc ſolummodo cum Domino diſcumbebant, uerũ & deinceps abiectis ſecularibus negocijs, ad imitationem Matthæi illum ſequi gaudebant, teſte euangeliſta Marco, qui dicit: *Marc. 2.* Multi publicani & peccatores diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius. Erant enim multi, qui & ſequebantur eum. Notandũ autem quod Lucas hæc referẽs dicit, *Luca 5.* quia Dominus in domo eiuſdem Matthæi cum publicanis diſcubuerit, & quia ipſe conuiuium illi magnum parauerit. Qui quidem Matthæus, quantum ad generale iudiciũ reſpicit, congruam beneficijs cœleſtibus uicem rependit: ut à quo perennia bona ſperabat, illi ſua temporalia commodaret: eumq; corporalibus epulis reficeret, quo ipſe donante guſtum ſpiritalis acceperat ſuauitatis. Porrò ſi altiore intellectu, quæ geſta ſunt indagare cupimus, non tantum in domo ſua terreſtri conuiuium Domino corporale exhibuit, ſed multo gratius illi conuiuium in domo pectoris ſui per fidem ac dilectionem parauit, ipſo atteſtante qui ait: Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo. *Apoc. 3.* Si quis audierit uocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Stat quippe ad oſtium Dominus & pulſat, cum memoriam ſuæ uoluntatis uel per os docentis hominis, uel per ſuam intus inſpirationem noſtro cordi infundit. Audita autem uoce eius, ianuam ut recipiatur aperimus, quando illius ſiue ſecretis ſiue apertis admonitionibus libenter aſſenſum præbemus, & his perficiendis quę facienda cognouimus, operam damus. Intrat uerò, ut & ille nobiſcum, & nos cum illo cœnemus: quia in cordibus electorum per amoris ſui gratiã inhabitat, ut & ea ſemper luce ſuę pręſentiæ reficiat, quatenus ad ſuperna deſideria magis magiſq; proficiãt, & ſtudijs eorũ cœleſtib. quaſi gratiſſimis dapib. ipſe paſcatur. Sequitur:

Et uidentes phariſæi, dicebãt diſcipulis eius: Quare cum peccatoribus & publicanis manducat magiſter ueſter?] Duplici errore tenebantur phariſæi, cum magiſtro ueritatis de ſuſceptione peccatorum detrahebant: quia & ſe iuſtos arbitrabantur, qui ſuperbiæ faſtu à iuſtitia longè diſceſſerant: & eos criminabantur iniuſtos, qui reſipiſcendo à peccatis non parum iam iuſtitiæ propinquabant. Inuidia nanq; fraternæ ſalutis obcæcati recolebant: quia publicanus erat Matthæus, publicani & peccatores erant multi alij, qui cum Domino diſcumbebant: ſed meminiſſe nolebant, quia idem Matthæus, ſicut Lucas ſcribit, *Luca 5.* relictis omnibus quę gerebat, ſecutus eſt eum. Sed & alij publicani ac peccatores eo animo cum illo diſcumbebant, quòd illi deinceps adhærere diſponebant. Errabant ergo phariſæi, qui nec aliena, nec ſua ſaltẽ corda nouerãt. Sed qui nouit occulta cordis, *Luca 19.* qui uenit quærere & ſaluum facere quod perierat, & eos quos iam pœnitentes ſuſceperat, amplius in fide confortat: & eos quos adhuc ſuperbos tolerat & impios, ad humilitatis gratiã ac pietatis ꝓuocat. nã ſequitur:

Non eſt opus ualentibus medico, ſed malè habentibus.] In eo

ex eis, & ipſe uiſione doctus ſpiritali, inter prima eccleſiæ ſacramenta eorundem euangeliſtarum facit mentionem. Tantæ quippe erant dignitatis illi, qui redēptoris noſtri facta & dicta ſcribendo memoriæ tradiderunt, ut non ſolùm prophetico, ſed & apoſtolico eſſent teſtimonio cōmēdandi. Tantæ erant dignitatis, ut utriuſq; teſtamenti ſcriptura eis meritò teſtimoniũ daret, eorumq; gloriam cœli ciues non ante exortum tantummodo eorum, uerumetiam poſt inchoatum uel expletum ſanctiſsimi munus operis, hominibus ad memoriā referrēt, & quanti apud Deum haberentur, oſtenderent. Multa ergo de illis Ezechiel, multa eximius ipſorũ cōmemorauit Ioannes: ſed nos in præſenti, quia ſermo claudendus eſt, unum Ioānis teſtimoniũ (Apoc.4.) commemorare ſufficiat: Et cum darent, inquit, quatuor animalia gloriam & honorem, & benedictionem ſedēti ſuper thronum, uiuenti in ſecula ſeculorum, procidebant uiginti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabāt uiuentem in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronũ. Oportet nanq; ut quotiens regis æterni magnificentiā in ſanctis euāgeliorum libris prędicari cognouerimus, procidamus humiles ante illius miſericordiam, & deuotis precibus imploremus, & quicquid boni operis habere poſſumus, non noſtris hoc meritis, ſed eius gratię ſemper tribuamus, qui ſedēs in throno patris unà cũ ſpiritu ſancto, uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorũ, Amē.

IN FESTO DIVI MICHAELIS. Marc.9. Matth.18.

IN illo tempore, accipiens Ieſus puerum, ſtatuit eum in medio eorũ, quem cum complexus eſſet, ait illis: Quiſquis unũ ex huiuſmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

VIdens cogitationes diſcipulorũ Dominus, curat deſiderium gloriæ humilitatis contētione ſanare, primatumq; non eſſe quærēdum: & prius ſimplici humilitatis commonet imperio, & mox puerilis innocētiæ docet exemplo. Quod enim ait, Quiſquis unum ex huiuſmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit, uel ſimpliciter pauperes Chriſti ab his, qui uelint eſſe maiores, pro eius oſtendit honore recipiendos: uel certe malitia paruulos ipſos eſſe ſuadet, ut inſtar ætatis paruuiæ ſimplicitatē ſine arrogātia, charitatem ſine inuidia, deuotionem ſine iracundia conſeruent. Quod autē cōplectitur puerũ, ſignificat humiles ſuo dignos eſſe complexu ac dilectione, taleſq; cum impleuerint, (Matth.11.) quod præcepit, Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, iure poſſe gloriari ac dicere: (Cant.2.) Læua eius ſub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Bene autē cũ dixiſſet, Quiſquis unũ ex huiuſmodi pueris receperit, addidit In nomine meo: ut uidelicet formam uirtutis, quā natura duce puer obſeruat, ipſi pro nomine Chriſti, iuuante rationis induſtria, ſequātur. Sed quia ſe in pueris recipi docebat, uidelicet quaſi caput in membris ſuis, ne putaretur hoc eſſe ſolũ quod uidebatur, adiunxit, atq; ait:

(Luc. 9.) *Et quicunq; me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum qui me miſit.*] Talem ſe utiq; ac tantũ credi uolens, qualis & quātus eſt pater. Uſq; adeò enim, inquit, nihil diſtat inter me & eum, ut qui me receperit, recipiat & eum qui miſit me.

Et quiſquis ſcandalizauerit unum ex his puſillis credentibus in me, bonum eſt ei magis ſi circundaretur mola aſinaria collo eius, & in mare mitteretur.] Quanquam hæc generalis poſsit eſſe ſententia aduerſum omnes, qui aliquem ſcandalizant, tamen iuxta conſequentiam ſermonis etiam contra apoſtolos dictum intelligi poteſt, qui inter ſe diſputantes, quis eſ- (Luc. 22. Matth.20.) ſet illorum maior, uidebantur inuicē de dignitate contēdere. Et ſi in hoc uitio permanſiſſent, poterant eos quos ad fidem uocabant, per ſuũ ſcandalum perdere, dum apoſtolos uiderent inter ſe de honore pugnare. Quod autem dixit, Bonum eſt ei magis ſi circundaretur mola aſinaria collo eius, ſecundum ritum prouinciæ loquitur, quo maiorum criminum iſta apud ueteres Iudęos pœna fuerit, ut in profundum ligato ſaxo demergerētur. Et reuera melius innoxiũ, pœna quamuis atrociſsima temporali, tamē uitam finire corpoream, quàm lædendo fratrem, mortem animæ mereri perpetuam. Rectè autē qui ſcādalizari poteſt, puſillus appellatur. Qui enim magnus eſt, quæcunq; uiderit, quæcunq; paſſus fuerit, non declinat à fide: qui autem puſillus eſt animo & paruus, occaſiones quærit quomodo ſcādalizetur. Propterea deniq; oportet nos maximè ijs conſulere, qui parui ſunt in fide, ne occaſione noſtri offendātur, & recedāt à fide, ac decidant à ſalute. Notandũ ſanè quod in noſtro bono opere aliquando cauendum eſt ſcandalum proximi, aliquando uerò pro nihilo contemnendum. In quātum enim ſine peccato poſſumus uitare proximorum ſcandalũ, debemus: ſi autem de ueritate ſcandalum oritur, utilius permittitur ſcandalum naſci, quàm ueritas relinquatur. Item per molam aſinariam ſecularis uitæ circuitus ac labor exprimit, & per profundum maris extrema damnatio deſignatur. Qui ergo ad ſanctitatis ſpeciem deductus, uel uerbo cęteros deſtruit, uel exemplo, melius profectò erat, ut hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent, quàm ſacra officia in culpa cæteris imitabilem demonſtrarent. Quia nimirum ſi ſolus caderet, utcunque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

Et ſi ſcandalizauerit te manus tua, abſcinde illam. Bonum eſt tibi debilem introire in uitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem.] Quia ſuprà docuerat ne ſcādalizemus eos, qui credunt in eũ, nunc conſequenter admonet quantum cauere debeamus eos, qui ſcandalizare nos, id eſt, uerbo uel exemplo ſuo ad ruinam peccati propellere certant. Manum quippe noſtram appellat neceſſarium amicum, cuius opere atq; auxilio quoti-

quotidiano opus habemus. Sed talis ſi nos lędere in cauſa animę uoluerit, excludendus eſt à noſtra ſocietate: ne ſi cum perdito in hac uita partem habere uolnerimus, ſimul in futura cum illo pereamus. Qòòd autem ſubditur:

Vbi uermis eorum non moritur, & ignis non extinguetur.] Eſaie 66. In uerme putredinē gehēnæ, ſicut in igne ardorē deſignat. Siue uermis dicit ferā ſcelerū pœnitudinē, quę nunquam in tormētis cōſcientiā afflictorū mordere ceſſabit: ut ignis ſit pœna extrinſecus ſæuiens, uermis dolor interius accuſans.

Et ſi pes tuus ſcandalizat te, amputa illum. Bonū eſt tibi claudum introire in uitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, &c.] In pede, ſicut & in manu charos inemendabiles docet alienādos à nobis, ne per immunditiam eorum, quos caſtigare nequimus, & ipſi polluti pereamus. Sed manus propter opus neceſſariū nobis, pes ſunt dicti tales propter miniſteriū, diſcurſusque in noſtris uſibus accommodos.

Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, eijce eum. Bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.] In oculo quoque propter ſcādalum eruendo ijdem noſtri carnaliter amici, ſpiritaliter uerò aduerſarij deſignantur. Sed cū nos eorum conſultu ac prouiſione opus habemus, illi uerò conſilio nos prauo decipere, atque in iter erroris deflectere quærūt, penitus nobis eorum omittenda eſt ſocietas. Scandalū quippe ſermo Græcus eſt, quod nos offendiculum, uel ruinam & impactionem pedis dicere poſſumus. Quidam ſcandalum Gręcè, Latinè ſcrupulum dicunt. Ille ergo ſcandalizat fratrē, qui ei dicto factoue minus recto occaſionem ruinæ dederit. Poteſt & ſimpliciter dici, Si quis ita neceſſarius nobis uidetur eſſe ut manus, pes & oculus, utilis uidelicet atque ſolicitus & acutus ad perſpiciendum: ſcandalū autem nobis facit, & per diſſonantiā morum nos trahit in gehennā, ne ſic quidē tēporalib. eius cōmodis cū periculo animarū noſtrarū uti ac reſoueri debemus.

IN DIE SANCTI LYCÆ. Lucæ 10.

IN illo tēpore, deſignauit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum, quò ipſe erat uenturus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SIcut duodecim apoſtolos formam epiſcoporum exhibere ſimul & pręmonſtrare, nemo eſt qui dubitet: ſic & hos ſeptuaginta duos figuram presbyterorum, id eſt, ſecundi ordinis ſacerdotium geſsiſſe ſciendum eſt: tametſi primis eccleſiæ temporibus, ut apoſtolica ſcriptura teſtis eſt, utrique presbyteri, utrique uocabantur epiſcopi: Tit. 1. quorum unum ſapientiæ maturitatem, alterum 1.Tim. 3. induſtriam curæ paſtoralis ſignificat. Bene autem ſeptuaginta duo mittuntur: ſiue quia totidē mundi gentibus euangeliū prædicandū erat, ut quomodo duodecim tribus Iſrael, ita & hi propter exteras gentes deſtinarentur imbuendas: ſeu quòd ipſo prædicantium numero totus orbis per euangeliū ſummæ & indiuiduę trinitatis illuſtrandus intimabatur: ſicut ſolem hunc conſtet triduanum ſuæ lucis ambitū mundo per ſeptuaginta duas horas aſſtare ſolitum. Nam & Dominus ipſe ſe diem, ſuos uero apoſtolos horas appellat, dicēs: Nonne duodecim horæ ſunt diei? ſi quis ambulauerit in die, non Ioan. 11. offendit. Et in pſalmis præcipitur bene, Nunciate diem de die ſalutare eius, Pſal. 95. hoc eſt, lumē de lumine, Deum uerum de Deo uero. Sed & multis ſanctæ ſcripturæ locis per tres dies myſteriū trinitatis oſtenditur, præcipuè quia Dominus tertia die reſurrexit à mortuis. Sed & in ueteri Exod. 19. teſtamento populus ad montem Sinai perueniens, die tertia legem accepit. Idem fluuium Iordanem, quo baptiſmi gratia commendata eſt, tertia quàm aduerat die, tranſiuit. Ioſue 3.

Et miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum, quò erat ipſe uenturus.] Quia duo ſunt præcepta charitatis, Dei uidelicet amor & proximi, & minus quàm inter duos haberi charitas non poteſt (nemo enim propriè ad ſeipſum habere charitatem dicitur, ſed dilectione ſe in alterum tendit, ut eſſe charitas poſsit) binos ad prædicādum diſcipulos Dominus mittit, quatenus hoc nobis tacitus innuat, quia qui charitatem erga alterum non habet, prædicationis officium ſuſcipere nullatenus debet. Bene ante dicitur, quòd miſit eos ante faciem ſuam in omnem ciuitatē & locum, quò erat ipſe uenturus. Prædicatores enim ſuos Dominus ſequitur, quia prædicatio præuenit, & tunc ad mentis noſtræ habitaculum Dominus uenit: uerba exhortationis præcurrunt, atque per hęc ueritas in mēte ſuſcipitur.

Et dicebat illis: Meſsis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum meſsis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.] Meſsis multa populorum ſignificat multitudinem: operarij pauci, penuriam magiſtrorum. Iſti ſunt operarij, de quibus pſalmiſta loquitur: Pſal. 125. Qui ſeminant in lachrymis, in gaudio metent. Euntes ibant & flebant, portantes ſemina ſua. Venientes autem uenient in exultatione, portantes manipulos ſuos. Et ut apertius loquar, meſsis multa omnis turba credentium eſt: operarij pauci, apoſtoli & imitatores eorū, qui mittuntur ad meſſem.

Ite, ecce ego mitto uos ſicut agnos inter lupos.] Lupos ſcribas & phariſæos uocat, qui ſunt clerici Iudæorum.

Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta, & neminem per uiam ſalutaueritis.] Tanta prædicatori debet in Deo eſſe fiducia, ut præſentis uitę ſumptus quamuis non pręuideat, tamē ſibi hos non deeſſe certiſsime ſciat: ne dum mens eius occupatur ad temporalia, minus alijs præuideat æterna. Cui etiā per uiā neminē ſalutare cōceditur, ut ſub quanta feſtinatione iter prædicationis pergere debeat, oſtēdatur. Quę ſi quis uerba etiā per allegoriā uelit intelligi, in ſacculo pecunia clauſa eſt: pecunia uero clauſa, eſt ſapientia occulta.

Digitized by Google

occulta. Qui igitur ſapiētiæ uerbum habet, ſed hoc erogare ꝓximo negligit, quaſi pecuniā in ſacculo ligatā tenet. Et ſcriptū eſt: Sapiētia ab‑ Eccleſ. 10. ſcondita, & theſaurus abſconditus, quę utilitas in utriſq;? Quid uerò per peram, niſi opera ſeculi? Et quid hoc loco per calceamenta, niſi mortuorum operum exempla ſignantur? Qui igitur officium prædicationis ſuſcipit, dignum nō eſt, ut onus ſecularium negociorum portet: ne dum hoc eius colla deprimit, ad prædicāda cœleſtia non aſſurgat. Nec debet ſtultorum operū exempla conſpicere, ne ſua opera quaſi ex mortuis pellibus credat munire. Omnis uerò qui ſalutat in uia, ex occaſione ſalutat itineris, nō ex ſtudio obtinendę eiuſdem ſalutis. Qui igitur nō amore æternæ patriæ, ſed præmiorum ambitu ſalutem audientibus prædicat, quaſi in itinere ſalutat: quia ex occaſione, & non ex intentione ſalutem audientibus exoptat.

In quamcunq; domum intraueritis, primùm dicite: Pax huic domui. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illam pax ueſtra: ſin autem, ad uos reuertetur.] Pax quæ ab ore prædicatoris offertur, aut requieſcit in domo, ſi in ea fuerit filius pacis, aut ad eundem prædicatorem reuertitur: quia aut erit quiſq; prædeſtinatus ad uitam, & cœleſte uerbū ſequitur quod audit, aut ſi nullus audire uoluerit, ipſe prędicator ſine fructu non erit: quia ad eum pax reuertitur, quoniam ei à Domino pro labore ſui operis recompenſatur. Ecce aūt qui perā & ſacculū portari prohibuit, ſumptus & alimenta ex eadem prædicatione concedit. nam ſequitur:

In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt.] Si pax noſtra recipitur, dignum eſt ut in eadem domo maneamus, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt; ut ab eis terrena ſtipendia conſequamur, quibus præmia patriæ cœleſtis offerimus. Vnde etiam Paulus pro minimo hæc ipſa ſuſcipiens, dicit: 1. Cor. 9. Si nos uobis ſpiritalia Rom. 15. ſeminauimus, magnū eſt ſi ueſtra carnalia metamus? & notandum quod ſubditur:

Dignus eſt enim operarius mercede ſua.] Quia iam de mercede ſunt operis ipſa alimenta ſuſtentationis, ut hic merces de labore prædicationis inchoetur, quæ illic de ueritatis uiſione perficitur. Qua in re conſiderandum eſt, quòd uni noſtro operi duæ mercedes debentur. una in uia, altera in patria: una quæ nos in labore ſuſtētat, alia quæ nos in reſurrectione remunerat.

Et in quamcunq; ciuitatem intraueritis, & ſuſceperint uos, manducate quæ apponuntur uobis, &c.] Deſcripto diuerſæ domus hoſpitio, quid etiam in ciuitatibus agere debeant, docet: pijs uidelicet in omnibus communicare, ab impiorum uerò per omnia ſocietate ſecerni.

In quamcunq; ciuitatem intraueritis, & non receperint uos, exeuntes in plateas eius, dicite: Etiam puluerem qui adhæſit nobis de ciuitate ueſtra, extergimus in uos.] Aut ad conteſtationem laboris terreni, quem pro illis inaniter ſuſcepiſſent: aut ut oſtenderent uſqueadeo ſe ab ipſis nihil terrenum quærere, ut etiam puluerem de terra eorum non ſibi paterentur adhærere. Aliter: Pedes diſcipulorū ipſum opus inceſſumq; prædicationis ſignificant: puluis uerò quo aſperguntur, terrenæ leuitas eſt cogitationis: à qua ipſi etiam ſummi doctores immunes eſſe nequeūt, cum pro auditoribus ſolicitis ſalubribus curis inceſſanter intendunt, & quaſi per itinera mundi uno uix calcaneo terræ puluerem legunt. Qui ergo receperint uerbū, ipſi afflictiones curasq; doctorum, quas pro ſe tolerabant, in argumentum ſibi uertunt humilitatis. Qui uero ſpreuerint doctrinam, docentium ſibi labores & pericula odiumq; ſolicitudinum ad teſtimonium damnationis inflectunt. Et ipſe eſt puluis qui in euangelij contemptores extergi, & à quo per bonos auditores euangeliſtarum iubentur pedes ablui, imò per ipſum ſalua‑ Ioan. 13. torem narrantur abluti.

Dico autē uobis, quia Sodomis in die illa remiſſius erit, quàm illi ciuitati.] Sodomitę quidem inter tot carnis animæq; flagitia, quibus inſatiabiliter ardebant, inhoſpitales quoq; Ezechiele atteſtāte, fuerūt: Ezech. 16. ſed nulli apud eos tales hoſpites quales apud Iudæos prophetæ, quales apoſtoli reperti ſunt. Et Loth quidem aſpectu & auditu iuſtus erat, non aliquid tamē docuiſſe, nulla ibi feciſſe ſigna perhibetur. Atq; ideo cui multum datum eſt, mul‑ 2. Pet. 2. tum quæretur ab eo, potenteſq; potenter tor‑ Lucæ 12. menta patientur. Sapien. 6.

Væ tibi Chorozain, uæ tibi Bethſaida.] Chorozain, Bethſaida & Capharnaum, Tiberias quoque quam Ioannes nominat, ciuitates ſunt Galilęę, ſitę in litore laci Genezareth, qui Iordane fluēte efficitur, & ab euangeliſtis etiam mare Gali‑ Ioan. 6. læę, uel mare Tyberiadis appellatur. Plangit er‑ Matth. 4. go Dominus ciuitates, quæ poſt tanta miracula atq; uirtutes non pœnituerint: peioresq; gentilibus, qui naturale ſolummodo ius diſſipabant poſt deſcriptæ legis contemptum, filium quoque Dei conculcare, gratiāq; ingratis ſpernere non timuerunt.

Quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent uirtutes, quæ in uobis factæ ſunt, olim in cilicio & cinere ſedentes pœniterēt.] Impletum uidemus hodie dictum ſaluatoris, quia ſcilicet Chorozain & Bethſaida præſente Domino credere noluerunt: Tyrus autē ac Sidon, & quondam Dauid ac Salomoni amicæ fuere, 2. Reg. 5. & & poſt euangelizantibus Chriſti credidere di‑ 3. Reg. 5. ſcipulis: tantaq; fidem deuotione ſuſceperunt, Act. 21. ut Paulum apoſtolum Tyro abeuntem, cuncti ciues eum uxoribus & filijs uſq; foras ciuitatē proſequerentur. pulcherrimoq; ſpectaculo tanta hominum multitudo, pauciſsimos hoſpites, ſed Chriſti pro fide chariſsimos ad naues uſque uale factura deduceret. Sed quare non olim his qui credere potuerunt, uerum Iudæis qui credere noluerunt, ſit euangelizatum, ipſius eſt ſcire, cuius uniuerſæ uiæ, miſericordia & ueritas. Sa‑ Pſal. 24. nè quod Dominus ait, In cilicio & cinere ſedentes pœniterent. in cilicio quod de pilis caprarū contexitur, aſperam peccati pungentis memoriam, qua in die iudicij ſiniſtra pars eſt induenda, ſignificat: in cinere autem mortis conſiderationem, per quam tota humani generis maſſa in puluerem eſt redigenda, demonſtrat. Porrò

in ſeſsione humiliationem propriæ conſcien-
Pſal.126. tiæ deſignat, de qua Pſalmiſta: Surgite poſt-
1.Pet.5. quam ſederitis. quod eſt dicere: Humiliamini
ſub potenti manu Dei, ut uos exaltet in tem-
pore uiſitationis.

Et tu Capharnaum uſq; in cœlum exaltata, uſq; ad infernum demergeris.] Duplex in hac ſententia ſenſus eſt,
uel ideo ad infernum demergeris, quia contra
prædicationem meam ſuperbiſsime reſtitiſti:
uel ideo, quia exaltata eſt uſq; ad cœlũ meo ho-
ſpitio, ex meis ſignis atq; uirtutibus tantum ha-
bens priuilegium, maioribus plecteris ſuppli-
cijs, quia his quoq; credere noluiſti. Et ne quis
putaret hanc increpationem illis tantummodo
ciuitatibus, uel perſonis, quæ Dominum in car-
ne uidentes ſpernebant, & non omnibus qui
hodieq; euangelij uerba deſpiciunt, conuenire,
conſequenter adiunxit, dicens:

Qui uos audit, me audit: & qui uos ſpernit, me ſpernit.]
Vt in audiendo quiſq; uel ſpernendo euangelij
prædicatore, non uiles quaſq; perſonas, ſed Do-
minum ſaluatorem, imo ipſum patrem ſperne-
re ſe uel audire diſceret. nam ſequitur:

Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui me miſit.] Quia
proculdubio in diſcipulo magiſter auditur, &
in filio pater honoratur. poteſt & ita intelligi:
Qui uos ſpernit, me ſpernit, Qui non facit miſe-
Matth.25. ricordiam uni de fratribus meis minimis, nec
mihi facit: quia & ipſe pro his formam ſerui &
pauperis habitum ſuſcepi. Qui autem me ſper-
nit nolens credere Deum, & filium Dei concul-
cans, ſpernit eum qui me miſit: quia ego & pa-
Ioan.10. ter unum ſumus.

Reuerſi ſunt autem ſeptuagintaduo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo.] Be-
ne quidem confeſsi ſunt deferentes honorẽ no-
mini Chriſti, ſed quia infirma adhuc fide gaude-
bant in uirtutibus, uide quid audiunt:

Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.]
Non modò uideo, ſed prius uidebam quando
2.Cor.11. corruit: quod autẽ ait, Sicut fulgur, uel præcipi-
tẽ de ſupernis ad ima lapſum ſignificat, uel quia
deiectus, adhuc transfigurat ſe in angelum lu-
cis. Quia ergo diſcipulos de ſignorũ operatio-
ne uidit elatos, exemplo eos terret, atq; ad hu-
militatẽ reuocat eius qui primus ſuperbiendo
cecidit: ut qui hunc ob ſuperbiã de cœlo recor-
Eſa.14. darentur eiectum, multò magis ſe de terra ædi-
tos, ſi ſuperbierint, humiliandos agnoſcant.

Ecce dedi uobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones, & ſupra omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit.] Hoc eſt omne genus immundorum ſpiri-
tuum de obſeſsis corporibus eijciendi. Quam-
uis & ad literam rectiſsime poſsis accipi. Siqui-
Act.28. dem & Paulus à uipera inuaſus, nil aduerſi pati-
tur: & Ioannes, ut hiſtoria tradit, hauſto uene-
no non læditur. Hoc ſane inter ſerpentes qui
dente, & ſcorpiones qui cauda nocent, diſtare
arbitror, quòd ſerpentes apertè ſæuientes, ſcor-
piones clanculo inſidiantes, uel homines uel dę-
mones ſignificẽt. ſerpẽtes q inchoãdis uirtutib.
uenena prauæ pſuaſionis obijciũt: ſcorpiones,
q cõſummatas uirtutes ad finẽ uitiare cõtẽdũt.

Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus uobis ſubijciuntur.] De ſubiectione ſpirituũ cum caro ſint,
gaudere prohibentur, quia ſpiritus eijcere ſicut
& uirtutes alias facere interdũ non eſt eius me-
riti qui operatur: ſed inuocatio nominis Chri-
ſti hoc agit ad condemnationem eorum qui in-
uocant, uel ob utilitatem eorum qui uident &
audiunt, conceditur: ut licet homines deſpici-
ant ſigna facientes, tamen Deum honorent, ad
cuius inuocationem fiant tanta miracula. Nam
& in Actibus apoſtolorum filij Sceuæ uideban- Act.19.
tur eijcere dæmones: & Iudas apoſtolus cũ ani- Matth.10.
mo proditoris multa ſigna inter cæteros apoſto- Marci 6.
los feciſſe narratur. Luce 9.

Gaudete autẽ quòd nomina ueſtra ſcripta ſunt in cœlis.] Si
ſatanas, inquit, per ſuperbiã cœli ſedem cum ſo-
cijs amiſit, nõ oportet nos de illorũ humiliatio-
ne, ſed de ueſtra ſublimatione gaudere, quate-
nus unde illi ruere ſubleuati, uos humiles aſcen-
datis. Non autẽ pueriliter ſapiendũ, quaſi Deus
ad remedium obliuionis bonos in cœlis, malos
ſcribat in terris, dicente Hieremia, Vniuerſi qui Hiere.17.
derelinquunt te, confundantur, recedentes in
terra ſcribantur: ſed ſalubriter intelligendum,
quòd ſiue cœleſtia ſeu terreſtria quis opera geſ-
ſerit, per hæc quaſi literis adnotatus, apud Dei
memoriam ſit æternaliter adfixus.

IN SOLENNITATE OMNIVM ſanctorum. Lucæ 6. Matth. 5.

IN illo tempore deſcendens Ieſus cum diſcipulis de monte, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ELecturus apoſtolos Dominus, in montana
ſubijt: turbas uerò docturus, ad campeſtria
redit, quia nõ niſi in humili Chriſtũ turbæ uide-
re ſufficiunt. Nam hæc eſt norma quam ſecutus
Apoſtolus, ait: Non potui uobis loqui quaſi ſpi- 1.Cor.3.
ritalibus, ſed quaſi carnalibus. Quaſi paruulis
in Chriſto lac uobis potum dedi, non eſcã. Non-
dum enim poteratis, ſed ne nunc quidem pote-
ſtis. Apoſtoli autem ipſi, ſecundum Matthæũ, Matth.5.
quaſi perfectiores, & in monte & aperto ſalua-
toris ore docti eſſe narrantur. Vbi ſi qui diligen-
tius utrũq; euangeliſtã uelit perſcrutari, poteſt
intelligi cũ in monte duodecim diſcipulos ele-
git è pluribus, quos & apoſtolos nominauit. quod
Matthæus prætermiſit, tunc illum habuiſſe ſer-
monẽ, quẽ Matthæus interpoſuit, & Lucas ta-
cuit, hoc eſt in monte: ac deinde cũ deſcendiſſet
in loco campeſtri, habuiſſe alterũ ſimilẽ, de quo
Matthæus tacet, Lucas non tacet: & utrunque
ſermonem eodem modo eſſe concluſum.

Ab omni Iudæa & Hieruſalem, & maritima, & Tyri & Sidonis, &c.] Maritimã multitudinẽ nõ à proximo
mari Galilææ (neq; enim hoc miraculi loco po-
neret) ſed à mari magno reor eſſe cognomina-
tam, in qua etiam Tyrus & Sidon comprehen-
di poterant. Verùm quia gentiũ ciuitates ſunt
Iudæis

Digitized by Google

Iudæis quidem ſorte data, ſed non ab eis poſſeſſæ, eò quòd hoſtes exterminare nequirent, conſultè nominatim ponuntur: ut quanta ſit fama uirtusq; ſaluatoris, intimetur, quæ exteras etiã ad ſanitatem doctrinamq; capeſſendam ciuitates accerſat. Vbi notãdum, quia Dominus etſi uenie͂tibus ad ſe gentilibus miſertus ſit, unde & *Matth. 8.* puerũ Centurionis & Cananææ filiã approbata *Matth. 15.* petentũ fide curauit, nõ tame͂ eorũ ciuitates intraſſe reperitur, ne uidelicet occaſione͂ querelæ Iudęis calumniantibus ſuggereret, ſed perfectã potius ſalutem gentiũ paſsionis & reſurrectionis ſuæ tempori reſeruaret. Quo imminente te͂pore gentilibus eum uidere quærentibus ait: *Ioan. 12.* Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.

Et omnis turba quærebat eum tangere, quia uirtus de illo exi- *Lucæ 5.* *bat, & ſanabat omnes.*] Et ſuprà leproſus Domino tangente, mundatur: & hic omnis turba quę eũ tãgere potuit, ſpiritus illius uirtute ſanatur. Tactus ergo ſaluatoris, opus eſt ſalutis: quem tangere, eſt fideliter in eum credere: à quo tãgi, eſt eius munere firmari. Sed unuſquiſq; in ſuo ſenſu abundat. Turbæ quæ de longe ad audiendũ confluunt, diſcedentis in campum Domini curantur attactu. Diſcipuli qui in minoribus iam ſunt inſtituti, in montis cacumine ad maiora ꝓuehuntur: è quibus etiã eliguntur, qui eũ *Matth. 17.* transfiguratum ſecretò in monte ſpeculentur. Vnus *Ioan. 21.* præ omnibus quaſi ſublimioris ſapientiæ fonte inebriandus magiſtri recumbit in pectore. Raroq; uſpiam uel turbas Dominum ad altiora ſequi, uel quempiam debilem inuenies in monte curari: ſed extincta febre libidinum, accenſaq; ſcientiæ luce, pedetentim quenq; ad culme͂ ſubi- *Exod. 24.* re uirtutum. Nam & in ueteri teſtame͂to Moyſes ſolus eum Ioſue montem Dei aſcendens, ad regendum uulgus in campo donec redire͂t, Aaron ordinauit & Hur. Aaron quippe qui interpretatur mons fortitudinis, ſingularem Dominicæ incarnationis excellentiam: Hur uerò qui ignis dicitur, donũ ſancti ſpiritus inſinuat. quia plures in eccleſia paruuli, etſi comitari magiſtros ad penetranda ſummæ diuinitatis arcana nequeunt, Dominicæ tamen incarnationis ſacramentis redimi, & ſpiritus ſancti poſſunt ardore ſignari.

Et ipſe eleuatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati pauperes, quia ueſtrum eſt regnũ Dei.] Etſi generaliter omnibus loquitur, ſpecialius tamen oculos ſaluator in diſcipulos leuat: ut his qui uerbum intenta cordis aure percipiunt, latius ſaporis intimi lumen aperiat. Cui ſimile eſt quod Matthæus *Matth. 5.* ait: Et cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & aperiens os ſuum docebat eos, dice͂s: Beati pauperes ſpiritu. Nam quibus os in monte ſedens aperit ut magna ſublimiter audiant, in eos oculos ſtans in campo dirigit, ut audita patenter intelligant. Beati itaq; pauperes, non utiq; omnes, ſed illi tantummodo, qui omne pręſentis ſeculi tametſi altum uideatur, pro nihilo culmen ducunt. Qui meritò regni cœleſtis perhibentur munere digni, quia delectationis humanæ probantur cupiditate nudati. Qualem ſe rex Dauid pauperiem ſuſtinuiſſe declarãs, ait: Ego uerò egenus & pauper ſum. Et alibi non *Pſalm. 69.* modo terreſtria, ſed & ipſa per Dominũ ſuper cœleſtia paruipende͂s, dicensq;: Quid enim mihi reſtat in cœlo, & à te quid uolui ſuper terrã? *Pſalm. 72.* Mox ubi ſpei ſuæ fixiſſet anchoram, ſubdendo manifeſtat: Mihi autem adhærere Deo bonum *Ibidem.* eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Alioquin nonnulli miſerrima conditione paupertatis, & hic ſeculi gaudijs ob inopiam rerum, & ibi regno Dei ob meritorum nequitiam carent.

Beati qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini.] Quid eſurire beati, quid ſitire debeãt, Matthæus exponit, *Matth. 5.* uidelicet iuſtitiam: apertiſsimè nos inſtituens, nunquam nos ſatis iuſtos æſtimare debere, ſed quotidianum iuſtitiæ ſemper amare, imò ardere profectum. Cuius perfectam ſaturitatem, nõ in hoc ſeculo, ſed in futuro poſſe prouenire, ſupernorum deſiderio Pſalmiſta flagrans, oſtendit, qui ait: Ego autem cum iuſtitia apparebo in *Pſal. 16.* cõſpectu tuo, ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Poteſt & ſimpliciter accipi, Beati qui nunc eſuritis, qui caſtigatis corpus ueſtrum, & ſeruituti ſubijcitis, qui in fame & ſiti uerbo operam datis, quia cœleſtium tunc gaudiorum habetis ubertate perfrui.

Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.] Non temporalium damna commodorum, ſed uirtutum detrimenta ſpiritalium qui flent, æterna beatitudine conſolabuntur. Vbi nõ noſtra ſolum, ſed & proximi iubemur cõmiſſa deflere. Quem ſicut nos diligimus, conſequenter illius & profectu nos gratulari, & defectu neceſſe eſt tribulari: nec ſolum tribulari, uerum ad lachrymas uſq; ſuccendi. Sic enim Samuel & Dauid peccatum *1. Reg. 16.* Saulis, & interitum lugent: ſic peccatrice͂ ipſe *2. Reg. 1.* Dominus fleuit ſuper ciuitatem: & mœſtis eompaſſus ſororibus Lazarum que͂ diuina erat *Lucæ 19.* *Ioan. 11.* maieſtate reſuſcitaturus, humana prius miſeratione deflebat: myſticè ſignificans eos qui peccati morte ſopiuntur, ut reuiuiſcere queant à proximis, eſſe plangendos. Quod aũt nunc flentes riſuros eſſe promittit, nõ pueriliter accipiendũ, ſed ſcripturę more, riſus nomine mentis exultatio, & affectus quidam lætior intelligendus eſt eſſe deſignatus. Sicut Sara riſum, inquit, fecit *Gene. 21.* mihi Deus. Et in Iob dictum eſt: Os autem uera- *Iob 8.* cium replebitur riſu. Per quæ, ut dixi, nomina gaudium animæ figuratur interius.

Beati eritis cum uos oderint homines, & cũ ſeparauerint uos & exprobrauerint.] Qui propter diuitias hæreditatis Chriſti in ſanctis, propter pane͂ uitæ æternæ, propterq; ſpem cœleſtiũ gaudiorũ fletus, eſurie͂ paupertatemq; pati deſiderat, beatus eſt. Multo aute͂ beatior, qui has inter aduerſa uirtutes ſeruare nõ trepidat. Quia odiant licet homines corde nefando, dilectum cor Chriſto lędere nequeunt: ſeparent, & ſynagoga depellant, Chriſtus inuenit & confirmat: exprobrent nomen crucifixi, ipſe commortuos ſibi conreſuſcitat, et conſedere facit in cœleſtibus.

Et eie-

Digitized by Google

Et eiecerint nomen ueſtrum tanquam malum propter filium hominis.] Nomen ueſtrũ quod dicit, nomẽ Chriſtianorum ſignificat, quod à gẽtilibus Iudæisq; ſæpiſsime quãtum ad ipſos memoriæ abraſum, & ab hominibus eſt eiectum, nulla iam exiſtente cauſa odij, niſi propter filium hominis: quia uidelicet nomen Chriſti credentes ſuum uoluerint facere cognomen, atq; ideo nominis ſummi perſecutores, hominum non immeritò nomine notantur. Beati, inquit, eritis, cum uos oderint homines, docens eos ab hominibus inſectandos, ſed ultra homines eſſe beandos.

Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces ueſtra multa eſt in cælo.] Non hoc à quolibet patiente, ſed ab eo qui ſupernæ tantum mercedis intuitu patitur, præceptum poteſt impleri: ut ſcilicet inter odia cordium, inter probra linguarum, inter ipſas perſequentium manus, æquali, imò lætiori adhuc corde uerſetur. Non ad hoc noſtri ſimiles ualent, ſed eorum qui ibant gaudentes à cõ-
Act.5. ſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Qui ergo multa in terris pro Chriſto ſuſtinet aduerſa, multa in cœlis à Chriſto recipiet dona. Cæterũ quanta ab Helia uerborũ tacula falſi ſuſtinuere pro-
3.Reg.18. phetæ, quos deridens aiebat, Clamate uoce maiore, Deus enim eſt Baal, & forſitan loquitur, aut in diuerſorio eſt, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur. Quãtam dedere ſtragem qui octingenti ſimul & quinquaginta ſunt interempti? Verum quia Baal & non Chriſtus in cauſa erat, nec irriſi gaudebant, nec occiſi palmam, ſed pœnam meruere perennem.

Secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorũ.] Bene exemplo adhortatus eſt, quia uera dicentes, ſolent perſecutionẽ pati. Nec tamen ideo prophetæ antiqui timore perſecutionis à ueritatis prędicatione defecerunt. Notandum ſanè quia ſicut Matthæus per octo quas poſuit beatitudines, octauam ſpei noſtræ perfectionem, quæ reſurrectionis gloria dedicatur, inſinuat, ita Lucas per quatuor uirtutes amplectitur cardinales. Beati enim pauperes, qui per temperantiã à mundi refrenãtur illecebris. Beati eſurientes, qui ſua fame commoniti, eſurientibus eſſe miſerandum, & ipſi per iuſtitiam miſerentur ut ualent. Nam eleemoſynam qua Chriſto non noſtra donamus, ſed ſua reddimus, iuſtitiam recte
Psal.111. dici teſtatur Pſalmiſta, qui ait: Diſperſit dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſecu-
Rom.13. li. Iuſtitia eſt enim qua ſua cuiq; tribuimus, nemini quicquam debentes, niſi ut inuicem diligamus. Beati qui per prudentiam inter bonum dinoſcentes & malum, occidua flere, & ad æterna norũt anhelare. Beati qui per fortitudinem fidei omnia ualent moleſta tolerare. Igitur qui necdum conſummatæ uirtutis arcem conſcendere ualẽt, generalis interim perfectionis ſunt beatitudine perfouendi: quatenus à bonis paulatim ad meliora progreſsi, dum conſiſtendi in planicie Domino libenter auſcultant, ad hunc quandoq; in monte ſedentem ſublimiter aſcendant. Nam quorum adhuc edomandis inſtruendisq; cordibus inſiſtit, hos quaſi ſtans qui ſitus eſt laborantis, affatur: quos uerò longo ſtudij ſpiritalis exercitio promptos, iamq; dociles inuenit, his libertate ac dignitate magiſtri quaſi quietus ſaluator reſidens, myſtica quæq; de ſupernis intimat. Quę ſpiritalium differentia profectuum in Iſraëliticæ plebis eſt habitu pulcher- Num.15.
rimis expreſſa figuris, ubi uulgus omne quibuslibet ueſtibus utens, in quatuor angulis palliorũ hyacinthinos ſibi fimbrias eſt facere præceptum: Sacerdotes quatuor habere ueſtes, totidem myſticis coloribus mira uarietate diſtinctas: Pontifices & ea quę ſacerdotes, & alia quatuor indumenti genera colorum quidem eorũdem, ſed ſublimioris gratia dignitatis, & auro interlucente coruſca, & patriarcharum atque ipſius Domini nomine redimita geſtare. Quæ per ſingula uel exponere, uel ſolum proponere, proprij induſtriam ſpectat operis.

HOMELIA ALIA IN SOlennitate omnium ſanctorum.

HOdie dilectiſsimi, omnium ſanctorum ſub una ſolennitatis lætitia celebramus feſtiuitatem, quorum ſocietate cœlum exultat, quorũ patrocinijs terra lætatur, triumphis eccleſia ſancta coronatur, quorum confeſsio quãto in paſſione fortior, tanto eſt clarior in honore: quia dum creuit pugna, creuit & pugnantium gloria, & martyrij triumphus multiplici paſsionũ genere adornatur, perq; grauiora tormẽta grauiora fuere & præmia, dum catholica mater eccleſia, quæ per totum orbem longè lateq; diffuſa eſt, in ipſo capite ſuo Chriſto Ieſu edocta eſt contumelias, cruces & mortem non timere: magis magisq; roborata, non reſiſtendo, ſed perferendo, uniuerſos quos agmine inclyto carcer pœnalis incluſit, pari & ſimili calore uirtutis ad gerendum certamen, gloriam triumphalem inſpirauit. O uerè beata mater eccleſia, quã ſic honor diuinæ dignationis illuminat, quàm uincentium glorioſus martyrum ſanguis exornat, quàm inuiolata cõfeſsionis candida induit uirginitas. Floribus eius nec roſę nec lilia deſunt. Certent nunc chariſsimi ſinguli, ut ad utroſque honores ampliſsimam accipiant dignitatẽ, coronas uel de uirginitate candidas, uel de paſsione purpureas: in cœleſtibus caſtris pax & acies habent flores ſuos, quibus milites Chriſti coronantur. Dei enim ineffabilis & immenſa bonitas, etiam hoc præuidit, ut laborum quidem tẽpus & agonis non extenderet, ne longum faceret aut æternum, ſed breue, & ut ita dicam momentaneum: ut in hac breui & exigua uita agones eſſent & labores, nulla uerò quę ęterna eſt, corona & præmia meritorum, ut labores quidẽ citò finirentur, meritorum uerò præmia ſine fine durarẽt, ut poſt huius tenebras uiſuri eſſent candidiſsimã lucem, & accepturi maiorẽ paſsionum cunctarum acerbitatibus beatitudinem,

teſtan-

teſtante hoc idē apoſtolo, ubi ait, Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis: quam laxo ſinu de prælio reuertentes, ciuitas cœleſtis excipit, de hoſte proſtrato trophæa ferentibus occurrit. cum triumphantibus uiris & fœminæ ueniunt, qui cum ſeculo ſexum quoq; uicerunt, & geminata gloria militiæ, uirgines cū pueris, teneros annos uirtutibus tranſeuntes: ſed & cætera fidelium turba aulæ perpetuæ regiam intrauit, qui ſinceritatem fidei inconcuſſis præceptorum cœleſtium diſciplinis unita pace obſeruauerunt. Ergo agite nunc fratres, adgrediamur iter uitæ, reuertamur ad ciuitatem cœleſtem, in qua ſcripti ſumus, & ciues decreti. Non ſumus hoſpites, ſed ciues ſanctorum & domeſtici Dei, etiam illius hæredes, cohæredes autē Chriſti: huius nobis urbis ianuas aperiet fortitudo, & fiducia latum præbebit ingreſſum. Conſideremus ergo inclytam urbis illius felicitatem, inquantum conſiderare poſsibile eſt: ut enim uere eſt comprehendere nullus ſermo ſufficiet. Dicitur de ea in quodā loco ſic, quòd aufugiet ibi dolor, & triſtitia & gemitus. quid hac uita beatius, ubi non eſt paupertatis metus, nō ægritudinis imbecillitas? Nemo læditur, iraſcetur nemo: nemo inuidet, cupiditas nulla exardeſcit: nullū ibi deſiderium honoris pulſat, aut poteſtatis ambitio: nullus ibi diaboli metus, inſidiæ dæmonum nullæ, terror gehennæ procul: mors neq; corporis neq; animæ, ſed immortalitatis munere uita iucunda: nulla erit tūc uſquā diſcordia, ſed cuncta conſona, cuncta conuenientia: quia omnium erit ſanctorum una concordia, pax cuncta & lætitia continet. Tranquilla ſunt omnia & quieta, iugis ſplendor, non iſte qui nunc eſt, ſed tanto clarior, quanto felicior: quia ciuitas, ut legitur, illa non egebit lumine ſolis, ſed Dominus omnipotens illuminabit eā, & lucerna eius eſt agnus. Ibi ſancti fulgebūt ut ſtellæ in perpetuas æternitates, & ſicut ſplendor firmamenti qui erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nullæ tenebræ, concurſus nubium nullus, nec frigoris aut ardoris aſperitas ulla: ſed talis quædam erit rerum tēperies, qualem nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, niſi illorū qui ea perfrui digni inueniūtur, quorum nomina ſcripta ſunt in libro uitæ: qui & lauerunt ſtolas in ſanguine agni, & ſunt ante ſedem Dei, ſeruiuntq; ei die ac nocte. Non eſt ſenectus ibi, nec ſenectutis miſeria, dum omnes occurrūt in uirum perfectū, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Verū ſuper hæc omnia eſt conſociari angelorum & archangelorum cœtibus, thronis etiam & dominationibus, principatibus & poteſtatibus, omniumq; cœleſtium ſupernarum uirtutū contubernijs perfrui, & intueri agmina ſanctorum ſplendidis ſideribus micantia, patriarcharū fide fulgentia, prophetarum ſpe lætantia, apoſtolorum in duodecim tribubus Iſraël orbem iudicantia, martyrum purpureis uictoriæ coronis lucentia; uirginum quoq; coruſcantia ſerta geſtantes inſpicere. De rege autem, qui horū medius reſidet dicere, uox nulla ſufficiet: effugit enim omnem ſermonem, atq; omnem ſenſum humanæ mētis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa uirtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maieſtas. Vltra enim omnem ſanctorum eſt gloriam ipſius inæſtimabilem adſpici conſpectum, & ſplēdore maieſtatis eius irradiari. Sic enim quotidie oporteret nos tormenta perferre, ſic ipſam gehennam paruo tempore tolerare, ut Chriſtum uidere poſsimus in gloria uenientem, & ſanctorum numero ſociari. Nonne erat dignum pati omne quod triſte eſt, ut tanti boni tātæq; gloriæ participes haberemur? Quæ erit illa, fratres chariſsimi, iuſtorum gloria, quā grandis ſanctorum lætitia, cum unaquæq; facies fulgebit ut ſol, cum ordinibus diſtinctis populum ſuum Dominus in regnum patris ſui cœperit recenſere, & meritis atq; operibus ſingulorum præmia promiſſa reſtituere: pro terrenis cœleſtia, pro temporalibus ſempiterna, pro modicis magna præſtare: adducere ſanctos in uiſionem paternæ gloriæ, & facere in cœleſtibus cōſedere, ut ſit Deus omnia in omnibus, & æternitatem quā amatoribus promiſit ſuis, & immortalitatem largiri, ad quam eos ſanguinis ſui uiuificatione reparauit: denuò ad paradiſum reducere, regnum cœlorum fide & ueritate ſuæ pollicitationis aperire. Hæc hæreant firmiter ſenſibus noſtris, hæc intelligantur plena fide, hæc corde toto diligantur, hæc indeſinentiū operum magnanimitate adquirantur. Res poſita eſt in poteſtate facientis, quia regnum cœlorum uim patitur. Res iſta ò homo, id eſt regnū cœleſte, aliud non quærit precium niſi te ipſum: tantum ualet, quantum es tu: te da, & habebis illam. Quid turbaris de precio? Chriſtus ſemet ipſum tradidit, ut adquireret te regnū Deo patri, ita & tu teipſum da, ut ſis regnum eius, ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, ſed ſpiritus in adquiſitionem uitæ. ad hanc igitur operum ſalutarium delectet nos peruenire palmam. Libenter ac promptè certemus omnes in agone iuſtitiæ, Deo & Chriſto ſpectante curramus, & qui ſeculo & mundo maiores eſſe iam cœpimus, curſum noſtrum nulla ſeculi cupiditate tardemus. Si expeditos, ſi celeres in hoc operis agone currentes dies nos ultimus inuenerit, nuſquam Dominus meritis noſtris deerit remunerator. Qui coronam in perſecutione purpuream pro paſsione donabit, ipſe in pace uincentibus pro iuſtitiæ meritis dabit & cādidam. Nam nec Abraham, nec Iſaac, nec Iacob occiſi ſunt, & tamen fidei & iuſtitiæ meritis honorati, inter patriarchas primi eſſe meruerunt. ad quorū congregatur conuiuium, quiſquis fidelis, & iuſtus & laudabilis inuenitur. Memores eſſe debemus uoluntatem non noſtram, ſed Dei facere debere: quia qui fecerit eius uoluntatem, manet in æternum, quomodo & ille manet in æternum. Quapropter, chariſsimi, mente integra, fide firma, uirtute robuſta, charitate perfecta, parati ad omnem uoluntatē

Dei

Dei ſimus, conſeruãtes fortiter Dominica mandata: in ſimplicitate innocentiam, in charitate concordiam: modeſtiam in humilitate, diligentiam in adminiſtratione: uigilantiam in adiuuandis laborantibus, miſericordiam in fouendis pauperibus: in defendenda ueritate cõſtantiam, in diſciplinæ ſeueritate cenſuram, ne aliquid ad exemplum bonorum factorum deſit in nobis. Hæc ſunt enim ueſtigia, quæ nobis ſancti quiq; reuertentes in patriam reliquerunt, ut illorum ſemitis inhærentes, ſequeremur & gaudia. Patriam quoq; noſtram paradiſum cum illis computemus, parentes patriarchas iam habere cœpimus, quid non properamus & currimus, ut patriam noſtram uidere, ut parentes ſalutare poſsimus? Magnus nos illic charorũ numerus expectat, parentum, fratrum, filiorumq́; frequens nos & copioſa turba deſiderat (iam de ſua incolumitate ſecura, adhuc de noſtra ſalute ſolicita) ad eorum complexum & conſpectũ uenire: quanta & illis & nobis in commune lætitia eſt, qualis illic cœleſtium uoluptas conſeruorum ſocietate expectantium, quàm ſumma & perpetua felicitas. Illic apoſtolorum glorioſus chorus, illic prophetarum exultantium numerus inſignis: illic martyrũ populus innumerabilis ob certaminum uictoriam coronatus, illic clariſsima uirginum turba lætatur, illic etiã confeſſorum fortitudo laudatur. Sed & illorum remunerationi cenſentur, qui præcepta Dominica ſeruãtes, ad cœleſtes theſauros terrena patrimonia tranſtulerunt. Ad hos ſi uenire delectat, auida cupiditate properemus, ut cum his citò eſſe, & citò ad Chriſtum uenire contingat: eum per huius itineris ducem habeamus ſalutis auctorem, lucis principem, lætitiæ largitorem, qui uiuit & regnat cum Deo patre omnipotenti & ſpiritu ſancto.

HOMELIA ALIA IN NAtiuitate omnium Sanctorum.

LEgimus in Eccleſiaſticis hiſtorijs, quòd ſanctus Boniſacius, qui quartus à beato Gregorio Romanæ urbis epiſcopatum tenebat, ſuis precibus à Phoca Cæſare impetraret, donari eccleſiæ Chriſti templum Romæ, quod ab antiquis Pantheon ante uocabatur, quia hoc quaſi ſimulachrum omnium uideretur eſſe deorũ: in quo eliminata omni ſpurcitia, fecit eccleſiã ſanctæ Dei genitricis, atq; omnium martyrũ Chriſti, ut excluſa multitudine dæmonum, multitudo ibi ſanctorum à fidelibus in memoria haberetur: & plebs uniuerſa in capite calendarum Nouembrium, ſicut in die natalis Domini, ad eccleſiam in honore omnium ſanctorum conſecratam conueniret, ibiq́; miſſarum ſolẽnitate à præſule ſedis Apoſtolicę celebrata, omnibusq́; rite peractis, unuſquiſq; in ſua cum gaudio remearet. Ex hac ergo conſuetudine ſanctæ Romanæ eccleſiæ, creſcente religione Chriſtiana, decretum eſt, ut in eccleſijs Dei, quę per orbem terrarum longe lateq; conſtruuntur, honor & memoria omnium ſanctorum, in die qua prædiximus, haberetur: ut quicquid humana fragilitas per ignorantiam uel negligentiam, ſeu per occupationem rei ſecularis, in ſolennitate ſanctorum minus plenè peregiſſet, in hac obſeruatione ſolueretur, quatenus eorum patrocinijs protecti, ad ſuperna polorum gaudia peruenire ualeamus. Beata Dei genitrix, & ſemper uirgo Maria, templum Domini, ſacrarium ſpiritus ſancti, uirgo ante partum, uirgo in partu, uirgo poſt partum, præſentis ſolennitatis diei, cum ſuis uirginibus expers nullo modo credenda eſt: quæ Dei populũ ſaciendo monebat ſpernere perituri luxus ſeculi, à lenocinio mortalis naturæ declinare, carnis pudicitiam, cum uirginitatis honore, intra cordis hoſpitalia obſeruare, eamq́; omnium uirtutum reginam, & fructũ ſalutis perpetuæ: ſociam quoq; eſſe angelorum ſuis affirmabat exemplis, ita ut innumerabilis utriuſq; ſexus multitudo, eius ſequeretur ueſtigia, & relictis nuptiarum copulationibus, ſpretaq; liberorum propagine, ſponſo qui in cœlis eſt, perenni mente, actu, habitu & geſtu applicare ſe maluerunt: orationibus non deficiendo inſtantes, ieiunijs adhærentes, uigilias ſacras adamãtes, eleemoſynas ſectantes, pauperes recreantes, nudos ueſtientes, infirmos uiſitantes, in tribulatione gaudentes, in uerbis calumniæ uel contumeliæ patientes: in augmento ſuę profectionis humiles, in damno rerum temporaliũ Deo gratias agentes. His omnibus & his ſimilibus pro deſiderio regni cœleſtis, & propter ſpem æternæ remunerationis, ardentiſsimo amore indeſinẽter atq; libenter inſiſtentes, ſic in charitate Dei, ac proximorum amore perſeuerantes, Deo ſoli uitam finire gaudebant. O altitudo diuitiarũ ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles uiæ eius? Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit, aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? quomodo ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia? ipſi honor & gloria in ſecula ſeculorum, amen: qui ſuperna cœlorũ regna ſpiritibus angelicis ad laudem & gloriam, atq; honorem ſui nominis ac maieſtatis in perpetuum miro ordine collocauit. De quibus plura loqui pertimeſcimus, qa ſoli Deo ſcire eſt, quomodo uel quẽadmodum eorum inuiſibilis abſq; contagione ſeu diminutione in ſua ſola puritate cõſiſtat natura. Sed tamen nouem eſſe angelorum ordines, ad Dei iudicia ac miniſteria complenda, teſtante ſacro eloquio cognouimus: quorum principatus atq; poteſtas ſubtiliter ac mirabiliter omnipotentis nutu diſtinguitur. Alij ex illis ad nos in mundum miſsi, futura prędicãdo perueniunt: alij ad hoc ſunt conſtituti, ut per eos ſigna & miracula frequentius fiant: alij ſubiectis angelorum ſpiritibus præſunt, eisq́; ad explenda diuina myſteria diſponendo principantur: alij mira potentia cæteris præeminent, pro eo

quod

Digitized by Google

quod eis ad obediẽdum alia angelorum agmina ſubiecta ſunt: alij tanta diuinitatis gratia replẽtur, ut in eis Dominus ſedeat, & per eos ſua iudicia decernat: alij tanto perfectiori ſcientia pleni ſunt, quanto claritatem Dei uicinius contemplantur: alia uerò ita Deo coniuncta ſunt angelorum agmina, ut inter hęc & Deum nulli alij interſint, & tanto magis ardent amore, quãto ſubtilius claritatẽ diuinitatis eius aſpiciunt. Talibus, ut diximus, à primordio incipiẽtis uitæ beatorum ſpirituum diſtinctionibus, ſuperna cœlorum regna à Deo conditore, in perpetuum mirabiliter collocata, ſubſiſtunt. Nos ergo fratres chariſsimi, antiquorum memoriam pręcedentium patrum, quos ante legem, & ſub lege ſcriptura ſancta demonſtrante cognouimus, ad hoc tantummodo proferimus, ut facilius intelligere ualeatis, quãta uel qualis ſit huius ſacratiſsimæ præſentia diei: quæ cum omnibus his de quibus loquimur, ſine fine cõſtat honeſta. Nunc uerò reuertamur ad eos, quos unda baptiſmatis, & effuſio ſanguinis Chriſti, ab errore paterni delicti, ab ſqualore uetuſtæ gentilitatis, in nouo teſtamento per gratiam ſpiritusſancti abluẽdo purgauit: quorum oculi beati, qui Chriſtum in carne uenientem uidere meruerunt. Huius tam præclaræ uiſionis Ioannes baptiſta, qui eodem angelo, quo Chriſtus denũciante conceptus eſt, in exordio prædicationis atq; baptiſmatis primatum tenebat: qui Ieſum peccata mundi tollentẽ, uidẽdo agnouit, ac digito demonſtrauit, quo inter natos mulierũ nõ ſurrexit maior, Chriſto atteſtante. Qui merito præcurſor Domini, præco iudicis, propheta altiſsimi nuncupatur: qui nondum editus, Chriſtum mundo uenturum prophetauit, & ad redẽptionem animarum ad inferos deſcendentem, glorioſa præcucurrit paſsione. Huic athletæ Dei electo concordat duodenus apoſtolorum numerus, quos à primis miraculorum uirtutibus, ad componẽdum nouę fidei fundamentũ, erigendumq; adhuc teneræ ſtatum eccleſiæ diuina prouidentia, ex omnibus quos capiebat mundus, elegit, ut in omnem terram ſonus eorum prædicationis exiret, & in fines orbis terræ eorum uerba procederent. Qui ueræ uiti, id eſt, Chriſto tanquam palmites adhęrentes, quorum fructus in ſempiternum permanens non marceſcit: quibus ipſe Dominus locutus eſt dicens, Vos eſtis lux mundi. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita, neq; accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſupra candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt. Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrẽ ueſtrum, qui in cœlis eſt. Et iterum, Iam non dicam uos ſeruos, ſed amicos, quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius: uos autem dixi amicos, quia omnia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci uobis. Et quodcunq; ligare uoluiſſent ſuper terram, ligatum eſſe & in cœlis: & quodcunq; ſoluerent ſuper terram, ſolutũ eſſe in cœlis promiſit. Et iterum, cum ueniſſet ad iudicandum ſeculũ, eos ſuper ſedes duodecim eſſe ſeſſuros, & ſecum iudicaturos orbem terræ prędixerat. Talib. ut credimus, patronis, hęc dies ſubiecta declaratur. His ſubiectum eſt triumphale martyrum nomen, qui per diuerſa tormentorũ genera, Chriſti paſsionem non laſſeſcentibus præcordiorum mentibus imitabãtur. Alij ferro perempti, alij flammis exuſti, alij flagris uerberati, alij uectibus perforati, alij cruciati patibulo, alij pelagi periculo ſubiecti, alij uiui decoriati, alij uinculis mãcipati, alij linguis priuati, alij lapidib. obruti, alij frigore afflicti, alij fame cruciati: alij uerò truncatis manibus, ſiue cęteris cęſis membris, ſpectaculum contumeliæ in populis nudi propter nomen Domini portantes. Hi ſunt triumphatores & amici Dei, qui contemnentes ſceleratorum iuſſa principum, modo coronantur & accipiunt palmas laborũ: qui fundati erant ſupra firmam petram, id eſt Chriſtũ. De talibus & huiuſmodi Apoſtolus mente cõpunctus, ingemiſcẽs ait, Sancti ludibria & uerbera experti, inſuper & uincula & carceres. Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt. Circuierũt in melotis, in pellibus caprinis: egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, & cætera. Et beatus papa Gregorius in expoſitione cuiuſdam Euangelij, de huiuſmodi bellatoribus querimoniam faciendo, Ecce, inquit, electi Dei carnem domant, ſpiritum roborant, dæmonibus imperant, uirtutibus coruſcant: præſentia deſpiciũt, æternam patriam cum uocibus moribusq; prędicant: eam etiam moriendo diligunt, atq; ad illam per tormenta pertingunt. Occidi poſſunt, & flecti nequeunt: & ſi corã hominibus tormẽta paſsi ſunt, ſpes illorum in mortalitate plena eſt: in paucis uexati, in multis bene diſponentur: quomodo Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos ſe. Tanquã aurum in fornace probauit illos, & quaſi holocauſta hoſtiam accepit illos. Nũc ergo martyrũ Chriſti certamina atq; uictorias audiuimus, eis nimirũ hunc diem tantum credimus ſanctificatũ, quantum in ſemetipſis ut ſanctificaretur, laborare per tormenta nõ ceſſauere: Chriſti uerò ſacerdotibus atq; doctoribus ſiue confeſſoribus, huius feſtiuitatem diei non ignotam eſſe credimus, qui corda fidelium ſpiritaliter quaſi imbribus irrigant cœleſtibus, ut feliciter proferre immarceſcibilem bonorum operum poſsint fructum: qui talenta ſibi credita non ſolùm reddere, uerumetiam cum uſura ſine fraude amplificare procurauerunt: qui bonum, quod per gratiam ſpiritusſancti intelligendo didicere, non ſibimet tantummodò profuturum, ſed & alijs ſubiectorum mẽtibus, ſecundum Apoſtoli pręceptum, arguendo, obſecrando, increpando, curamq; faciendo inſerere nitebantur. Quorum mens lucidiſsima, manus uerò plenæ ſunt munditia, eo quòd in menſa altaris ſacroſancta Chriſti corporis & ſanguinis myſteria celebrantes, & in ſui cordis penetralibus hoſtiam uiuam, Deoq; placentẽ, id eſt, ſemetipſos ſine macula atque admixtione

Bedæ tom. 7.

praui operis offerre non deſiſtant: & licet perſecutorum non ſenſiſſent gladium, tamē per uitæ meritum Deo digni martyrio non priuātur: quia martyrium non ſola ſanguinis effuſione, ſed abſtinentia peccatorum, & exercitatione Dei præceptorum perficitur. Nos ergo fratres chariſsimi, tantorum patrocinia interceſſorum, de quibus locuti ſumus, tota mentis intentione quæramus, ut per temporalia feſta quæ gerimus, eorum meritis intercedentibus ad æterna peruenire ualeamus. Tranſeunt cuncta, quæ temporaliter feſta celebrantur: & ideo curate, qui his ſolennitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolennitate ſeparemini. Quid prodeſt intereſſe feſtis hominum, ſi deeſſe cōtingat feſtis angelorum? Nolite ergo penſare in uobis tranſitoria, quæ poſsidetis, ſed conſiderate quid eſtis. Ecce mūdus, qui diligitur, fugit. Sancti iſti, quorum hodie mentionem facimus, florentem mundum mentis deſpectu calcauerunt. Tunc enim erat uita longa, ſalus continua, opulentia in rebus, fœcūditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace: & tamen cum in ſeipſo floreret, iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce iam in ſeipſo mundus aruit, & adhuc in noſtris cordibus floreſcit. ubiq; eſt luctus, ubiq; deſolatio: undiq; percutimur, undiq; amaritudinibus replemur: & tamen cæca mente carnales concupiſcētias, ipſas eius amaritudines amamus. Fugientem ſequimur, labenti inhæremus: cum ipſo labimur, quem cadentem tenemus. Aliquando nos mundus retraxit à Deo, nunc tantis plagis plenus eſt, ut ipſe iam nos mūdus mittat ad Dominum. Penſate ergo, quia nulla ſunt quæ temporaliter currunt: finis enim temporalium oſtēdit, quia nihil ſit quod tranſire poteſt. Caſus rerum indicat, quia res tranſiens, & tunc propè nihil fuit, cum ſtare uideretur. Hæc igitur uobiſcum agite, hęc in mente ſedula cogitatione uerſate: etſi adhuc hic tenemur in infirmitate corporis, tamen ad eos, de quibus loquimur, toto corde tendamus: ut cum ipſis poſtmodum in æterno ſeculo gaudere mereamur, per eum qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

IN FESTIVITATE PRAESENtationis deiparæ Mariæ uirginis.

Homiliam eiuſdem inuenies in natali beatæ Mariæ uirginis.

INCIPIT COMMVNE SANCTORVM.

IN DIE SANCTO VNIVS APOſtoli. Lucæ 9. Matth 10. Marc. 3.

IN illo tempore, conuocatis Ieſus duodecim Apoſtolis, dedit illis uirtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent. Et miſit illos prædicare regnum Dei, & ſanare infirmos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EAdem LECTIONE.

COnceſſa primùm poteſtate ſignorum, miſit prædicare regnum Dei, ut promiſſorū magnitudini atteſtaretur etiā magnitudo factorū, fidemq; uel bis daret uirtus oſtenſa, & noua facerēt qui noua prædicarent. Vnde nunc quoq; cum fidelium numeroſitas excreuit, intra ſanctam eccleſiam multi ſunt, qui uitam uirtutum tenent, & ſigna uirtutū nō habent: quia fruſtra miraculum foris oſtenditur, ſi deeſt quod intus operetur. Nam iuxta magiſtri gētium uocem, linguæ in ſignū ſunt nō fidelibus, ſed infidelib. 1. Cor. 14.

Et ait ad illos: Nihil tuleritis in uia, neq; uirgā, neq; peram, neq; panē, neq; pecuniam, neq; duas tunicas habeatis.] Solet quæri quomodo Matthæus & Lucas commemorauerint dixiſſe Dominū diſcipulis, ut nec uirgam ferrent, cum dicat Marcus, Et præcepit eis ne quid tollerent in uia niſi uirgam tantum. Quod ita ſoluitur, ut intelligamus ſub alia ſignificatione dictam uirgam, quæ ſecundum Marcum ferenda eſt, & ſub alia illam, quæ ſecundū Matthæum & Lucam non eſt ferenda: ſicut ſub alia ſignificatione intelligitur tentatio, de qua dictum eſt, Deus neminem tētat: & ſub alia de Iacob. 1. qua dictum eſt, Tentat uos Dominus Deus ueſter, ut ſciat ſi diligitis eum. Deuter. 13. Illa ſeductionis eſt, hæc probationis. Vtrunq; ergo accipiendū eſt, à Domino apoſtolis dictum, & ut nec uirgam ferrent, & ut nō niſi uirgam ferrent. Cum enim ſecundum Matthæum diceret eis, Nolite poſsidere aurum neq; argentum, & cętera, continuò Matth. 10. ſubiecit: Dignus eſt enim operarius cibo ſuo. Vnde ſatis oſtēdit, cur eos hæc poſsidere ac ferre noluerit: non quo neceſſaria nō ſint ſuſtentationi huius uitę, ſed quia ſic eos mittebat, ut eis hæc deberi monſtraret ab illis, quibus euangelium credētibus annunciarent. Clarum autem hæc non ita præcepiſſe Dominum tanquā euāgeliſtæ uiuere aliunde non debeant, quàm eis præbentibus quibus annunciant euangelium, (alioquin contra hoc præceptum fecit Apoſtolus, qui uictum de manuum ſuarum laboribus tranſigebat, ne cuiquam grauis eſſet) ſed poteſtatem dediſſe, in qua ſcirent ſibi iſta deberi. 2. Theſſ. 3. Cū autem à Domino aliquid imperatur, niſi fiat, inobedientiæ culpa eſt: cum autē poteſtas datur, licet cuiq; non uti, & tanquam de ſuo iure cedere. Hoc ergo ordinans Dominus quod eum ordinaſſe dicit Apoſtolus, ijs qui euangelium an- 1. Cor. 9. nunciant, de euangelio uiuere, illa apoſtolis loquebatur, ut ſecuri non poſsiderent neq; portarent huic uitę neceſſaria, nec magna nec minima. Ideo poſuit, Nec uirgā, oſtendēs à fidelibus ſuis omnia deberi miniſtris ſuis, nulla ſuperflua requirentibus. Ac per hoc addēdo, Dignus eſt enim operarius cibo ſuo, prorſus aperuit & illuſtrauit, unde hæc omnia loqueretur. Hanc ergo poteſtatem uirgæ nomine ſignificauit, cum dicit, Ne quid tollerent in uia niſi uirgam tantum: ut intelligatur, quia per poteſtatem à Domino acceptam, quæ uirgæ nomine ſignificata eſt, etiam qui non portantur, non deerunt. Hoc & de duabus tunicis intelligēdum eſt, ne quiſquam eorum præter eam quam eſſet indutus, aliam portandā putaret, ſolicitus ne opus eſſet, cum ex illa poteſtate poſſet accipere. Quod uero ſe-

Digitized by Google

Marc.3. rò ſecundum Marcum non portari uel haberi duas tunicas,ſed expreſsius indui prohibet, dicens,Et ne induerētur duabus tunicis,quid eos monet,niſi non dupliciter,ſed ſimpliciter ambulare?Aliter: In duabus tunicis uidetur mihi duplex oſtendere ueſtimentum: non quo in locis Scythię,& glaciali niue rigentibus,una quis tunica debeat eſſe cōtentus,ſed quo in tunica ueſtimentum intelligamus, ne alio ueſtiti, aliud nobis futurorum timore ſeruemus.

Et in quamcunq; domum intraueritis,ibi manete, & inde ne exeatis.] Dat conſtantiæ generale mandatum,ut hoſpitalis neceſsitudinis iura cuſtodiant, alienum à prædicatore regni cœleſtis aſtruens, curſitare per domos, & inuiolabilis hoſpitij iura mutare. Nec ocioſe ſecundum Matthæum domus,quam ingrediantur apoſtoli, ſegenda decernitur, ut mutandi hoſpitij, neceſsitudiniſq; uiolandæ cauſa non ſuppetat.

Et quicunq; non receperint uos, exeuntes de ciuitate illa,etiam puluerem pedum ueſtrorum excutite in teſtimonium ſuper illos.] Puluis excutitur de pedibus in teſtimonium laboris ſui, quòd ingreſsi ſint in ciuitatē, & prædicatio apoſtolica ad illos uſq; peruenerit. Siue excutitur puluis, ut nihil ab eis accipiant,ne ad uictum quidem neceſſariū qui euāgeliū ſpreuerint: allegorice autē qui uerbo humiliter intendūt,ſi quibus ut homines terrenæ leuitatis nęuis obſcurantur,per ea mox quæ recipiunt euangelicæ prædicationis ueſtigia purgantur. Qui uerò perfidia, uel negligentia, uel etiam ſtudio contemnunt,horum uitanda communio,fugienda ſynagoga cenſetur: excutiendus pedum puluis,ne geſtis manibus, & pulueri cōparandis mentis caſtæ ueſtigiū polluatur.

Egreſsi autem circumibāt per caſtella euangelizantes,& curantes ubiq;.]
Marc.6. Quid euangelizarēt,uel quomodo curarēt apoſtoli,Marcus exponit plenius. Prædicabant,inquit,ut pœnitentiā agerent, & ungebant eleo multos ęgrotos,& ſanabant. Dicit & Iacobus: Infirmatur quis in uobis, inducat presbyteros eccleſiæ,& orent ſuper ipſum, ungentes eū oleo in nomine Domini:& ſi in pec-
Iacob.5. catis ſit,dimittentur ei. Vnde patet ab ipſis apoſtolis hunc ſanctæ eccleſiæ morem eſſe contraditum, ut pontificali benedictione conſecrato oleo perungantur ægroti. Prædicabant autem, ut pœnitentiam agerent:& ſuprà, Miſit illos,inquit, euāgelizare regnum Dei. Quia uidelicet utrunq;, iuxta Ioannis baptiſtæ,uel ipſius Sal-
Matth.3. uatoris exemplū prædicabant. Pœnitentiā agite,appropinquabit enim regnum cœlorū. Regni enim cœlorum ianuis propinquare eſt, de his quenq; quibus ab eo diſceſſerat, pœnitere.

HOMILIA EIVSDEM DE martyribus. Lucæ 12.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Attendite à fermento phariſæorum,quod eſt hypocriſis. Nihil enim opertū eſt,quod non reueletur: neq; abſconditum,quod non ſciatur. Quoniā quæ in tenebris dixiſtis,in lumine dicētur. Et quid in aure locuti eſtis in cubiculis,prædicabitur in tectis. Et reliqua.

Bedæ tom.7.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

AD hoc fermentum pertinent omnia, quę recumbens apud Phariſæum ſuperius diſputauerat Dominus, de quo & Apoſtolus præcipit: Itaq; epulemur non in fermento malitiæ & 1.Cor.5.
nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & ueritatis. Nam ſicut modicum fermēti totam farinæ, cui inijcitur, maſſam corrumpit, uniuerſamq; mox conſperſionē ſuo ſapore commaculat: ſic nimirū ſimulatio, cuius ſemel animū imbuerit, tota uirtutū ſynceritate & ueritate fraudabit.

Nihil autem opertum eſt,quod non reueletur: neq; abſconditum, quod non ſciatur.] Et quomodo in pręſenti ſeculo multorum diu latet hypocriſis? Ergo de futuro tempore intelligendum, quando iudicabit Deus occulta hominum. Nam ſicut unus amicorum beati Iob ueriſsimè dixit,Laus impiorū Iob 20.
breuis eſt,& gaudium hypocritæ ad inſtar puncti,ſi aſcenderit uſq; ad cœlum ſuperbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur. In fine,inquit,perdetur, qui in principio florere uidebatur. Eſt ergo ſenſus: Attendite ne æmulemini ſimulatores,quia ueniet profectò tēpus, in q̄ & ueſtra uirtus omnib. & eorū reueletur hypocriſis. Verū quod ſequitur,

Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aure locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis.] Non ſolùm in futuro, & quando cuncta cordiū abſcondita proferētur ad lucem,ſed in præſenti tempore poteſt congruenter accipi: quoniā quæ inter tenebras quondam preſſurarum carcerumq; umbras uel locuti uel paſsi ſunt apoſtoli, nunc clarificata per orbem eccleſia tectis eorum actibus publice pręadicantur. Sanè quod ait,Pręadicabitur in tectis,iuxta morem prouinciæ Paleſtinæ loquitur,ubi ſolent in tectis reſidere: non enim tecta noſtro more culminibus ſublimata, ſed plano ſchemate faciūt æqualia. Vn- Deut.22.
de lex præcepit, ut qui nouam domum ædificaret, murū tecti poneret in gyro: ne funderetur ibi ſanguis innoxius labente aliquo, & in præceps ruente. Et in tēpli conſtructione legimus, Texit quoq; domum laquearibus cedrinis, & ædificauit tabulatum ſuper omnem domum, 3.Reg.6.
quinq; cubitis altitudinis. Ergo prædicabitur in tectis,cum cunctis audientibus palam dicetur.

Dico autem uobis amicis meis,ne terreamini ab his qui occidunt corpus,& poſt hæc non habent amplius quid faciant.] Si perſecutores ſanctorum occiſis corporibus nō habent amplius,quod contra illos agant, ergo ſuperuacua furiunt inſania, qui mortua martyrum membra feris auibuſq; diſcerpenda proijciunt: uel in auras extenuari, uel in undas ſolui, uel per flammas in cinerem faciunt redigi,cum nequaquam omnipotentię Dei quin ea reſuſcitando uiuificet,obſiſtere poſsint.

Oſtendā autē uobis quem timeatis. Timete eum qui poſtquā occiderit,habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico uobis, hunc timete.] Quia duo ſunt genera perſecutorū, unum palam ſæuientium, alterum ficte fraudulenterq; blandientium: contra utrunq; nos mu-

nire, atq; inſtituere uolēs Saluator, & ſuprà ab hypocriſi phariſæorum attendere, & hic à carnificum cæde præcipit non timere: quia uidelicet poſt mortem nec horum crudelitas, nec eorum ualeat ſimulatio durare: Domino potius qui ſemper uidear placendum, Dominum qui ſemper punire uel liberare queat, eſſe timēdū.

Nonne quinq; paſſeres ueneunt dipondio? Et unus ex illis nō erit in obliuione coram Deo.] Si minutiſsima, inquit, animalia, & quæ quolibet per aera feruntur uolatilia, Deus obliuiſci nō poteſt, uos qui ad imaginem facti eſtis creatoris, non deberis terreri ab ijs, qui occidunt corpus: quia qui irrationabilia gubernat, rationabilia curare non deſinit. Dipondius quo quinq; paſſeres ueneunt, id eſt, uendūtur, genus eſt ponderis leuiſsimi ex duobus aſsibus compoſiti. Quærit fortaſſe aliquis, 1.Cor.9. quomodo dicat Apoſtolus, Nūquid de bobus cura eſt Deo? cum utiq; bos paſſere precioſior exiſtat. Sed aliud cura, aliud uerò eſt ſciētia. Deniq; numerus capillorū, de q̃ conſequēter ait:

Sed & capilli capitis ueſtri omnes numerati ſunt.] Non in actu computationis, ſed in faculiare cognitionis accipitur. Non enim ſolicitam Deus curæ numerantis intendit excubiam, ſed cui cognita ſunt omnia, quaſi numerata ſunt omnia. Bene autem numerata dicuntur, quia quæ uolumus ſeruare, numeramus. Vbi immēſam Dei erga homines oſtendit prouidentiam, & ineffabilem ſignat affectum, quod nil noſtrum lateat Deum, & parua etiam ocioſaq; dicta eius ſcientiam non fugiant. Derident intelligentiā eccleſiaſticam in hoc loco, qui carnis reſurrectionē negant, quaſi nos ipſam terrenam materiam, quæ diſcedente anima fit cadauer, ita reſurrectione reparandam dicamus, ut ea quæ dilabūtur, & in alias atq; alias aliarum rerum ſpecies formasq; uertuntur: quāuis ad corpus redeant unde dilapſa ſunt, ad eaſdē quoq; corporis partes ubi fuerunt, redire neceſſe ſit. Alioquin ſi capillus capitis redit, quod tam crebra tōſura detraxit, ſi unguibus quod toties depreſsit exectio immoderata & indecens cogitantibus, & ideo reſurrectionem carnis nō credentibus occurrit informoſitas. Sed quemadmodum ſi ſtatua cuiuslibet ſolubilis metalli aut igne liqueſceret, aut contereretur in puluerem, aut conſunderetur in maſſam, & eam uellet artifex rurſus ex illius materiæ quantitate reparare, nihil intereſſet ad eius integritatem, quæ particula materiæ cui membro ſtatuę redderetur, dum tamen totum ex quo cōſtituta fuerit reſumeret: ita Deus mirabiliter atq; ineffabiliter artifex de toto quo caro noſtra conſtiterat, eam mirabili & ineffabili celeritate reſtituet: nec aliquid attinebit ad eius redintegrationem, utrum capilli ad capillos redeant, & ungues ad ungues, an quicquid eorum perierat muretur in carnē, & in partes alias corporis reuocetur, curante artificis prouidentia, ne quid indecens fiat.

Nolite ergo timere, multis paſſeribus pluris eſtis.] Non plures eſtis legendum eſt, quod ad comparationē numeri pertinet; ſed pluris eſtis, hoc eſt, maioris apud Deum meriti, dignitatis & æſtimationis, quàm innumera paſſerum uel corpora uel genera computamini.

Dico autem uobis, Omnis quicunq; confeſſus fuerit me corā hominibus, & filius hominis cōfitebitur illum corā angelis Dei. Qui autem negauerit me coram hominibus, denegabitur corā angelis Dei.] Reſpicit ad ſuperiora, ubi dictum eſt operta quælibet & abſcondita eſſe reuelanda, concludēs hanc reuelationem non in uili quolibet conciliabulo, ſed in conſpectu ſupernæ ciuitatis æterniq; regis ac iudicis agendam. Et ne ex eo quod ait, eos qui ſe negauerint eſſe denegandos, una cunctorum, hoc eſt, eorum qui ſtudio, & eorum qui infirmitate uel ignorantia negant conditio putaretur, continuo ſubiecit:

Et omnis qui dicit uerbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in ſpiritum ſanctū blaſphemauerit, nō remittetur.] Qui ſcandalizatur carne mea, me hominem tātum arbitrās, quòd filius ſim fabri, & fratres ha- Matth.13. beam Iacobum, & Ioſeph, & Iudā, & homo uo- Marc.6. rator ac uini potator ſim, talis opinio à blaſphe- Matth.11. mia quanquam culpa non careat erroris, tamē habere ueniam propter corporis utilitatem: qui autem manifeſtè intelligēs opera Dei, cum de uirtute negare nō poſsit, eadem ſtimulatus inuidia calumniatur, & Chriſtum Deiq; uerbum, Lucæ 11. & opera ſpiritusſancti dicit eſſe Beelzebub, iſti non dimittetur, neq; in præſenti ſeculo, neq; in futuro. Non quod negemus & ei ſi pœnitentiā 1.Tim.2. agere poſsit, poſſe dimitti ab eo qui uult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire: ſed quod ipſi iudici & largitori ueniæ credentes, qui & ſe pœnitentiam ſemper accepturum, & hanc blaſphemiam nunquam dicit eſſe remittēdam, credamus hunc blaſphemum exigētibus meritis, ſicut nunquam ad remiſsionem, ita nec ad ipſos dignæ pœnitentiæ fructus eſſe peruenturum, iuxta quod Ioannes euangeliſta de quibuſdam blaſphemiæ ſuæ me- Ioan.12. rito excæcatis uerìſsimè ſcripſit: Propterea nō Eſaiæ 6. poterant credere, quia iterum dixit Eſaias: Excęcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ut non uideant oculis, & intelligant corde, & conuertantur & ſanem illos. Quidam ſanè uolunt illum dicere uerbum, uel blaſphemare in ſpiritum ſanctum, qui unitati eccleſię ubi in ſpiritu ſancto fit remiſsio peccatorum, corde impœnitenti reſiſtit, dicētes unum eſſe ſuffugium, ne ſit irremiſsibilis blaſphemia, cor impœnitens caueatur. Quorū multis ſententia nequaquā firma uidetur, quia uidelicet quiſquis unitati eccleſiæ corde impœnitenti reſiſtit, ſiue ille Iudæus ſeu gentilis, ſiue etiam hæreticus ſit, poteſt utiq; remiſsionem habere peccatorum in ſpiritu ſancto, ſi ad unitatem eccleſiæ corde pœnitenti refugerit. Sed dicunt, Quamdiu corde impœnitenti quis ſpiritui gratiæ reſiſtit, tamdiu non habet remiſsionem. At illi obijciunt hanc conditionem in cunctis conſtare criminibus. Quomodo enim quamdiu quis fornicatio- 1.Cor.6. nem, idololatriam, adulterium, maſculorum concubitum, furtum, cæteraq; flagitia geſſerit, nō habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei:

his

his uerò criminibus abdicatis poteſt ablui, ſanctificari, iuſtificari in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri. Ita, inquit, etiam impœnitens, quamdiu cor impœnitẽs habuerit, non poteſt babere ueniam: mox uerò ut pœnituerit, conſequitur & ueniam, nulloq; diſcrimine impœnitẽtia cæteris obligatior aut irremiſsibilior inuenitur eſſe peccatis, quæ in ſimilitudinem ſcelerum cæterorum uſq; ad pœnitentiam manens, mox acta pœnitentia delebitur: ſola autem blaſphemia in ſpiritũ ſanctum qua quiſq; in ſimilitudinẽ diaboli & angelorũ eius contra conſciẽtiam ſuam maieſtatem deitatis oppugnare non trepidat, nõ habet remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti, ſicut euãgeliſta Marcus euidenter exponit, qui poſito hoc Domini teſtimonio ſubiunxit atq; ait, quoniam dicebãt, Immundum ſpiritum habet. *Marc. 3.* Nam neq; hi qui ſpiritum ſanctum nõ eſſe, neq; qui hunc eſſe quidem, ſed Deum non eſſe, neq; qui hunc Deum quidem eſſe, ſed patre filioq; minorem credunt & confitentur, quia nõ inuidentia diabolica, ſed humana ignorantia ducti faciunt, hoc irremiſsibilis blaſphemiæ crimine tenẽtur. Quapropter principes Iudæorũ propriè, & quiq; ſimilis inuidiæ peſte corrupti maieſtatem blaſphemant, ſine fine peribunt.

ALIA HOMILIA DE MARTYribus. Lucæ 21. Matth. 10. Marc. 13.

IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cum audieritis prælia, & ſeditiones, nolite terreri. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PEnſanda ſunt uerba redemptoris noſtri, per quæ nos aliud interius, aliud exterius paſſuros denunciat. Prælia quippe ad hoſtes pertinẽt, ſeditiones ad ciues. *Marc. 15.* Quæ utraq; à tempore Dominicæ paſsionis in populo Iudæorum, qui ſibi pro Saluatore ſedinoſum latronem elegit, ſatis ſuperq; conſtat abundaſſe. Sed his præcurrentibus apoſtoli ne terreantur, ne Hieroſolyma Iudæamq; deſerant, admonentur. Quia uidelicet nõ ſtatim finis, qui in quadrageſimũ potius differẽdus ſit annũ, id eſt, deſolatio patriæ, ſupremumq; urbis ac templi ſequatur excidiũ.

Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum, & terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames.] Conſtat hæc ante finem deſolationis templi, hoc eſt, tempore Iudaicæ ſeditionis ad literam cõtigiſſe. Poteſt autem regnum contra regnum, & peſtilentia eorum quorũ ſermo ſerpit ut cancer, & fames audiendi uerbum Dei, & commotio uniuerſæ terrę, & à uera fide ſeparatio, etiam in hæreticis intelligi, qui contra ſe inuicẽ dimicantes eccleſię uictoriã faciũt. *2. Tim. 2.*

Terroreſq; de cœlo, & ſigna magna erunt.] Et hæc tempore eodem completa quiſquis Ioſephi hiſtoriam legerit, inueniet. *Ioſeph. de bello Iudaico lib. 7. cap. 12.* Nam & ſtella gladio ſimilis (ut perhibet) per annum totum ſupra Hieroſolyma pendens infauſto trepidos ciues portento terrebat: & currus itidem equiteſq; armati per aera diſcurrere, ac morem bellantium imitari per dies quadraginta ſunt uiſi. Sed & uitula ſacrificijs admota, inter immolantium manus enixa eſt agnam. Quo autem hæc merito contigerint, protinus ſubinſertur, cum dicitur:

Sed ante hæc omnia iniicient uobis manus ſuas, & perſequentur tradentes in ſynagogas & cuſtodias, trahentes ad reges & præſides propter nomen meum.] Hæc quippe Iudaicæ genti uel ſola, uel maxima cauſa exitij fuerat, quia poſt Domini Saluatoris occiſionem, nominis quoq; eius præcones ſimul & confeſſores impia crudelitare uexauit.

Continget autem uobis in teſtimonium.] Teſtimoniũ uidelicet quorum niſi eorum, qui aut perſequẽdo mortes inferunt, aut uidendo non imitantur? Mors quippe iuſtorum bonis in adiutorium eſt, malis in teſtimonium: ut inde peruerſi ſine excuſatione pereant, unde electi exemplum capiunt ut uiuant. Sed auditis tot terroribus turbari poterant infirmorum corda, atque ideo conſolatio adiungitur, cum protinus ſubinſertur:

Ponite ergo in cordibus ueſtris non præmeditari, quemadmodum reſpondeatis. Ego enim dabo uobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij ueſtri.] Ac ſi apertè membris ſuis infirmantibus dicat, Nolite terreri, nolite pertimeſcere. Vos ad certamen acceditis, ſed ego prælior: uos uerba ęditis, ſed ego ſum qui loquor.

Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex uobis, & eritis odio omnibus propter nomen meum.] Minorem dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur: plus uerò in nobis ea tormenta ſæuiunt, quæ ab illis patimur, de quorũ mentibus præſumebamus, quia cum damno corporis mala nos cruciant amiſſæ charitatis. Sed quia dura ſunt, quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus cõſolatio ſubditur de gaudio reſurrectionis cum dicitur:

Et capillus de capite ueſtro non peribit.] Scimus quia caro inciſa dolet, capillus nõ dolet inciſus. Ait ergo martyribus ſuis: Capillus de capite ueſtro non peribit, uidelicet apertè dicens: Cur timetis ne pereat, quod inciſum dolet, quando & illud in uobis perire non poteſt, quod inciſum non dolet? Aliter: Capillus de capite diſcipulorum Domini non peribit, quia non ſolum fortia quæq; geſta uel dicta ſanctorum, de quibus dicitur, Dominus cuſtodit omnia oſſa eorum, *Pſal. 33.* ſed & uolatilis (ut ita dicam) ac tenuiſsima cogitationum fidelium ſuperficies, quæ de occulta cordis radice, quaſi de cerebro cæſaries, exit, apud iuſtum iudicem conſeruata digna mercede donabitur. Vnde rectè propheta, ut bonorum etiam cogitatuum merita Domino, quàm ſint accepta demonſtret: Et reliquiæ, *Pſal. 75.* inquit, cogitationum diem feſtum agent tibi. Vnde etiam Nazareni in lege tempore *Num. 6.* conſecrationis comam nutrire iubentur. *Iudic. 13.* & nouacula ſuper caput Samuel non aſcendiſſe per *1. Reg. 1.*

Deut.21. hibetur. At cõtrà mulier captiua, ut uiro Iſraelitæ nubere queat, Leuit.14. mundatus à lepra, ut eccleſię communicare mereatur, omnes ſui corporis pilos præcipiuntur eradere: Sapient.5. quia uidelicet omnis ſapientiũ cogitatio, quæ bona placens & perfecta eſt, ſaluatur in perpetuum, & apud Dominum eſt merces eius: ſtultorum uerò prauorũq; quaſi Dei aſpectibus indigna radix, operum cogitatio pœnitendo debet excidi.

Et in patientia ueſtra poßidebitis animas ueſtras.] Idcirco poſſeſsio animæ in uirtute patiẽtiæ ponitur, quia radix omnium cuſtosq; uirtutum patientia eſt. Per patiẽtiam uerò poſsidemus animas noſtras: quia dum nobis ipſis dominari diſcimus, hoc ipſum incipimus poſsidere quod ſumus. Sic enim conditi mirabiliter ſumus, ut ratio animam, & anima poſsideat corpus: ius uerò animæ à corporis poſſeſsione repellitur, ſi non prius anima à ratione poſsidetur. Cuſtodem igitur conditionis ueſtræ patientiam Dominus eſſe monſtrauit, qui in ipſa nos poſsidere noſmetipſos docuit. Patiẽtia autem uera eſt, aliena mala æquanimiter perpeti: contra eum quoque quæ mala irrogat, nullo dolore moueri. Nam qui ſic proximi mala portat, ut tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, ſed oſtendit.

DE VNO MARTYRE. LVC. 9. Matth.10. Marc.8. Ioan.12.

IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Qui enim uoluerit animan ſuam ſaluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me & euangelium, ſaluam faciet eam. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PVlchrè poſuit ad omnes, quia ſuperiora quę ad fidem Dominicæ natiuitatis uel paſſionis pertinent, cum ſolis ſeorſum diſcipulis egit. Tunc autem noſmetipſos abnegamus, cũ uitamus quod per uetuſtatẽ fuimus: & ad hoc nitimur, quò per nouitatem uocamur. Dicat ergo ueritas, dicat, Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum. Quia niſi quis à ſemetipſo deficiat, ad eum qui ſupra ipſum eſt, non appropinquat: nec ualet apprehendere quod ultra ipſum eſt, ſi neſcierit mactare quod eſt. Sed iam qui ſe à uitijs abnegat, exquirendæ ei uirtutes ſunt, in quibus creſcat. Nã protinus adiũgitur:

Et tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.] Duobus etenim modis crux tollitur: cum aut per abſtinentiam afficitur corpus, aut per compaſſionem proximi affligitur animus. Penſemus qualiter utroque modo Paulus crucem ſuam tulerit, qui dicebat: Caſtigo corpus meũ, & in ſeruitutem redigo: ne forte alijs prædicans, ipſe 1.Cor.11. reprobus efficiar. Ecce in afflictione corporis audiuimus crucem carnis, nunc in compaſsio- 1.Cor.9. ne proximi audiamus crucem mẽtis. Ait; Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? Sed in utraque crucis baiulatione notandum, quòd hanc & quotidie tollere, & ea ſumpta Dominũ ſequi iubemur.

Qui enim uoluerit animan ſuam ſaluam facere, perdet illam. Nam qui perdiderit animam ſuam propter me ſaluam faciet illam.] Sic dicitur fideli, Qui uoluerit animã ſuam ſaluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam propter me, ſaluam faciet eam: ac ſi agricolæ dicatur, Frumentum ſi ſeruas, perdis: ſi ſeminas, renouas. Quis enim neſciat, quòd frumentum cum in ſemine mittitur, perit ab oculis, in terra deficit? Sed unde putreſcit in puluere, inde uirideſcit in renouatione. Quia uerò ſancta eccleſia aliud tempus habet perſecutionis, atq; aliud pacis, redemptor noſter ipſa eius tempora deſignauit in pręceptis. Nam perſecutionis tempore ponenda eſt anima, pacis autem tempore ea, quæ amplius dominari poſſunt, frangenda ſunt deſideria terrena. Vnde & nunc dicitur:

Quid enim proficit homo, ſi lucretur uniuerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat?] Cum perſecutio ab aduerſarijs deeſt, ualde uigilantius cor cuſtodiendum eſt. Nam pacis tempore, quia licet uiuere, libet etiam ambire. Plerunque autem labentia cuncta deſpicimus, ſed tamen adhuc humanæ uerecundiæ uſu præpedimur, ut rectitudinem quam ſeruamus in mente, nondum exprimere ualeamus in uoce. Sed huic quoq; uulneri congruum ſubiungitur medicamentum, cum Dominus dicat:

Nam qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cum uenerit in maieſtate ſua, & patris, & ſanctorum angelorum.] Sed ecce nunc apud ſe homines dicunt, Nos iam Dominum & ſermones eius non erubeſcimus, quia aperta eum uoce confitemur: quibus ego reſpondeo, quòd in hac plebe Chriſtiana ſunt nõnulli, qui Chriſtum ideo confitentur, quia cunctos Chriſtianos eſſe conſpiciunt. Non ergo ad probationem fidei uox ſufficit profeſsionis, quam defendit à uerecundia profeſsio generalitatis. Et tamẽ ubi ſe quiſque interroget, ut in confeſsione Chriſti ſe ueraciter probet. Certè enim perſecutionis tempore erubeſcere poterant fideles, ſubſtãtijs nudari, de dignitatibus deijci, uerberibus affligi: pacis autem tempore, quia hæc à noſtris perſecutionibus deſunt, eſt aliud ubi oſtendamur nobis. Veremur ſæpè à proximis deſpici, dedignamur iniurias uerbi tolerare: ſi contingat iurgiũ fortaſſe cum proximo, erubeſcimus priores ſatisfacere. Cor quippe carnale, dum huius uitæ gloriam quærit, humilitatem reſpuit.

Dico autem uobis uerè, ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec uideant regnum Dei.] Regnum Dei hoc loco pręſens eccleſia uocatur, & quia nonnulli ex diſcipulis uſque adeò in corpore uicturi erant, ut eccleſiam Dei conſtructam conſpicerent, & contra mundi huius gloriam erectam, conſolatoria promiſsione nunc dicitur: Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec uideant regnum Dei. Sed

cum

cum tanta Dominus ſubeundæ mortis præcepta æderet, quid neceſſarium fuit, ut ad hanc ſubitò promiſsionem ueniret? Niſi quia diſcipulis rudibus etiam de præſenti uita aliquid promittendum fuit, ut poſſent robuſtius in futura ſolidari, quibus uidendum regnum Dei promittit in terra, ut hoc ab eis fidelius in cœlo præſumatur. Quodſi regnum Dei in hac ſententia futuram in cœlis beatitudinem uelimus accipere, & hoc quidam de aſtantibus non poſt multos dies in monte uiderunt, ſcilicet ut manentis gaudij contemplatione, tametſi raptim delibata, modeſtius inſtantia ſeculi tranſeuntis aduerſa tolerarent. Decentiſsimo ſane uerbo ſanctos mortem guſtare teſtatur, à quibus nimirum mors corporis libando guſtatur, uita animæ poſsidendo tenetur.

HOMILIA ALIA DE VNO MARtyre. Lucæ 14.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis uenit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PErcontari libet, quomodo parentes & carnaliter propinquos præcipimur odiſſe, qui iubemur & inimicos diligere. Et certè de uxore ueritas dicit: Marci 10. Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Coloſſ. 2. Et Paulus ait: Viri diligite uxores ueſtras, ſicut & Chriſtus eccleſiam. Ecce diſcipulus uxorem diligendam præcipit, cum magiſter dicat, Qui uxorem non odit, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Nunquid aliud iudex nunciat, aliud præco clamat? An ſimul & odiſſe poſſumus & diligere? Si uim præcepti perpendimus, utrunque agere per diſcretionem ualemus: ut eos qui nobis carnis cognatione coniuncti ſunt, & quo proximos nouimus, diligamus, & quo aduerſarios in uia Dei patimur, odiendo & fugiendo neſciamus. Vt autem Dominus demonſtraret hoc erga proximos odium non de inaffectione procedere, ſed de charitate, addidit protinus, dicens: Adhuc autem & animam ſuam. Tunc etenim bene animam noſtram odimus, cum eius carnalibus deſiderijs non acquieſcimus, cum eius appetitum frangimus, eius uoluptatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quaſi per odium amatur. Sic ſic nimirum exhibere proximis noſtris odij diſcretionem debemus, ut in eis diligamus quod ſunt, & habeamus odio quod in Dei nobis itinere obſiſtunt. Hoc ipſum uerò animæ odium qualiter exhiberi debeat, ſubdendo ueritas manifeſtat, dicens:

Et qui non baiulat crucem ſuam, & uenit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.] Crux quippe à cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini baiulamus, unde aut per abſtinentiam carnem afficimus, aut per compaſsionem proximi neceſſitatem illius noſtram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena neceſsitate, crucem portat in mente. Sciendum uero eſt, quòd ſunt nonnulli qui carnis abſtinentiam non pro Deo, ſed pro inani gloria exhibent: & ſunt plerique, qui compaſsionem proximo nõ ſpiritaliter, ſed carnaliter impendunt, ut ei non ad uirtutem, ſed quaſi miſerando ad culpas ſuaueant. Hi itaq; crucem quidem uidentur ferre, ſed Dominum non ſequuntur. Vnde & rectè hæc eadem ueritas dicit: Qui non baiulat crucem ſuam, & uenit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Baiulare etenim crucem, & poſt Dominum ire, eſt uel carnis abſtinentiam uel compaſsionem proximo pro ſtudio æternæ intentionis exhibere. nã quiſquis hæc pro temporali intentione exhibet, crucem quidem baiulat, ſed ire poſt Dominum recuſat. Quis uerò ſublimia præcepta data ſunt, protinus cõparatio ædificandæ ſublimitatis adiungitur, cum dicitur:

Quis enim ex uobis uolens turrim ædificare, nónne prius ſedens computat ſumptus, qui neceſſarij ſunt ſi habet ad perficiendum?] Omne quod agimus, præuenire per ſtudium conſiderationis debemus. Ecce enim iuxta ueritatis uocem, qui turrim ædificat, prius ædificij ſumptus parat. Si igitur humilitatis turrim conſtruere cupimus, prius nos præparare ad aduerſa huius ſeculi debemus. Hoc enim inter terrenum & cœleſte ædificium diſtat, quòd terrenum ædificium expenſas colligendo conſtruitur, cœleſte autem ædificium expenſas diſpergendo. Ad illud ſumptus facimus, ſi non habita colligamus: ad iſtud ſumptus facimus, ſi & habita relinquamus. Conſiderandum uerò quod dicitur,

Ne poſteaquam poſuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes qui uiderint, incipient illudere ei, dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.] Quia iuxta Pauli uocem, ſpectaculum facti ſumus mundo, angelis & hominibus. 1. Cor. 4. Et in omne quod agimus, conſiderare occultos aduerſarios noſtros debemus, qui ſemper noſtris operibus intendunt, ſemper ex noſtro defectu gratulãtur. quos propheta intuens, ait: Deus meus, in te confido, non erubeſcam, neque irrideant me inimici mei. Pſal. 24. In bonis enim operibus intenti, niſi cõtra malignos ſpiritus ſolicitè uigilemus, ipſos irriſores patimur, quos ad malum perſuaſores habemus. Sed quia de conſtruendo ædificio comparatio data eſt, nunc ex minori ad maius ſimilitudo ſubditur, ut ex rebus minimis maiora penſentur. nam ſequitur:

Aut qui rex iturus committere bellum aduerſum alium regem, non ſedens prius cogitat, ſi poſſit cum decem milibus occurrere ei, qui cum uiginti milibus uenit ad ſe? Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis ſunt.] Rex contra regem ex æquo uenit ad prælium, & tamen ſi ſe perpendit non poſſe ſufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis ſunt poſtulat. Quibus ergo nos lachrymis ſperare ueniã debemus, qui in illo tremendo examine cum rege noſtro ex æquo ad iudicium non uenimus,

quos nimirum conditio, infirmitas, & cauſa inferiores exhibet? Sed fortaſſe iam mali operis culpas abſcidimus, iam praua quæq; exterius declinauimus, nunquid ad reddendam rationẽ cogitationis noſtræ ſufficimus? Cum duplo ergo exercitu contra ſimplum uenit, qui nos uix in ſolo opere præparatos ſimul de opere & cogitatione diſcutit. Et ideo dum adhuc longè eſt, legationem mittamus, rogemus ea quæ pacis ſunt. Longè enim eſſe dicitur, quia adhuc præſens per iudicium non uidetur. Mittamus legationem lachrymas noſtras, mittamus miſericordiæ opera, mactemus in ara eius hoſtias placationis. Hæc eſt noſtra legatio, quæ regem uenientem placat.

Sic ergo omnis ex uobis, qui nõ renunciat omnibus quæ poſſidet, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus.] Manifeſtiſsimè Dominus hac concluſione docet, quid ſit ædificare turrim, uel cum rege fortiore facere pacem, ſuum uidelicet eſſe diſcipulum. Præparare autem ſumptus ad perficiendam turrem, & mittere legationem ad impetrandam pacem, non eſſe aliud quàm renunciare omnibus quæ poſsidemus. Inter quæ omnia & amor proximorũ, de quo prædictum eſt, & ipſa anima noſtra, quã quidam pro temporali hac uita dictam putant, intelligatur neceſſe eſt: quam ſic poſsidere ad tempus oportet, ut non nos impediat ab æterna, ſi quis eam fuerit auferre minatus. Diſtat ſane inter renunciare omnibus, & relinquere omnia. Paucorum enim perfectorumq; eſt relinquere omnia, curas mundi poſtponere, ſolis deſiderijs æternis inhiare. Cunctorum autem fidelium eſt renunciare omnibus quæ poſsident, hoc eſt ſic tenere quæ mundi ſunt, ut tamen per ea nõ teneantur in mundo, habere rem tẽporalem in uſu, æternã in deſiderio, ſic terrena gerere, ut tamen tota mente ad cœleſtia tendant.

DE CONFESSORIBVS HOMIliæ. Lucæ 11. Matth. 5. Marci 4.

IN *illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nemo lucernã accendit, & in abſconditio ponit, neq; ſub modio, ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen uideant.* Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DE ſeipſo Dominus hæc loquitur oſtendens, etſi ſuprà dixerit nullum generationi nequam, niſi ſignum Ionæ dandum, nequaquam tamen lucis ſuæ claritatem fidelibus occultandam. Ipſe quippe lucernam accẽdit, qui teſtam humanæ naturæ flamma ſuæ diuinitatis impleuit: quam profectò lucernam nec credentibus abſcondere, nec modio ſupponere, hoc eſt, ſub menſura legis includere, uel intra unius Iudææ gentis terminos uoluit cohibere.

Sed ſupra candelabrum, inquit, ut qui ingrediuntur, lumen uideant.] Candelabrum eccleſiam dicit, cui lucernam ſuperpoſuit, quia noſtris in frontibus fidem ſuæ incarnationis affixit, ut qui eccleſiã fideliter ingredi uoluerint, lumen ueritatis paſſim queant intueri. Qua ſententia Iudæorum quoq; proceres condemnat, qui ſigna quærentes exterius, apertam lucis ianuam uoluerint intrare credendo. Denique præcipit ne opera tantummodo, ſed & cogitationes, & ipſas etiã cordis intentiones mundare & caſtigare meminerint. nam ſequitur:

Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.] Corpus quippe dicit opera quę palàm cunctis apparent: ſeculum uerò ipſam mentis intentionem, qua operatur, & de cuius merito eadem opera lucis an tenebrarum ſint opera, diſcernuntur, ſicut ipſe conſequenter expoſuit, dicens:

Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuũ tenebroſum erit.] Si, inquit, pura rectaq; intentione quæ potes agere, bona ſtudueris, lucis profectò ſunt opera quæ facis, etiam ſi coram hominibus imperfectionis aliquid habere uideantur. Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonũ, his qui ſecundum propoſitum uocati ſunt ſancti. *Rom. 8.* Si autem peruerſa eſt intentio quæ præcedit, prauum eſt omne opus quod ſequitur, quãuis rectum eſſe uideatur.

Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint.] Hoc eſt, ne ipſa cordis intentio quæ lumen eſt animæ, uitiorum caligine fuſcetur, ſedula diſcretione perpende. Iuxta quod alibi præcipitur: Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo uita procedit. *Prouerb. 4.*

Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.] Totum corpus noſtrum, omnia noſtra opera dicit, quia & Apoſtolus mẽbra noſtra nuncupat quædam opera quæ improbat, & mortificanda præcipit, dicens: Mortificate ergo membra ueſtra quę ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, & cætera talia. *Coloſſ. 3.* Si igitur ipſe bonum bona intentione patraueris, non habens in tua conſcientia aliquam partem tenebroſæ cogitationis, etiamſi contigerit aliquem proximorum tua bona actione noceri, uerbi gratia, aut de pecunia quam à te indigens & petens acceperat, facere uel pati aliquid mali: aut de uerbo exhortationis, quo errantem corrigere uolebas forte pernicioſius errare, tu tamen pro tuo ſimplici & lucido corde, & hic & in futuro lucis gratia donaberis.

HOMILIA ALIA DE CONfeſſoribus. Lucæ 12. Matth. 24. Marci 13.

IN *illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes.* Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVia multos oſtenderat Dominus uel in totum ſeculo ſubditos, uel ſecularis intuitu com-

tu commodi Domino ſeruientes, pulchrè breuiterq; ſuos docet & lūbos præcingere, propter continentiam ab amore rerum ſecularium: & lucernas ardentes habere, ut hoc ipſum uero fine & recta intentione faciant. Aliter lumbos pręcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus: lucernas autem ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis noſtris lucis exempla monſtramus. Redēptori etenim noſtro unū ſine altero placere nequaquam poteſt, ſi aut is qui bona agit, adhuc luxuriæ inquinamenta non deſerit, aut is qui caſtitate præeminet, necdum ſe per bona opera exercet. Sed & ſi utrunq; agitur, reſtat ut quiſquis ille eſt, ſpe ad ſupernā patriam tendat, nequaquam ſe à uitijs pro mundi huius honeſtate contineat, ſed totam ſpem in redemptoris ſui aduentu conſtituat. unde & protinus ſubdit:

Et uos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuū, quando reuertatur à nuptijs.] Ad nuptias quippe Dominus abijt, quia reſurgens à mortuis, aſcendens in cœlum, ſupernam ſibi angelorum multitudinē nouus homo copulauit: qui tunc reuertitur, cum nobis iam per iudiciū manifeſtatur. Bene autem de ſeruis expectantibus ſubditur:

Vt cum uenerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei.] Venit quippe, cum ad iudicium properat: pulſat uerò, cum iam per ægritudinis moleſtias eſſe mortem uicinam deſignat. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cum amore ſuſcipimus. Aperire etenim iudici pulſanti non uult, qui exire de corpore trepidat, & uidere eum quem contempſiſſe ſe meminit, iudicem formidat. Qui autē de ſua ſpe & operatione ſecurus eſt, pulſanti confeſtim aperit, quia lætus iudicem ſuſtinet: & cum tempus propinquæ mortis agnouerit, de gloria retributionis hilareſcit. unde & protinus ſubditur:

Beati ſerui illi, quos cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes.] Vigilat, qui ad aſpectum ueri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui ſeruat operando quod credit. Vigilat, qui à ſe torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: *1.Cor.15.* Euigilate iuſti, & nolite peccare. *Rom.13.* Hinc rurſus ait: Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Sed ueniens Dominus quid uigilātibus ſeruis exhibeat, audiamus.

Amen dico uobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.] Præcingit ſe, id eſt, ad retributionem præparat: facit illos diſcumbere, id eſt, æterna quiete refoueri. Diſcumbere quippe noſtrum, in regno quieſcere eſt. Vnde *Matth.8.* rurſum Dominus dicit: Venient & recumbent cum Abraham, & Iſaac & Iacob. Tranſiens autem Dominus miniſtrat, quia lucis ſuæ illuſtratione nos ſatiat. Tranſit uerò dictum eſt, de iudicio ad regnum redit. Vel certè Dominus nobis poſt iudicium tranſit, quia ab humanitatis forma in diuinitatis ſuę contemplationem nos eleuat. Et tranſire eius eſt in claritatis ſuæ ſpeculationem nos ducere, cum eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in diuinitate poſt iudicium uidemus.

Et ſi uenerit in ſecunda uigilia, & ſi in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.] Prima uigilia primæuum tempus eſt, id eſt, pueritia. Secunda adoleſcentia uel iuuentus: quæ autoritate ſacri eloquij unum ſunt dicentis: *Eccleſ.11.* Lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Tertia autem, ſenectus accipitur. Qui ergo uigilare in prima uigilia noluit, cuſtodiat uel ſecundam: ut qui conuerti à prauitatibus ſuis in pueritia neglexit, ad uias uitę ſaltem in tempore iuuentutis euigilet. Et qui uigilare in ſecunda uigilia noluit, tertiæ uigiliæ remedia non amittat: ut qui & in iuuentute ad uias uitæ non euigilat, ſaltem in ſenectute reſipiſcat. Ad excutiendam uerò mentis noſtrę deſidiam, etiam exteriora damna per ſimilitudinem deducuntur, ut per hæc animus ad ſui cuſtodiam ſuſcitetur. nam dicitur:

Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur ueniret, uigilaret utiq;, & non fineret perfodi domum ſuā.] Ex qua pręmiſſa ſimilitudine etiam exhortatio ſubinſertur, cum dicitur:

Et uos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet.] Neſciente enim patrefamiliàs fur domum perfodit, quia dum à ſui cuſtodia ſpiritus dormit, improuiſa mors ueniens carnis noſtræ habitaculum irrumpit: & eum quem Dominū domus inuenerit dormientem, necat: quia cum uentura damna ſpiritus minimè præuidet, hūc mors ad ſupplicium neſciētem rapit. Furi autē reſiſteret, ſi uigilaret: quia aduentū iudicis qui occultè animam rapit præcauens, ei pœnitēdo occurreret, ne impœnitens periret. Horam uerò ultimam Dominus noſter idcirco nobis uoluit eſſe incognitam, ut ſemper poſsit eſſe ſuſpecta, ut dum illam præuidere non poſſumus, ad illam ſine intermiſsione præparemur.

Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?] Duo quidem Dominus promiſſa parabola monuerat: & ſe uidelicet ſubitò uenturum, & illos eum paratos expectare debere: ſed de quo horum, an de utroq; Petrus interrogauerit, quiſue ſibi ſocijsq; ſuis comparauerit, cum ait: Ad nos dicis, an & ad omnes? non facile pater. Et quidem in eo quòd ait, Nos & omnes, non alios quàm uel apoſtolos apoſtolorūq; ſimiles, & cæteros fideles: uel eos, qui uiritim morientes, quotidie ſui iudicis aduentum uolentes nolenteſq; ſuſcipiunt, & eos qui ueniente uniuerſali iudicio uiui ſunt in carne reperiendi, ſignificare putandus eſt. Sed mirum ſi beatus Petrus dubitauit, uel omnibus quæ uelint ſobriè & iuſte, & piè uiuendum, *Titum 2.* expectantibus beatam ſpem & aduentū gloriæ magni Dei, *1.Tim.2.* qui uult omnes homines ſaluos fieri: uel inopinatū & ſingulorum, & omniū, & magnorum & puſillorum, & fidelium & infideliū futurū eſſe iudicium. Vnde reſtat intelligi his iam bene cognitis, ea magis quæ neſcire fortè poterat quæſitu digna duxiſſe, uidelicet ſi ſublimia illa uitæ cœleſtis inſtituta, quibus poſſeſſa uendere, ſacculos qui nō ueteraſcerent facere, theſaurū cœlo cōdere, lumbis præcinctis, lucerniſq; ardentibus uigilare, & Dominum ex-

pectare

pectare præceperat, ad apoſtolos ſolũ ſimilesq́ue
illorum an & ad omnes qui ſaluandi ſint perti-
neant. Qui ſenſus eſſe quærentis ex ipſa, ni fal-
lor, Domini reſponſione declaratur.

Dixit autem Dominus: Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens, quẽ conſtituit Dominus ſuper familiã ſuã?] Reſpõ-
dẽs ad interrogata Saluator, primò docet iudi-
cium cunctis adfuturũ, ſingulosq́ue iuxta meritũ
operis ac ſenſus ſui capacitatem, prima uel tor
menta nacturos. Deinde quod maximè quæſie-
rat, gratiã uirtutũ quam mundo attulerit, à ſin-
gulis quantũ poſsint, oſtẽdit eſſe ſectandã. Ignẽ
Lucæ 12. inquit, ueni mittere in terrã, & quid uolo niſi ut
accendatur? Sanè quod ait, Quis putas eſt, diffi-
cultatem non impoſsibilitatẽ perficiendæ uir-
Pſal. 106. tutis inſinuat, quomodo Pſalmiſta, Quis ſapiẽs,
& cuſtodiet hæc? non neminem, ſed rarũ ſigni-
ficat. Nam alibi idem uerbum non pro difficili,
ſed pro impoſsibili poſuit. Deus quis ſimilis e-
Pſal. 82. rit tibi? id eſt nullus. Tu enim ſolus altiſsimus
ſuper omnem terram.

Vt det illis in tempore tritici menſuram.] Per menſurã
tritici exprimitur modus uerbi. Alta etenim quæ-
que debent multis audientibus contegi, & uix
paucis aperiri, ne cũ anguſto cordi incapabile
Exod. 34. aliquid tribuitur, extra fundatur. Hinc Moyſes
à ſecreto Dei exiens, coruſcantem faciem corã
populo uelat, quia nimirũ turbis claritatis inti-
mæ arcana non indicat. Pro qualitate igitur au-
dientium formari debet ſermo doctorum, ut &
ad ſua ſingulis congruat, & tamen à communis
ædificationis arte nunquam recedat.

Beatus ille ſeruus, quẽ cũ uenerit Dominus, inuenerit ita faciẽtẽ. Verè dico uobis, quia ſuper omnia quæ poſsidet, cõſtituet eũ.]
Quanta inter bonos auditores & bonos docto-
res meritorum diſtantia, tanta eſt & pręmiorũ.
Hos enim adueniens cum uigilãtes inuenerit,
faciet diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit eis.
Illos aũt cum uerbi annonam familiæ ſibi credi-
tæ, fideliter prudẽterq́ue diſpenſantes inuenerit,
ſupra omnia quæ poſsidet, conſtituet: id eſt, ſu-
pra omnia cœleſtis regni gaudia, nõ utiq́ue ut ho-
rum ſoli Dominum teneant, ſed ut eorum abun-
dantius cæteris ſanctis æterna poſſeſsione fruã-
Dan. 12. tur. Qui enim docti fuerint, fulgebũt quaſi ſplẽ-
dor firmamenti: & qui ad iuſtitiã erudiunt mul-
tos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Et A-
1. Tim. 5. poſtolus ait: Qui bene præſunt presbyteri, du-
plici honore digni habeantur, maxime qui la-
borant in uerbo & doctrina.

Quod ſi dixerit ſeruus ille in corde ſuo, Moram facit Dominus meus uenire, & cœperit percutere pueros & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari.] Sicut in uno fideli diſpẽ-
ſatore totus bonorum rectorum quomodo uel
uiuat, uel remuneretur ordo docetur: ſic & in
hoc nequiſsimo ſeruo cunctorum præſulũ ma-
lorum damnandũ pariter opus, & dãnatio nar-
ratur æterna: qui neglecto Domini timore, nõ
modò ipſi luxuriæ uacant, ſed & ſubditos iniu-
rijs ſtimulant. Quamuis & typicè poſsit intelli-
gi pueros & ancillas percutere corda infirmo-
rum, nec adhuc fide, ſpe & charitate ſolidato-
rum, oſtenſo prauæ operationis aut locutionis
exemplo uitiare. Edere autẽ, bibere & inebria-
ri, cunctis facinoribus & ſeculi illecebris quæ
mentem dementent, & errare faciant occupa-
ri. Nota ſanè inter uitia ſerui mali adſcriptum,
quòd tardum ſui Domini reditũ putauerit: non
autem inter boni uirtutes adnumeratum, quòd
hunc citum ſperauerit, ſed tantum quòd ad iuſ-
ſionem Domini quandocunq́ue uenturi, conſer-
uis in tempore tritici menſuram dederit, hoc
eſt, uel ſermonis diuini, uel exempli ſui regulã
monſtrauerit. Quinetiam quoſdam bonos ſer-
uos legimus ab Apoſtolo caſtigatos quòd tre- 2. Theſſ. 2.
mentes atq́ue anxij crederẽt inſtare diem Domi-
ni quem ipſe inopinatum promiſerit eſſe uen-
turum. Vnde optimum eſſe probatur, quanquã
magnopere ſi liceat, cupiamus ſcire quando ue- Aggæi 2.
niat deſideratus cunctis gentibus: æquanimiter
tamen nos ſcire quæ ſcire non liceat, tantum in
exemplum boni ſerui ſiue propè ſeu procul ſit,
paratos expectare, & diligere aduentum eius.

Veniet Dominus ſerui illius in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & diuidet eum, partemq́ue eius cũ infidelibus ponet.]
Diuidet eum non gladio deſecando, ſed à fide-
lium conſortio ſegregando: & eis qui nunquã
uel ad fidem pertinuerant ſociando, quia qui
ſuorum & maximè domeſticorum curam non
habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior, 1. Tim. 5.
ut Apoſtolus ait.

Ille autem ſeruus qui cognouit uoluntatem Domini ſui, & non præparauit, & non fecit ſecundum uoluntatem eius, uapulabit multis.] Multi hanc ſententiam malè intelli-
gentes, nolunt ſcire quid faciãt, & quaſi minus
ſe uapulaturos exiſtimant, ſi neſciant quid ope-
rari debuerant. Sed aliud eſt neſciſſe, aliud eſt
ſcire noluiſſe. Neſcit nanq́ue, qui apprehendere
uolet, & non ualet: qui autem ut neſciat aurem
à uoce ueritatis auertit, iſte non neſciens, ſed
contemptor addicitur.

Qui autẽ non cognouit, & fecit digna plagis, uapulabit paucis. Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo.] Quare
poſtquam dixit, Cui multum datũ eſt, adiecit:
Et cui commendauerunt multum? ſubaudis di-
uina iudicia. Niſi fortè per hoc utrũq́ue fidelium
ordinem, & rectorum uidelicet & ſubditorum,
uoluit intimare: quia multum ſæpè datur etiam
quibuſq́ue priuatis, quibus & cognitio Domini-
cæ uoluntatis, & exequendi quæ cognoſcunt,
facultas impenditur. Multum autem commen-
datur ei, cui cum ſua ſalute Dominici quoq́ue gre-
gis paſcendi cura committitur. Itaq́ue potentes
potenter tormẽta patiuntur, & fortioribus for- Sapien. 6.
tior inſtat cruciatio, hoc eſt, maiori gratia do-
natos, ſi deliquerint, maior uindicta ſequitur.
Mitiſsima autem omni pœna erit eorum, qui
præter peccatũ quod originale traxerunt, nul-
lum inſuper addiderunt: & in cæteris qui addi-
derunt, tanto quiſque ibi tolerabiliorem
habebit damnationem, quanto
hic minorem habuerit
iniquitatem.

HOMILIA ALIA DE CONFESſoribus. Marc. 10. Matt. 19. Luc. 18.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SI facilius eſt camelum ingentibus membris enormem anguſtum foramen acus penetrare, quàm diuitem intrare in regnum Dei, nullus ergo diues intrabit in regnum Dei. Et quomodo uel in Euangelio Matthæus, Zachæus & Ioſeph, uel in ueteri teſtamento qui plurimi diuites intrauerunt in regnum Dei? *Lucæ 5. Lucæ 19. Matth. 27.* Niſi forte quia diuitias uel pro nihilo habere, uel ex toto corde relinquere Domino inſpirante didicerunt. Nũquid enim Dauid in regni diuitijs confidebat? qui & de ſemetipſo canit: Quoniam unicus & pauper ſum ego. *Pſal. 24.* Et alios hortatur: Diuitię ſi affluant, nolite cor apponere. *Pſal. 61.* Credo nõ auſus eſt dicere, Nolite ſuſcipere. Nunquid Abrahã Domino ſubſtantiam prætuliſſe credibile eſt, pro quo unicum ferire non dubitauit hæredem? *Gen. 22.* Altiore autem ſenſu facilius eſt Chriſtũ pati pro dilectoribus ſeculi, quàm dilectores ſeculi ad Chriſtum poſſe conuerti. Cameli enim nomine ſe intelligi uoluit, qui ſponte humilitatis infirmitatis noſtrę onera ſuſtulit. In quo enim maniſeſtius intelligitur, quàm in ipſo quod ſcriptũ eſt, Quanto magnus es, humilia te in omnibus? *Eccleſiaſt. 3.* Per acum autẽ punctiones ſignificat, per punctiones dolores in paſsione ſuſceptos. Foramẽ ergo acus dicit anguſtias paſsionis, qua ſciſſa noſtræ quaſi ueſtimenta naturæ quodammodo reſarcire, id eſt, recuperare dignatus eſt, quatenus poſt lapſum melius reformati, gaudeamus ad teſtimoniũ Apoſtoli dicẽtis: Quicũq; enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. *Gal. 3.*

Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos: Et quis poteſt ſaluus fieri?] Quò pertinet iſta reſponſio, cum incomparabiliter maior ſit turba pauperum, quę diuitibus perditis potuerit ſaluari, niſi quia intellexerunt cunctos qui diuitias amant, etiãſi adipiſci nequeant, in diuitũ numero deputari?

Et intuens illos Ieſus, ait: Apud homines impoſsibile eſt, ſed non apud Deum. Omnia enim poſsibilia ſunt apud Deũ.] Nõ ita accipiendum eſt, quòd cupidi & ſuperbi qui nomine illius diuitis ſignificati ſunt, in regnum cœlorum ſint intraturi cum ſuis cupiditatibus & ſuperbia: ſed poſsibile eſt Deo, ut per uerbũ eius, ſicut etiam factum eſſe, & quotidie fieri uidemus, à cupiditate temporalium, ad charitatem æternorum, & à pernicioſa ſuperbia ad humilitatem ſaluberrimam conuertantur.

Cœpit Petrus ei dicere: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.] Grandis fiducia, Petrus piſcator erat, diues non fuerat, cibos manu & arte quærebat, & tamen loquitur confidenter, Dimiſimus omnia. Et quia non ſufficit tantum dimittere, iungit quod perfectum eſt, Et ſecuti ſumus te, fecimus q̃d iuſsiſti, quid ergo nobis dabis præmij?

Reſpondens Ieſus, ait: Amen dico uobis, nemo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter me & propter Euangelium, qui nõ accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros cum perſecutionibus, & in ſeculo futuro uitam æternam.] Quidam ex occaſione huiuſcemodi ſententiæ Iudaicam mille annorum fabulam poſt reſurrectionem iuſtorum dogmatizant, quando omnia quę propter Deũ dimiſimus, multiplici nobis ſint fœnore reddẽda, inſuper & uita æterna donanda. Nec uident inepti, quòd etſi in cæteris digna ſit repromiſſio, in uxoribus tamen iuxta alios euangeliſtas centenis appareat turpitudo: *Matth. 22.* præſertim cum Dominus & in reſurrectione nubendum non eſſe teſtetur, & ea quæ dimiſſa fuerint, propter ſe recipienda in hoc tempore cum perſecutionibus aſſeueret. Quas utique perſecutiones illi Chiliaſtę, ſicut & cætera quoque contraria mille annis ſuis omnimodis abeſſe confirmãt. Senſus ergo iſte eſt: Qui propter euangelium Chriſti carnalia reliquerit, ſpiritalia bona recipiet, quæ comparatione & merito ſui ita erũt, quaſi paruo numero centenarius numerus comparetur. Quia nimirum à fratribus atq; conſortibus propoſiti ſui, qui ei ſpiritali glutino colligãtur, multo gratiorem etiam in hac uita recipiet charitatem. Lege actus apoſtolorum, quòd multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, & erant illis omnia communia: nulluſq; egens erat inter eos qui ſua Domino reliquerãt. *Act. 4.* de quibus & Apoſtolus ait: Tanquam nihil habentes, & omnia poſsidentes. *2. Cor. 6.* Poteſt ſanè hoc quod ait, Accipiet centies tãtum, nunc in tempore hoc domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cũ perſecutionibus, per ſignificationem altius intelligi. Centenarius quippe numerus de læua translatus in dexteram, licet eandem in flexu digitorum uideatur tenere figuram, quam habuerat denarius in lęua, nimirum tamẽ quantitatis magnitudine ſupercreſcit. Quia uidelicet omnes qui propter regnum Dei temporalia ſpernunt, etiam in hac uita perſecutionibus pleniſsima eiuſdem regni gaudium fide certa deguſtant, atq; in expectatione patriæ cœleſtis, quæ iure in dextera ſignificatur, omni pariter electorum ſynceriſsima dilectione fruũtur. Verum quia multi uirtutũ ſtudia nõ eadem qua incipiũt intentione pietatis cõſummãt, ſed uel accepto uirtutũ amore tepeſcũt, uel ex integro ad ſcelerum uolutabra relabuntur, terribilis mox ſententia ſubinſertur.

Multi autem erunt primi nouiſsimi, & nouiſsimi primi.] Vide enim Iudam de Apoſtolo in apoſtatam uerſum, & dicito quòd multi erunt primi nouiſsimi. *Ioan. 6.* Vide latronem in cruce factum confeſſorem, eodemq; die quo pro ſuis crucifixus eſt peccatis gratia fidei cum Chriſto in paradiſo gaudentem, & dicito quòd & nouiſsimi erunt primi. *Lucæ 23.* Sed & quotidie uidemus multos in laico habitu conſtitutos, magnis uitæ meritis excellere, & alios à prima ætate ſpiritali ſtu

dio

dio ſeruentes, ad extremum ocio torpente laceſſere, atque inerti ſtultitia, quod ſpiritu cœperant, carne conſummare.

HOMILIA ALIA DE CONfeſſoribus. Marci 13. Matthæi 24. Lucæ 21.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Videte, uigilate & orate, neſcitis enim quando tempus ſit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PErſpicuè oſtendit Dominus, quare dixerit, De die autem illo, uel hora nemo ſcit, neque angeli in cœlo, neq; filius, neq; pater: quia non expediat ſcire apoſtolis, ut pendulę expectationis incerti ſemper eum credant eſſe uenturum, quem ignorant quando uenturus ſit. Et non dixit, Quia neſcimus qua hora Dominus uenturus ſit: ſed, Neſcitis. Præmiſſoq; patrisfamiliás exemplo, cur reticeat conſummationis diē, maniſeſtius docet, dicens:

Vigilate ergo, neſcitis enim quando Dominus domus ueniat, ſerò, an media nocte, an gallicantu, an mane: ne cum uenerit, repentè inueniat uos dormientes.] Homo autē qui peregrè profectus, reliquit domum ſuam, haud dubium quoniam Chriſtus ſit, qui ad patrem poſt reſurrectionem uictor aſcendens, eccleſiam corporaliter reliquit, quam tamen nunquam diuinæ præſidio præſentiæ deſtituit, manens in illa omnibus diebus uſq; ad cōſummationem ſeculi. Carnis etenim locus propriè terra eſt, quæ uelut ad peregrina ducta eſt, cū per redemptorem noſtrum eſt in cœlo collocata. Dedit autē ſeruis ſuis poteſtatem cuiuſq; operis, quia fidelibus ſuis conceſſa ſancti ſpiritus gratia, facultatem tribuit bonis operibus ſeruiendi. Ianitori quoq; præcepit ut uigilaret, quia ordini paſtorum ac rectorum ſpiritalium, commiſſæ ſibi eccleſiæ curā ſolerti obſeruātia iubet impendere.

Quod autem uobis dico, omnibus dico, uigilate.] Non apoſtoli tantum & ſucceſſores eorum, rectores nimirum eccleſiæ, ſed & omnes uigilare præcipimur. Vniuerſi ianuas cordium noſtrorum, ne hoſtis antiquus mala ſuggerendo irrumpat, inſtanter ſeruare iubemur: ne nos dormientes Dominus ueniens inueniat, ſedulò ſinguli prę cauere debemus. Vnuſquiſq; enim pro ſe reddet rationem Deo. Vigilat autem, qui ad aſpectum ueri luminis mētis oculos apertos tenet: uigilat, qui ſeruat operando quod credit: uigilat, qui à ſe torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: Euigilate iuſti, & nolite peccare. Hinc rurſus ait: Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.

2.Cor.15.
Rom.13.

IN DEDICATIONE ALTArium. Lucæ 6. Matth. 7.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Non eſt arbor bona quæ facit fructus malos, neq; arbor mala faciens fructum bonum. Vnaqueque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus, neque de rubo uindemiant uuam. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVia propitia diuinitate, fratres chariſſimi, ſolennia dedicationis eccleſiæ celebramus, debemus ipſi congruere ſolēnitati, quam colimus: ut ſicut ornatis ſtudioſius eiuſdem eccleſiæ parietibus, pluribus accenſis luminaribus, amplificato numero lectionū, addita pſalmorum melodia, lætis noctem uigilijs ex more tranſegimus, ita etiam penetralia cordium noſtrorum ſemper neceſſarijs bonorum operū decoremus ornatibus. Semper in nobis flamma diuinæ pariter & fraternæ charitatis augeſcat, ſemper in ſanctuario pectoris noſtri cœleſtium memoria præceptorum, & angelicę modulationis dulcedo ſancta reſonet. Hi ſunt enim fructus bonæ arboris, hic boni theſaurus cordis, hæc fundamenta ſapiētis architecti, quæ nobis hodierna ſancti euangelij lectio cōmendat, nos non formam ſolummodo, ſed uirtutem potius habere pietatis. Quod etiam myſtica ueteris inſtrumēti nobis hiſtoria diligēter inſinuat, quando uel Moyſes tabernaculum, uel templū Domino Salomon, in ſanctæ eccleſię typum condidit. Vtraq; enim domus firmiter fundata eſſe refertur: tabernaculum quidem, quia compactos de tabulis habebat parietes, ſuper baſes argenteas: templum autē ſuper lapides quadros ſuppoſitos. Ligna quoq; erāt imputribilia, è quibus & tabernaculum omne factum, & templū intus ornatū, ac deſuper tectum fulgebat. Aurum etiam de theſauro bono optimum proferebatur, de quo & tabernaculi parietes intus & foris ueſtiti, & templi non tantum parietes, uerum etiam laquearia, trabes, oſtia, poſtes & pauimenta erant cooperta. Sed & uaſa uel utenſilia domus utriuſq; cuncta penè aurea, neq; hæc niſi de auro puriſſimo fieri licebat. Fructus etiā arborum qui in domum Domini offerebantur, puriſſimi & exquiſiti eſſe iubebantur: hoc eſt uitis, oliuæ, thuris, uel ſtactes, & cæterarum huiuſmodi. Quæ uidelicet cuncta ſpiritaliter intellecta, ueram noſtræ fidei & operationis ſinceritatem denunciant. Domus nanq; utraq;, ut diximus, uniuerſalis eccleſię figuram pręmonſtrat. Neq; incongruum quis arbitretur, quòd duæ ſunt domus Domini in myſterio factæ, cum unam Chriſti domum eſſe eccleſiam nullus fidelis ambigat. Duæ etenim ſunt conditæ domus ob ſignificationem utriuſq; populi, in eandem fidem uenturi, Iudæi ſcilicet & gentilis. Vnde bene tabernaculum ſola plebs Hebræa condidit in eremo, templi autem ſtructuram proſelyti, id eſt, aduenæ de gentibus quotquot in populo Iſraël tunc inueniri poterant, deuota fide cōpleuerunt. Sed & rex potentiſſimus Tyri conductus à Salomone, commodatis artificibus & lignis gratantiſſimè iuuit, quia nimirum ante

Exod.26.
3.Reg.6.7.
Num.18.
3.Reg.5.

incatna-

Pſal.75. incarnationem Dominicam notus tantum in Iudæa erat Deus. At poſtquã ille in ea qua natus & paſſus eſt carne, reſuſcitatus à mortuis, & exaltatus eſt ſuper cœlos Deus, continuò ſuper omnem terrã nominis eius gloria refulſit, orbiſq; uniuerſus ad ædificationem domus illius, accepta ab eo promiſſione donorum cœleſtium gaudens accurrit. Quid ergo ipſe conditor & redemptor noſter de conſtructione ſuę domus, qua nos ſumus, in ea quæ nobis modo recitata eſt lectiõe S. euãgelij dicat, audiamus.

Non eſt arbor bona, quæ facit fructus malos: neq; arbor mala faciens fructum bonum.] Bonas ergo arbores, & bonos harum fructus in conſtructionem ſui templi rex ſapiẽs quęrit. At uerò malæ arboris quis Matth.3. ſit finis, idem alibi docet, dicens: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Arbores nanq; homines, fructus autem dicit opera ipſorum. Vultis etenim noſſe, qui ſint arbores malæ, qui mali fructus? Galat.5 Apoſtolus docet, dicẽs: Manifeſta autem ſunt opera carnis, quę ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorũ ſeruitus, ueneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, hæreſes, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia. Vultis audire an arbores, quæ tales fructus faciunt, ad ęterni regis templum cœleſte pertineant? Subiungit Apoſtolus, dicens: Quæ prædico uobis ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Bonæ quoq; arboris fructus ſubſequenter enumerat, dicens: Ibidem. Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, bonitas, benignitas, fides, manſuetudo, continentia, de quibus & aliàs admonens, ait: Vt filij lu Epheſ.5. cis ambulate. Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & ueritate. Qui nimirum fructus cum arboribus è quibus prodeũt, & hic ad domum fidei, & illic ad habitationem ſupernæ beatitudinis ueraciter pertinẽt. Audiamus deniq; arborem bonam de bonorum fructuum Pſal.51. prouentu lætantem: Ego autem ſicut oliua fructifera in domo Dei, ſperaui in miſericordia Dei mei in æternum, & in ſeculum ſeculi. Fructus quippe oliuæ lucidum eſt opus miſericordiæ, & ideo iure in miſericordia Dei ſperat in templo æternitatis, qui in domo Dei præſenti miſericordiæ gratia reſplendet. Iure ſe talis ad templum magni regis pertinere confidens, alibi dicit: Et miſericordia tua ſubſequetur me om Pſal.22. nibus diebus uitæ meæ, ut inhabitem in domo Domini in longitudine dierum. At contrà mala arbor uideamus quales fructus ferat, & tales ferre ipſi uitemus. Dicit propheta Hieremias: Hier.17. Maledictus homo qui cõfidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius. Erit enim quaſi myricæ in deſerto. Myrica nanq; eſt infructuoſa arbor & humilis, guſtu nimis amara, omníque humana cultura prorſus indigna, ac proptereà fructificãs in deſerto. Cui meritò comparatur is qui à diuino timore & amore recedens, ab hominibus regnũ uel diuitias ſperat. Qui quantum à decore domus Dei ſit extorris iudicandus, propheta ſubdendo manifeſtat: Et non uidebit cum uenerit Ibidem. bonum, ſed habitabit in deſerto in ſiccitate, in terra ſalſuginis & inhabitabili. Nemo ergo ſibi, fratres mei in occulto malè uiuens, de fauore uulgi quaſi bonus ſit, blandiatur: quia etſi folia uerborum perpulchra, ſi florem famę gignit odoriferum, non eſt arbor bona, quæ facit fructus malos. Nemo cum recto corde bona, quæ ualet operatur, de ſua ſalute deſperet: quia nõ eſt arbor mala, quæ facit fructum bonum.

Vnaquæq; enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur.] Hæc cognitio de apertis ſolũmodo uitijs ſiue uirtutibus accipienda eſt, qualia ſuperius ex Apoſtoli ſententia cõmemorauimus. Nanq; ſunt nonnulla, quę quo animo gerãtur, ignoratur à proximis, unde & in utranq; partem poſſunt interpretari. Sed ambigua quæq; iuſtius ab his, qui diligunt interpretãtur in bonum, ut impleatur illud Apoſtoli: Nolite ante tempus iudicare. 1.Cor.4.

Neq; enim de ſpinis colligunt ficus, neq; de rubo uindemiant uuam.] Spinæ & rubus plenæ aculeis arbores, illorum corda deſignãt, qui uel luxuriæ, inuidiæ, concupiſcentiæ ſtimulis ipſi fœdantur, uel certè iracũdiæ, detractionis, odij, ſuperbiæ, & amaritudinis aſperitatibus inſuaues proximis & quaſi intractabiles exiſtunt. Ficus autem dulcẽ regni cœleſtis memoriam, uua fragrantiã Dominicæ dilectionis ſignificat. Non ergo de ſpinis colligunt ficus, neq; de rubo uindemiãt uuã: quia quicunq; adhuc uitiorum aculeis ſordẽt, exempla uel doctrinam uirtutũ miniſtrare proximis nequaquam dignè præualent.

Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum, & malus homo de malo theſauro cordis ſui profert malũ.] Theſaurus cordis, intentio eſt cogitationis, ex qua prouentũ operis internus arbiter indicat. Vnde fit plerunq;, ut minora bona nonnulli maiori cœleſtis gratię mercede operentur, uidelicet propter intentionem cordis qua maiora uoluerant patrare bona ſi poſſent, & alij maiora uirtutum opera oſtentantes, ob incuriã cordis tepidi minora à Domino præmia ſortiantur. De Marc.12. niq; opus uiduæ, quæ duos nummos detulit ad Lucæ 21. templum, innumeris diuitum denarijs ab interno cordium ſcrutatore præfertur.

Ex abundantia enim cordis os loquitur.] Humanum quippe iudicium ſæpè fallit, quia cor proximi neſcit niſi ex ore & opere penſare: Dominus autem ipſum opus & ſermones ex cordis radice perpendit. Illius ergo ex abundantia cordis os loquitur, qui ex qua intentione promãtur uerba, nõ ignorat. Quod etiã ſubſequenter aſtruit, manifeſtè oſtendens, quia locutio bona abſque operum atteſtatione nihil omnino proſit.

Quid autem uocatis me Domine Domine, & nõ facitis quæ dico?] Dominum nanq; uocare boni donum theſauri, bonæ uidetur eſſe fructus arboris. Omnis Iohel.2. enim quicunq; inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Sed hi is qui inuocat nomen Domini, præceptis Domini peruerſe uiuẽdo repugnat, profectò patet qa de bono cordis theſauro prolatum non fuit bonum, quod lingua ſonuit: nec

talem fructum cõfeſsionis fici radix, ſed ſpinæ,
hoc eſt, horrida uitijs, & non multitudine Do-
minicæ dulcedinis onuſta conſcientia procres-
uit. Quę autem ſit uera fructuum honorum ma
lorumq; diſcretio, Dominus ſub alia figura ſub-
dendo deſignat:

Omnis qui uenit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos, oſtendã uobis cui ſimilis ſit. Similis eſt homini ædificanti domũ.]
Homo autem hic domum ædificãs, ipſe eſt me-
diator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus,
qui dilectam ſibi domum ſanctam uidelicet ec-
cleſiam, in qua perpetuò maneret, ædificare &
conſecrare dignatus eſt.

Qui fodit in altũ, poſuit fundamenta ſupra petrã.] Quia
in corde ſuorum fidelium quicquid terrenæ in-
tentionis inuenit, funditus extirpare ſtuduit,
quatenus eiectis priſcæ conſuetudinis ruderi-
bus, ac cogitationibus ſuperfluis, ſtabilẽ in eis
ipſe & inconcuſſam poſsit habere mãſionem.
Ipſe eſt enim petra, ſupra quam huiuſmodi do-
mus fundamẽta collocauit. Nam ſicut in domo
ædificanda nil petræ, cui fundamentum impo-
natur, anteſertur: ita ſancta eccleſia petrã ſuã,
uidelicet Chriſtum, imo habet in corde recon-
ditam: neq; aliquid fidei illius ac dilectioni prę-
ponit, adeò ut pro hac etiam mortem pati non
dubitet: cui nimirum petræ princeps eccleſiæ,
quia firmiſsimè inhæſit, ab ea nomen accepit,
quãdo audiuit, Tu es Petrus, & ſuper hanc pe-
Matth. 16. tram ædificabo eccleſiam meam.

Inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & nõ potuit eam mouere: fundata enim erat ſupra petram.] Patet
expoſitio, quia pulſata eſt ſæpè preſſuris eccle-
ſia, nec deiecta. Quod ſi qui credentium malè
uicti ceſſerunt, ad hanc utiq; domum non perti
nebant: quia ſi ſupra petram fidei, & nõ potius
ſuper arenam perfidię uel leuitatis fundati con
ſiſterent, labefactari prorſus nunquam ualerẽt.
Notandum autem, quòd hæc inundatio tenta-
tionum tribus modis eccleſiã impugnat. Nam
uel à ſua concupiſcentia tentatur quiſq; abſtra
ctus & illectus, uel falſorum fratrum improbi-
tate fatigatur, uel aptioribus externorũ appe-
titur inſidijs. Quæ uidelicet tentamenta Domi
Matth. 16. nus alibi portas inferi nũcupat, & meritò: quia
nimirum ſi uicerint, in æternum trahunt interi
tum. Et ſuper hanc petram, inquit, ędificabo ec
Ibidem. cleſiam meam, & portæ inferi non præualebũt
aduerſus eam. Etſi ergo pulſant, non tamen de-
ijciunt eccleſiam Chriſti portæ diaboli: etſi ir-
ruit tẽtatio perfidiæ, non ſubruit domum fidei.
Quę enim adiutori ſuo ueraciter dicere poteſt,
Pſal. 60. Dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti
me: non debellatur ab extraneis, quia rabiem
perſequentium infidelium cum corona marty-
rij patiendo ſuperat: non corrumpitur à falſis
fratribus, quia & hæreticorum dogmata rectè
credendo reſutat, & uitioſa quorundam catho-
licorum exempla ſobriè & iuſtè, & piè uiuẽdo
deuitat: non obcæcatur fumo propriæ cupidi-
tatis, quia feruet interius ſolo ardore Domini-
cæ charitatis. Huic autem homini, id eſt redem
ptori noſtro, qui eccleſiam ſibi uniuerſalem in-
uincibili mentis fortitudine copulauit, pro mo
do ſuo quiq; ſimilantur electi, quãdo quòd ipſe
in tota eccleſia generaliter facit, hoc illi in ſuis
ſinguli cordibus agere ſpecialiter curãt. Nam
quaſi in altum fodiendo, ſuam uigilanter con-
ſcientiam diſcutiunt: ne quid in ea ſordidum la
teat, ſolerter inquirunt: cunctas à fundo cordis
ſuperuacuorũ cogitatuum latebras, manu ſedu
læ diſcretionis exhauriũt, quatenus in ſe firmã
quietamq; fidem petræ illi fortiſsimæ, hoc eſt,
Chriſto præparẽt: ſicq; ut per eius præſentiam
inſuperabiles inter ſeculi torrentis aduerſa &
proſpera blandientis perdurent. Hæc adiuuan
te Domino, fratres chariſsimi, de euangelicę le
ctionis expoſitione tranſcurrimus: ſed uidetur
congruum ſolennitati quam colimus, de ędifi-
catione templi aliqua commemorare, & quàm
decenter ornatus illius eccleſiæ ſignificationi
conueniat, indagare. Narrat ergo ſacra ſcriptu 3. Reg. 5.
ra, quia pręceperit Salomon, ut tollerẽt lapides
grandes, lapides precioſos in fundamentũ tem
pli, & quadrarent eos. Lapides autem grandes
& precioſi, qui in fundamẽto locati, totũ onus
templi ſibi ſuperimpoſitũ portant, eximios ſan
ctæ eccleſiæ doctores inſinuant, grandes nimi-
rum excellẽtia meritorum, precioſos claritate
ſignorum, quæ ab ipſo Domino uerbum audiẽ
tes totam eccleſiæ creſcentis fabricam ſua præ-
dicatione genuerunt. Quando enim in ſcriptu
ris fundamẽta plurali numero dicũtur, uel præ
dicatores ſanctos, uel firmas iuſtorũ cogitatio-
nes ſignificãt. Vnde eſt illud Pſalmiſtæ: Funda
menta eius in mõtibus ſanctis. At cum ſingula- Pſal. 86.
ri numero fundamẽtum ponitur, ipſum ſæpius
autorem bonorũ omnium indicat, de quo Apo 1. Cor. 3.
ſtolus ait: Fundamentum enim aliud nemo po-
teſt ponere, præter id quod poſitũ eſt, quod eſt
Chriſtus Ieſus: & de quo rurſus ad Epheſios, Ephe. 2.
Sed eſtis, inquit, ciues ſanctorum, & domeſtici
Dei, ſuperædificati ſuper fundamentũ apoſto-
lorum & prophetarum. In hoc ergo fundamen
to, lapides grãdes & precioſi, qui templum om
ne geſtarent ſunt politi: quia per ipſum ad pro
pagandam toto orbe eccleſiam, & poſt patriar
chæ & prophetæ, & poſtmodum ſunt apoſtoli
inſtructi, qui quo arctius amori eius inhęrebãt,
eo fortius ſectatores ſuos in ędificio cœleſti ſu
ſtentabant. Quos uidelicet lapides quadrare
præcepit, ut magiſtros eccleſiæ compoſitos mo
ribus, & immobiles animo eſſe debere ſigna-
ret. Sicut enim quadratũ quacunq; uertitur par 1. Par. 29.
te, ſtat: ita nimirum uita perfectorum, quę ad ue
ritatis lineam ſolicitè directa eſt, nullis tẽtatio-
num impulſibus à ſua nouit ſtabilitate deijci.
Erat autem templũ de marmore pario, qui eſt
lapis albus, extructum, ut candorem eccleſiaſti
cæ caſtitatis exprimeret. de quo in amoris can- Cantic. 2.
tico Dominus ait: Sicut lilium inter ſpinas, ſic
amica mea inter filias. Habebat ſexaginta cubi 3. Reg. 6.
tos in longitudine, & uiginti cubitos in latitu-
dine, & triginta cubitos in altitudine. Longitu
do ergo templi fidem ſanctæ eccleſiæ deſignat,
per quam longanimiter inter opera ſua bona
prauorum

prauorum aduerſa tolerat: latitudo charitatem, qua ipſe intus per uiſcera pietatis ſpaciatur: altitudo ſpem, qua propter bona, quæ per charitatem operatur, cœleſti uitæ præmia expectat. Et bene longitudo ſexaginta eſt cubitorum. Senario enim oumero, bonorum operū ſolet perfectio deſignari: quia & Domious mundi ornatum Geneſ.1. ſex diebus perfecit, & ſex ſunt huius ſeculi ætates, in quibus ſancta eccleſia pro æterna requie pijs actibus inſtat. Bene uiginti ſunt cubiti latitudinis, quia geminum eſt præceptum charitatis, qua eccleſia in tribulatione dilatatur, quādo perfectus quiſq; & conditorem ex toto Deut.6. corde, tota anima, tota uirtute, & proximū tan Matth.22. quam ſeipſum diligere probatur. Bene triginta in altitudine ſunt cubiti, quia omnis electorū ſpes ad uiſionem ſanctæ trinitatis, quantum ualet, ſe exercendo & purificando præparat. Sex igitur ad fidei longanimitatem, tria ad celſitudinem ſpei, duo pertinent ad latitudinem amoris, quibus tribus uirtutum inſignibus totum ſanctæ eccleſiæ ſtatū conſtat perfrui. Quod autem per denarium, qui perfectus eſt numerus, ſingula hęc multiplicantur, multiplex eiuſdem perfectionis augmentū figuratè denunciatur. 3.Reg.6. Notandum ſanè quòd triginta cubiti altitudinis non uſq; ad ſupremum templi faſtigium, ſed uſq; ad laquearia pertingebaot: deinde ad laquearia medij cœnaculi alij triginta cubiti altitudinis aſſurgebant. Porrò tertium cœnaculū quod ſupererat, ſexaginta habebat cubitos in altitudine, ac ſic omnis altitudo domus in centum uiginti erat cubitos extenta. Prima igitur domus triginta cubitis in altitudinem ſurgit, quia præſens eccleſia ad uidendam ſpeciē ſanctæ trinitatis tota intentione ſuſpenditur: ſuperior domus triginta æquè cubitis ſe in altum attollit, quia ſolutæ corporibus animæ perfectorum, uſq; ad diem uniuerſalis iudicij, eiuſdē beatæ & iodiuiduæ trinitatis præſentiuiſione fruūtur. Suprema domus bis tricenis alta eſt cubitis, quia reſuſcitati à mortuis omnes electi, in contemplatione eiuſdem ſui cooditoris, qui in tribus perſonis unus eſt Deus, æterna ſpiritus ſimul & carnis immortalitate gaudebunt. Factus eſt autem medius paries in templo de ta- Ibidem. bulatis cedrinis uiginti cubitorum altitudinis, qui diuideret oraculum, id eſt, ſanctū ſanctorū à priore parte templi, habebatq; oraculum uiginti cubitos lōgitudinis, & uiginti cubitos altitudinis. Porrò ipſum templū pro foribus oraculi quadragiota cubitorum erat, in quo erant menſæ & candelabra de auro: ſed & altare aureum prope oſtium tabernaculi, quatenus inceſo in eo thymiamate, uapor fumi aſcendens aperiret oraculum ubi erat arca teſtamenti, ſuper quæ erant Cherubin gloriæ obumbrantia propitiatoriū. Prior ergo domus præſentis eccleſiæ ſtatum, interior uitæ cœleſtis ingreſſum deſignat. Vode rectè in priori menſa & eandelabra ſunt facta, quia nimirum in hac uita lumine ſanctarum ſcripturarum, & ſacramentorum cœleſtium refectione opus habemus: in futuro

autem talibus non egemus ſubſidijs, ubi iuxta Pſalmiſtæ uocē quæcunq; apparuerint cum iuſtitia, ſatiabūtur manifeſtata gloria Chriſti. In Pſal.16. hac quoq; uita eorda iuſtorum quaſi altare incenſi, aureum ſplendida fulgent per mūditiam ſanctitatis, aromatibus referta deſideriorū ſpiritalium incendio flagrant amoris continui: & quaſi io proximo cœleſtis introitus poſitus, ſuauiſſimum ſuæ orationis uaporem iuxta ſancta ſanctorum ſuperna emittūt, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedēs. Quem aptiſſimè arca teſtamenti, quę erat intra uelum, deſignat, in qua urna erat aurea habēs māna, & uirga Aaron quæ Exod.37. fronduerat, & tabulæ teſtamenti. Ipſa nanq; ar Hebr.9. ca naturam humanitatis eius, urna mannæ plenitudinem diuinitatis, uirga Aaron potentiam ſacerdotij eius inuiolabilem, tabulę teſtamenti deſignant: quia ipſe legem dedit, quiq; etiam benedidictionem his qui legem faciunt, dabit. Bene templum præ foribus oraculi quadraginta eubitorum erat longitudinis, quādo in hac adhuc uita ieiunijs, & continētia nos caſtigari oportet, ut ad internæ dulcedinis ſatietatem peruenire mereamur. Namq; hoc numero caſtigationem uitæ præſentis ſignificare intelligit omnis, qui quadragenarium Moyſi, uel Heliæ, uel Exod.34. ipſius Domini ieiunium rectè intelligere nouit. 3.Reg.19. Bene ipſum oraculum, in quo arca per Cheru- Matth.4. bin gloriæ tegebatur, uiginti cubitos longitudinir, latitudinis & altitudinis habebat, qui numerus perfectiooem, ut diximus, geminæ dilectionis inſinuat: quia quicquid in hac peregrinatione pro Deo geritur, totum hoc in illa manſione patriæ perennis, ubi magnificētia eius cōtinua beatorum ſpirituum laudatione ſuſtollitur, in ſola dilectionis amplitudioe perficitur. Erat & porticus ante templum uiginti cubito- 3.Reg.6. rum longitudinis, iuxta menſuram latitudinis templi, & decem cubitorum latitudinis, habēs oſtiū cōtra oſtiū templi ab oriēte: quæ uidelicet porticus illā ſanctę eccleſię plebē deſignat, quæ Dominicæ incarnationis tēpora præceſſit: nec tñ ab eiuſdē incarnationis fide uacua remanſit. Hoc eſt enim oſtiū porticus, cōtra oſtiū templi eſſe ad ortū ſolis, fidem populi prioris de Chriſto eandem eſſe quæ ſequeotis, eodemq; gratiæ orientis lumine cunctorum fidelium corda illuſtrari. Vnde bene in eadem porticu duæ colū- 3.Reg.7. næ ærec, maximi & mirandi operis circa oſtiū tēpli narrātur eſſe ſtatutæ, & his capitella quaſi opere lilij ſuperimpoſita. Columnæ enim ſtant ante oſtium templi: quia aduentum redempto- Ioan.10. ris noſtri qui ait, Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſaluabitur: præceſſerūt doctores egre- Galat.2. gij, de qualibus dicit Apoſtolus, Iacobus & Cephas & Ioannes, qui uidebantur columnę eſſe, qui eidem aduentui eius teſtimonium perhiberent. Vna enim à dextris oſtij, alia ſtabat à ſiniſtris: quia & populo Iſrael, qui tunc diuina fide & charitate calebat, incarnationem ſui redemptoris futuram pręcinebant: & non minus gentibus, quæ adhuc quaſi ad aquilonē poſitæ perfidiæ frigore torpebant, eiuſdem redemptoris

ingreſſum prædicabant eſſe pandēdum. Quod uerò capitella columnarum quaſi opere lilij fabricata erant, ſignificat quia tota prędicationis eorum ſumma, de claritate perpetuæ beatitudinis inſonuit: eiusq́ uidēdam gloriam ſuis auditoribus promiſit, qui æternus ante ſecula Deus exiſtēs, homo factus eſt in fine ſeculorū, ut quaſi flos lilij interius colorem auroſum, exterius haberet candidum. Quid namq; auri rubor in candore, niſi fulgor eſt diuinitatis in homine? Quē uidelicet hominem & prius uirtutibus clarum oſtendit, & poſt mortem niueo incorruptionis ſplendore ueſtiuit. Hæc nos, fratres chariſsimi, in præſentis feſti noſtri gaudiū de ſtructura tēpli pauca ex pluribus fraternitati ueſtræ expoſuiſſe libuit, quatenus & miranda terreſtris domus Domini fabrica delectaret auditū, & hæc ſpiritaliter intellecta mentes noſtras ardentius ad amorem ſupernæ habitationis erigeret. Diligamus ergo, fratres mei, toto corde decorē domus æternæ, quam ex Deo habemus in cœlis, & de loco tabernaculi gloriæ eius ſedulò cogitare, ac nos alter utrū admonere curemus. Vnū ante omnia petamus ab eo, & hoc infatigabili intētione quæramus, ut inhabitare mereamur in domo eius omnibus diebus uitæ noſtræ, hoc eſt, perenni uita ac luce felices. Non autē ſpernit neq; deſpicit preces pauperū, quando hoc quod diligit ipſe, precamur: ſed clemēter exaudiens donabit nos uidere bona ſua in terra uiuentium Chriſtus Ieſus Dominus noſter, qui uiuit & regnat in æuum.

HOMILIA EIVSDEM IN DEdicatione eccleſiæ Ioan. 10.

IN illo tēpore facta ſunt encænia in Hieroſolymis, & hyēs erat, & ambulabat Ieſus in tēplo in porticu Salomonis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

AVdiuimus ex lectione Euangelica, fratres chariſsimi, quia facta ſunt encænia in Hieroſolymis. Encænia autem uocabātur ſolennia dedicationis templi, quæ populus Dei ex antiqua patrum traditione per annos ſingulos celebrare conſueuerat. Quorum ueſtigia nos hodie iuxta morem Chriſtiani orbis ſequētes, annuam dedicationis eccleſiæ noſtræ diē diuinis laudibus & uigilijs ſtuduimus agere ſolēnem. Et hanc nos feſtiuitatem eo maiore deuotione celebrare oportet, quo eā redēptori noſtro gratiſsimā eſſe cognouimus, adeò ut in illa ipſe tēplum ingredi, & ſermonē facere ad populū, ac diuinitatis ſuæ ſacramēta pandere dignatus ſit.

Facta ſunt, inquit, encænia in Hieroſolymis, & hyems erat, & ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis.] Si ergo uoluit in tēplo ambulare, in quo caro & ſanguis brutorum animaliū offerebatur: multo magis noſtrā orationis domum, ubi carnis ipſius ac ſanguinis ſacramenta celebrantur, uiſitare gaudebit. Si perambulare nō deſpexit porticū, in qua rex quondam mortalis ac terrenus quāuis potentiſsimus & ſapientiſsimus, adorandū ſtare ſolebat, quanto magis penetralia cordiū noſtrorum inuiſere atq; illuſtrare deſiderat, ſi tamen ea porticum eſſe Salomonis, hoc eſt, ſi ea timorem ſuum quod eſt initium ſapientiæ habere perſpexerit. *Pſal. 110. Eccleſ. 1.* Neq; enim putādum eſt, quia domus ſolummodo, ad quam ad orandum, uel ad myſteria celebranda cōuenimus, templum ſit Domini, & non ipſi qui in nomine Domini conuenimus, multo amplius templum eius & appellemur, & ſimus, cū manifeſtè dicat Apoſtolus: Vos enim eſtis templum Dei uiui, ſicut dicit Deus, Inhabitabo in eis, & inter illos ambulabo. *2. Cor. 6. Leuit. 26.* Si ergo templum Dei ſumus, curemus ſolerter, & bonis actibus ſatagamus, ut in eodē ſuo templo ſępius ipſe & uenire, & manſionem facere dignetur. Caueamus hyemis exemplū, ne uidelicet corda noſtra Dominus adueniens à charitatis ardore torpentia reperiat, & ideo ea citius auerſatus relinquat. Quid enim pertinuit ad euangeliſtam hyemis tempus commemorare, niſi quia duritiam perfidiæ Iudæorum per aſperitatem aurarum uoluit deſignare brumalium: & quia plurimis eorum quos tunc in templo inuenit, congruebat ſermo quem dixit: Quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum: *Matth. 24.* Sicut etiam ſubſequēter apertè denunciat, dicens:

Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant: Quouſq; animam noſtram tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm.] Non enim hæc ueritatem fidei quęrendo, ſed illi quē interrogabant inſidiando, & calumniā ſtruendo dicebant. Chriſtum namq; quem fides orthodoxa uerum Deum, uerum confitetur & hominem, illi purum tātummodo hominem futurū, non autem & Deum eſſe credebant: memores uidelicet, quia de humanitate illius iurauit Dominus Dauid de fructu uentris eius, ſedere ſuper ſedē ſuam: *Pſal. 131.* ſed obliti quòd ipſe de diuinitate ſua per eundem Dauid cecinit dicens, Dominus dixit ad me, filius meus es tu. *Pſal. 109.* Credebant ergo Chriſtum de ſtirpe Dauid naſciturum, & regem cæteris omnibus excellentiorem eſſe uenturum: qua etiam dementia poſteri eorum uſq; in præſens tempus, & donec Antichriſtum pro Chriſto ſuſcipiant, errare nō ceſſant. Et ſi ſe Dominus Ieſus Chriſtum eſſe reſponderet, cogitabant eum tradere poteſtati præſidis puniendū, quaſi contra Auguſtum repugnās, illicitum ſibi uſurparet imperium. Sed ipſe noſtrę ſaluti conſulens, propter quos hæc ſcribenda erant, ita reſponſum temperauit ſuum, ut & calumniatorū ora concluderet: & quia Chriſtus eſt, fidelibus aperta uoce proderet. Illi enim de homine Chriſto quærebāt, ipſe autē diuinitatis ſuę qua æqualis eſt patri, palàm myſteria narrat. Circundemus ergo & nos eum, chariſsimi, nō ſicut Iudęi inſidijs appetēdo, ſed ut fideliſsima domus eius placidā illi in nobis ſedem parando, de quibus meritò dicatur: Sāctificauit tabernaculū ſuum altiſsimus, Deus in medio eius non commouebitur. *Pſal. 45.* Petamus eū nō ut illi inſaniēdo, quouſq;

animam

animā noſtram tollis, Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm, Sapienti. (Quid enim ueſanius, quàm ut magiſtrum ueritatis ideo ſibi animam tolleret, quærerent, qûia non eis incredulis & contradicentibus apertè ſuæ maieſtatis arcana reſerauit) ſed ut ſcriptura admonet, ſentiēdo de illo in bonitate & ſimplicitate cordis quęrendo illū: quoniam inuenitur ab his, qui non tentāt eum, apparet autem illis, qui fidem habent in illum. Dicamus ei ſupplices, quia tu es Chriſtus, te filiū unigenitum Dei patri & ſpiritui ſancto coæternum eſſe, & conſubſtantialem in diuinitate noſtrę ſubſtantiæ participem, ex tempore factum eſſe cognouimus: da ut quod interim pia fide ueneramur, plena in futuro uiſione ſpeculemur. Hęc eſt etenim unica animę noſtrę ſalus & uita, tuū perpetuum uultum, tuā cernere lucē. Nec dubitandum, quia rogantes exaudiet nos, quādo quod ipſe pręcepit, rogamus: quòd dare ipſe deſiderat, intenta mente poſcimus. Quomodo enim piè ſupplicantibus famulis negare credendus eſt bona, quæ etiam rebellibus ultrà quàm petebant, aperire non renuit? Qui cum illum an homo, an Chriſtus eſſet, interrogarēt, ipſe non hominē tantum, ſed etiā Deum Chriſtum, & Dei filium ſe eſſe non tacuit. Reſpōdit enim eis, dicens:

Loquor uobis, & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me. Sed uos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis.] Qui ergo ſe in nomine patris opera ſua facere teſtatur, profectò quia filius Dei ſit, credēdus inſinuat. Sed illi duplici reatu tenētur obnoxij, qui nec uerbis quæ locutus eſt, nec factis, quibus ueritatem uerborum aſtruebat, ad fidem poterant inuitari. Meritoq; ex ouibus eius non eſſe dicuntur, quia non ouina ſimplicitate paſtorem bonum ſequi, ſed ferina potius rabie ſatagebāt perſequi. Verum, quia ſunt nonnulli, qui fidem uerbotenus ſeruant, & habitu ouium beluina corda prætexunt, ſubſequenter ipſe paſtor, quæ ouium ſuarum uita, quæ ſit merces, edocet:

Oues meæ uocem meam audiunt, & ego agnoſco eas, & ſequuntur me, & ego uitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.] Quicunq; ergo æternum declinare interitum, ac uitam deſiderat uidere perpetuā, uocē Chriſti neceſſe eſt non ſolum audiendo & credendo, ſed & bene uiuendo ſequatur. Quòd autem ſe oues ſuas cognoſcere dicit, eligere utiq; & ad regnum cœleſte prædeſtinare ſignificat. Prouerb. 4. Vnde Salomon ait: Vias quę à dextris ſunt, nouit Dominus. 1. Cor. 14. Et e contrario de reprobis Apoſtolus: Qui autem ignorat, inquit, ignorabitur. Pulchre autem de his, qui audirēt uocem eius, Sapient. 3. & ſequerentur, ait: Et ego uitam æternā do eis, & non peribunt in ęternū. Viſi ſunt namq; martyres oculis inſipientium mori, uiſi ſunt perire, cum mortalem uitā diuerſis pœnarū generibus ſubacti amitterent: ſed non peribāt in ęternum, non uidebant mortē in ęternum: qui mox ſoluti carcere carnis, debita ſuo certamini præmia ſortiuntur. de quibus adhuc apertè ſubditur:

Non rapiet eas quiſq; de manu mea.] Nitebātur quippe perſecutores impij rapere pios Chriſti confeſſores de manu eius, quando uel eos ad negādam fidem tormentis cogebāt, ut animas eorū alienas redderent à Chriſto, uel à morientibus uicti nihilominus exanima eorum corpora aut in aquas diſſoluenda, aut in ignem comburēda iactabāt, ut quaſi Chriſto reſuſcitādi ea facultatē tollerēt. Sed nemo rapiebat eas de manu eius, cui ſicut ipſe alibi ait, Oīa mihi tradita ſunt Matth. 11. à patre, quia & certantes ut uincant adiuuat, & uictores ut perpetuò regnent coronat, & eiſdē etiam carnem in qua certauerūt, immortalem ſuo tempore reddet. Quibus uerbis eorū quoq; temeritatem, qui ſibi laqueos mortis parabant redarguit: manifęſtè inſinuās, quia ſtultiſsimè de eius perditione dolis agerēt, qui uitam dare poſſet immortalē, cui nemo raperet aliquē de his quos ſuos eſſe ante ſecula prænoſſet. Sed ne hęc loquēdo ſuā uideretur gloriā quęrere, totā ſuā potentiā ad patris gloriā referri, cū ſubiūgit.

Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus eſt.] Maius aūt omnib. quod mediatori Dei & hominū homini Ieſu Chriſto pater dedit, hoc eſt, ut ſit unigenitus eius filius in nullo gignenti, uel natura diſsimilis, uel uirtute inferior, uel tēpore poſterior. Quā uidelicet æqualitatē ipſe Dn̄s in diuinitate habuit, priuſq; mūdus eſſet apud patrē, nec in humanitate ex tēpore incarnatiōis accepit.

Et nemo poteſt rapere de manu patris mei.] Suprà de ouibus ſuis dicit, Non rapiet eas quiſquam de manu mea: & nunc ſubiungit, Et nemo poteſt rapere de manu patris mei: apertè dans intelligi, unam atq; indiſsimilem eſſe manū, hoc eſt, uirtutem ſuam & patris, atq; ideo Chriſtum ſe fore credendum, qui non ſicut cæteri ſanctificatus per gratiam ex tempore, ſed uerus ſemper extiterit Dei filius. Quod etiam ſequenti ſententia luce clarius aperit, dicens:

Ego & pater unum ſumus.] Vnum, inquit, ſumus, una nobis ſubſtantia, una diuinitas, una ęternitas, perfecta ęqualitas, diſsimilitudo nulla. Quibus profectò uerbis non præſentē ſolummodo Iudæorum quæſtionem, quia an ipſe eſſet Chriſtus interrogabāt, explicauit: ſed etiam hæreticorū perfidiam, quā futuram præuidit, quātum ſit execranda monſtrauit. Fotinus enim dicit, Chriſtus homo eſt tantū, Deus non eſt. At cum ipſe dicat, Ego & pater unum ſumus: manifeſtè patet, quia unū cum Deo patre ſubſtantialiter homo purus eſſe non poteſt. Et quia Chriſtus idem quod pater eſt, cauēda hęreſis Fotini, qui hunc credi Deū prohibet. Arrius autē, Chriſtus inquit, factus à Deo, non ex Deo natus eſt: & ideo minor patre credēdus eſt. Cui cōtradicēs ipſe, Ego, inquit, & pater unum ſumus. Quis enim non facile uiderit, quia nulla creatura unū cum illo qui omnia creauit, naturaliter exiſtere poſsit? Et quia naturaliter Chriſtus unum cum patre eſt, damnanda eſt Arrij peruicacia, qui illum creaturam affirmat. Porrò Sabellius, Non ſunt, inquit, duæ perſonæ patris & filij cōfitendæ, ſed ipſe pater quando uult pater eſt, quando uult filius eſt, quando uult ſpiritus ſan-

ctus eſt, ipſe tamen unus eſt. Quem memorata
ſententia filius ipſe condemnat. Conſtat enim,
quia ego & pater de una perſona dici non potu
it, ſumus de uno, dici non cõgruit. Quapropter
etiã Sabellij errore cum cæteris abiecto, ſequen
da nobis eſt apoſtolica beati Petri fides, qua Do
Matth. 16. minum confeſſus, ait: Tu es Chriſtus, filius Dei
uiui. Hæc de lectione Euangelica prout Domi-
nus donauit, explanando tranſcurrimus: ſed li-
bet adhuc de enceniorum ſolennitate, quam &
tunc Hieroſolymitæ, & nos hodie celebramus,
fraternitati ueſtræ latius diſſerere. Hoc autẽ in
primis notandum eſt, quòd encænia, quæ in le-
ctione Euangelica facta cognouimus, nõ ad pri
mam dedicationem templi, ſed ad ultimam per
tinent, quod ex eo facile colligitur, quia hyeme
facta referũtur. Prima ſiquidem eius dedicatio
à Salomone, tempore autumni, media à Zoro-
3. Par. 7. babel, & à Ieſu ſacerdote, tẽpore ueris, ultima à
1. Eſdr. 6. Iuda Machabæo, tempore hyemis eſt facta, quã
1. Mac. 4. do ſpecialiter conſtitutum eſſe legitur, ut eadẽ
dedicatio per omnes annos in memoriam ſolẽ-
nibus reuocaretur officijs, iuxta quod ad tẽpus
Dominicæ incarnationis obſeruatũ fuiſſe, mo-
dò cum legeretur euangelium, audiuimus. Hęc
autem fuit cauſa ſecundę & tertię dedicationis,
quia Salomon quidem templi opus, quod Do-
mino Deo condidit, ſeptem annis perfecit: octa
uo autem anno, hoc eſt, decima die menſis ſepti
mi, qui à nobis October appellatur, in magna
regni gloria dedicauit: quę uidelicet dies & an
tea per legem erat ſtatuta ſolennis, ita ut in ea
Leuit. 16. 23. tabernaculum omne per ſingulos annos maio-
Lucæ 1. ribus hoſtijs expiari deberet. Denique Zacha-
rias pater beati Ioannis baptiſtę, eiſdem expia
tionibus ad altare deſeruiens, adueniẽte ange-
lo de Dominicæ myſterio natiuitatis, gaudioq;
4. Reg. 25. humanæ ſaluationis inſtruitur. Sed templum
2. Par. 36. hoc poſt annos quadringentos triginta incen-
derunt Chaldæi, & Hieroſolymorum urbe de-
ſtructa, populum Iſrael in Babyloniam adduxe
re captiuum: qui poſt annos ſeptuaginta regnã
tibus Perſis in patriã remiſſus, rurſusq; ædifica
tum eſt templum per annos quadraginta ſex,
1. Eſdr. 5. & tertia die menſis duodecimi, quem nos Mar
tium uocamus, opus ad finem uſq; perductum.
Cui uidelicet tunc operi præfuerunt duces ple-
bis ſtrenuiſſimi, ut diximus, Zorobabel de re-
gio genere, & Ieſus ſacerdos magnus. Sed &
prophetę Aggęus & Zacharias adiuuãtes eos,
atq; aduerſus inſidias hoſtium opus impedien-
tium cor populi roborãtes. Inde poſt annos fe-
rè trecentos & quinquaginta ſex, rex Græcorũ
1. Mach. 1. nefandiſſimus Antiochus, fraude capta Hieru
ſalem, templum idem ſordibus idolorum profa
nauit, auferens inde & confringẽs altare Domi
ni aureum, menſam propoſitionis, candelabrũ
2. Mac. 6. luminis, & cætera templi uaſa aurea, quæ inue-
nire potuit: ſed & in templo Iouis ſimulachrum
ſtatuens, populumq; tormentis ad ſacrificandũ
idolis cogens. Qua perſecutione multi de popu
lo pro diuinę legis cuſtodia trucidati ſunt, inter
quos & mater illa ſeptẽ filiorum merito famo-
ſa nobiliſſimam pro Domino cum ſobole mar
tyrij meruit coronam. Sed Iudas Machabæus 1. Mac. 9.
cum de genere eſſet ſacerdotali, collecto exerci
tu iuſtorum aduerſus Antiochi duces arma ar-
ripiens, eosq; de Iudæa expellens, perſecutionis 1. Mac. 4. 5.
grauiſſimæ finem impoſuit, ac templum ab ido
lorum imaginibus emundans, noua rurſus alta
ria, & cætera uaſa uel ornamẽta faciens, atq; in
templo imponens dedicauit ea ſimul cum tem
plo q̃d purificauit, & renouauit uiceſimaquin-
ta die menſis noni, qui apud nos uocatur Decẽ
ber, & ad hyemen pertinere nulli dubium con
ſtat: ſtatuitq; decretum, ut prædiximus, annis
ſingulis diem enceniorum, id eſt, innouationis
dedicationis templi feſta deuotione celebrari.
Quæ profectò omnia ſicut Apoſtolus docet, in 1. Cor. 10.
figura facta ſunt noſtri, & propter nos utiq; ſcri Eſaiæ 9.
pta, ideoq; nobis ſolertius ſpiritali ratione di-
ſcutienda. Salomon quippe rex, qui interpreta
tur pacificus, ipſum redemptorem noſtrum ty-
picè deſignat, de quo Eſaias ait: Multiplicabi-
tur eius imperium, & pacis non erit finis. Tem
plum quod ædificauit, catholica eius eccleſia
eſt, quam de uniuerſis per orbem credentibus,
quaſi de uiuis lapidibus in unã ſuæ fidei & cha-
ritatis compaginem aggregat. Quòd autem ſe
ptem annis ędificatum eſt, templum ſignificat:
quia per totum huius ſeculi tempus, quod ſeptẽ
diebus euoluitur, ſanctæ ſtructura eccleſiæ cre-
ſcere nunquam deſinit. Quòd autem octauo an
no dedicatum eſt, & celeberrima illa ac maxi-
ma ſolennitas à Salomone rege cunctis filijs Iſ-
rael tempore completæ dedicationis exhibita
inſinuat myſticè, quia perfecto in fine mũdi nu
mero electorum diu deſideratæ immortalitatis
eſt futura feſtiuitas: & peracto uniuerſalis reſur
rectionis miraculo, mox omnes qui ad pacifici
regis ueriſſimi Salomonis regnum pertinent,
ęterna cũ Deo gaudia patrię cœleſtis intrabũt.

HOMILIA ALIA IN DEDI- catione eccleſiæ. Lucæ 19.

*IN illo tempore ingreſſus Ieſus perambulabat Hiericho. Et ec-
ce uir nomine Zachæus, & hic princeps publicanorum, & i-
pſe diues, & quærebat uidere Ieſum quis eſſet, & nõ poterat præ
turba, quia ſtatura puſillus erat. Et præcurrens aſcẽdit in arborẽ
ſycomorũ, ut uideret illum, quia inde erat trãſiturus. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EA- DEM LECTIONE.

QVę impoſſibilia ſunt apud homines, poſſi Matth. 19.
bilia ſunt apud Deum. Ecce enim came- Marc. 10.
lus depoſita gybbi ſarcina per foramen acus
tranſit, hoc eſt, diues & publicanus relicto one-
re diuitiarum, contempto cenſu fraudium, an-
guſtam portam arctamq; uiam, quæ ad uitã du
cit, aſcendit. Qui mira deuotione fidei ad uidẽ-
dum Saluatorẽ, quod natura minus habuerat,
aſcẽſu ſupplet arboris: atq; ideo iuſtè, quamuis
ipſe rogare non audeat, benedictionem Domi-
nicæ ſuſceptionis quam deſiderabat, accipit.

Myſtice

Myſticè autem Zachæus, qui interpretatur iuſtificatus, credentem ex gentibus populũ ſignificat: qui quanto curis ſecularibus occupatior, 1.Cor.6. tanto flagitijs deprimentibus erat factus humilior. Sed ablutus eſt, ſed ſanctificatus, ſed iuſtificatus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri, qui intrantē Hiericho Saluatorem uidere quærebat, ſed præ turba nõ poterat. Quia gratię fidei, quam mundo Saluator Luc.19. attulit, participare cupiebat: ſed inolita uitiorũ Marc.10. cõſuetudo ne ad uotum perueniret, obſtiterat. Eadem nanq; turba noxiæ conſuetudinis, quæ ſupra cæcum clamantem ne lumen peteret, increpabat, etiam ſuſpiciētem publicanum ne Ieſum uideat, tardat. Sed ſicut cæcus turbarum uoces magis ac magis clamando deuicit, ita puſillus neceſſe eſt turbæ nocentis obſtaculum altiora petendo tranſcendat, terrena relinquat, arborem crucis aſcendat. Sycomorus nanq;, quę eſt arbor folijs moro ſimilis, ſed altitudine præſtãs, unde & à Latinis celſa nuncupatur, ficus fatua dicitur. Et eadem Dominica crux, quæ credentes alit ut ficus, ab incredulis irridetur ut fatua. 1.Cor.1. Nos enim prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtulticiam: ipſis uerò uocatis Iudæis atq; gentibus Chriſtum Dei uirtutem & Dei ſapiētiam. Quã uidelicet arborē puſillus ſtatura Zachæus quo exaltari poſſit, aſcendit, dum quilibet humilis & propriæ conſcius infirmitatis, confidens in Galat.6. Domino proclamat: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. Aſcēſa autem ſycomoro tranſeuntem propè Dominum cernit: quia per hanc laudabilem fatuitatem, etſi necdũ ut eſt ſolidè, iam tamē raptũ, & quaſi in tranſitu luci ſapientiæ cœleſtis intēdit.

Et cum ueniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus uidit illum.] Perambulans Hiericho Saluator, uenit ad locũ ubi præcurrens Zachæus ſycomorum conſcenderat: quia miſſis per mundum ſui uerbi præconibus, in quibus ipſe nimirum & loquebatur & ibat, uenit ad populum nationum, qui paſſionis eius fide iam ſublimis exiſtens, etiam diuinitatis eius ardebat agnita facie beari. Suſpiciens uidit illum, quia per gratiam fidei à terrenis cupiditatibus eleuatum, turbiſq; infidelibus pręeminentem elegit. Videre enim Dei, eligere uel amare eſt. Vnde eſt illud: Oculi Domini ſu- Pſal.33. per iuſtos. Nam & nos quæ amamus uidere, ab his quæ execramur, intuitum feſtinamus auertere. Vidit ergo Ieſus uidentem ſe, quia elegit eligentem ſe, & amauit amantem. Hunc ſanè ordinem proficiendi, hoc eſt, per fidem Dominicę incarnationis ad cognitionem diuinitatis perueniendi, quaſi ſycomorum Ieſu faciem ſpeculandi doctor egregius oſtēdit, cum ait: Non enim iudicaui ſcire me aliquid inter uos niſi 1.Cor.2. Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum. Itemq; a- Hebr.5. lijs exprobrans, Facti eſtis, inquit, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo. Lac infirma temporariæ diſpenſationis, ſolidum cibum ardua perpetuæ maieſtatis appellans.

Et dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.] Manebat aliquãdo Dominus in domo principis phariſæorum, hoc eſt, in Iudæorum ſynagoga docebat: ſed quia non baptizatum ante prandium, ſabbato curantem, publicanos & peccatores recipientem, contra auaritiam diſputantem, & cætera digna Deo gerentem lingua uenenata carpebant, pertæſus eorum facinora diſceſſit, & aufugit dicens: Re- Matth.23. linquetur uobis domus ueſtra deſerta. Hodie autem in domo puſilli Zachæi oportet illum manere, hoc eſt, nouę lucis gratia coruſcante in humili credentium nationum corde quieſcerē. Quod autē deſcendere de ſycomoro Zachęus, & ſic in domo ſua Chriſto manſionem pręparare iubetur, hoc eſt quod Apoſtolus ait: Quia & 2.Cor.5. ſi cognouimus ſecũdum carnem Chriſtum, ſed iam nunc non nouimus. Et ſi enim mortuus eſt ex infirmitate, ſed uiuit ex uirtute Dei.

Et cum uiderent omnes, murmurabant dicentes, quòd ad hominem peccatorem diuertiſſet.] Manifeſtũ eſt Iudæos ſemper gentium odiſſe ſalutem. Scriptum eſt enim: Sequenti uerò ſabbato penè uniuerſa ciuitas conuenit audire uerbum Dei. Actu.13. Videntes autem turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant ijs, quæ à Paulo dicebantur. Et ali- Actu.11. bi, fideles etiam fratres aduerſus apoſtolorum principem diſceptabant dicentes: Quare introiſti ad uiros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

Stans autem Zachæus dixit ad Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.] Alijs calumniantibus hominem peccatorem, ipſe Zachæus ſtans, id eſt, in ea quam cœperat fidei ueritate perſiſtēs, non ſolum ſe ex peccatore conuerſum, ſed etiã inter perfectos probat eſſe conuerſatum. Dicēte enim Domino, Si uis perfectus eſſe, uade, Matth.19. uende omnia quæ habes, & da pauperibus, quiſquis ante conuerſionem innocenter uixit, omnia conuerſus poteſt dare pauperibus. At Leuit.6. qui aliqua fraude ſuſtulit, primò hæc iuxta legem reddere, deinde quod ſibi remanſerit, debet dare pauperibus. Ac ſic & ipſe, qui ſibi nil retinet, omnia ſua diſpergit, dat pauperibus, iu- Pſal.111. ſticia eius manet in ſeculum ſeculi. Et hæc eſt ſapiens illa ſtulticia, quam de ſycomoro publicanus quaſi fructum uitæ legerat, rapta uidelicet reddere, propria relinquere, uiſibilia contemnere, pro inuiſibilibus etiam mori deſiderare, ſeipſum abnegare, & eius qui necdum uideatur Domini ueſtigia ſequi concupiſcere.

Ait Ieſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt, eo quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.] Filius Abrahæ dicitur Zachæus, non quia de eius ſtirpe generatus, ſed quia eius eſt fidem imitatus: ut ſicut Abraham terram, cognationem, domumq; paternam ob ſpem futuræ hæreditatis Domino iubēte deſeruit: ita & ille quo theſaurum in cœlis acquireret, bona ſua pauperibus partienda relinqueret. Et pulchrè dicit. Et ipſe, ut non ſolũ eos Geneſ.12. qui iuſti perſeuerãt, ſed & eos qui ab iniuſticia

reſipiſcunt, ad filios promiſsionis pertinere declaret. Aliter: Salus quæ olim Iudæorum domum implebat, hodie populo nationum illuxit, eo quòd & ipſe populus filius ſit Abrahæ credendo in eum. *Galat.3.* De quo dicit Apoſtolus: Si autem uos Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis. *Rom.4.* Et ſicut alibi dicit, ipſe Abraham ſit pater circũciſionis non his tantùm, qui ſunt ex circumciſione, ſed & his qui ſectantur ueſtigia, quæ eſt in præputio fidei patris noſtri Abrahæ.

Venit enim filius hominis quærere, & ſaluare quod periè *Matth.9.* *rat.*] Hoc eſt quod alibi dicit, Non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores. Pius ſanè magiſter, qui murmurantibus turbis ſua myſteria non dedignetur exponere, adeò ſcilicet peccatorũ pœnitentiam non eſſe reſpuendam, ut ipſe Dei filius ob hanc maximè quęrendam ſit deſtinatus ad terras. Qui ut pietatis ſuæ nobis diſpenſationem inculcet, ſæpiſsimè ſe filium hominis appellat, commendans ſolicitè nobis quod factus eſt benignè pro nobis.

IN DIE SANCTO NATIVITAtis diui Ioannis Baptiſtæ. Lucæ 1.

IN illo tẽpore Elizabeth impletũ eſt tẽpus pariẽdi, & peperit filiũ. Et audierũt uicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus miſericordiã ſuã cũ illa, & cõgratulabãtur ei. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PRæcurſoris Domini natiuitas ſicut ſacratiſſima lectionis euãgelicæ prodit hiſtoria, *Matth.11.* multa miraculorum ſublimitate refulget: quia nimirum decebat, ut ille quo maior inter natos mulierum nemo ſurrexit, maiore præ cæteris ſanctis in ipſo mox ortu uirtutum iubare clareſceret. Senes ac diu infœcundi parentes dono nobiliſsimæ prolis exultant, ipſi patri quem incredulitas mutum reddiderat, ad ſalutandum nouæ præconem gratiæ os & lingua reſeratur. Nec ſolum facultas Deum benedicẽdi reſtituitur, ſed de eo etiam prophetandi uirtus augetur. Excitati fama facti omnes uicini admiratione ac metu percelluntur, omnium qui audiere, circunquaque ad aduentum noui prophetæ corda præparantur. Vnde meritò ſancta per orbem eccleſia, quæ tot beatorum martyrum uictorias, quibus ingreſſum regni cœleſtis meruere frequentat, huius tantummodo poſt Dominum etiam natiuitatis diem celebrare conſueuit. Quod nullatenus ſine euangelica autoritate in conſuetudinem ueniſſe credẽdum eſt: ſed attentius animo recondendum, quia ſicut nato Domino paſtoribus apparens angelus ait, Ecce euangelizo uobis gaudium magnum, *Lucæ 2.* quod erit omni populo, quia natus eſt uobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus: ita etiam angelus naſciturum Zachariæ prædicans Ioannem, Et erit, inquit, gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebũt. Erit enim magnus coram Domino. Iure igitur utriuſque natiuitas feſta deuotione celebratur, ſed in illius tanquam in Chriſti Domini, tanquam in Saluatoris mundi, tanquam in filij Dei omnipotentis, tanquam in ſolis iuſtitiæ natiuitate, omni populo gaudium euangelizatur. In huius autem tanquam in præcurſoris Domini, in ſerui Dei eximij, in lucernæ ardentis & lucentis exortu multi gauiſuri memorantur. Iſte magnus coram Domino eſſe narratur: de illo propheta teſtatur, Quoniam magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non erit finis. *Pſal.47.* Iſte, peccatorum conſortia declinans, ab omni quod inebriari poteſt abſtinebat: ille inter peccatores conuerſatus peccati omnis immunis permanſit. Hic adhuc ex utero matris ſpiritu ſancto repletus eſt, in illo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, *Coloſſ.2.* q dono ſui ſpiritus ſedem ſibi uteri uirginalis in quo carnem ſuſciperet, ipſe conſecrauit. Iſte multos filiorum Iſrael ad Dominum ſuo tempore prædicando conuertit: ille multos quotidie de uniuerſis per orbem nationibus ad ſuam fidem & charitatem interius illuſtrando conuertere nõ deſiſtit. Hic in ſpiritu & uirtute Heliæ præceſsit ante illum, ut plebem eius aqua baptizãs ad ſuſcipiẽdum eum, ubi appareret, doceret eſſe perfectã: huic ſucceſsit ille in ſpiritu & uirtute Dei patris, *Lucæ 3.* ut plebem ſuam ſpiritu ſancto & igni baptizans ad uidẽdam faciem patris ſui donaret eſſe perfectam. Ioanne nato congratulabantur uicini & cognati genetrici illius, quia magnificauit Dominus miſericordiam ſuam cum illa: Domino autem nato congratulabantur eccleſiæ, *Pſal.101.* quia uenit tempus miſerendi eius, ſpiritus angelici qui ſunt uicini eius & cognati, ciues uidelicet eiuſdem patriæ cœleſtis, quam & ipſa expectat qui hymnũ gloriæ Deo canendo quid illa per orbem eſſet actura, priores ipſi de cœlis admonebãt. Rectè igitur natiuitas celebratur illius, qui talis potentia magnitudinis Domini cis propinquabat operibus. Rectè ortus illius ſolennitas colitur, cuius tanta eſt uitæ ſublimitas, ut quicquid illo ſublimius eſt, hoc iã hominis naturam tranſcendere dubium nõ ſit. Siquidem Dominus cum maiorem eo neminem in natis mulierũ eſſe dixiſſet, *Matth.11.* *Lucæ 7.* mox ſubdidit dicẽs, Qui autem minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo: ſeipſum uidelicet inſinuans, qui humana natiuitate poſterior Ioanne, ſed cœleſtis regni eſſet apice pręſtantior. Nec uacat à myſterio, quòd Ioãnis natiuitas cum dies decreſcere, Domini autem cum dies creſcere inchoant, facta memoratur. Huius etenim ſecretum diſtantiæ reuelat ipſe Ioannes, qui cum præ magnitudine uirtutum Chriſtus crederetur à turbis, Dominus autem præ infirmitate carnis à quibuſdam nõ Chriſtus, ſed eſſe propheta putaretur, Illum inquit, oportet creſcere, me autem minui. *1.Ioan.3.* Creuit quippe Dominus, quia per totum orbẽ fidelibus quòd Chriſtus eſſet, qui propheta credebatur, innotuit. Decreuit ac minoratus eſt Ioãnes, quia qui Chriſtus ęſtimabatur, quòd non Chriſtus ipſe, ſed præco Chriſti eſſet apparuit.

Digitized by Google

ruit. Ideoq́ iure nato Ioanne lux diurna minorari incipit, cuius ſama diuinitatis deſitura, & baptiſmus in breui erat finem accepturus. Iure etiam naſcente Domino abbreuiata dies ad crementum luminis redit: quia ille nimirum apparuit, qui lucem ſuæ cognitionis, quàm prius ſolet Iudęa, & hoc ex parte babebat, cūctis gentibus aperiret, ſuæ calorem dilectionia in totā mundi latitudinem diffunderet. Notandum autem, quòd hæc eadem beati Ioannis natiuitaa nonnullam habet ſimilitudinem aduentus Dominici, & gratiæ quam prædicare ueniebat. Nam & congruum ualde eſt, ut cui omnes prophetæ priorea & patriarchæ, uel naſcendo, uel moriendo, uel uiuendo, uel prædicando teſtimonium perbibuerunt, hunc multo ampliua præcurſor ſuus, qui plua quàm prophera extitit, non tantum in uita & paſsione, ſed in ipſa quoque ſua natiuitate deſignet. Quid eſt enim quòd ueteranis parentibus natus eſt Ioannes, niſi quia illius mox ſecura natiuitas ſignabatur, qui ſpiritalia noui teſtamenti proſerens arcana, carnalem legis & ſacerdotij ueteria obſeruantiam iam terminādam eſſe doceret? Quod enim antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. Quid quod muto patre, principe uidelicet tunc ſacerdotum, ortus eſt præcurſor Domini, niſi quia ipſo apparente Domino, lingua iam ſacerdotij ueteris magna ex parte à doctrina ſenſus ſpiritalis obmutuerat, ſolam literæ cuſtodiam curantibus ac docentibus ſcribis & legiſperitia, imò & ipſam literam pleriſque in locis per ſuas traditiones corrūpētibus, iuxta quod eis Dominus in Euangelio ſæpius improperare probatur? Et quid quod diu ſterili genitrice naſcitur, niſi quia lex, quæ auxilio ſacerdotalis officij ſpiritalem Deo ſobolē gignere iuſſa eſt, neminem ad perfectum adduxit, quia nimirum ſuis cultoribus regni cœleſtis ianuas aperire non potuit? Sed factus ſub lege autor ipſe legis ſterilitatis opprobrium legi abſtulit, qui hanc ſpiritaliter intelligendam monſtrauit, & ſupernæ beatitudinis gratiam, quæ in euangelio nūc apertiſsime lucet, in ea iam olim præfiguratam, & quaſi conceptam fuiſſe docuit.

Heb.8. Matth.15.23. Marc.7. Luce 11. Heb.7.

Et factum eſt, inquit, in die octauo, uenerunt circumcidere puerum, & uocabant eum nomine patris eius Zachariam. Et reſpondens mater eius, dixit: Nequaquam, ſed uocabitur Ioannes.] Ioannea interpretatur Domini gratia, ſiue in quo eſt gratia. Quo nomine & totam euangelicæ diſpenſationis gratiam quam prædicat, & ipſum ſpecialiter Dominum ſignat, per quem eadem gratia mundo donata eſt. Qui uerò natum puerum patris Zachariæ nomine magis, quàm Ioannem uocandum eſſe decernebant, eoa profectò figurant, qui Domino noua gratiæ munera declarante, cuperent cum potius cōſueta ſacerdotij ueteris edicta prędicare. Vnde bene Zacharias memor Domini interpretatur, quia uidelicet memoriam antiquæ obſeruationis, quę utique à Domino data eſt, figurate denunciat. Contendebant ergo de nomine nati prophetæ hi qui conuenerant, & Zachariam hunc uocari ſatagebant: at contrà mater uerbis, & pater ſcriptis, quia Ioannes magis appellandus eſt, aſtruebant. Quia fuere nonnulli cœleſtium ſacramentorum minus periti, qui in primordijs euangelij coruſcantis carnalia adbuc legalis ſacerdotij ſtatura ſimul obſeruanda eſſe decernerent, quos profectò ipſa legia doctrina de ſuſcipienda gratia Chriſti, quaſi Elizabeth de nomine Ioannis uiua uoce confirmat dicendo per legiſlatorem, Prophetam nobis ſuſcitabit Deua ueſter de fratribus ueſtris, tanquam meipſum audietis, iuxta omnia quæcunque locutus fuerit uobis. Ipſum quoque legale ſacerdotium tacitis ceremoniarum ſuarum typis, quaſi mutis literarum figuris, Zacharias eidem gratię naſcenti teſtimonium perhibet, quia nihil prorſus in omnibus ſacerdotij ueteris obſeruationibus actum uel dictum eſſe credendum eſt, quod non euangelij gratiam, ſi recte intelligatur, expreſſerit. Quod autem declarato poſtmodum & confirmato nomine Ioannia apertum eſt os Zachariæ, & loquebatur benedicens Deum: patet utique quia manifeſta per Apoſtoloa gratia noui teſtamenti, multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei, relictaq́ taciturnitate nociua ad confitenda, laudanda & prædicanda ſui dona redemptoris ſe deuota ſubmittebat. Et quidem in die circunciſionis Ioannis, quando & nomen accepit.

Deut.18. Act.6.

Factus eſt timor ſuper omnes uicinos eorum, & ſuper omnia montana Iudeæ diuulgabantur omnia uerba hæc.] Porrò in tempore Dominicæ reſurrectionis, ubi miſſo deſuper ſpiritu gloria nominis eius per Apoſtolos mundo innotuit, timor continuò ſaluberrimus non ſolum Iudæorum, qui erant uicini uel ſitu uidelicet loci, uel ſcientia legis, ſed & exterarum uſque ad fines terræ gentium corda concuſsit. Nec tantum montana cuncta Iudęę, uerùm etiam omnia mundani regni, mundanæ que ſapientiæ culmina uirtutis eiua fama tranſcendit: ita ut relicta ubique cultura ac uita priori ad percipienda fidei illius ſacramenta confluerent. Recte etenim circumciſionis dies Dominicæ reſurrectionis imaginem præfert, quia & hæc octaua die, hoc eſt poſt ſabbatum facta eſt: & ſicut illa à reatu perpetuæ mortis abſoluere ſolebat, ita iſta perfectam uitæ immortalis nouitatem & in autore noſtro exhibuit, & in nobis ſperandam monſtrauit. Quòd uero inter bæc Zacharias impletur ſpiritu ſancto, ac de redemptore noſtro ſimul & noſtra redemptione prophetat, ſignificat myſticè, quia multi de ſtirpe ſacerdotali, qui à confeſsione Chriſti diutius ora continuerant, poſtmodum per ſuſceptionem fidei illius ſpiritus ſancti uirtute replendi, dono prophetiæ ſublimandi, & magiſterij paſtoralis officio populis eſſent præferendi. Quāuis eadē acceptione ſpiritus & ꝓphetia Zacharię hoc quoq́ cōuenienter figurari credēdū eſt, quia tūc inſtaret tēpus quo fidelibus panderetur oēa legalis ſacerdotij ritus & ceremonias ſpiritali intus ſciētia & propheticis exuberare myſterijs, quæ mediatoris Dei & hominū

hominis

hominis Ieſu Chriſti uel diſpenſatione tempo-
rariæ uel æternę diuinitati teſtimonium ferrēt,
iuxta quod ipſe Iudęorum duriciam increpans,
Ioan.5. dicit: Si crederetis Moyſi, crederetis forſitā &
mihi. De me enim ille ſcripſit. Quid autem pro-
phetans, & benedicens Deum Zacharias dixe-
rit, audiamus.

*Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia uiſitauit & fecit re-
demptionem plebis ſuæ.*] In quibus profectò uerbis
notandū, quia beatus Zacharias quod inchoa-
tum & proximè futurum in ſpiritu præuiderat,
prophetico more quaſi iam factum eſſe narra-
bat. Viſitauit enim nos apparens in carne Do-
minus, quaſi longius à ſe recedētes, quos in pec-
catis poſitos quærere & iuſtificare curauit. Vi-
ſitauit quaſi medicus ægrotos, qui ut inuetera-
tum ſuperbiæ noſtræ languorem ſanaret, nouū
nobis ſuæ humilitatis exemplum adhibuit. Fe-
cit redemptionem plebis ſuæ, qui nos uenunda-
tos ſub peccato, & antiqui hoſtis ſeruitio addi-
ctos, dato ſui ſanguinis precio liberauit. Vnde
1.Cor.6. benignè nos hortatur Apoſtolus, dicēs: Empti
eſtis precio magno, glorificate & portate Deū
in corpore ueſtro. Plebis autem ſuæ dicit, nō uti-
que quam ueniens plebem ſuam reperit, ſed
quam uiſitando & redimendo ſuam fecit. Vul-
tis etenim audire, fratres mei, qualem inuene-
rit eam, qualem reddiderit. Finis cantici huius,
quod ob noticiam ſimul & prolixitatem ſui to-
tum charitate ueſtræ recenſere & explanare
longum duximus, apertè denunciat, dicens:

*Viſitauit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris &
in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in uiam pa-
cis.*] Inuenit ergo nos ſedentes in tenebris & in
umbra mortis, hoc eſt, longa peccatorum & i-
gnorantiæ cæcitate depreſſos, atq; hoſtis anti-
Ioan.8. qui fraude deceptos, obſeſſosq; erroribus. Ipſe
Ioan.14. etenim rectè mors & mendacium, ſicut econ-
trà Dominus ueritas uocatur, & uita. Attulit
autem nobis ueram cognitionis ſuæ lucem, ex-
cluſisq; errorum tenebris certum nobis iter pa-
triæ cœleſtis aperuit: direxit greſſus operū no-
ſtrorum, quatenus per uiam ueritatis, quā mō-
ſtrauit incedere, atq; ad manſionem perpetuæ
pacis poſsimus intrare, quam promiſit. Hæc igi-
tur dona, fratres chariſsimi, ſupernæ bonitatis,
hæc æternorum donorum promiſſa habentes
benedicamus & nos Dominum in omni tem-
pore, quia uiſitauit & fecit redemptionem ple-
Pſal.33. bis ſuæ. Semper laus eius in ore noſtro uerſe-
tur, ſemper eius & memoriam retineamus, &
in inuicem annunciemus uirtutes, qui de tene-
bris nos uocauit in admirabile lumen ſuum. E-
1.Petr.2. ius continuè flagitemus auxiliū, ut lucem ſcien-
tiæ quam contulit in nobis, ipſe conſeruet, at-
que ad perfectum uſque diem perducat. Et ut
digni ſimus exaudiri precantes, abijciamus ipſi
Rom.13. opera tenebrarum, & induamus nos arma lu-
cis. Sic etenim ſupplicantes concitè quæ deſide-
ramus accipimus, quia nimirum uerba deuotæ
orationis adiuuat manus piæ operationis. Et
quia beati præcurſoris hodie natalitia celebra-
mus, oportet ut quem ſalutis æternæ præco-
nem ſuſcepimus, hunc etiam noſtræ orationis
adiutorem quæramus. Ipſum itaq; intercedendo
rogemus impetrare, ut ad eum cui teſtimonium
perhibuit, lucem, uitam & ueritatem peruenire
mereamur Ieſum Chriſtum Dominum
noſtrū, qui uiuit & regnat cum patre in unitate
ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorū, Amē.

PARTIS HOMILIARVM AESTIualium Bedæ presbyteri,
Finis.

Bedæ presbyteri Homiliæ hyemales de tempore.

DOMINICA PRIMA aduentus Domini.

IN illo tempore cum appropinquaſſet Ieſus ad Lucæ 19.
Bethphage & Bethaniam, ad mōtem qui uoca- Matth.21.
tur Oliueti, miſit duos diſcipulos ſuos, dicens: Marc.11.
*Ite in caſtellum, quod contra uos eſt, in quod
introeuntes inuenietis pullum aſinæ alligatū,
cui nemo unquam hominum ſedit, ſoluite illum, & adducite. Et
ſi quis uos interrogauerit, quare ſoluitis, ſic dicetis ei, quia Do-
minus operam eius deſiderat.* Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

BEthphage erat uiculus ſacerdotum in mon-
te Oliueti: Bethania quoq; uillula ſiue ciui-
tas in latere montis eiuſdem, quaſi ſtadijs quin-
decim ab Hieruſalē, ſicut Ioannes euangeliſta
manifeſtat, ubi Lazarus eſt ſuſcitatus à mor-
tuis: cuius & monumentum eccleſia nunc ibi-
dem conſtructa demonſtrat. Bethphage autem
domus buccæ, Bethania domus obedientiæ di-
citur. Quas Hieroſolyma uenturus Saluator,
præſentiæ ſuę dignatione ſublimauit: quia mul-
tos ante paſsionem ſuam docendo, donis piæ
confeſsionis & obedientiæ ſpiritalis impleuit.
Quæ pulchrè ciuitates in monte Oliueti poſitę
referuntur, hoc eſt, in ipſo Domino, qui nos un-
ctione ſpiritalium chariſmatū, & ſcientiæ pie-
tatiſq; luce refouet. Vnde cū alibi diceret: Nō Matth.5.
poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita,
continuò ſubiecit: Neq; accendunt lucernam, Lucæ 11.
& ponūt eam ſub modio. Quia idem mons Oli-
ueti, id eſt, ſummus ſpiritalium diſtributor gra-
tiarum, qui ciuitatem ſuam ut emineat exaltat,
hanc quoq; oleo exultationis ut lucere poſsit,
inflammat. Et quia idem lumē ſub modio poni
noluit, miſit diſcipulos in caſtellū quod contra
eos erat. i. doctores qui indocta ac barbara to-
tius orbis litora, quaſi contra poſiti caſtelli mœ-
nia euāgelizādo penetrarēt, deſtinare curauit.
Rectè

Digitized by Google

Recte autem duo mittuntur: ſiue propter ſcientiam ueritatis, & mundiciã operis, ſeu propter geminæ dilectionis, Dei uidelicet & proximi ſacramentum, toto orbe prædicandum.

In quod introeuntes inuenietis pullum aſinæ alligatũ, cui nemo unquam hominum ſedit: ſoluite illum, & adducite. Et ſi quis uos interrogauerit, quare ſoluitis, ſic dicetis ei: Quia Dominus operam eius deſiderat.] Introeuntes mundũ prędicatores, inuenerunt populum nationum perfidię uinculis irretitum. Funiculis enim peccatorum ſuorum unuſquiſq; conſtrictus erat, nec ſolum Rom. 3. nationum, ſed & Iudæorũ. omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Vnde bene apud Matthæum aſina quoq; cum pullo alligata reperitur. Aſina quippe, quæ ſubiugalis fuit, & edomita iugum legis traxerat, ſynagogam ſignificat: pullua aſinæ laſciuus & liber, populum nationum demonſtrat: cui nemo unquam hominum inſedit, id eſt, nemo rationabilium doctorum frænum correptionis, quo uel linguã à malo cohibere, uel in arctam uitæ uiam ire cogeretur, nemo indumenta ſalutis, quibus ſpiritaliter caleſieret, utilia ſuadendo contulerat. Sederet namq; illi homo, ſi qui ratione utens, eius ſtulta deprimẽdo corrigeret. unde non immeritò poſſunt duo diſcipuli ad exhibenda Domino animalia deſtinati, iuxta parabolæ ſuperioris exẽplum, duo prædicatorum ordines, unua in gentes, alter in circumciſionem directus intelligi. Et notandum, quod tres euangeliſtæ, qui Græco ſermone ſcripſere, pullum tantummodo cõmemorant: Matthæus uerò ſolus, qui Hebræis Hebræoq; ſuum euãgelium deſcripſit eloquio, aſinam quoq; ſolutam & Domino refert adductam, ut eiuſdem etiam gentia Hebrææ, ſi pœnituerit, non deſperandam mõſtret eſſe ſalutẽ. Matth. 21. Soluite, inquit, & adducite. Quæcunq; enim ſol Ioan. 20. ueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.

Abierunt autẽ qui miſſi erant, & inuenerunt ſicut dixit illis, ſtantem pullum.] Marcus ſcribit pullum ante ianuam foris in biuio inuentum. Ianua autẽ ipſe eſt Ioan. 10. qui ait: Ego ſum ianua ouium, per me ſi quis introierit, ſaluabitur: & ingredietur & egredietur, & paſcua inueniet. Quibus uitę paſcuis iſte pullus, id eſt, populus gentium carebat, quãdo adhue extra hanc ianuam in biuio ligatus ſtabat. Et recte in biuio: quia non unam certus uitæ, fideiq; uiam tenebat, ſed plures dubioſq; ſectarum calles ſequebatur erroneus: de quibus apte ſubiungitur:

Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos: Quid ſoluitis pullum?] Multos quippe habebat dominos, qui non uno dogmati & ſuperſtitioni deditus, ſed pro libitu immũdorum ſpirituum ad 1. Cor. 12. uarios diuerſoſq; miſer raptabatur errores, ad ſimulachra muta prout ducebatur incedẽs. Deniq; uernacula quadam ſcripturę conſuetudine commune eſſe dicitur, quod immundum eſt, ſi Act. 10. cut & ad Petrum uox de cœlo dicit. Quod Deus mundauit, tu commune ne dixeris: Quia qui ſanctus eſt, ſolius Dei eſt, & cum nullo ei communis eſt: qui autem peccaror eſt & immũdus, multorum eſt. Multi enim dæmones poſſident eum, & ideo communis appellatur.

At illi dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet, & duxerunt illum ad Ieſum.] Qui ſoluendo pullo contradixerãt, audito Domini nomine quieſcunt: quia magiſtri errorum, qui uenientibus ad ſalutem gentium doctoribus obſiſtebant, eatenus ſuas tenebras defendere, donec miraculis atteſtantibus ueri poſſeſſoris ac Domini uirtus emicuit. At poſtquam fidei Dominicæ poteſtaa apparuit, cedentibus paſsim aduerſariorũ querelis, liber credentium cœtus, qui Deum corde portet, adducitur.

Et iactantes ueſtimẽta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Ieſum.] Veſtimenta Apoſtolorum uel doctrina uirtutum, uel ediſſertio ſcripturarum, uel certe eccleſiaſticorum dogmatum uarietates intelligi poſſunt, quibus illi corda hominũ ante nuda & frigida, quo Christo ſeſſore digna fiant, operiunt.

Eunte autem illo ſubſternebant ueſtimenta ſua in uia.] Portante Dominum aſino, diſcipuli ueſtimenta in uia ſtertunt. Quia proprij ſe corporis exuentes amictu, uiã ſimplicioribua Dei famulis ſuo ſanguine parant: ut uidelicet inoffenſo greſſu mentis Hieroſolyma, quò Ieſus ducit, incedant. Ieſus enim aſello inſidens Hieruſalem tendit, quãdo uel uniuſcuiuſq; fidelis animam regẽs, uidelicet iumentum ſuum ad pacis intimę uiſionem ducit: uel etiã cum ſanctæ eccleſię uniuerſaliter præſidet, eamq; in ſupernę pacis deſiderium aceendit. Quia uerò iuxta alios euangeliſtas non diſcipuli tantum, ſed & plurimi de turba ſternebant ueſtimenta ſua in uia, poſſunt per eos etiã hi deſignari, qui exempla martyrum ſecuti, corpora ſua per abſtinentiam edomant, ut Domino iter ad mentem parent, uel exempla bona ſequentibus præbeant.

Et cum appropinquaret iam ad deſcenſum montis Oliueti, cœperunt omnes turbæ deſcendentium gaudentes laudare Deum uoce magna.] Deſcendente de monte Oliuarum Domino, gaudentes laudãteſq; turbæ ſimul & ipſæ deſcendunt. Quia humiliato ſua ſponte miſericordiæ autore, neceſſe eſt eos qui miſericordia plurimum indigent, humilitatia eius ueſtigia quantum præualent imitari. Neceſſe eſt, inquam, nos intuentes quomodo Ieſus de monte Oliueti deſcendit, id eſt, cum in forma Dei eſſet humiliauit ſemetipſum, factus obediens uſq; ad Philip. 2. mortem, mortem autem crucis: humiliemur & ipſi ſub potenti manu eius, ut exaltari mereamur in tempore uiſitationis.

Super omnibus quas uiderãt, uirtutibus dicentes: Benedictus qui uenit rex in nomine Domini.] Multas quidem uirtutes Domini uiderant, ſed maxime Lazari reſuſcitationem, quæ nuper facta erat, ſtupebant: teſtimonium perhibẽte turba, quę erat cum eo, quando illum uocauit de monumento & ſuſcitauit à mortuis. Nam & propterea obuiam uenit ei turba, quia audierunt eum feciſſe hoc ſi Ioan. 12. gnum. Notandum eſt enim, non nunc primum uenientem de Galilæa Saluatorem, id eſt, ante quinq; dies Paſchæ Hieruſalem adiſſe, ſed anno præterito menſe ſeptimo illic ad diem feſtum Scenopegiæ ueniſſe, ſicut Ioannes memorat,

Digitized by Google

& exinde ſex menſibus continuis, hoc eſt, uſq;
ad diem Paſchæ quo paſſus eſt, modò Hieroſo/
lymis ſigna feciſſe, & docuiſſe, modò montem
Ioan. 8. Oliuarum aſcendiſſe, modò Iudæa expulſum
Ioan. 10. trans Iordanem abiſſe, modò in ciuitate deſer/
Ioan. 11. ti, quæ dicitur Effrem, manſiſſe cum diſcipulis,
nunquam tamen id temporis Galilæam fuiſſe
reuerſum. Super omnibus ergo, quas eum tan/
to tempore feciſſe uiderant, uirtutibus, turbæ
Deum laudant, dicentes:

Benedictus qui uenit rex in nomine Domini, pax in cœlo & gloria in excelſis.] Benedictus autem qui uenit rex
in nomine Domini, ſic potius accipiendum eſt,
ut in nomine Domini, in nomine Dei patris in
telligatur: quamuis poſsit intelligi etiam in no
mine ſuo, quia & ipſe Dominus eſt. Vnde alibi
Gen. 19. ſcriptū eſt: Pluit Dominus à Domino. Sed uer/
ba eius melius noſtrum dirigunt intellectū qui
Ioan. 5. ait: Ego ueni in nomine patris mei, & non ſu-
ſcepiſtis me: alius ueniet in nomine ſuo, hunc ſu
ſcipietis. Humilitatis enim magiſter eſt Chri/
ſtus, qui humiliauit ſemetipſum, factus obediēs
uſq; ad mortem. Non itaq; amittit diuinitatem,
quando nos docet humilitatem. Non autē rex
Iſraël Chriſtus ad exigendum tributum, uel fer
ro exercitum armandū, hoſteſq; uiſibiliter de/
bellandos, ſed rex Iſraël quòd mentes regat,
quòd in æternum conſulat, quòd in regnum cœ
lorum credentes, ſperantes, amanteſq; perdu/
cat. Dei ergo filius æqualis patri, uerbum per
quod facta ſunt omnia. Quòd rex eſſe uoluit Iſ/
raël, dignatio eſt, non promotio, miſerationis
indicium eſt, non poteſtatis augmentum. Qui
enim appellatus eſt rex in terra rex Iudæorum,
in cœlis eſt Dominus angelorum. Verum quia
Chriſtus in carne totius mundi propitiatio, &
hominum uidelicet & angelorum, illuxit, pul/
chrè ſibi inuicem in eius laude diſpenſationis
cœleſtia ſimul & terrena concinunt. Quo enim
naſcente cœleſtium uirtutum agmina Deum
laudantia decantant: Gloria in excelſis Deo,
& in terra pax hominibus, eo de mundi prin/
cipe triumphaturo, moxq; ſe cœlis reddituro,
mortales uicem laudis reponunt. Pax in cœ/
lo, & gloria in excelſis.

Homiliam eiuſdem ſuper eodem Euan/
gelio, quære in Dominica
Palmarum.

DOMINICA SECVNDA IN
Aduentu Domini Lucæ 21. Mat/
thæi 24. Marci 13.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA/
DEM LECTIONE.

SIcut Dominus in ſequentibus intimat, appa
rente uniuerſali iudicio cœlū & terra tranſi/
bunt, & ſicut in Ioannis Apocalypſi legimus, Apoc. 21.
mare iam non erit: merito eodem incumbente
iudicio, ſonitus maris & fluctuum confunditur,
terrarum orbis premētibus ſe inuicem colonia
inficitur, maxima cœli luminaria percuſsis hor
rore nouo radijs turbatā faciem uelant. Et quo-
modo impulſæ ad caſum arbores fragoris mo/
tuſq; ſui præmittere ſolent indicia, ſic termino
appropiante quaſi pauentia nutant ac tremūt
elementa. Ergo quod ait Matthæus, Sol obſcu- Math. 24.
rabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellę
cadent de cœlo, ipſam iudicij præſentiam ſigni
ficat, quando apparente ueræ gloria lucis, om/
nia mundi lumina tenebris umbriſq; comparā-
tur. Quod uerò dicit Lucas: Erunt ſigna in ſole,
& luna & ſtellis, præcurſores uicini eiuſdem iu
dicij quaſi nuncios indicat. E quibus eſt & illud Iohel. 2.
prophetæ: Sol uertetur in tenebras, & luna in
ſanguinem, antequam ueniet dies Domini ma
gnus & manifeſtus. Item quod Lucas ait: Et in Act. 2.
terris preſſura gentiū, ipſum eſſe reor quod An
tichum tempora deſcribens Matthęus dicit: E/ Math. 24.
rit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit
ab initio mundi uſq; modò, neq; fiet. Quod au-
tem Lucas ſubiungit præ cōfuſione ſonitus ma
ris & fluctuum, præco eſt illius quod inter cæ/
tera mutabilia ſeculi, Ioannes mare habitu/ Apoc. 8.
rum conſpexit.

Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ ſuperuenient uniuerſo orbi, nam uirtutes cœlorū mouebuntur.]
Credo ipſum iudicis aduentum hac ſententia
deſignari, quando iuxta alterius loci parabolā Math. 25.
omnes, hoc eſt, & prudentes & fatuæ uirgines
inſolito clamore ſuſcitatæ lampades ornant, id
eſt, ſua ſecum opera numerant, pro quibus ma/
ximo cum timore iam iamq; inſtantem æterni
diſcriminis expectant euentum. Nam eatenus
abſq; ullo timore iudicis uniuerſus penè orbis
acturus eſt, Apoſtolo atteſtante, qui ait: Cum e/ 1. Theſſ. 5.
nim dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus
eis ſuperueniet interitus. Tunc itaq; ſuperue/
niente uniuerſo orbi timore & expectatione
diſtricti examinis, multi qui in hoc mundo flo/
rere uidebantur, cum ſe ſine fructu conſpexe/
rint, areſcent. Tunc fides quæ ſine operibus ui/
xerat, probāre ſe iuſti iudicis igne marceſcet.
Nec mirum homines, hoc eſt, uel natura uel ſen
ſu terreſtres, ad eius iudicium turbari, cuius a/
ſpectum & ipſæ cœlorum uirtutes, hoc eſt, an/
gelicæ trement poteſtates, beato quoq; Iob at-
teſtante, qui ait: Columnæ cœli contremiſcunt, Iob 26.
& pauent ad nutum eius. Quid ergo faciunt ta-
bulæ, quando tremunt columnæ? Quid uirgula
deſerti patitur, cū cedrus paradyſi concutitur?

Et tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate.] In poteſtate & maieſta/
te uiſuri ſunt, quem in humilitate poſitum audi
re noluerunt, ut uirtutem eius tanto tunc diſtri-
ctius ſentiant, quanto nunc ceruicem cordis ad
eius patientiam non inclinant. Sed quia hęc cō
tra reprobos dicta ſunt, mox ad electorum con
ſolationem uerba uertuntur. nam ſubditur:

His autem fieri incipientibus, reſpicite & leuate capita ue-

ſtra, quo-

Digitized by Google

ſtra,quoniam appropinquat redemptio ueſtra.] Cum plagæ, inquit,mundi crebreſcunt,cum terror iudicij uirtutibus commotis oſtenditur,leuate uos capita, id eſt, exhilarate corda : quia dũ finitur mundus,cui amici non eſtis,prope fit redẽptio, quam quæſiſtis. In ſcriptura etenim ſacra ſæpè caput pro mente ponitur : quia ſicut capite reguntur membra,ita cogitationes mente diſponuntur. Leuare itaq; capita, eſt mentes noſtras ad gaudia patriæ cœleſtis erigere. Quòd autẽ calcari mundus ac deſpici debeat, prouida Dominus cõparatione manifeſtat. Nam ſequitur.

Et dixit illis ſimilitudinem : Videte ficulneam, & omnes arbores cum producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas:ita & uos cum uideritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.] Apertè ergo docet,quia ſicut ex fructu arborum uẽtura æſtas agnoſcitur, ita ex ruina mũdi propè eſſe cognoſcitur regnum Dei. Quibus profectò uerbis oſtẽditur,quia fructus mundi ,ruina eſt:ad hoc enim creſcit, ut cadat,ad hoc germinat,ut quæcunq; germinauerit,cladibus cõſumat. Bene autem regnum Dei æſtati comparatur:quia tunc mœroris noſtri nubila tranſeunt,& uitæ dies æterni ſolis claritate fulgeſcunt. Quæ omnia cum magna certitudine confirmantur,cum ſententia ſubiungitur, qua dicitur:

Amen dico uobis,quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.] Multum quippe commendat Dominus,quòd ita pronunciat : quodammodo (ſi dici fas eſt) iuratio eius eſt, Amen dico uobis. Amen enim interpretatur uerum, & tamen nõ eſt interpretatum , cum potuiſſet dici, Verum dico uobis:nec Græcus hoc interpres auſus eſt facere , nec Latinus. Sic mãſit, non eſt interpretatum,ut honorem haberet uelamento ſecreti: non ut eſſet negatum,ſed ne uileſceret nudatũ. Igitur uerum dico uobis,ueritas dicit,quæ utique etſi non diceret , mentiri omnino non poſſet. Tamen commendat, inculcat, dormientes quodammodo excitat,intentos facit. cõtemni non uult, Amen,inquiens,dico uobis, quia nõ præteribit generatio hæc , donec omnia fiant. Generationem autem aut omne hominum genus dicit,aut ſpecialiter Iudæorum.

Cœlum & terra tranſibunt,uerba autem mea nõ tranſibũt.] Cœlum quod tranſibit,non æthereum ſiue ſydereum, ſed aëreum, à quo & aues cœli & nubila cœli cognominantur, intelligere debemus,Petro atteſtante qui dicit : Quod cœli erant prius (1.Petr.3.) & terra de aqua , & per aquam conſiſtens uerbo Dei , per quæ ille tunc mundus perijt. Cœli autem qui nunc ſunt,& terra,eodem uerbo repoſiti ſunt igni reſeruati in die iudicij, & perditionis hominum impiorũ:apertè docens , quia non alij cœli ſunt igne perituri, quàm qui aqua perditi,hoc eſt,inania hæc, & nubiloſa uentoſi aëris ſpacia. Neq; enim aqua diluuij,quæ quin- (Geneſ.7.) decim tantũ cubitis montiũ cacumina trãſcendit,ultra aëris ætheriſq; confinia perueniſſe credenda eſt. Quocunq; autem peruenire potuit, (2.Petr.3.) eò nimirum,iuxta præfatam beati Petri ſententiam , & ignis iudicij perueniet. Si autem cœlũ & terra tranſibunt,mouere pòteſt quomodo dicat Eccleſiaſtes:Generatio præterit, & genera- (Eccleſ.1.) tio aduenit,terra uerò in æternum ſtat. Sed aperta ratione cœlum & terra per eam quam nunc habent imaginem,tranſeunt:attamẽ per eſſentiam ſine fine ſubſiſtũt. Præterit enim figura hu- (1.Cor.7.) ius mundi. Et ad Ioannem angelus:Erit, inquit, (Apoc.21.) cœlum nouum,& terra noua. Quæ quidem nõ alia condenda ſunt:ſed hęc ipſa renouãtur. Cœlum igitur & terra & tranſibit & erit:quia & ab ea quam nunc habet ſpeciem, per ignem tergetur , & tamen in ſua ſemper natura ſeruabitur. Vnde per Pſalmiſtã dicitur:Mutabis ea,& mu- (Pſal.101.) tabuntur. Quam quidem ultimã commutationem ſuam ipſa nobis nunc uiciſſitudinibus nũciant, quibus noſtris uſibus indeſinenter alternant. Nam terra à ſua ſpecie hyemali ariditate deficit,uernali humore uirideſcit:cœlum quotidie caligine noctis obducitur,& diurno claritate renouatur. Hinc ergo , hinc fideles quiſq; colligat, & interire hæc, & tamen per innouationem refici , quæ conſtat nunc aſsiduè, uelut ex defectu reparari.

DOMINICA III. IN ADVENtu Domini. Lucæ 7. Matth. 11.

IN illo tempore conuocauit duos de diſcipulis ſuis Ioannes , & miſit eos ad Dominum dicens: Tu es qui uenturus es,an alium expectamus? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NOn ſimplici corde,ut opinor,ſed inuidia ſtimulato diſcipuli Ioãnis ei Chriſti uirtutes & miracula narrãt. Nam & alibi ita apud eum quæſti eſſe produntur : Rabbi , qui erat tecum trans Iordanem , cui tu teſtimoniũ perhibuiſti, ecce hic baptizat,& omnes ueniũt ad eũ. Qui- (Ioan.3.) bus tunc reſpondit Ioannes : Quia non poteſt homo accipere quicquam , niſi fuerit ei datum de cœlo,&c. quibus & ſe purum hominem , & Chriſtum Dei filiũ eſſe manifeſtè declarat. Verum,quia manſit inuidia , liuorq; nequibat expelli, quid pro eis corrigendis optimus magiſter adhuc egerit, attende.

Et conuocauit duos de diſcipulis ſuis Ioannes,& miſit eos ad Dominum dicens:Tu es qui uenturus es, an alium expectamus?] Videlicet ut per hanc ſaltem occaſionem uidẽdo ſigna quæ faciebat,crederent in eum, & magiſtrũ interrogantes ſibi diſcerent. Ergo nõ ait, Tu es qui ueniſti : ſed, Tu es qui uẽturus es? Et eſt ſenſus : Manda mihi,quia interficiendus ab Herode, & ad inferna deſcenſurus ſum , utrum te & in inferis debeam nunciare , qui nunciaui ſuperis:an nõ cõueniat filio Dei,ut guſtet mortem,& alium ad hæc ſacramenta miſſurus es.

In ipſa autem hora curauit multos à languoribus & plagis, & ſpiritibus malis,& cæcis multis donauit uiſum.] Ioannes interrogauerat per diſcipulos:Tu es qui uẽturus es,an alium expectamus? Chriſtus ſigna demonſtrat, non ad ea reſpondens , quæ interro-

Digitized by Google

gatus fuerit,ſed ad ſcandalum nunciorum.

Euntes, inquit, renunciate Ioanni, quæ uidiſtis & audiſtis. Quia cæci uident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, & quod his non minus eſt, pauperes euangelizantur.] Vel pauperes ſpiritu, uel certè opibus pauperes, ut nulla inter nobiles & ignobiles, inter diuites & egenos, in prædicatione diſtantia ſit. Hæc magiſtri rigorem, hæc præceptoris comprobant ueritatem, quando omnis apud eum qui ſaluari poteſt, æqualis eſt. Quod autem ait:

Et beatus eſt, quicunq; non fuerit ſcandalizatus in me.] Et nuncios Ioannis, qui eum eſſe Chriſtũ non crediderant, à perfidiæ ſcandalo caſtigat, & eidem Ioanni quod quærebat, exponit: quia Deus ſaluos faciendi, & Domini exitus mortis. (Pſal. 67.) Viſis enim tot ſignis tantiſq; uirtutibus, non ſcandalizari quiſquã potuit, ſed admirari. Sed infidelium mens graue in illo ſcandalum pertulit, cũ eum & poſt tot miracula morientẽ uidit. Quid eſt ergo dicere, Beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me, niſi aperta uoce abiectionem mortis ſuæ, humilitatemq; ſignare? Ac ſi patenter dicat, Mira quidem facio, ſed abiecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriendo te ſubſequor, cauendum ualde eſt hominibus, ne in me mortem deſpiciant, qui ſigna uenerantur.

Et cum diſceſsiſſent nuncij Ioannis, cœpit dicere de Ioanne ad turbas.] Quia turba circunſtãs interrogationis myſterium neſciebat, & putabat Ioannem dubitare de Chriſto, quem ipſum mõſtrauerat, ut intelligerent Ioannem nõ ſibi interrogaſſe, ſed diſcipulis ſuis, dignis eũ laudibus accumulat.

Quid exiſtis in deſertum? uidere arundinem uento moueri?] Quod uidelicet non aſſerendo, ſed negando intulit. Arundinem quippe mox, ut aura contigerit, in partem flectit. Et quid per arundinem niſi carnalis animus deſignatur? qui mox fauore uel detractione tangitur, in partem quamlibet inclinatur. Si enim ab humano ore aura fauoris flauerit, hilareſcit, extollitur, totumq; ſe quaſi ad gratiam inflectit: ſed ſi inde uentus detractionis eruperit, unde laudis aura ueniebat, mox hunc quaſi in partem alteram ad uim furoris inclinat. Sed arundo uento agitata Ioannes non erat: quia hunc nec blandum gratia, nec cuiuslibet ira aſperũ faciebat, nec proſpera hunc erigere, nec aduerſa nouerunt inclinare.

Sed quid exiſtis? uidere hominem mollibus ueſtimentis indutum? Ecce qui in ueſte precioſa ſunt & delicijs, in domibus regũ ſunt.] Camelorum etenim pilis ueſtitus Ioannis fuiſſe deſcribitur. Non ergo cœleſti, inquit, ſed terreno regno militant hi, qui pro Deo perpeti aſpera fugiunt, ſed ſolis exterioribus dediti, præſentis uitæ molliciem & delectationem quærunt. Nemo ergo exiſtimet in luxu atq; ſtudio ueſtium peccatum deeſſe: quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannem Dominus de ueſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Quãuis hoc quod Ioannes non eſſe ueſtitus mollibus dicitur, per ſignificationem intelligi aliter poteſt. Mollibus enim ueſtitus non fuit, quia uitam peccantium non blandimentis fouit, ſed uigore aſperæ inuectionis increpauit dicens: Genimina uiperarum, quis uobis demonſtrauit fugere à uentura ira? (Matth. 3.)

Sed quid exiſtis? Videre prophetam? Vtiq; dico uobis, & plus quàm prophetam.] Prophetæ quippe miniſterium eſt uentura dicere, non etiam demonſtrare. Ioannes ergo plus quàm propheta eſt, quia eum quem præcurrendo prophetauerat, etiam oſtẽdendo nunciabat.

Hic eſt de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te.] (Malach. 3.) Quod Græcè angelus, hoc Latinè nuncius dicitur. Rectè ergo, qui nunciare ſupernum iudicem mittitur, angelus uocatur, ut dignitatem ſeruet in nomine, quam explet operatione. Altum quippe nomen eſt, ſed uita nomine inferior non eſt. Sed & omnes qui ſacerdotij nomine cenſentur, angeli uocãtur, Propheta atteſtante qui ait: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt. (Malach. 2.) Nec non & unuſquiſq; fidelium in quantum ſufficit, in quantum gratiam ſupernæ aſpirationis accipit, ſi à prauitate proximũ reuocat, ſi exhortari ad bene operandum curat, ſi æternum regnum, uel ſupplicium erranti denunciat, cum uerba ſanctæ annunciationis impendit, profectò angelus exiſtit.

FERIA IIII. QVATVOR temporum. Lucæ 1.

IN illo tempore in mẽſe ſexto miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen uirginis Maria. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ANgeli idcirco priuatis nominibus cenſentur, ut ſignetur per uocabula etiam in operatione quid ualeãt. Neq; etenim in illa ſancta ciuitate, quã de uiſione omnipotentis Dei plena ſciẽtia perficit, idcirco propria nomina ſortiuntur, ne eorum perſonæ ſine nominibus ſciri non poſsint: ſed cum ad nos aliquid miniſtraturi ueniunt, apud nos etiam nomina à miniſterijs trahunt. Ad Mariam ergo uirginẽ Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illud quippe nunciare ueniebat, qui ad debellandaa äëreas poteſtates humilis apparere dignatus eſt. De quo per Pſalm. dicitur: Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. (Pſal. 23.) Et rurſum: Dominus uirtutum ipſe eſt rex gloriæ. Per Dei ergo fortitudinem nunciãdus erat, qui uirtutum Dominus & potens in prælio contra poteſtates äëreas ad bella ueniebat. Menſem autem ſextum Martium intellige, cuius uiceſimo & quinto die Dominus noſter & conceptus traditur & paſſus, ſicut & uiceſimo quinto die menſis Decembris natus. Quod ſi uel hoc die (ut nonnulli arbitrantur) æquinoctium uernale, uel illo ſolſtitium brumale fieri credamus, cõuenit

uenit utiq; cum lucis incremẽto concipi uel naſci eum, qui illuminat omnem hominem uenientem in mundum. (Ioan.1.) At ſi quis ante Dominicæ natiuitatis & conceptionis tempora lucem uel creſcere, uel tenebras ſuperare cõuicerit, dicimus & nos, quia & Ioannes tunc ante faciem aduẽtus eius regnũ cœlorum euangelizabat: & nũc quoq; prædicatoribus imperatur, Iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum. Cur autem Ioãnes circa æquinoctium autumnale conceptus, circa ſolſtitium æſtiuum ſit natus, (Pſal.67.) docet ipſe, qui uel ex ſua, uel ex ueteris teſtamẽti (ut multi autumant) perſona loquitur: Illum oportet creſcere, me autem minui. (Ioan.3.)

Ad uirginem deſponſatam uiro cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomẽ uirginis Maria.] Multas ob cauſas Saluator non de ſimplici uirgine, ſed de ſponſa uoluit naſci. Primò uidelicet, ut per generationem Ioſeph, cuius Maria cognata erat, Mariæ quoq; naſcerctur origo. Neque enim moris eſt ſcripturæ fœminarũ genealogiã texere. Nam & de utroq; poteſt intelligi, quod dicitur de domo Dauid. Deinde, ne uelut adultera lapidaretur à Iudæis, mal ena aliquos de ſuo ortu, quàm de pudore dubitare parentis, ſimul & uirginibus impudicis occaſionem tollens, ne matrem quoq; Saluatoris dicerẽt falſis ſuſpicionibus infamatam. Tertio, ut; in Aegyptum fugiens, & inde rediens haberet ſolatium uiri, qui integerrimæ uirginitatis cuſtos pariter ac teſtis exiſteret. Quarto, ne partus eius diabolo pateret, q ſi eum de uirgine natum cognoſceret, forſitan quaſi cæteris hominibus eminentiorem morti tradere timeret. Maria autem Hebraicè ſtella maris, Syriacè uerò domina uocatur. Et meritò: quia & totius mundi Dominum, & lucẽ ſeculis meruit generare perennem.

Et ingreſſus angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.] Bene gratia plena uocatur, quæ nimirum gratiam, quam nulla alia meruerat, aſſequitur, ut ipſum uidelicet gratiæ concipiat & generet autorem.

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.] Diſce uirginem moribus, diſce uirginem uerecundia, diſce uirginem oraculo, diſce myſterio. Trepidare uirginũ eſt, & ad omnes uiri ingreſſus pauere, omnes uiri affatus uereri. Diſcant mulieres propoſitum pudoris imitari. Sola in penetralibus, quam nemo uirorum uideret, ſolus angelus reperiret, ſola ſine comite, ſola ſine teſte, ne quo degeneri deprauaretur affectu, ab angelo ſalutatur. Diſce uirgo uerborum uitare laſciuiam. Maria etiam ſalutationem angeli uerebatur. Erat tamen cogitans, inquit, qualis eſſet hæc ſalutatio. Et ideo cum uerecundia, quia pauebat cum prudentia, quia benedictionis nouam formulã mirabatur, quæ nuſquam lecta eſt, nuſquã antè comperta.

Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum.] Quam ſalutatione inſolita, utpote quæ ei ſoli ſeruabatur, uiderat turbatam, quaſi familiarius notam uocans ex nomine, ne timere debeat iubet. Et quia gratia plenam uocauerat, eandem gratiam & aſtruit plenius, & uberius explicat dicens:

Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius Ieſum.] Ieſus ſaluator ſiue ſalutaris interpretatur: cuius ſacramentum nominis alloquens Ioſeph angelus expoſuit, Ipſe enim, inquiens, ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorũ. (Matth.1.) Non ait populum Iſrael, ſed populũ ſuum, hoc eſt, in unitatem fidei ex præputio & circunciſione uocatum, quibus ex diuerſa parte congregatis fieret unus paſtor & unum ouile. (Ioan.10.)

Hic erit magnus, & filius altiſsimi uocabitur. Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius.] Dictũ eſt & de Ioanne quòd erit magnus, ſed ille quaſi homo magnus, hic quaſi Deus magnus. Ille enim magnus coram Domino, hic autem erit magnus, inquit, & filius altiſsimi uocabitur. Idem ergo filius altiſsimi, qui in utero uirginali cõceptus & natus eſt. Idem homo in tempore creatus ex matre, qui Deus eſt ante tempora natus ex patre. Si autem idem homo qui Deus eſt, omittat Neſtorius hominem tantum dicere ex uirgine natum, & hunc à uerbo Dei non in unitatẽ perſonæ, ſed in ſocietatem inſeparabilem eſſe receptum. Alioquin nõ unum Chriſtũ uerũ Deum & hominem, ſed duos (quod dici nefas eſt) aſſerere, ac per hoc non trinitatem, ſed quaternitatem prædicare conuincitur. Catholica autem fides, ſicut unumquemlibet hominem carnẽ & animam, ita hominem & uerbum unum Chriſtum rectiſsimè cõfitetur, iuxta quod & angeli uerba ſignificãt, quæ dandam illi ſedem Dauid patris eius aſſeuerãt. Qui enim eundem ipſum patrem habere Dauid, quem filiũ altiſsimi uocari pronunciat, in duabus utiq; naturis unam Chriſti perſonam demonſtrat. Accepit autẽ ſedem Dauid, ut nimirum gentẽ cui Dauid quondam & filij eius temporalis regni gubernacula præbuerunt, ipſe perpetuum uocaret ad regnum, quod eis paratum eſt ab origine mundi. (Matth.25.)

Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius nõ erit finis.] Et Eſaias ait: Multiplicabitur eius imperium, & pacis nõ erit finis. (Eſaie 9.) Super ſolium Dauid & ſuper regnum eius ſedebit, ut cõfirmet illud & corroboret in iudicio & iuſtitia. Nõ dixit in acquiſitione gloriæ, gazarumq; terreſtrium, nõ in uictoria gentium plurimarum urbiumq; debellatione ſuperbarũ, ſed in iudicio & iuſticia. Per hæc enim regnum Chriſti & in ſingulis quibuſq; fidelibus, & in uniuerſa per orbem multiplicatur pariter & confirmatur eccleſia. Domũ nanq; Iacob totam eccleſiam dicit, quæ uel de bona radice nata, uel cum oleaſter eſſet, merito tamẽ fidei in bonam eſt inſerta oliuam. (Rom.11.) Quam poſt triumphum paſsionis alloquens Saluator ait: Qui timetis Dominũ, laudate eum, uniuerſum ſemẽ Iacob magnificate eum. (Pſal.21.) Non autem ideo futuri temporis uerbis magnus extiturus Ieſus filius altiſsimi uocãdus, ſceptrum Dauid accepturus, & in domo Iacob regnaturus aſſeritur: quia iuxta quod hæretici ſapiunt, atq; à ueritate deſipiunt, Chriſtus ante Mariam nõ fuerit, ſed quòd homo aſſumptus in Deum, clariſi-

catus eſt ea claritate, quam uerbū Dei habuit, *Ioan. 17.* priuſquam mundus eſſet apud patrem: hoc eſt, ut ijdem filij nomē, eandē Chriſti perſonam, homo cū Deo plenus gratia & ueritate ſortiretur.

Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam uirū non cognoſco?] Propoſitum ſuæ mentis reuerenter expoſuit, uitam uidelicet uirginalem ſe ducere decreuiſſe. Quæ quia prima fœminarum tantæ ſe uirtuti mancipare curauit, iure ſingulari præ cæteris fœminis beatitare meruit excellere. Quomodo, inquit, fiet iſtud. Non ait, unde hoc ſciam ſed quomodo fiet, inquit, quoniam uirum non cognoſco? Ordinem uidelicet obſequij cui ſubdatur inquirens, non autem ſignum cui credat flagitans. Neq; enim decebat electam generando Deo uirginē dubiam diffidentia, ſed prudentia cautam exiſtere, quia nec facile poterat homo noſſe myſterium, quod in Deo manebat à ſeculis abſcōditum. Quia ergo legerat, Ecce uirgo in utero habebit & pariet fi*Eſaie 7.* lium: ſed quomodo id fieri poſſet non legerat, meritò credula ijs quæ legerat, ſciſcitatur ab angelo, quod in propheta non inuenit.

Et reſpondens angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi.] Non uirili, inquit, quod nō cognoſcis ſemine, ſed ſpiritus ſancti, quo impleris opere concipies. Erit in te conceptio, libido non erit. Concupiſcentiæ nō erit æſtus, ubi umbram faciet ſpiritus ſanctus. Verum in eo quòd ait: Et uirtus altiſsimi obumbrabit tibi, poteſt etiā incarnati Saluatoris utraq; natura deſignari. Vmbra quippe à lumine ſolet & corpore formari. Et cui obumbratur, lumine quidem uel calore ſolis, quantum ſufficit eeficitur: ſed ipſe ſolis ardor ne ferri nequeat, interpoſita uel nubecula leui, uel quolibet alio corpore temperatur. Beatæ itaq; uirgini, quia quaſi pura homo omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter capere nequibat, uirtus altiſsimi obumbrauit, id eſt, incorporea lux diui*Eſaie 19.* nitatis corpus in ea ſuſcepit humanitatis. De qua pulchrè propheta: Ecce Dominus, inquit, aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Aegyptū. Quod eſt dicere: Ecce uerbum Dei patri coæternum, lumen q; de lumine ante ſecula natum, carnem in fine ſeculorum atque ani*Pſal. 18.* mam nullo peccati pondere grauatā ſuſcipiet, & de utero uirginali tanquam ſponſus de thalamo ſuo, procedet in mundum.

Ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctū, uocabitur filius Dei.] Ad diſtinctionem noſtræ ſanctitatis, Ieſus ſingulariter ſanctus naſciturus aſſeritur. Nos quippe etſi ſancti efficimur, non tamen naſcimur: quia ipſa naturæ corruptibilis conditione conſtringimur, ut meritò cum propheta gementes *Pſal. 50.* ſinguli dicamus: Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea. Ille autem ſolus ueraciter ſanctus eſt, qui ut ipſam conditionē naturæ corruptibilis uinceret, ex commixtione carnalis copulæ conceptus non eſt. Sanctum, inquit, uocabitur filius Dei. Quid hic dicis Neſtoriane, qui beatam Mariam Dei negans eſſe genitricem, apertam niteris impugnare ueritatem? Ecce Deum dixit ſuperuenturum, Dei filiū naſciturum. Quomodo ergo aut Dei filius Deus non eſt: aut quæ Deum ædidit, quomodo θεοτόκος, id eſt, Dei genitrix non eſſe poteſt?

Et ecce Elizabeth cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute ſua. Et hic menſis ſextus eſt illi, quæ uocatur ſterilis, quia non erit impoſſibile apud Deum omne uerbum.] Ne uirgo ſe parere poſſe diffidat, accipit exemplum ſterilis anus parituræ, ut diſcat omnia Deo poſſibilia, etiam quæ naturæ ordine uidentur eſſe contraria. Si quem uerò mouet, quomodo beatæ Mariæ cognatam dicat Elizabeth, cum hæc de domo Dauid, illa de filiabus Aaron originē duxerit: animaduertat proauos earum inuicē liberis nuptum traditis utranq; tribum potuiſſe coniungere. Cui ſi hæc expoſitio fortè non ſufficerit contentioſius inſiſtenti, quaſi hoc contra interdictū legis fieri nequiuerit, legat Exodum, ubi ſcriptum eſt: Accepit autem Aaron *Ex. 6.* uxorem Elizabeth filiam Aminadab, ſororem Naaſon, quæ peperit ei Nadab, & Abiud, & Eleaſar, & Ithamar: uideatq; ante edictum legis ſuperna prouiſione ſacerdotalem regali iunctam fuiſſe progeniem, ut uidelicet Dominus Ieſus Chriſtus, qui ſecundum carnem uerus rex & ſacerdos erat futurus, ipſam quoq; carnem de utraq;, Dauid ſcilicet & Aaron ſtirpe ſuſciperet. Vnde & in hac utraq; tribu chriſma per legem myſticum celebrabatur, Chriſti nimirum nominis pariter & generationis prænuncium. Et ipſe Dauid domum Dei ingrediens, panem ſanctum & gladium quaſi rex & ſacerdos accepit, illum uidelicet de ſuo ſemine uenturū præfigurans, qui & pro noſtra libertate regis iure pugnaret, & pro noſtra abſolutione panem ſuæ carnis offerret.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum.] Quanta cum deuotione humilitas, quæ & angeli promiſſum optat impleri, & ſeipſam, quæ mater eligitur, ancillam nuncupat, apertiſsimè inſinuans, quàm nil ſibi meriti uindicet in eo, quòd Domini iuſsis obſecundet. Fiat, inquit, ſine uiri ſemine conceptus in uirgine, naſcatur de ſpiritu ſancto integra carne ſanctum: quod naſcetur de homine matre ſine homine patre, uocetur Dei filius.

HOMILIAM EIVSDEM SVPER eodem euangelio require in feſto Annunciationis Mariæ.

FERIA SEXTA QVATVOR temporum. Lucæ 1.

IN illo tempore exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit domum Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth. Et factum eſt, ut audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in utero eius. Et repleta eſt ſpiritu ſancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in auribus meis. Et reliqua.

BEDAE

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ACcepto uirginis cõſenſu mox angelus cœleſtia repetit, illa petit mõtana. Feſtinat inuiſere Eliſabeth, non quaſi incredula de oraculo, uel dubia de exemplo, ſed ut læta pro uoto, religioſa pro officio. Typicum pariter exemplum tribuens, quòd omnis anima, quę uerbum Dei mente conceperit, uirtutũ ſtatim celſa cacumina greſſu conſcendat amoris, quatenus ciuitatem Iuda, id eſt, confeſsionis & laudis arcē penetrare, & uſq; ad perfectionem fidei, ſpei & charitatis quaſi tribus in ea menſibus ualeat commorari.

Et intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth.] Diſce uirgo humilitatem Mariæ, ut & corpore caſta & pectore poſsis eſſe deuota. Viſitat iunior ſeniorem, ſalutat uirgo uxorem. Decet enim, ut quo caſtior uirgo, eo ſit humilior, & ſenioribus deferens habitum caſtitatis præconio commendet humilitatis. Aliter, Maria ad Elizabeth, Dominus uenit ad Ioannem: hæc ut ſpiritu ſancto repleatur, illius ut baptiſma conſecretur, maiorumq; humiliatio, minorum eſt utique exaltatio. Deniq; ſequitur:

Et factum eſt ut audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta eſt ſpiritu ſancto Elizabeth.] Vide diſtinctionem, ſingulorumq; uerborum proprietates. Vocem prior Elizabeth audiuit, ſed Ioannes prior gratiam ſenſit. Illa naturæ ordine audiuit, iſte exultauit ratione myſterij. Illa Marię, iſte Domini ſenſit aduentum. Iſtę gratiam loquuntur, illi intus operantur, pietatiſq; myſterium maternis adoriuntur profectibus, dupliciq; miraculo prophetant matres ſpiritu paruulorum. Exultauit infans, & repleta mater eſt, non prius mater repleta quàm filius, ſed cum filius eſſet repletus ſpiritu ſancto, repleuit & matrem.

Et exclamauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui.] Notandũ quòd præmiſſa de Chriſto prophetia non rerum tantum miraculis, ſed & uerborum proprietate cõpletur. Iſte eſt enim fructus, qui Dauid patriarchæ ſub iureiurando promittitur: De fructu uē-

Pſal. 131. tris tui ponam ſuper ſedem meam. Simulq; intuendũ quòd eadem uoce Maria ab Elizabeth, qua à Gabriele, benedicitur, quatenus & angelis & hominibus ueneranda, & cunctis meritò fœminis præferenda monſtretur.

Et unde hoc mihi ut ueniat mater Domini mei ad me?] Nõ quaſi neſcia perquirit, quod nimirum ſancti ſpiritus eſſe cognoſcit, ſe uidelicet à matre Domini ad pignoris ſui profectum ſalutari: ſed miraculi nouitate perculſa, non hoc ſui meriti, ſed muneris fatetur eſſe diuini.

Ecce enim ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.] Erubeſcebat Elizabeth onus parentis, quãdiu neſciebat myſterium religionis. Sed quæ occultabat ſe quia cõceperat filium, iactare ſe cœpit, quia generabat prophetam. Et quæ antè erubeſcebat, benedicit: & quæ dubitabat antè, firmatur. Ecce enim, inquit, ut uox ſalutationis tuæ facta eſt in auribus meis, exultauit gaudio infans in utero meo. Itaq; magna uoce clamauit, ubi Domini ſenſit aduentũ, quia religioſum credidit partũ. Nulla enim cauſa erat pudoris, ubi ꝓphetæ ortus, datę nõ affectatę fidē generatiõis aſciſceret.

Et beata quæ credidit, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt ei à Domino.] Vides non dubitaſſe Mariã, ſed credidiſſe, & ideo fructum fidei conſecutã. Beata, inquit, quæ credidit. Et uerè beata quę ſacerdote præſtantior: cum enim ſacerdos negaſſet, uirgo correxit errorem. Nec mirum ſi Dominus redempturus mũdum, operationem ſuam inchoauit à matre, ut per quam ſalus omnibus parabatur, eadem prima fructum ſalutis hauriret ex pignore. Pariterq; notandum quanta Elizabeth animum gratia Maria intrante ditauit, quem ſimul de præterito, præſenti atq; futuro, per prophetiæ ſpiritum illuſtrauit. dicēs enim, Beata quę credidiſti, apertè indicat, quia uerba angeli quæ dicta ad Mariam fuerant, per ſpiritum agnouit: atq; ſubiungens, Perficientur ea quæ dicta ſunt tibi à Domino, quæ etiã eam in futuro ſequerentur, prę uidit. Matrem uero Domini ſui nominans, quia redemptorem humani generis in utero portaret, intellexit.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.] Tanto, inquit, me Dominus tamq; inaudito munere ſublimauit, quòd non ullo linguę officio explicari, ſed ipſo uix intimi pectoris affectu ualeat comprehendi: & ideo totas animæ uires in agendis gratiarum laudibus offero, totum in contemplanda magnitudine eius cui non eſt finis, quicquid uiuo, ſentio, diſcerno, gratulãter impendo. Quia & eiuſdem Ieſu, id eſt, ſalutaris ſpiritus meus ęterna diuinitate lętatur, cuius mea caro temporali conceptione fœtatur. Cui ſimile eſt illud Pſalmiſtæ: Anima autem mea exultauit in Domino, & delectabitur ſuper ſalutari eius. Et ipſe enim patrē filiumq; pari uenerabatur amore. Pſal. 34.

Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.] Cuius humilitas reſpicitur, rectè beata ab omnibus cognominanda gratulatur: ſicut è contrario, cuius ſuperbia deſpecta condemnatur Euæ, id eſt, uę ſiue calamitatis nomine mulcata tabeſcit. Decebat enim, ut ſicut per ſuperbiam primæ noſtræ parētis mors in mundum intrauit, ita denuò per humilitatem Mariæ, uitæ introitus panderetur.

Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.] Ad initium carminis reſpicit, ubi dictum eſt: Magnificat anima mea Dominum. Solet quippe anima illa cui Dominus magna facere dignatur, dignis eum præconijs magnificare, & ad conſortes eiuſdem uoti ac propoſiti poteſt cohortando dicere: Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in inui- Pſal. 33.

cem. Nam qui Dominũ, quem cognouit, quantum in ſe eſt magnificare, & nomen eius ſanctificare contempſerit, minimus uocabitur in regno cœlorum. Sanctum autem nomen eius uo- Math. 5.

catur, quia ſingularis culmine poteotię tranſcẽdit omnem creaturam, atq; ab uniuerſis quæ fecit, longè ſegregatur. Quod Græca locutione melius intelligitur, in qua ipſum uerbũ, quod dicitur ἅγιον, quaſi extra terram eſſe ſignificat: cuius etiã nos imitatione pro modulo noſtro ſegregari præcipimur ab omnibus, qui nõ ſunt ſancti, nec Deo dedicati, dicente Domino: Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum. *Leuit.11.* Quicunq; enim ſe cõſecrauerit, meritò extra terram & extra mundum uidebitur. *1.Petr.1.* Poteſt enim & ipſe dicere: Super terram ambulantes conuerſationem in cœlis habemus. *Philip.3.*

Et miſericordia eius in progenies & progenies timentibus eum.] A ſpecialibus ſe donis ad generalia Dei iudicia conuertens, totius humani generis ſtatum deſcribit, & quid ſuperbi, quid humiles mereantur, quid filij Adæ per liberum arbitrium, quid filij Dei ſint per gratiam, alternis uerſibus explicat. Non ergo, ioquit, ſoli mihi fecit magna qui potens eſt, ſed & in omni gente & progenie, qui timet eum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi.

Act.10. *Fecit potentiã in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.*] In brachio ſuo, in ipſo Dei filio ſignificat, oon quòd Deus pater figura determinetur carnis humanę, eiq; filius tanquam membrum corporis hæreat: ſed quia omnia per ipſum facta ſunt, ideo brachium Domini dictus eſt. Sicut enim tuum brachium per quod operaris, ſic Dei *Ioan.1.* brachium dictum eſt eius uerbum: quia per uerbum operatus eſt mundum. Cur enim homo brachiũ, ut aliquid operetur, extendit: niſi quia non continuo fit quod dixerit? Si autem tanta poteſtate præualeret, ut ſine ullo motu corporis ſui quod diceret, fieret, brachium eius uerbum eius eſſet. Cum ergo audiuimus brachiũ Dei patris eſſe Deum filium, non nobis obſtrepat coosuetudo carnalis, ſed quantum illo donante poſſumus, Dei uirtutem & ſapientiam cogitemus, per quam facta ſunt omnia.

Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes.] Quòd dixit, In brachio ſuo, & quòd præmiſit, In progenies & progenies, his quoq; ἀπὸ κοινοῦ per ſingula commata eſt annectẽdum uerſiculis: quia uidelicet per omnes ſeculi generationes & perire ſuperbi, & humiles exaltari, pia iuſtaq; diuinę potentiæ diſpenſatione non ceſſant.

Suſcepit Iſrael puerũ ſuum memorari miſericordiæ.] Pulchrè puerum Domini appellat Iſrael, qui ab eo ſit ad ſaluandum ſuſceptus: obedientem uidelicet & humilem, iuxta quod Oſee dicit: *Oſee 11.* Quia puer Iſrael, & dilexi eum. Nam qui contemnit humiliari, non poteſt utiq; ſaluari, oec dicere *Pſal.53.* cum propheta: Ecce enim Deus adiuuat me, & *Matth.18.* Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ. Quicunq; autẽ humiliauerit ſe ſicut paruulus, hic eſt maior in regno cœlorum.

Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abraham, & ſemini eius in ſecula.] Semen Abrahæ non carnale, ſed ſpiritale ſignificat: id eſt, noo eius tantum carne progenitos, ſed ſiue in circuncisione, ſeu in præputio fidei illius ueſtigia ſecutos. Nam & in præputio poſitus ipſe credidit, reputatumq; eſt ei ad iuſtitiam. Atq; eiuſdem fidei ſignaculum circuncisionem accepit, ut ſic utriuſq; populi pater fieret per fidem, iuxta quod Apoſtolus ad Romanos pleniſsimè diſſeruit. *Rom.4.* Aduẽtus ergo Saluatoris Abrahæ eſt & ſemini eius io ſecula promiſſus: hoc eſt, filijs promiſsionis, quibus dicitur, Si autem uos Chriſti, ergo Abrahæ ſemẽ *Gal.3.* eſtis, ſecundum promiſsionem hæredes. Bene autem uel Domini uel Ioãnis exortum matres *Geneſ.3.* prophetando præueniunt, ut ſicut peccatum à mulieribus cœpit, ita etiam bona à mulieribus incipiãt: & quę per unius deceptionẽ perijt, duabus certatim præconãtibus mũdo uita reddat.

HOMILIAM EIVSDEM SVPER eodem euangelio require in feſto Viſitationis Mariæ.

SABBATO QVATVOR temporum Lucæ 3.

ANno quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam: tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituriæ & Traconitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

HErodes, Philippus & Lyſanias, qui cum Pilato præſide Romano Iudæam regebant, filij ſunt Herodis illius, ſub quo Dominus natus eſt, inter quos & ipſum Herodem Archelaus frater eorum decem anois regnauit: qui à Iudæis ob intolerabilem animi ferocitatem apud Auguſtum criminatus, ęterno apud Viennam diſperijt exilio. Regnum uerò Iudææ quo minus ualidum fieret, idem Auguſtus per tetrarchias diſcindere curauit. Porrò Pilatus duodecimo anno Tiberij Cæſaris io Iudæam miſſus, procurationẽ gentis ſuſcepit, atq; inibi per decem continuos annos uſq; ad ipſum penè finem Tiberij perdurauit.

Sub principibus ſacerdotum Anna & Caipha, factum eſt uerbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto.] Ambo quidem incipiente prædicationem Ioaooe, id eſt, Annas & Caiphas principes fuere ſacerdotum: ſed Annas illum annum, Caiphas uerò eum quo Dominus crucem aſceodit, adminiſtrabat: & quidẽ tribus alijs in medio pontificatu perſunctis, uerum his maximè qui ad Domini paſsionem pertinerent, ab Euangeliſta commemoratis. Legalibus nanq; tunc præceptis ui & ambitiooe ceſſantibus, nulli pontificatus honor uitæ uel generis meritò reddebatur, ſed Romana poteſtate alijs, nunc item alijs ſumma ſacerdotij præſtabatur. Deniq; Ioſephus refert in *lib.18.cap.4.* hunc modum dicens: Valerius Gratus Anna ſacerdotio deturbato, Iſmaëlum pontificem deſignauit filium Baſſi. Sed & hunc non multo

poſt

poſt abijciens, Eleazarum Ananiæ pontificis filium pontificatui ſubrogauit. Poſt annum uerò etiam hunc arcet officio, & Simoni cuidam Canyſi filio pontificatus tradidit miniſterium. Quo non amplius & ipſe quàm unius anni ſpacio perfunctus, Ioſephum cui & Caiphas nomẽ fuit, accepit ſucceſſorem, ac per hoc omne tempus quo Dominus noſter in terris docuiſſe deſcribitur, intra quadriẽnij ſpacia coarctatur. In quo quatuor iſtæ quas Ioſephus memorat, ſucceſsiones pontificum deſcribuntur, uix per annos ſingulos miniſtratæ. Quia ergo Ioannes illum prædicare ueniebat, qui & ex Iudæa quoſdam, & multos ex gentibus redempturus erat, per regem gentium & principes Iudæorũ prędicationis eius tempora deſignantur. Quia autem gentilitas colligenda erat, & Iudęa pro culpa perfidiæ diſpergenda, ipſa quoq; deſcriptio terreni principatus oſtendit, quoniam & in Romana republica unus præfuiſſe deſcribitur, & in Iudææ regno per quartam partem plurimi principabantur. Voce enim noſtri redemptoris dicitur: *Lucæ 11.* Omne regnum in ſeipſo diuiſum, deſolabitur. Liquet ergo quòd ad fidem regni Iudæa peruenerat, quæ ror regibus diuiſa ſubiacebat. Aptè quoq; non ſolum quibus regibus, ſed quibus etiam ſacerdotibus actum ſit demõſtratur. Vt quia illum Ioannes Baptiſta prædicaret, qui ſimul rex & ſacerdos exiſteret, Lucas euangeliſta prædicationis eius tempora per regnum & ſacerdotium deſignauit.

Et uenit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmũ pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum.] Cunctis legentibus liquet, quia Ioannes baptiſmum pœnitentiæ non ſolùm prædicauit, uerumetiam quibuſdam dedit, ſed tamen baptiſmũ ſuum in remiſſionem peccatorum dare non potuit. Remiſsio etenim peccatorũ in ſolo nobis baptiſmo Chriſti tribuitur. Notandum itaque quod dicitur, Prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum: quoniam baptiſmum quod peccata ſolueret, quia dare non poterat, prædicabat. Vt ſicut incarnatum uerbum patris præcurrebat uerbo prædicationis, ita baptiſmum pœnitentiæ quo peccata ſoluũtur, præcurreret ſuo baptiſmate, quo peccata ſolui non poſſunt.

Eſa. 40. *Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Eſaiæ prophetæ: Vox clamantis in deſerto, Parate uiam Domini, rectas facite ſemitas eius.*] Iiſdem uerò Ioannes Baptiſta requiſitus quis eſſet, reſpondit: *Lucæ 3.* Ego uox clamantis in deſerto: qui ideo uox à propheta uocatus eſt, quia uerbum præibat, qui etiam in deſerto clamat, quia derelictæ ac deſtitutæ Iudææ ſolatium redemptionis annunciat. Quid autem clamaret, aperitur cum ſubditur: *Eſa. 40.* Parare uiam Domini, rectas facite ſemitas eius. Omnis qui fidem rectam & bona opera prædicat, quid aliud quàm uenienti Domino ad corda audientium uiã parat? Vt hæc uia gratiæ penetret, & lumen ueritatis illuſtret, ut rectas Deo ſemitas faciat, dum *ibidem.* mundas in animo cogitationes per ſermonem bonæ prædicationis format.

Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.] Quid hoc loco uallium nomine niſi humiles, quid montium & collium, niſi ſuperbi homines deſignantur? In aduentu igitur redemptoris ualles impletæ, montes uero & colles humiliati ſunt: quia iuxta eius uocem, Omnis qui *Luc. 14. & 18. & Matth. 23.* ſe exaltat, humiliabitur: & omnis qui ſe humiliat, exaltabitur. Vallis etenim impleta creſcit, mons autem & collis humiliatus decreſcit: quia nimirum in fide mediatoris Dei & hominum hominis Ieſu Chriſti, & gentilitas plenitudinem gratiæ accepit, & Iudæa per errorẽ perfidiæ hoc unde tumebat, perdidit.

Et erunt praua in directa, & aſpera in uias planas.] Praua in directa fiunt, cum malorum corda per iniuſtitiam detorta ad iuſtitiæ regulam diriguntur: & aſpera in uias planas immutantur, cum immites atq; iracundæ mentes per infuſionem ſupernæ gratiæ ad lenitatem manſuetudinis redeunt. Quando enim uerbum ueritatis ab iracunda mente non recipitur, quaſi aſperitas itineris greſſum pergentis repellit. Sed cum mẽs iracunda per acceptam manſuetudinis gratiã correptionis uel exhortationis uerbũ recipit, ibi planam uiam prædicator inuenit, ubi prius pro aſperitate itineris pergere, id eſt, prædicationis greſſum ponere non ualebat.

Et uidebit omnis caro ſalutare Dei.] Quia omnis caro accipitur omnis homo, ſalutare Dei, uidelicet Chriſtum, in hac uita omnis homo uidere non potuit. Vbi ergo in hac ſententia Propheta prophetiæ oculum, niſi ad extremi iudicij *Eſa. 40.* diem tendit? Vbi cum apertis cœlis, miniſtrantibus angelis, conſedentibus Apoſtolis in ſede *Matth. 19. & Lucæ 22.* maieſtatis ſuæ Chriſtus apparuerit, omnes hũc & electi & reprobi pariter uidebunt, ut & iuſti de munere retributionis ſine fine gaudeant, & iniuſti in ultione ſupplicij in perpetuũ gemãt.

DOMINICA IIII. ADUENTUS Domini. Ioannis 1. Lucæ tertio.

IN illo tempore miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdotes & leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum: Tu quis es? & confeſſus eſt, & non negauit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

EXiſtimante populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Ioãne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus, reſpondit Ioannes, dicens omnibus. Quomodo reſpondit eis qui exiſtimabant de illo, & ſecreto in corde, quia Chriſtus eſſet, cogitabant, niſi quia non ſolum cogitabant, ſed etiam ſicut alius euangeliſta declarat, miſsis ad eum ſacerdotibus ac Leuitis an eſſet Chriſtus, *Ioan. 1.* inquirebant. Vnde patet Iudæis tunc fuiſſe notiſsimum ſecundum ſcripturas incarnationis dominicæ tẽpus adeſſe. Sed mira cæcitas, quod in Ioanne ſponte credebant, hoc in Saluatore tantis ſignis ac uirtutibus approbato, & ipſo etiam Ioanne atteſtante non credere.

Ego quidem aqua baptizo uos, ueniet autem fortior me, cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamentorum eius.] Ioannes nō ſpiritu, ſed aqua baptizat: quia peccata ſoluere non ualens, baptizatorum corpora per aquam lauat, ſed mentem per ueniam nō lauat. Cur ergo baptizat, qui peccata per baptiſma noo relaxat? niſi ut præcurſionis ſuæ ordinem ſeruans, qui naſciturum naſcendo præuenerat, baptizaturum quoq; Dominum baptizādo præueniret: & qui prædicando factus eſt prçcurſor Chriſti, baptizando etiam præcurſor eius fieret imitatione ſacramenti. Mos autem apud ueteres fuit, ut ſi quis eam quæ ſibi competeret, accipere uxorem nollet, ille ei calciamentum ſolueret, qui ad hanc ſponſus iure propinquitatis ueniret. Quid igitur inter homines Christus, niſi ſanctæ eccleſiæ ſponſus apparuit? De quo & idem Ioannes dicit: *Ioan. 3.* Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Sed quia Ioannem homines Chriſtum eſſe putauerunt, quod idem Ioānes negat, rectè ſe indignum eſſe ad ſoluendum corrigiam eius calciamenti denunciat. Ac ſi apertè dicat: Ego redemptoris ueſtigia denudare non ualeo, quia ſponſi nomen mihi immeritus non uſurpo. quod tamen intelligi & aliter poteſt. Quis enim neſciat, quòd calciamēta ex mortuis animalibus fiant? Incarnatus uerò Dominus ueniens quaſi calciatus apparuit, qui in diuinitate ſua morticina noſtrç corruptionis aſſumpſit. Sed huius incarnationis myſterium humanus oculus penetrare non ſufficit. Inueſtigari enim nullatenus poteſt, quomodo corporatur uerbum, quomodo ſummus & uiuificator ſpiritus intra uterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet, & exiſtit & cōcipitur. Corrigia ergo calciamenti, eſt ligatura myſterij. Ioannes itaq; ſoluere corrigiam calciamenti eius non ualet, quia incarnationis myſterium nec ipſe inueſtigare ſufficit, qui hāc per prophetiæ ſpiritum agnouit.

Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni.] Hoc eſt, & purgatione ſanctificationis, & probatione tribulationis. Poteſt autem idem ſpiritus ſancti etiam nomine ignis ſignificatus intelligi: quia & incendit per amorem, & per ſapientiam corda quæ replet, illuminat. Vnde & illi quibus dictū eſt, *Act. 1.* Quia Ioānes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini in ſpiritu ſancto, idē baptiſma ſpiritus in ignis uiſione percipiunt. Sunt qui ita exponunt, quòd in præſenti in ſpiritu, & in futuro baptizentur in igni: ut uidelicet ſicut nunc in remiſsionem omnium peccatorum, ex aqua & ſpiritu renaſcimur, ita & tūc de leuibus quibuſdam peccatis quç hinc nobis euntibus adhæſerint, purgatorij ignis ante ultimum iudicium baptiſmate permundemur, dicente Apoſtolo: *1. Cor. 3.* Si quis ſuperædificauerit ſuper hoc fundamentum aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit quod ſuperædificauit, mercedem accipiet: ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur. Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamē quaſi per ignem. Quod quamuis & de igne tribulationis in hac nobis uita adhibito poſsit intelligi, tamē ſi quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, penſandū ſolicitè eſt. Quia illū dixit poſſe per ignem ſaluari, non qui ſuper fundamentū Chriſti, ferrum, æs uel plumbum ædificat, id eſt, peccata maiora & duriora, atq; tunc iam inſolubilia: ſed lignum, fœnum, ſtipulam, id eſt, peccatà minima atq; leuiſsima, quæ ignis facilè conſumat. Hoc tamen ſciendum eſt, quòd illic ſaltem de minimis nil quiſq; purgationis obtinebit, niſi bonis hoc actibus in hac adhuc uita poſitus, ut illic obtineat, promereatur.

Cuius uentilabrum in manu eius, & purgabit aream ſuam.] Per uentilabrū, id eſt, paleam diſcretio iuſti examinis, per aream uerò præſens eccleſia figuratur: in qua proculdubio, quod lugubre ſatis eſt, multi ſunt uocati, pauci uerò electi. *Matth. 20.* Pauca grana ſupernis recipienda manſionibus in comparatione loliorum, quæ flammis ſunt mancipanda perpetuis. *Matth. 13.* Cuius areæ purgatio & nunc uiritim geritur, cum quiſq; peruerſus uel ob manifeſta peccata de eccleſia ſacerdotali caſtigatione reijcitur, uel ob occulta poſt mortem diuina diſtrictione damnatur: & uniuerſaliter in fine perficietur, quando mittet filius hominis angelos ſuos, *Ibidem.* & colligent de regno eius omnia ſcandala. Ventilabrum itaque Dominus in manu, id eſt, iudicij diſcrimen habet in poteſtate: quia pater non iudicat quenquam, ſed iudicium omne dedit filio. *Ioan. 5.*

Et congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem cōburet igne inextinguibili.] Et ipſe Dominus parabolam boni ſeminis, cui ſuperſeminauit inimicus homo zizania, ita terminauit ut diceret: *Matth. 13.* Et in tempore meſsis dicam meſſoribus meis: Colligite primùm zizania, & alligate ea faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreū meum: nimirū docens impios & peccatores gehennæ igni tradendos, ſanctos uerò cœleſti gloria coronandos. Verū hoc inter paleas & zizania diſtat, quia paleæ nō alio quàm triticū ſemine prodeunt, quamuis à radicis bonæ nobilitate degenerent. Zizania autem non fructus ſolùm meritò diſcrepant, ſed & diuerſa prorſus origine procreantur. Quia paleæ ſunt illi, qui eiuſdem cum electis fidei myſterijs imbuuntur, ſed ab eorū ſolida perfectione uel operum leuitate, uel perfidiæ uacuitate diſſentiūt. Zizania uerò, qui ne audire quidem fidei uerba dignantur, ideoq; à bonorum ſorte, & opere ſimul & profeſsione ſecernuntur. Et ita in agro mundi iſtius unus electorū, & duo ſunt fructus reproborum: quia & omnia quç inimicus ſeminat, *Ibidem.* flammis obnoxia ſunt, & quod eſt grauius, *Marci 4.* plurima ex his quæ bonus ſator iacit, aut à uola *Lucæ 8.* tilibus rapta, aut ſole areſacta, aut ſpinis ſuffocata, aut certè in paleas uerſa depereūt. Solū autē de terra bona creatū, & patiētia digna probatū triticū, electorū cœleſtis uitæ recōdetur in horreum. Quomodo iuxta aliam parabolam, non *Matth. 13.* ſolū piſces, qui apoſtolicæ fidei retia declinant, imis peccatorū obſcuri reſident in undis: uerū

multi

multi ad litus uſq; diſcretionis extremæ inter bonos attracti, tunc ob ſuæ nequitię noxam, exteriores mitti merentur in tenebras. Ignem autem gehennę biſaria ratione inextinguibilem uocat: id eſt, quia neq; ille perpetuò poſsit extingui, neq; eos quos cruciat unquam extincturus, ſed immortali (ut ita dixerim) ſit morte plexurus, ad diſtinctionē uidelicet illius ſacratiſsimi ignis, quo electos Chriſti baptizandos eſſe præmiſerat. Psal.65. De quo & Pſalmiſta: Igne nos examinaſti, ait, ſicut igne examinatur argentum. Et paulo pòſt: Non hæſimus in æternum, ſed tranſiuimus, inquit, per ignem & aquam, & induxiſti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocauſtis, id eſt, de uictis preſſurarū angoribus in gratiarum actione regni tui cœleſtis atria penetrabo: quæ nobis largiatur omnipotentis Dei patris filius, Amen.

DOMINICA INFRA OCTAVAM Natalis Domini. Lucæ 2.

IN illo tempore erat Ioſeph & Maria mater Ieſu, mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

EVangeliſta Lucas patrem Saluatoris appellat Ioſeph, non quo uerè iuxta Fotinianos pater fuerit eius, ſed quo ad famam Mariæ conſeruandam pater ſit ab omnibus ęſtimatus. Neq; enim oblitus Euāgeliſta, quòd eam de ſpiritu ſancto concepiſſe, & uirginē peperiſſe narrarit, ſed opinionem uulgi exprimens, quæ uera hiſtoriæ lex eſt, patrē Ioſeph nuncupat Chriſti. Quamuis & eo modo pater illius ualeat dici, quo & uir Mariæ rectè intelligitur ſine commixtione carnis ipſa copulatione cōiugij, multo uidelicet coniunctius, quàm ſi eſſet aliunde adoptatus. Neq; enim propterea non erat appellādus Ioſeph pater Chriſti, quia nemo eum concumbendo genuerat, quādoquidem rectè pater eſſet etiam eius, quem non ex ſua coniuge procreatum alicubi adoptaſſet.

Et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur.] Bene in reſurrectionem, quia lumē eſt, quia gloria plebis Iſrael, quia dicit: Ego ſum reſurrectio & uita, qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit & Ioan.11. credit in me, non morietur in æternum. Quomodo autem in ruinam, niſi quia & lapis offen Esaiæ 28. ſionis eſt, & petra ſcandali? Id eſt, ruinæ his qui offendunt uerbum nec credunt, de quibus ipſe Ioan.15. dicit: Si nō ueniſſem & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Qui nō in ſeipſo tantum, ſed in ſuis quoq; prædicantibus in ruinam poſitus eſt, reſurrectionemq; multorū, 2.Cor.2. teſtāte Apoſtolo qui ait: Chriſti bonus odor ſumus Deo, in his qui ſalui fiunt, & in his qui pereunt. Qui enim prędicante Apoſtolo uerbum quod audit, amādo ſequitur, bono odore reſurgit & ſaluatur: qui odiendo inſequitur, eodem ipſo odore bono corruit & moritur. Signum autem cui contradicetur, fidem Dominicę crucis accipe, de qua Apoſtolo Paulo dicunt Iudæi: Nam de ſecta hac notum eſt nobis, quòd ubiq; ei cōtradicitur. Act.28. Et Apoſtolus ipſe: Nos enim, inquit, prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudęis 1.Cor.1. quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam.

Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius.] Nulla docet hiſtoria beatam Mariam ex hac uita gladij occiſione migraſſe, præſertim cum non anima, ſed corpus ferro ſoleat interfici. Vnde reſtat intelligi gladium illum de quo dicitur: Et gladius eſt in labijs eorum, Psal.58. hoc eſt, dolorem Dominicę paſsionis eius animam pertranſiſſe. Quæ etſi Chriſtū utpote Dei filium ſponte propria mori, mortemq; ipſam non dubitaret eſſe deuictum, ut ſua tamen carne procreatum, non ſine doloris affectu potuit uidere crucifigi. Nam & ferrum, quod animam Ioſeph pertranſiſſe canitur, nullum melius quàm dura tribulatio mentis intelligitur.

Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Incertū erat quondam, qui Iudæorum gratiam Chriſti, quam uenturam utique nouerant, recipere, qui autem reſpuere mallent. At eius natiuitate au Matth.2. dita reuelatis mox cordiū cogitationibus, Herodes rex turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Lucæ 2. Paſtores cum timore & gaudio Deo laudem reſonant, hominibus pacis nuncium pandunt. Eius doctrina & uirtute diffamata, alij ad eum quaſi magiſtrum ueritatis cōfluunt, alij àb eo quaſi ſeductore refugiunt. Eius ſigno crucis erecto, hi quaſi iuſtè morti datum blaſphemantes irrident, illi quaſi uitæ autorem mori acriter dolent. Sed & uſque hodie, & uſq; ad conſummationem ſeculi, præſentis eccleſiæ animā gladius duriſsimæ tribulationis pertranſire nō ceſſat, cum ſigno fidei ab improbis contradici, cum audito Dei uerbo multos cum Chriſto reſurgere, ſed plures à credulitate ruere gemebunda pertractat, cum reuelatis multorum cordium cogitationibus, ubi optimum euangelij ſeuit ſemen, ibi zizania uitiorum, uel plus iuſto præualere, uel etiam, quod dictu graue eſt, ſola germinare ac regnare conſpicit.

Et erat Anna prophetiſſa filia Phanuel de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & uixerat cum uiro ſuo annis ſeptem à uirginitate ſua. Et hæc uidua uſq; ad annos octuaginta quatuor, quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die.] Iuxta hiſtoriam deuotæ conuerſationis & uenerādæ pariter ætatis, dignaq; per omnia, quæ Domino incarnato teſtimoniū ferret, Anna fuiſſe docetur. Iuxta intellectum uerò myſticum, quia eccleſiam ſignificat, quæ in præſenti quaſi ſponſi dominiq; ſui eſt morte uiduata, numerus etiam annorū uiduitatis eius tempus eccleſię deſignat, quo in corpore cōſtituta peregrinatur à Domino, magnæq; deuotionis affectu cœleſtis templi limina ſeruans, quotidianum illum Domini præſtolatur aduētum, de quo dicit: Veniemus, & manſionem apud

apud eum faciemos. Septies quippe duodeni octoginta quatuor faciunt. Et ſeptem quidem ad huius ſeculi curſum, qui diebus ſeptem uoluitur, duodecim uerò ad perfectionem doctrinæ apoſtolicæ pertinent. Ideoq; ſiue uniuerſalis eccleſia ſeu quælibet anima fidelis, quæ totum uitæ ſuæ tẽpus apoſtolicis mancipare curat inſtitutis, quaſi ſeptem per duodecim multiplicare, & typicis octoginta quatuor annis Domino ſeruire laudatur, ſicut etiam tempus ſeptem annorum, quo cum uiro ſuo manſerat, dominicę incarnationis tempori decentiſsimè cõgruit. Septenario nanq;, ut dixi, numero perfectio ſolet temporis indicari, ſed ibi propter Dominicæ priuilegium maieſtatis, quo in carne uerſatus docuit, ſimplex ſeptem annorum eſt numerus expreſſus: hic ob apoſtolicæ culmen dignitatis ſeptem anni per duodecim multiplicantur. Arridet autem eccleſiæ myſterijs, quòd Anna & gratia eius interpretatur, & filia eſt Phanuel, qui facies Dei dicitur, cũ Pſalmographo decantans: Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui Domine. Et de tribu Aſer, hoc eſt, beati, deſcendit, qui inter patriarchas duodecim ordine naſcendi eſt octauus, de quo numero quia nouo teſtamento ſit ſacer, crebrius eſt inculcatum.

Pſal.4.

Et hæc ipſa ſuperueniens confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Hieruſalẽ.] Prophetauit Simeon, prophetauerat copulata coniugio, prophetauerat uirgo, debuit etiã uidua, ne aliqua aut profeſsio deeſſet aut ſexus. Et ideo Anna & ſtipendijs uiduitatis & moribus talis inducitur, ut digna planè fuiſſe credatur, quæ redemptorẽ omniũ ueniſſe nunciaret.

Et ut perfecerunt omnia ſecundum legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth.] Prætermiſit hoc loco Lucas quæ à Matthæo ſatis expoſita nouerat, Dominum uidelicet poſt hęc, ne ab Herode necãdus inueniretur, in Aegyptũ à parentibus eſſe delatum, defunctoq; Herode ſic demũ in Galilęam reuerſum, Nazareth ciuitatem ſuam inhabitare cœpiſſe. Solent enim Euãgeliſtæ ſinguli ſic omittere quædam, quę uel ab alijs commemorata uiderint, uel ab alijs commemoranda in ſpiritu præuiderint, ut cõtinuata ſuæ narrationis ſerie, quaſi nulla prętermiſiſſe uideantur. Quæ tamen alterius Euangeliſtæ cõſiderata ſcriptura quo loco tranſilita fuerint, diligens lector inueniat.

Matth.2.

Puer autem creſcebat, & confortabatur plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.] Notanda diſtinctio uerborum, quia Dominus Ieſus Chriſtus in eo quòd puer erat, id eſt, habitum humanæ fragilitatis induerat, creſcere & conſortari habebat. In eo uerò quod etiam uerbum Dei & Deus æternus erat, nec conſortari indigebat, nec habebat augeri. Vnde rectiſsimè plenus ſapientia perhibetur & gratia. Sapientia quidem, quia in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: gratia autem, quia eidem mediatori Dei & hominum, homini Ieſu Chriſto magna gratia donatum eſt, ut ex quo homo fieri cœpiſſet, perfectus eſſet & Deus. Cui ſimile eſt quod Ioannes ſcribit, eum plenum gratia & ueritate, eandem ipſe diuinitatis excellẽtiam ueritatis, quam Lucas ſapientiæ nomine commendans.

Col.2. Ioan.1.

Et ibant parentes eius per omnes annos Hieruſalem, in die ſolenni Paſchæ.] Vides hunc Euangeliſtam inter animalia quatuor non fruſtra uitulo comparatum, qui quaſi hoſtijs deputatum animal, circa templum maximè & Hieroſolyma narrationis ſuæ diuerſatur inceſſu. Siquidem in principijs ſacerdotem collocat ad aram orantem, populi multitudinem templi ſiſtit in atrijs, Mariam mox Domino cõcepto Hieroſolyma mittit, domum pontificis intromittit, ibi & Baptiſtam natum refert, & Dominum poſt natiuitatem continuò cum hoſtia transfert, eundem illò ſingulis annis cum parentibus ducit, & duodennem in templo doctorũ choris inſerit. Vbi inter alia ſapientibus ſtupenda dicit: Quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe. Et poſt cętera talia laudantes Deum in templo diſcipulos in Euangelij ſui fine concludit.

Ezech.1.

DOMINICA PRIMA POST Epiphaniam Domini, id eſt, infra octauas. Lucæ 2.

IN illo tempore cum factus eſſet Ieſus annorũ duodecim, aſcendentibus illis Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſq; diebus cum redirent, remanſit puer Ieſus in Hieruſalem, & non cognouerunt parentes eius. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, uenerunt iter diei, & requirebant eũ inter cognatos & notos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

APerta eſt nobis, fratres chariſsimi, ſancti euangelij lectio recitata, neque opus eſt ut in ea quid exponẽdo loquamur. Deſcribit nanque infantiam pueritiamq; noſtri redemptoris, qua noſtræ particeps humanitatis dignatus eſt fieri: commemorat æternitatem diuinæ maieſtatis, in qua patri manſit, ac manet ſemper æqualis: ut uidelicet incarnationis eius humilitate ad memoriam reuocata, & ipſi contra omnium uulnera peccatorum medicamentum ueræ humilitatis curemus exercere, pio ſemper animo recolentes quantum nos pro diuino amore, quantum pro noſtra ſalute oporteat humiliari, qui terra ſumus & cinis, ſi tantum ſumma illa poteſtas pro nobis humiliari non reſpuit: ut ad ſuſcipienda noſtræ fragilitatis infirma deſcenderet. Item audita, credita & confeſſa diuinitate Domini ſaluatoris, qua patri & ſpiritui ſancto conſubſtantialis ſemper & coæternus perſeuerat, ſperemus nos per humanitatis eius ſacramenta quibus imbuti ſumus, uſque ad contemplandam diuinitatis eiuſdem gloriã poſſe pertingere, quam ipſe ſuis fidelibus ſeruis fideli pietate pollicetur, dicens: Qui habet mãdata mea, & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur à patre meo, & ego

Ioan.14.

ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. Meipſum, inquit, manifeſtabo, id eſt, non qualem me omnes conſpicere, qualem etiam infideles uidere poſſunt & crucifigere, ſed qualem in decore ſuo regem ſeculorum ſoli uidere poſſunt oculi mundi ſanctorũ, talem me ad rependendam uicem dilectionis his qui me diligunt, oſtendam. Igitur ſperemus nos, ut diximus, per humanitatis eius ſacramenta ad uidendam diuinitatis ſpeciem poſſe conſcendere: ſi tamẽ eadem ſacramenta digno iuſtitiæ & ſanctitatis & ueritatis honore, ut accepimus, illibata ſeruemus, ſi humanæ conuerſationis eius exempla, ſi doctrinæ, quam per hominem nobis miniſtrauit, humiliter dicta ſequamur. Nam qui humilitatis eius ueſtigia ſequi dedignatur, qua temeritate ſperat ſe ad intuenda claritatis eius gaudia poſſe penetrare? Quòd ergo Dominus per omnes annos cum parentibus in paſcha Hieroſolymam uenit, humanæ nimirum eſt humilitatis indicium. Hominis eſt namq; ad offerenda Deo ſacrificiorum ſpiritalium uota concurrere, & autorem ſuum orationibus lachrymiſq; ſibi conciliare profuſis. Fecit ergo Dominus inter homines homo natus, quod faciendum hominibus per angelos imperauerat Deus. Seruauit ipſe legem quam dedit, ut nobis qui puri homines ſumus, ſeruandũ per omnia quicquid Deus iubet, oſtẽderet. Sequamur igitur iter humanæ conuerſationis eius, *Pſal.10.* ſi dietatis gloriam delectamur intueri, ſi optamus habitare in domo eius æterna, in cœlis omnibus diebus uitæ noſtræ, ſi libeat uidere uoluntatem Domini, & protegi à templo ſancto eius. Et ne ulla in æternum malorum aura pulſemur, meminerimus præſentis eccleſiæ domum neceſſarijs precum mundarum frequẽtare muneribus. Quòd ipſe duodenis in templo ſedit in medio doctorũ audiens & interrogans illos, humanæ eſt humilitatis indicium: imò etiam eximium diſcendi humilitatis exemplum. Dei quippe uirtus, Dei ſapientia æterna quæ diuinitus loquitur: *Prouerb.8.* Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus. Meum eſt cõſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo, per me reges regnant, & conditores legum iuſta decernunt. Beatus homo qui audit me, & qui uigilat ad fores meas quotidie, & obſeruat ad poſtes oſtij mei. Ipſa homine induta ad audiendos homines aduenire dignata eſt, ut nimirum hominibus, quãuis ſummo ingenio præditis, neceſſariam diſcendi uerbi formam prærogaret: ne ſi qui diſcipuli ueritatis fieri refugerent, magiſtri efficerẽtur erroris. Et bene qui iuuenis erat doctrinę ſubiturus officium, puerulus adhuc ſeniores audit & interrogat, ut uidelicet eorum prouida diſpenſatione cõpeſcat audaciam, qui non ſolum indocti, ſed etiam impubes ad docẽdum prorumpere magis, quàm ad diſcendum uolũt ſubmitti. Sequamur iter eius humanitatis, ſi nos manſio diuinæ delectat uiſionis, memores *Prouerb.8.* ſemper illius pręcepti: Audi fili mi diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Per auditum quippe diſciplinæ paternæ legis gratia capiti noſtro, & collo torques additur: quia quanto quis diuinis intentius fuerit auſcultare præceptis, quãto ea quæ didicerit in unitate matris eccleſiæ diligentius obſeruare ſtuduerit, tanto & nunc dignius ad honorem prædicandi, & in futuro ſublimius aſcenderad beatitudinem cum Chriſto ſine fine regnandi. Verùm ne quis autumet Dominum ſaluatorẽ ob imperitiæ neceſsitatem adijſſe audiſſeq; & interrogaſſe magiſtros, uideamus quid ſequitur.

Stupebant autem omnes, qui eum audiebant ſuper prudentia & reſponſis eius, & uidẽtes mirati ſunt.] Qui enim idem uerus homo & uerus erat Deus, ad oſtendendum quia homo erat, homines magiſtros humiliter audiebat, & ad comprobãdum quia Deus erat, eiſdem loquentibus ſublimiter reſpondebat. Quod matri quærenti ac dicenti:

Fili quid feciſti nobis ſic, ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te (reſpondit) Et quid eſt quod me quærebatis, neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?] Diuinæ maieſtatis indicium fuit, de qua alibi dicit: Omnia quæcunque habet pater, mea ſunt: atque ideo rectiſsime templum non minus ad ſe, *Ioan.* quàm ad patrem pertinere teſtatur. Inuentus quippe in templo dicit, quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe: quia nimirum quorum una eſt maieſtas & gloria, horum etiam una ſedes ac domus eſt: nec ſolum materialis Dei domus, quæ ad adorandum eum temporaliter fieri ſolet, ſed etiam domus intellectualis, quæ ad laudandum eum in æternum conſtruitur, æquè patri ac filio, imò etiam ſpiritui ſancto conſtat eſſe communis. Denique idem filius, qui de ſe ac patre dilectori ſuo promittit: Veniemus ad eum, & manſionem apud eum *Ioan.14.* faciemus, dicit de ſpiritu: Et ego rogabo patrẽ, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiſcum in æternum, ſpiritum ueritatis, qui apud uos manebit, & in uobis erit. *Ibidem.* Quia uidelicet eiuſdem ſanctæ trinitatis, cuius una atque indiuiſibilis natura diuinitatis eſt, mãſio in cordibus electorum diſpar eſſe non poteſt. Ergo quòd Dominus in templo ſedens dicit, In his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe, declaratio eſt conſempiternæ Deo patri poteſtatis & gloriæ. Quòd autem rediens Nazareth erat ſubditus parentibus, humanæ eſt ueritatis indicium, ſimulq; humilitatis exemplum. In ea namque natura ſubditus erat hominibus, in qua minor eſt patre. Vnde ipſe dicit: Vado ad patrẽ, quia pater maior me eſt: *Ioan.14.* in qua etiam minoratus eſt paulominus ab angelis. *Pſal.8.* In illa autem in qua ipſe & pater unum ſunt, in qua non ex tempore uadit ad patrem, ſed ſemper in ipſo eſt, omnia *Ioan.1.* per ipſum facta ſunt, & ipſe eſt ante omnes. Cuius multum eſt miranda magnæ diſpenſatio pietatis, qui dum parentes ſuos myſterium diuinæ ſuæ maieſtatis necdum capere uidiſſet, exhibuit eis humanæ ſubiectionem humilitatis, ut per hanc eos paulatim ad agnitionem diuinitatis inſtitueret. Cum enim dixiſſet, Quid

eſt

eſt quòd me quærebatis: an neſciebatis, quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe. Et ipſi non intellexerunt uerbum, quod locutus eſt ad illos, ſicut Euangeliſta conſequenter inſinuat:

Deſcẽdit cum eis, & uenit Nazareth, & erat ſubditus illis.] Dicebat ergo arcanum ſuæ diuinæ uirtutis parentibus humanæ ſuæ fragilitatis, matri ſuæ ſcilicet ueræ ſuæ carnis, & caſtiſsimo tutori caſtitatis illius, qui per id temporis, necdum prolata luce euãgelica, ab omnibus penè qui eos noſſe poterant, carnali coniunctione uir eius, carnali adminiſtratione pater æſtimabatur, ſimul & uocabatur ipſius Domini ſaluatoris. Dicebat, inquam his, Quia in ijs quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe. Qui cum arcem tanti myſterij aſcẽdere intelligẽdo non poſſent, neq; aliter eum in ijs quæ uere patria eius eſſent, manere decernerent, niſi ut comprehendere noſſent, deſcendit ipſe cum ipſis ad inferiora conuerſationis eorũ, cœpitq; manere in his, quæ illorũ erant: & erat eis pia diſpenſatione ſubiectus, donec proficientis humilitatis magiſterio, quãtum omnibus creaturis eſſet præferendus, agnoſcerent. Quid pro his noſtra agat ſuperbia, obſecro paucia attendamus. Certe cum ea, quæ non æternaliter nouimus, ſed iuuante Domino ex tẽpore didicimus, arcana ſcripturarũ, ſimpliciores quoſq; fratres, loquentibus nobis intelligere non poſſe ſentimus, ſtatim extolli conſueſcimus: eiſq; deſpectis de noſtra nos quaſi ſingulari ac perplurima eruditione iactamus, quaſi nõ ſint perplures etiam nobis multo doctiores: & qui à doctioribus nolumus deſpici, ipſi indoctiores nobis deſpicere, imò etiam irridere gaudemus: neq; reminiſci curamus, quia nõ eis qui uel myſteria fidei, uel ſui præcepta conditoris tantùm meditando percipiunt: ſed his potius, qui ea quæ diſcere potuerunt, operando exercent, regni aditus patet. Inſuper etiam ſcienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Et ſicut Dominus ipſe teſtatur, Omni cui multum datũ eſt, multum quęretur ab eo. Ne nos ergo ſcientia inflet, ſed charitas potius ædificet: ſequamur exemplum apparentis in homine filij Dei, qui eis, quos ſe ad ſublimia diſcenda ſequi necdum ualere conſpexit, ſeipſum benigna humilitate ſubiecit, cuius exemplo imbutos eorũ animos cœleſti gratia dignos, cæleſtis arcani redderet eſſe capaces.

Iacob. 4. Luce 12. 1. Cor. 8.

Et mater, inquit, eius conſeruabat omnia uerba conferens in corde ſuo.] Omnia quæ de Domino, uel à Domino dicta ſiue acta cognouerat mater Virgo, diligentius in corde retinebat, ſolicitè cuncta memoriæ commendabat, ut cum demum tempus prædicandæ ſiue ſcribendæ incarnationis eius aduenirer, ſufficienter uniuerſa prout eſſent geſta, poſſet explicare quærentibus. Imitemur & nos fratres mei, piam Domini matrẽ, ipſi quoq; omnia uerba & facta Domini ac Saluatoris noſtri fixo in corde conſeruando, horum meditatione diurna & nocturna importunos inanium nocentiumq; cogitationum repellamus incurſus: horũ crebra collatione & nos & proximos noſtros à fabulis ſuperuacuis & malè dulcoratis detractionum colloquijs caſtigare, atq; ad diuinæ frequentiam laudis accendere curemus. Si enim fratres chariſsimi, in futuri beatitudine ſeculi habitare in domo Domini, ac perpetuò illum laudare deſideramus, oportet nimirũ & in hoc ſeculo, quod in futuro quæramus, ſolicitè præmonſtremus: frequentãdo uidelicet eccleſiæ limina, & non ſolùm in ea laudes Domini canendo, ſed & in omni loco dominationis eius ea, quæ ad laudẽ gloriamq; conditoris noſtri proficiãt, uerbis pariter ac factis oſtẽdendo.

Et Ieſus, inquit, proficiebat ſciẽtia, ætate & gratia apud Deũ & homines.] Natura ueræ humanitatis indicat, in qua proficere ad tempus uoluit, qui in diuinitate idem eſt, & anni eius non deficient. (Pſal. 101.) Iuxta hominis quippe naturã proficiebat ſapientia, non quidem ipſe ſapientior ex tempore exiſtendo, qui à prima conceptionis hora ſpiritu ſapientię plenus permanebat, ſed eandem, qua plenus erat, ſapientiã cæteris ex tempore paulatim demonſtrando. Iuxta hominis naturam proficiebat ætate, quia de infantia ad pueritiam, de pueritia ad iuuentutem, conſueto hominibus creſcẽdi ordine peruenit. Iuxta hominis naturam proficiebat gratia, non ipſe per acceſſum temporis accipiendo, quod non habebat, ſed pandendo donum gratię quod habebat. Et bene cũ dictum eſſet, quia Ieſus proficiebat ſapientia, ętate & gratia, adiunctum eſt, apud Deum & homines: quia quantum proficiente ętate hominibus ſapientiæ & gratiæ, quę ſibi inerat, dona patefaciebat, tantum eos ad laudẽ Dei patris ſemper excitare curabat, peragens ipſe quod cæteris agendum præcepit: Luceat lux ueſtra corã hominibus, ut uideãt opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt. (Matth. 5.) Atque ideo non ſolum apud homines gratia & ſapientia proficere dicitur, in quantum ipſi eius ſapiẽtiam gratiamq; potuere cognoſcere, ſed etiam apud Deum, in quantum ad eius laudem gloriamq;, ſapientiam ac gratiam, quam in eo cognouere, retulerunt: cuius beneficijs ac muneribus æternis ſit laus & gratiarum actio in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA SECVNDA POST Epiphaniæ diem. Ioannis 2.

IN illo tempore nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Ieſu ibi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVod Dominus noſter atq; Saluator ad nuptias uocatus, non ſolùm uenire, ſed & miraculum ibidem, quo conuiuas lætificaret, facere dignatus eſt, exceptis cœleſtium ſacramentorum figuris, etiam iuxta literã rectè fidem credentium confirmat. Porrò Taciani & Marciani, cæterorumq; qui nuptijs detrahunt, perfidia quàm ſit damnabilis, inſinuat. Si enim toro immacula-

maculato, & nuptijs debita caſtitate celebratis culpa ineſſet, nequaquam Dominus ad has uenire, nequaquam eas ſignorum ſuorum initijs cōſecrare uoluiſſet. Nunc autem, quia bona eſt caſtitas coniugalis, melior continentia uidualis, optima perfectio uirginalis, ad comprobandam omnium electionem graduum, diſcernendum tamen ſingulorum meritum, ex intemerato Mariæ uirginis utero naſci dignatus eſt, à *Lucæ 2.* prophetico Annæ uiduæ ore mox natus benedicitur, à nuptiarum celebratoribus iam iuuenis inuitatus, & hos ſuæ præſentia uirtutis honorat. Sed nunc redeamus ad altiorem cœleſtium læticiam figurarum. Miracula nanq; facturus in terra Dei filius uenit ad nuptias, ut ipſum ſe eſſe diceret, de quo ſub typo ſolis Pſal- *Pſal. 18.* miſta præcinuit: In ſole poſuit tabernaculū ſuū, & ipſe tanquam ſpōſus procedens de thalamo ſuo, Exultauit ut gigas ad currendam uiam, à ſummo cœlo egreſsio eius, Et occurſus eius uſque ad ſummū eius. Qui & ipſe quodā loco de *Matth. 9.* ſe ſuisq; fidelibus ait: Nunquid poſſunt filij ſpōſi lugere quandiu cum illis eſt ſponſus? Veniēt autem dies, cum auferetur ab eis ſpōſus, & tūc ieiunabunt. Quia nimirum incarnatio noſtri Saluatoris ex quo patrib. cœpit promitti, multis eſt ſanctorum lachrymis & luctu ſemper expectata donec ueniret. Similiter ex quo poſt reſurrectionem aſcēdit ad cœlum, omnis ſanctorum ſpes ad eius pendet reditum. Solo autem quo cum hominibus conuerſatus eſt tempore, flere ac lugere nequiuerunt: quia iam ſecum etiam corporaliter eum, quem ſpiritaliter dilexerunt, habebant. Sponſus ergo Chriſtus, ſponſa eius eſt eccleſia, filij ſponſi uel nuptiarum ſinguli quiq; fidelium eius ſunt: tempus nuptiarū eſt, tempus illud quando per incarnationis myſterium ſanctam ſibi eccleſiā ſociauit. Non igitur caſu, ſed certi gratia myſterij uenit ad nuptias in terra carnali more celebratas, qui ad copulandam ſibi ſpiritali amore eccleſiam de cœlo deſcendit ad terram: cuius quidem thalamus incorruptæ genitricis uterus fuit, in quo Deus humanæ naturæ coniūctus eſt, & ex quo ad ſociandam ſibi eccleſiam tanquam ſponſus proceſsit. Primus nuptiarum locus Iudæa extitit, in qua filius Dei homo fieri, & eccleſiam ſui corporis participatione cōſecrare, ſui ſpiritus pignore in fide confirmare dignatus eſt: ſed uocatis ad fidem gentibus, uſq; ad fines orbis terræ earundem nuptiarum uotiua gaudia peruenerunt. Nec uacat à myſterio quod die tertia, poſt ea quæ ſuperior euangelij ſermo deſcripſerat, nuptiæ factæ referuntur: ſed tertio tempore ſeculi Dominum ad aptādam ſibi eccleſiam ueniſſe deſignat. Primum quippe ſeculi tēpus ante legem patriarcharum exemplo, ſecūdum ſub lege prophetarum ſcriptis, tertium ſub gratia præconijs euangeliſtarum, quaſi tertij diei luce mundo refulſit, in quo Dominus & Saluator noſter pro redemptoris generis humani in carne natus apparuit. Sed & hoc quod in Cana Galilææ, id eſt, in zelo tranſmigrationis, perpetratę eædem nuptiæ eſſe perhibentur, typicè denunciat eos maximè gratia Chriſti dignos exiſtere, qui zelo feruere piæ deuotionis, & æmulare chariſmata maiora, ac de uitijs ad uirtutes bona operādo, de terrenis ad æterna norūt ſperando & amando tranſmigrare. Diſcumbente autē ad nuptias Domino, uinum defecit, ut uino meliori per ipſum mirabili ordine facto, manifeſtaretur gloria latentis in homine Dei, & credentium in eum fides aucta proficeret. Quod ſi myſterium quęrimus apparente in carne Domino, meraca illa legalis ſenſus ſuauitas paulatim cœperat ob carnalem phariſæorum interpretationem, à priſca ſua uirtute deficere, qui mox ea quæ carnalia uidebantur mandata ad ſpiritalem conuertit doctrinam, cunctamq; literæ legalis ſuperficiem euangelica cœleſtis gratiæ uirtute mutauit, quod eſt uinū feciſſe de aqua. Sed primò ſtudeamus indagare quid ſit, cum deficiēte uino diceret mater Ieſu ad eum:

Vinum nō habent. Reſpondit: Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum uenit hora mea.] Neq; enim matrem ſuam *Exod. 20.* inhonoraret, qui nobis iubet honorare patrem & matrem: aut eam ſibi eſſe matrē negaret, ex cuius carne uirginea carnem ſuſcipere non deſpexit, etiam Apoſtolo teſte qui ait: Qui factus *Rom. 1.* eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Quomodo ex ſemine Dauid ſecūdum carnem, ſi nō ex corpore Mariæ ſecundum carnem, quæ ex ſemine Dauid deſcendit? Sed in eo quod miraculū facturus ait, Quid mihi & tibi eſt mulier, ſignificat ſe diuinitatis, qua miraculum erat patrandum, non principium temporaliter accepiſſe de matre, ſed per æternitatem ſemper habuiſſe de patre. Quid mihi & tibi, inquit, eſt mulier, cui ex diuinitate, quā ex patre ſemper habui, cum tua carne, ex qua carnem ſuſcepi, commune non eſt. Nondum uenit hora mea, ut fragilitatem ſumptæ ex te humanitatis moriendo demonſtrem: prius eſt ut potentiam ęternæ deitatis uirtutes operando patefaciam. Veniet autem hora, ut quid ſibi & matri commune eſſet oſtenderet, cum eam moriturus in cruce diſcipulo uirgini uirginem commendare curauit. *Ioan. 19.* Carnis nanq; infirma perpetiens, matrem, de qua hæc ſuſcepit, pie cognitam, ei, quem maximè diligebat, diſcipulo commendauit, quam diuina facturus quaſi incognitā ſe noſſe diſsimulat: quia hanc diuinæ natiuitatis autorem non eſſe cognoſcit.

Erant autem lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas uel ternas.] Hydriæ uocantur uaſa aquarum receptui parata: Græcè enim ὕδωρ aqua dicitur. Aqua autem ſcripturæ ſacræ ſcientiam deſignat, quę ſuos auditores & à peccatorum ſorde abluere & diuinę cognitionis ſolet fonte potare. Vaſa ſex quibus continebatur aqua, corda deuota ſunt ſanctorum, quorum perfectio uitæ & fidei exemplum rectè uiuendi ac credēdi propoſita eſt generi humano per ſex ſeculi labentis ætates, id eſt, uſq; ad tempus Dominicæ paſsionis. Et benè lapidea ſunt uaſa: quia fortia ſunt pręcordia

iuſtorum, utpote illius fide & dilectione ſolidata lapidis, quem uidit Daniel præciſum de mõ- Dan. 2. te ſine manibus, factumq; in mõtem magnum, Zach. 3. & impleſſe omnem terram: & de quo dicit Zacharias, In lapide uno ſeptem oculi ſunt: id eſt, in Chriſto uniuerſitas ſcientiæ ſpiritalis inhabi- 1. Petr. 2. tat: cuius & Apoſtolus Petrus meminit dicẽs, Ad quem accedenres lapidem uiuum, & ipſi tanquam lapides uiui ſuperædificamini. Bene ſecundum purificationem Iudæorum tantum poſitæ ſunt hydriæ: quia Iudæorum tantum po- Ioan. 1. pulo lex per Moyſen data eſt. Nam gratia euãgelij & ueritas non minus gentibus, quàm Iudæis per Ieſum Chriſtum facta eſt. Capientes, inquit, ſingulæ metretas binas & ternas, quia ſcripturæ ſanctæ autores & miniſtri prophetæ, modò de patre tantum loquuntur & filio, ut eſt Pſal. 103. illud: Omnia in ſapiẽtia feciſti. Virtus etenim 1. Cor. 1. Dei & ſapientia Chriſtus eſt: modo etiam ſpiritus ſancti faciunt mentionem, iuxta illud Pſal- Pſal. 32. mographi: Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. Verbum Domini & ſpiritum totam, quæ unus eſt Deus, intellige trinitatem. Sed quantum inter aquam & uinum, tantum diſtare inter ſenſum illum, quo ſcripturæ ante aduentum Saluatoris intelligebantur, & eum quem ueniens ipſe reuelauit Apoſtolis, eorumq; diſcipulis perpetuo ſequendum reliquit. Et quidem potuit Dominus uacuas implere hydrias uino, qui in exordio humanæ creationis cuncta creauit ex nihilo: ſed maluit de aqua facere uinum, quo typicè doceret, non ſe ad ſoluendum improbandumq;, ſed ad implẽdum potius legem prophetasq; ueniſſe: neq; alia ſe per euangelicam gratiam facere & docere, quàm quæ legalis & prophetica ſcriptura eum facturum docturumq; ſignaret. Videamus ergo, fratres, ſex hydrias ſcripturarum aqua ſalutari repletas, uideamus eandem aquã in ſuauiſſimum uini odorem guſtumq; conuerſam. In prima ætate ſeculi Abel iuſtum frater inuidens occidit: & ob hoc ipſe perpetua martyrio gloria beatus, etiam in euangelicis & in apoſtolicis literis iuſtitiæ laudem accepit, & fratricida impius æternæ maledictiõis pœnas luit. Quicunq; his auditis metuunt cum impijs damnari, cupiẽtes benedici cum pijs, omnium odiorum & inuidiæ fomitem abijciunt, Deo placere per ſacrificium iuſtitiæ, modeſtiæ, innocentiæ ac patientiæ curant, uas plenum aqua in ſcriptura inueniunt, unde ſalubriter abluti potatiq; gaudeant. Sed ſi intellexerint Cain homicidam Iudæorum eſſe perfidiam, occiſionem Abel paſsionem eſſe Saluatoris, terram quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit eius ſanguinem de manu Cain, eccleſiam eſſe, quæ effuſum à Iudæis Chriſti ſanguinem in myſterium ſuæ renouationis accepit, nimirum aquam in uinum mutatam repererunt: quia ſacræ dicta legis ſacratius intelligunt. Secunda ætate ſeculi inchoante deletus eſt aquis diluuij mũdus, ob magnitudinem peccatorũ: ſed ſolus Noe, propter iuſtitiam eſt cum domo ſua liberatus in arca. Huius plagæ audita uaſtatione horribili, paucorumq; liberatione mirabili, quiſquis emendatius uiuere cœperit, liberari deſiderans cum electis, timens exterminari cum reprobis, hydriã profectò aquæ, qua mundaretur uel reficeretur, accepit. At uero cum altius reſpicere cœperit, & in arca eccleſiam, in Noe Chriſtum, in aqua delente peccatores aquam baptiſmi, quæ peccata diluit in hominibus uel in animalibus, quæ arca continebat, multifariam baptizatorũ differentiam in columba, quæ poſt diluuium ramũ oliuæ intulit in arcam, unctionem ſpiritus ſancti qua baptizati imbuuntur, intellexerit, uinũ profectò de aqua factum miratur: quia in ueteris hiſtoriis facti ſuam ablutionem, ſanctificationem, iuſtificationem prophetari contemplatur. Tertia ætate ſeculi Deus tentans obedientiam Abrahæ, filium unicum eius quem diligit, in holocauſtũ ſibi offerri præcepit. Non differt Abraham facere quæ iubetur, ſed pro filio immolatur aries: ipſe tamen pro obedientiæ uirtute eximia, perpetuæ benedictionis hæreditate donatur. Ecce habes hydriam tertiam. Audiẽs enim quanta uirtus obedientiæ, quanta mercede remuneretur, & ipſe obedientiã diſcere atq; habere ſatagis. Quòd ſi immolationem filij uni- Matth. 3. ci dilecti paſsionem eius intelligis, de quo dicit pater: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: in qua quia diuinitate impaſsibili permanente, ſola humanitas mortem paſſa eſt & dolorem, quaſi filius offertur: ſed aries mactatur. Si intelligis benedictionem, quæ promiſſa eſt Abrahæ, in te de gentibus credendis munus eſſe completum, nimirum tibi de aqua uinum fecit: quia ſpiritalem ſenſum, cuius noua fragrantia inebriaris, aperuit. Quartæ ætatis initijs Dauid pro ſalute regnum Iſraëliticæ gentis ſortitur, humilis, innocens & mitis, exul pro illo, cuius iniuſta diu perſecutiõe cruciabatur. Ecce hydria quarta fonte ſalutari repleta. Quiſquis hæc audiens humilitati atq; innocentiæ ſtudere, & ſuperbiam cœperit, atq; inuidiam ſuo de corde repellere, quaſi hauſtum aquæ limpidiſsimæ, quo reficiatur, inuenit. At ſi in Saule Iudæos perſequẽtes, in Dauid Chriſtum & eccleſiam ſignificari cognouerit, illorũ ob perfidiam, & carnale ſimul imperium & ſpiritale deſtructum, Chriſti autem & eccleſiæ regnum ſemper eſſe manſurum, poculum utiq; uini de aqua factum ſentiet: quia ſe ſuamq; uitam & regnum, ſed & ipſum regem ibi ſcriptum legere nouit, ubi prius quaſi de alijs ueterem legebat hiſtoriam. Quinta ætate ſeculi populus peccans captiuitate Nabuchodonoſor Babyloniam trãſmigrat: ſed poſt ſeptuaginta annos pœnitens & correctus, in patriam per Ieſum ſacerdotem magnum reducitur: ubi domũ Dei, quæ incenſa eſt, & ciuitatem ſanctam, quæ deſtructa eſt, reædificat. Hæc legens ſiue audiens quiſq; cum peccandi metum corripit, ad pœnitendi remedium confugit, aqua hydriæ purificantis ablutus eſt. Si uerò intelligere didicerit Hieruſalem & templum Dei eccleſiã Chriſti, Babylo-

Babylonem confuſionem peccatorum, Nabuchodonoſor diabolum, Ieſum ſacerdotem magnum, uerum ęternumque pontificem eſſe Ieſum Chriſtum, ſeptuaginta annos bonorũ plenitudinem operum, quę per ſpiritus ſancti dona largiuntur, uidelicet propter decalogum & ſeptiformem eiuſdem ſpiritus gratiã, uideritque hoc quotidie fieri, alijs nimirum à diabolo de eccleſia peccando raptis, alijs gratia ſpiritus ſancti per Chriſtum reſipiſcendo ac pœnitendo recõciliatis, uinum de aqua factum habet: quia ad ſe pertinere quæ ſcripta ſunt intelligens, magno mox compunctionis ardore, quaſi muſto incaleſcens, quicquid ſibi peccati captiuantis ineſſe deprehenderit, per Chriſti gratiam liberari depoſcit. Sexta inchoante ſeculi ætate Dominus in carne apparens octaua die natiuitatis iuxta legẽ circunciſus eſt, triceſima & tertia poſt hæc ad templum delatus, & legalia pro eo ſunt munera oblata. Hæc intuentes ad literã, aperte diſcimus quanta nobis diligentia ſunt euangelicæ fidei ſubeunda myſteria, quando ipſe benedictionem gratiæ afferens, qui legem literæ dedit, ueterũ primo ceremoniarũ ritu cõſecrari, quo cuncta diuinitus conſecrat, & ſic noua gratiæ ſacramenta ſuſcipere ſimul & tradere curauit. Ecce hydria ſexta ad abluenda peccati contagia, ad potanda uitæ gaudia mundiorem cæteris afferens undam. Verũ ſi in octaui diei circunciſione baptiſma, quod in myſteriũ Dominicæ reſurrectionis à peccatorum nos morte redemit, intelligis, in inductione in templum & oblatione hoſtiæ purificantis figuratum cognoſcis, fideles quoque de baptiſterio ad altare ſanctum ingredi, ac Dominici corporis & ſanguinis uictima ſingulari debere cõſecrari, uino quidem de aqua facto, & quidem meraciſsimo donatus es. Porrò ſi circunciſionis diem ad generalem humani generis reſurrectionem, quãdo mortalis propago ceſſabit, & mortalitas tota immortalitate mutabitur, interpretaris: & circunciſos induci in templum cum hoſtijs intellexeris, quando poſt reſurrectionẽ uniuerſali expleto iudicio ſancti iã incorruptibiles facti, ad contemplandam perpetuò ſpeciem diuinæ maieſtatis cum bonorũ operum muneribus intrabunt: mirandum profectò, uinum de aqua fieri uidebis, cuius conditoris rectè proteſtaris & dicas, Et poculum tuum inebrians quàm præclarum eſt. Ergo Dominus uinũ in gaudia nuptiarum nõ de nihilo facere uoluit, ſed hydrias ſex impleri aqua præcipiens, hanc mirabile conuertit in uinum: quia ſex mundi ętates ſapientia ſalutaris largitate donauit, quam tamen ipſe ueniens ſublimioris ſenſus uirtute fœcundauit. Nam quæ carnales carnaliter tantum ſapiebãt, ipſe ſpiritaliter ſentienda reſerauit. Vultis audire fratres, qualiter de aqua fecerit uinũ? Apparuit poſt reſurrectionem ſuam duobus diſcipulis ambulãtibus in uia, ibatque cum illis, & incipiens à Moyſe & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis, quæ de ipſo erant. Vultis iterum audire quomodo eo- | Pſal.22.

Bedæ tom.7.

dem ſunt uino inebriati? Poſtmodum cognoſcens quis eſſet, qui eis uerbum uitæ propinabat, dicebant ad inuicem: Non'ne cor noſtrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in uia & aperiret nobis ſcripturas? | Luce.24.

Dicit ergo Ieſus miniſtris: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas uſque ad ſummũ.] Qui per miniſtros, qui hæc iubentur facere, niſi Chriſti ſignantur diſcipuli, qui impleuerunt hydrias aqua? Non quidem ipſi præteritas mundi ætates legalibus, ac propheticis implendo ſcriptis: ſed ipſi intelligẽdo prudenter, & aperiendo fideliter: quia ſcriptura, quę à prophetis miniſtrata eſt, & ſalubris eſſet ad hauſtum ſapientiæ cœleſtis, & ad operũ caſtigationem utilis. Impleuerunt autẽ eas uſque ad ſummum, quia rectè intellexerunt nullum fuiſſe tempus ſeculi à ſanctis alienum doctoribus, qui ſiue uerbis, ſiue exemplis, ſiue etiam ſcriptis uiam uitæ mortalibus panderent.

Et dicit eis: Ite, & haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.] Arcbitriclinus aliquis legiſperitus illius tẽporis eſt, fortaſſe Nicodemus uel Gamaliel, uel diſcipulus tunc eius Saulus, nunc autẽ magiſter totius eccleſię Paulus apoſtolus. Et dum talibus uerbum euangelij creditur, quod in litera legis & prophetiæ latebat occultum, uinum utique architriclino de aqua factum propinatur. Vnde conuenienter perhibetur, quòd arcbitriclinus uocato ſponſo dixerit:

Omnis homò primum bonum uinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu autem ſeruaſti bonum uinum uſque adhuc.] Quia doctorum eſt cognoſcere diſtantiam legis & euangelij, ueritatis & umbrę, cunctisque ueteribus inſtitutis, cunctis regni terreni promiſsis, nouam euangelicæ fidei gratiã, & perpetua cœleſtis patriæ dona proferre.

Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriam ſuam.] Manifeſtauit hoc ſigno, quia ipſe eſſet rex gloriæ, & ideo ſpõſus eccleſiæ, qui ut homo communis ueniret ad nuptias, ſed quaſi Dominus cœli & terræ elemẽta prout uoluiſſet, conuerteret. Pulchra autem rerum conuenientia, qui initio ſignorum, quæ mortalis adhuc mortalibus erat oſtenſurus, aquam conuertit in uinum: ipſe initio ſignorum quæ immortalis iam per reſurrectionem effectus, immortalitatis uitæ ſtudia ſola ſectantibus oſtenderet, carnalem prius & quaſi inſipidam mentem eorum ſapore ſciẽtiæ cœleſtis imbuit. Nam & primò conſiſtens in terra, ſui ſpiritus munere aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas: & poſtmodum miſſo eodem de cœlis maiorem ſuperni amoris ſimul & ſapientiæ ſpiritalis fragrantiam eorum cordibus infudit: data inſuper omnium cognitione linguarum, quibus uniuerſo orbi eam, quam perceperant, uitæ gratiam propinare ſufficerent. Has ergo Chriſti & eccleſiæ nuptias, fratres chariſsimi, quæ & tunc una in ciuitate figurabantur, & nunc uniuerſo celebrantur in orbe terrarum, tota mente diligamus harum gaudijs cœleſtibus indefeſſa bonorum operum intentione iungamur. Has quia per fidem uocati intrauimus mundo dilectio-

nis habitu, celebrare curemus, noſtræq; actio/
nis ſimul & cogitationis maculas ante diem ex
Matth.22. tremi diſcriminis ipſi ſolicitius examinando di
luamus: ne forte tunc ingrediens rex, qui has
ſuo filio nuptias fecit, ſi uiderit nos nuptialem
charitatis ueſtem non habere, eijciat nos, & li/
gatis à bene agendi facultate pedibus noſtris
ac manibus exteriores mittat in tenebras. Mũ
demus fide fortia cordium noſtrorum uaſcula
ſecundum purificationem præceptorum cœle
ſtium, impleamus hæc aqua ſcientiæ ſalutaris,
ſacræ lectioni crebrius attendendo. Rogemus
Dominum ut ipſam, quam nobis ſcientiæ gra/
tiam contulit (ne forte inflet) charitatis ſuæ fer/
uore calefaciat, & ad ſuperna quærenda ſola ac
ſapientia conuertat: quatenus ſpiritaliter ine-
briati, poſsimus & ipſi cum propheta cantare:
Pſal.59. Potaſti nos uino compunctionis. Sicq; fit, ut
nobis quoque bene proficientibus, & nunc ex
parte prout capere ſufficimus, & in futuro per/
fecte Ieſus manifeſtet gloriam ſuam: in qua ui/
uit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſan-
cti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA III. POST EPI/ phaniæ diem. Lucæ 5. & Marc. 1. & Matth. 8.

IN illo tempore & factum eſt, cum eſſet Ieſus in una ciuitatum, & ecce uir plenus lepra, & uidens Ieſum & procidens in faciem rogauit eum dicens: Domine ſi uis, potes me mundare. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

BEne ubi leproſus mundatur, certus non ex/
primitur locus, ut oſtendatur non unum po
pulum ſpecialis alicuius ciuitatis, ſed omnium
populos fuiſſe ſanatos. Et quia Dominus ait,
Nõ ueni ſoluere legem, ſed adimplere: ille qui
excludebatur à lege, purgari ſe Domini pote/
ſtate præſumens, non ex lege, ſed ſupra legem
eſſe gratiam iudicabat, quæ leproſi maculam
Matth.5. poſsit abluere. Verùm ut in Domino poteſta/
tis autoritas, ita in illo fidei conſtantia declara/
tur. Ille in faciẽ procidit, quod humilitatis eſt
& pudoris, ut unuſquiſque de ſuæ uitæ maculis
erubeſcat. Sed confeſsionem uerecundia non
repreſsit, oſtendit uulnus, remedium poſtula-
uit: & ipſa religionis & fidei plena cõfeſsio eſt.
Si uis, inquit, potes me mundare. In uoluntate
Domini tribuit poteſtatem, de uoluntate au/
tem Domini non quaſi pietatis incredulus du/
bitauit, ſed quaſi colluuionis ſuæ conſcius non
præſumpſit.

Et extendens manum tetigit illum dicens: Volo, mundare. Et confeſtim lepra diſceſsit ab illo.] Nihil medium eſt in/
ter opus Dei atque præceptum: quia in præce/
pto eſt opus. Denique dixit, & facta ſunt. Vi/
des igitur quod dubitari non poteſt, quia uolũ-
Pſal.148. tas Dei poteſtas eſt. Si ergo uoluntas eius po/
teſtas eſt, qui unius uoluntatis aſſerunt, unius
utiq; aſſerunt poteſtatis. Itaq; quaſi habens po/
teſtatem ſanandi, & iubendi autoritatem, ope-
randi teſtimonium non refugit. Volo enim di/
cit propter Fotinum, imperat propter Arriũ,
tangit propter Manichæum. Et lex quidẽ tangi
leproſos prohibet: ſed qui Dominus legis eſt,
non obſequitur legi, ſed legem facit. Non ergo
ideo tetigit, quia ſine tactu mundare non pote/
rat, ſed ut probaret quia ſubiectus non erat le/
gi: nec cõtagium timebat ut homines, ſed quia
contaminari non poterat, qui alios liberabat,
lepra tactu Domini fugaretur, quæ ſolebat con
taminare tangentem. Simulq; illud mirabile,
quòd eo ſanauit genere quo fuerat obſecratus.
Si uis, potes me mũdare. Volo, inquit, mũdare.
Habes uoluntatẽ, habes etiã pietatis affectum.

Et ipſe præcepit illi, ut nemini diceret.] Quare præci-
pitur nemini dicere, niſi ut doceret non uulgan
da noſtra beneficia, ſed premenda: ut nõ ſolũ à
mercede abſtineamus pecuniæ, ſed etiã gratiæ.

Sed uade oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua ſicut præcepit Moyſes in teſtimonium illis.] Oſtendere ſe Leuit.14.
ſacerdoti iubetur, ut intelligeret ſacerdos eum
non legis ordine, ſed gratia Dei ſupra legẽ eſſe
curatum. Offerre autẽ ſacrificium, ut oſtende/
ret Dominus, quia legem non ſolueret, ſed im/
pleret: qui ſecundum legem gradiens ſupra le-
gem ſanaret eos, quos remedia legis non ſana/
uerant. Et bene addidit in teſtimoniũ illis: hoc
eſt, ſi Deo credant, ſi impietatis lepra diſcedat.
Quod ſi quẽ mouet, quomodo Dominus Mo/
ſaicum uideatur approbare ſacrificium, cum id
non receperit eccleſia, meminerit nondum eſ/
ſe cœpiſſe ſacrificium ſanctum ſanctorũ, quod
corpus eius eſt. Nondũ enim obtulerat in paſ/
ſione holocauſtum ſuum. Non autem oporte-
bat auferri ſignificantia ſacrificia, prius quàm
illud quod ſignificabatur, confirmatũ eſſet con
teſtatione Apoſtolorum prædicantium, & fide
eredentium populorum. Quia uerò typice uir
iſte peccatis languidum genus deſignat huma
num, rectè non ſolùm leproſus, ſed & plenus le
pra deſcribitur. Omnes enim peccauerunt & Rom.3.
egent gloria Dei, illam ſcilicet ut extenta ma/
nu Saluatoris: hoc eſt, incarnato Dei uerbo, hu
manamq; contingente naturam ab erroris pri-
ſci uarietate mundẽtur, poſsintq; cum Apoſto/
lis audire: Iam uos mundi eſtis propter ſermo/ Ioan.15.
nem, quem locutus ſum uobis: & qui diutius
abominabiles à populi Dei erãt caſtris ſecreti,
iam aliquãdo templo reddi, & ſacerdoti queãt
offerri, illi utiq; cui dicitur: Tu es ſacerdos in æ- Pſal.109.
ternum. Audientes ab Apoſtolo: Templum e- 1.Cor.3.
nim Dei ſanctum eſt, quod eſtis uos. Offerantq;
pro emundatione ſua ſicut præcepit Moyſes,
id eſt, exhibeant corpora ſua hoſtiam uiuentẽ, Rom.12.
ſanctam, Deo placentem. Verum meritò quæ-
ritur, quid nam ſit quòd Dominus nõnulla, quæ
geſsit abſcondi iuſsit, & nec ad horam potue/
runt abſcõdi. Nunquid enim unigenitus filius
patri & ſpiritui ſancto coæternus, hac in re uel
le habuit, quod implere non potuit? Sed notan
dum quod redemptor noſter per mortale cor/
pus

Digitized by Google

pus omne quod egit, hoc nobis in exemplo actionis præbuit. Miraculum nanq; faciens & taceri iuſsit, & tamen taceri non potuit: ut uidelicet electi eius exempla doctrinæ illius ſequentes, in magnis quæ faciunt latere quidem in uoluntate habeant, ſed ut proſint alijs prodantur inuiti: quatenus & magnę humilitatis ſit, quòd ſua opera taceri appetunt, & magnæ ſublimitatis ſit, quòd eorum opera taceri non poſſunt. Non ergo Dominus uoluit quicquam fieri & minimè potuit, ſed quid uelle eius membra debeant, quid'ue de eis etiam nolentibus fiat, doctrinæ magiſterio exemplum dedit.

Subſequentis euangelij textus legitur in feria quinta Cinerum. Lucæ 7. Ioan. 4. Matth. 8.

C*Vm autem impleſſet omnia uerba ſua in aures plebis, intrauit Capharnaum.*] Hic intelligendum eſt, cum impleſſet quidē omnia uerba ſua in aures plebis, intraſſe Chriſtum Capharnaū: hoc eſt, quia nō ante quàm hæc uerba terminaſſet intrauit, ſed non eſſe expreſſum poſt quantum temporis interuallum, cum iſtos ſermones terminaſſet, intrauerit Capharnaum. Ipſo quippe interuallo leproſus ille mundatus eſt, quem loco ſuo Matthæus interponit, iſte aūt antea pͦoccupat. *Matth. 8.*

Centurionis autem cuiuſdam ſeruus malè habens erat moriturus, qui illi erat precioſus.] Quęrit fortè aliquis uel pius ut inueniat, uel impius ut reprehēdat, qua ratione Euangeliſta ſeruum, qui non mortuus, ſed ſanatus ſubinſertur, dixerit eſſe moriturū. Cui breuiter reſpondendum, quia reuera erat moriturus, ſi non Domini ſui fide deprecantis, & Chriſti pietate miſerentis fuiſſet redditus uitæ. Sic & Ezechias rex iuxta quendam naturæ humanæ modum erat moriturus, cum ueracis prophetæ uerbis audiuit: Diſpone domui tuæ, quia morieris tu & non uiues, ſed occulto diuinæ prouidentiæ iudicio, quæ omnia in menſura & numero & pondere diſpoſuit, quindecim adhuc annorum uitam lacbrymis precibusq; nacturus. *Eſaiæ 38.* *Sapient. 11.*

Et cum audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum ut ueniret & ſaluaret ſeruum eius.] Superna diſpenſatione factum eſt, ut ſeniores Iudæorum mitterentur ad Dominum, hisq; aſtantibus qui languerat ſanaretur, quo inexcuſabiles forent ſi credente uiro gentili non crederent. Verùm quæritur quomodo conueniat, quod Lucas Cēturionem nuncios miſiſſe, Matthæus autem ipſum acceſsiſſe narrat ad Dominum? Sed piè quærentibus facile patet, quòd Matthæus breuitatis cauſa dixerit ipſum acceſsiſſe, cuius deſiderium & uolūtas ad Dominum ueraciter alijs licet deferētibus eſt perlata, myſticè etiam nobis commendans hoc, quod ſcriptum eſt: Accedite ad eum & illuminamini. Nam quia fidem Centurionis qua uerè acceditur ad Ieſum, ipſe ita laudauit ut diceret, Non inueni tantam fidē in Iſrael, ipſum potius acceſsiſſe ad Chriſtum dicere uoluit prudens Euangeliſta, quàm illos per quos uerba ſua miſerat. Porrò autem Lucas ideo totum quemadmodum geſtum ſit aperuit, ut ex hoc intelligere cogeremur, quemadmodum acceſsiſſe dixerit alius, qui mentiri nō potuit. Sicut enim illa mulier, quæ fluxum ſanguinis patiebatur, quamuis fimbriam ueſtimēti eius tenuerit, magis tamen quia credidit, tetigit Dominum, quàm illæ turbæ à quibus premebatur: ita & Cēturio quo magis credidit, eo magis acceſsit ad Dominum. *Pſal. 33.* *Marc. 5. Matth. 9. Lucæ 8.*

Diligit enim gentem noſtram, & ſynagogam ipſe ædificauit nobis.] Qui ædificatam ſibi à Centurione narrant ſynagogam, euidenter oſtendunt, quia ſicut nos eccleſiam, ſic etiam illi ſynanogam non conuētum ſolummodo fidelium, ſed & locum quo conueniebant, ſint appellare ſoliti, iuxta quod & ſuprà docuimus.

Ieſus autem ibat cum illis.] Magna Domini ſublimitas, qui ſolo uerbo curare ualebat: ſed nō minor humilitas, qui ſeruum dignatus eſt uiſitare languentem. Nam quaſi potens & benignus & rogatus ſaluare pergebat, & itineris medio rogatus dicto ſaluauit: ne uidelicet ob impotentiam uirium & non ob humilitatis exemplum corporaliter ire putaretur. Alibi ad ſanandum reguli filiū uenire noluit, ne diuitias honoraſſe uideretur: hic ne conditionem ſpreuiſſe ſeruilem, ad Centurionis famulū mox ire conſenſit. *Ioan. 4.*

Et cum iam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos dicens: Domine noli uexari. Non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres.] Propter uitæ gentilis conſciētiam, grauari ſe magis dignatione putauit Domini quàm iuuari, nec poſſe habere hoſpitem Chriſtum: cuius etſi fide præditus, nondum tamen erat ſacramentis imbutus. Sed quia quæ noſtra infirmitas non præſumit, diuina gratia dare nouit, & alius Cēturio qui ſicut & iſte credentem ex gentibus populum præfigurat, magnæ fidei & iuſtitiæ merito ſpiritus ſancti donum priuſquam baptizaretur accepit, & iſte necdum catechizatus & fidem ſuam laudari à Domino, & famulū ſaluari promeruit. De quo pulchrè per allegoriam dicitur, quia Ieſum non lōgè haberet à domo, tametſi ſub tectum ſuum inuitare non auderet: quia propè timentibus eum ſalutare ipſius. Et qui naturali lege rectè utitur, quo bona quæ nouit operatur, eo illi qui uerè bonus eſt appropiat. At qui errori gentilitatis etiam crimina iunxerunt, his aptari poteſt, quod confluentibus ad ſe turbis alibi Dominus ait: Quidā enim ex his de lōgè uenerūt. *Pſal. 84.* *Marc. 8.*

Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus, ut uenirem ad te.] Et nos qui de gentibus credimus, non ipſi ad Dominum uenire poſſumus, quem nunc in carne uidere nequaquam ualemus: ſed quicunq; paſsiones noſtræ ſeruitutis agnouimus ad reſidentem in dextera patris, iam per fidem accedere debemus, iam ſeniores Iudæorum mittere: hoc eſt, ſummos eccleſię uiros, qui nos ad Dominum præceſſerunt, ſuppliciter obſecrando patronos acquirere, qui nobis teſtimonium reddētes quòd diligamus eccleſiam,

& quantum in nobis eſt, ædificare curemus, pro noſtris apud Dominum noſtrorumq́ue peccatis intercedant.

Sed dic uerbo, & ſanabitur puer meus.] Magna fides Centurionis, qua uerbi opus in Chriſto confitetur, & noſtræ ſanationis accommoda myſterijs, qui etſi noueramus ſecundū carnem Chriſtum, ſed iam nunc non nouimus.

Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites.] Hominem ſe & poteſtati, uel tribuni uel præſidis ſubditum dicit, imperate tamen poſſe minoribus: ut ſubaudiatur cū multo magis, qui Deus ſit, & ſuper omnia potēs, innumeram uirtutis angelicæ, quæ ad imperata obtemperet, habere militiam.

Et dico huic uade & uadit, & alio ueni & uenit, & ſeruo meo fac hoc & facit.] Vult oſtendere Dominum quoq; non per aduentum tantum corporis, ſed per angelorum miniſteria poſſe implere quod uellet. Repellendæ enim erant uel infirmitates corporum, uel fortitudines contrariæ, quibus homo ad debilitatem ſæpe cōceditur, & uerbo Domini & miniſterijs angelorum. Aliter, Milites & ſerui, qui Centurioni obediunt, uirtutes ſunt naturales, quarum non minimam copiam multi ad Dominum uenientes ſecum deferūt. De quibus in Cornelij Centurionis laude dicitur: Quia erat uir iuſtus & timens Deum cum *Act.10.* omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper.

Quo audito, Ieſus miratus eſt.] Miratus eſt quod uidit Centurionem ſuam intelligere maieſtatem. Sed quis in illo fecerat ipſam fidem uel intelligentiam, niſi ipſe qui eam mirabatur? Quod ſi & alius eam feciſſet, quid miraretur qui præſcius erat? Notandum ergo, quia quod miratur Dominus, nobis mirandum eſſe ſignificat, quibus adhuc opus eſt ſic moneri. Omnes enim tales motus cum de Deo dicuntur, non perturbati animi ſigna ſunt, ſed docentis magiſtri.

Et conuerſus ſequentibus ſe turbis dixit: Amen dico uobis, nec in Iſrael tantam fidem inueni.] Non de omnibus retro patriarchis & prophetis, ſed de præſentis æui loquitur hominibus. Quibus ideo Centurionis fides anteſertur, quia illi legis prophetarumq; monitis edocti, hic autem nemine docente ſponte credidit.

Et reuerſi qui miſſi fuerant domum, inuenerunt ſeruum qui languerat, ſanum.] Probatur fides Domini, & ſerui ſanitas roboratur. Poteſt ergo Domini meritū etiam famulis ſuffragari, non ſolum fidei merito, ſed etiam ſtudio diſciplinę. Plenius ſanè hęc *Matth.8.* explicat Matthęus, quod dicēte Domino Centurioni, Vade & ſicut credidiſti fiat tibi, ſanatus ſit puer ex illa hora: ſed beato Lucæ moris eſt, quæ plena uiderit ab alijs Euangeliſtis expoſita breuiare, uel etiā de induſtria præterire: quæ uero ab eis omiſſa uel breuiter cognouerit attacta, dilucidare ſolertius. Myſticè, ut dixi, Cēturio, cuius fides Iſraeli præfertur, electos nimirum ex gentibus oſtendit, qui quaſi centenario milite ſtipati, uirtutum ſpiritalium ſunt perfectione ſublimes, nilq; à Domino terrenum, ſed ſola æternæ ſalutis gaudia ſibi ſuiſq; requirunt. Numerus enim centenarius, qui de læua transfertur ad dexteram, in cœleſtis uitæ ſignificatione poni conſueuit. Vnde eſt quod arca Noe cē- *Geneſ.6.* tum annis fabricatur, Abraham centenarius fi- *Geneſ.17.* lium promiſsionis accepit, ſeuit Iſaac & inue- *Geneſ.26.* nit in ipſo anno centuplum, atrium tabernacu- *Exod.27.* li centum cubitos longum eſt, in cēteſimo pſal- *Pſal.100.* mo miſericordia & iudicium Domino cantatur, & cætera huiuſmodi. Talis ergo meriti uiri pro his neceſſe eſt Domino ſupplicent, qui adhuc ſpiritu ſeruitutis in timore premuntur, qua- *1.Ioan.4.* tenus eis paulatim ad ſublimiora prouectis, perfecta dilectio foras mittat timorem.

DOMINICA QVARTA POST Epiphaniæ diem. Lucæ 8. Matthæi 8. Marc. 4.

IN illo tempore factum eſt in una dierum, & Ieſus aſcendit in nauiculam, & diſcipuli eius. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN hac nauigatione Dominus utranq; unius eiuſdemq́ue ſuę perſonę naturam dignatur oſtēdere, dum is qui ut homo dormit in naui, furorem maris ut Deus uerbo coercet. Porrò iuxta allegoriam mare ſiue ſtagnum, quod cum ſuis tranſire deſiderat, tenebroſus amarusq; ſeculi præſentis accipitur æſtus. Nauicula autem quā aſcendunt, nulla melius quàm Dominicæ paſſionis intelligitur arbor: cuius beneficio quiq; fideles adiuti emenſis mundi fluctibus habitationem patriæ cœleſtis quaſi ſtabilitatem ſecuri litoris obtinent. Quod autem ipſe in unam nauiculam cum diſcipulis Saluator aſcendit, alibi quid ſignificet aperit, cum prænunciato ſuæ paſsionis reſurrectionisq; myſterio mox dicebat ad omnes: Si quis uult poſt me uenire, ab- *Lucæ 9.* neget ſeipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, *Matth.10.* & ſequatur me. *Marc.8.*

Nauigantibus autem illis obdormiuit.] Quia calcantibus ſeculum fidelibus, futuriq; regni quietem animo meditantibus, & uel ſecūdo ſpiritus ſancti flatu, uel proprij remigio conatus infidos mundi fluctus certatim poſt terga iactantibus tempus ſubitò Dominicæ paſsionis aduenit. Vnde benę Marcus hoc imminēte noctis tem- *Marc.4.* pore geſtum fuiſſe perhibet, ut ueri ſolis occubitum nō ſola Domini dormitio, ſed & ipſa decedentis lucis hora ſignificet.

Et deſcendit procella uenti in ſtagnum, & complebantur & periclitabātur.] Domino puppim crucis, qua ſomnū mortis carperet aſcendente, fluctus blaſphemantium perſecutorū dæmonicis excitati procellis aſſurgunt: quibus tamen non ipſius patiētia turbatur, ſed diſcipulorum imbecillitas concutitur, trepidas periclitatur.

Accedentes autem ſuſcitauerunt eum dicentes: Præceptor perimus.] Suſcitant Dominum diſcipuli, ne eo dormiente fluctuum feritate diſpereant: quia cuius

Digitized by Google

cuius mortem uiderant, maximis uotis reſurrectionem quærebant: ne ſi diutius ipſe morte carnis ſopiretur, eorum mens ſpiritali in perpetuum morte periret. unde bene ſequitur:

At ille ſurgens increpauit uentum & tempeſtatem aquæ: & ceſſauit, & facta eſt tranquillitas.] Ventum quippe ſurgens increpauit, quia reſurrectione celebrata diaboli ſuperbiam ſtrauit, dum per mortem deſtruxit eum, qui habebat mortis imperium. Tempeſtatem quoque aquæ ſurgens ceſſare fecit, quia ueſanam Iudæorum rabiem, quæ caput quatiens clamauerat: (Matth. 27. Marci 15. Lucæ 23.) Si filius Dei eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei, de ſepulchro ſurgendo labefecit. Vbi iuxta literam notandum, quòd omnes creaturæ ſentiant creatorem. Quibus enim increpatur & imperatur, ſentiunt imperantem: non errore hæreticorū, qui omnia putant animantia, ſed maieſtate cōditoris, quæ apud nos inſenſibilia, illi ſenſibilia ſunt.

Dixit autem illis: Vbi eſt fides ueſtra?] Rectè arguuntur, qui præſente Chriſto timebant, cum utiq; qui ei adhæſerit, perire non poſsit. Cui ſimile eſt quòd poſt mortis ſomnum diſcipulis apparens, (Marci 16.) exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia iis qui uiderant eum reſurrexiſſe, nō crediderunt. Itemq; dixit ad eos: (Lucæ 24.) O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt prophetæ. Non ne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Ac ſi per metaphoram nauigij diceret, Non ne oportuit Chriſtum ſoporari undis nauem, in qua quieſcebat hinc inde uerrentibus, & ita ſedatis extemplò tumidis gurgitū cumulis diuinitatis ſuæ cunctis patefacere potentiā?

Qui timentes mirati ſunt, dicentes adinuicem: Quis putas hic eſt? quia & uentis imperat & mari, & obediunt ei.] Matthæus ita ſcribit: (Matth. 8.) Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic? &c. Non ergo diſcipuli, ſed nautæ & cæteri, qui in naui erant, mirabantur. Sin autem quis contentioſe uoluerit eos qui mirabantur fuiſſe diſcipulos, rectè reſpondebimus homines appellatos. qui necdum potentiam nouerant ſaluatoris. Et nos quoq; ſinguli cum ſigno Dominicæ crucis imbuti ſeculum relinquere diſponimus, nauem profectò cum Ieſu conſcendimus, ſtagnum transfretare conamur. Sed qui non dormitauit, neque obdormiet cuſtodiens ſemper Iſraël, (Pſal. 120.) nobis tamē ſæpe nauigantibus, quaſi inter æquoris fremitus obdormit, quando crebreſcente inter medios uirtutum niſus, uel immundorum ſpirituū, uel hominum prauorum, uel ipſo noſtrarū cogitationum impetu fidei ſplendor obtenebreſcit, ſpei celſitudo contabeſcit, amoris flamma refrigeſcit. Verùm inter huiuſmodi procellas, ad illum neceſſe eſt gubernatorem curramus: illum ſeduli excitemus qui non ſeruiat, ſed imperet uentis. Mox tempeſtates compeſcet, refundet tranquillitatem, portum ſalutis indulgebit. Libet inter hæc paucis diſcuſſa apoſtolici nauigij uarietate, qualiter bonos ſuum ſecretum iuuet, malorum ue permixtio turbet, intueri. Ecce enim, ut à perfectioribus inchoemus, poſt celebrata Dominicæ reſurrectionis ſolennia, ſeptem electi diſcipuli nauem piſcaturi aſcendunt: & quia non longè à terra perpetuæ quietis, ſed quaſi cubitis ducentis aberant, hoc eſt, tantum mundo animum, quantum gemina dilectio poſcebat, appoſuerant, quia ſe Petrus negocijs ſecularibus exuerat, iam Dominum in litore mortalitatis ſtantem cernere, iam cum illo epulari, iam mane ſupernæ lucis aſpirante myſtico, magnorum piſcium numero ſua retia impleta, nec tamen rupta ſuſcipere, atque infimis ſeculi fluctibus extrahere merentur. Alibi Petrus, ut ſuprà legitur, iubente Domino retia laxat in capturam, (Lucæ 5.) piſciumq; comprehendit multitudinem copioſam: ſed quia ipſe fragilis adhuc animi fuerat, ita ut Chriſto tremens diceret: Exi à me, quia homo peccator ſum Domine, & retia tunc rupta ſunt, & ſi non ſocij adiuuaſſent, naues etiam merſæ ſubſiderent. Item in hoc loco diſcipuli cum Domino nauem conſcendunt, mare adeunt: ſed quia interat & Iudas, & Dominus in puppi, quæ ſedes erat gubernanti, dormiſſe, & uentus pontusq; deforis ſæuiſſe perhibentur. Nam etſi multa illic diſcipulorum merita nauigabant, tunc adhuc eam perfidia proditoris agitabat: & qui ſuis meritis firmi fuere, turbabantur alienis. Itē Paulus eum fratribus Hieroſolymam nauigās, (Act. 20.) & diem Pentecoſten ibi, ſpiritusq; ſancti gaudia celebrare feſtinans, recto curſu cuncta peragrat. Porrò ab Hieroſolymis Romam relegatus, quia cum infidelibus iter agit, mare furit, (Act. 27.) uenti reſragantur, imber imminet, frigora fatigant, aſtra obnubilant, terra negatur, triticum in mare iactatur, nauis armamenta tolluntur: ipſa poſtremò nauis arenis illiſa diſſoluitur, nautæ quam non agnoſcunt terram, nando petunt: & qui ſeculi undas onerati cupiditatibus ſubierant, eodem aduerſante ſeculo uix nudi euadunt: iuxta quod idem Apoſtolus ait, Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem. (1. Cor. 3.)

DOMINICA IN SEXAgeſima. Lucæ 8. Matthæi 13. Marci 4.

IN illo tempore cum turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Ieſum, dixit per ſimilitudinem: Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus uiam, & conculcatum eſt, & uolucres cœli comederunt illud. Et reliqua

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

HAnc parabolam Dominus ideo per ſe ipſum exponere dignatus eſt, ut figuratè ſe loqui innoteſceret, rerumq; ſignificationes in eis etiam, quæ per ſemetipſum noluit explanare, doceret eſſe quærendas. Sed quia ſemen quod uerbum Dei ſit, terramq; uariam quod diuerſum cor auditorū ſignificet, ipſe Dominus

aperuit, ſatorem quem nobis quærendum reliquit, nullum melius quàm filium Dei intelligere poſſumus. Qui exijt ſeminare ſemen ſuũ, quia de ſinu patris, quò creaturæ non erat acceſſus egrediens, ad hoc uenit in mundum, ut teſtimonium perhiberet ueritati. Vnde bene iuxta Euangeliſtas alios hanc parabolam dicturus, de domo exiſſe, mare adiiſſe, nauem conſcendiſſe perhibetur: ipſum nimirũ ſitu corporis, quod proceſſu ſermonis inſinuans.

Ioan. 18. Matth. 13. Marci 4.

Et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus uiam, & conculcatum eſt, & uolucres cœli comederunt illud.] Quæ Dominus expoſuit, pia fide ſuſcipienda ſunt: quæ autem tacita noſtræ intelligentiæ dereliquit, perſtringẽda ſunt breuiter. Semen quod ſecus uiam cecidit, duplici læſura diſperijt, & à uiantibus ſcilicet conculcatum, & à uolucribus raptum. Via eſt ergo cor ſedulo malarum cogitationũ tranſitu attritum atq; areſactum, ne uerbi ſemen excipere ac germinare ſufficiat. Atque ideo quicquid boni ſeminis uicinia talis uiæ contingit, peſsimæ cogitationis meatu conculcatum à dęmonibus eripitur: qui uolucres cœli, ſiue quia cœleſtis ſpiritaliſq; ſunt naturæ, ſeu quia per aërα uolitant, appellantur.

Et aliud cecidit ſuper petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.] Petram hic rectè dicit durum & indomitum cor, ac nullo ueræ fidei uomere penetratum. Hoc eſt autem humor ad radicem ſeminis, quod iuxta aliam parabolam oleum ad lampades uirginum nutriendas, id eſt, amor & perſeuerantia uirtutis.

Matth. 25.

Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructũ centuplum.] Fructum centuplum, fructum perfectum dicit: nam denarius numerus pro perfectione ſemper accipitur, quia in decem præceptis legis cuſtodia continetur. Actiua enim & contemplatiua uita ſimul in decalogi mandatis coniuncta eſt, quia in eo & amor Dei, & amor ſeruari proximi iubetur. Amor quippe Dei ad contemplatiuam, amor uerò proximi pertinet ad actiuam. Denarius autem numerus per ſemetipſum multiplicatus, in centenarium ſurgit. Vnde rectè per centenarium magna perfectio deſignatur: ſicut de illo qui ſua pro Domino terrena relinquit, dicitur: Centuplum accipiet, & uitam æternam poſſidebit. Quia quiſquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, & hic perfectionem mentis recipit, ut iam ea non appetat quæ contemnit, & in ſequenti ſeculo ad æternam uitæ gloriam peruenit. Terra ergo bona fructu centuplo fœcundatur, quando cor docile uirtutũ ſpiritalium perfectione donatur.

Matth. 19.

Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.] Quoties hæc admonitiuncula, uel in Euangelio, uel in Apocalypſi Ioannis interponitur, myſticum eſſe quod dicitur, quærendumq; à nobis intentius oſtenditur.

Act. 2.

Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola.] Nemo putet finita mox parabola, diſcipulos hæc interrogaſſe ſaluatorẽ: ſed, ut Marcus ait, Cum eſſet ſingularis, interrogauerunt eum ij, qui cum eo erant duodecim, parabolã.

Marci 4.

Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant.] Marcus ita dicit: Illis autem qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt. Ideoq; & nos cum diſcipulis Chriſti intremus in ſanctuarium Dei, ut intelligamus nouiſsima myſteriorum regni Dei. Nam qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius dicentes cum Pſalmiſta: Reuela oculos noſtros, & conſiderabimus mirabilia de lege tua. Rectè itaque in parabolis audiunt & in ænigmate, qui clauſis ſenſibus cordis, neque intrare, neque curant cognoſcere ueritatem, obliti Dominicæ præceptionis, Qui habet aures audiendi, audiat.

Eſa. 6. Matth. 13. Luce 8. Ioan. 12. Act. 28. Pſal. 118.

Qui autem ſecus uiam, ſunt qui audiunt: deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiãt.] De hoc ſemine Marcus ita ſcribit: Hi autẽ ſunt qui circa uiam ubi ſeminatur uerbum, & cum audierint, confeſtim uenit Satanas & aufert. Matthæus ita: Omnis qui audit uerbum regni, & non intelligit, uenit malus & rapit. Ex quo manifeſtè docetur, eos circa uiam ſeminatos, qui uerbum quod audiunt, nulla fide, nullo intellectu, nulla ſaltem tentante utilitatis occaſione percipere dignantur. Porrò ſuper petroſa & in ſpinis, ut Dominus exponit, ſeminantur hi, qui auditi quidem uerbi, & utilitatẽ probant, & deſiderium guſtant: ſed ne ad id quod probant, perueniant, huius uitæ eos uel aduerſa terrendo, uel proſpera blandiendo, retardant. Contra quæ utraque damna ſemen quod acceperat, tutari curabat, qui ait: Per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut ſeductores & ueraces. His ergo tribus terræ generibus ſcito omnes, qui uerbum auditum non faciunt, eſſe deſignatos: à quibus omnibus, qui ſemen acceptum ſeruat, terra bona eſt: excipiuntur ſanè Iudæi & gentiles, qui ne audire quidem merentur.

Marci 4. Matth. 13. 2. Cor. 6.

Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus, & diuitijs & uoluptatibus uitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.] Mirum, quomodo Dominus ſpinas diuitias interpretatus ſit, cum illæ pungant, iſtæ delectent. Et tamen ſpinę ſunt, quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant: & cum uſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto uulnere cruentant. Quas bene hoc in loco, alio Euangeliſta teſtante, nequaquam Dominus diuitias, ſed fallaces diuitias appellat. Fallaces enim ſunt, quæ nobiſcum diu permanere non poſſunt. Fallaces ſunt, quæ mentis noſtræ inopiam non expellunt. Solæ autem diuitiæ ueræ ſunt, quæ nos diuites uirtutibus faciunt. Notandum uerò eſt, quòd exponens Dominus dicit, Quia ſolicitudines & uoluptates ſuffocant. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus ſuis guttur mentis ſtrangulant: & dum bonum deſiderium intrare ad cor non ſinunt, quaſi aditum flatus uitalis necant. Notandum etiam quòd

Matth. 13.

Digitized by Google

quòd duo ſunt, quę diuitijs iungit, ſolicitudines uidelicet & uoluptates. Quia profecto & per curam mentem opprimunt, & per affluentiam reſoluunt. Re enim contraria poſſeſſores ſuos & afflictos & lubricos faciunt. Sed quia uoluptas conuenire cum afflictione non poteſt, alio quidem tempore per cuſtodiæ ſuæ ſolicitudinē affligunt, atq; alio per abundantiam ad uoluptates emolliunt.

Quod autem in bonam terram, hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes uerbum retinent, & fructum afferunt in patientia.] Bona terra, ut prædiximus, omnibus tribus terræ nequā uarietatibus contraria facit, & libēter uidelicet ſemē uerbi ſuſcipiēdo, & quod ſuſcipit, inter aduerſa & proſpera patienter ad fructus uſq; tempora ſeruando. Aliter, Bona terra fructum per patientiam reddit: quia ſcilicet nulla ſunt bona, quæ agimus, ſi non æquanimiter proximorum mala toleramus. Quāto enim quiſq; altius profecerit, tanto in hoc mundo inuenit quod durius portet: quia dum à præſenti ſeculo mentis noſtræ dilectio deficit, eiuſdem ſeculi aduerſitas creſcit. Hinc eſt enim, quòd pleroſq; cernimus & bona agere, & tamen ſub graui tribulationum faſce deſudare: ſed iuxta uocē Domini, fructum per patientiam reddunt, quia cum humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ad requiem ſublimiter ſuſcipiūtur. Quòd uerò *Matth.13.* ſecundum Matthæū dicitur, Et fructum affert, & facit aliud quidem centum, aliud autem ſexaginta, porrò aliud triginta: triginta referuntur ad nuptias. Nam & ipſa digitorum coniunctio, quaſi molli oſculo ſe complexans & fœderans, maritum pingit & coniugem. Sexaginta ad uiduas, eo quòd in anguſtia & tribulatione ſint poſitæ, unde & in ſuperiore digito deprimuntur. Quantoq; maior eſt difficultas expertę quōdam uoluptatis illecebris abſtinere, tanto maius & præmium. Porrò centeſimus numerus (quęſo, diligenter lector attende) à ſiniſtra trāſfertur ad dexteram, & iiſdem quidem digitis, ſed non eadem manu, quibus in læua manu nuptæ ſignificantur, & uiduæ, circulum faciens exprimit uirginitatis coronam. Aliter, Fructū triceſimum uerbum profert, quod fidem ſanctę trinitatis ædificat: ſexageſimum, quod operis *Exod.23.* perfectionem docet, quia ſex dies ſunt, in quibus oportet operari: centeſimum, quod ad dexteram regni uitam prædicat æternam.

DOMINICA IN QVINquageſima. Lucæ 18. Matth. 20. & Marci 10.

IN illo tempore aſſumpſit Ieſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & conſummabuntur omnia quæ ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur, & poſtquam flagellauerint, occident eum, & die tertia reſurget. Et ipſi nihil horum intellexerunt. Erat autem uerbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Factum eſt autem cum appropinquaret Hiericho, cæcus quidam ſedebat ſecus uiam mendicans. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PRæuidens Saluator ex paſsione ſua diſcipulorum animos perturbandos, eis longe ante & eiuſdem paſsionis pœnam, & reſurrectionis ſuæ gloriam prædicit, ut cum morientem, ſicut prædictum eſſet, cernerent, etiam reſurrecturum non dubitarent. Præuidens etiam quoſdā hæreticos in eccleſia futuros, qui Chriſtum dicerent legi prophetiſq; docuiſſe contraria, aliumq; ueteris teſtamenti, atq; alium noui Deū eſſe credendum, oſtendit prophetarum præſagia non alio magis, quàm ad ſuæ diſpenſationis, quam pro nobis temporarie ſuſcepit, intendiſſe myſterium: adeò, ut conſummatio ſit prophetiæ ſuæ paſsionis, & poſterioris gloriæ celebrata perfectio. Necnon & paganorum dementiam, qua eius crucē derident, apertiſsime confutat, quando proximæ ſuæ paſsionis & tempus, quaſi futurorum præſcius oſtendit, & locū quaſi mortis intrepidus adiit.

Et ipſi nihil horum intellexerunt. Et erat uerbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.] Legimus in Euangelio ſecundum Ioannem, dicēte Domino, Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum, reſpondiſſe turbam, atq; dixiſſe: Nos audiuimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum. Et quomodo tu dicis, oportet exaltari filiū hominis? *Ioan.12.* Quid eſt ergo, quòd diſcipuli toties ſibi replicatarum Dominicæ paſſionis arcanum intelligere nequeunt, & Iudæi ad unum uerbum & tam obſcure poſitum, ut hoc expoſitione dignū Euangeliſta ducat. Hoc autem dicebat, inquit, ſignificans qua morte eſſet moriturus: mox quia crucis exaltatio ſignificetur, intelligunt, niſi quia diſcipuli, cuius uitam maximè uidere deſiderabant, eius mortem audire non poterant. Quem non ſolum hominem innocentem, ſed & Deum uerum ſciebant, hunc nullatenus mori uel poſſe putabāt. Et quia per parabolas eum ſæpè loquentem audire conſuerant, quoties aliquid de ſua paſsione dicebat, hoc non ita, ut ſonabat, intelligendum, ſed amore dictante ad aliud quid allegorice referendum eſſe credebant. Iudæi uerò, quia in eius necem conſpirauerant, quicquid de ſua paſsione uel cruce loquebatur, intelligebant. Hoc enim loquebatur, quod ipſi ſummopere & fieri optabant, & perficere ſatagebant: ſicq; miro & inuſitato modo idē ſubeundæ crucis ſacramentum, quod fidelibus amor abſcondit, infidelibus inuidia pandit.

Factum eſt autem cum appropinquaret Hiericho, cæcus quidam ſedebat ſecus uiam mendicans: & cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet. Dixerūt autem ei, quòd Ieſus Nazarenus tranſiret.] Cæcus iſte per allegoriam genus humanum ſignificat, quod in parēte primo à paradiſi gaudijs expulſum, claritatem ſupernæ lucis ignorans, damnationis ſuæ tenebras patitur: ſed cū Hiericho appropinquare Ieſus dicitur, cæcus illuminatur. Hiericho quippe interpretatur luna: luna autem in ſacro elo-

Digitized by Google

eloquio pro defectu ponitur carnis: quia dum menſtruis momentis decreſcit, defectũ noſtræ mortalitatis deſignat. Dum igitur conditor noſter appropinquat Hiericho, cæcus ad lumen redit: quia dum diuinitas defectum noſtræ carnis ſuſcipit, humanum genus lumen, quod amiſerat, recipit. Qui uidelicet cæcus rectè & iuxta uiam ſedere, & mendicans eſſe deſcribitur. Ipſa Ioan.14. enim ueritas dixit: Ego ſum uia. Ergo qui æternæ lucis claritatem neſcit, cæcus eſt: ſed ſi iam in redemptorem credit, iuxta uiam ſedet. Si autem iam credit, ſed ut æternam lucem recipiat rogare diſsimulat, atq; à precibus ceſſat, cæcus quidem iuxta uiam ſedet, ſed minimè mendicat: ſi uerò credit & exorat, & iuxta uiam ſedet cæcus, & mendicat.

Et clamauit, dicens: Ieſu fili Dauid, miſerere mei. Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. Ipſe uerò multo magis clamabat, Fili Dauid, miſerere mei.] Quid iſti deſignant, qui Ieſum uenientem præcedunt, niſi deſideriorum carnaliũ turbas, tumultusq; uitiorũ: qui priuſquam Ieſus ad cor noſtrum ueniat, tentationibus ſuis cogitationem noſtram diſsipant, & uoces cordis in oratione perturbant? Sæpe nanq; dum conuerti ad Deum poſt perpetrata uitia uolumus, dum cõtra hæc eadem exorare uitia, quæ perpetrauimus, conamur, occurrunt cordi phantaſmata peccatorum quę fecimus, mentis noſtræ aciem reuerberant, confundunt animũ, & uocem noſtræ deprecationis premunt. Sed quem turba increpat ut taceat, magis ac magis clamat: quia quanto grauiori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi inſiſtere ardentius debemus.

Stans autem Ieſus, iuſsit illum adduci ad ſe.] Ecce ſtat, qui ante tranſibat: quia cum adhuc turbas phãtaſmatum in oratione patimur, Ieſum aliquatenus tranſeuntem ſentimus. Cum uerò orationi uehementer inſiſtimus, ſtat Ieſus & lucem reſtituit: quia Deus in corde figitur, & lux amiſſa reparatur.

Et cum appropinquaſſet, interrogauit illum, dicens: Quid tibi uis faciam? At ille dixit: Domine, ut uideam.] Nunquid qui lumen reddere poterat, quid uellet cæcus ignorabat? Sed peti uult hoc quod & nos petere, & ſe concedere prænoſcit. Importunè nanq; Matth.6. ad orationem nos admonet, & tamẽ dicit: Scit nanq; pater ueſter quid opus ſit uobis, antequã petatis eum. Ad hoc ergo requirit, ut petatur: ad hoc requirit, ut cor ad orationẽ excitet. Vnde & cæcus protinus adiungit, Domine ut uideam. Ecce cæcus à Domino non aurum, ſed lucem quærit, paruipendit extra lucem aliquid quærere. Quia etſi habere cæcus quodlibet poteſt, ſine luce nõ poteſt uidere quod habet. Imitemur ergo eum, quem & corpore audiuimus & mente ſaluatum, non falſas diuitias, non terrena dona, non fugitiuos honores à Domino, ſed lucem quæramus: illam uidelicet lucem, quam uidere cum ſolis angelis poſſumus, quã nec initium inchoat, nec finis anguſtat: ad quã profectò lucem uia fides eſt. Vnde rectè & illuminando cæco protinus ſubiungitur:

Et Ieſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim uidit, & ſequebatur illum, magnificans Deum.] Videt & ſequitur, qui bonum quod intelligit operatur: uidet autem, ſed non ſequitur, qui bonum quidem intelligit, ſed bona operari contemnit: Ieſum enim ſequitur, qui imitatur. Hinc nanq; dicit: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Ioan.12. Conſideremus ergo quà graditur, ut ſequi mereamur: ſicq; fit, ut non ſolùm noſtra uita in Deum proficiat, ſed hæc ipſa noſtra conuerſatio ad laudem Dei & alios accendat. unde illic ſubditur:

Et omnis plebs ut uidit, dedit laudẽ Deo.] Dedit enim plebs laudem Deo, non ſolũ pro impetrato munere lucis, ſed & pro merito fidei impetrantis. Dedit laudem Deo, quia & Ieſum uidit miſericorditer ac potenter lucem reſtituiſſe roganti, & obſtinatæ fidei clamorem, quæ iuſtè quæſierit, mox conſequi poſſe cognouit. Vnde notandum, quia Dominus in carne apparens, omnia quæ uerbis docuit, exẽplis firmauit. Qui enim nobis præcepit, Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, Matth.5. ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum qui in cœlis eſt, & ipſe in uniuerſis quæ cœpit facere & docere, non Act.1. ſuã ab hominibus, ſed patris gloriã quærebat.

BEDAE PRESBYTERI HOmiliarum hyemalium finis.

Bedæ presbyteri Homiliæ Quadrageſimales.

IN DIE CINERVM.

Lucæ 12. Matth. 6.

LEctio ſancti Euangelij ſecundum Lucam. In illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Facite uobis ſacculos qui non ueteraſcunt, theſaurum nõ deficientem in cœlis: quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit. Vbi enim theſaurus ueſter, ibi & cor ueſtrum erit. Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NOn hoc præceptum eſſe putandum eſt, ut nil pecuniæ reſeruetur à ſanctis, uel ſuis ſcilicet, uel pauperum uſibus ſuggerendæ, cum & ipſe Dominus, cui miniſtrabant angeli, tamen ad informandam eccleſiam ſuam loculos habuiſſe legatur, & à fidelibus oblata conſeruãs, & ſuorum neceſsitatibus alijsq; indigentibus tribuens: ſed ne Deo propter iſta ſeruiatur, & ob inopiæ timorem iuſtitia deſeratur.

Theſaurum non deficientem in cœlis, quò fur nõ appropiat,

neq;

neque tinea corrumpit.] Siue ſimpliciter accipien-
dum, quòd pecunia ſeruata deficiat, uel uideli-
cet à fure theſauris erepta, uel in theſauris ipſa
ſui fragilitate fœdata: data autem pro Chriſto
perennem miſericordiæ fructū conſerat in cœ-
lis. ſeu certè ita intelligendum, quòd theſaurus
boni operis ſi commodi terreſtris occaſione cō
datur, facilè corruptus intereat: at ſi cœleſti ſo-
lùm intentione congeratur, non exterius ho-
minum fauore, non intus inanis gloriæ ualeat
labe maculari. Fur eñ deforis rapit, tinea ſcin-
dit interius: fur abſtulit diuitias eorum, de qui-
Matth.6. bus Dominus ait, Receperunt mercedem ſuā.
Tinea corrupit ueſtes eorum, quos Pſalmiſta
Pſal.52. redargueos ait: Quoniam Deus diſsipat oſſa
hominum ſibi placentium. Oſſa enim uirtutum
robur appellat.

Vbi enim theſaurus ueſter eſt, ibi & cor ueſtrū erit.] Hoc
non ſolùm de pecunia, ſed & de cunctis poſſeſ-
ſionibus ſentiendum eſt. Guloſi Deus uenter
eſt. Ibi ergo habet cor, ubi & theſaurum. Luxu-
rioſi theſauri epulæ ſunt: laſciui, ludicra: amato
ris, libido. huic ſeruit unuſquiſq; à quo uincitur.

FERIA V. POST CINERVM.
Lucæ 7. Matth. 8.

IN *illo tempore intrauit Ieſus Capernaum. Centurionis autem cuiuſdam ſeruus. Et reliqua.*

Homiliam quære Dominica tertia
poſt Epiphaniæ.

FERIA VI. POST CINERVM.
Lucæ 6. Matth. 5.

IN *illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Diligite inimicos ueſtros: benefacite his, qui uos oderunt. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVia dixerat ſuprà quid ab inimicis pati
poſsint, nunc qualiter ipſi cum eiſdem ini
micis agere debeant, oſtendit. Multi autem pu
tant ſufficere uirtutibus, nō odiſſe inimicos: cæ
terùm diligere plus præcipi, quàm humana na
Exod.17. tura patiatur, nō uidentes: quia & Moyſes Sa-
1.Reg.12. muel & Stephanus pro inimicis orabāt, & moe
Actu.7. tuos Dauid planxit inimicos. Neq; enim Do-
2.Reg.1. minus impoſsibilia, ſed perfecta iuberet. Non
Gal.6. deficientes ergo dum tempus eſt, operemur bo
nū ad omnes, maximè aūt ad domeſticos fidei.

Benedicite maledicentibus uobis, orate pro calumniantibus uobis.] Et hęc ſe ſuiſq; ſimiles egiſſe teſtatur Apo
1.Cor.4. ſtolus qui ait: Maledicimur, & benedicimus,
blaſphemamur, & obſecramus. Sed hic meritò
mouet, quomodo huic pręcepto Domini nō ſit
aduerſum, quòd & in prophetis inueniuntur
multæ imprecatiooes aduerſus inimicos, quæ
Pſal.68. maledictiones putātur, ſicuti eſt illud: Fiat men
ſa eorum coram ipſis in laqueum, & cætera quę
1.Ioan.5. ibi dicuntur. Et Ioannes apoſtolus ait: Qui ſcit
fratrem ſuum peccare peccatū non ad mortē,
petet & dabitur ei uita peccaoti non ad mortē.
Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut
roget quis. Vbi primò uidendum, quia prophe
tæ per imprecationem quid eſſet futurum, ceci
nerunt, non optantis uoto, ſed ſpiritu præuidē-
tis: qui maximè ſolent figura imprecantis futu
ra prædicere, ſicut figura pręteriti temporis, ea
quæ uentura erant, ſæpè cecinerunt: deinde in
Apoſtoli uerbis intelligendum eſſe quoſdā fra
tres, pro quibus orare nobis præcipitur, cū Do
minus etiam pro perſecutoribus noſtris orare Matth.5.
nos iubeat. Quæ ſolui quæſtio nō poteſt, niſi fa Lucæ 6.
teamur eſſe aliqua peccata in fratribus inimi-
corum perſequutione grauiora. Fratres autem
Chriſtianos ſignificari, multis diuinarū ſcriptu
rarum documeotis probari poteſt. Peccatū er-
go, fratres, ad mortem puto eſſe, cum poſt agni
tionē Dei, per gratiā Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti quiſq; oppugnat fraternitatem, & aduerſus
ipſam gratiam qua reconciliatus eſt Deo, inui-
dentiæ facibus agitatur. Peccatū autem non ad
mortem eſt, ſi quiſquam non amorem à fratre
non alienauerit, ſed officia fraternitatis debita
per aliquam infirmitatem animi non exhibue-
rit. Quapropter & Dominus in cruce ait: Pa- Luc.23.
ter ignoſce illis, quia neſciunt quid faciūt. Nō-
dum enim gratiæ ſpiritus ſancti participes fa-
cti, ſocietatem ſanctæ fraternitatis inierant. Et
beatus Stephanus orat pro eis, à quibus lapida Act.7.
tur: quia nondum Chriſto crediderant, neq; ad
uerſus illam communem gratiam dimicabant.
Et apoſtolus Paulus propterea credo, non orat 2.Tim.4.
pro Alexandro, quia iam frater erat, & ad mor
tem, id eſt, inuidentiam, fraternitatē oppugnā-
do peccauerat. Pro his autem qui non abrupe-
rant amorem, ſed timore ſuccubuerant, orat ut
eis ignoſcatur. Sic enim dicit: Alexander æra-
rius multa mala mihi oſtendit, reddet illi domi
nus ſecundū opera illius, quem & tu euita. Val
de enim reſtitit noſtris ſermonibus. Deinde
ſubiungit pro quibus orat, ita dicens: In prima
mea defenſione nemo mihi adfuit, ſed omnes
me dereliquerunt, non illis imputetur. Iſta diſ-
ferentia peccatorum Iudam tradētem à Petro
negante diſtinguit.

Si quis te percutit in maxillam, præbe & alteram.] Non Matth.5.
ait, Eum qui te percutit, noli tu percutere, quā-
quam hoc etiam magnum præceptum ſit: ſed
ait, Para te adhuc percuti. Quod ad miſeri-
cordiam pertinere hi maximè ſentiunt, qui eis
quos multum diligunt, tanquam filijs uel qui-
buslibet dilectiſsimis ſuis ægrotantibus ſerui-
unt, uel paruulis, uel phreneticis, à quibus mul
ta ſæpè patiuntur: etſi eorum ſalus id exigat,
præbent ſe etiam ut plura patiantur, donec uel
ætatis, uel morbi infirmitas tranſeat. Quos er
go Dominus medicus animarum curandis pro
ximis inſtruebat, quid eos aliud docere poſſet,
niſi ut eorum, quorum ſaluti conſulere uellent,
imbecillitates æquo animo tolerarent? Om-
nis nanque improbitas ex imbecillitate ani-
mi uenit: quia nihil innocentius eſt eo, qui in
uirtute

Digitized by Google

uirtute perfectus eſt. Multi autem alteram maxillam præbere nouerunt, diligere uerò illum à quo feriuntur, ignorāt. At uero ipſe Dominus, qui unicuique præcepta quæ docuit, primus impleuit, percutiēti ſe in maxillam miniſtro sacerdotis Ioan. 18. non præbuit alterā, ſed inſuper dixit: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene, quid me cædis? Non tamen ideo paratus corde non fuit, non ſolùm in alteram maxillam cædi pro ſalute omnium, ſed etiā toto corpore crucifigi.

Et ab eo qui aufert tibi ueſtimentum, etiam tunicam noli prohibere.] Quod de ueſtimento & tunica dictum eſt, non in eis ſolis, ſed in omnibus faciendū eſt, quæ aliquo iure temporaliter noſtra eſſe dicimus. Si enim hoc de neceſſarijs imperatum eſt, quanto magis ſuperflua contemnere cōuenit?

Omni autem petenti te, tribue.] Omni petenti, inquit, non omnia petenti: ut id des, quod dare honeſte & iuſtè potes. Quid ſi enim pecuniam petat, qua innocentem conetur opprimere? Quid ſi poſtremò ſtuprum petat? Sed ne multa perſequar, quæ ſunt innumerabilia, id profectò dandum eſt, quod nec tibi nec alteri noceat, quantum ſciri aut credi ab homine poteſt. Et cui iuſte negaueris quod petit, iudicanda eſt ipſa iuſtitia, ut non eum inanem dimittas. Ita omni petenti te tribues, quamuis non ſemper id quod petit tribues. Et aliquando melius aliquid tribues, cum petentem iniuſta correxeris.

Et qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas.] De ueſte, domo, fundo, iumento, & generaliter omni pecunia dicit. Vtrum autem & de ſeruis accipiendū ſit, magna quæſtio eſt: non enim Chriſtianum oportet ſic poſsidere ſeruum, quomodo equū, aut argentum. Quanquam fieri poſsit, ut maiore precio ualeat equus quàm ſeruus, & multò magis aliquid aureum uel argenteum. Sed ille ſeruus ſi rectius & honeſtius, & ad Deum colēdum accommodatius abs te domino educatur aut regitur, quàm ab illo poteſt, qui eum cupit auferre, neſcio utrum quiſquam dicere audeat, ut ueſtimentum eum debere contemni. Hominem nanque homo tanquam ſeipſum diligere debet, cui ab omnium Domino etiam ut inimicos diligat, imperatur.

Et prout uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis 1. Cor. 13. *ſimiliter.*] Quia charitas patiens eſt, benigna eſt, non tantum iniurias inimici fortiſsimè ſuffert, ſed amici quoque gratiam benigniſsimè præuenit. Nam redamare amantem, cunctos natura docuit: non amantem uerò beneficijs ad amo- Luce 6. rem cogere, Chriſti ſolum doctrina perfectos Tobiæ 4. inſtituit: qui cum nos priores prout nobis fieri Matth. 7. uelimus, alijs facere iuberet, eundem mox ſenſum latius aſtruendo firmauit dicens:

Et ſi diligitis eos qui uos diligunt, quæ uobis eſt gratia? Nam & peccatores diligentes ſe diligunt, &c.] Si etiam pecca- Ibid. 6. tores, publicani & ethnici, erga dilectores ſuos natura duce norunt eſſe benefici, quātum uos, inquit, quibus ut gradus profeſsionis eximior, ita cura neceſſe eſt ſit uirtutis uberior, latioris ſinu dilectionis amplecti debetis etiam non amantes? Vnde quæſitu dignū uidetur, quomodo cum Dominus eos qui diligentes ſe ſolum diligunt, benefacientibus ſibi benefaciunt, amicis fœnerantur, non modò perfectam non habere charitatem, uerùm peccatoribus æquiparari teſtetur, ille pectoris Dominici recubitor epiſtolam de Dei & proximi dilectione conſummans, non uſpiam inimicos monuerit eſſe diligendos, ſed abſolutè dixerit: Quia ſi diliga- 1. Ioan. 4. mus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas Dei in nobis perfecta eſt. Quòd ſi quem mouet, ſciat eum non de inimicorum amore tacuiſſe, ſed & illos fratrū nomine comprehendiſſe, fratremque amoris intuitu diligi, & pro eis præcepiſſe orari: ſcilicet ut non ſemper inimici remaneant, ſed reſipiſcant à diaboli laqueis, nobiſque germano fœdere ſocientur. Nec durū uideatur, quòd nondum credentes, propter ſpem tamē credendi, fratres appellari poſſe dicimus. Nam idem Ioannes eos etiam filios Dei uocitare legitur: Quia Ieſus, inquit, moriturus erat Ioan. 11. pro gente, & nō tantum pro gente, ſed ut filios Dei qui erant diſperſi, cōgregaret in unū. Quādiu enim diſperſi, nondum filij ſunt Dei, ſed cōueniendo in unum iam efficiuntur filij.

SABBATO POST CINERVM.
Marci 6. Matth. 14.

IN illo tempore cum ſero eſſet factum, erat nauis in medio mari, & Ieſus ſolus in terra. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LAbor diſcipulorum in remigando, & cōtrarius eius uentus, labores ſanctæ eccleſiæ uarios deſignat, quæ inter undas ſeculi aduerſantis, & immundorum flatus ſpirituum ad quietē patriæ cœleſtis quaſi ad fidam litoris ſtationē peruenire conatur. Vbi bene dicitur, Quia nauis erat in medio mari, & ipſe ſolus in terra: quia nōnunquam eccleſia tantis gentiliū preſſuris non ſolum afflicta, ſed & fœdata eſt, ut ſi fieri poſſet, redēptor ipſius eam prorſus deſeruiſſe ad tempus uideretur. Vnde eſt illa uox eius: Inter undas procellaſque tentationum uertentium deprehenſæ, atque auxilium protectionis illius gemebundo clamore quærentis: Vt quid Pſal. 9. Domine receſsiſti longè? Deſpicis in opportunitatibus in tribulatione? Quæ pariter uocem inimici perſequentis exponit, in ſequentibus Pſalmi ſubijciens: Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt Deus, auertit faciem ſuam ne uideat uſque in finem. Verùm ille non obliuiſcitur orationem pauperum, neque auertit faciem ſuam à ſperantibus in ſe: quin potius & certantes cum hoſtibus ut uincant adiuuat, & uictores in æternum coronat. Vnde hic quoque apertè dicitur, Quia uidit eos laborantes in remigando. Videt quippe Dominus laborantes in mari, quāuis ipſe poſitus in terra: quia etſi ad horā differre uideatur auxilium tribulatis impendere, nihilominus

Digitized by Google

hilominus eos oe in tribulationibus deficiant, ſuæ reſpectu pietatis corroborat, & aliquando etiam manifeſto adiutorio uictis aduerſitatibus, quaſi calcatis ſedatiſq; fluctuum uoluminibus liberat, ſicut hic quoq; ſubſequēter inſinuatur, cum dicitur:

Et circa quartam uigiliam noctis uenit ad eos, ambulans ſuper mare.] Srationes & uigiliç militares in terna horarum ſpacia diuidūtur. Quando ergo dicit, quarta uigilia noctis ueniſſe ad eos Dominum, oſtendit tota nocte periclitatos, & extremo noctis tempore eis auxilium præbitum. Laborabant ergo toto noctis opacæ tempore, ſed diluculo appropinquante, & lucifero ſolis diei<q;> exortum promittente, uenit Dominus, & ſuperambulans tumida freti terga comprimit: quia cū preſſuris obſita fragilitas humana, puſillitatem uirium ſuarum conſiderat, nihil erga ſe aliud, quàm tenebras anguſtiarum, & æſtus cernit hoſtium confligentium. Cum uerò mentem ad ſupetni lumen præſidij, & perpetuæ dona retributionis erexerit, quaſi inter umbras noctis repentè exortum luciferi conſpicit, qui diem proximum ounciet. Lucifer namq; cum plurimum tres horas noctis, id eſt, totam uigiliam matutinam, illuminare perhibetur. Aderitq; Dominus qui ſopitis tentationum periculis, pleoam liberatis fiduciam ſuæ protectionis attribuat. Sequitur:

Et uolebat præterire eos. At illi ut uiderunt eum ſuper mare ambulantem, putauerunt phantaſma eſſe, & exclamauerūt. Omnes enim eum uiderunt, & conturbati ſunt.] Adhuc hæretici putant phātaſma fuiſſe Dominum, nec ueram aſſumpſiſſe carnē de uirgine. Deniq; Theodorus Pharanitanus quoodā epiſcopus, ita ſcripſit, corporale pondus non babuiſſe ſecūdum carnem Dominum, ſed abſq; pondere & corpore ſuper mare deambulaſſe. At cootrà fides catholica, & pondus ſecundum carnem habere eum prædicat, & onus corporeum, & cum pondere atque onere corporali incedere ſuper aquas, nō infuſis pedibus. Nam Dionyſius egregius inter eccleſiaſticos ſcriptores, in opuſculis de Diuinis nominibus boc modo loquitur: Ignoramus enim qualiter de uirgineis ſanguinibus alia lege præter naturalem formabatur, & qualiter non infuſis pedibus corporale pondus habentibus, & materiale onus deambulabat in humidam & inſtabilem ſubſtantiam. Quomodo autem uolebat Dominus eos præterire tanquam alienos, ad quos de periculo naufragij liberandos aduenerat, niſi ut ad horam turbati & pauentes, ſed continuò liberati, amplius ereptionis ſuæ miraculum ſtuperent, ac maiores ereptori ſuo gratias referrent? Quia & in tempeſtatibus paſsionum, quç pro conſtantia fidei à perfidis ingeruntur, talis nonnunquam prouiſio diuinitus oſtenditur. Sepè enim ita fideles in tribulatione poſitos ſuperna pietas deſeruiſſe uiſa eſt, ut quaſi laborantes in mari diſcipulos præterire Ieſus uoluiſſe putaretur. Vnde eſt & illud in Pſalmiſta eccleſiæ, in martyrij certamine deſudantis: Quare mei oblitus es? quare me

Pſal. 41.

repuliſti? & quare triſtis incedo, dū affligit me inimicus? Dum confringūtur omnia oſſa mea, & cætera. Sed dicunt inimici terrentes, ubi eſt Deus eorum? quaſi naufragium feſsis minitantes Apoſtolis. Dicit ipſe Deus eorū: Cum trāſieris per aquas, tecum ero, & flumina nō operiēt te: cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Vnde hic quoque rectè ſubiungitur:

Eſaie 43.

Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit illis; Confidite, ego ſum, nolite timere. Et aſcendit ad illos in nauim, & ceſſauit uentus.] Prima trepidantium & periclitantium ſubuentio eſt, incuſſum cordibus expellere timorem: ſecunda, tempeſtatum furias ſuæ præſentiæ uirtute compeſcere. Nec mirandum ſi aſcēdente in nauiculam Domino uentus ceſſauit. In quocunq; enim corde Deus per gratiam ſui adeſt amoris, mox uniuerſa uitiorum & aduerſantis mundi, ſiue ſpirituum malignorum bella compreſſa quieſcunt.

Et plus magis intra ſe ſtupebant. Non enim intellexerant de panibus: erat enim cor illorum obcæcatum.] Dominus quidem & in miraculo panum, quod eſſet conditor rerum oſtendit: & in ambulando ſuper undas, quod haberet corpus ab omni peccatorū grauedine liberum, edocuit: & in placando uentos, undarumq; rabiem ſedando, quòd elementis dominaretur mōſtrauit: ſed carnales adhuc diſcipuli necdum hunc Deum eſſe cognoſcūt. Et quidem uirtutum magnitudinem ſtupebāt, necdum tamen in eo ueritatem diuinæ maieſtatis cognoſcere ualebant.

Cumq; egreſſi eſſent de naui, continuò cognouerunt eum: & percurrentes uniuerſam regionem illam, cœperunt in grabbatis eos, qui ſe malè habebant circunferre, ubi audiebant eum eſſe.] Cognouerunt eum rumore, oon facie: uel certè pro ſignorum magnitudioe, quæ patrabat in populis, etiam plurimis uultu notus erat. Et uide quāta fides ſit homioum terræ Genazareth, ut non prçſentium tantum ſalute contenti ſint, ſed mittāt ad alias per circuitum ciuitates, quo omnes currant ad medicum.

Et quocunq; introibat in uicos, uel in uillas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos: & deprecabantur eum, ut uel fimbriam ueſtimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, ſalui fiebant.] Qui mali ſe habent, non tangant corpus Ieſu, neque totum ueſtimentum eius, ſed extremam fimbriam: & quicunq; tetigerint, ſanabuntur. Fimbriam ueſtimenti eius, minimum mandatum intellige: quod qui tranſgreſſus fuerit, minus uocabitur in regno cœlorum: uel aſſumptionem carnis, per quam uenimus ad uerbum Dei, & illius poſtea fruimur maieſtate.

Matth. 5.

DOMINICA PRIMA IN Quadrageſima. Lucæ. 4. Matthæi 4. Marci 1.

IN illo tempore regreſſus Ieſus à Iordane, & agebatur in ſpiritu in deſerto. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Ieſus autem plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt ab Iordane, & agebatur in ſpiritu in deſertum diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo.] Hæc baptizato Domino confeſtim ſacta, Matthęus Marcuſq; deſignant. Quorum unus deſcripto eius baptiſmate, mox ita ſubiunxit: Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum à
Matth. 4 ſpiritu, ut tentaretur à diabolo. Alter ita: Et ſta-
Marc. 1 tim ſpiritus expulit eum in deſertum, & erat ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana. Verùm ne cui ueniret in dubium, à quo eum ſpiritu ductum ſiue expulſum diceret in deſertum, conſultè Lucas primò poſuit, quia Ieſus plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt ab Iordane: ac deinde intulit, Agebatur in ſpiritu in deſertum: ne quid contra eum ualuiſſe ſpiritus putaretur immundus, qui plenus ſpiritu ſancto quò uolebat gradiēdo, quæq; uolebat, agebat. Nam & infrà ubi manifeſtè à diabolo aſſumptus ſiue ſtatutus aſſeritur, non eius imbecillitas, ſed inimici ſuperbia, qui uoluntatem Saluatoris neceſsitatem putat, arguitur. Non ergo uirtute ſpiritus mali Ieſus agitur in deſertum, ſed uoluntate ſui ſpiritus boni locum certaminis, quo aduerſarium ſternat, de uictoria certus ingreditur. Vbi nobis pariter ordinem rectè conuerſandi præmonſtrat, ut poſt acceptam uidelicet in baptiſmo remiſsionem peccatorum, ſpirituſq; ſancti gratiam, arctius contra nouas antiqui hoſtis inſidias accingi, mente ſeculum deſerere, & quaſi manna deſerti ſola æternæ uitæ gaudia diſcamus eſurire.

Et nihil manducauit in illis diebus: & conſummatis illis, eſuriit.] Quadrageſima ieiuniorum habet autori-
Exod. 34. tatem, & in ueteribus libris ex ieiunio Moyſi
3. Reg. 19. & Helię, & ex Euangelio, quia totidem diebus Dominus ieiunauit, demonſtrās Euangelium non diſſentire à lege & prophetis. In perſona quippe Moyſi lex, in perſona Heliæ prophetæ accipiuntur: inter quos in monte glorioſus apparuit, ut euidentius emineret quod de illo di-
Act. 28. cit Apoſtolus: Teſtimonium habens à lege & prophetis. In qua autem parte anni congruentius obſeruatio quadrageſimæ conſtitueretur, niſi confinis atq; cōtigua Dominicæ paſsionis: quia in ea ſignificatur hęc uita laborioſa, cui opus eſt continentia, ut ab ipſius mundi amicitia ieiunetur. Aliter, Ieiunauit Dominus cum tentaretur ante mortem, cibo adhuc indigens. Manducauit autem & bibit cum glorificaretur poſt reſurrectionem, iam cibo non indigēs. Hic enim oſtendebat in ſe laborē noſtrum, illic autem in nobis ſuam conſolationem, quadragenis diebus utrunq; definiens. Quo numero quadrageſima huius ſeculi ſignificare uidetur excurſus in his, qui uocātur per gratiam ad eum,
Matth. 5. qui nō uenit legem ſoluere, ſed adimplere. Decem nanq; præcepta ſunt legis iam gratia Chriſti diffuſa per mundū, & quadripartitus eſt mūdus, & decē quadruplicata quadraginta faciūt.
Pſal. 106. Quoniā qui redempti ſunt à Domino, de regionibus congregauit eos, ab oriente & occidēte, & aquilone & mari. Ieiunans itaq; quadraginta diebus ante mortem carnis uelut clamabat: Abſtinete uos à deſiderijs huius ſeculi. Mandu- 1. Petr. 2.
cans autem & bibens quadraginta diebus poſt reſurrectionē carnis uelut clamabat: Ecce ego Matth. 28.
uobiſcum ſum uſq; ad conſummationem ſeculi. Ieiunium quippe eſt in tribulatione certami- 1. Cor. 9.
nis, quoniam qui in agone eſt, ab omnibus abſtinens eſt: cibus autem in ſpe pacis, quæ perfecta non erit, niſi cum corpus noſ..rum, cuius expectamus redemptionem, induerit immortalitatem, quod nondum adipiſcendo gloriamur, ſed ſperando iam paſcimur. Vtrumque Apoſtolus ſimul nos agere oſtendit dicens: Spe gaudē- Rom. 12.
tes, in tribulatione patientes. Tanquā illud eſſet in cibo, hoc in ieiunio. Simul enim cum uiā Domini carpimus, & à uanitate præſentis ſeculi ieiunamus, & futuri promiſsione reficimur, hic nō apponētes cor, illic paſcētes ſurſum cor. Quòd autē Dominus conſummatis ieiunij diebus eſurijt, cum de Moyſe uel Helia ieiunantibus nihil tale ſit ſcriptum, ideo factum eſt, ne ab eo tentando pauens hoſtis aufugeret, quem cū tot ſignis cœleſtibus præconatum, tum etiam uiris excellentiſsimis in abſtinendo uideret æquatum. Eſurijt enim humilis Deus homo, ne inimico innoteſcat ſublimis homo Deus.

Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.] Antiquus hoſtis redemptorem humani generis, debellatorem ſuum, in mundum ueniſſe cognouit. Vnde & per obſeſſum hominē
dixit: Quid nobis & tibi fili Dei? Veniſti huc Matth. 8.
ante tempus torquere nos? Qui tamen prius eum hunc paſsibilem cerneret, cum poſſe mortalia perpeti humanitatis uideret, omne quod de eius diuinitate ſuſpicatus eſt, ei faſtu ſuæ ſuperbiæ in dubiū uenit. Nihil quippe niſi ſuperbum ſapiens, dum eſſe hunc humilem cōſpicit, Deum eſſe dubitauit: unde ad tentationum ſe argumenta conuertit, ſed non ſicut nos, qui puri homines ſumus, irruente ſæpè tentatione cōcutimur, ita redemptoris noſtri anima tentationis eſt neceſsitate turbata. Hoſtis nanq; noſter etſi in excelſum montem eum permiſſus aſſumpſit, ſi daturum ſe regna mūdi perhibuit, ſi quaſi in panem uertendos lapides oſtendit, mentē tamen mediatoris Dei & hominum tentatione quaſſare non ualuit. Sic enim dignatus eſt hæc exterius cuncta ſuſcipere, ut tamen eius mens interius diuinitati ſuæ inhęrens inconcuſſa per
maneret. Qui & ſi quando turbatus ſpiritu in- Ioan. 11.
fremuiſſe dicit, ipſe diuinitus diſponebat, quantum ipſe humanitus turbaretur.

*Et reſpondit ad illum Ieſus: Scriptum eſt, quia non in pane ſo-
lo uiuit homo, ſed in omni uerbo Dei.*] Ideo ſic reſpondit Deut. 8.
Dominus, quia propoſitum ei erat humilitate diabolum uincere, non potentia. Simulq; animaduertendū, quòd niſi ieiunare cœpiſſet Dominus, tentandi occaſio non fuiſſet diabolo, ſe-
cundum illud: Fili accedēs ad ſeruitutem Dei, Eccleſ. 2.
præpara animam tuam ad tentationem. Sed & ipſa reſponſio Saluatoris hominem fuiſſe indi-

cat,

cat, qui tentatus eſt: Non in pane ſolo uiuit homo, ſed in omni uerbo Dei. Si quis ergo non ueſcitur uerbo Dei, iſte nõ uiuit. Aliter, Hoſtis noſter adhuc in hac uita nos poſitos, quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, tanto amplius expugnare contendit: eos enim pulſare negligit, quos quieto iure poſſidere ſe ſentit. Cõtra nos uero eo uehementius incitatur, quo ex corde noſtro quaſi ex iure propriç habitationis expellitur. Hoc enim in ſeipſo Dominus ſub quadam diſpenſatione figurauit, qui diabolum nõ niſi poſt baptiſma ſe tẽtare permiſit, ut ſignum (Marc.1. Math.4. Luce 3.) nobis quoddam futurç cõuerſationis innueret, quòd mẽbra eius poſtquã ad Deum proficerẽt, tunc acriores tentationum inſidias tolerarent.

Et duxit illum diabolus, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ, in momento temporis.] Cum ductus à diabolo Deus homo narratur, mens refugit, humanæ hoc audire aures expaueſcunt: cui tamen non eſſe incredibilia iſta cognoſcimus, ſi in illo & alia facta pẽſamus. Certe iniquorum omnium diabolus caput eſt, & huius capitis mẽbra ſunt omnes iniqui. Quid ergo mirũ ſi ſe permiſit ab illo in montem duci, qui ſe pertulit etiam à mẽbris illius crucifigi? Non eſt ergo indignum redemptori noſtro, quòd tentari uoluit, qui uenerat occidi. Iuſtum quippe erat, ut ſic tẽtationes noſtras ſuis tentationibus uinceret, ſicut mortem noſtram uenerat ſua morte ſuperare. Bene autem in momento temporis ſecularia & temporalia monſtrãtur. Non enim tam conſpectus celeritas indicatur, quàm caducæ fragilitas poteſtatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & ſæpè honor ſeculi abijt antequam uenerit. Quid enim ſeculi poteſt eſſe diuturnum, cum ipſa diuturna non ſint ſecula?

Et ait ei: Tibi dabo poteſtatem hanc uniuerſam, & gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt, & cui uolo do illa: tu ergo procidens ſi adoraueris coram me, erunt tua omnia.] Arrogãs & ſuperbus etiam hoc de iactantia loquitur, nõ quòd in toto mundo habeat poteſtatem, ut poſſit omnia regna dare diabolus, cũ ſciamus pleroſq; ſanctos uiros à Deo reges factos. Si, inquit, procidẽs adoraueris coram me. Ergo qui adoraturus eſt diabolum, antè corruit.

Et reſpondens Ieſus dixit illi: Scriptum eſt, Dominum Deum (Deut.6.&10.) *tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.*] Dicẽs diabolus Saluatori, Si procidẽs adoraueris me, è contrario audit, quòd ipſe magis adorare eũ debeat Dominum & Deum ſuum. Quærit forte aliquis, quomodo conueniat quòd hic præcipitur Domino ſoli ſeruiẽdum, Apoſtoli uerbo qui dicit: (Gal.5.) Sed per charitatem ſeruite inuicem. Sed huic facile Græcç linguæ, ex qua ſcriptura translata eſt, origo ſatisfacit, in qua ſeruitus duobus modis ac diuerſa ſignificatione ſolet appellari. Dicitur enim λατρεία, dicitur & δουλεία. Sed dulia intelligitur ſeruitus communis: hoc eſt, ſiue Deo ſiue homini, ſiue cuilibet rerum natura exhibita: à qua etiã ſeruus, id eſt, δοῦλος, Græcè nomẽ accipit. Latria autem uocatur ſeruitus illa, quæ ſoli diuinitatis cultui debita, neq; ulli eſt participanda creaturæ. Vnde & idololatræ nuncupantur hi, qui uota, preces & ſacrificia, quç uni Deo debuerant, idolis impendunt. Iubemur ergo per charitatem ſeruire inuicem, quod eſt Grçcè δουλεύειν: iubemur uni Deo ſeruire, quod eſt Græcè λατρεύειν. Vnde dicitur: Et illi ſoli ſeruies, quod eſt Græcè λατρεύσεις. (Phil.3.) Et iterum: Nos enim ſumus circunciſio, ſpiritui Dei ſeruiẽtes: quod eſt in Græco λατρεύοντες.

Et duxit illum in Hieruſalem, & ſtatuit eum ſuper pinnam templi.] Vt quem gula uel auaritia ſuperare nõ poterat, tentet & uana gloria, ſi forte illum uel ipſa uictoriæ ſuæ iactantia deijcere queat.

Et dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorſum.] In omnibus tentationibus hoc agit diabolus, ut intelligat ſi filius Dei ſit: ſed Dominus ſic reſponſionem temperat, ut eum relinquat ambiguum. Mitte te deorſum. Vox diaboli qua ſemper omnes deorſum cadere deſiderat, Mitte te, inquit: perſuadere poteſt, prçcipitare non poteſt.

Scriptum eſt enim, quòd angelis ſuis mandauit de te, ut conſeruent te, & quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.] (Pſal.90.) Hoc in nonageſimo pſalmo legimus. Verum ibi non de Chriſto, ſed uiro ſancto prophetia eſt. Malè ergo interpretatur ſcripturas diabolus. Certè ſi uerè de Saluatore ſcriptum nouerat, debuerat illud dicere, quod in eodem pſalmo contra ſe ſequitur: Super aſpidẽ & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonẽ & draconem. De angelorum auxilio quaſi ad infirmum loquitur, de ſui conculcatione quaſi tergiuerſator tacet.

Et reſpondens Ieſus, ait illi: Dictum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.] (Deut.6.) Falſas de ſcripturis diaboli ſagittas, ueris ſcripturarum frãgit clypeis. Et notandum quòd neceſſaria teſtimonia de Deuteronomio tantum protulerit, ut ſecundæ legis ſacramenta monſtraret. Non tentabis, inquit, Dominum Deum tuum. Suggerebatur enim tanquam homini, ut ſigno aliquo exploraret ipſe quantus eſſet, id eſt, quàm multũ apud Deũ poſſet, quod uitioſe fit cũ fit. Pertinet nanq; ad ſanam doctrinam, quando habet quod faciat homo, non tentare Dominũ Deum ſuum. Neq; enim & ipſe Saluator non poterat tueri diſcipulos ſuos, quibus tamen ait: Si uos perſequuti (Matth.10.) fuerint in una ciuitate, fugite in aliã. Cuius rei (Ioan.10.) prior exemplum præbuit: Nam cum poteſtatẽ haberet ponendi animam ſuam, nec eam poneret niſi cum uellet, in Aegyptum tamen infans (Matth.2.) portantibus parẽtibus fugit. (Ioan.7.) Et ad diem feſtum non euidenter, ſed latenter aſcendit, cum aliàs palam loqueretur Iudçis iraſcentibus, & de inimiciſsimo animo audientibus, nec tamen ualẽtibus in eum mittere manus, (Ioan.7.) quia nondum uenerat hora eius. Quia ergo palàm docendo & arguendo, & tamẽ inimicorũ rabiem ualere in ſe aliquid non ſinendo Dei demonſtrabat poteſtatem, idem tamen fugiendo & latendo hominis inſtruebat infirmitatem: ne Deum tentare audeat, quando habet quod faciat, ut quod cauere oportet, euadat.

Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo uſq; ad tempus.] Vides ipſum diabolũ non eſſe in ſtu-

dio pertinacem, cedere ueræ ſolere uirtuti. Et ſi inuidere non deſinat, tamen inſtare formidat: quia frequẽtius refugit triũphari. Audito itaq; Dei nomine, receſsit, inquit, uſq; ad tempus. Poſtea enim non tentaturus, ſed apertè pugnaturus aduenit. Quãuis ſæpè antiquus hoſtis poſt quam menti noſtræ tentationum certamen inflixerit, ab ipſo ſuo certamine ad tempus recedit: non ut illatæ maliciæ finem præbeat, ſed ut corda quæ per quietem ſecura reddiderit, repẽte rediens facilius inopinatus irrumpat. Notãdum autem, quòd tribus ſolum tentatoris fraudibus expoſitis, omnem tentationem dicit eſſe conſummatam: quia uidelicet his omnium uitiorum origines amplectuntur & fontes Ioanne atteſtante qui ait: Quia omne quod in mundo eſt concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcẽtia oculorum, & ſuperbia uitę. Et in euangelica parabola tribus ſolum reprobi negotijs abęternæ uitæ dapibus excluduntur. Primus, inquit, dixit: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & uidere illam. (Lucæ 14.) Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. Et alius dixit: Vxorem duxi, ideo non poſſum uenire. Vxoris quippe appetitus ſicut & gula ad concupiſcentiam carnis pertinet. Villæ emptio quę auaritia non caret, ad ſuperbiam uitæ reſpicit. Probatio quinq; iugorum, id eſt, corporalium rerum curioſitas, quæ eſt uana gloria, ad concupiſcentiam refertur oculorum. Nam per oculos maximè curioſitas præualet. Et his quidẽ Dominus quaſi fortior facie ad faciem tentatur: nos uero cum & ipſi percepto baptiſmate gratia ſpiritus, eremũ uirtutum adimus, cum ieiuniũ quadrageſimale ſuſcipimus, id eſt, ab illecebris ſecularibus toto uitæ noſtrę tempore continere diſponimus, uel tacitis appetimur inſidijs, uel aliquãdo etiã proximi ore pulſamur. Qui cum blandiens dicit, Homo fortis es, manduca & bibe, & ſimilis mane, uidendum eſt ne nobis ſerpentis antiqui neſcius uenena propinet: dicendumq;, Non in pane ſolo uiuit homo, ſed in omni uerbo Dei. (Deut. 8.) Verùm multi concupiſcentia carnis deuicta, mox auaritia pulſantur, & aliquoties etiam ſuperantur, adeò ut pro oblatis muneribus diabolum adorare non metuant. Quorum ubi plurimi continentiam laudant, maiores etiam perſonæ honorant, dona tribuunt, fit ut uoluptatũ uictores philargyria uincãtur: & creſcente per tempus inſania, diuites quoſq; quos per aperta facinora dęmone plenos agnoſcunt, non modò non execrentur & arguant, ſed & flexa ceruice adorent & ſuſpiciant. Vnde dicit Apoſtolus, auaritiam ſimulachrorum eſſe ſeruitutem. (Coloſſ. 3.) Qui ſi & hanc Saluatoris exemplo triumpharint, Dominum uidelicet Deum ſuum adorando, & pro æternis gaudijs illi ſoli ſeruiẽdo: aderit & tertia uanæ gloriæ ueſtis, quæ uitiorum præcedẽtium uictores de ſuis uiribus extollat, ut quaſi in uirtutũ culmine poſitos ulterius ſe iam cadere non poſſe præſumat. Et hoc planè curioſis oculis Deum tentare eſt, de ſuis quempiam meritis gloriari: cõtra hoc quod fidem diſcipulis augens ait, Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt uobis, dicite: Serui inutiles ſumus, quæ debuimus facere, fecimus. (Lucæ 17.) Qui cum alibi præciperet, ne iuſtitiã noſtram coram hominibus faciamus, (Matth. 6.) in eiuſdem definitione ieiunium tantum, eleemoſynam atq; orationẽ ſubiunxit: triplici ſcilicet hoſtis telo totidem arma defenſionis opponens, ut ieiunio concupiſcentia carnis, eleemoſynis auaritia, precibus iactãtia pellatur meritorum.

FERIA TERTIA POST Inuocauit. Matth. 21.

IN illo tempore cum intraſſet Ieſus Hieroſolymam, commota eſt uniuerſitas. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DOminus & Deus, autor & reparator humani generis Chriſtus, ante mundi conſtitutionem prælegerat cum patre, & quando, & ubi pateretur pro ſalute hominum. Impleta ergo huius tẽporis plenitudine, inſtante iam paſſione, appropinquare uoluit loco paſsionis, ubi inueniri poſſet ab his, per quos eadẽ paſsio erat celebranda, ne quaſi refugiens mortẽ æſtimaretur. Non enim metuebat mortem, ſed poteſtate imperabat morti. Ait ergo Euangeliſta:

Quia cum intraſſet Ieſus Hieroſolymã, commota eſt uniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic?] Ad ingreſſum Saluatoris cõmota eſt ciuitas, admirata eſt populi frequentia, ignorans Domini intrantis uirtutem atq; potentiam. Simile quid & in eius aſcenſione de angelis legimus, qui dum triumphali põpa aſcendentem cernerent, & carnem iam glorificatam ad cœlos uehentem, admirãtes dicebant: Quis eſt iſte rex gloriæ? Notandum uerò quòd ante ſex dies paſchæ, ſicut alius Euangeliſta dicit, uenit Dominus Bethaniam, ubi Lazarum ſuſcitauerat, atque in craſtinum aſino ſedens, turbis diuinas laudes acclamãtibus Hieroſolymam ingreſſus eſt, quod olim in paſchali agno myſtice fuerat præſignatum. Scriptum namq; eſt in lege: Decima die menſis primi tollat unuſquiſque agnum per familias & domos ſuas, (Exod. 12.) & ſeruabitis eum uſq; ad quartumdecimũ diem menſis huius, immolabitq; eum omnis multitudo filiorum Iſrael uſq; ad ueſperam. Ergo ſciendum hanc de paſchali agno prophetiam, Dominus Ieſus decima die primi: hoc eſt, ante quinq; dies paſchæ, ciuitatem Hieroſolymam ingreſſus, coniurante aduerſus ſe ſeniorum principumq; concilio, præſtolabatur horam qua pro mundi ſalute Deo patri ſe in odorem ſuauitatis hoſtiam offerret.

Populi autem dicebant: Hic eſt Ieſus à Nazareth propheta.] Superbis Iudæis quis nam eſſet, qui cum tanta gloria ciuitatem intrabat, interrogantibus, ſimplex turba quod nouerat, fatebatur. Hic eſt, inquit, Ieſus propheta. Prophetam appellabant, quia errabant, & quid dicerent, ignorabãt. Neſciebant

ſciebant enim eum Deum aut Dei filium appellare, ſed error eorum perfecta ſcientia plenus erat. Nam Moyſes de eo dixerat: *Prophetã uobis ſuſcitabit Dominus de fratribus ueſtris, illũ* Lucæ 13. *audietis tanquã me.* Et ipſe de ſe loquitur: *Non capit perire prophetam extra Hieruſalem.* Ita uerò accipiendus eſt propheta, ut ſit Dominus prophetarum, ſicut eſt rex regum, & Dominus dominantium.

Et intrauit Ieſus in templum.] Quòd Dominus in ciuitatem ingreſſus, primò templum adijt, formam religioſæ conuerſationis, quam ſequi debeamus, oſtendit. Cum enim oppidum uel caſtellum, ſiue aliquem locum, ubi domus orationis Deo ſit conſecrata, ingredimur, prius ad illũ feſtinare debemus: & poſtquam nos per orationis ſtudia Deo commendauerimus, ſic demum ad ea, quæ neceſſitas fragilis uita exigit, peragenda negocia potius accedamus.

Et cœpit eijcere uendentes in illo & ementes, & menſas nummulariorum, & cathedras uendentium columbas euertit.] Inter omnia miracula, quæ Dominus in mundo corporaliter geſſit, hoc præcellentiſsimum & maximũ eſt. Plus enim fuit (ut dicit beatus Hieronymus) hoc, quòd unus homo inermis multa milia armatorum de templo eiecit, quàm quòd Lazarum quatriduanum à mortuis ſuſcitauit. Fulgor enim diuinitatis reſplendebat in aſpectu humanitatis, atq; ideo uidentes inſolitam claritatem in facie hominis radiantẽ, intuẽtes terga cædenti dabant, & reſiſtere non audebãt.

Et dicit eis, Scriptum eſt: Domus mea, domus orationis uocabitur. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.] Domus illa Dei ad hoc à Salomone primũ, & poſtea Ieſu ſacerdote & Zorobabel cõſtructa fuerat, nõ quòd Deus in manufactis templis habitet, ſed ut ibi nomen eius inuocetur: ibiq; deuotæ plebis orationes audiret, uota ſuſciperet, munera & oblationes acceptaret. Sed illi eam ſpeluncã latronum fecerant, quia ad hoc in templo reſidebant, ut aut non dantes munera corporaliter punirent, aut dantes ſpiritaliter necarẽt. Legis ſiquidem præceptum erat, ut ter in anno conuenirent omnes ex diuerſi regni Iudaici partibus, ad auguſtiſsimum & ſanctiſsimum in orbe templum, in Paſcha uidelicet, Pentecoſte & Scenopegia: & eiuſdem legis præceptum erat, ne uacui in conſpectu Domini apparerent. Et plerũque contingebat, ut qui de remotioribus partibus ueniebant, non haberẽt quod in ſacrificio Domini offerrent: quia ad longitudinem itineris ſecum pecora ſua adducere non ualebant. Proinde ſacerdotes habebant pinguiſsima animalia, quæ uſus ſacrificij expoſcit, & ea non habentibus uendẽtes, accepta pecunia rurſus empta ſuſcipiebant: hoc modo prædam de ſimplici populo facientes. Verum erant quidam ita pauperes, qui etiam ſumptibus & uictu indigebant, & non ſolum hoſtias, ſed nec eas unde emerent, habebant. Ad hoc idem ſacerdote nũmularios in templo ſtatuerunt, qui mutuam eis ſub hac occaſione pecuniam darent. Sed quia lex uſuras prohibuerat, nec apertè eis duplicatam pecuniam exigere poterant, excogitauerunt rurſus aliam fraudem, ut pro uſuris reciperent uarias ſpecies munerum, uuam paſſam uidelicet, & diuerſi generis poma: ut quod in nũmo non licebat, in his rebus exigerent, quæ nũmis emuntur: hos appellabant ipſi proprio ſermone collybiſtas, qui collubia, id eſt, uilia munuſcula dabant, quæ Græcè tragemata, Latinè bellaria dicuntur. Iſtiuſmodi negociationes & fraudes cernens Dominus in domo patris ſui fieri, ſicut beatus Ioãnes dicit, facto flagello de reſticulis, innumeram multitudinẽ de templo eiecit. Attendant iſtud eccleſiæ ſacerdotes, & caueant, ne domum Dei in ſpeluncam latronũ uertant. Latro enim eſt, qui lucra de regione ſectatur, & ex cultu ſanctitatis ſtudet occaſioni negociationis. Proinde metuendum eſt illis, ne ſicut illi de templo materiali eiecti ſunt, ita iſti de tẽplo ſpiritali eijciantur. Quotidie enim Dominus domum patris ſui, ſanctam uidelicet eccleſiam, intrat, & occupatos lucris turpibus eijcit, atq; unius criminis habere uendentes pariter & ementes. Vendẽtes enim ſunt, qui ſacros ordines ad prẽmium largiuntur: ementes uerò, qui pro iuſtitia pecuniam tribuunt, & dato precio patronis emunt peccatum. Notandum uerò quod dicitur, Menſas nummulariorũ, & cathedras uendentium columbas euertit. Quid enim per menſas nummulariorum, niſi altaria intelliguntur, quæ per auaritiam malorum ſacerdotum menſę efficiuntur nummulariorum? Quid uerò per cathedras uendentium columbas, niſi magiſtralis dignitas in eccleſia accipitur, quæ & ipſa cum ad lucra deflexerit, ad nihilum redigitur? Quid uerò per columbas, niſi ſpiritus ſanctus accipitur, qui ſuper Dominum baptizatum in columbæ ſpecie apparuit? Qui autem ſunt, qui columbas uendunt, niſi hi qui ſpiritum ſanctum per manus impoſitionem ad præmium tribuunt? Sed Dominus cathedras uendentium columbas euertit, quia talium ſacerdotiũ deſtruit. Quicunque enim epiſcopus gratiã ſpiritus ſancti uẽdiderit, etiamſi nõ in cõſpectu hominum põtificali ſtola fulgere uideatur, iã ante Dei oculos ſacerdotio priuatus eſt. Hinc & ſacri canones ſimoniacã hæreſim anathematizant, & ſacerdotio priuari præcipiunt eos, qui pro ſpiritali gratia impenſa quærunt precium. Moraliter: Sicut in ciuitate templum cæteris ædificijs præeminet, ita in plebe fidelium uita religioſorum. Templum ergo Dei, eſt ipſa mens fidelium, dicente Apoſtolo: Vos eſtis tẽplum Dei, & ſpiritus ſanctus habitat in uobis. Hæc igitur mens fidelis, ſi relicta innocentia in læſionem proximi peruerſas perfert cogitationes, ſpelunca utiq; latronum efficitur: nec iam domus orationis uocatur, ſed latibulum latronum. nam illud meditatur agere, unde proximo ſuo poſsit nocere. Non ergo ſit in domo pectoris noſtri negociatio, non ementium uendẽtiumq; commercia, ne iratus Ieſus intret, & flagello diſtrictæ ſeueritatis puniat concretas ſordes ſuæ manſionis.

Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in templo, & curauit eos.] Eiectis indignis & prophanatoribus templi, cæcos & claudos mirabiliter ſanauit, ut per hoc uirtutis ſuæ, ſuis aduerſarijs daret iudiciũ, & uocem ſe laudantiũ puerorum. Hoſanna in excellis clamantium, tali teſtimonio confirmaret: oſtendens opere, quod illi uocibus conſonabant, ſimul etiam uiſa Chriſti tanta potentia cõuerterentur, & crederent. Ideo enim illis cernẽtibus cæcos illuminauit, ut illi fidei lumen reciperent: ideo claudos direxit, ut iſti claudicationẽ mentis abijcerẽt, & meliores pedes in recta operatione habere inciperent. Videntes autẽ pueros clamantes in templo, Hoſanna, benedictus qui uenit in nomine Domini, dixerunt:

Audis quid iſti dicunt?] Indigne ferentes, quòd Chriſto quaſi diuinas laudes, & quę ſoli Deo cõueniunt, acclamarent. Verum Dominus ita reſponſum ſuum ex omni parte præmuniuit, & quod diceret, ita temperauit, ut nec calumniatoribus inſidijs pateret, uel laudes illas, quæ quaſi à pueris errantibus ſibi deſerrentur, abijceret. Non enim reſpondebat, quod illi audire uolebant: Bene dicunt pueri, iuſtè de me ſentiunt. Nec rurſus ait, Errant pueri, debetis ignoſcere inſcitiæ: ſed reſpondit, Audio. ſicq; uoces illorum teſtimonio pſalmographi confirmauit dicens: Nunquid legiſtis, Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem? Deus enim pater ex ore infantium & lactentium laudem perfecit: quia per ſimplices & innocentes filio ſuo teſtimonium perhibuit, per quod inimicos ſuos Iudæos infeſtiſsimos perſecutores, euidentiſsimè confudit: & relictis illis abijt foras in Bethaniam, quæ domus obedientiæ interpretatur. Quoniam primò monſtrabatur, quia ſynagogã erat relicturus, & ad domum obedientiæ, hoc eſt, ad eccleſiam gentium tranſiturus. Simul & illud intuendum, quòd ita pauper erat, ut nec tugurium haberet: ita nulli adulabatur, ut in tanta urbe, tamq; populoſa à nemine reciperetur. Et die quidem in Hieruſalem prædicabat, ſerò uerò reuertebatur Bethaniam, ubi erat amicus eius Lazarus, cũ Martha & Maria ſororibus. Felices certè, multumq; beati, qui Dominũ hoſpitem habere meruerunt, cuius pręſentia triſticia cuncta mouebatur, ſalubria iucũdaq; omnia prouidebantur. Sed & illi nihilominus feliciſsimi ſummeq; beatiſsimi, qui ita ſe ab omni malicia caſtos immuneſq; cuſtodiunt, ut illos Dominus inhabitare, & apud eos manere dignetur. Hoc ergo uotis ſedulis, hoc ſanctis deſiderijs expoſcamus, ut ita in nobis uniuerſa uitia, & quicquid fœdum, quicquid aſpectibus ſuis eſt indignum, expurget, ſic nos uirtutum floribus exornet, quatenus penetralia cordis noſtri aptiſsimum ſibi habitaculũ efficere dignetur, Dominus & redemptor noſter Ieſus, qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EADEM FERIA. MARCI 11. Matth. 21. Lucæ 19. Ioan. 2.

IN illo tempore, cum introiſſet Ieſus in templum, cœpit eijcere uendentes & ementes in templo. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVod maledicẽdo ficum infructuoſam per figurã fecit Dominus, hoc idem mox apertius oſtendit eijciendo improbos e templo. Neque enim aliquid peccauit arbor, quòd eſuriente Domino poma non habuit, quorum necdũ tempus aduenerat: ſed peccauere ſacerdotes, qui in domo Domini negocia ſecularia gerebant, & fructum pietatis, quem debuerant, quemq; in eis Dominus eſuriebat, ferre ſuperſederant. Areſecit Dominus arborem maledicto, ut homines hæc uidentes ſiue audientes, multo magis intelligerent ſeſe diuino condemnandos eſſe iudicio, ſi abſq; operum fructu de plauſu tantum ſibi religioſi ſermonis, uelut de ſonitu & tegumento blandirẽtur uiridantium foliorum. Verum quia non intellexerunt, in ipſos conſequenter diſtrictionem meritæ ultionis exercuit, & eiecit commercia rerum humanarum de domo illa, in qua diuinas tantum res agi, hoſtias & orationes Deo offerri, uerbum Dei legi, audiri & decantari præceptum erat. Et quidem credendum eſt, quia ea tantum uendi uel emi repererit in templo, quæ ad miniſterium neceſſaria eſſent eiuſdẽ templi, iuxta hoc quod aliàs factum legimus, cum idem templũ ingrediens inuenit in eo uendentes & ementes, oues, & boues, & columbas. Quia nimirũ hæc omnia non niſi ut offerrentur in domo Domini, eos qui de longè uenerant ab indigenis comparare credendum eſt. Si ergo Dominus nec ea uolebat uenundari in templo, quæ in tẽplo uolebat offerri, uidelicet propter ſtudium auaritiæ ſiue fraudis, quod proprium ſolet negociantium facinus: quanta putas animaduerſione puniret, ſi inueniſſet ibi aliquos riſui uel uaniloquio uacãtes, aut alij cuilibet uitio mancipatos? Si enim ea quæ alibi liberè geri poterant, Dominus in domo ſua temporalia negocia geri non patitur, quanto magis ea quæ nuſquam fieri licet, plus cœleſtis irę merentur, ſi in ædibus Deo ſacratis aguntur? Verùm quia ſpiritus ſanctus in columba ſuper Dominum apparuit, rectè per columbas ſancti ſpiritus chariſmata ſignãtur. Qui autem ſunt in templo die hodie, qui columbas uendunt, niſi qui in eccleſia precium de impoſitione manus accipiunt, per quam uidelicet impoſitionem ſpiritus ſanctus cœlitus datur? Columba ergo uenditur, quando manus impoſitio, per quam ſpiritus ſanctus accipitur, ad precium præbetur. Sed redemptor noſter cathedras uendentium columbas euertit, quia talium negociatorum ſacerdotium deſtruit. Hinc eſt quòd ſacri Cànones Simoniacam hęreſim damnant, & eos ſacerdotio priuari

Matth. 21. Marc. 11.

Ioan. 2.

priuari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus precium quærunt. Cathedra ergo uendentium columbas euertitur, quia ij qui ſpiritalem gratiam uenundant, uel ante humanos, uel ante Dei oculos ſacerdotio priuantur.

Et non ſinebat, ut quiſquam transferret uas per templum.] De uaſis dicit illis, quæ mercandi gratia inferebant. Cæterum abſit, ut uaſa Deo dicata Dominus eijceret de tẽplo, uel introferri prohiberet in templum, ubi futuri ſui examinis inſigne prætendit exemplum: ſed potius immunda & prophana eliminat uaſa de templo, ac ne amplius inferantur, prohibet: quando non ſolùm de eccleſia omnes repellit ac deturbat reprobos, uerum etiam ne ultrà ad turbandam eccleſiam intrent, æterno eos uerbere compeſcit. Sed & in præſenti hæc eſt uera domus Domini, id eſt, cordis fidelium purificatio, ut nõ tantum peccata, quæ inerant, diuinitus immiſſa compunctio tollat, ſed etiam ne hæc ultrà repetant, diuina in eis gratia perſeuerans adiuuet.

Eſaiæ 56. *Et docebat, dicens eis: Nónne ſcriptum eſt, Quia domus mea domus orationis uocabitur omnibus gentibus?*] Omnibus, inquit, gentibus, non uni genti Iudaicæ, nec in uno Hieroſolymæ urbis loco, ſed in toto orbe terrarum, & nequaquam taurorum & hircorũ & arietum, ſed orationis.

Hier. 7. *Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.*] Qui ad accipienda munera in templo reſidebant, profectò quin quibuſdam non dantibus læſiones exquirerent, dubium non erat. Domus ergo orationis ſpelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo aſsiſtere nouerant, ut aut nõ dantes munera ſtuderẽt corporaliter perſequi, aut dantes ſpiritaliter necare. Templum quoq; & domus Dei, eſt ipſa mens atq; conſcientia fidelium, quæ ſi quando in læſione proximi peruerſas cogitationes profert, quaſi in ſpelunca latronum reſident. Et ſimpliciter gradientes interficiunt, quando in eos, qui in nullo rei ſunt, læſionis gladios defigunt. Mens enim fidelium non iam domus orationis, ſed ſpelunca latronum eſt, quando relicta innocentia & ſimplicitate ſanctitatis, illud conatur agere, unde ualeat proximis nocere.

FERIA QVARTA. MATTH. 12. Marc. 8. Lucæ 11.

IN illo tempore acceſſerunt ad Ieſum Phariſæi & ſcribæ, dicentes: Magiſter, uolumus à te ſignum uidere. Qui reſpondens ait illis: Generatio mala & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NArratur in ſuperioribus, quomodo Dominus dæmoniacum, qui erat cæcus & mutus, triplici miraculo ſanauerat. Sed ſcribæ & phariſæi, qui ad hoc ſemper Domino adhærebant, ut illius admiranda opera uel negarent, uel ſiniſtra interpretatione deprauarent, cœperunt blaſphemãtes dicere, quod in Beelzebub principe dæmoniorum eijceret dæmones. Luce 11. Contra quos cum longa Dominus diſputatione diſſeruiſſet, ſicut nunc Euangeliſta dicit, reſponderunt quidam de ſcribis dicentes: Magiſter, uolumus à te ſignũ uidere. Sic in ſanatione ſigna poſtulabant, quaſi illa, quæ uiderant, non re uera fuerint. Magiſtrum etiam ſub dolo appellabant, cuius doctrinæ aperta malicia repugnabant. Quæ uero ſigna, uel unde poſtulauerint, Marc. 8. alius Euangeliſta apertius oſtendit dicens: Volumus ſignum uidere de cœlo. Volebãt igitur, ut uel in morem Heliæ ignem deſcendere præciperet de cœlo, 4. Reg. 1. uel etiam in ſimilitudinem Samuelis æſtiuo tẽpore faceret mugire tonitrua, 1. Reg. 12. coruſcare fulgura, imbres ruere: tanquam illa, quę Dominus fecerat, non de cœlo fuiſſent, ſed opera potius Beelzebub. Sed qui illa calumniabantur, quæ præ manibus habebant, & ſine utilitate ſua uel fidei fieri ſentiebant, multo magis illa calumniarentur, & dicerent hęc non uirtute Chriſti, ſed uarijs aeris paſsionibus accidiſſe. Fortaſsis etiam dicturi erant, ſimiliter magos multa in Aegypto ſigna feciſſe de cœlo. Exod. 7. Sunt qui dicunt illos petijſſe à Domino, ut manna plueret de cœlo: Exod. 16. quia ſecundum alium Euangeliſtam dixerunt, Ioan. 6. Quod ſignum oſtendis nobis? Patres noſtri manna manducauerunt in deſerto. Sed ſiue hoc ſiue illud petierint, intentione ſtruendæ calumnię abſq; dubio fecerunt. Verùm uideamus quid eis Dominus reſponderit.

Qui reſpondens, ait illis: Generatio mala & adultera ſignum quærit.] Egregiè ſatis adulteram uocat generationem Iudæorum, quia legitimum uirum dimiſerat, & iuxta Ezechielis uaticinium, multis ſe amatoribus copulauerat. Ezech. 16. 23.

Et ſignum, inquit, non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ.] Ionæ 2. Quia enim illi ſignum de cœlo tentando petierant, reſpondit eis Dominus, non ſe ſignũ de cœlo eis daturum, quod indigni erant accipere, ſed tale quale Ionas naufragus, & ceto ſorbente uoratus, tamen Dei miſeratione liberatus, & accepit & dedit. Non enim merebantur accipere ſignum diuinitatis, ſed humanitatis: paſsionis, non glorificationis. Diſcipulis uerò ſuis Dominus ſignum dedit de cœlo, quia eius æternę diuinitatis gloriam, & prius in monte transfiguratus, & poſt in cœlum aſcendendo ſubleuatus oſtendit.

Sicut enim fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.] Manifeſtiſsimum eſt ex hoc loco Matth. 3. Ionam prophetam typum Domini Saluatoris Lucæ 3. geſtaſſe. Marc. 1. Ionas namque interpretatur columba, ſiue dolens: quæ nomina utique competunt redemptori, ſuper quem baptizatum ſpiritus ſanctus in ſpecie columbæ deſcendit. De quo Eſaias dicit: Eſaiæ 53. Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Ionas miſſus eſt ad prædicandum Niniuæ, quæ interpretatur ſpecioſa: & Saluator ad ſalutem gentium miſſus eſt, ut illis ad fidem conuer-

ſis ſibi aptaret eccleſiam, quam precioſo ſanguine mundaret, & de turpi ſpecioſam faceret. Piſcis namq;, qui Ionam uorauit in pelago, ſignificat mortem quam Dominus pertulit in mundo. Ionas in uentre ceti fuit tribus diebus & tribus noctibus, ſic & Chriſtus in ſepulchro iacuit tribus diebus, & totidem noctibus. Et ſicut Ionas in uentre ceti non permanſit, ſed eiectus eſt Pſal. 15. in aridam: ita & Saluatoris noſtri anima nõ eſt relicta in inferno, nec caro eius uidit corruptionem, ſed per gloriam reſurrectionis perductus eſt ad aridam immortalitatis. Quo exemplo de Ione 3. clarat iuxta literam Iudæos, ſicut Niniuitæ quõdam fuerant, grauibus peccatis fuiſſe obnoxios, & niſi pœniterẽt ſubuerſioni proximos. Verùm ſicut Niniuitis, ita quoq; adhuc dari Iudęis tempus pœnitentiæ, nec eos debere deſperare, ſi uellent pœnitentiam agere. Oritur hoc loco non contemnenda quæſtio, quare dicatur Dominus tribus diebus & tribus noctibus fuiſſe in Matth. 27. corde terrę, cum ſicut Euangelium loquitur, pa Lucæ 23. raſceue hora ſexta ſit crucifixus, & circiter ho Marci 15. ram nonam, inclinato capite emiſerit ſpiritũ, Ioan. 19. ſabbato in ſepulchro quieuerit, & prima ſabbati ualde diluculo à mortuis ſurrexerit. Sed hoc ſynecdochicẽ accipiendum eſt, à parte uidelicet totum. Nam ſi partem paraſceue cum prętetita nocte, qua comprehenſus eſt, accipias, itẽq; ſabbatũ nihilominus cum ſua nocte, ut rurſum noctem Dominicã cum eodem die, quo illuceſcente ſurrexit, inuenies profectò integrum triduum, & tres noctes. Sciendum etiam, quòd dupla erit mors noſtra: in anima uidelicet & corpore. Domini uerò mors ſimpla fuit: quia peccatum quod eſt mors animæ, non admiſit, ſicut & eius reſurrectio ſimpla extitit. Dominus autem trigintaſex horis iacuit in ſepulchro: una uidelicet die, & duab. noctibus. Duodecim uerò horæ diei ad uiginti quatuor horas duarum noctium, ſimplum ad duplum ſunt: & duodecim quidẽ horæ diurnæ ſimplæ morti noſtri redẽptoris conueniunt: uigintiquatuor autem horæ nocturnę, ad duplam noſtram conſentiunt mortẽ. Magno ergo ſacramento, una die & duabus noctibus iacuit in ſepulchro: quia lucẽ ſimplæ mortis ſuæ, tenebris duplæ mortis noſtræ adiunxit. Veniens enim ad nos, qui in morte carnis & ſpiritus eramus, unã ſuam, id eſt, carnis mortẽ pertulit, & duas noſtras abſoluit: ſimplam ſuam noſtræ duplę contulit, & duplam noſtram ſubegit.

Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & cõdemnabũt eam: quia pœnitentiã egerunt in prædicatione Ionæ.] Ione 3. Condemnabunt Niniuitæ gentem Iudæorum non poteſtate, ſed comparatione correctionis uitæ: egerunt enim pœnitentiam in prędicatione Ionæ. quod quia Iudæi ad prædicationẽ Domini non fecerunt, meritò illorum comparatione damnabuntur. Et ecce plus quàm Iona hic: Ionas enim paucis diebus prædicauit, Chriſtus tribus ſemis annis: Ionas miſſus eſt ad Aſsyrios, qui barbari & increduli erãt: Chriſtus ad Iudæos, qui domeſtici, & populus Dei eſſe debuerãt, ille exteris gentibus, iſte ciuibus locutus eſt: Ionas tantum uoce prædicauit, nihil ſignorum exhibuit, Chriſtus tot miracula faciens ubique non recipiebatur, ſed contra Beelzebub calum Lucæ 11. niam ſuſtinebat. Plus ergo Iona hic, hoc eſt, in medio ueſtrum. hic enim loci aduerbium eſt.

Regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam, quia uenit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis.] Scriptura libri Regum fert, quomo 3. Reg. 10. do regina Saba, gente ſua & imperij dignitate 2. Par. 9. relicta, per tot difficultates itineris uenerit in Iudęam, uolens audire ſapientiam Salomonis, quodq; multa munera ei obtulerit, ſed plura receperit. Iuſtè ergo Iudæos in iudicio condemnabit, quia ipſa à finibus terræ requiſiuit eum, quem ſapientiæ ſingularis dono nouerat eſſe famoſum: Iudæi uerò ſecum habentes Dominũ, qui eſt uirtus & ſapientia patris, nõ modò eum non audiebant, ſed blaſphemabant.

Regina Auſtri, inquit, ſurget in iudicio cũ generatione iſta.] Patet ex hoc loco una bonorum & malorum reſurrectio, cum regina electa dicitur reſurrectura cum reprobis.

Et ecce plus quàm Salomon hic.] Hoc eſt, in præſentiatum inter uos conuerſatur, qui Salomone incomparabiliter præſtantior eſt. Myſticè in Niniuitis pœnitentibus, & electa regina Auſtri fides eccleſię prædicatur, & Iſraeli pręfertur. Sancta enim eccleſia ex duabus partibus congregatur: altera eorum qui non peccauerunt, altera eorum qui peccare deſierunt.

Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiẽ, & non inuenit.] Poteſt quidẽ ſimpliciter intelligi, quòd hoc Dominus ad oſtendendum diſtinctionem ſuorum & ſatanæ operum adiunxerit: quia uidelicet ipſe polluta mũdare uelit, ſatanas uerò ea quæ mundata fuerint, grauioribus ſordibus quærat attaminare. Tamen etiam poteſt de quolibet hæretico uel ſchiſmatico, ſiue falſo catholico non inconuenienter accipi. Immundus nanq; ſpiritus exijt ab homine, quãdo in baptiſmo per confeſsionem fidei catholicæ, & abrenunciationem mundanorum actuum ab hæretico uel ſchiſmatico diabolus egreditur. Ambulat per loca arida & inaquoſa: id eſt, circa corda ſanctorum, quæ ab humore fluxæ cogitationis purgata ſunt. Quęrens requiem: id eſt, inueſtigans ſi quos in eis nequitiæ ſuæ greſſus figere poſsit. Sed non inueniens: quia in caſtis & mundis mentibus locum habere non poteſt, ſed ſolùm in prauorum cordibus gratam habet quietẽ. hinc & ad Iob de diabolo Iob 4. Dominus ſub ſpecie Leuiathan dicit, Sub umbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus: quia nimirum in tenebroſis & ſimulatricibus conſcientijs quieſcit, & laſciuis & luxorioſis mentibus delectatur.

Tunc dicit: Reuertar ad domum meam, unde exiui.] Hoc eſt, Requiram hæreticum, quem in baptiſmo dimiſi. Valde autem timendus eſt hic uerſiculus, ne fortè culpa quam nobis dimiſſam credebamus, peius nos per incuriam uacantes, à bonis operibus opprimat.

Et

Matth. 12. *Et ueniens inuenit ſcopis mundatam & ornatam, uel ſecundum alium Euangeliſtam, ſcopis mundatam, uacantem & ornatam.*] Veniens enim malignus ſpiritus domũ, id eſt, mentẽ talis hominis, inuenit ſcopis mundatam, hoc eſt, gratia baptiſmatis à peccatis originalibus ablutam, uacantem à bonis operibus, ornatam ſimulatis uirtutibus.

Tunc uadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi inhabitant ibi.] Solet ſeptenarius numerus in ſacro eloquio pro uniuerſitate accipi, quia omne ſeculi tempus per ſeptem dies uoluitur. Per ſeptem igitur alios nequiores ſpiritus, uniuerſitas omnium uitiorum deſignatur. Septẽ ergo nequiores ſpiritus ingrediuntur, quia quẽcunque poſt perceptam in baptiſmo remiſsionem peccatorum, hæretica prauitas uel ſeculi cupiditas arripuerit, omnium ſeruum facit eſſe uitiorum. Vnde bene ſpiritus nequiores dicuntur: quia talis cum ſeptẽ capitalibus uitijs plenus ſit, ipſas tamen uirtutes habere ſimulat.

2. Pet. 2. *Et fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus.*] Quia melius erat uiam ueritatis non cognoſcere, quàm poſt agnitam retrorſum conuerti.

Sic erit & generationi huic peſſimæ.] Quibus uerbis aperte oſtenditur, hæc ſimilitudo ſpecialiter ad Iudæos pertinere. Quod, inquit, ſpecialiter in unoquolibet geri ſolere narraui, generaliter in generatione Iudæorum fieri non deſinit. Immundus nanque ſpiritus exijt à Iudæis, quando in monte Sinai legem accipientes, dixerunt:
Exod. 19. Omnia quæ præcepit Dominus Deus noſter, faciemus, & obedientes erimus. Ambulauit per loca arida quærens requiem, quia expulſus à Iudæis ambulauit per ſolitudines gentium, quę arebant æſtu uitiorum, & pinguedinem ſpiritus ſancti non habebant, qua inebriari optabat
Pſal. 62. Pſalmiſta, dicens: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quæ cum poſtea Dominum credidiſſent, illo non inuento in eis loco dixit:

Reuertar in domum meam unde exiui.] Hoc eſt, poſſidebo Iudæos, quos ante dimiſeram. Et ueniens, inuenit mundatam ſcopis, per circuncisionem uacantem, hoc eſt, cœleſti auxilio deſertã, & Chriſtum hoſpitem non habentem, qui di-
Matth. 23. cit: Relinquetur uobis domus ueſtra deſerta, ornatam ſuperſtitioſis traditionibus, & hypocriſi Phariſæorum. Reuertitur ad eos diabolus, quia tales erant, & addita ſeptenaria omnium dæmonum plenitudine, inhabitat priſtinam domum.

Et fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus.] Multo enim deteriores ſunt nunc Iudæi Chriſtũ in ſynagogis ſuis quotidie blaſphemantes, quàm eſſent olim in Aegypto idola colẽtes. Grauius quippe eſt nõ ſuſcipere eum qui uenerit, quàm non credere uenturum.

Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.] Occupato in officio prędicationis domino, ſtabãt foris mater & fratres eius, quærẽtes ei loqui. cui quidã nũciauit:

Mater, inquiens, tua, & fratres ſtant foris uolentes loqui tibi.] Non ſimpliciter iſte Domino hoc nunciaſſe putandus eſt, ſed ſub dolo uolens experiri, utrum operi diuino affectum carnalium præferret propinquorum. Vnde prudentiſsime ſe matrem noſſe diſsimulat, ut oſtendat ſe potius cognoſcere & amare eos, qui per cognationẽ ſpiritus propinqui ſunt, quàm qui per cognationẽ carnis. unde ſequitur:

At ille reſpondens, dicenti ſibi ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?] Non autem Dominus maternæ pietatis reſpuit officium, qui per legem præ-
Exod. 20. cepit, dicẽs: Honora patrem tuum & matrem, ſed Dei patris miniſteria maternis præponit af-
Matth. 10. fectibus. Hinc alibi dicit: Qui amat patrem & matrem ſuper me, non eſt me dignus. Nec contemnit fratres, ſed cognationi carnis opus prę-ferendum docet eſſe prædicationis. Nemo autem turbetur cum audit fratres, quia fratres Domini in Euangelio uocantur conſobrini eius, filij ſcilicet Mariæ materteræ eius, quæ fertur fuiſſe mater Iacobi minoris & Ioſeph & Iudæ,
Marci 6. quos in alio Euãgelio fratres Domini legimus appellatos. Myſticè uerò mater Domini ſynagoga intelligitur de carne, cuius editus eſt: fratres autem, eſt populus Iudæorum. Saluatore igitur intus poſito mater eius et fratres eius ſtãt foris, quia dum Iudæi in Chriſtum credere nollent, dum ad eum qui ad illorum ſalutem miſſus fuerat, intrare per fidem negligerent, turba gẽtium præoccupans ingreſſa eſt, & nũc Domini ſermonib. fruitur, & doctrina illis foris ſtãtibus, & circa terrenã legis intelligentiã, & literæ cuſtodiã diuerſantibus, quiq;, quantũ in ipſis eſt, magis Chriſtum ad docenda carnalia foris cogunt exire, quàm ipſi ad diſcenda ſpiritalia uolunt intrare.

Et extendens manus in diſcipulos ſuos dixit: Ecce mater mea & fratres mei.] Matrem & fratres dicit Apoſtolos, impletores paternæ uoluntatis, qui à Deo patre illum miſſum credebant, paratiſsimoq; animo intendebant. Nec negauit matrẽ, de qua carnem aſſumpſerat, ſicut inſaniunt Marcioniſtæ & Manichæi, qui eum dicunt non habuiſſe uerũ corpus, ſed phantaſticũ: ſed ſpiritalẽ propinquitatem carnis prętulit conſanguinitati, ut & nos doceret in cauſa Dei nullum de affectione carnis recognoſcere. unde adhuc ſequitur:

Quicunq; fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, & ſoror & mater eſt.] Quod Dominus eum, qui uoluntatem patris ſui fecerit, fratrem & ſororem uocat, propter utrunq; ſexum qui ad fidem colligitur, non eſt mirum. Valde autem mirum, & quæſitu dignum eſt, quomodo etiam mater Domini dici poſsit. Nam & diſcipulos fratres dignatus eſt appellare poſt
Matth. 28. reſurrectionem, ita inquiens: Ite nunciate fratribus meis. Qui ergo frater eſt in eo credendo, & patris uoluntatem implendo, quomodo etiam mater fieri poſsit, inueſtigandum eſt. Sed ſciendum, quia ſicut quis frater Domini efficitur in eum credendo, ita etiam mater prædicando. Quaſi enim mater Chriſti quis efficitur, cum per eius prædicationem amor Domini

Digitized by Google

mini in proximi mente generatur. Magna dignatio, inæſtimabilis bonitas, inenarrabilis miſericordia, hominem, qui ſeruus uocari dignus non fuerat, fratrẽ Domini appellari. Quã quia ex æquo perpendere non ualemus, ſaltem dignè uenerari ſatagamus, omniq; induſtria laboremus, ne aliqua uitiorum fœditate degeneres, & tanto nomine iudicemur indigni: defendamus nobis moribus id quod nomine uocamur, ne nõ intelligentes honorẽ diuinæ filiationis, Pſal.48. comparemur iumentis inſipientibus, & ſimiles illis ſimus. Et ut ea quæ loquimur, obtinere mereamur, illius ſemper adiutoriũ nobis adeſſe poſcamus, qui cum eſſet unicus filius Dei, propter nos dignatus eſt eſſe filius hominis Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

SABBATO POST INVOCAVIT.
Marci 9. Matth. 17. Luc. 9.

IN illo tempore aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum & Ioannem, & duxit illos in montẽ excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Luca 9. IN euangelio Lucę ſic ſcriptum eſt: Factum eſt autem poſt hæc uerba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Iacobum & Ioannem, & aſcendit in montem, ut oraret, &c. Octaua autem die Dominus promiſſam futuræ beatitudinis gloriam diſcipulis manifeſtat, ut & oſtenſa cœleſtis uitæ dulcedine, cunctorum, qui hæc audire poſsint, corda refoueat, & octonario dierũ numero, uerum tempore reſurrectionis gaudium doceat eſſe uenturum. Nam & ipſe octaua die, id eſt, poſt ſextam ſabbati qua crucem aſcendit, ac ſeptimam ſabbati qua in ſepulchro quieuit, à mortuis reſurrexit: & nos poſt ſex huius ſeculi ætates, in quibus pro Domino pati & laborare gaudemus, ac ſeptimam ſabbati animarum, quæ interim in alia uita geritur, octaua profectò ætate reſurgemus. Nam quòd Matthæus Matth.17. Marci 9. Dominum, Marcusq; poſt ſex transfiguratum dicunt dies, nec temporis ordine, nec ratione myſterij diſcrepant à Luca, qui octo dies dicit: quia illi medios tantum ponunt dies, unde & abſolutè poſt ſex dies factum commemorant. Hic primum quo hæc Dominus promiſit, & ultimum quo ſua promiſſa compleuit, adiungit: ideoq; temperantius ferè dies octo ponit. Et in ratione myſtica illic poſt ſex mundi ætates ſanctis ab omni labore quieſcendum, hic uerò tempore octauo deſignat eſſe reſurgendum. Vnde pulchrè & ſextus Pſalmus pro octaua ſcribitur, cui initium eſt, Domine ne in furore tuo arguas me: quia nimirum per ſex ætates quibus operari licet, precibus eſt inſiſtendum, ne in octauo retributionis tempore à iudice corripiamur irato. Quod & ipſe Dominus uoluit hoc loco nos oſtenſo ſuæ orationis exemplo docere, de quo ſecundum Lucam dicitur: Quia aſcendit Luce 9. in montem, ut oraret. In montem nanq; oraturus & transfiguraturus ſic aſcendit, ut oſtendat eos qui fructum reſurrectionis expectant, qui Eſa 33. regem in decore ſuo uidere deſiderant, mente in excelſis habitare, & continuis precibus incũbere debere. Tres ſolummodo diſcipulos ſecũ Matth.20. ducit, uel quia multi ſunt uocati, pauci uerò electi: uel quòd hi qui nunc fidem, qua imbuti ſunt, ſanctæ trinitatis incorrupta mẽte ſeruauerint, tunc æterna eius merentur uiſione lætari.

Et transfiguratus eſt, inquit, coram ipſis, & ueſtimenta eius facta ſunt ſplendentia, candida nimis uelut nix.] Transfiguratus Saluator non ſubſtantiam ueræ carnis amiſit, ſed gloriam futuræ uel ſuæ uel noſtræ reſurrectionis oſtendit: qui qualis tunc Apoſtolis apparuit, talis poſt iudicium cunctis apparebit electis. Nam in ipſo tempore iudicandi & bonis ſimul & malis in forma ſerui uidebitur, ut uidelicet impij quem ſpreuere, Iudæi quem negauere, milites quem crucifixere, Pilatus Herodesq; quem iudicauere, queant agnoſcere iudicem. Veſtimenta autem Domini, rectè ſancti eius accipiuntur, teſte Apoſtolo, qui ait: Gal.3. Quicunq; ergo in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis. Quæ uidelicet ueſtimenta Domino in terris conſiſtente deſpecta, aliorumq; ſimilia uidebantur: ſed ipſo montem petente nouo candore refulgent, quia nunc quidem filij Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus. Videbimus enim eum ſicuti eſt. 1.Ioan.3. Vnde benè de eiſdem ueſtimentis ſubditur: Qualia fullo ſuper terram non poteſt candida facere. nam quia ille hoc loco intelligendus eſt fullo, quem pœnitẽs Pſalmiſta precatur: Pſal.50. Amplius laua me ab iniuſtitia mea, & à delicto meo munda me, non poteſt ſuis fidelibus in terra dare claritatẽ, quæ eos conſeruata manet in cœlis.

Et apparuit illis Helias cum Moyſe, & erant loquentes cum Ieſu.] Deut.34. Moyſes & Helias, quorum unum mortuum, 4.Reg.2. alterum in cœlis raptum legimus, uiſi in maieſtate cum Domino, ut Lucas ſcribit, futuram in illo omnium ſanctorum gloriam ſignificant: qui uidelicet tempore iudicij, uel uiui in carne reperiendi, uel ab olim guſtata morte reſuſcitandi, & pariter ſunt regnaturi cum illo. Atteſtante etenim Apoſtolo: 1.Theſſ.4. Mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi: deinde nos qui uiuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis obuiam Domino in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus. Aliter, Moyſes & Helias, hoc eſt, legiſlator, & prophetarum eximius, apparent & loquuntur cum Domino in carne ueniente, ut oſtendant ipſum eſſe, quem cuncta legis & prophetarum oracula promiſerunt. Apparent autem non in infimis, ſed in monte cum illo, quia nimirum ſoli illi, qui mente terrena deſideria tranſcendunt, maieſtatem ſanctæ ſcripturæ, quæ in Domino eſt adimpleta, perſpiciunt. Deniq; & filij Iſrael uidere Moyſen, ſed ad Deum in montana ſubeuntem ſequi Exod.34.

non

non merentur, ad ſe quoq; reuerſum nō ſine uelamine cernunt. 4.Reg.2. Heliam nouere, ſed ſolis triumphum aſcendentis cum filijs prophetarum contemplatur Heliſæus. Quia multi paſsim ſcripturæ uerba legimus, ſed q̃ celſa in Chriſti myſterijs ſplendeat, perpauci perfectiores intelligũt.

Et reſpondens Petrus ait: Rabbi, bonum eſt nos hic eſſe, & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyſi unum, & Heliæ unum. Non enim ſciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.] O quanta felicitas uiſioni Deitatis inter angelorum choros adeſſet perpetuò, ſi tantũ trãſfigurata Chriſti humanitas, duorumq; ſocietas ſanctorum ad punctum uiſa delectet, ut eos, ne diſcedant etiam obſequio, Petrus ſiſtere uelit: qui etſi pro ſtupore humanæ fragilitatis neſciat quid dicat, inſiti tamen ſibi dat affectus indiciũ. Neſciebat enim quid diceret, qui oblitus eſt regnum Dei ſanctis à Domino, non alicubi terrarum, ſed in cœlis eſſe promiſſum. Nec recordatus eſt, ſe ſuosq; coapoſtolos mortali adhuc carne circunſeptos, immortalis uitæ ſtatũ ſubire non poſſe, cui mente exceſſerat, quòd in domo patris, quæ in cœlis eſt, domus manufacta neceſſaria non ſit. Sed & uſq; nũc imperitię notatur, quiſq; legi & prophetis & Euangelijs tria tabernacula facere cupit, cum hæc adinuicem nullatenus ualeant ſeparari, unum habentia tabernaculum, hoc eſt, eccleſiam Dei.

Et facta eſt nubes obumbrans eos.] Qui materiale tabernaculum quæſiuit, nubis accepit obumbraculum, ut diſcat in reſurrectione non tegmine domorum, ſed ſpiritus ſancti gloria, ſanctos eſ- Pſal.16. ſe protegendos. de qua Pſalmiſta: Filij autẽ hominum in protectione alarum tuarum ſpera- Apoc.21. bunt. Et in Apocalypſi ſua Ioannes: Et templũ, inquit, nõ uidi in ea. Dominus omnipotens tẽplum illius eſt, & agnus.

Et uenit uox de nube dicens: Hic eſt filius meus chariſsimus, audite illum.] Quia imprudenter interrogauerãt, propterea reſponſionem Domini non merentur: ſed pater reſpondet pro filio, ut uerbũ Do- Ioan.8. mini compleretur: Ego teſtimonium non dico pro me, ſed pater qui me miſit, ipſe pro me dicit teſtimonium. Vox quoq; de cœlo patris loquẽtis auditur, quæ teſtimonium perhibeat de filio, & Petrum errore ſublato doceat ueritatẽ, imò in Petro cęteros Apoſtolos. Hic eſt, inquit, filius meus chariſsimus, huic figendum eſt tabernaculum, huic obtemperandum. Hic eſt filius, illi ſerui ſunt Moyſes & Helias: debent & ipſi uobiſcum in penetralibus cordis ſui Domino tabernaculum præparare. Concordat ſanè hic Euangelij locus cum uerbis ipſius Moyſi, quibus incarnationi Dominicæ teſtimoniũ fe- Deut.18. rens aiebat: Prophetam uobis ſuſcitabit Dominus Deus ueſter de fratribus ueſtris, tanquam meipſum audietis, iuxta omnia quæ locutus Act.7. fuerit uobis. Erit autem, Omnis anima quæcũque non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. Quem ergo Moyſes, cum uenerit in carne audiendum ab omni anima quæ ſaluari uelit, prædixit, hunc iam uenientem in carne Deus pater audiendum diſcipulis oſtendit, & ſuum eſſe filiũ cœleſti uoce ſignauit. Et quaſi manifeſtius fidem aduentus eius illis inſinuãs, Hic uir, inquit, hic eſt ille, quem Moyſes iſte uobis ſæpius in mundo naſciturum promiſit. Huius uerbis iuxta præceptũ ipſius Moyſi & uos auſcultate, & omnes ueri amatores auſcultare iubete. Et notandum quòd ſicut Domino in Ior- Matth.3. dane baptizato, ſic & in monte clarificato to- Marci 1. tius ſanctæ trinitatis myſteriũ declaratur: quia nimirum gloriam eius, quam in baptiſmo credentes confitemur, in reſurrectione uidentes collaudabimus. Nec fruſtra ſpiritus ſanctus hic in lucida nube, ut alius Euangeliſta commemo- Lucæ 3. rat, illic apparebat in columba: quia qui nunc ſimplici corde fidem, quã percepit, ſeruat, tunc luce apertæ uiſionis quod crediderat, contemplabitur, ipſaq;, qua illuſtrabitur, in perpetuũ gratia protegetur.

Et ſtatim circumſpicientes, neminem uiderunt amplius niſi Ieſum tantum ſecum.] Vbi cœpit filius deſignari, mox ſerui diſceſſerunt, ne ad illos paterna uox emiſſa putaretur. Aliter, Cum fieret uox ſuper filiũ, inuentus eſt ipſe ſolus: quia cum manifeſtaue- 1.Cor.15. rit ſeipſum electis, erit Deus omnia in omnibus, imò ipſe cũ ſuis unus per omnia Chriſtus, id eſt, caput cum corpore ſplendebit. Propter quam unitatem alibi dicebat: Et nemo aſcen- Ioan.3. dit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis, qui eſt in cœlo.

Et deſcendentibus illis de monte præcepit illis, ne cui quæ uidiſſent, narrarent, niſi cum filius hominis à mortuis reſurrexerit.] Futuri regni præmeditatio, & gloria triũphantis demonſtrata fuerat in monte. Nõ uult ergo hoc in populis prædicari, ne & incredibile eſſet pro rei magnitudine, & poſt tantam gloriam apud rudes animos ſequens crux ſcandalum faceret.

DOMINICA II. IN QVAdrageſima. Matthæi 15. Lucæ 19. Marci 7.

IN illo tempore egreſſus Ieſus ſeceſsit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Cananæa à finibus illis egreſſa, clamauit, dicens ei: Miſerere mei Domine, fili Dauid; filia mea malè à dæmonio uexatur. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN lectione ſancti Euangelij, quæ modò lecta eſt, fratres chariſsimi, audiuimus magnã mulieris fidem, patientiam, conſtantiam & humilitatem. Cuius magis eſt admiranda mentis deuotio, qua ipſa quidem utpote gentilis à diuinorum eloquiorum funditus erat ſegregata doctrinis, nec tamen illis quæ eadem eloquia prædicant, ſit priuata uirtutibus. Habebat namque magnam fidei perfectionem, quæ pietatem Saluatoris implorans ait:

Miſerere mei Domine, fili Dauid.] Cum enim eundẽ Dominum filium Dauid appellat, profectò patet, quia uerum hunc hominem, uerum credis

&

& Deum. Cum pro filia rogans, non illam secū adducit, non Dominum ad eam uenire precatur: constat apertiſsime quòd eum uerbo ſalutem poſſe dare confidit, cuius præſentiam corporis nullā requirit. Sed in hoc quòd eum poſt multas lachrymas tandem proſtrata adorat, dicens: Domine adiuua me, nequaquam ſe de eius diuina maieſtate ambiguā docet, cuius adorandam ut Dei didicit eſſe potētiam. Habet patientiæ uirtutem non exiguam, quæ Domino ad primam petitionem eius nō reſpondēte uerbum, nequaquam à precibus ceſſat: ſed ampliori inſtantia auxilium, quod cœperat, pietatis eius implorat. Reſpondere autem ei differt Dominus, non quia miſericors medicus miſerorū preces deſpicit, de quo ueraciſsimè ſcriptū eſt, Psal.9. Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus. ſed ut perſeuerantiam mulieris nobis ſemper imitabilem demonſtret, quæ quo magis cōtempta uidebatur à Domino, eo ardentius cœptis inſtabat precibus. Reſpondere differt, ut diſcipulorum quoq; ſuorum miſericordes animos (qui quaſi homines ad clamorem mulieris publice eos perſequentis erubeſcebant) ad poſtulandum ſimul cum ea prouocaret. Nam ipſe tēperamentum miſericordiæ ſuæ nouerat, qui omnia in menſura, & numero & pondere diſpo- Sapien.11. ſuit. Reſpondere diſtulit, ne daretur occaſio Iudæis calumniandi, quòd gentiles in docendo uel ſanando prætulit, ideo ipſi fidem eius ſuſcipere iuſte recuſauerint. Et hoc eſt quod ait:

Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt, domus Iſrael.] Quia per ſe ipſe ſolus docebat Iudæos, qui per ſuos diſcipulos etiam gentibus ad fidei gratiā Ioan.10. uocauit. de quibus alibi dicit: Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocem meam audient, & fiet unum ouile, & unus paſtor. Hinc eſt quòd unā per ſe in corpore gentilem ſanaturus puellam, non hoc, antequam probata omnibus incomparabili fide matris perficit. Habet autem eadem mater etiam conſtantiæ & humilitatis inſigne præcipuum, quæ canibus comparata à Domino, nec ſic quidem ab inſtātia precandi deſiſtit, uel à ſperando pietatis munere mentem reuocat: ſed ſuſceptam libenter complexata contumeliam, non ſolùm canibus ſe ſimilem non negat, ſed & catellis ſeipſa æquiparandam adiungit, prudentiq; argumento Domini ſententiam confirmat, nec cœptæ à ſe tamen petitionis improbitate quieſcit. Confirmat nanq; ſentētiam Domini, cui dicenti,

Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus, reſpondit: Etiam Domine.] Id eſt, uerax et ut aſſeris, ita eſt: quia non eſt bonum, ſumere ſalutem plebis Iſraël cœlitus deſtinatam, & dare eam gentibus. ſed cum addit,

Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.] Prudentiſsime demonſtrat, quantam humilitatem, quantam intus gerat pectoris conſtantiam, quæ indigna quidem ſit integris Domini doctrinis, quibus Iudæi utebātur epulis refici, ſed quantulacunque ei à Domino foret impartita gratia, hanc ſibi ad ſalutē proficere poſſe putauerit. Vnde rectè à pio Saluatore, qui preces illius non ſuperba dedignatione, ſed diſpenſatione prouida ad tempus diſtulit, audire meruit:

O mulier, magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut uis.] Magnā quippe ſaus habebat fidem, quæ nec prophetarum antiqua, nec recentia ipſius Domini miracula, præcepta uel promiſſa cognoſcens, inſuper à Domino toties contempta perſeuerat in precibus: & quem fama tantum uulgante didicerat ſaluatorem, rogando pulſare non omittit. Propter quod & magnum ſuæ poſtulationis cōſequitur effectum, cum Domino dicente, Fiat tibi ſicut uis, ſanata eſt filia eius ex illa hora. Meritò autem hæc mulier, natura quidem gentilis, ſed corde conſtans & credula, congregatæ de gentibus eccleſiæ fidem deuotionemq; ſignificat, quem expulſi de Iudęa prędicatores ſancti, uerbo ſimul & myſterijs gratiæ cœleſtis imbuerunt. Relegamus nanq; ſuperiorem ſancti Euāgelij lectionem, & inueniemus, quia uenientes ab Hieroſolymis ſcribæ & phariſęi, grauiſsimis Dominum & diſcipulos eius perfidiæ ſuæ pulſauere tumultibus, quos ipſe mox digna inuectione coërcitos reliquit. Et egreſſus inde, ſeceſ- Matth.15. ſit in partes Tyri & Sidonis. Vbi manifeſtè pręfiguratur, quòd poſt paſsionem reſurrectionēq; ſuam Dominus in prædicatoribus ſuis, Iudæorum perfida corda relicturus, & in partes gentium exteratum eſſet receſſurus. Tyrus quippe & Sidon, quæ ciuitates fuere gentilium, monimenta doctrinæ ac uitæ gentilis, in quibus ſtulti confidunt, indicant. Vnde bene mulier, quæ Dominū credula precatur, à finibus illis egreſſa perhibetur: quia niſi priſcæ conuerſationis habitacula uana reliquiſſet, ad Chriſti eccleſiā nunquā ueniret: niſi antiqui dogmata anathe- Gal.1. matizaſſet erroris, nequaquā nouam fidei gratiam ſuſcipere poſſet. Vnde beatus Paulus cū in Iudaiſmo profeciſſet, poſtea uocatus in eccleſia Dei profecit ultra coætaneos ſuos. Filia dæmonioſa, pro qua poſtulat, anima quælibet eſt in eccleſia, malignorum ſpirituum magis deceptionibus, quàm conditoris ſui mancipata præceptis: pro qua neceſſe eſt mater eccleſia Dominum ſolicitè interpellet, ut quam ipſa foris monendo, obſecrando, increpando corrigere non ualet, ille interius aſpirando corrigat, atque ab eorum tenebris conuerſam, ad agnitionem ueræ lucis exerceat. Verumetiam ſi ad primas rogantis eccleſiæ lachrymas Dominus reſpondere, id eſt, poſtulatam errantibus ſoſpitatē mentis dare diſtulerit, nec ſic quidē à petendo, quærendo, pulſando deſiſtendum eſt, neq; impetrādi ſubeunda eſt deſperatio: ſed tāta potius perſeuerandum inſtantia, tam obſtinato frequentandus clamore Saluator, tantum etiam ſanctorum eius inter lętanias appetenda ſuffragia, donec & ipſi de cœlis Domino pro audienda ſupplicent eccleſia. Sicq; fit, ut ſi mentem ab intentione propoſita non mutauerit, nequaquā fructu petitionis fraudetur: ſed ſiue pro ſua fragi-

litate

litate quis,ſeu pro alijs interuenerit, deſiderato potiatur effectu. Nam etſi quis noſtrũ conſcientiam babet auaritiæ, elationis, uanæ gloriæ, indignationis, iracũdię uel inuidię, cęterorum'ue uitiorum ſorde pollutam, filiam profectò habet malè à dæmonio uexatam, pro cuius ſanatione ſupplex ad Dominum currat: quia nimirum de corde cogitationẽ progenitã diabolica tolerat arte demẽtatam: cuius emendationẽ à pio conditore crebris, imò continuis debeat flagitare lamentis & precibus. Si quis bona quæ geſsit, fortè periurij, furti, blaſphemiæ, detractionis, rixæ, uel etiam corporalis immundicię, cæterorum'ue huiuſmodi peſte fœdauit, filiam habet immundi ſpiritus furijs agitatam: quia uidelicet actionem, quam bene laborando ædiderat, iam diaboli fraudibus ſeruiendo ſtultè diſperdidit. Ideoq; neceſſe eſt, ut cum reatum ſuum cognouerit, mox ad preces lachrymasq; confugiat, ſanctorum crebris interceſsionibus auxilia quærat, qui pro eius ſalute rogãtes Do
Pſal.85. mino dicat: Precamur Domine miſerator & miſericors, patiens & multæ miſerationis, dimitte eam, quia clamat poſt nos: dimitte reatum, et dona gratiam, noſtrum intimo affectu quærit pronus ſuffragium. Neceſſe eſt debita ſubmiſſus humilitate, non iam ſe ouium Iſraeliticarũ, id eſt, mundarũ conſortio dignum iudicet animarum, ſed potius eum comparandum, & cœleſtibus indignũ arbitretur eſſe muneribus. Nec tamen deſperando à precandi quieſcat inſtan
Lucæ 23. tia, ſed indubitata mente de largitoris ſummi
Act.9. bonitate confidat: quia qui de latrone confeſſo
Matth.9. rem, de perſecutore Apoſtolum, de publicano
Matth.3. Euangeliſtam, de lapidibus potuit facere filios Abrahæ, ipſe etiam canem impudentiſsimum conuertere Iſraeliticam poſsit in ouem: cui me
Iacob.5. rito donatæ caſtitatis etiã uitæ æternæ paſcua largiatur, id eſt, peccatorẽ conuerſum à uia ſua mala iuſtũ facere dignetur, quem merito bonæ actionis ad regnum cœleſte perducat. Vidẽsq; Dominus tantum fidei noſtræ ardorẽ, tam pertinacem orandi perſeuerantiam, tandem miſerebitur, & nobis quoq; ſicut uolumus fieri, concedet: ut uidelicet expulſis uitioſarum tumultibus cogitationum, dimiſsis peccatorum nexibus, & pura nobis ſerenitas mẽtis, & perfectio boni redintegretur operis. Notandum interea, quòd hæc orandi pertinacia ita ſolum meretur eſſe fructifera, ſi quod ore precamur, hoc etiam mente meditemur, neq; alio clamore labiorũ, quàm cogitationum ſcindatur intuitus. Sũt enim, qui intrantes eccleſiam multis pſalmodiã uel orationem ſermonibus perlegant, ſed alibi corde intendentes, nec ipſi quid dicant recolũt: ore quidem orantes, ſed mente foris uagantes, omni ſe orationis fructu priuãt: putãtes à Deo precem exaudiri, quam nec ipſi, qui fundunt, audiunt: quod antiqui hoſtis inſtinctu fieri, nemo eſt qui animaduertere nequeat. Sciẽs enim utilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit hominibus multimoda cogitationum leuium, & aliquando etiã turpium nocentiumq; phãtaſmata, quibus orationem impediat, adeò ut nonnunquam tales tantosq; diſcurrẽtium cogitationũ fluctus proſtrati in oratione toleremus, quales nec in lecto reſupini iacẽtes tolerare nouerimus. Vnde neceſſe eſt, fratres chariſsimi, ut agnitam diaboli curemus ſuperare malitiã: & ipſi uidelicet animum ab huiuſmodi nebulis, quas hoſtis aſpergere gaudet, in quãtum poſſumus ſeruando, & pij defenſoris perpetuum flagitãdo præſidium, qui potens eſt quamuis indignis peccatoribus & purè orandi & perfectè impetrandi concedere gratiam. Multum autem iuuat orationis puritas, ſi in omni loco uel tempore nos ab actibus temperemus illicitis: ſi ſemper ab ocioſis ſermocinationibus auditũ pariter caſtigemus & linguam: ſi in lege Dei ambulare, & teſtimonia eius aſſueſcamus toto corde ſcrutari. Quæcunque enim ſæpius agere, loqui uel audire ſolemus, eadem neceſſe eſt ſępius ad animum quaſi ſolitam propriamq; recurrant ad ſedem: & ſicut uolutabra ſues paluſtria, columbæ limpida ſolent frequentare fluenta, ita cogitationes impuræ mentem immundam perturbant, caſtam ſpiritales ſanctificant. Sanè ſi ad exemplum Cananææ mulieris, in orando perſtamus, fixiq; manemus, aderit gratia conditoris noſtri, quæ cũcta in nobis errata corrigat, immunda ſanctificet, turbulenta ſerenet. Fidelis nanq; & iuſtus eſt, ut remittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate, ſi ad illum ſedula mentis uoce clamemus, qui uiuit & regnat cũ patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA III. POST REMINISCERE. Lucæ 10. Matth. 23. Marc. 12.

In illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Attendite à ſcribis, qui uolunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conuiuijs. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

AMbulare in ſtolis, cultioribus ueſtimentis indutos ad publicum procedere ſignificat: in quo inter cætera diues ille, qui epulabatur quotidie ſplendidè, peccaſſe deſcribitur. Notãdum autem quòd non ſalutari in foro, non primos ſedere uel diſcumbere uetat eos, quibus hoc officij ordine competit, ſed eos nimirũ qui hæc ſiue habita ſeu certè non habita indebitè amant, à fidelibus quibuſq; quaſi reprobos docet eſſe cauendos, animum uidelicet non gradum iuſta diſtrictione redarguens. Quamuis & hoc culpa non careat, ſi iidem in foro litibus intereſſe, qui in cathedra Moyſi ſynagogæ magiſtri deſiderant appellari. Duplici ſane ratione à uanæ gloriæ cupidis attendere iubemur, ne ſcilicet eorũ uel ſimulatione ſeducamur, æſtimãtes bona eſſe q̃ faciũt; uel æmulatione inflãmemur,

fruſtra gaudẽtes in bonis laudari quæ ſimulãt.

Qui deuorant domos uiduarum, ſimulantes longam orationem, hi accipient damnationem maiorem.] Non tantum, ait, accipiẽt damnationem, ſed adiunxit maiorem: ut inſinuet etiam illos, qui in angulis ſtantes orãt ut uideantur ab hominibus, Matth. 6. damnationem mereri. Sed eos qui hæc prolixius quaſi religioſiores agendo, non ſolum laudes ab hominibus, ſed & pecunias quærunt prolixiori damnatiõe plectẽdos. Sũt enim qui ſe iuſtos, & magni apud Deum meriti ſimulantes, ab infirmis quibuslibet, & peccatorum ſuorum conſcientia turbatis, quaſi patrooi pro eis in iudicio ſuturi pecunias accipere non dubitãt: & cum porrecta manus pauperi preces iuuare ſoleat, illi ob hoc maximè in precibus, ut pauperi numũ tollant, pernoctãt: quibus illa Iudæ maledictio Pſal. 108. non immeritò congruit, Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum. Condemnatus quippe cum iudicatur, exit: & orationem ſuam in peccatum recipit, qui magnæ nunc æſtimationis apud homines habitus, in diuino tunc examioe noo ſolũ nõ pro alijs ſe interuenire, ſed nec ſua ſibi merita ſufficere poſſe deprehẽdit: imò ipſarum, quibus humanũ iudiciũ feſellit, precũ inter crimin ina pœnas luit.

FERIA QVARTA POST Reminiſcere.

Homiliã eiuſdem require in Dominica quinquageſimæ ſuper Euangelio Lucæ, Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, &c.

FERIA QVINTA POST Reminiſcere.

Homiliam eiuſdem iouenies Dominica prima poſt Trioitatis ſuper Euangelio Lucæ, Homo quidam erat diues.

FERIA SEXTA POST REminiſcere. Lucæ 20.

IN illo tempore cœpit Ieſus dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plantauit uineam, & locauit eam colonis, & ipſe peregre fuit multis temporibus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DOcente Domino populum & Euangelizãte, conuenerunt principes ſacerdotum & ſcribæ cum ſenioribus, & interrogauerunt, tentãtes in qua poteſtate ſigna faceret. Quibus ſua arte ſuperatis, Dominus quæ cœperat exequitur: ſiquidem & illis audientibus, plebem magis quòd uerba ſua libentius audiat, alloquitur, parabolam ſcilicet inſerens, qua & illos impietatis arguat, & ad gentes regoum Dei doceat transferendum. Homo ergo qui plantauit uineam, ipſe eſt, qui iuxta aliam parabolam conduxit operarios in uineam ſuam. Matth. 20. Vinea enim Domini Sabaoth, domus Iſrael eſt: Eſaiæ 5. coloni, ijdẽ ſunt operarij, qui ad excolendam uineam hora prima, tertia, ſexta & oona dicuntur eſſe conducti. Ipſe autem peregre fuit, nõ loci mutatione: nam Deus unde abeſſe poteſt, qui loquitur: Cœlum & terrã ego impleo? Hier. 23. Et alibi: Ego Deus appropinquans, & non de longinquo, dicit Dominus. Sed abire dicitur à uinea, ut uinitoribus liberum operandi arbitriũ derelinquat. Cui ſimile eſt, quod locata colonis uinea per Eſaiã dicit: Eſaiæ 5. Et expectaui ut faceret uuas, & fecit labruſcas.

Et in tempore miſit ad cultores ſeruum, ut de fructu uineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.] Bene tempus fructuum poſuit, non prouentuum. Nullus enim fructus extitit Iudæorum, nullus huius uineæ prouentus, tametſi crebrò ac ſolicitè quæreretur, inuẽtus eſt. Seruus ergo, qui primò miſſus eſt, ipſe legifer Moyſes intelligitur, qui quadraginta annos continuos, fructum aliquem legis, quàm dederat, à cultoribus inquirebat, ſed cæſum eum dimiſerunt inanem. Territauerunt enim Moyſen in caſtris, & Aaron ſanctum Domini. Pſal. 105. Et uexatus eſt Moyſes propter eos, quia exacerbauerunt ſpiritum eius. Qui & ipſe ſeruus, quid de fructu uineæ ſentiat, palàm carmine declarat dicens. Ex uinea enim Sodomorũ uitis eorum, & propago eorum ex Gomorrha. Deut. 32. Vua eorũ uua fellis, botrus amaritudinis ipſis. Furor draconum uinum eorum, & furor aſpidum inſanabilis.

Et addidit alterum ſeruum mittere. Illi autem hunc quoq; cædentes, & afficientes contumelia dimiſerunt inanem.] Seruus alter Dauid prophetam regemq́ ſignificat, qui poſt Moyſen miſſus eſt, ut colonos uioeæ poſt edicta legalia, pſalmodiæ modulatioоe & dulcedine citharæ ad exercitium boni operis excitaret. Nam & ipſe Dauid quo cor populi ad ſuperna ſuſpenderet, interritus carnalium uictimarum laudes Domini continuas ſuaui melodia decantari conſtituit. Sed & hunc affectum contumelia dimiſerunt inanem. Dicẽtes enim, 2. Reg. 20. Quæ nobis pars in Dauid, aut quæ hæreditas in filio Iſai, regnũ ſimul Dauid ignobili ſtirpe, & religionem impietate mutarunt. Attamen ille pro hac uinea, quæ de Aegypto tranſlata, Paleſtinæ montes ſua umbra protexit, ne funditus extirpetur, exorat: Domioe Deus uirtutũ Pſal. 79. conuerte nunc, reſpice de cœlo, & uide, & uiſita uineam iſtam, & dirige eam, quam plantauit dextera tua. ubi pariter exponit, qui ſit homo ille, qui hanc uineam plãtauit, Dominus ſcilicet Deus uirtutum.

Et addidit tertium mittere, qui & illũ uulnerãtes eiecerũt.] Act. 7. Tertium ſeruum prophetarũ chorum intellige, qui continuis atteſtationibus populum conuenerint, & quæ huic uineæ uentura imminerunt mala, prædixerint. Sed quem prophetarum nõ ſunt perſequuti? & occiderunt eos qui pronunciabant de aduentu iuſti. Et hi autem multa de huius uineæ ſterilitate dixerunt, ſed unius Hieremiæ Hier. 2. planctum ponere ſufficiat. Ego autem, inquit, plantaui te uineam electam, omne ſemen

men uerum. Quomodo ergo cõuerſa eſt in prauum uinea aliena? Pro cuius uineę tuitione, ne uidelicet in ea, ſiue pro ea, fragilis & infirmæ citoq; perituræ ſuauitatis bolus naſceretur, 3.Reg.21. Naboth Iezraeliten non modò uulneratum, uerũ etiam legimus extinctum. Cuius etſi nullum propheticum dictum accipimus, tamẽ propheticum factum, quia multos pro hac uinea futuros martyres proprio ſanguine prophetauit. His ſane tribus ſeruorum gradibus, omnium ſub lege doctorum figuram poſſe comprehendi, Dominus alibi manifeſtè prodit dicẽs: Quo Lucæ 24. niã neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & prophetis, & pſalmis de me.

Dixit autem Dominus uineæ: Quid faciam? Mittam filium meum dilectũ: forſitan cũ hunc uiderint, uerebuntur.] Quod Dominus uineæ dubitatiuè, & non deliberatiuo modo loqui dicitur, nõ de ignorantia uenit. Quid enim neſciat Dominus uineæ, q hoc loco Deus pater intelligitur? Sed ſemper ambigere dicitur deus, ut libera uolũtas homini reſeruet.

Quem cum uidiſſent coloni, cogitauerunt intra ſe, dicentes: Hic eſt hæres, occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas.] Manifeſtiſsimè Dominus probat Iudæorum principes non per ignorantiam, ſed per inuidentiã crucifixiſſe filium Dei. Intellexerunt enim hũc eſſe cui dictum eſt: Poſtula à me, & dabo tibi gẽtes hæreditatem tuam. Et propterea quaſi ſibi Pſal.2. conſulentes aiebant: Ecce mundus totus poſt eum abit: & ſi dimittimus eum, ſic omnes cre- Ioan.11. dent in eum. Hæreditas ergo filij, eccleſia eſt cũctis ei data de gentibus, quam non moriens illi pater reliquit, ſed ipſe ſua morte mirabiliter acquiſiuit, quia reſurgendo poſſedit. Hanc autem occiſo eo mali coloni præripere moliebantur, cum crucifigentes eum Iudæi fidem, quæ per eum eſt, extinguere, & ſuam magis, quæ ex lege eſt, iuſtitiam præferre, ac gentibus imbuendis conabantur inſerere.

Et eiectum illum extra uineam, occiderunt.] Extra uineam hæres uineæ trucidatur, quia Ieſus ut ſan- Heb.13. ctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Siue eiectus extra uineã & occiſus eſt, quia prius ab incredulorum corde repulſus, ac deinde cruci addictus eſt. In cuius Exod.40. figuram Moyſes altare holocauſti, in quo uictimarum ſanguis funderetur, non intra tabernaculum, ſed ad oſtium poſuit: myſticè docens, quia & Dominicæ crucis altare extra Hieroſolymorum portam ponendum: & ipſe uera patris hoſtia Chriſtus à domo Iudæorum, quam ſanctificaturus adierat, non intimo corde recipiendus, ſed foris eſſet ſuo cruore tingendus. Quod uerò ſecundum Marcum mutato ordine Marc.12. dicitur, Et apprehendentes eum occiderũt. & eiecerunt extra uineam, notat eos pertinaciæ, qui nec crucifixo & reſuſcitato à mortuis Domino prædicantibus Apoſtolis credere uoluerunt, ſed quaſi cadauer uile proiecerunt. Quia quantum in ſe erat, à ſuis eum finibus excludentes, gentibus ſuſcipiendum dederunt.

Quid ergo faciet illis Dominus uineæ? Veniet & perdet colonos iſtos, & dabit uineam alijs. Quo audito, dixerunt illi: Abſit.] Contradixerunt ſententiæ Domini, quia contra ſuam perfidiam dictam eſſe cognouerunt. Intelligebant enim parabolam non merito ſanctitatis ad capienda myſterij uerba iam parati, ſed malitiæ flammis ad agenda quæ dicebantur, accẽſi: atq; ideo quæ in mente habuerãt, quamuis in parabolis dicta, quaſi iam olim meditata cognoſcere parati. Negantibus ergo Iudæis iuſtum fore ſciẽtiam diuinæ legis, quam ipſi ſpernebant, ad gentes transferri, quid Saluator reſpondeat, intuere.

Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo hoc quod ſcriptũ eſt: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?] Pſal.117. Quomodo, inquit, implebitur hęc prophetia, quæ lapidem ab ædificantibus reprobatum in caput anguli dicit eſſe ponendũ, niſi quia Chriſtus à uobis reprobatus & occiſus, crediturus eſt gentibus prædicãdus? ut quaſi lapis angularis duos condens in ſemet ipſum, ex utroq; populo unam ſibi fidelium ciuitatem, unum templum ædificet. Eoſdem enim ſynagogę magiſtros, quos ſuprà colonos dixerat, nunc ædificantes appellat: quia qui ſubditam ſibi plebem ad ferendos uitæ fructus quaſi uineam excolere, ipſi hanc Deo inhabitatore dignã quaſi domum conſtruere & ornare iubebantur. Vnde & Apoſtolus fidelibus ſcribens ait: Dei agricultura, Dei ædificatio eſtis. 1.Cor.3. Sed qui uineæ Dei fructum negare quaſi agricolę mali, ijdem quaſi mali cæmentarij Domini Dei lapidem precioſum electum, qui uel in fundamentis in angulo ponendus erat, ſubtrahere, hoc eſt, fidem Chriſti auditoribus ſuis conabãtur eripere. Sed illis licet nolentibus, idem lapis caput anguli firmauit, quia de utroq; populo quotquot ille uoluit, ſua fide coniunxit.

Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſupra quem autem ceciderit, comminuet illum.] Aliud eſt offendere Chriſtum per mala opera, aliud negare per impietatem. Qui peccator eſt, & tamen illi credit, cadit quidem ſuper lapidem & conquaſſatur, ſed non omnino comminuitur: reſeruatur enim per ſapientiam ad ſalutem. Supra quem uerò ille ceciderit, hoc eſt, cui lapis ipſe irruerit, & qui Chriſtum penitus negauerit, cõminuet eum, ut ne teſta quidem remaneat, in qua hauriatur aquæ puſillum. Siue de ijs dicit, quòd cadunt ſuper eum, qui illum modò contemnunt, uel iniurijs afficiunt. Ideo hõdum penitus intereunt, ſed tamẽ conquaſſantur, ut nõ Eſaie 30. rectè ambulẽt. Supra quos autem cadit, ueniet illis deſuper in iudicio cum pœna perditionis. Idem dixit, Cõminuet eos, ut ſint impij tanquã Pſal.1. puluis, quem proijcit uentus à facie terræ.

Et quærebant principes ſacerdotum & ſcribæ mittere in illum manus illa hora, & timuerunt populum. Cognouerunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem iſtam.] Principes ſacerdotum & ſcribæ quaſi mentientem contra ſe Dominum quærebant interficere, ſed hoc idem quærendo docebant uera eſſe, quæ docebat. Ipſe quippe eſt hæres, cuius iniuſtam necẽ aiebat eſſe uindicãdam. Illi nequam coloni, qui ab occidendo Dei filio ad modicum quidem ti-

more humano retardari, donec ueniret hora eius, nunquam uerò diuino amore potuere cobiberi. Morali ſanè intellectu cuiſq; fidelium, cum myſterium baptiſmi, quod exerceat operando committitur, quaſi uinea quã excolat locatur. Mittitur ſeruus unus, alter & tertius, q de fructu accipiant, cũ lex, pſalmodia, prophetia, quarum monitionem bene agendo ſequatur, legitur. Sed miſſus ſeruus contumelijs affectus uel cæſus eijcitur, cum ſermo auditus uel contemnitur, uel quod peius eſt, etiam blaſphematur. Miſſum inſuper hæredem quantum in ſe eſt occidit, qui & filium Dei cõculcauerit, & ſpiritui gratiæ, quo ſanctificatus eſt, contumeliam fecerit. Perdito malo cultore, uinea dabitur alteri, cum dono gratiæ quod ſuperbus ſpreuit, humilis quiſq; ditabitur. Sed & hoc quòd principes ſacerdotum, & ſcribæ manum mittere quærentes in Ieſum, terrore populi retinẽtur, quotidie geritur in eccleſia, cũ quilibet ſolo de nomine frater eam, quam non diligit, eccleſiaſticæ fidei ac pacis unitatem propter cohabitantium fratrum bonorum multitudinem uel erubeſcit uel
Iob 39. timet impugnare. Qui tamen, ſicut de ſtultiſſima auiũ ſtruthione Dominus ait, Cum tempus fuerit, in altum alas eriget: quia perſequendo eccleſiam, quaſi Dominum cruci addicere, & oſtentui gaudebit habere.

SABBATO POST REMIniſcere. Lucæ 15.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam habuit duos filios, & dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit. Et diuiſit illis ſubſtantiam. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

MVrmurantibus de peccatorum ſuſceptione ſcribis & phariſæis, tres ex ordine parabolas Saluator poſuit: duabus primis, de quibus diſputatum eſt, quantum ipſe cum angelis de pœnitentum ſalute gaudeat inſinuãs: tertia uero, quæ ſequitur, non ſuum tantummodo ſuorumq; gaudium demonſtrans, ſed & inuidentiũ murmur reprehẽdes. Homo itaq;, qui duos filios habuiſſe dicitur, Deus parer intelligitur, duorum uidelicet genitor populorum, & quaſi duarũ generis humani ſtirpium autor atq; creator. Maior enim filius, eos qui in unius Dei permanſere cultura: minor eos, qui uſq; ad colẽda idola Deum deſeruere, ſignificat. Pars ſubſtantiæ, quæ minorem filium contingit, ipſe ſenſus in homine rationalis eſt. Viuere enim, intelligere, meminiſſe, ingenio alacri excellere, diuini ſubſtantia muneris eſt: quàm minor filius expetijt à patre, cum homo ſua poteſtate delectatus, per liberum ſeſe arbitriũ regere, atq; à Domino quę ſunt exuere conditoris. Diuiſitq; illis ſubſtantiam, fidelibus ſcilicet ſuæ gratiæ protectionem, quam deſiderabant impartiendo: infidelibus uerò naturalis ſolum ingenij, quo contenti erant, beneficium concedendo.

Et non poſt multos dies congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam uiuendo luxurioſe.] Longè profectus eſt, non locum mutando, ſed animũ. Quanto enim quiſq; plus in prauo opere delinquit, tanto à Dei gratia longius recedit. Quod non poſt multos dies dixit factum, ut congregatis omnibus peregre proficiſceretur in regionem longinquam, quia non multo poſt inſtitutionẽ humani generis, placuit animæ per liberum arbitrium ferre ſecum quãdam uelut potentiam naturæ ſuæ, & deſerere eum, à quo condita eſt, præſidens uiribus ſuis: quas uires tanto conſumit citius, quanto eum deſerit à quo datæ ſunt. Itaq; hanc uitam prodigam uocat, amantẽ fundere atq; ſpaciari pompis exterioribus, intus inaneſcentem, cum ea quiſq; ſequitur, quæ ab illa procedũt, & relinquit eũ, qui ſibi eſt interior.

Et poſtquam omnia diſſipaſſet, facta eſt fames ualida in regione illa.] Omnia quæ diſſipauit, ornamenta naturæ quæ conſumpſit, ſignificat: fames in regione longinqua, indigẽtia uerba ueritatis eſt, in obliuione creatoris. De qua dictũ eſt in prophetis: Quia mittet Dominus famem in terra, Amos 8.
non famem panis, neq; ſitim aquæ, ſed audiendi uerbum Dei.

Et ipſe cœpit egere: & abijt, & adhæſit uni ciuium regionis illius.] Meritò egere cœpit, qui theſauros ſapientię Dei diuitiarumq; cœleſtium altitudinem dereliquit. Vnus autem ciuium regionis illius, Ioan. 14.
cui egens adhæſit, ille eſt utiq;, qui concupiſcentijs terrenis merito ſuę peruerſitatis prępoſitus, princeps huius mundi à Domino uocatur. Et de quo Apoſtolus: Deus, inquit, huius ſeculi ex 2. Cor. 4.
cæcauit mentes infidelium.

Et miſit illum in uillam ſuam, ut paſceret porcos.] In uillam mitti, eſt ſubſtãtię mundialis cupiditate ſubiugari. de qua in alia parabola quidam ſpiritales epulas, ad quas inuitabatur, faſtidiens dixit: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & uidere Lucæ 14.
illam. Porcos uerò paſcere, eſt ea quibus immũdi ſpiritus gaudeant, operari.

Et cupiebat implere uentrem ſuum de ſiliquis, quas porci mãducabant.] Siliquæ quibus porcos paſcebat, ſunt doctrinæ ſeculares ſterili ſuauitate reſonantes, de quibus laudes idolorum, fabularumq; ad deos gentium uario ſermone atq; carminibus perſtrepant, quibus dæmonia delectantur. Vnde cum iſte ſaturari cupiebat, aliquid ſolidũ & rectum, quod ad beatam uitam pertineret, inuenire uolebat in talibus, & non poterat. Hoc eſt enim quod ait:

Et nemo illi dabat. In ſe autẽ reuerſus.] Iam ſcilicet ab eis, quę forinſecus fruſtra illiciunt & ſeducunt, in conſcientiæ interiora reducem faciens intentionem ſuam.

Dixit: Quanti mercenarij patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo.] Vnde hoc ſcire poterat, in quo erat tãta obliuio Dei, ſicut in omnibus idololatris fuit, niſi quia iſta recogitatio iam reſipiſcentis eſt, cum Euangeliũ prædicaretur: Mer-

cenarij

cenarij ergo patris abundant panibus, quia qui futurę mercedis intuitu digna operari ſatagũt, quotidianis ſupernæ gratiæ reficiuntur alimonijs. At uerò fame pereũt, qui extra patris ędes poſiti, uentrẽ cupiunt implere de ſiliquis: id eſt, Pſal. 103. qui ſine fide uiuẽtes, uitam beatam inanis philoſophiæ ſtudijs inquirunt. Sicut enim panis, qui cor hominis confirmat, uerbo Dei quo mẽtem reficiat, aſsimilatur: ita ſiliqua, quæ & ipſa intus inanis, foris mollis eſt, & corpus non reficit, ſed implet, ut ſit magis oneri quàm uſui, ſecularis ſapientiæ non immeritò comparatur, cuius ſermo facundiæ plauſu ſonorus, ſed uirtute utilitatis eſt uacuus.

Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam illi: Pater, peccaui in cœlũ & coram te.] Quàm miſericordẽ piumq́; nouerat patrem, qui nec offenſus à filio patris dedignetur audire uocabulum. Surgam ergo, inquit, quia me iacere cognoui: & ibo, quia longè receſsi, ad patrem meum, quia ſub principe porcorũ miſerabili egeſtate tabeſco. Peccaui autem in cœlum, corã ſpiritibus angelicis ſanctisq́; animabus, in quibus ſedes eſt Dei, ſignificat: corã te uerò, in ipſo conſcientiæ interioris cõclaui, quã dei ſolius oculi penetrare ualebãt.

Et iam non ſum dignus uocari filius tuus. Fac me ſicut unum de mercenarijs tuis.] Ad filij quidem affectum, qui omnia quę patris ſunt, ſua eſſe nõ ambigit, aſpirare nequaquam præſumit, ſed mercenarij ſtatum iam pro mercede ſeruiturus deſiderat. Verùm ne hũc quidem niſi paterna dignatione ſe mereri poſſe teſtatur. Vbi ſunt ergo Pelagianiſtæ, qui ſua ſe uirtute ſaluari poſſe confidunt, cõtra apertiſsimam ueritatis ſententiam quæ ait: Ioan. 15. Sine me nihil poteſtis facere?

Et ſurgens uenit ad patrem ſuum.] Venire ad patrẽ, eſt in eccleſia cõſtitui per fidem, ubi iam poſsit eſſe peccatorũ legitima & fructuoſa confeſsio.

Cum autem adhuc longè eſſet.] Et antequam intelligeret Deum, ſed tamen cum iam piè quæreret,

Vidit illum pater ipſius.] Impios enim & ſuperbos conuenienter non uidere dicitur, tanquam ante oculos non habere. Ante oculos enim haberi, non niſi qui diliguntur, dici ſolent.

Et miſericordia motus eſt, & occurrens cecidit ſuper collũ eius.] Non enim pater unigenitũ filium deſeruit, in quo uſq; ad noſtram lõginquam etiam peregrinationem cucurrit atq; deſcendit, quia 2. Cor. 5. Deus erat in Chriſto, mundum reconciliãs ſibi. Ioan. 14. Et ipſe Dominus ait: Pater in me manens ipſe facit opera ſua. Quid eſt autẽ cadere ſuper collum eius, niſi inclinare & humiliare in amplexum eius brachium ſuum? Et brachium Domi- Eſaiæ 53. ni cui reuelatum eſt? quod eſt utiq; Dominus noſter Ieſus Chriſtus.

Et oſculatus eſt eum.] Cõſolari uerbo gratię Dei ad ſpem indulgentiæ peccatorum, hoc eſt, poſt longa itinera remeantem à patre mereri oſculum charitatis.

Dixitq́; ei filius: Pater, peccaui in cœlum & coram te: iam non ſum dignus uocari filius tuus.] Incipit iam peccata conſtitutus in eccleſia cõfiteri, nec dicit omnia quæ dicturũ ſe eſſe promiſerat, ſed uſq; ad illud, Non ſum dignus uocari filius tuus. Hoc enim uult fieri per gratiã, quod ſe indignum eſſe per merita fatetur. Non addidit quod in illa meditatione dixerat, Fac me ſicut unũ de mercenarijs tuis. Cum enim panẽ non haberet, uel mercenarius eſſe cupiebat: quod poſt oſculum patris generoſiſsimè iam dedignatur. Intelligit nanq; inter filium, mercenarium, & ſeruum nõ minimam eſſe diſtantiam: ſeruum uidelicet eſſe eum, qui adhuc metu gehennæ, ſiue præſentium legum à uitijs temperat: mercenariũ, qui ſpe atq; deſiderio regni cœlorum: filium, affectu boni ipſius atq; amore uirtutum. In quarum uirtutum trium conſummatione, beatus Apoſtolus omnem ſalutis ſummam concludẽs, Nunc, 1. Cor. 13. inquit, manet fides, ſpes, charitas, tria hæc, maior autem his charitas. Fides nanq; eſt, quæ futuri iudicij ac ſuppliciorum metu, uitiorum facit contagia declinare: ſpes, quæ mentem noſtram de pręſentibus auocans, uniuerſas corporis uoluptates cœleſtium præmiorum expectatione contemnit: charitas, quæ nos ad mortẽ Chriſti & ſpiritalium uirtutum fructum mentis ardore ſuccendens, quicquid illis contrarium eſt, toto facit odio deteſtari. Vnde prodigus iſte poſtquam in ſemetipſum reuerſus, dirę famis ſupplicia formidabat, uelut iã ſeruus effectus, etiam mercenarij ſtatum de mercede iam cogitans concupiſcit. Sed eum pater occurrens cõtentus minora concedere utroq; gradu ſine dilatione tranſcurſo, priſtinæ filiorum reſtituit dignitati: nec iam de mercede conductoris, ſed de hæreditate fecit cogitare parentis.

Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Citò proferte ſtolam primam, & induite illum.] Stola prima eſt, ueſtis innocentiæ, quam homo bene conditus accepit, ſed malè perſuaſus amiſit: quando poſt culpã præuaricationis cognouit ſe eſſe nudum, gloriaq́; immortalitatis perdita pelliceum, hoc eſt, mortale ſumpſit indumentum. Serui qui eam proferunt, reconciliationis prædicatores ſunt. Proferunt enim ſtolam primam, quando mortales terrenosq́; homines ita ſublimandos aſſeuerãt, ut non ſolum ciues angelorum, ſed & hæredes Rom. 8 Dei, & cohæredes ſint Chriſti futuri.

Et date anulum in manum eius, & calciamenta in pedes.] Anulus eſt uel ſynceræ fidei ſignaculum, quo cuncta promiſſa in credentium cordibus certa impreſsione ſignantur, uel nuptiarum pignus illarum, quibus eccleſia ſpõſatur. Et bene anulus in manũ datur, ut per opera fides clareſcat, & per fidem opera firmentur. Calciamenta autem in pedes officium euangelizandi denunciant, ut curſus mentis ad cœleſtia tendẽs, à terrenarum cõtagio rerum inuiolata ſeruetur & munda, priorumq́; munitus exemplis ſuper ſerpentes & ſcorpiones ſecurus incedat. Manus igitur & pedes, id eſt, opus ornatur & curſus: opus, ut rectè uiuamus: curſus, ut ad ęterna gaudia properemus. Non enim habemus hic manẽ- Heb. 13. tem ciuitatem, ſed futuram inquirimus.

Et adducite uitulum ſaginatum, & occidite.] Vitulus ſaginatus, ipſe item Dominus eſt, ſed ſecundum

carnem. Et bene ſaginatus, quia caro eius adeò eſt ſpiritali opima uirtute, ut pro totius mundi ſalute ſufficiat in odorem ſuauitatis, nidorē uidelicet immolationis ad Deū mittere, & ꝓ omnibus exorare. Adducere autem uitulum, & occidere, eſt prædicare Chriſtum, & mortem eius inſinuare. Tunc etenim cuiq; noſtrum quaſi recens occiditur, cum credit occiſum: tūc caro eius comeditur, cum eius paſsionis ſacramentū & ore ad emundationem percipitur, & corde ad imitationem cogitatur.

Et manducemus & epulemur, quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.] Non ſolùm filius, qui reuixit, & inuentus eſt, uerū pater & ſerui illius ſacroſancti uituli, qui propter filium occiſus erat, carne refecti epulātur, quia patris cibus, ſalus eſt noſtra: & patris gaudium, noſtrorum eſt remiſsio peccatorum. Nec tantum patris, ſed & filij & ſpiritus ſancti: quia ſicut una in diuinitate uolūtas & operatio, ita & una eſt delectatio ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Vnde

Geneſ.18. beatus Abrahā tres angelos hoſpitio recipiēs, uitulum tenerrimum & optimū occidiſſe, eiſq; cum lacte, pane, & butyro epulandum legitur obtuliſſe. Quia qui beatam trinitatem rectæ deuotionis officijs reficere, id eſt, lætificari deſiderat, mortem quoq; debet unigeniti filij Dei in carne, quæ eſt una in eadem trinitate perſona, piæ confeſsionis ſynceritate celebrare. Et notādū quòd antè ſtola prima, antè anulus, antè calciamēta præſtantur, & ſic deinde uitulus immolatur: quia niſi ſpem quiſq; primæ immortalitatis induerit, niſi anulo fidei opera præmunierit, niſi ipſam fidem piè confitendo prædicauerit, non poteſt ſacramentis intereſſe cœleſtibus.

Et cœperunt epulari.] Iſtæ epulæ atque feſtiuitas nunc celebrantur, per orbem terrarum eccleſia dilatata atq; diffuſa. Vitulus enim ille in corpore & ſanguine Domico & offertur patri, & paſcit totam domum.

Erat autem filius eius ſenior in agro.] Filius ſenior, populus Iſrael eſt, qui licet in longinqua nō abierit, non tamen domi, ſed in agro dicitur eſſe moratus: quia populus idem neq; uſq; ad colenda creatorem deſeruit, neq; legis, quam acceperat, interiora penetrauit: ſed literę ſolū cuſtodia contētus, exteriora magis & terrena operari ſimul & ſperare ſolebat, audiēs ꝑ ꝓphetā: Si uo-

Eſaie 1. lueritis & audieritis me, bona terrę comedetis.

Et cum ueniret & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniam & chorum.] Appropinquat filius domui, cū populus ille in quibuſcunq; Iſraelitis conſideratioribus (nam multi tales inuenti ſunt in eis, & ſæpè inueniuntur) labore ſeruilis operis improbato, ex iiſdem ſcripturis eccleſiæ libertatē conſiderat. Audit ſymphoniam & chorum, ſcilicet ſpiritu plenos uocibus conſonis euangelium prædicare, quibus dictum eſt: Obſecro uos fra-

1.Cor.1. tres, ut idipſum dicatis omnes & concorditer, cōuerſantiū animam & cor unū in laudes Dei.

Et uocauit unum de ſeruis, & interrogauit quæ hæc eſſent. Isq; dixit illi.] Vocat unum de ſeruis, cum ſumit ad legendum aliquem prophetarum, & in eo quærens quodammodo interrogat, unde iſta feſta in eccleſia celebrantur, in quibus ſe eſſe nō uidet. Reſpondeat ei ſeruus patris propheta:

Frater tuus uenit, & occidit pater tuus uitulum ſaginatum: quia ſaluum illum recepit.] In extremis enim terræ fuit frater tuus, ſed inde maior exultatio cantātium Domino canticum nouum: quia laus eius ab extremis terræ. Et propter eum qui abſens Eſaie 42.

erat, occiſus eſt ille, cui dictum eſt: Et holocau- Pſal.19.

ſtum tuum pingue fiat.

Indignatus eſt autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare illum.] Indignatur etiam nunc, & adhuc non uult introire. Cum ergo plenitudo gentium intrauerit, egredietur opportuno tempore pater eius, ut etiam omnis Iſrael ſal- Rom.10.

uus fiat: ex cuius parte cæcitas facta eſt, uelut abſentia in agrum, donec plenitudo filij minoris longè in idololatria gentium conſtituti, redux ad manducandum uitulum intraret. Erit enim quandoque aperta uocatio Iudæorum in ſalute Euangelij: quam manifeſtationem uocationis tanquam egreſſum patris appellat ad rogandum maiorem filium.

At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi, & nunquam mandatum tuum præterij.] Quæritur quomodo ille populus nunquam mandatum Dei præteriſſe dicatur: ſed facile illud occurrit, neque de omni mandato dictum eſſe, ſed de uno maximè neceſſario, quo nullum alium Deum colere iuſſus eſt. Neque iſte filius in omnibus Iſraelitis, ſed in his intelligitur habere perſonam, qui nunquam ab uno Deo ad ſimulacbra conuerſi ſunt. Quamuis enim tanquam in agro poſitus, iſte filius terrena deſideraret, ab uno tamen Deo iſta deſiderabat bona: quod etiam patris ipſius teſtimonio comprobatur, cum dicit, Tu mecum es ſemper. Non enim quaſi mentientem redarguit, ſed ſecum perſeuerantiam eius approbās, ad perfruitionem potioris atq; iucundioris exultationis inuitat.

Et nunquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer.] Peccator profectò hœdi nomine ſignificari ſolet, ſed abſit ut Antichriſtum intelligam. Multum enim abſurdum eſt, eum cui dicitur, Tu mecū es ſemper, hoc à patre optaſſe, ut Antichriſto crederet. Neq; omnino in eis Iudæorum, qui Antichriſto credituri ſunt, iſtum filiū fas eſt intelligi. Quomodo autē epularetur ex illo hœdo, ſi ipſe eſt Antichriſtus, qui non ei crederet? Aut ſi hoc eſt epulari ex hœdi occiſione, quod eſt de Antichriſti perditione lætari, quomodo dicit filius quem recipit pater, hoc ſibi nō fuiſſe conceſſum, cum omnes filij Dei de illius aduerſarij damnatione lætaturi ſint? Nimirum ergo ipſum Dominū ſibi negatū ad epulandū cōqueritur, dum eum peccatorē putat. Cum enim hœdus eſt illi genti, id eſt, cū eū ſabbati uiolatorē & profanatorē legis exiſtimat, iucūdari epulis eius non meruit: ut quod ait, Nunquā dediſti mihi hœdū, ut cum amicis meis epularer, tale ſit, ac ſi diceret: Eū qui mihi hœdus uidebatur, nūquam mihi dediſti ad epulandū, eo ipſo mihi illum ipſum non concedens, quo mihi hœ-

dus

dus uidebatur. Quòd autem dicit, Cum amicis meis, aut ex perſona principum cum plebe intelligitur, aut perſona populi Hieroſolymitani cum cæteris populis Iuda.

Sed poſtquam filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, uenit, occidiſti illi uitulum ſaginatum.] Meretrices ſunt gentillum ſuperſtitiones, cum quibus ſubſtantiam diſsipare, eſt relicto uno cõnubio uerbi Dei, cum turba dęmonum cupiditate turpiſsima fornicari.

At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.] Quod dicit, Et omnia mea tua ſunt, non putandum eſt ita dictum, quaſi non ſint & fratris, ut tanquam in terrena hæreditate patiaris anguſtias. Quomodo poſsint eſſe omnia maioris, ſi habet ibi iunior etiam partem ſuam? Sic enim à perfectis & perpurgatis, ac iam immortalibus filijs habentur omnia, ut ſint & omnium ſingula, & omnia ſingulorum. Vt enim cupiditas nihil ſine anguſtia, ita nihil cum anguſtia charitas tenet. Cum ergo beatitatem illam obtinuerimus, noſtra erunt ad uiuendum ſuperiora, noſtra erunt ad conuiuendum æqualia, noſtra erunt ad dominandum inferiora. Si quem autem mouet, quomodo patri ſupplicãs ueritas dicat, Et mea omnia tua ſunt, & tua mea: cui ſimilimum uidetur ſonare, (Ioan. 17.) quod huic filio dicitur, Et omnia mea tua ſunt: ſciat unigeniti filij eſſe omnia, quę patris ſunt, per hoc quòd etiam ipſe Deus eſt, & de patre natus, patri eſt æqualis. Nam & illud quod de ſpiritu ſancto loquens ait, Omnia quæ habet pater, mea ſunt: (Ioan. 16.) propterea dixi, quia de meo accipiet, & annunciabit uobis: de his dixit, quæ ad ipſam patris pertinent diuinitatem, in quibus illi eſt æqualis omnia, quæ habet pater habẽdo. Neq; enim ſpiritus ſanctus de creatura, quæ patri eſt ſubiecta, & filio erat accepturus quod ait, De meo accipiet: ſed utiq; de patre, de quo procedit ſpiritus, de quo natus eſt & filius. Siue itaq; duos filios hos ad utrũq; populũ, ſiue (ut quibuſdam placet) ad duos quoſlibet homines, pœnitentem uidelicet & iuſtũ, uel qui ſibi iuſtus uideatur, referre uolueris, cõgaudeat maior frater, quia frater iunior mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.

DOMINICA III. IN QVADRAgeſima. Luc. 11. Matt. 9. Mar. 3.

IN illo tempore erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

(Matth. 9.) DAemoniacus iſte apud Matthæum non ſolùm mutus, ſed & cæcus fuiſſe narratur, curatusq; dicitur à Domino, ita ut loqueretur, & uideret. Tria ergo ſigna ſimul in uno homine perpetrata ſunt: cæcus uidet, mutus loquitur, poſſeſſus dæmone liberatur. Quod & tunc quidem carnaliter factum eſt, ſed & quotidie completur in conuerſatione credentium, ut expulſo primùm dæmone fidei lumen aſpiciant, deinde ad laudes Dei tacentia prius ora laxẽtur.

Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia.] Non hæc aliqui de turba, ſed pharisæi calumniabantur & ſcribæ, ſicut alij Euangeliſtæ teſtantur. Turbis quippe, quæ minus eruditæ uidebantur, Domini ſemper facta mirantibus, illi contrà uel negare hæc, uel quæ negare nequiuerãt, ſiniſtra interpretatione peruertere laborabant: quaſi non hæc diuinitatis, ſed immundi ſpiritus opera fuiſſent, id eſt, Beelzebub, qui deus eſt Accaron. (4. Reg. 1.) Nam Beel quidẽ ipſe eſt Baal, Zebub autẽ muſca uocatur. Nec iuxta quædam mendoſa exẽplaria, l litera, uel d, in fine eſt nominis legenda, ſed b. Beelzebub ergo Baal muſcarum, id eſt, uir muſcarum, ſiue habens muſcas interpretatur: ob ſordes uidelicet immolaticij cruoris, ex cuius ſpurciſsimo ritu uel nomine principem dæmoniorum cognominabant.

Et alij tentantes, ſignum de cœlo quærebant ab eo.] Vel in morem Heliæ ignem de ſublimi uenire cupiebant, (Ibidem.) uel in ſimilitudinem Samuëlis tempore æſtiuo mugire tonitrua, (1. Reg. 12.) coruſcare fulgura, imbres ruere: quaſi non poſsint & illa calũniari, & dicere ex occultis & uarijs aëris paſsionibus accidiſſe. At tu qui calumniaris ea, quæ oculis uides, manu tenes, utilitate ſentis, quid feceris de ijs, quæ de cœlo uenerint? Vtique reſpondebis, & magos in Aegypto multa ſigna feciſſe de cœlo. (Exod. 7.)

Ipſe autẽ ut uidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in ſeipſum diuiſum, deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.] Non ad dicta, ſed ad cogitata reſpondit, ut uel ſic cõpellerentur credere potentię eius, qui cordis uidebat occulta. Si autẽ omne regnũ in ſeipſo diuiſum deſolatur, ergo patris, & filij & ſpiritus ſancti regnũ non eſt diuiſum, quod ſine ulla contradictione non aliquo impulſu deſolandum, ſed æterna eſt ſtabilitate manſurum. Si uerò ſanctæ & indiuiduæ trinitatis indiuiduum, imò quia indiuiduum manet regnum, deſiſtant Arriani minorem patre filium, minorem filio ſanctum dicere ſpiritum: quia quorum unũ eſt regnum, horum eſt & una maieſtas.

Si autem & ſatanas in ſeipſo diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnum ipſius, quia dicitis in Beelzebub eijcere me dæmonia?] Hoc dicens ex ipſorum confeſsione uolebat intelligi, quòd in eum non credendo in regno diaboli eſſe elegiſſent, quod utiq; aduerſum ſe diuiſum ſtare nõ poſſet. Eligãt ergo pharisæi quod uoluerint: ſi ſatanas ſatanam nõ poteſt eijcere, nihil contra Dominum quod dicerent, inuenire potuerunt: ſi autem poteſt, multò magis ſibi proſpiciant, & recedant de regno eius, quod aduerſum ſe diuiſum ſtare non poteſt. In quo autem Dominus Christus eijciat dæmones, ne dæmoniorum principem exiſtiment, attendãt quod ſequitur:

Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij ueſtri in quo eijciunt? Ideo ipſi iudices ueſtri erunt.] Dixit hoc utiq;

de diſcipulis ſuis illius populi filijs, qui certè diſcipuli Domini Ieſu Chriſti bene ſibi cōſcij fuerant nihil ſe malarum artium à bono magiſtro didiciſſe, ut in principe dæmoniorum eijcerent dæmones. Ideo, inquit, ipſi iudices erunt ueſtri. ipſi, inquit, ipſi ignobilia & contemptibilia huius mundi, in quibus nō artificioſa malignitas, ſed ſancta ſimplicitas meę uirtutis apparet, ipſi teſtes mei iudices erunt ueſtri. Aliter, Filios Iudæorum exorciſtas gentis illius ex more ſignificat, qui ad inuocationem eijciebāt dæmones. Et coarctat eos interrogatione prudenti, ut cōfiteantur ſpiritus ſancti eſſe opus. Quòd ſi expulſio, inquit, dæmonum in filijs ueſtris, Deo, non dæmonibus deputatur, quare in me idem opus non eandem babeat cauſam? Ergo ipſi ueſtri iudices erunt, non poteſtate, ſed comparatione, dum illi expulſionem dæmonum Deo aſsignāt, uos Beelzebub principi dæmoniorū.

Porrò ſi in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in uos regnum Dei.] Iſte eſt digitus, quem confitētur & magi, qui contra Moyſen & Aaron ſigna faciebant, dicentes: Digitus Dei eſt iſte, quo & ta- Exod. 8. Deut. 9.
bulæ lapideæ ſcriptæ ſunt in monte Sina. Igitur manus & brachium Dei filius eſt, & digitus eius ſpiritus ſanctus, patris, & filij & ſpiritus ſancti una ſubſtantia eſt. Non te ſcandalizet membrorum inæqualitas, cùm ædificet unitas corporis. Aliter, Digitus Dei uocatur ſpiritus ſanctus propter partitionem donorum, quæ in eo dantur unicuique propria, ſiue bominum ſiue angelorum. In nullis enim membris noſtris magis apparet partitio quàm in digitis. Quod autem dixit, Peruenit in uos regnum Dei: regnū Dei nunc dicit, quo damnantur impij, & à fidelibus de peccatis ſuis pœnitentiam nunc agentibus ſecernuntur.

Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poßidet.] Fortem diabolum, atrium uerò illius mundum, qui in maligno poſitus eſt, appellat, in quo uſq; ad Saluatoris aduentum male pacato potiebatur imperio: quia in cordibus infidelium ſine ulla contradictione quieſcebat. Vnde & alibi princeps mundi uocatur, dicēte Do- Ioan. 14.
mino: Venit enim princeps mundi, & in me nihil inueniet. Et iterū: Nunc princeps mundi eij- Ioan. 12.
cietur foras. de qua & bic electione ſubiūgitur:

Si autem fortior illo ſuperueniens uicerit eum, uniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.] De ſeipſo quippe loquitur, quod non concordi fallax operatione quemadmodū calumniabantur, ſed fortiori potentia uictor bomines à dæmonio liberaret. Arma in quibus malè fortis ille confidebat, aſtutiæ doliq; ſunt nequitiæ ſpiritalis: ſpolia uerò eius ipſi homines ſunt ab eo decepti. Quæ uictor Chriſtus diſtribuit, quod
Pſal. 67. eſt inſigne triumphantis, quia captiuā ducens
Ephes. 4. captiuitatem, dedit dona hominibus, quoſdam quidē Apoſtolos, alios Euangeliſtas, hos prophetas, illos paſtores ordinans & doctores.

Qui non eſt mecum, aduerſum me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.] Non putet quiſquam de hæreticis dictum & ſchiſmaticis, quanquam & ita ex ſuperfluo poſsit intelligi, ſed ex conſequentibus textuq; ſermonis ad diabolum refertur, & quòd non poſsint opera ſaluatoris Beelzebub operibus comparari. Ille cupit animas hominum tenere captiuas, Dominus liberare: ille prædicat idola, hic unius Dei notitiam: ille trahit ad uitia, bic ad uirtutem reuocat. Quomodo ergo poſſunt habere concordiam inter ſe, quorum opera diuiſa ſunt?

Cum immundus ſpiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquoſa.] Quamuis ſimpliciter intelligi poſſit, Dominum hæc ad diſtinctionem ſuorum & ſatanæ operū adiunxiſſe, quòd ſcilicet ipſe ſemper polluta mūdare, ſatanas uerò mundata grauioribus feſtinet attaminare ſordibus, tamē & de hęretico quolibet uel ſchiſmatico, uel etiam malo catholico poteſt non inconuenienter accipi. De quo tempore baptiſmatis ſpiritus immundus, qui in eo prius habitauerat, ad confeſſionē catholicæ fidei, abrenunciationemq; mundanæ conuerſationis eijciatur, locaq; inaquoſa peragret, id eſt, corda fidelium, quæ à mollitie fluxæ cogitationis expurgata ſint, callidus inſidiator exploret, ſi quos ibi fortè ſuæ nequitiæ greſſus figere poſsit. ſed bene dicitur:

Quærens requiem, & non inueniens.] Quia caſtas mentes effugiēs, in ſolo diabolus corde prauorum gratam ſibi poteſt inuenire quietem. unde de illo Dominus: Sub umbra, inquit, dormit in Iob 40.
ſecreto calami & locis bumentibus. In umbra uidelicet tenebroſas conſcientias, in calamo, qui foris nitidus, intus eſt uacuus, ſimulatrices, in locis humentibus laſciuas molleſq; mentes inſinuans.

Dicit: Reuertar in domū meam unde exiui.] Timendus eſt iſte uerſiculus, non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos uacantes opprimat.

Et cum uenerit, inuenit ſcopis mundatam.] Hoc eſt, gratia baptiſmatis à peccatorum labe caſtigatam, ſed nulla boni operis induſtria cumulatam. unde bene Matthæus banc domum uacantē, ſco- Matth. 9.
pis mundatā atq; ornatam dicit inuentā. Mundatam uidelicet à uitijs priſtinis per baptiſmū: uacantē à bonis actibus per negligentiā: ornatam ſimulatis uirtutibus per hypocriſin.

Et tunc uadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreßi habitant ibi.] Per ſeptem malos ſpiritus uniuerſa uitia deſignat. Quemcunq; enim poſt baptiſma ſiue prauitas bæretica, ſeu mundana cupiditas arripuerit, mox omniū proſternet in ima uitiorum. Vnde rectè nequiores tunc eum ſpiritus dicuntur ingreſsi, quia non ſolùm habebit illa ſeptem uitia, quæ ſeptē ſpiritalibus ſunt cōtraria uirtutibus, ſed & per hypocriſin ipſas ſe uirtutes babere ſimulabit.

Et ſunt nouißima hominis illius peiora prioribus.] Melius quippe erat ei uiam ueritatis non cogno- 2. Pet. 2.
ſcere, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti. Quod in Iuda traditore, uel Simone ma- Matth. 26.
go, cæteris'que talibus ſpecialiter legimus im- Act. 8.
pletum. Quò autem generaliter hæc parabola tendat, ipſe ſecundum Matthæum Saluator expo-

Digitized by Google

expoſuit, ubi ea terminata mox ſubdidit, dicēs: Matth. 9. Sic erit & generationi huic peſsimæ: id eſt, qđ de unoquolibet ſpecialiter geri ſolere narraui, hoc in tota generaliter huius populi gente geri nō deſinit. Immundus quippe ſpiritus exiuit à Iudæis, quando acceperunt legem, & ambulauit per loca arida quærens ſibi requiem: expulſus uidelicet à Iudæis ambulauit per gentiū ſolitudines. Quæ cum poſtea Domino credidiſſent, ille non inuento loco in nationibus dixit: Reuertar ad domū meam priſtinam, unde exiui: habebo Iudæos, quos ante dimiſeram. Et ueniens inuenit uacantem, ſcopis mundatā. Vacabat enim templum Iudæorum, & Chriſtum hoſpitem non habebat dicentem, Matth. 23. Dimittetur uobis domus ueſtra deſerta. Quia igitur Dei & angelorum præſidia non habebant, & ornati erant ſuperfluis obſeruationibus phariſæorum, reuertitur ad eos diabolus, & ſeptenario ſibi numero dæmonum addito, habitat priſtinam domum, & fiunt poſteriora illius populi peiora prioribus. Multo enim nunc maiore dæmonū numero poſsidentur blaſphemantes in ſynagogis ſuis Chriſtum Ieſum, quàm in Aegypto poſſeſsi fuerant ante legis notitiam: quia aliud eſt uenturum non credere, aliud eum non ſuſcepiſſe, qui uenerit. Septenarium autem numerum adiunctum diabolo, uel propter ſabbatum intellige, uel propter numerū ſpiritus ſancti, ut quomodo in Eſaia Eſaie 11. ſuper uirgam de radice Ieſſe, & florem, qui de radice conſcendit, ſeptem ſpiritus uirtutū deſcendiſſe narrantur, ita & è cōtrario uitiorū numerus in diabolo conſecratus ſit.

In cōmemoratione diuæ uirginis Mariæ de Euangelio, Extollens uocem quædam mulier.

F*Actum eſt autem cum hæc diceret, extollens uocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ ſuxiſti.*] Magnæ deuotionis & fidei hęc mulier oſtenditur, quæ ſcribis & phariſæis Dominum tentantibus ſimul & blaſphemātibus, ranta eius incarnationem præ omnibus ſynceritate cognoſcit, tanta fiducia confitetur, ut & præſentium procerum calumniam, & futurorū confundat hæreticorum perfidiam. Nam ſicut tunc Iudæi ſancti ſpiritus opera blaſphemando uerum conſubſtantialemq́ patri Dei filium negabant, ſic hæretici poſtea negando Mariam ſemper uirginem, ſancti ſpiritus operante uirtute naſcituro ex humanis membris unigenito Deo carnis ſuæ materiam miniſtraſſe, uerū conſubſtantialemq́ matri filium hominis fateri non debere dixerunt. Sed ſi caro uerbi Dei ſecundum carnem naſcentis à carne uirginis matris pronunciatur extranea, ſine cauſa uenter qui eam portaſſet, ubera quæ lactaſſent, beatificantur. Qua enim conſequentia eius lacte credatur nutritus, cuius ſemine negatur eſſe conceptus? cum ex unius eiuſdemq́ fontis origine ſecundum phyſicos uterq́ liquor emanare probetur. Niſi fortè putanda eſt uirgo ſementiuam ſuæ carnis materiam nutriendo in carne Dei filio ſuggerere potuiſſe, incarnando autem quaſi maiori & inuſitato miraculo minimè potuiſſe. Sed huic opinioni obſtat Apoſtolus dicens, Gal. 4. Quia miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Neque enim audiendi ſunt, qui legendum putant, natum ex muliere, factū ſub lege, ſed factum ex muliere: quia cōceptus in utero uirginali, carnem non de nihilo, non aliunde, ſed materna traxit ex carne. Alioquin nec uerè filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine. Et nos igitur his contra Eutychen dictis extollamus uocem cum eccleſia catholica, cuius hæc mulier typum geſsit, extollamus & mentem de medio turbarum, dicamusq́ ſaluatori: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ ſuxiſti. Verè enim beata parens, quæ (ſicut quidam ait) enixa eſt puerpera regem, Sedulius.

Qui cœlum terramq́ tenet per ſecula, cuius
Numen, & æterno complectens omnia gyro,
Imperium ſine fine manet: quæ uentre beato
Gaudia matris habens cū uirginitatis honore,
Nec primā ſimilē uiſa eſt, nec habere ſequentē.

At ille dixit: Quinimò, beati qui audiunt uerbum Dei, & cuſtodiunt illud.] Pulchrè Saluator atteſtationi mulieris annuit, non eam tantummodo, quæ uerbum Dei corporaliter generare meruerat, ſed & omnes qui idem uerbum ſpiritaliter auditu fidei concipere, & boni operis cuſtodia uel in ſuo uel in proximorum corde parere, & quaſi alere ſtuduerint, aſſeuerans eſſe beatos. Quia & eadem Dei genitrix & inde quidē beata, quia uerbi incarnandi miniſtra eſt facta temporalis: ſed inde multo beatior, quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat æterna. Qua ſententia ſapientes Iudæorum clàm percutit, qui uerbum Dei non audire & cuſtodire, ſed negare & blaſphemare quærebant.

FERIA SECVNDA. LVCAE 4. Matthæi 11. & Marci 6. Ioannis 6.

I*N illo tempore dixerunt phariſæi ad Ieſum: Quanta audiuimus facta in Capernaum, fac & hic in patria tua. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

REfert ſuperius euangeliſta, quia cū ueniſſet Dominus Nazareth, & in ſynagoga lectoris functus officio, ab omnibus intēta & ſtudioſa fuiſſet intentione auditus, cunctiq́ mirarētur in uerbis gratiæ, quæ procedebāt de ore illius, cœperunt phariſæi & ſcribæ inuidentes dicere: Non'ne hic eſt filius Ioſeph? Quanta Nazarenorum cæcitas, qui eum quem in uerbis factiſq́ Chriſtum eſſe cognoſcunt, ob generis tantum notitiam contemnunt: quorum tamen error ſalus noſtra eſt, & hæreticorum condemnatio. In tantum enim cernebant hominem Ieſum Chriſtum, ut hunc filium Ioſeph, & iuxta alios euan-

Digitized by Google

euangeliſtas fabrum, uel fabri clamarent filiū. Inter quæ intuendum, quare Chriſtus in carne apparēs fabri filius, imò faber appellari uoluerit. Sanoq; intellectu ſentiendum, quód etiā per hoc ſe eius ante ſecula filium eſſe docuerit, qui fabricator omnium in principio creauit Deus Gen.1. cœlum & terram. Nam etſi humana non ſunt comparanda diuinis, typus tamen integer eſt, quia pater Chriſti igni operatur & ſpiritu. Vnde & de ipſo, tanquam fabri filio, præcurſor eius Luce 3. ait: Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni, qui in domo magna huius mundi diuerſi gene- Rom.9. ris uaſa fabricat: imò uaſa iræ ſpiritus igne molliendo in miſericordiæ uaſa commutat. Vnde Malach.3. bene Malachias, cum ex perſona patris diceret, Ecce mittam angelum meum, & præparabit uiam ante faciem meam. Et ſtatim ueniet ad templum ſanctum ſuum dominator, quem uos quæritis: poſt pauca ſubiunxit atq; ait, Et ſede- Ibidem. bit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & conflabit eos quaſi aurum & quaſi argentum. Sed huius ſacramenti Iudæi ignari, diuinæ uirtutis opera proſapiæ carnalis contemplatione deſpiciunt, ſicut non ſolùm ex præcedentibus ipſorum, ſed etiam ex ſubſequētibus Domini uerbis apparet, cum ſubditur,

Et ait illis: Vtiq; dicitis mihi hanc ſimilitudinem, Medice cura teipſum. Quanta audiuimus facta in Capernaum, fac & hic in patria tua.] Quorum inſana perfidia ſanam licet neſciens fidem confitetur, quæ Dominum Chriſtum fabrum cognominat & medicū. Faber eſt enim uerus, quia omnia per ipſum facta ſunt: medicus eſt, quia omnia per ipſum reſtaurata ſunt in cœlis & in terra. Et ſicut de ſe ipſe Ioan.1. teſtatur, non habent opus ſani medico, ſed ma- Ephes.1. le habentes. Et quia diximus quo inſtrumento Luce 5. fabricandi, dicamus & quo utatur genere me- Matth.9. dicandi. Præteriens uidit cæcū à natiuitate, ex- Ioan.9. puit in terram, & fecit lutum de ſputo, liniuitq; ſuper oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloë, quod interpretatur miſſus. Abijt ergo & lauit, & uenit uidēs. Agnoſce igitur magnæ modum medicinæ, & gaude, quia per hāc illuminari meruiſti. Lutum de terra, caro Chriſti eſt: ſputum de ore, diuinitas eius eſt, quia caput Chriſti Deus. Sputum luto immixtum, nos illuminat in natatoria Siloe baptizatos, quia Ioan.1. uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & uidimus gloriam eius, quam prius tenebris arcentibus cōprehendere non poteramus. Per fabrum ergo Chriſtum creatus es, ut eſſes: per medicum Chriſtum recreatus es, ut poſt uulnera ſanus eſſes. Qui ab irridentibus quidem ciuibus ſeipſum curare, hoc eſt, in ſua patria uirtu- Marci 6. tes facere monetur, ſed non ocioſe ab Euangeliſta alio excuſatur, quia non poterat ibi uirtutē ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curauit. Et mirabatur propter incredulitatem illorum, ne fortaſſe quis uiliorem nobis fieri debere patriæ putaret affectum. Amabat itaque ciues, ſed ipſi ſe charitate patria liuore priuabant.

Ait autem: Amen dico uobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.] Prophetam dici in ſcripturis Dominum Chriſtum, & Moyſes teſtis eſt, qui ait: Prophetam uobis ſuſcitabit Deus ueſter de fra- Deut.18. tribus ueſtris tanquam me. Non ſolùm autem ipſe qui caput & Dominus eſt prophetarū, ſed & Helias, Hieremias, cæteriq; prophetæ minoris in patria quàm in exteris ciuitatibus habiti ſunt. Quia propemodū naturale eſt, ciues ſemper ciuibus inuidere. Non enim conſiderāt præſentia uiri opera, ſed fragilem recordantur infantiam, quaſi non & ipſi per eoſdem ætatis gradus ad maturam ætatem uenerint.

In ueritate dico uobis, multæ uiduæ erant in diebus Heliæ in 3.Reg.17. *Iſrael, quando clauſum eſt cœlum annis tribus & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra, & ad nullam illarum miſſus eſt Helias, niſi in Sarepta Sidonis ad mulierem uiduam.*] Nō inquit hoc, quòd diuina faſtidioſis ciuibus beneficia ſubtraho, propheratum geſtis aduerſatur, quia ſicut fame quondam omnem terram premente, nemo eſt in Iudæa repertus Heliæ dignus hoſpitio, ſed exteræ gentis eſt uidua quæſita, quæ ob fidei gratiam à tanto propheta uiſitari deberet. Et ſicut multis ibidē leproſis Naa- 4.Reg.5. man tantum Syrus, quia deuotè quæſierat, ab Heliſæo propheta curari promeruit: ſic & uos non alia quàm inuidiæ perfidiæq; cauſa ſuperno munere priuabit. Quorum ſi facta prophetarum etiam allegoricè diſcuſſeris, inuenies profectò Dominum in patriæ ſuæ, à qua receptus non eſt, perfidia ſuperbiam notaſſe Iudæorum. Nomine uerò Capernaum, quæ ager conſolationis interpretatur, gentium prædicaſſe ſalutem, ubi maiora quotidie ſigna per apoſtolos apoſtolorumq; ſuceeſſores, non tam in corporum, quàm in animarum ſanatione patrantur. Igitur uidua ad quam Helias miſſus eſt, gentiū deſignat eccleſiam, quæ à ſuo diutius conditore deſerta, populum rectæ fidei neſcium, quaſi pauperem filium egena ſtipe nutriebat: id eſt, uerbo fructus ex parte docebat, donec adueniens ſermo propheticus, qui exiccato uellere Iſraëlis, utpote clauſa cœli ianua, fame periclitabatur in Iudæa, paſceretur ibi ſimul, & paſceret, & receptus uidelicet à credentibus, & reficiens ipſe credentes. Vnde bene hæc eadem uidua in Sarepta Sidonis dicitur eſſe morsta. Sidon quippe uenatio inutilis, Sarepta uerò incēdium uel anguſtia panis interpretatur: quia Rom.5. ubi abundauit peccatum, ſuperabundauit gratia. Vbi rebus ſuperuacuis acquirendis quaſi aucupandi cura impendebatur, ubi diræ ſitis incendium panisq; ſpiritalis antea fiebat anguſtia, ibi farina oleumq; ore prophetico benedicitur, id eſt, fructus & hilaritas charitatis, ſiue gratia corporis Dominici, & chariſmatis unctio indefectiuo uerbi cœleſtis munere fœcundatur. Cuius hactenus in uaſis oleum gaudij ſpiritalis & benedictionis farina non deficit, cæteris quæ non credunt gentibus, inopia panis diuini miſeris & uenatui deditis inutili. Nam & ipſa pulcherrimè myſticū ſibi prius quàm moreretur panē factura, duo ſe ligna colligere uelle teſtatur; non ſolo ligni nomine, ſed etiam nu-

mero

Digitized by Google

mero lignorum ſignum crucis exprimens, quo nobis eſt panis uitæ præparatus æternæ.

Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Heliſeo propheta, & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus.] 4.Reg.5. Quia nota eſt biſtoria, de myſterio neceſſe eſt paucis intimemus. Et Naaman ergo iſte Syrus, qui interpretatur decor, populum demonſtrat nationũ quondam perfidiæ ſcelerumq; lepra maculoſum, ſed per ſacramentum baptiſmatis ab omni mentis & corporis fœditate purgatum: qui captæ conſilio puellæ, hoc eſt, ſupernæ inſpirationis gratia, quam Iudæis conſeruare non ualentibus gentes rapuere, ſalutem ſperare commonitus ſepties lauari iubetur. Quia nimirum ſolum baptiſmi genus, quod ex ſpiritu ſancto regenerat, ſaluat. Vnde iure caro eius poſt lauacrum, uelut caro pueri parui, apparuiſſe memoratur: ſiue quia cunctos in Chriſto baptizatos, in unam parit gratia mater inſantiam, ſeu magis ille ſit intelligẽdus puer, de quo dictum eſt, Esaiæ.9 Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis: cuius corpori per baptiſmum tota credentium ſoboles adunatur. Et ut cuncta hic baptiſmi ſcires ſacramenta pręmonſtrata, in quo abrenunciare ſatanę, fidem confiteri præcipimur, negat ſe Naaman ultrà dijs alienis litaturum, ſoli per omnia Domino ſeruiturus. Partem quoque terræ ſanctæ ſecum tollere gaudet, quia baptizatos oportet Dominici quoque corporis participatione confirmari. Meritò igitur Naaman, cuius dum aqua corpus abluitur, fide pectus abluitur: id eſt, populus gentium Iudæis lepra contumaciæ ſqualentibus antefertur. Meritò uidua Sareptana, id eſt, eccleſia ligno crucis refici deſiderans Iudæis fame uerbi pereuntibus, pane ſacroſancti corporis, & uiuifici ſpiritus unctione recreatur. Probaturq; Dominus non ob ſuam impotentiam ciuibus, ſed ob eorum inuidentiam uirtutum dona negaſſe. Atq; hoc exemplo totam poſtremò gentẽ, non quia non amaretur, ſed quia ipſa ſe amari non amaret, ab eo derelictam doctoribus ſcilicet inde ob ſaluationem gentium toto orbe diſperſis. Sed quod Dominus uerbo de Iudæis, hoc ipſi de ſe Iudæi facto teſtantur. Nam ſequitur.

Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira hæc audientes, & ſurrexerunt & eiecerunt illum extra ciuitatem.] Sacrilegia quippe Iudæorum, quæ multo antè Dominus prænunciauerat, per prophetam dicens. Psal.34. Retribuebant multi mala pro bonis, in Euangelio docet eſſe completa. Nam cum ipſe per populos beneficia diffunderet, illi iniurias irrogabant. Nec mirum ſi perdiderũt ſalutem, qui eiecerunt de ſuis finibus Saluatorem. Moralis enim Dominus, & qui docuerit exemplo ſui Apoſtolos ſuos omnibus omnia fieri, nec uolentes repudiat, nec inuitos alligat, nec eijcientibus reluctatur, nec rogantibus deeſt. Sic Geraſenos alibi, Matth.8. Marc.5. Lucæ 8. cum uirtutes eius ſuſtinere non poſſent, quaſi infirmos & ingratos reliquit. Simul intellige non ex neceſsitate fuiſſe, ſed uoluntariam corporis paſsionem: nec captum à Iudęis, ſed à ſe oblatum. Etenim quando uult capitur, quando uult labitur, quando uult ſuſpenditur, quando uult non tenetur.

Et duxerunt, inquit, illum uſq; ad ſupercilium montis, ſupra quem ciuitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum. Ipſe autem tranſiens per medium illorum ibat.] O peior magiſtro diſcipulorum hæreditas. Diabolus uerbo Dominũ tentat, Iudæi facto: ille dicit, Mitte te; iſti adoriuntur ut mittant. Et quidem Dominus ſupercilium montis præcipitandus aſcenderat, ſed per medium illorum, mutata ſubitò uel obſtupefacta furentium mente, deſcendit, quos adhuc ſanare quàm perdere malebat, ut caſſata uidentes ſuæ cœpta nequitiæ, à poſcenda deinceps eius morte deſiſterent. Necdum enim uenerat bora paſsionis, quæ non quolibet ſabbato, ſed in paraſceue Paſchæ futura extiterat: necdum locum paſsionis, qui non in Nazareth, ſed Hieroſolymis hoſtiarum ſanguine figurabatur adierat. Sed nec hoc genus mortis, qui crucifigendus à ſeculo præconabatur elegerat. Non igitur à Nazareis præcipitari, non ab Hieroſolymitis lapidari, non inter pueros Bethleemitas ab Herode perimi, non alia uel alia uoluit morte conſummari. Quod enim tali morte regiæ poteſtatis iudicium, quo fideliũ frõs armaretur emineret? Sed ſolum crucis expectatum eſt uexillum, cuius figura & celerrimo dexteræ motu contra maligni hoſtis tentamenta depingi, & ipſa nihilominus figura monarchiæ ſingularis potuiſſet typus baberi, ut quomodo triumphum crucis exponens Apoſtolus ait, Phil.2. In nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium & terreſtrium & infernorum. Hoc eſt enim, quòd eiuſdem crucis cacumina ad cœlos tendunt, ima petunt inferos, cornua terram tegunt. Vide ergo clementiam Saluatoris, qui nec indignatione commotus, nec ſcelere offenſus, nec iniuria uiolatus Iudæam deſerit: quin etiam immemor iniuriæ, memor clementiæ, nunc docendo, nunc liberando, nunc ſanando in fide plebis corda demulcet.

FERIA TERTIA, POST OCVLI. Lucæ 17. Matth. 18.

IN illo tempore dixit Ieſus ad diſcipulos ſuos: Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi. Et ſi ſepties in die peccauerit in te, & ſepties in die conuerſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi. Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge nobis fidem. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

TAle quid & in Deuteronomio legimus, ne oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eũ ne babeas ſuper illo peccatũ. Deut.19. Quo igitur ordine ſcandala declinare & uæ perpetuũ uitare poſſumus inſinuat, ſi nos uidelicet ipſos, ne quẽ lædamus, attẽdimus, ſi peccantẽ zelo iuſtitię corripimus, ſi ex corde pœnitẽti miſericordiæ pietatiſq; uiſcera pãdimus. Vbi cautè intuendũ eſt, quia nõ paſsim peccãti dimittere, ſed

ſed pœnitentiam agenti dimittere iubemur, &
primò quidem peccãtem miſericorditer incre-
pare, ut ſit cui poſtmodum habeamus iuſte di-
mittere. Qui ergo fratrem uidẽs peccare tacue
rit, non minus Dominici præcepti tranſgreſſor
eſt, quàm is qui eidem pœnitenti ueniã dare no
luerit: quia qui dixit, Si pœnituerit, dimitte: prę
miſit, Si peccauerit, increpa. Itaq; uenia fratri
poſt increpationẽ largienda eſt: ſed illi utiq; qui
ſe pœnitendo ab errore conuertit, ne uel diffici
lis uenia, uel remiſſa ſit indulgentia.

Etſi ſepties in die peccauerit in te, & ſepties in die conuerſus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me: dimitte illi.] Septenario
numero nõ uenię dandę terminus ponitur, ſed
uel omnia peccata dimittenda, uel ſemper pœ-
nitenti dimittendũ pręcipitur. Solet enim ſępe
per ſeptem cuiuſcunq; rei aut temporis uniuer
ſitas indicari. unde quod in pſalmo canitur, Se-
Pſal. 118. pties in die laudem dixi tibi: nihil eſt aliud quã,
Pſal. 33. ſemper laus eius in ore meo. Nã & alibi Petro
Matth. 18. interroganti quoties peccanti in ſe fratri dimit
tat, an uſq; ſepties? reſpondit Dominus: Non di
co tibi uſq; ſepties, ſed uſq; ſeptuagies ſepties:
id eſt, quadringentis nonaginta uicibus, ut toti
es peccanti fratri dimitteret in die, quoties ille
peccare non poſſet. Peccanti igitur in te fratri,
ſi pœnitentiam egerit, dimittendi habes pote-
ſtatem, imò neceſsitatem, ut & tibi pœnitenti,
ac ueniam flagitanti pater qui eſt in cœlis, igno
ſcat. At ſi increpatus conuerti, & pœnitentiam
agere neglexerit, quid ſuper hoc ueritatis ſen-
tentia decernat, intuere: Si peccauerit in te fra-
ter tuus, uade, & corripe eũ, & cætera uſq; quò
Matth. 18. ait: Si autem & eccleſiam non audierit, ſit tibi
ſicut ethnicus & publicanus. Et meritò: quia
ſub nomine fidelis egit opera infideliũ. Aliter
ſane ueniam fratri petenti, aliter inimico perſe-
quẽti dare iubemur. Hinc uidelicet, ut accepta
remiſsione peccati, quo nobis inſontibus nocu
it, ſocia nobis charitate communicet: illi uerò,
ut cum nobis malum uult, & ſi poteſt, facit, nos
ſemper bonum uelimus, faciamusq; quod poſsi
mus. Neq; enim Dauid eundem ueniæ modum
perſequutoribus ſuis pœnitentiæ remedio pri-
2. Reg. 1. uatis, quamuis miſericorditer eos lugens pręſta
re potuit, quẽ fratribus ſalubri cõpunctione caſti
Geneſ. 50. gatis Ioſeph beneuolè cognoſcẽdus exhibuit.

FERIA QVARTA. MAR-
ci 7. Matthæi 15.

IN illo tempore conueniunt ad Ieſum phariſæi, & quidam de ſcribis uenientes ab Hieroſolymis. Et cum uidiſſent quoſdam ex diſcipulis eius communibus manibus, id eſt, non lotis, manducare panes, uituperauerunt. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

Matth. 11. O Quàm uera illa confeſsio Domini ad pa-
trem, Quia abſcondiſti hæc à ſapientibus
& prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Homi-
nes terræ Genazareth, qui minus docti uidebã
tur, nõ ſolùm ipſi ueniunt, ſed ſuos infirmos ad-
ducunt: imò geſtant ad Dominum, ut uel fim-
briam eius, quo ſaluari queant, mereantur con-
tingere. Ideoq; confeſtim merita cupitæ ſalutis
mercede potiuntur. At uerò phariſæi & ſcribæ,
qui doctores eſſe populi debuerant, non ad uer
bum audiendum, non ad quærẽdam medelam,
ſed ad mouendas ſolùm quæſtionum pugnas
ad Dominũ concurrunt, eosq; de non lotis cor-
poris manibus uituperãt, in quorum operibus,
quæ per manus ſiue per cætera corporis mem-
bra fiunt, nihil immundiciæ ſordidantis inueni
re ualebant, cum ſe magis ipſos culpare debue-
rint, qui lotas aqua manus habentes conſcien-
tiam liuore pollutam geſtabant. Phariſæi enim
& omnes Iudæi, niſi crebrò lauerint manus, nõ
manducant (tenentes traditionem ſeniorum)
& à foro niſi baptizentur, non comedunt. Su-
perſtitioſa eſt hominum traditio ſemel lotos ad
manducandum panem crebrius lauare, & à fo-
ro niſi baptizentur, non comedere. Sed neceſſa Ioan. 6.
ria eſt doctrina ueritatis, quę iubet eos qui cum
pane uitæ deſcendente de cœlo participare de-
ſiderant, crebrò eleemoſynarum, lachrymarũ,
aliorumq; iuſtitiæ fructuum lauamento ſua ope
ra purgare, ut caſto corde & corpore cœleſti-
bus ualeant communicare myſterijs. Neceſſa-
rium eſt inquinamenta, quæ ex temporalium
negociorum curis quiſq; contraxerit, ſubſequẽ
ti bonarum cogitationum & actuum permun-
det inſtantia, ſi internæ refectionis cupit epulis
perfrui. Sed phariſæi ſpiritalia prophetarũ uer-
ba carnaliter accipientes, quæ illi de cordis &
operis caſtigatione præcipiebant, dicentes: La-
uamini, mundi eſtote, & mundamini qui fertis Eſaiæ 1.
uaſa Domini, iſti de corpore ſolummodo lauan Eſaiæ 52.
do ſeruabãt. Fruſtra autem phariſæi, fruſtra om
nes Iudæi lauant manus, & à foro baptizantur,
quamdiu cõtemnunt fonte Saluatoris ablui. In
uanum baptiſmata ſeruant uaſorum, qui cor-
dium ſuorum & corporum eluere ſordes negli
gũt, cum certum ſit Moyſen & prophetas, qui
uaſa populi Dei uel aquis dilui, uel igne purga-
ri, uel oleo ſanctificari quacunq; ex cauſa iuſſe-
runt, non in hoc materialium rerum emunda-
tionem, ſed mentium potius & operum caſtiga
tionem ac ſanctimoniam, atq; animarum nobis
mandare ſalutem.

Et interrogabant eum phariſæi & ſcribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem?] Mira phariſæorum ſcri-
barumq; ſtultitia. Dei filium arguunt, quare ho
minum traditiones & pręcepta non ſeruet. Ma
nus autem, id eſt, opera, non corporis utique
manus, ſed animæ lauandæ ſunt, ut fiat in illis
uerbum Dei.

Et dicebat illis: Bene irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem ueſtram ſeruetis.] Falſam calumniam uera re
ſponſione confutat. Cum, inquit, uos propter
traditionem hominum pręcepta Domini negli
gatis, quare diſcipulos meos arguendos credi-
tis, quod ſeniorum iuſſa paruipendant, ut Dei Exod. 20.
ſcita cuſtodiant? Moyſes enim dixit, Honora Deut. 5.
patrem

Digitized by Google

Exod.21 patrem tuum & matrē tuam: & qui maledixe-
Leuit.20. rit patri aut matri, morte moriatur. Honor in
ſcripturis non tantum in ſalutationibus & offi
cijs deferendis, quantum in eleemoſyna ac mu
1.Tim.5. nerū collatione ſentitur. Honora, inquit Apo-
ſtolus, uiduas, quæ ueræ uiduæ ſunt. Hic honor
Ibidem. donum intelligitur. Et in alio loco: Presbyteri
duplici honore ſunt honorandi, maximè qui la
borāt in uerbo & doctrina Domini. Et per hoc
Deut.25. mandatum iubemur, boui trituranti os nō clau
1.Cor.9. dere, ut dignus ſit operarius mercede ſua. Vos
Lucæ 10. autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri
corban, quod eſt donum quodcunq; ex me tibi
Leuit.20 profuerit. Et ultra non dimittis eum quicquam
Deut.5. facere patri ſuo aut matri, & cætera. Præcepe-
rat Dominus uel imbecillitates, uel ætates, uel
penurias parentum conſiderans, ut filij honora
rent etiam in uitę neceſſarijs miniſtrandis parē
tes ſuos. Hanc prouidentiſsimā Dei legem uo-
lentes ſcribæ phariſæiq; ſubuertere, ut impieta-
tem ſub nomine pietatis inducerent, docuerūt
peſsimos filios, ut ſi quis ea, quæ parentibus of-
ferenda ſunt, Deo uouere uoluerit, qui uerus
eſt pater, oblatio Domini præponatur parentū
muneribus. Vel certè ipſi parentes, quæ Deo
conſecrata ſunt, ne ſacrilegij crimen incurre-
rent. Declinantes egeſtate conficiebant, atque
ita fiebat ut oblatio liberorum ſub occaſione
templi, & Dei in ſacerdotū lucra cederet. Hæc
peſsima phariſæorum conſuetudo de tali occa
ſione ueniebat, multos habentes obligatos ære
alieno, & nolentes ſibi creditum reddere, dele-
gabant ſacerdotibus, ut exacta pecunia mini-
ſterijs templi & eorū uſibus deſeruiret. Poteſt
autem & hunc breuiter habere ſenſum: Munus
quodcunq; ex me eſt, tibi proderit. Compelli-
tis, inquit, filios ut dicant parētibus ſuis, Quod
cunq; donum oblaturus eram Deo, in tuos con
ſumo cibos, tibiq; prodeſt o pater & mater, ut il
li timentes accipiant, quod Deo uidebant man
cipatum, inopem magis uellent uitam ducere,
quàm comedere de conſecratis.

Et aduocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes & intelligite. Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſsit eum coinquinare. Sed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.] Verbum communicat,
propriè ſcripturarū eſt, & publico ſermone te-
ritur. Populus Iudæorum partem Dei eſſe ſe ia-
ctans, communes cibos uocat, quibus omnes
Leuit.11. utuntur homines. Verbigratia: Suillam carnē,
Deut.14. lepores & iſtiuſmodi oſtreas, animantia quæ
ungulam non findunt, nec ruminant, nec ſqua
Act.10. moſa in piſcibus ſunt. Vnde & in actibus Apo
ſtolorum ſcriptū eſt: Quod Deus ſanctificauit,
tu ne commune dixeris. Commune ergo quod
cæteris hominibus patet, & quaſi nō eſt de par
te Dei, pro immundo appellatur. Nihil eſt, in-
quit, extra hominem introiens in eum, quod
poſsit eū coinquinare. Sed quæ de homine pro
cedunt, illa ſunt quæ coinquinant hominem.
1.Cor.8. Opponat prudens lector, & dicat: Si quod in-
trat in os non coinquinat hominem, quare ido-
1.Cor.10. lothytis nō ueſcimur? Et Apoſtolus ſcribit: Nō

poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæ
moniorum. Sciendum ergo quòd ipſa quidem
cibaria, ut Dei creatura, per ſe munda ſint, ſed
idolorū ac dęmonū inuocatio ea facit immūda.

Et cum introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic & uos imprudentes eſtis?]
Quod apertè dictum fuerat & patebat auditu,
Apoſtoli per parabolam dictum putant, & in
re manifeſta myſticam quærunt intelligētiam,
corripiunturq; à Domino, quare parabolicè di
ctū putant, quod perſpicuè locutus eſt. Ex quo
animaduertimus uitioſum eſſe auditorem, qui
obſcurè manifeſta, aut manifeſtè dicta obſcurè
uelit intelligere. Nō intelligitis, quia omne ex-
trinſecus introiens in hominem, non poteſt eū
communicare, quia nòn intrat in cor eius, ſed
in uentrē & in ſeceſſum emittitur purgans om-
nes eſcas? Omnium Euangeliorum loca apud
hæreticos & peruerſos plena ſunt ſcandalis. Et
ex hac ſententiola quidam calumniātur, quòd
Dominus phyſicæ diſputationis ignarus, putet
omnes cibos in uentrem ire & in ſeceſſu dige-
ri, cum ſtatim infuſæ eſcæ per artus & uenas, ac
medullas neruosq; fundātur. Vnde & multos
qui uitio ſtomachi perpetem ſuſtineant uomi-
ſum, poſt cœnas & prandia ſtatim euomere,
quod ingeſſerint, & tamen corpulentos eſſe,
quia ad primum tactum liquidior cibus & po-
tus per membra fundatur. Sed iſtiuſmodi ho-
mines, dum uolunt alterius imperitiam repre-
hendere, oſtendunt ſuā. Quamuis enim tenuiſ-
ſimus humor & liquens eſca, cum in uenis artu
bus cōcocta fuerit & digeſta, per occultos mea
tus corporis, quos Græci πόρους uocant, ad infe-
riora delabitur, & in ſeceſſum uadit. Dicebat au
tem, Quoniā quæ de homine exeunt, illa com-
municant hominem. Ab intus enim de corde
hominum cogitationes malæ procedunt, adul
teria, fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ
& cætera. De corde, inquit, exeunt cogitatio-
nes malæ. Ergo animæ principale nō iuxta Pla
tonem in cerebro, ſed iuxta Chriſtum in corde
eſt. Et arguendi ex hac ſententia, qui cogitatio
nes à diabolo immitti putāt, & non ex propria
naſci uoluntate: diabolus adiutor eſſe & incen-
tor malarum cogitationum poteſt, autor non
poteſt. Sin autem ſemper in inſidijs poſitus, le-
uem cogitationum noſtrarum ſcintillam ſuis
fomitibus inflammàrit, non debemus opinari
eum cordis quoque occulta rimari, ſed ex cor-
poris habitu & geſtibus æſtimare, quid uerſe-
mus intrinſecus. Verbi gratia: Si pulchram mu
lierem nos crebrò uiderit reſpicere, intelligit
cor amoris iaculo uulneratum.

FERIA QVINTA. LV-
CAE IIII.

IN illo tempore ſurgens Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis. Et reliqua.

Homiliam Bedæ require ſabbato poſt
Pentecoſtes.

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ, ſiue Lætare. Ioan. 6. Lucæ 9. Marc. 6. Matt. 19.

IN illo tempore abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis. Et ſequebatur eum multitudo magna, quia uiderant ſigna quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVi ſigna & miracula Domini ac Saluatoris rectè cum legunt uel audiunt accipiũt, non tam in his quid foris ſtupeant attendunt, quàm quid horum exẽplo intus agere, quid in his myſticum perpendere debeãt inſpiciũt. Ecce enim propinquante paſcha, die feſto Iudæorum, ſequẽtem ſe multitudinem Dominus uerbo ſalutis pariter & ope curationis erigebat. Nam ſicut alius Euangeliſta ſcribit, loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebãt ſanabat, eademq́; doctrina & ſanatione cõpleta, paucis de cibarijs abundãtiſsimè refecit. (*Lucæ 9.*) Et nos ergo, fratres chariſsimi, huius exemplo facti propinquante paſcha die feſto noſtræ redemptionis, adiuncta frarrum caterua Dominum toto corde ſequamur, quoq́; actionum itinere ingreſſus ſit diligentiſsimè cõtemplemur, ut ueſtigia eius ſequi mereamur. (*1. Ioan. 2.*) Qui enim dicit, ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit & ipſe ambulare. Quicquid in nobis imperitiæ nocentis ineſſe deprehenderimus, crebra uerbi illius auditione tergamus: & quicquid uitij tentantis morbi, uidelicet ſpiritalis, nos interius uaſtare ſenſerimus, ſolitæ pietatis illius munere poſtulemus emundari. Sed & ſi ei unitos nos cœleſtis uitæ dulcedine conſpexerimus, eius grariã flagitemus: ut neceſſariæ nos compunctionis & cæterarum uirturum ſpiritalium donis ſatiare dignetur, quatenus tempore ſacroſanctæ reſurrectionis illius interius exteriusq́; decenter ornati ſacramenta noſtræ ſalutis puro corpore ſimul & corde ſumamus. Verum quia breuiter iſta prælibauimus, libet diligentius totam ſacræ ſeriem lectionis intueri, & quicquid in ea myſticum indagare ualemus, ueſtræ pandere charitati.

Abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis.] Primò dicendum iuxta hiſtoriam, quia mare Galilææ, quod multis pro diuerſitate circumiacentium regionum uocabulis diſtinguitur, illis tãtum in locis Tiberiadis uocatur, ubi Tiberiadem ciuitatem aquis, ut aiunt, calidis ſalubrem ab occidente præmonſtrat. Siquidem interfluẽte Iordane, duodeuiginti paſſuum milibus in longum, & quinq; extenditur in latum. Myſticè autem mare turbida ac tumentia huius ſeculi uolumina ſignificat, in quibus praui quilibet iniuſtè delectati, quaſi profundis deditì piſces mentem ad ſuperna gaudia non intendũt. Vnde bene idem mare Galilææ, id eſt, rota cognominatur: quia nimirũ labor labentis ſeculi quaſi in uertiginem corda mittit, quæ ad perennis uitæ deſideria erigi non permittit. De quibus Pſalmiſta, In circuitu, inquit, impij ambulant. (*Pſal. 11.*) Sed abeuntem trans mare Galilææ Ieſum multitudo maxima ſequebatur, quæ doctrinæ ſanationis & refectionis ab eo cœleſtis ſumma munera perciperet, quia priuſquam Dominus in carne appareret, ſola illum gens Iudæa ſequebatur credẽdo: poſtquam uerò per incarnationis ſuæ diſpenſationem fluctus uitæ corruptibilis adijt, calcauit & tranſijt, maxima mox eum multitudo credentium ſecuta eſt nationum, ſpiritaliter inſtrui, ſanari ac ſatiari deſiderans, & cum Pſalmiſta deprecans, Domine ad te confugi, doce me facere uoluntatem tuam. (*Pſal. 142.*) Et miſerere mei Domine, quoniã infirmus ſum: ſana me Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. (*Pſal. 6.*) Et iterum de percipiendis ab eo uitæ perpetuæ alimentis confiſa, Dominus inquit, paſcit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. (*Pſal. 22.*) Quòd autem ſubiens in montem Ieſus ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis, ſed ueniente ad eum multitudine deſcẽdit, ſed hanc in ſuperioribus refecit, quam inferioribus paulo antè curauerat, nequaquam fruſtra factum credamus, ſed ad ſignificandum myſticè: quia doctrinam & chariſmata ſua Dominus iuxta percipientiũ capacitatem diſtribuit, infirmis quidem adhuc mentibus ac paruulis ſpiritu ſimpliciora credens ſacramẽta, celſioribus autem quibuſq; & perfectioribus ſenſu ſecretiora ſuæ maieſtatis arcana referans, arctiora deuotæ conuerſationis itinera ſuggerens, & altiora pręmiorum cœleſtium dona promittens. Deniq; cuidam ſciſcitanti, quid faciens uitam æternam poſsideret, quaſi inferius adhuc poſito communia ſuæ dona largitatis impendit dicens: Non occides, nõ mœchaberis, non furtum facies, non falſum teſtimonium dices, honora patrem tuum & matrem. (*Matth. 19. Marc. 10. Lucæ 18.*) Cui poſtmodum maiora ſequenti, & uelut ad montem uirtutum aſcendere cupiẽti, Si uis, inquit, perfectus eſſe, uade, uende omnia quę habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & ueni ſequere me. Cuius diſcretionem moderaminis non ſolùm per ſe Dominus in carne docẽs exhibuit, uerum nunc quoque per uerbi ſui miniſtros exhibere nõ ceſſat. Vnde de eiſdẽ ſub unius boni ſerui perſona teſtatur, quia dare debeant conſeruis in tempore tritici menſuram, id eſt, pro captu audienrium opportunè & menſuratè uerbi dapes ſuggerere. (*Matth. 24.*) Quod uerò appropinquante Paſcha Dominus turbas docet, ſanat & reficit, poſſumus ita myſticè interpretari, quia Paſcha tranſitus dicitur, & quoſcunq; Dominus interna munerum ſuorum ſuauitate recuperat, ad ſalubrem profectò tranſitum præparat, ut carnis uidelicet cõcupiſcentias mentis ſublimitate tranſcendãt, infirma mundi deſideria proſpera pariter & aduerſa cœleſti ſpe & amore conculcent: etſi necdum anima uel carne ad ſuperna ualeant pertingere, quia hoc nimirum in futuro promittitur, quicquid tamen carnales quaſi altum amplecti conſpiciunt, comparatione æternorum

quaſi

quaſi nihilum deſpiciāt: iuxta exemplum illius *Pſal. 36.* qui uidens impium ſuperexaltatum & eleuatum ſuper cedros Libani, tranſijt temporalia contemplando, & quaſi non eſſe uidebat, quem citò tollendum præuidebat. Quod ſubleuaſſe oculos Ieſus, & uenientem ad ſe multitudinem uidiſſe perhibetur, diuinæ pietatis indiciū eſt: quia uidelicet cunctis ad ſe uenire quęrentibus gratia miſericordiæ cœleſtis occurrere conſueuit. Et ne quęrendo errare poſsint, lucem ſui ſpiritus aperire currentibus ſolitus eſt. Nā quòd oculi Ieſu dona ſpiritus eius myſticè deſignent, teſtatur in Apocalypſi Ioannes, qui figuratè loquens de illo, *Apoc. 5.* Et uidi, inquit, agnum ſtantē tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem, quæ ſunt ſeptē ſpiritus Dei miſsi in omnem terram. Quod tentans Philippum Dominus, Vnde, inquit, ememus panes ut mãducent hi, prouida utiq; diſpenſatione facit, nō ut ipſe quæ nō nouerat diſcat, ſed ut Philippus tarditatem ſuæ fidei, quam in magiſtro ſciente ipſe neſciebat, tentatus agnoſcat, & miraculo facto caſtiget. Neque enim dubitare debuerat *Pſal. 103.* præſente rerum creatore, qui educit panem de terra, & uino lætificat cor hominis, paucorum denariorum panes ſufficere turbarum milibus non paucis, ut unuſquiſque ſufficienter acciperet, & iam ſaturatus abiret. Quinque autem panes, quibus multitudinē populi ſaturauit, quinque ſunt libri Moyſi, quibus ſpiritali intellectu patefactis, & abundantiore iam ſenſu multiplicatis auditorum fidelium quotidie corda reficit. Qui bene bordeacei fuiſſe referuntur, propter nimirum auſteriora legis edicta, & tegumenta literæ groſsioris, quæ interiorem ſpiritalis ſenſus quaſi medullam celabāt. Duo autem piſces quos addidit, pſalmiſtarum nō inconuenienter & prophetarum ſcripta ſignificāt, quorum unum canendo, alterum colloquendo ſuis auditoribus futura Chriſti & eccleſiæ ſacramēta narrabant. Et bene per aquatilia animantia figurantur illius æui præcones, in quo populus fidelium ſine aquis baptiſmi uiuere nullatenus poſſet. Puer qui quinque panes & duos piſces habuit, nec tamen eos eſurientibus turbis diſtribuit, ſed Domino diſtribuendos obtulit, populus eſt Iudæorum literali ſenſu puerilis, qui ſcripturarum dicta clauſa ſecum tenuit, quæ tamen Dominus in carne apparens accepit, & quid intus haberent utilitatis ac dulcedinis oſtendit, & quàm multiplici ſpiritus gratia, quæ pauca ac deſpecta uidebantur, exuberarent parefecit, & hæc per Apoſtolos ſuos Apoſtolorumq; ſucceſſores cunctis nationibus miniſtranda porrexit. *Matth. 15. Lucæ 9. Marc. 6.* Vnde bene alij ferunt Euangeliſtæ, quia panes & piſces Dominus diſcipulis, diſcipuli autem miniſtrauerunt turbis. Cum enim miniſterium humanæ ſalutis initium cœpiſſet enarrari per Dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmatum eſt. Quinq; ſiquidem panes & duos piſces fregit & diſtribuit diſcipulis ſuis, quādo aperuit illis ſenſum, ut intelligerent omnia, *Lucæ 24.* quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi & prophetis & pſalmis de ipſo. Diſcipuli appoſuerunt turbis, quando profecti prædicauerūt ubiq;, Domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. *Marc. 16.* Fœnum in quo diſcumbens turba reficitur, concupiſcētia carnis intelligitur, quā calcare & premere debet omnis, qui ſpiritalibus alimentis ſatiari deſiderat. Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. *Eſaiæ 40.* Diſcumbat ergo ſuper fœnum & florem fœni cōterat, id eſt, caſtiget corpus ſuum, & ſeruituti ſubijciat, *1. Cor. 9.* uoluptates carnis edomet, luxuriæ fluxa reſtringat quiſquis panis uiui cupit ſuauitate refici: quiſquis ſupernæ gratiæ dapibus renouari amat, ne infima uetuſtate deficiat, caueat. Quinq; milia uiri qui manducauerunt perfectionem eorum qui uerbo uitæ reficiuntur, inſinuant. Virorum quippe nomine ſolent in ſcripturis perfectiores quiq; figurari, quos fœminea mollicies nulla corrumpit, quales cupit eos eſſe, quibus dicit Apoſtolus, *1. Cor. 16.* Vigilate, ſtate in fide, uiriliter agite & conſortamini. Millenarius autem numerus, ultra quē nulla noſtra computatio ſuccreſcit, plenitudinem rerum de quibus agitur, indicare conſueuit: quinario uerò numero quinq; notiſsimi corporis noſtri ſenſus exprimūtur, uiſus uidelicet, auditus, olfactus, guſtus & tactus. *Tit. 2.* In quibus ſingulis quicunq; uiriliter agere & confortari ſatagunt, ſobriè & piè & iuſtè uiuendo, ut cœleſtis ſapientiæ mereantur dulcedine recreari, hi nimirum quinq; milibus uirorū, quos Dominus myſticis dapibus ſatiauit, figurantur. Nec prætereundum quod refecturus multitudinem gratias egit. Egit quippe gratias, ut & nos doceret de perceptis cœlitus muneribus gratias ſemper agere, & ipſe quantum de noſtris profectibus gratuletur, & de noſtra ſpiritali refectione gaudeat intimaret. Vultis enim noſſe, fratres, quantum noſtræ congaudeat ſaluti? *Lucæ 10.* Narrat Euangeliſta Lucas dediſſe eum diſcipulis poteſtatem calcādi ſupra omnem uirtutē inimici, eorumq; nomina ſcripta indicaſſe in cœlis, & ſtatim infert, In ipſa hora exultauit in ſpiritu ſancto, & dixit: *Ibidem & Matth. 11.* Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudētibus, & reuelaſti ea paruulis. Claret ergo quia ſaluti ac uitæ fidelium congratuletur, qui patrē gratias agendo collaudat, quòd ea quæ ſuperbientibus abſcondit, humilibus ſpiritu ſecreta reuelauerit. Quod autem ſaturata multitudine iuſsit diſcipulos colligere, quæ ſuperauerāt fragmentorum ne perirent, hoc ſignat profectò, quia pleraq; ſunt arcana diuinorum eloquiorū, quæ uulgi ſenſus non capit: nōnulla quæ per ſe quidem minus docti aſſequi nequeūt, ſed à doctoribus expoſita mox intelligere queunt. Hęc ergo neceſſe eſt, ut qui ualent diligentius ſcrutando colligant, & ad eruditionem minorū ſuorum dicto uel ſcripto faciant peruenire: ne alimenta uerbi illorum deſidia pereāt, plebibusq; tollantur, qui hęc Domino donante interpretādo colligere norunt. Collegerunt, inquit, & impleuerunt duodecim cophinos fragmētorum.

Quia duodenario numero ſolet perfectiõis cuiuslibet ſumma figurari, recte per duodecim cophinos fragmentorum plenos omnis ſpiritaliũ doctorum chorus exprimitur, qui obſcura ſcripturarum, quæ per ſe turbæ nequeunt & meditando colligere, & meditata & mandata literis ſuo pariter & turbarum uſui conſeruare iubẽtur. Hoc ipſi facere Apoſtoli & Euangeliſtæ, nõ pauca legis & propherarum dicta myſtica ſuis interpretatione addita inſerẽdo opuſculis. Hoc ſequaces eorum eccleſiæ toto orbe magiſtri, etiam integros nonnulli utriuſq; teſtamenri libros diligentiori explanatione diſcutiẽdo: qui quamuis hominibus deſpecti, cœleſtis tamen gratiæ ſunt pane fœcundi. Nam ſeruilia cophinis ſolent opera fieri. Vnde de populo, qui in luto quondam ac lateribus ſeruiebãt in Aegypto, *Pſal. 80.* dicit pſalmiſta: Manus eius in cophino ſeruierunt. Illi ergo homines cum uidiſſent, quod fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt uere propheta, qui uenturus eſt in mundum. Recte quidem dicebant Dominum prophetam magnum magnæ ſalutis pr.econem iam mũdo futurum. *Lucæ 13.* Nam & ipſe prophetã ſe uocare dignatur ubi ait: quia nõ capit perire prophetam extra Hieruſalem. Sed necdum plena fide proficiebant, qui hunc etiam Deum dicere neſciebant. Ergo illi uidentes ſignum, quod fecerat Ieſus dicebant: Quia hic eſt uere prophera, qui uenturus eſt in mundum. Nos certiori cognitione ueritatis & fidei uidentes mundum, quem fecit Ieſus, *1. Tim. 2.* & ſigna quibus illum repleuit, dicamus: Quia *Ioan. 1.* hic eſt uere mediator Dei & hominum, qui implet mundum diuinitate, & mundus per ipſum factus eſt, qui in propria uenit genus humanũ *Math. 18.* quærere & ſaluare, quod perierat, ac recreare *Matthæi ulti.* mundum, quem fecerat, qui cum ſuis fidelibus *Pſal. 61.* per præſentiam diuinitatis eſt in mundo omni*Apoc. 22.*bus diebus uſq; ad cõſummationem ſeculi, qui *Rom. 2.* in conſummatione ſeculi per bumanitatem uẽturus eſt in mundum, ut reddat ſingulis ſecundum opera eorum: impios quidem & peccatores æternum proijciens in ignem, iuſtos autem in uitam introducens æternam, in qua uiuit & regnat cũ patre in unitate ſpiritus ſancti Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA PALMARVM. MATTH. 21. Marc. 11. Lucæ 19. Ioan. 12.

IN illo tempore cum appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis, & ueniſſet Bethphage ad mõtem Oliueti, tunc miſit duos de diſcipulis ſuis dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra uos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam & pullum cum ea, ſoluite & adducite mihi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

1. Tim. 2. MEdiator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, qui pro humani generis ſalute paſſurus de cœlo deſcenderat ad terras, appropinquante hora paſsionis appropinquare uoluit loco paſsionis, ut etiã per hoc clareſceret, quia non inuitus, ſed ſponte pateretur. In aſino uenite, & à turbis rex appellari & laudari uoluit, ut etiã per hoc eruditus quiſq; cognoſceret ipſum eſſe Chriſtum, quem ſic illò uenturum prophetia olim præmiſſa ſignauerat. Ante quinq; dies paſchæ uenire uoluit, ſicut ex Ioannis Euange*Ioan. 12.*lio didicimus, ut etiam per hoc oſtenderet ſe eſſe agnum immaculatum, qui peccata tolleret *Ioan. 1.* mundi. Agnus quippe paſchalis cuius immolatione populus Iſrael eſt ab Aegyptia ſeruitute *Exodi 12.* liberatus, ante quinq; dies paſchæ, id eſt, quarta decima luna ad ueſperam iuſſus eſt immolari: ſignificans eum qui nos ſuo ſanguine redempturus ante quinq; dies paſchæ, id eſt, hodierno die magno præcedentium ſequentiumq; populorũ gaudio ad laudationem deductus, uenit in templum Dei, & erat quotidie docẽs in eo. Quinta demũ peracta die, ubi ueteris paſchę ſacramenta hactenus obſeruata conſummauit, ad noui deinceps obſeruanda diſcipulis ſacramenta cõtradidit, egreſſus in montem Oliueti, tentus eſt à Iudæis, & mane crucifixus, ipſa nos die à dæmoniaca dominatione redemit, qua antiquus ille Hebræorũ populus per immolationẽ agni iugum Aegyptiæ ſeruitutis abiecit. Ergo Dominus inſtar agni paſchalis ante quinque dies, quàm pati inciperet, locum paſsionis adijt, ut ſe inſinuaret eſſe illum, de quo prædixit Eſaias: Sicut ouis ad occiſionẽ ducetur, & quaſi agnus *Eſaiæ 53.* coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. Et paulò ſuperius: Ipſe autem uulneratus eſt, propter iniquitates noſtras, & liuore *Ibidem* eius ſanati ſumus. Sed inuidorum corda principum in cunctis, quę prouidè geſsit, eum potius perſequi, quàm in eum credere maluerunt, & multum miſeri uitæ autorem morti potius date, quàm per eum ipſi iuſtificari ſtudebant. Verùm nos perfidorum cęcitate declinata eorum magis exempla, qui fideliter Dominum laudauere, ſequamur, & iter eius myſticum myſtica, ut decet interpretatione ſcrutemur. Aſina & pullus, quibus ſedens Dominus Hieroſolymã uenit, utriuſq; populi, Iudæi uidelicet & gentilis, ſimplicia corda deſignant, quibus ille præſidens quæq; à noxia libertate ſuo frenans imperio ad uiſionem ſupernæ pacis perducit. Hieroſolyma etenim uiſio pacis interpretatur. Et bene cum ad montem Oliueti ueniſſet Dominus, diſcipulos qui hæc animalia adducerent, miſit: quia non noſtris ad eum meritis, ſed ſola ipſius gratia largiente peruenimus Ioanne atteſtãte *1. Ioan. 4.* qui ait: Et in hoc charitas eſt, non quaſi nos dileximus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos. Mons nanq; Oliueti celſitudinẽ Dominicæ dilectionis, qua nos miſericorditer illuſtrare ac ſaluare dignatus eſt, inſinuat: non ſolum quia olei natura lucis miniſtra eſt, & laborum dolorumq; ſolamen, uerumetiam quia cũctis quibus immiſcetur, ſolet excellere liquoribus. Et Apo*1. Corinth. 12.*ſtolus de charitate locuturus, Adhuc, inqt, excellentiorem uobis uiam demonſtro. Ad montem igitur Oliueti ueniens Dominus, aſinos ſibi qui-

bi quibus Hieroſolymam petat, præcepit exhiberi, figuratè ſignificans hoc, quod alibi dicit aperte, Ioan.3. Quia ſic Deus dilexit mũdum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat uitam æternam. Duos ad exhibenda ſibi iumenta miſit diſcipulos, ut ſignificaret in utrunq; populum, circunciſionis uidelicet & præputiȷ, prędicatores eſſe deſtinandos. Vel certè duos miſit, ut eoſdem prædicatores doctrina ſimul & operatione perfectos eſſe moneret: ne uel erroris uerba indocti ueritati miſcerent, uel ea quæ rectè docuiſſent, peruerſe uiuendo negarent.

Inuenietis, inquit, aſinam alligatam & pullum cum ea, ſoluite & adducite mihi.] Ioan.12. Marc.11. Luce 19. Pullum quoq; alligatum fuiſſe aliȷ Euangeliſtæ teſtãtur. Vterq; enim populus funibus peccatorum erat circumplexus, & ſolutione diuina opus habebat. Proverb.5. Iſte lege quã acceperat malè utendo, Pſal.118. ille nunquam accipiẽdo peccauerat. Rom.3. Vnde bene dicit Apoſtolus, Quia non eſt diſtinctio: omnes enim peccauerunt & egent gloria Dei, iuſtificati per gratiam ipſius gratis. Et pulchrè aliȷ tres Euangeliſtæ, qui gentibus ſcripſerũt, pullum ſolummodo Domino adductum memorant. Matthæus autem Euangeliſta, qui ex Hebræis & Hebręo ſermone ſcripſit Euangelium, etiam aſinę facit mentionem, prouida utraq; diſpenſatione, ut quorum ſalutem ſcribendo quæſierunt, hos ſaluandos à Domino myſticè docerent eſſe figuratos.

Et ſi quis uobis, inquit, aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos.] Et doctoribus præcipitur, ut ſi quid eis obſtiterit aduerſitatis, ſi quis prohibuerit peccarores à laqueis diaboli ſolui, & per confeſsionem fidei Domino adduci, non ramen prędicandum deſiſtant, ſed eõſtanter inſinuent, quia Dominus ad ædificandã eccleſiam talibus opus habet. Quamuis enim ſæuus ſit perſecutor & immanis, non poteſt eorum obſiſtere ſaluationi, 2.Tim.2. quos nouit Dominus, quia ſunt eius quos ad uitã præordinauit æternam. Adhibetur autem huic facto prophetæ teſtimonium, ut appareat Dominum quidẽ in omnibus, quæ de ipſo erant ſcripta compleſſe, ſed inuidia cæcatos ſcribas & phariſæos ea, quæ ipſi legebant, intelligere nequiuiſſe.

Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus uenit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis.] Eſaie 62. Zach.9. Filia Sion eccleſia eſt fidelium, pertinens ad ſupernam Hieruſalem, Galat.4. quæ eſt mater omnium noſtrum, cuius portio tunc non minima erat in populo Iſrael regem habens manſuetum: quia non terrena immitibus, ſed manſuetis cœleſtia regna dare Matth.11. conſueuit dicens: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus ueſtris. Pſal.36. De quibus pſalmiſta: Manſueti, inquit, poſsidebunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Rex uerò manſuetus manſuetis, id eſt, humilibus corde terram pacis tribuit, quos in terra belli & tribulationum quondam rex impius, id eſt, diabolus, ſuperbiæ uulnere ſtrauit. Sedens, inquit, ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis, Eſaie 66. quia requieſcit in corde humilium & quietorum & trementium uerba eius, ſiue eorum qui in ſynagoga iugum legis trahere nouerunt: ſeu illorum qui gentili diu libertate effrenes, eiuſdem ſynagogæ inſtantia ad fidei & ueritatis ſunt gratiam conuerſi.

Adducentes autem aſinam & pullum diſcipuli, impoſuerunt ſuper eos ueſtimenta ſua, & Dominum deſuper ſedere fecerũt.] Veſtimenta diſcipulorum opera ſunt iuſtitiæ, Pſal.131. Pſalmiſta teſte qui ait: Sacerdotes tui induantur iuſtitia. Aſinos quos nudos inueniunt diſcipuli, ſuis ſternunt ueſtimentis, & ita deſuper Dominum imponunt, cum prędicatores ſancti quoslibet à ſanctitatis habitu uacuos inueniũt, hoſq; uirtutum ſuarum exemplis ad ſuſcipiendam fidem & dilectionem ſui conditoris imbuunt. Non enim nudam Dominus aſinam, nõ nudum uoluit aſcendere pullum, quia ſiue Iudęus ſiue gentilis, niſi ſanctorum fuerit dictis ornatus & actis, non poteſt Dominum habere rectorem, ſed regnat potius peccatum in mortali eius corpore ad obediendum concupiſcentiȷs eius. Rom.6.

Plurima autem turba ſtrauerunt ueſtimenta ſua in uia.] Plurima hæc turba innumerabilem martyrum deſignat exercitum, qui corpora ſua, animarũ uidelicet tegumenta, pro Domino dabant, quo ſequentibus electis planiorem rectè uiuendi callem facerent: ne qui uidelicet dubitarẽt ibi pedem bonæ actionis ponere in pace, ubi non paucos uiderent in bello præceſsiſſe martyriȷ.

Aliȷ autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in uia.] Rami arborum, dicta ſunt patrum præcedentium exempla. Et quiſquis in exemplum rectè credẽdi ſiue operandi quid prophetæ, quid Apoſtoli, quid cæteri ſancti dixerunt ſeu fecerunt, pandit ramos, profectò de arboribus cædit, quibus iter aſini Dominum portantis complanet: quia ſententias de ſanctorum libris excerpit, per quas ſimplicium Chriſti corda ne in uia ueritatis errent, ædificet.

Turbæ autem, quæ præcedebant & quæ ſequebantur, clamabant dicentes: Hos anna filio Dauid.] Vna eademq; confeſsionis & laudationis uoce Dominũ, qui præcedunt & qui ſequuntur exaltant: quia una nimirum fides eſt eorum, qui ante incarnationem Dominicam, & qui poſtea probati, quamuis ſacramenta habuerint pro temporum ratione diſparia, Petro atteſtante qui ait: Sed per gratiã Domini Ieſu credimus ſaluari, quemadmodũ Act.15. & illi. Quod autem aiũt, Hos anna filio Dauid, hoc eſt, quod in pſalmo legitur: Pſal.3. Domini eſt ſalus, & ſuper populum tuũ benedictio tua, hoc eſt, quod in magnæ deuotione laudis in Apocalypſi ſanctorum chorus reſonat: Apoc.7. Salus Deo noſtro, qui ſedit ſuper thronum, & agno.

Benedictus qui uenit in nomine Domini.] In nomine Domini, in nomine Dei patris ſignificat, quod ipſe alibi Iudæis non credentibus dicit: Ioan.5. Ego ueni in nomine patris mei, & non recepiſtis me; alius ueniet in nomine ſuo, illũ recipietis. Venit enim Chriſtus in nomine Dei patris, quia in omnibus quæ geſsit & dixit, patrem glorificare & glorificandum hominibus prędicare cu

rauit. Veniet Antichriſtus in nomine ſuo, qui cum ſit homo omnium nequiſſimus & diabolo comite plenus, non dedignabitur ſe filium 2.Tim.2. Dei cognominari: aduerſatur enim & extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Aſſumūt autem uerſiculum laudis turbę de pſalmo centeſimodecimo ſeptimo, quem de Domino cantatum nemo qui dubitet. Vnde pulchrè de ipſo in eodem pſalmo præmittitur: Lapidem quem reprobauerunt ædificātes, hic factus eſt in caput anguli: quia uidelicet Chriſtus, quem reprobauerunt Iudæi ædificantes ſuarum decreta traditionum, factus eſt in munimentum utriuſq; populi credentis, Iudæi ſcilicet & gentilis. Quod enim in pſalmo lapis angularis uocatur Chriſtus, hoc eſt utique quod in Euangelio præcedentium ſequentiumq; collaudatur uoce turbarum. Quod autem in eiſdē laudis proſequutione ſubiungitur, Hos anna, id eſt, ſalus ſiue ſaluifica in altiſsimis, perſpicuè docet aduentum Domini in carne, non ſolum humani generis in terra, ſed & angelorum in cœlis eſſe ſalutem: quia dum nos redempti ad ſuperna perducimur, eorum profectò numerus, qui ſatana cadente erat minoratus, impletur. Epheſ.1. Hic enim Paulus ait, inſtaurari omnia in Chriſto, quæ in cœlis & quæ in terra ſunt in ipſo. Rectè igitur, Hos anna in altiſsimis in eius laudem canitur, cuius tota incarnationis diſpēſatio pro implenda gloria patriæ cœleſtis aderat. Proinde neceſſe eſt, fratres mei, ut ad promiſſam nobis patriam tota mentis deuotione tendamus ſemper recordantes, quia etſi anguſta eſt uia qua ingredimur, beata eſt manſio ad quam feſtinamus. Felicius quippe eſt per aſperum iter ad regnum, quàm per amœnum planum ꝗ ad ſupplicium duci. Felicius eſt continentia carnis temporali gaudium perenne mereri, quàm pro laſciuia parui temporis æternā luere uindictam. Ecce ieiunium quadrageſimale Domino auxiliante iam plurima ex parte cōpleuimus, teſtis eſt unicuique conſcientia ſua: quia quanto diſtrictius ſe ſanctis his diebus Domino mancipaſſe meminit, tanto amplius gaudens ſanctum Dominicæ reſurrectionis tempus expectat. At ſi quem fortè adhuc conſcientia minus perfectè caſtigata accuſat, nulli dubium quin pauidus ac tremens tantæ ſolennitatis præſtolatur aduentum. Nec tamen hic talis de ſalute diffidat, ne aliqua ſuorum numeroſitate uel enormitate ſcelerum confuſus, barathrum deſperatione incidat, iuxta illud Salomonis, Prouerb.18 Impius cum uenerit in profundum malorum, contemnit: ſed ſolicitè perpendat, quia ſi tempus annuæ feſtiuitatis, qua de autoris noſtri reſurrectione lætamur, tanto uel gaudio caſtus uel impurus metu & confuſione afficitur, multo magis in tempore diſtricti examinis, quādo generalis omnium reſurrectio celebratur, & iam audita iudicis ſententia, hos conſcientia munda excuſans lætificat, illos noxia accuſans in perpetuum damnat. Quicunque ergo, fratres dilectiſsimi, continentiæ armis accincti ab initio iam quadrageſimæ cum tentatore ſuperbo certare cœperunt, uideant cautè ne cœpta deſerant, priuſquam hoſte proſtrato miniſterijs donentur angelicis. Qui uerò hactenus armaturam uirtutum non induit, uel hodie incipiat, hodie cum turbis illis fidelibus fidei opera aſſumat, imploret pietatem eius, qui in nomine patris adueniens benedictionem mundo attulit, & Hos anna in altiſsimis proclamans, ſaluari ſe ſuperna in patria flagitet. Sternet ueſtimenta ſua in uia, id eſt, membra ſui corporis humiliet in præſenti, ut exaltet ea Deus in futuro, memor illius Dauidici, quia exultabunt oſſa humiliata. Pſal.50. Ramos de arboribus cædat, & ſibi ſternat in uia: id eſt, ſanctorum ſcripta ſedulus ad memoriam reuocet, quibus ſtantes ne cadant roborant, lapſi ne diutius iaceant hortantur, reſurgentes ut uirtutibus exerceantur inſtruunt, exercitati uirtutibus præmia in cœlis ut ſperent, erigunt: hiſq; greſſus ſuæ actionis, Eſaie 8. & 28. & 1.Petr.2. ne in lapidem offenſionis & petram ſcandali offendant, præmuniat, ac ſic etiam ipſe cum cæteris fidelibus redemptoris ſui ueſtigia ſequatur, paſsioniſq; ac reſurrectionis eius myſteria digna mentis puritate ueneretur, quæ electis omnibus membris uidelicet ſuis in remedium uulnerum ſimul & cœleſtium gaudiorum pignus dare dignatus eſt Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA SECVNDA POST Palmarum. Ioan. 12.

IN illo tempore ante ſex dies paſchæ uenit Ieſus Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem ſuſcitauit Ieſus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

MOris eſſe prudentium ſolet, non ſolùm ex eis, quæ rectè apprehenderint, uerumetiā ex illis, quæ aliter geſta ſeu dicta cognouerint, prudentiæ diſcere uirtutem: hæc nimirum ut imitentur ſequendo, illa ne incurrant deuiando. Quod nos, fratres dilectiſsimi, in hodierna ſancti Euangelij lectione facere ratio cogit, nō tātum uidelicet deuotionem amatorum Chriſti ad exemplum diſcere uirtutis, ſed perfidiam conſiderare, & conſideratam declinare perſequentium. Sequamur enim neceſſe eſt illarum prudentiam fœminarum, quas tanta fide & dilectione Domino adhæſiſſe cognouimus: fugiamus inſipientiam pontificum & phariſæorum, qui ſapientiam Dei circumuenire inſidijs & interficere quærebant: caueamus dementiā eorum, qui ſanctificandi propter paſcha Hieroſolymā aſcenderant, ſed obliti ſanctificationis, in ipſa domo orationis Saluatoris necē tractabāt. Imminebat paſcha, quo ſanctificatū quemq; ac mundum ad eſum agni uenire oporteret: & ipſi qui ſanctificandi ad templum deſcenderāt,

ſurdi-

Digitized by Google

ſordidiores iam de conſpiratione effundendi ſanguinis deſcendebāt. Curemus ſolerter, quia paſchæ noſtri tempus appropiat. In illo iam ueniente ſanctificati ad altare Dominicum accedamus, non agni carnes comeſuri, ſed noſtri redemptoris myſteria ſancta ſumpturi. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore 2.Cor.7. Dei. Nemo domum orationis conuertat in ſpe Hiere.7. luncam latronum: nemo membris Chriſti mor Matth.21. tis laqueos ſubſternat, nemo manens adhuc in 1.Ioan.3. morte ad accipienda uitæ myſteria præſumat accedere. Qui eum nō diligit, manet in morte. Diligamus Chriſtum in ſeipſo, diligamus in Pſal.68. membris eius: quæramus Dominum, & uiuet anima noſtra: quæramus autem eum, non ſicut impij ad occidendum, ſed ut fideles perpetuò fruendum. Quærebant, inquit, Ieſum, & colloquebantur adinuicem in templo ſtantes. Quid putatis quia non uenit ad diem feſtum? Quærebant enim Iudæi Ieſum, ſed malè: quærebant eũ ut uenientē ad diem feſtum interficerent. Quęramus autem nos illum ſtantes in templo Dei, & perſeuerantes unanimiter in oratione, & col Epheſ.5. loquamur adinuicem pſalmis, hymnis, canticis ſpiritalibus, in gratia poſtulantes ipſum, ut uenire ad diem feſtum noſtrum, & ſua nos præſentia illuſtrare, ſua ipſe nobis dona ſanctificare dignetur.

Dederunt autem pontifices & phariſei mandatum: ut ſi quis cognouerit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.] Demus & nos inuicem mandatũ, fratres mei, ut ſi quis cognouerit in cuius corde fratris uberiora ſint uiſcera miſericordiæ, maior humilitas, benignitas, modeſtia, potentia, cæterarumq; abundantior copia uirtutum, præſentis uidelicet indicia Chriſti, indicet cōfeſtim ubi ſit talis, ut ueſtigia Chriſti quæ apud eum ſunt inuēta, fideliter imitando teneamus. Sciens aũt Dominus conſpiraſſe de ſe occidendo Iudęos, non fuga inſidiantium declinauit malos, ſed certus de gloria reſurrectionis primò uenit Bethaniam, proximā Hieroſolymis ciuitatem, ubi Lazarum ſuſcitauerat à mortuis; deinde etiam Hieroſolymam, ubi ipſe pateretur & reſurgeret à mortuis. Hieroſolymam quidem, ut ipſe ibi moreretur: Bethaniam uerò, ut ſuſcitatio Lazari cunctorum memoriæ arctius imprimeretur, & magis magiſq; confunderentur, atq; inexcuſabiles cōuincerentur impij principes, qui occidere nō timerent eum, qui ſuſcitare poſsit à mortuis, & nec beneficijs ſuſcitationis prouocati, nec diuina ſuſcitantis uirtute perterriti, animos ab iniuſta cæde retraherēt. Et ne dicerēt machinatores calumniarũ, phantaſtice ſuſcitatũ fuiſſe Lazarũ, facta ibi Domino cœna, & ipſe unus erat ex diſcumbentibus cum eo, ut dum uiuentem, loquētem, epulantē, cum ſuis familiariter conuerſantem uiderēt ſiue audirent, uel ſuſcitantis potentiā agnoſcerēt, & acciperent gratiā, uel obdurato corde nolentes ueritati acquieſcere, incurrerent pœnā. Myſticè autē cœna hæc Dominica, ubi Martha miniſtrabat, & Lazarus inter alios diſcumbebat, fides eſt eccleſiæ quæ per dilectionē operatur. unde alibi Dominus de credituris in ſe populis dicit ad diſcipulos: Ego cibum ha Ioan.4. beo manducare, quē uos neſcitis. Et hoc exponens adiunxit: Meus cibus eſt, ut faciā uoluntatē eius qui miſit me, ut perficiā opus eius. In qua cœna Martha miniſtrat, cũ anima quæq; fidelis operā Domino ſuæ deuotionis impendit: Lazarus uerò unus fit ex diſcũbentibus cũ Domino, cũ etiā ij qui poſt peccatorũ mortē reſuſcitati ad iuſtitiā ſunt, unà cum eis qui in ſua permanſere iuſtitia, de præſentia ueritatis exultant, pœnitentes ſimul cum innocētibus cœleſtis gratię muneribus alũtur. Et bene eadē cœna in Bethania celebratur, quæ eſt ciuitas in latere montis Oliueti, & interpretatur domus obediētiæ. Domus nanq; obediētiæ eccleſia eſt, quæ fideliter Domini iuſsis obtēperat: & ipſa eſt ciuitas, quę ſuper montē miſericordiæ conſtituta, nunq̃ poteſt abſcondi ipſaq; de ſui latere cōſtructa redēptoris, id eſt, aqua ablutionis & ſanctificationis, quæ de ipſius latere pro ſe morientis exierit, imbuta eſt: ubi etiā altera ſoror Lazari Maria in magnę indiciũ dilectionis accepit libram unguēti nardi piſtici precioſi, & unxit pedes Ieſu, & extersit capillis ſuis pedes eius. Quo facto non ſolũ ſuccedit indiciũ deuotionis, ſed & aliarũ fideliũ Deo animarũ ſignat pietatis obſequiũ. Sed prius notandũ, quod ſicut narrātibus Matth.26. Matthæo & Marco didicimus, non ſolũ pedes Marc.14. Domini Maria, ſed & caput nardo perfudit. Nec dubitandũ eſt quia & ipſa ſit mulier, quæ, Luce 7. ſicut Euangeliſta Lucas refert, Quondā peccatrix ad Dominũ cum alabaſtro uenit unguēti; & ſtās retro ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Eadē ergo eſt mulier, ſed ibi pedes ſolũ Domini prona ungebat, & hoc inter pœnitētię lachrymas, hic aũt gaudia iuſtæ operationis & pedes ungere, & ad caput quoq; ungendũ non dubitauit erigi. Ibi quippe rudimēta pœnitentiũ, hic iuſtitia perfectarũ deſignat animarũ. unde rectè tũc menſura unguēti nō dicitur, nunc aũt libra fuiſſe perhibetur. Quid nāq; per librā unguēti, niſi perfectio iuſtitiæ exprimitur? Tũc quale fuerit unguentũ, tacetur, nunc quia nardi piſtici, id eſt, fidelis, neq; extraneis ſpeciebus adulterati, ſed precioſi fuerit indicatur, ut perfectæ fidei & actionis quæ ſit caſtitas, intimetur. Per caput aũt Domini quod unxit Maria, ſublimitas diuinitatis eius, per pedes humilitas incarnatiōis exprimitur. Et pedes ungimus eius, cũ myſteriũ ſuſceptæ incarnationis debita laude prædicamus: caput ungimus, cũ excellentiā diuinitatis digna uerbi opinione ueneramur. Quid enim per unguentũ, niſi bonus odor opinionis inſinuatur? Paulo atteſtāte, qui ait: Deo 2.Cor.2. autē gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorē notitiæ ſuę manifeſtat per nos in omni loco. Poteſt quoq; per caput dñi mediator Dei & hominũ, qui eſt caput eccleſiæ, rectè ſignificari: p pedes aũt ultima quælibet mēbra

eius non inconuenienter intelligi, de quibus in fine dicturus eſt, (Matth. 25.) Quam diu feciſtis uni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Et caput ungimus Domini, cum diuinitatis eius gloriã digna fidei, ſpei, charitatisq; dulcedine complectimur, cum laudem nominis eius bene uiuendo dilatamus. Pedes ungimus Domini, cũ pauperes eius uerbo conſolationis ne deſperare in preſſuris debeant, refouemus. Eoſdem capillis noſtris extergimus, cum de rebus quæ nobis ſuperfluunt, egentium neceſsitati communicamus: ſitq; de nobis quod ſequitur,

Et domus impleta eſt ex odore unguenti.] Quia pro modulo noſtro mundus impletur ex opinione deuotionis, qua Deum & proximum ſimplici puroq; corde uenerari ac diligere probamur: ſitq; quod in amoris cantico ſponſa gloriatur, dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. (Cantic. 1.) Vbi apertè quid Maria ſemel fecerit, typicè autem quid omnis eccleſia, quid anima quæque perfecta ſemper faciat, oſtenditur.

Dixit ergo unus ex diſcipulis eius Iudas Iſcariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non uendidit trecentis denarijs, & datum eſt egenis?] Væ impio traditori, uæ complicibus nequitiæ eius, etiam nunc membra Chriſti perſequentibus, qui famam uirtutis, quam ipſi non merentur, proximis, qui hãc habent, inuidere non ceſſant. Et quidem putare poſſemus Iudam cura pauperum hæc fuiſſe locutum, ſed prodit mentem illius teſtis uerax, qui ait:

Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, exportabat.] Non ergo tunc Iudas perijt, quando pecunia corruptus Dominum prodidit, ſed iam perditus Dominum ſequebatur, qui loculos habẽs Dominicos, & ea quæ mittebantur, non ſolùm in eius miniſterio portare, ſed etiam furto exportare ſolebat. Videns enim Dominus cor Iudæ cupiditatis iam ſorde pollutum, præuidens peiore proditionis ſorde polluendum, commiſit eius fidei quicquid habebat in ſacculis, eũq; de his quæ uellet facere, permiſit, ut uel collati honoris, uel habitæ memoria pecuniæ mentem ab ipſius uenditione reuocaret. Verũ quia ſemper auarus eget, neque unquam beneficiorum perfidus meminit, impius à furto pecuniæ quã portabat, peruenit ad traditionem domini quã deſtinabat.

Dixit ergo Ieſus: Sine illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud.] Quaſi innocenter interroganti Iudæ Dominus ſimpliciter & manſuetè, quo miniſteriũ Mariæ pertineret, expoſuit: quia ipſe uidelicet moriturus, & ad ſepeliendum aromatibus eſſet ungendus. Ideoq; Mariæ, cui ad unctionem mortui corporis eius, quamuis multum deſideranti peruenire non liceret, donatum ſit uiuenti adhuc impendere obſequium, quod poſt mortem celeri reſurrectione præuenta nequiret. Vnde bene Marcus (Mar. 14.) Dominum de illa dixiſſe teſtatur, Quod habuit, hæc fecit: præuenit ungere corpus meum in ſepulturã. Quod eſt apertè dicere: Quia corpus meum iam defunctum tangere nõ poteris, ſolũ quod nũc potuit fecit, præuenit uiuum adhuc funerandi officio donare.

Pauperes enim ſemper habetis uobiſcum, me autem non ſemper habebitis.] Et hic magnæ moderamine patientiæ Dominus non Iudam arguit auaritię, & nõ pauperum gratia de pecunia loqui, ſed ex ratione demonſtrat non eſſe culpandos eos, qui ei inter homines conuerſanti de facultatibus ſuis miniſtrarent, cum tam paruo tempore ipſi apud eccleſiam corporaliter manſurus, pauperes autem quibus eleemoſyna fieri poſsit, in ea ſemper eſſent habendi.

Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quia illic eſſet, & uenerunt nõ propter Ieſum tantum, ſed ut Lazarum uiderent, quẽ ſuſcitauit à mortuis.] Curioſitas hos, non charitas adduxit ad Ieſum. Sed nos uerſa uice, fratres chariſsimi, ſi cognoſcimus ubi Ieſus eſt, ubi manſionem facit, ubi Bethaniam, id eſt, domum animæ obedientis in qua habitet, inuenit, ueniamus illuc contemplatione, non propter hominem tantum, quem à morte animæ ſuſcitatum ſpiritaliter uiuere donauit, ſed ut bonam hominis uitam imitando per hoc ad uiſionem Ieſu pertingere mereamur: quia pro certo cognouimus ubi Ieſus eſt. Reſurrexit enim poſt mortẽ, & aſcendit in cœlum, ibi habet manſionem perpetuam. Ipſa eſt uera Bethania, ciuitas ſcilicet cœleſtis, quam nullus ualet niſi obediens intrare. Studeamus igitur uenire illuc internis cordis affectibus, ſuſpiremus illuc ipſum domus illius conditorem, petamus omnes, petamus ſinguli, ut inhabitemus in domo eius omnibus diebus uitæ noſtræ: (Pſal. 26.) non ut Lazarum ibi uideamus quem ſuſcitauit à mortuis, ſed ut ipſi cum Lazaro & cæteris ſanctis reſuſcitati à mortuis, uideamus uoluntatem Domini, & protegamur à templo ſancto eius.

Cogitauerunt autem principes ſacerdotum, ut Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum.] O cæca cæcorum uerſutia, occidere uelle ſuſcitatum, quaſi nõ poſsit ſuſcitare occiſum, qui poterat defunctum. Et quidem ſe utrunq; poſſe docuit, qui & Lazarum defunctũ, & ſeipſum ſuſcitauit occiſum. Sed nos, fratres, relicta malitia perfidorum, ſequamur deuotionem fidelium, abeamus ab impiorum cõtubernio, non ſedeamus in conſilio uanitatis, (Ibid. 25.) & cum iniqua gerentibus non introeamus: credamus in eum, qui non tantum corpus, ſed & animam ſaluat à morte, ſeruemusq; operando quod credimus, ut credentes uitam æternam habeamus (Ioan. 3.) in nomine eius, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA TERTIA PALMArum. Marci 14. Matthæi 26. Lucæ 22. Ioannis 18.

IN illo tempore, erat autem paſcha & azyma poſt biduum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PAſcha, quòd Hebraicè dicitur phaſe, non à paſsione ut pleriq; arbitrantur, ſed à tranſitu nominatur, eo quòd exterminator uidens ſanguinem in foribus Iſraëlitarū pertranſierit, [Exod. 12.] nec percuſſerit eos, uel ipſe Dominus præbens auxilium populo ſuo deſuper ambulauerit. cuius ſacramentum uocabuli ſublimius exponens euangeliſts Ioannes ait: [Ioan. 13.] Aote diem autem feſtū paſchæ, ſciēs Ieſus quia uenit hora eius, ut trāſeat ex hoc mundo ad patrē. Vbi manifeſte declarat, ideo ſolennitatis huius diem per legem myſticè tranſitum eſſe uocatū, quòd agnus Dei qui peccata mundi tolleret, in eo de hoc mundo ſiue ipſe tranſiturus, ſiue nos ſalubri tranſitu quaſi de Aegyptia eſſet ſeruitute ducturus. hoc ſanè iuxta ueteris inſtrumenti ſcripturam inter paſcha & azyma diſtat, quòd paſcha ipſe ſolus dies appellatur, in quo agnus occidebatur ad ueſperā, hoc eſt, quartadecima luna primi menſis. Quintadecima autem luna, quando egreſſum eſt de Aegypto, [Exod. 12.] ſuccedebat feſtiuitas azymorum, quæ ſeptem diebus, id eſt, uſq; ad uigeſimumprimum diem eiuſdem menſis, ad ueſperā eſt ſtatuta ſolennitas. Verum Euangeliſtæ indifferenter & diem azymorum pro paſcha, & pro diebus azymorū paſcha ponere ſolent. Dicit enim Marcus, [Marc. 14.] Erat autem paſcha & azyma poſt biduum. dicit Lucas, [Luce 22.] Dies feſtus azymorū qui dicitur paſcha. item Ioannes, [Ioan. 18.] Cum primo azymorum die, id eſt, quintadecima luna res ageretur, ait: Et ipſi non introierunt in prætoriū, ut non contaminarentur, ſed mſducarent paſcha. Quod ideo fecere, quia & paſchæ dies in azymis panibus eſt celebrari pręceptus, & nos quaſi paſcha perpetuum facientes, ſemper ex hoc mundo tranſire præcipimur. Vno quippe die agno immolato ad ueſperam, ſeptem ex ordine dies ſequuntur azymorum: quia Chriſtus Ieſus ſemel pro nobis in plenitudine temporū paſſus in carne per totum nobis huius ſeculi tēpus, quod ſeptem diebus agitur, in azymis ſynceritatis & ueritatis præcepit eſſe uiuendū, [1. Cor. 5.] omniq; ſemper uiſu nos deſideria terrena, quaſi Aegypti retinacula fugere, & uęlut à mundana cōuerſatione ſecretam ſolitudioem iter admonet ſubire uirtutum.

Et quærebant ſummi ſacerdotes & ſcribæ, quomodo eum dolo tenerent & occiderent. Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.] Qui debuerāt paſcha uicino parare uictimas, leuigare templi parietes, pauimenta uerrere, uaſa mundare, & ſecundum ritū legis purificari, ut eſu agni digni fierent, cōgregantur ineuntes conſilium, quomodo occidant Dominū, non timentes ſeditionē ut ſimplex ſermo demonſtrat, ſed cauentes, ne auxilio populi de ſuis manibus tolleretur.

Et cum eſſet Bethaniæ in domo Simonis leproſi, & recumberet.] Paſſurus pro omni mundo, & uniuerſas nationes ſuo ſanguine redempturus, moratur in Bethania in domo obedientiæ, quæ quondam fuit Simonis leproſi: non quòd leproſus illo tēpore permaneret, ſed quia aotè leproſus, poſtea à Saluatore mundatus eſt, nomine priſtino permanente, ut uirtus curantis appareat. Nam & in catalogo apoſtolorum cum priſtino uitio & officio Matthæus publicanus appellatur, q; [Matth. 10.] certè publicanus eſſe deſierat. Quidam Simonem leproſum uolunt iotelligere partem populi, quæ crediderit Domino, & ab eo curata ſit. Simon quoq; obediens dicitur.

Venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati precioſi, & fracto alabaſtro effudit ſuper caput eius.] Mulier iſta Maria erat Magdalene, ſoror Lazari, quē ſuſcitauit Ieſus à mortuis, ut Ioannes apertè cōmemorat, [Ioan. 12.] qui hoc etiam factū ante ſex dies paſchæ teſtatur, pridie quàm aſino ſedens, cū palmis & laude turbarum Hieroſolymam ueniret. Ipſa eſt autem nō alia, quæ quondam, ut Lucas ſcribit, [Luce 7.] peccatrix adhuc ueniens, pedes Domini lachrymis pœnitentiæ rigauit, & unguento piæ cōfeſsionis liniuit: & quia multum dilexit, multorum ueniam peccatorū à pio iudice promeruit. Nunc uerò iuſtificata & familiaris effecta Domino, non tantū pedes eius, ut idē Ioannes narrat; [Ioan. 12.] uerumetiā caput, ut Matthęus Marcuſq; perhibēt, [Matth. 26.] [Marc. 14.] oleo ſancto perfudit. Eſt autem alabaſtrum genus marmoris candidi, uarijsq; maculis intertincti, quod ad uaſa unguentaria cauari ſolet, eo quòd optimè ſeruare ea incorrupta dicatur. Naſcitur circa Thebas Aegyptias, & Damaſcum Syriæ cæteris candidius, probatiſsimum uerò in Indis: nardus uerò eſt frutex aromatica, graui, ut aiunt, & craſſa radice, ſed breui ac nigra fragiliq;, quamuis pinguiſsimā redolente, aut cypreſſum, aſpero ſapore, folio paruo denſoq;, cuius cacumina in ariſtas ſe ſpargunt. Ideoq; gemina dote pigmentarij nardi ſpicas ac folia celebrant. Et hoc eſt quod ait Marcus, Vnguenti nardi ſpicati precioſi, quia uidelicet unguentum illud, quod attulit Maria Domino, non ſolùm de radice confectum nardi, uerumetiam quo precioſius eſſet, ſpicarū quoq; et foliorum eius adiectione odoris ac uirtutis illius erat accumulata gratia. Ferunt autē de nardo Phyſiologi, quòd principalis ſit in unguentis: unde meritò unctioni capitis & pedum Domini oblata eſt. Sunt quidem multa eius genera, ſed omnia herbæ præter Indicum, quod precioſius eſt. Myſticè autem deuotio hæc Mariæ Domino miniſtrantis, fidem ac pietatem deſignat eccleſiæ ſanctæ, quæ loquitur in amoris Cantico, dicēs: [Cant. 1.] Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Quę nimirum uerba, & ſemel iuxta literam manibus Mariæ compleuit, & quotidie in omnibus ſuis membris ſpiritaliter implere nō deſinit, quæ toto diffuſa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorē notitię ſuę manifeſtat per nos in omni loco: quia Chriſti bonus odor ſumus Deo. [2. Cor. 2.] Quę cum potentiā diuinæ uirtutis eius, quæ illi una cum patre eſt, digna reuerentia confitetur, laudat & prædicat, caput profectò illius unguento perfun-

perfundit precioſo. Cum uerò aſſumptæ myſteria humanitatis æquè digna reuerẽtia ſuſpicit, in pedes utiq; Domini unguentum nardi piſticum, id eſt, fidele ac uerum perfundit: quia illam eius naturam qua terram contingere, hoc eſt, inter homines conuerſari dignatus eſt, pia prædicatione commendat, ac deuotis ueneratur obſequijs.

Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes: Vt quid perditio iſta unguenti facta eſt? Poterat enim unguentum iſtud uenundari plus quàm trecentis denarijs, & dari pauperibus.] Marcus quoq; hæc, quomodo & Matthæus, ſynecdochicῶs loquitur, pluralem uidelicet numerum pro ſingulari ponens. nam
Ioan. 12. Ioannes diſtinctius loquens, Iudam hæc locutũ eſſe teſtatur. Et hoc gratia cupiditatis, eo quòd fur fuiſſet, & loculos habens, ea quæ mittebantur, portaret. Poteſt etiam intelligi, quòd & alij diſcipuli aut ſenſerint hoc, aut dixerint, aut eis Iuda dicente perſuaſum ſit, atq; omnium uoluntatem Matthæus & Marcus etiam uerbis expreſſerint: ſed Iudas propterea dixerit, quia fur erat, cæteri uerò propter pauperũ curã. Ioannẽ autem de ſolo illo cõmemorare uoluiſſe, cuius ex hac occaſione furandi conſuetudinem credidit intimandam. quod uerò ſequitur,

Et fremebãt in eam.] Nequaq; de bonis ac diligẽtibus Chriſtum Apoſtolis dictum crediderim, ſed de illo potius ſub numero plurali, qui nec Domino nec diſcipulis eius fideliter adhæſiſſe, neq; pauperum curam habuiſſe probatus eſt.

Ieſus autem dixit: Sinite illam, quid illi moleſti eſtis? bonum opus operata eſt in me. Semper enim pauperes habetis uobiſcũ, & cum uolueritis, poteſtis illis benefacere, me autem non ſemper habebitis.] Alia oboritur queſtio, quare Ieſus poſt
Matth. 28. reſurrectionem dixerit ad diſcipulos, Ecce ego uobiſcum ſum uſq; ad conſummationem mundi, & nunc loquitur, Me autem non ſemper habebitis. Sed mihi uidetur in hoc loco de præſentia dicere corporali, quia nequaquam cum eis ita futurus ſit poſt reſurrectionem, quomodo nunc in omni cõuictu & familiaritate. cuius rei
2. Cor. 5. memor Apoſtolus air: Etſi noueramus Ieſum Chriſtum ſecundum caroem, ſed nunc iam non nouimus eum.

Quod habuit, hæc fecit: præuenit ungere corpus meum in ſepulturam.] Quod uos putatis perditionem eſſe unguenti, officium ſepulturæ eſt. Nec mirum ſi mihi bonum odorem ſuę fidei dederit, cum ego pro ea fuſurus ſim ſanguinem meum.

Amen dico uobis, Vbicunq; prædicatum fuerit Euangelium iſtud in uniuerſum mundũ, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.] Attende notitiã futurorũ, quòd paſſurus poſt dies paucos ſciat Euangeliũ ſuũ toto orbe celebrandũ. Notandũ aũt, quòd ſicut Maria gloriam adepta eſt toto orbe quocũq; eccleſia ſancta diffuſa eſt, de obſequio quod Domino piæ deuotionis exhibuit: ita è cõtrario ille, qui obſequio eius detrahere temeraria lingua non timuit, perfidię nota longè lateq; infamatus, & Deo ſimul atq; hominibus meritò factus eſt exoſus. Sed Dominus bonum laude digna remunerans, futuras impij cõtumelias tacẽdo pręterijt.

Et Iudas Iſcariotes, unus de duodecim, abijt ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.] Infelix Iudas damnum, quod ex effuſione unguenti ſe feciſſe credebat, uult magiſtri precio cõpenſare: nec certã iam poſtular ſummã, ut ſaltẽ lucroſa uideretur proditio, ſed quaſi uile tradẽs mancipiũ, in poteſtate ementiũ poſuit, quantũ uellent dare. Quod aũt dixit, Abijt ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis: oſtendit eum nõ à principibus inuitatũ, non illa neceſſitate conſtrictum, ſed ſponte propria ſceleratæ mẽtis inijſſe conſiliũ.

Qui audientes gauiſi ſunt, & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.] Multi hodie Iudę ſcelus, quòd Dominũ ac magiſtrũ Deumq; ſuũ pecunia uẽdiderit, uelut immane & nefariũ exhorrent, nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falſum contra quemlibet teſtimonium dicũt, profectò quia ueritatẽ pro pecunia negant, Deũ pecunia uendũt. Ipſe enĩ
dixit, Ego ſum ueritas. cum ſocietatẽ fraternitatis aliqua diſcordiæ peſte cõmaculãt, Dominũ Ioan. 14.
produnt, quia Deus charitas eſt. Qui ergo charitatis & ueritatis iuſſa ſpernunt, Deum utiq;, 1. Ioan. 4.
qui eſt charitas & ueritas, produnt, maximè cum nõ infirmitate uel ignorantia peccant, ſed in ſimilitudinem Iudæ quærunt opportunitatẽ, qualiter arbitris abſentibus mendacio ueritatem, uirtutem crimine mutent.

Et primo die azymorũ, quando paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quò uis eamus, & paremus tibi comedere paſcha?]
Primũ diem azymorũ, quartumdecimũ primi Exod. 12.
menſis appellat, quando fermento abiecto paſcha immolare, id eſt, agnum occidere ſolebãt
ad ueſperam. Quod exponens Apoſtolus ait: 1. Cor. 5.
Etenim paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus. Qui licet die ſequẽti, hoc eſt, quinta decima ſit luna crucifixus, hac tamen nocte qua agnus immolabatur, & carnis ſanguiniſq; ſui diſcipulis tradidit myſteria celebranda, & à Iudęis tentus ac ligatus ipſius immolationis, hoc eſt, paſſionis ſuæ ſacrauit exordium.

Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in ciuitatem, & occurret uobis homo lagenam aquæ baiulans.] Indicium quidem præſciæ diuinitatis eſt, quia cum diſcipulis loquens, quid alibi futurum ſit, nouit. Pulchrè autem paraturis paſcha diſcipulis, homo
lagenam, ſiue, iuxta alium Euangeliſtã, ampho Luc. 22.
ram aquæ baiulans occurrit, ut oſtendatur huius paſchæ myſterium pro ablutione perfecta mundi totius eſſe celebrandum. Aqua quippe lauacrum gratiæ, lagena fragilitatem deſignat eorum, per quos eadem erat gratia mundo mi
niſtranda. Vnde aiunt: Habemus autem theſau 2. Cor. 4.
rum iſtum in uaſis fictilibus. Parant ergo paſcha diſcipuli, ubi aquę infertur lagena, ut adeſſe tẽpus inſinuent, quo cultoribus ueri paſchæ typicus de limine ac poſtibus cruor auferatur, & ad tollenda mundi crimina uiuifici fontis baptiſma conſecretur.

Sequimini eum, & quocũq; introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit: Vbi eſt refectio mea, ubi paſcha cum diſcipulis meis manducem?] Conſulte tã aquæ baiuli, quàm domini domus ſunt prætermiſſa uocabula, ut

omnibus

omnibus uerum paſcha celebrare uolentibus, hoc eſt, Chriſti ſacramentis imbui, eumq; ſuæ mentis hoſpitio ſuſcipere quærentibus facultas danda ſignetur.

Et ipſe uobis demonſtrabit cœnaculum grande ſtratũ, & ibi parate nobis, &c.] Cœnaculum magnũ lex ſpiritalis eſt, quæ de anguſtijs literæ egrediens, in ſublimi loco recipit ſaluatorẽ. Nam qui adhuc occideotem literam ſeruauerit, qui non aliud in agno quàm pecus intellexerit, iſte nimirũ minus paſcha facit, quia maieſtatem ſpiritus in uerbis Dei cõprehendere necdum didicit. Atqui qui aquæ baiulum, hoc eſt, gratiæ prǽconẽ, in domũ eccleſiæ fuerit ſecutus, hic per ſpiritum illuſtrãtem ſuperficiem literæ tranſcendendo in alto mentis ſolario Chriſto refectionem præparat: quia cuncta uel paſchæ ſacramenta, uel cætera legis decreta, eius eſſe ſacramenta cognoſcit.

Veſpere autem facto, uenit cum duodecim: & diſcumbentibus eis & manducantibus, ait Ieſus: Amen dico uobis, quia unus ex uobis me tradet, qui manducat mecum.] Qui de paſsione prædixerat, & de proditore prædicit, dans locum pœnitentiæ, ut cum intellexiſſet ſciri cogitationes ſuas & occulta conſilia, pœniteret eũ facti ſui. Et tamen non deſignat ſpecialiter, ne manifeſte coargutus impudentior fieret. Mittit crimen in numero, ut agat conſcius pœnitentiam.

At illi cœperunt cõtriſtari, & dicere ei ſingulatim: Nunquid ego?] Et certe nouerãt undecim apoſtoli, quòd nihil tale contra Dominum cogitarẽt, ſed plus credunt magiſtro quàm ſibi, & timentes fragilitatem ſuam triſtes interrogabant de peccato, cuius conſcieotiam non habebant.

Qui ait illis: Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.] O mira Domini potentia: primùm dixerat, Vnus ex uobis me tradet, perſeuerat proditor in malo, manifeſtius arguit, & tamen nomen propriè non deſignat. Iudas cæteris contriſtatis & retrahentibus manum, & interdicentibus cibos ori ſuo, temeritate & impudẽtia, qua magiſtrum proditurus erat, etiam manum cum magiſtro mittit in catinum, ut audacia bonam conſcientiam mentiretur.

Pſal. 40. *Et filius quidem hominis uadit, ſicut ſcriptum eſt de eo: Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur.*] Nec primo nec ſecundo correptus à proditione retrahit pedem, ſed patientia Domini nutrit impudentiam ſuam, & theſaurizat ſibi iram in die iræ. (Rom. 3.) Pœnam prædicit, ut quem pudor non uicerat, corrigant denunciata ſupplicia. Sed & hodie quoque, & in ſempiternum uæ illi homini, qui ad menſam Domini malignus accedit, qui inſidijs mente conditis, qui præcordijs aliquo ſcelere pollutis myſteriorum Chriſti oblationibus ſacroſanctis participare non metuit. Et ille enim in exemplum Iudæ filium hominis tradit, non quidem Iudæis peccatoribus, ſed tamẽ peccatoribus membris uidelicet ſuis, quibus illud inæſtimabile & inuiolabile Dominici corporis ac ſanguiois ſacramentum temerare præſumit. Ille Deũ uendit, qui eius timore atq; amore neglecto, terrena pro illo & caduca, imò etiã criminoſa diligere & curare conuincitur.

Bonum eſſet ei, ſi non eſſet natus homo ille.] Non ideo putandus eſt ante fuiſſe quàm naſceretur, quia nulli poſsit eſſe bene, niſi ei qui fuerit: ſed ſimpliciter dictum eſt, multò melius eſſe non ſubſiſtere, quàm male ſubſiſtere.

Et manducantibus illis, accepit Ieſus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus meum.] Finitis paſchæ ueteris ſolennijs, quæ in commemorationem antiquæ de Aegypto liberationis populi Dei agebantur, tranſijt ad nouum, quod in ſuæ redemptionis memoriam eccleſiam frequẽtare uolebat: ut uidelicet pro carne agni ac ſanguine ſui corporis ſanguinisq; ſacramentum ſubſtitueret, ipſumq; ſe eſſe monſtraret. Cui iurauit Dominus & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinẽ Melchiſedech. (Pſal. 109.) Frangit autem ipſe panem, quem diſcipulis porrigit, ut oſtendat corporis ſui fractionem non abſque ſua ſponte ac procuratione uẽturam: ſed, ſicut alibi dicit, poteſtatem ſe habere ponendi animam ſuam, & poteſtatem ſe habere iterum ſumendi eam. (Ioan. 10.) Quem uidelicet panem certi quoque gratia ſacramenti, priuſquã frangeret benedixit, quia naturam humanam quam paſſurus aſſumpſit, ipſe unà cum patre & ſpiritu ſancto gratia diuinæ uirtutis impleuit. Benedixit panem & fregit, quia hominem aſſumptum ita morti ſubdere dignatus eſt, ut ei diuinę immortalitatis ueraciter ineſſe potentiã demonſtraret, ideoq; uelocius eum à morte reſuſcitandum eſſe doceret.

Et accepto calice, gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes.] Cum appropinquare paſsioni dicitur, accepto pane gratias egiſſe perhibetur. Gratias itaq; agit, qui flagella alienæ iniquitatis ſuſcipit: & qui nihil digoũ percuſsione exhibuit, humiliter in percuſsione benedicit: ut hinc uidelicet oſtendat, quid unuſquiſq; in flagello culpæ propriæ facere debeat, ſi ipſe æquanimiter flagella culpæ portat aliena: ut hinc oſtẽdat, qđ in correptione faciat ſubditus, ſi in flagello poſitus, patri gratias agit æqualis.

Et ait illis: Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur.] Quia panis corpus confirmat, uinũ uerò ſanguinem operatur in carne: hic ad corpus Chriſti myſticè, illud refertur ad ſanguinẽ. Verum quia & nos in Chriſto, & in nobis Chriſtum manere oportet, uino Dominici calicis aqua miſcetur: atteſtante enim Ioanne, aquæ populi ſunt. (Apoc. 17.) Et neq; aquã ſolam, neq; ſolum uinũ, ſicut nec granũ frumenti ſolum ſine aquæ admixtione & confectione, in panem cuipiam licet offerre, ne talis uidelicet oblatio quaſi caput à membris ſecernendũ eſſe ſignificet, & uel Chriſtũ ſine noſtræ redẽptionis amore pati potuiſſe, uel nos ſine illius paſsione ſaluari, ac patri offerri poſſe confingat. Quod autem dicit, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamẽti, ad diſtinctionem reſpicit ueteris teſtamẽti, quod hircorum & uitulorum eſt ſanguine dedicatum, dicente inter aſpergẽdũ legislatore: Hic eſt ſanguis teſtamẽti, quod mãdauit ad uos Deus. (Leuit. 16. Exod. 24.) Neceſſe eſt enĩ

exem-

exemplaria quidem uerorum his mundari, ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtijs quàm iſtis, iu- Hebr.9. xta quod Apoſtolus per totam ad Hebræos epiſtolam, inter legem diſtinguens & Euangelium, pulcherrima expoſitione ac plenaria ratione declarat.

Amen dico uobis, quòd iam non bibam de genimine uitis, uſque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei.] Vitem ſiue uineam Domini appellatam eſſe ſynagogam, & omnis ſparſim ſcriptura, & apertius Esa.5. teſtatur Eſaias in cantico de illo cantato: Vinea, inquiẽs, Domini ſabaoth, domus Iſrael eſt, de qua nimirum uinea Dominus multo tempore bibebat, quamuis pluribus ramis in amaritudinem uitis alienæ conuerſis: quia tametſi multis in illa plebe exorbitantibus à recto fidei itinere, non deſuere plurimi toto legis tempore, quorum pijs cogitationibus ſummisq; uirtutibus delectaretur Deus. Verùm paſſo in carne Domino ac reſurgente à mortuis, tempus fuit ut legalis illa & figuralis obſeruatio ceſſaret, atq; ea quæ ſecundum literam gerebãtur in ſpiritalem translata ſenſum, melius in nouo teſtamento iuuante ſancti ſpiritus gratia tenerẽtur. Iturus ergo ad paſsionẽ Dominus ait: Iam non bibam de genimine uitis, uſq; in diem illum, cũ illud bibam nouum in regno Dei. ac ſi apertè dicat: Non ultrà carnalibus ſynagogę cerimonijs delectabor, in quibus etiam iſta paſchalis agni ſacra locum tenuere præcipuum. Aderit enim tempus meę reſurrectionis, aderit dies ille cum ipſe in regno Dei poſitus, id eſt, gloria uitæ immortalis ſublimatus, de ſalute eiuſdem populi fonte gratiæ ſpiritalis regenerati nouo uobiſcũ gaudio perfundar.

Et hymno dicto, exierunt in montem oliuarum.] Hoc eſt Psal.21. quod in Pſalmo legimus, Edent pauperes & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum. Poteſt autem hymnus etiam ille in- Ioan.17. telligi, quem Dominus, ſecundum Ioannẽ, patri gratias agens decantabat, in quo & pro ſeipſo & pro diſcipulis, & pro eis qui per uerba eorum crediturí erant, eleuatis ſurſum oculis precabatur. Et pulchrè diſcipulos ſacramentis ſui corporis ac ſanguinis imbutos, & hymno piæ intercesſionis patri commendatos in montem educit oliuarũ: ut typicè deſignet nos per acceptionem ſacramentorũ ſuorum, perq; opẽ ſuæ intercesſionis ad altiora uirtutum dona & chariſmata ſancti ſpiritus, quibus in corde perungamur, conſcendere debere.

Et ait eis Ieſus: Omnes ſcandalizabimini in nocte iſta.] Prędicit quod paſſuri ſunt, ut cum paſsi fuerint, nõ deſperent ſalutem, ſed agentes pœnitentiam liberentur. Et ſignanter addidit, In nocte iſta ſcandalizabimini: quia quomodo qui inebriantur, nocte inebriantur, ſic & qui ſcandalum patiuntur, in nocte & in tenebris ſuſtinent. Nos 1.Theſſ.5. uerò dicamus: Nox præterijt, dies autem ap- Rom.13. propinquauit.

Quia ſcriptum eſt: Percutiam paſtorem, & diſpergentur o- Zach.13. *ues.*] Hoc alijs uerbis in Zacharia propheta ſcriptum eſt, & niſi fallor, ex perſona prophetæ ad Deum dicitur: Percute paſtorem, & diſpergentur oues. Sexageſimo quoq; octauo pſalmo, qui totus à Domino canitur, huic ſenſui congruente, Quoniã quem tu percuſsiſti, ipſi perſecuti ſunt. Percutitur autem paſtor bonus, ut ponat animam ſuam pro ouibus ſuis, & de multis gre- Ioan.10. gibus errorum fiat unus grex & unus paſtor.

Petrus autem ait ei: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint, ſed non ego.] Non eſt temeritas nec mendacium, ſed fides eſt apoſtoli Petri, & ardẽs affectus erga Dominum ſaluatorem.

Et ait illi Ieſus: Amẽ dico tibi, quia tu hodie in nocte hac priuſquam bis gallus uocem dederit, ter me es negaturus.] Et Petrus de ardore fidei promittebat, & Saluator quaſi Deus futura nouerat. Et nota quòd Petrus in nocte neget, & neget tertiò. Poſtquã autem gallus cecinit, & decreſcentibus tenebris uicina lux nunciata eſt, conuerſus fleuit amarè, ternæ negationis ſordes lachrymis lauans. Non eſt ſanè arbitrandum, eſſe contrariũ quòd Marco dicente, Priuſquam gallus bis uocẽ dederit, ter me es negaturus, cæteri euangeliſtæ ſimpliciter dixerunt, Priuſquam gallus cantet, ter me negabis. Tota enim Petri negatio, trina negatio eſt. In eadem nanq; permanſit negatione animi propoſitoq; mendacij, donec admonitus quid ei prædictum ſit, amaro fletu & cordis dolore ſanaretur. Hæc autem tota, id eſt, trina negatio ſi poſt primum galli cantum inciperet, falſum dixiſſe uiderentur tres, qui dixerunt dixiſſe Dominum, Quia antequam gallus cantaret, ter eum Petrus eſſet negaturus. Rurſus, ſi totam trinam negationem antè peregiſſet, quàm cantare gallus inciperet, ſuperfluo dixiſſe Marcus deprehẽderetur ex perſona Domini, Amẽ dico tibi, quia tu in nocte hac, priuſquã gallus bis uocẽ dederit, ter me negaturus es. Sed quia ante primum galli cantum cœpta eſt illa trina negatio, attenderunt illi tres non quando eam completurus eſſet Petrus, ſed quanta futura eſſet, quandoq; cœptura, id eſt, quæ trina ante galli cantum, quanquam in animo eius & ante primum galli cantum tota poſsit intelligi. Quamuis enim uerbis negantis ante primum cœpta, ante ſecundum autem galli cantum peracta ſit tota illa trina negatio, tamen affectatione animi & timore Petri ante primum tota concepta eſt. Nec intereſt quantis morarum interuallis trina uoce nunciata ſit, cum cor eius etiam ante primum galli cantum totam poſsideret, tam magna ſcilicet formidine imbibita, ut poſſet dominum non ſolùm ſemel, ſed iterum & tertiò interrogatus negare, ut rectius diligentiusq; attẽdentibus quomodo iam mœchatus eſt mulierẽ Matth.5. in corde ſuo, qui eam uiderit ad concupiſcendum: ſic Petrus quandocunq; uerbis æderet timorem, quem tam uehementem animo conceperat, ut perdurare poſſet uſq; ad tertiam Domini negationem, tota trina negatio ei tempori depuranda eſt, quando eum trinæ negationi ſufficiens timor inuaſit.

Et ueniunt in prædium cui nomen Gethſemani.] Monſtratur uſq; hodie locus Gethſemani, in quo Do-

minus

minus orauit ad radices montis Oliueti, nunc
eccleſia deſuper ędificata. Interpretatur autem
Gethſemani, uallis pinguium ſiue pinguedinũ.
Quod uerò nõ ſolum dicta uel opera noſtri Sal
uatoris, uerumetiã loca & tempora, in quibus
operatur & loquitur, myſticis (ut ſæpè dictum
eſt) ſint plena figuris, cum in monte orat Domi
nus, quaſi tacite nos admonet, ſublimia tãtum
orando inquiri, & pro cœleſtibus bonis ſuppli-
cari debere. At cum in ualle orat, & hoc in ual-
le pinguium ſiue pinguedinis, ipſius æquè inſi-
nuat nobis humilitatẽ ſemper in orationibus,
& internæ pinguedine dilectionis eſſe ſeruan-
dam: ne quis uidelicet orans Deum, iactare ſua
merita in exemplum phariſæi ſuperbientis au-
deat: quin potius humili uoce ac mente procla
Luce 18. met, Deus propicius eſto mihi peccatori: ne ari
dum à dilectione proximi cor geſtaos, ad placã
dam ſibi conditoris gratiam genu flectat, iuxta
eũ qui cẽtum denarios fratri quos ſibi debebat,
dimittere nolens, decem milia talenta ſibi à Do
Matth. 18. mino fruſtra precabatur remitti: ne ieiuniũ ab
amore conditoris pectus habens, temporalia
quælibet potius in oratione, quàm eius uiſionẽ
requirat, adnumerandus in eis de quibus ait i-
Matth. 6. pſe: Quia receperunt mercedem ſuam. In imo
quippe cogitationem ponere, quid eſt aliud,
quàm quædam ariditas mentis? Qui autem in-
tellectu cœleſtium iam per ſancta deſideria de
ſupernis intimæ delectationis cibo paſcuntur,
Pſal. 62. quaſi largiori alimento pingueſcũt. Hac enim
pinguedine ſaginari pſalmiſta concupierat, cũ
dicebat: Sicut adipe & pinguedine repleatur
anima mea. Quãtum uero ad ipſam Dominicæ
paſsionis diſpenſationem pertinet, aptè appro
pians morti Dominus in ualle pinguedinis ora
uit: quia per uallem humilitatis & pinguedinẽ
Philip. 2. charitatis pro nobis mortem ſubiit. Humiliauit
Ioan. 15. enim ſemetipſum factus obediens patri uſq; ad
mortem. Et maiorem hac dilectionẽ nemo ha-
bet, ut animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

Et aſſumit Petrum & Iacobum & Ioannem ſecum, & cœpit pauere & tædere. Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem.] Timet Chriſtus: cum Petrus non timeat,
Chriſtus timet. Petrus dicit, Animã meam pro
te ponam: Chriſtus dicit, Anima mea turbatur.
Vtrunq; uerum eſt, & plenum utrunq; ratione.
Quia & ille qui eſt inferior, nõ timet: & ille qui
eſt ſuperior, gerit timentis affectum. Ille enim
quaſi homo, uim mortis ignorat: iſte autẽ quaſi
Deus in corpore conſtitutus, fragilitatem car-
nis exponit, ut eorum qui ſacramentum incar-
nationis abiurant, excluderetur impietas. De-
niq; & hoc dixit, & Manichæus non credidit,
Valentinus negauit, Marcion phantaſma iudi
cauit. Eò autem uſq; hominem, quem ueritate
corporis demonſtrabat, æquabat affectu, ut di-
ceret: Sed tamen nõ ſicut ego uolo, ſed ſicut tu
uis. Suſcepit ergo uoluntatem meam, ſuſcepit
triſticiam meam. Confidenter triſticiam nomi
no, quia crucẽ prædico. Mea eſt uoluntas quã
ſuam dixit: quia ut homo ſuſcepit triſticiã meã,
ut homo locutus eſt. Et ideo ait: Non ſicut ego
uolo, ſed ſicut tu uis. Mea eſt triſticia, quam ne
mo ſuſcepit affectu. Ergo pro me doluit, q pro
ſe nihil habuit quod doleret. Et ſequeſtrata de-
lectatione diuinitatis æternæ tædio meæ infir-
mitatis afficitur. Triſtis eſt, inquit, anima mea
uſq; ad mortem. Nõ propter mortem triſtis eſt
Dominus, quia eum conditio corporalis affe-
ctus, nõ formido mortis offendit. Nam qui cor-
pus ſuſcepit, omnia debuit ſubire quæ corporis
ſunt, ut eſuriret, ſitiret, angeretur, cõtriſtaretur.
Diuinitas aũt cõmutari per hos neſcit affectus.

Suſtinete hic, & uigilate. Et cum proceſsiſſet paululum, procidit ſuper terram.] Quod pręcipit, Suſtinete hic, &
uigilate, non à ſomno prohibet, cuius tempus
non erat imminente diſcrimine. ſed à ſomno in
fidelitatis, & torpore mentis. Dato autem eis
præcepto ut ſuſtinerẽt uigilarentq; ſecum, pau-
lulum procedens ruit in faciem ſuam, & humi
litatem mentis habitu carnis oſtendit.

Et orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora, & dixit: Abba pater, omnia tibi poſsibilia ſunt, transfer calicem hunc à me.]
Quid erat illa uox, niſi ſonus infirmitatis no-
ſtræ? Multi adhuc infirmi contriſtantur futura
morte, ſed habeant rectum cor, uitent mortem
quantũ poſſunt: ſed ſi non poſſunt, dicant quod
ipſe Dominus non propter ſe, ſed propter nos
dixit. Quid enim dixit? Pater, ſi fieri poteſt, trãſ
eat à me calix iſte. Ecce habes uoluntatem hu-
manam expreſſam. Vnde iam rectum cor: Sed
non quod ego uolo, ſed quod tu. Non ueni, in- Ioan. 6.
quit facere uolũtarem meam, ſed uoluntatem
eius, qui miſit me. Suam uoluntatem dixit, quã
temporaliter ſumpſit ex uirgine: uoluntatẽ ue-
rò eius, qui eum miſit, eam uidelicet ſignãs, quã
intemporaliter ęternus habuit cum patre com
munem. Orat tranſire calicem, ut oſtendat ue-
re quod & homo erat. Reminiſcens autem &
propter quod miſſus eſt, perficit diſpenſationẽ
ad quam miſſus eſt, & clamat: Sed non quod e-
go uolo, ſed quod tu. Si moritur mors me non
moriente ſecundum carnem uidelicet tranſeat
ait, calix iſte. Verum quia nõ aliter hoc fiet, ait:
Non quod ego uolo, ſed quod tu. Quod autem
patrem inuocans, duplici nomine dicit Abba
pater, utriuſq; populi illum, & Iudæi ſcilicet &
gentilis, Deum eſſe ac Saluatorem oſtendit. I-
dem nanq; Abba, quod & pater ſignificat: ſed
Abba Hebræum, pater Græcum eſt & Latinũ.
Vt ergo utrunq; populum in eum crediturum,
ab utroq; eum inuocandum eſſe doceret, utraq;
lingua eum primus ipſe inuocat. Ipſe eſt enim Ioan. 10.
bonus paſtor, qui animam dando pro ouibus
ſuis, unum de duobus gregibus ouile perficit.
Ideoq; utriuſq; uoce gregis auxilium patris fla-
gitat, ut nos utriq; exẽplo illius informati, ubi
aduerſa imminere ſenſerimus, nos patrẽ Deũ,
Hebræi abba inuocantes, una fidei & charita-
tis deuotione præſidiũ cœleſte quæramus. Vn-
de doctor egregius formã docẽdi à Domino ſu
mẽs, ita ſuos alloquitur auditores: Accepiſtis Rom. 8.
ſpiritũ adoptionis filiorũ, in q̃ clamamus abba Gal. 4.
pater: Abba nimirũ illi, q de Iſraelitico populo,
nos pater, q de gẽtib. ad fidẽ Chriſti uenimus.

Et ueniens inuenit eos dormientes, & ait Petro: Simon dormis? Non potuiſti una hora uigilare?] Ille qui ſuprà dixerat, Etiam ſi omnes ſcandalizati fuerint, ego nũquam ſcandalizabor, nunc triſticiæ magnitudine ſomnum uincere non poteſt.

Vigilate & orate, ut non intretis in tentationẽ.] Impoſſibile eſt humanam animam non tentari. Vnde & in oratione Dominica dicimus, Et ne nos inducas in tentationem, quam ferre non poſſumus, non tentationem penitus refutãtes, ſed uires ſuſtinendi in tentationibus deprecantes. Ergo & in præſentiarum non ait, Vigilate & orate ne tentemini, ſed, ne intretis in tentationem: hoc eſt, ne tentatio uos ſuperet ultima, & intra ſuos caſſes teneat. Verbi gratia: Martyr, qui ꝑ confeſsione Domini ſanguinem fudit, tentatus quidẽ eſt, ſed tentationis retibus nõ eſt ligatus: qui autem negat, in plagas tẽtationis incurrit. Matth. 6.

Spiritus quidem promptus eſt, caro uerò infirma.] Hoc aduerſum temerarios dictum eſt, qui quicquid crediderint, putant ſe poſſe conſequi. Itaq; quãtum de ardore mentis confidimus, tantum de carnis fragilitate timeamus: ſed tamẽ, iuxta Apoſtolum, ſpiritu carnis opera mortificemus. Rom. 8. Facit hic locus & aduerſus Eutychianos, qui dicunt unam in mediatore Dei & hominum Domino ac Saluatore noſtro operationem, unam fuiſſe uolũtatem. Cum enim dicit, Spiritus quidem promptus eſt, caro uerò infirma, duas uoluntates oſtendit, humanam uidelicet quæ eſt carnis, & diuinam quæ eſt deitatis. Vbi humana quidem propter infirmitatẽ carnis recuſat paſsionem, diuina autẽ eius eſt promptiſsima. Quoniam formidare quidẽ in paſsione humanæ fragilitatis eſt, ſuſcipere autem diſpenſationẽ, paſsionis diuinę uoluntatis atq; uirtutis eſt.

Et iterum abiens orauit, eundem ſermonem dicens. Et reuerſus, denuò inuenit eos dormientes.] Solus orat pro omnibus, ſicut & ſolus patitur pro uniuerſis. Langueſcebant autem & opprimebantur Apoſtolorum oculi negatione uicina.

Et uenit tertiò, & ait illis: Dormite iam & requieſcite. Sufficit uenit hora, ecce tradetur filius hominis in manus peccatorũ.] Cũ dixiſſet, Dormite iam & requieſcite, & adiũgeret Sufficit, ac deinde inferret, Venit hora, ecce tradetur filius hominis, & cętera, utiq; intelligitur poſt illud, quod eis dictũ eſt, Dormite & requieſcite, ſiluiſſe Dominum aliquantũ, ut hoc fieret quod pręmiſerat, & tunc intuliſſe, Ecce appropinquat hora ſiue uenit hora. Ideo poſt illa uerba poſitũ eſt, Sufficit, id eſt, quod requieuiſtis iam ſufficit. Sed quia commemorata ipſa nõ eſt interpoſitio ſilentij Domini, propterea coarctat intellectum, ut in illis uerbis alia pronunciatio requiratur.

Surgite, eamus, ecce qui me tradet, prope eſt.] Poſtquã tertiò orauerat, & Apoſtolorum timorem ſequente pœnitentia impetrauerat corrigẽdum, ſecurus de paſsione ſua pergit ad perſequutores, & ultro ſe interficiendũ præbet, dicitq; diſcipulis: Surgite, eamus, ecce qui me tradet propè eſt. Nõ nos inueniãt quaſi timentes & retractãtes, ultrò pergamus ad mortem, ut confidentiã & gaudium paſſuri uideant.

Dederat autem traditor eius ſignum eis, dicens: Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè. Et cum ueniſſet, ſtatim accedens ad eum ait: Aue Rabbi. Et oſculatus eſt eum.] Impudens quidem & ſcelerata confidentia, magiſtrum uocare, & oſculum ei ingerere quem tradebat. Tamẽ adhuc aliquid habet de uerecundia diſcipuli, cum non eum palàm tradidit perſequutoribus, ſed per ſignum oſculi. Suſcepit autem Dominus oſculum traditoris, nõ quo ſimulare nos doceat, ſed ne proditionẽ fugere uideatur, ſimul & illud Dauidicũ complens: Cum his qui oderunt pacẽ, erã pacificus. Pſal. 119.

Vnus autem quidam de circumſtantibus educens gladium, percuſsit ſeruum ſummi ſacerdotis, & amputauit illi auriculã.] Petrus hoc fecit, ut Ioannes euangeliſta declarat, Ioan. 18. eodem nimirum mentis ardore, quo cętera fecerat. Num. 25. Sciebat enim quomodo Phinees puniẽdo ſacrilegos mercedem iuſtitiæ & ſacerdotij perennis acceperat. Lucæ 22. Lucas autem addit, quòd Dominus tangens auriculam ſerui ſanauerit eum. Nunquam ergo pietatis ſuę Dominus obliuiſcitur, qui etiam hoſtes ſuos non patitur uulnerari. Illi iuſto mortem inferunt, ipſe perſequutorum uulnera ſanat: myſticè docẽs etiam eos, qui in ſuæ mortis conſenſione uulnus animę cõtraxerant, ſi fructum pœnitentiæ facerent dignum, ſalutem poſſe mereri.

Et reſpondens Ieſus ait illis: Tanquam ad latronem exiſtis cũ gladijs & lignis comprehendere me: quotidie eram apud uos in templo docens, & non me tenuiſtis.] Stultum eſt, inquit, eum cum gladijs & fuſtibus quærere, qui ultrò ſe ueſtris tradat manibus, & in nocte quaſi latitantem & ueſtros oculos declinantem per proditorem inueſtigare, qui quotidie in templo doceat. Sed ideo aduerſum me in tenebris congregamini, quia poteſtas ueſtra in tenebris eſt.

Tunc diſcipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt.] Impletur ſermo Domini quem dixerat, quòd omnes diſcipuli ſcandalizarentur in illo in ipſa nocte. Nam etſi turba permittente ad petitionem Domini fugerunt, ut Ioannes ſcribit: Ioan. 18. pauorem tamen ac timiditatem ſuæ mentis oſtendebãt, quòd ad fugæ præſidiũ promptiores, quàm ad fiduciam patiendi cum Chriſto extiterant.

Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum, amictus ſindone ſuper nudo, & tenuerunt eum. At ille relicta ſindone, nudus profugit ab eis.] Quod ait, Amictus ſindone ſuper nudo, ſubauditur corpore, id eſt, corpore ſuper nudo: quia non aliud indumenti, quàm ſolam habebat ſindonem. Quis autem fuerit iſte adoleſcens, Euangeliſta nõ dicit. Quiſquis uerò fuit, maiorem in ſe quàm in cæteris amorem Domini permanſiſſe comprobat, qui illis iam fugientibus, ipſe donec ab hoſtibus comprehenderetur, uinculo charitatis aſtrictus eum proſequi non omiſit: quamuis necdum perfectam habuerit charitatem, qui à comitatu Saluatoris uel tentus profugere potuit. Quia ſicut perfecta charitas foras mittit timorem, ita timor mentem obſidens, imperfectam arguit charitatem. 1. Ioan. 4. Sed notandum ſolertius, quòd de hoc adoleſcẽ

te ſcri-

te ſcribens Euangeliſta non ait, Quia fugit à comitatu Domini: uel, Fugit à ſequendo Dominum: ſed, Reiecta, inquit, ſindone, nudus profugit ab eis. Fugit enim ab hoſtibus, quorum & præſentiam deteſtabatur & facta: non fugit à Domino ſaluatore ac magiſtro ſuo, cuius amorem etiam corpore abſens fixum in corde ſeruauit. Neque aliquid uetat intelligi Ioannem hunc fuiſſe, adoleſcentem dilectum præ cæteris magiſtro diſcipulum. Nam & illum eo tempore fuiſſe adoleſcentem longa poſt hæc in carne uita eius indicio eſt. Potuit enim fieri, ut ad horam tenētium manibus elapſus, mox reſumpto indumento redierit, & ſub dubia noctis luce ſe ſe turbis ducentium Ieſum, quaſi unus de ipſis immiſcuerit, donec ad atrium pontificis, cui erat notus, perueniret, iuxta quod in ſuo ipſe Euangelio commemorat. [Ioan. 18.] Sicut autē Petrus, qui culpam negationis pœnitentiæ lachrymis abluit, & confeſsione Dominici amoris funditus extirpauit, recuperationem oſtendit eorum, qui in martyrio labuntur: ita cæteri diſcipuli, qui articulum comprehenſionis fugiendo præuenerant, cautelam fugiendi docent eos, qui ſe minus idoneos ad toleranda ſupplicia ſentiūt: quibus tutius eſt multò præſidia latebrarum petere, quàm ſe diſcrimini certaminum exponere. Ita etiam iſte adoleſcens, qui reiecta ſindone nudus profugit ab impijs, illorum & opus deſignat & animum: qui ut ſecuriores ab incurſibus hoſtium fiant, quicquid in hoc mundo poſſidere uidentur, abijciunt, ac nudi potius Domino famulari, quàm adhærendo mundi rebus materiam tentandi, atq; à Deo reuocandi aduerſarijs dare didicerunt. Iuxta exemplum beati Ioſeph, qui relicto in manibus adulteræ pallio foras exiliuit, [Geneſ. 39.] malens Deo nudus, quàm indutus cupiditatibus mundi meretrici ſeruire.

Et adduxerunt Ieſum ad ſummum ſacerdotem.] Summū ſacerdotem Caipham ſignificat, qui (ſicut Euāgeliſta Ioannes ſcribit) erat pontifex anni illius, de quo cōſentanea teſtatur Ioſephus, quia [Libro 18. Antiquitatū ca. 4.] pontificatum ſibi abſq; merito dignitatis emerit à principe Romano. Non ergo mirum eſt, ſi iniquus pontifex iniquè iudicat.

Petrus autem à longè ſecutus eſt eum uſq; in atrium ſummi ſacerdotis.] Meritò à longè ſequebatur, qui iam proximè erat negaturus. Neque enim negare poſſet, ſi Chriſto proximus adhæſiſſet. Verum in hoc maxima nobis eſt admiratione uenerādus, quia Dominum non reliquit etiam cum timeret. Quòd enim timet, naturæ eſt: quòd ſequitur, deuotionis: quòd negat, obreptionis: quòd pœnitet, fidei. Aliter, Quòd ad paſsionem euntem Dominum à longè ſequitur Petrus, ſignificabat eccleſiam ſecuturam quidem, hoc eſt, imitaturam paſsionē Domini, ſed longè differēter. Eccleſia enim pro ſe patit, at ille ꝓ eccleſia.

Et ſedebat cum miniſtris, & calefaciebat ſe ad ignem.] Eſt dilectionis ignis, eſt & cupiditatis: de hoc dicitur, [Lucæ 12.] Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo niſi ut ardeat? [Oſeæ. 7.] De illo autem: Omnes adulterātes uelut clibanus corda eorum. [Act. 2.] Iſte ſuper credentes in cœnaculo Sion deſcendens, uarijs linguis eos Deum laudare docuit: ille in atrio Caiphæ inſtinctu maligni ſpiritus accenſua, ad negandum ac blaſphemādum Dominum noxiaa perfidorum linguas armabat. Quod enim intus in domo principis ſacerdotum ſynodus maligna gerebat, hoc ignis in atrio foris inter frigora noctis materialiter accenſus typicè præmonſtrabat. Quicunq; ergo uicioſum noxiū́q; in ſe extinguit incendium, poteſt dicere cum propheta Domino: Quia factus ſum ſicut uter in pruina, [Pſal. 118.] iuſtificationes tuas non ſum oblitus. In quibuſcunq; autem flammam charitatis turbida uitiorum flumina obruerūt audiunt à Domino: Quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcit charitas multorum. [Matth. 24.] Quo frigore torpēs ad horā Apoſtolus Petrus, quaſi prunis miniſtrorum Caiphæ calefieri cupiebat, quia temporalis commodi ſolatiū perfidorum ſocietate quærebat. Sed non mora, reſpectus à Domino cum ignem prauorum corpore, tum infidelitatē in corde reliquit: ac poſt reſurrectionem Domini ſancto igni recreatus, funditus exceſſum trinæ negationis, trina dilectionis confeſsione purgauit. Tunc etenim completa illa memorabili [Ioan. 21.] piſcium captura, cum ueniſſet ad Dominū cum condiſcipulis ſuis, prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem mox uidens, ſui cordis arcana prunis inflammauit amoris.

Et quidam ſurgentes falſum teſtimonium ferebant aduerſus eum dicentes: Quoniam nos audiuimus eum dicentem, Ego diſſoluam templum hoc manu factum, & poſt triduum aliud non manu factum ædificabo.] [Ioan. 2.] Quomodo falſi teſtes ſunt, ſi ea dicūt quæ Dominum dixiſſe legimus? Sed falſus teſtis eſt, qui non eodem ſenſu dicta intelligit quo dicuntur. Dominus enim dixerat de templo corporis ſui, ſed & in ipſis uerbis calumniantur, & paucis additis uel mutatis quaſi iuſtam calumniam faciunt. Saluator dixerat, Soluite templū hoc: iſti commutant, & aiunt, Ego diſſoluam templum hoc manu factum. Vos, inquit, ſoluite, nō ego: quia illicitum eſt ut ipſi nobis inferamus mortem. Deinde illi uertunt, Et poſt triduum aliud nō manu factum ædificabo, ut propriè de templo Iudaico dixiſſe uideatur. Dominus autem ut oſtēderet animal uiuum & ſpirans templum dixerat, Et ego in triduo ſuſcitabo illud. Aliud eſt ædificare, aliud ſuſcitare.

Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogauit Ieſum dicens: Non reſpondes quicquam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil reſpondit.] Ira præceps & impatiens non inueniens calumniæ locum excutit de ſolio pontificem, ut inſaniam mētis motu corporis demonſtraret. Quanto plus Ieſus tacebat ad indignos reſponſione ſua falſos teſtes & ſacerdotes impios, tanto magis pontifex furore ſuperatus eum ad reſpondēdum prouocat, ut ex qualibet occaſione ſermonis locū inueniat accuſandi. Nihilominus Ieſus tacet: ſciebat enim quaſi Deus, quicquid reſpondiſſet torquendum ad calumniam.

Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dicit ei: Tu es Chriſtus filius Dñi benedicti? Ieſus autem dixit illi: Ego ſum.]

Matth. 26. In Matthæo ſcriptum eſt, quòd interroganti & adiuranti ſe pontifici ſi eſſet Chriſtus, reſpondit: Tu dixiſti. Pro quo Marcus poſuit, Ego ſum: ut uidelicet oſtẽderet tantũ ualere quod ei dicit Ieſus, Tu dixiſti, quãtũ ſi diceret, Ego ſum.

Et uidebitis filium hominis à dextris ſedentem uirtutis, & uenientem cum nubibus cœli.] Si ergo tibi in Chriſto ô Iudæe, Pagane & hęretice, contemptus, infirmitas & crux contumelia eſt, uide quia per hæc filius hominis ad dexteram Dei patris ſeſſurus, & ex partu uirginis homo natus in ſua eum cœli nubibus eſt maieſtate uenturus. Vnde & Apoſtolus cum crucis abiecta deſcripſiſſet dicẽs, quòd humiliauit ſemetipſum, factus obediens uſq; ad mortem, mortem autem crucis, adiſixit *Philip. 2.* atq; ait: Propter quod & Deus illum exaltauit, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomẽ, ut in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtiũ, terreſtriũ & infernorũ, & oĩs lingua cõfiteatur, qa Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris.

Summus autem ſacerdos ſcindens ueſtimenta ſua ait: Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſphemiam.] Quem de ſolio ſacerdotali furor excuſſerat, eadẽ rabies ad ſcindẽdas ueſtes prouocat. Scindit ueſtimẽta ſua, ut oſtendat Iudæos ſacerdotalem gloriã perdidiſſe, & uacuam ſedem babere pontificis. Sed & conſuetudinis Iudaicæ eſt, cum aliquid blaſphemiæ, & quaſi contra Deum audierint, ſcindere ueſtimenta ſua: quod Paulum quoq; & *Act. 14.* Barnabam quando in Lycaonia deorum cultu honorabãtur feciſſe legimus: Herodes autem quia nõ dedit honorem Deo, ſed acquieuit im- *Act. 12.* moderato fautori populi, ſtatim ab angelo percuſſus eſt. Altiore autem myſterio factũ eſt, ut in paſsione Domini põtifex Iudæorum ſua ipſe ueſtimenta diſciderit, cum tunica Domini nec ab ipſis, qui eũ crucifixere, militibus ſcindi potuerit. Figurabatur enim, quod ſacerdotium Iudæorum pro ſceleribus ipſorum pontificum eſſet ſcindendum, & à ſuæ ſtatu integritatis omnimodis ſoluendum: ſoliditas uero ſanctæ uniuerſalis eccleſiæ, quæ ueſtis ſui redemptoris ſolet appellari, nunquam ualeat dirumpi: quin potius etſi Iudæi, ſi gẽtiles, ſi hæretici, ſi mali catholici bumilitatem Domini ſaluatoris contẽnant, eius tamen uſq; ad conſummationem ſeculi in illis, quos ſors electionis inuenerit, inuiolata ſit permanſura caſtitas.

Et cœperunt quidam conſpuere eum, & uelare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza. Et miniſtri alapis eum cædebant.] Impleta eſt hoc loco prophe- *Eſaiæ 50.* tia, quæ ait: Dedi maxillas meas alapis, & faciẽ meam non auerti à confuſione ſputorum. Sed qui tunc cæſus eſt colaphis ſiue alapis Iudęorũ, cæditur etiam nunc blaſphemijs falſorum Chriſtianorum: qui tunc conſputus eſt ſaliuis infidelium, nunc uſq; ueſanis nominetenus fidelium exhonoratur atq; irritatur opprobrijs. Velaue- *Exod. 34.* runt autem faciem eius, non ut eorum ille ſcele- *Ioan. 5.* ra non uideat, ſed ut à ſe ipſi, ſicut quondã Moyſi fecerunt, gratiã cognitionis eius abſcondant: ſi enim crederent Moyſi, crederent forſitan & *2. Cor. 3.* Domino. Quod uelamẽtum uſq; hodie manet ſuper cor eorum non reuelatum: nobis autem in Chriſtũ credentibus ablatum eſt. Neq; enim fruſtra eo moriente uelum tẽpli ſciſſum eſt medium, & ea quæ toto legis tempore latuerant, & abſcondita carnali Iſrael fuerant, noui teſtamenti cultoribus ſunt pateſacta ſancta ſanctorum arcana. Quod uerò dicunt ei, Prophetiza: & iuxta alios Euãgeliſtas, Prophetiza quis eſt, qui te percuſsit, quaſi in contumeliam faciunt eius, qui ſe à populis prophetam uoluerit babe- ri. Sed ipſo diſpenſante, quæ patitur omnia pro *1. Petr. 4.* nobis hunt, ut ſicut Petrus hortatur Chriſto in carne paſſo nos eadem cogitatione armemur, atq; ad toleranda pro nomine eius irriſionum opprobria præparemur.

Et cum eſſet Petrus in atrio, deorſum uenit una ex ancillis ſummi ſacerdotis: & cum uidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Ieſu Nazareno eras? At ille negauit, dicens: Neq; ſcio, neq; noui quid dicas.] Quid ſibi uult, q̃ prima eum prodit ancilla, cum uiri utiq; magis eũ potuerint recognoſcere? niſi ut & iſte ſexus peccaſſe in necem Domini uideretur, & iſte ſexus redimeretur per Domini paſsionẽ. Et ideo mulier reſurrectionis accipit prima myſteriũ, & mandata cuſtodit, ut ueterem præuaricationis aboleret errorem.

Et exiuit foras ante atrium, & gallus cantauit.] De hoc galli cantu cæteri Euangeliſtæ tacent, nõ tamẽ factum eſſe negant: ſicut & multa alia alij ſilentio prætereunt, quæ alij narrant.

Rurſus autem cum uidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic ex illis eſt. At ille iterum negauit.] Non hæc eadem, quę prius accuſabat, ancilla eſſe credenda eſt. Dicit nanq; Matthæus apertiſsimè: Exeũte illo ianuam, uidit eum alia, & ait ijs qui erant ibi, & cæt. In hac autem negatione Petri diſcimus, non ſolùm abnegari Chriſtum ab eo qui dicit eum non eſſe Chriſtum, ſed ab illo etiã qui cum ſit, negat ſe eſſe Chriſtianũ. Dominus autem nõ ait Petro, Diſcipulum meum tenegabis: ſed, Me negabis. Negauit ergo ipſum, cum ſe negauit eius eſſe diſcipulum.

Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant, dicebant Petro: Verè tu ex illis es. Nam & Galilæus es.] Non quòd alia lingua Galilæi, quàm Hieroſolymitę loquerentur, qui utriq; fuerint Hebræi: ſed quòd unaquæq; prouincia & regio ſuas habeat proprietates, ac uernaculum loquendi ſonum uitare nõ poſsit. Vnde in actibus Apoſtolorum cum ij quibus ſpiri- *Act. 2.* tus ſanctus inſederat, omnium gentium linguis loquerentur, inter alios qui de diuerſis mundi plagis aduenerant, etiam illi qui habitabant Iudæã dixiſſe referuntur: Nonne ecce omnes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt? Et quomodo nos audiuimus unuſquiſq; linguam noſtram in qua nati ſumus? Et Petrus fratribus loquens in Hie- *Act. 1.* ruſalem, Et notum, inquit, factum eſt omnibus habitãtibus in Hieruſalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorũ Acbeldemach. Quare lingua eorum, niſi quia idem nomẽ aliter illi, hoc eſt, Hieroſolymitæ, aliter ſonabant Galilæi?

Ille autem cœpit anathematizare, & iurare, quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis, Et ſtatim iterum gallus cantauit.]

Solet

Solet ſcriptura ſacramentum cauſarum perſta
tum deſignare temporū. Vnde Petrus qui me-
dia nocte negauit, ad galli cantum pœnituit.
Qui etiam poſt reſurrectionē Domini diurna
Ioan.21. ſub luce illum quem tertiò negauerat, tertiò æ-
que ſe amare profeſſus eſt. Quia nimirū quod
in tenebris obliuionis errauit, & ſperatæ iam
lucis rememoratione correxit, & eiuſdem ue-
ræ lucis adepta præſentia plenè totum, quicquid
mutauerat, erexit. Hunc, opinor, gallum aliquē
doctorum intelligendum, qui nos iacentes ex-
citans, & ſomnolentos increpans dicat: Euigi-
1.Cor.15. late iuſti, & nolite peccare.

*Et recordatus eſt Petrus uerbi quod dixerat ei Ieſus: Priuſ-
quā gallus cantet bis, ter me negabis, & cœpit flere.*] Quàm
nociua prauorum colloquia? Petrus ipſe inter
infideles uel hominem ſe noſſe negauit, quem
inter condiſcipulos iam Dei filium fuerat con-
feſſus. Sed nec in atrio Caiphæ retentus pote-
rat agere pœnitentiam. Egreditur foras, ut alij
Matth.26. narrant Euangeliſtæ, quatenus ab impiorum
Marc.14. concilio ſecretus, ſordes pauidæ negationis li-
Lucæ22. beris fletibus abluat.

*Et confeſtim concilium facientes manè ſummi ſacerdotes cum
ſenioribus & ſcribis, & uniuerſo concilio, uincientes Ieſum du-
xerunt, & tradiderunt Pilato.*] Non ſolùm ad Pilatū,
ſed etiam ad Herodem ductus eſt, ut uterq; Do
mino illuderet. Et cerne ſolicitudinem ſacerdo
tum in malo. Tota nocte uigilauerunt, ut homi
cidium facerēt, & uinctum tradiderunt Pilato.
Habebant enim hunc morem, ut quem adiudi-
caſſent morti, ligatū iudici traderent. Attamen
notandum, quòd non tunc primùm ligauerunt
eum, ſed mox comprehenſum nocte in horto,
ut Ioannes declarat, ligauerunt, & ſic adduxe-
runt eum ad Annam primum.

Et interrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorum?] Pila-
to nihil aliud criminis interrogante, niſi utrum
rex Iudæorum ſit, arguuntur impietatis Iudæi,
quòd ne falſo quidem inuenire potuerint, quod
obijcerent Saluatori.

At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.] Sic reſpondit, ut
& uerum diceret, & ſermo eius calumniæ non
pateret. Et attende quòd Pilato, qui inuitus fe-
rebat ſententiam, aliqua in parte reſponderit:
ſacerdotibus autem & principibus reſpōdere
noluerit, indignosq; ſuo ſermone iudicarit.

*Pilatus autem rurſus interrogauit eum, dicens: Non reſpon-
des quicquam? uide in quantis te accuſant. Ieſus autem amplius
nihil reſpondit.*] Ethnicus quidem eſt qui condem
nat Ieſum, ſed cauſam refert in populum Iudæo
rum, Vide in quantis te accuſant. Ieſus autem
nihil reſpōdere uoluit, ne crimē diluens, dimit
teretur à præſide, & crucis utilitas differretur.

*Pontifices autem concitauerunt turbam, ut magis Barrabam
dimitteret eis.*] Hæret Iudæis uſq; hodie ſua peti-
tio, quā tanto labore impetrarunt. Quod enim
data ſibi optione pro Ieſu latronem, pro Salua
tore interfectorem, pro datore uitæ elegerunt
ademptorem, meritò ſalutem perdiderunt, &
uitam: & latrocinijs ſeſe ac ſeditionibus in tan-
tum ſubdiderūt, ut & patriam regnumq; ſuum
quod plus Chriſto amauere, perdiderint, & ha
ctenus eam quam uēdidere, ſiue animæ ſiue cor
poris libertatem recipere non meruerint.

*Pilatus autem iterum reſpondens, ait illis: Quid ergo uultis
ut faciam regi Iudæorum? At illi iterum clamauerunt: Crucifige
eum. Pilatus uerò dicebat eis: Quid enim mali fecit?*] Mul-
tas liberandi Saluatorē Pilatus occaſiones de-
dit. Primùm latronem iuſto conferens, deinde
inferens: Quid ergo uultis ut faciam regi Iudæo
rum? Cumq; reſponderunt, Crucifigatur: non
ſtatim acquieuit, ſed iuxta ſuggeſtionem uxo-
ris, quæ mandauerat ei, ut Matthæus ſcribit,
Nihil tibi & iuſto illi, ipſe quoque reſpondens, Matth.27.
Quid enim ait, mali fecit, hoc dicendo Pilatus
abſoluit Ieſum.

At illi magis clamabant: Crucifige eum.] Vt implere-
tur quod in uigeſimo primo pſalmo dixerat,
Circundederunt me canes multi, congregatio
malignantium obſedit me: & illud Hieremiæ,
Facta eſt mihi hæreditas mea ſicut leo in ſylua,
dederunt ſuper me uocem ſuam. Eſaia quoque Hier.12.
in hac ſententia congruente, Et expectauit ut fa
cerent iudicium: fecerunt autem iniquitatem Eſaiæ 5.
& non iuſtitiam, ſed clamorem.

*Pilatus autem uolens populo ſatiſfacere, dimiſit illis Barra-
bā, & tradidit Ieſum flagellis cæſum, ut crucifigeretur.*] Ieſus
autem flagellatus non ab alio, quàm ab ipſo Pi
lato intelligendus eſt. Scribit nanq; apertè Io-
annes, Clamauerunt rurſum omnes dicentes:
Non hunc, ſed Barrabam. Erat autem Barra- Ioan.19.
bas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Ie-
ſum, & flagellauit. Ac deinde ſubiungit: Et mi-
lites plectentes coronam de ſpinis, impoſue-
runt capiti eius, & cætera. Quod quidem ideo
feciſſe, atque ideo credendus eſt militibus eum
illudendum tradidiſſe, ut ſatiati pœnis & op-
probrijs eius Iudæis mortem eius ultrà ſitire de
ſiſterent. Hoc autem factum eſt, ut quia ſcriptū
erat, Multa flagella peccatorum, illo flagellato Pſal.31.
nos à uerberibus liberaremur, dicente ſcriptu-
ra: Flagellum non appropinquabit taberna- Pſal.90.
culo tuo.

*Milites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & conuo-
cant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt
ei plectentes ſpineam coronam, & cœperunt ſalutare eum: Aue
rex Iudæorum.*] Milites quidem, quòd rex Iudæo
rum fuerat appellatus, & hoc ei ſcribæ & ſacer
dotes crimen obiecerant: quòd ſibi in populo
Iſraelitico uſurparet imperium, illudentes hoc
faciunt, ut nudatum priſtinis ueſtibus induant
purpura, qua reges ueteres utebantur, & pro
diademate imponāt ei coronam ſpineam, pro
ſceptro regali dent calamum, ut Matthæus ſcri
bit, & adorent quaſi regem. Nos autem omnia Matth.27.
hæc intelligamus myſticè. Quomodo enim Cai
phas dixit, Oportet unum hominem mori pro
omnibus, neſciens quid diceret: ſic & iſti quod- Ioan.11.
cunque fecerunt, licet alia mente fecerint, ta-
men nobis qui credimus, ſacramenta tribue-
bant. Notandū autem quòd pro eo quod Mar-
cus ait, Et induunt eum purpura: Matthæus ita Marc.15.
poſuit, Et exuentes eum chlamydem coccineā Matth.27.
circundederunt ei. Vbi intelligitur quod Mat-
thæus ait, Chlamydem coccineam circundede-

runt ei, hoc Marcus dixiſſe, Indutum purpura. Pro regia enim purpura chlamys illa coccinea ab illudentibus adhibita erat, & eſt rubra quędam purpura, cocco ſimillima. Poteſt etiam fieri, ut purpuram etiam Marcus commemorauerit, quam chlamys habebat, quamuis eſſet coccinea. Myſticè ergo in purpura qua indutus eſt Dominus, ipſa eius caro quam paſsionibus obiecit, inſinuatur: de qua præmiſſa dixerat pro- Eſaiæ 63. phetia, Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & ueſtimenta tua quaſi calcantiũ in torculari? In corona uerò, quam portabat, ſpinea noſtrorum ſuſceptio peccatorum, pro qua mortalis fieri dignatus eſt, oſtenditur: iuxta quod præcurſor ipſius teſtimonium ei perhibens, ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ioan. 1. Nanq; ſpinas in ſignificatione peccatorum poni ſolere teſtatur ipſe Dominus, qui protoplaſto in peccatum prolapſo dicebat: Terra tua Gen. 3. ſpinas & tribulos germinabit tibi. quod eſt apertè dicere: Conſcientia tua punctiones tibi & aculeos uitiorũ procreare nõ deſiſtet. Quòd uerò iuxta Euangelium Lucæ Dominus apud Luce 23. Herodem alba ueſte induitur, in cæteris uerò Euangeliſtis à militibus Pilati ſub coccineo ſiue purpureo habitu illuſus eſſe perhibetur: collata utraque narratione in uno innocentia & caſtitas aſſumptę humanitatis, in altero autem ueritas paſsionis, per quam ad gloriam regni immortalis eſſet peruenturus, exprimitur. Sicut enim purpura colorem ſanguinis, qui pro nobis effuſus eſt, imitatur: ita & habitus regni quod poſt paſsionem intrauit, nobisq; intrandum patefecit, inſinuat. Verùm quia dixit Apoſtolus, Quotquot enim in Chriſto baptizati e- Galat. 3. ſtis, Chriſtum induiſtis: & Eſaias Domino de e- Eſaie 49. lectis omnibus, His, inquit, uelut ornamento ueſtieris: poteſt in hoc utroque Domini habitu inimicorum quidem ſententia probroſo, ſed ipſius Domini electione glorioſiſsimo omnis electorum eius multitudo, quæ in martyres uenerandos, & cæteram fidelium plebem diſtinguitur, aptiſsimè deſignari. Alba etenim ueſte induitur, cum munda iuſtorum confeſsione circundatur: purpura ſiue cocco ueſtitur, cum in triumpho uictorioſorum martyrum gloriatur.

Et percutiebant caput eius arundine. & conſpuebant eum, & ponentes genua adorabant eum.] Hæc tunc fecere milites Pilati, hæc uſq; hodie faciunt hæretici & pagani milites utique diaboli. Quia enim caput Chriſti Deus, caput eius percutiunt, qui eum Deum eſſe uerum denegant. Et quia per arundinem ſcriptura ſolet confici, quaſi arun- Cor. 11. dine caput Chriſti feriunt, qui diuinitatis illius contradicentes, errorem ſuum confirmare autoritate ſacræ ſcripturæ conantur. Spuunt in faciem eius, qui eius præſentiam gratiæ uerbis execrandis ex internæ cæcæ mentis inſania cõceptis reſpuunt, & Ieſum Chriſtum in carne ueniſſe denegãt. Et quidem milites eum quaſi qui Deum ſe ipſe falſo dixiſſet illudentes, adorabant: ſed ſunt hodie, quod eſt grauioris ueſaniæ, qui eum certa fide ut Deum uerũ adorant, ſed peruerſis actibus mox uerba eius quaſi fabuloſa deſpiciunt, ac promiſſa regni illius temporalibus illecebris longè poſtponunt.

Et educunt illum, ut crucifigerent eum. Et angariauerunt prætereuntem quempiam Simonem Cyrenæum uenientem de uilla, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem eius.] Magnæ tunc opinionis fuiſſe Simon iſte uidetur, cum filij quoque eius quaſi iam noti omnibus deſignentur ex nomine. Sed cauendum, ne cui uideatur contrarium, quod Ioannes ſcribit ipſum Dominum ſibi crucem portaſſe: cęteri uerò Euãgeliſtæ hunc Simonem Cyrenæum eam Ioan. 19. baiulaſſe referunt. Primò nanq; à Domino por- Matth. 27. tata, ac deinde Simoni, quem exeuntea fortè Marc. 15. obuium habuerunt, portanda impoſita eſt. Et Luce 23. hoc congruo ſatis ordine myſterij. Quia nimirum ipſe paſſus eſt pro nobis, relinquens nobis 1. Petr. 2. exemplum, ut ſequamur ueſtigia eius. Et quia Simon iſte non Hieroſolymita, ſed Cyrenæus eſſe perhibetur (Cyrene enim Libyę ciuitas eſt, ut in actibus Apoſtolorum legimus) rectè per Act. 2. eum populi gentium deſignantur, qui quondam peregrini & hoſpites teſtamentorũ, nunc Ephes. 2. obediendo ciues ſunt & domeſtici Dei. Et ſi- Rom. 8. cut alibi dicitur, Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti. Vnde aptè Simon obediẽs, Cyrene hæres interpretatur. Nec prætereundum, quòd idem Simon de uilla ueniſſe refertur. Villa enim Græcè pagos dicitur. Vnde paganos appellamus eos, quos à ciuitate Dei alienos, & quaſi urbanæ conuerſationis uidemus eſſe expertes. Sed de pago Simon egrediens, crucem portat poſt Ieſum, cum populus nationum paganis ritibus derelictis, ueſtigia Dominicæ paſsionis obedienter amplectitur.

Et perducunt illum in Golgotha locum, quod eſt interpretatum, caluariæ locus.] Extra urbis portam loca ſunt, in quibus truncantur capita damnatorum, & caluarię, id eſt, decollatorum ſumpſere nomen. Propterea autem ibi crucifixus eſt Dominus, ut ubi prius erat area damnatorum, erigerentur uexilla martyrij: & quomodo pro nobis maledictum crucis factus eſt, & flagellatus, & cru- Galat. 3. cifixus, ſic pro omnium ſalute quaſi noxius inter noxios crucifigitur.

Et dabant ei bibere myrrhatum uinum, & non accepit.] Deus loquitur ad Hieruſalem: Ego te plantaui Hier. 2. uineam meam uerã, quomodo facta es in ama- Eſaie 5. ritudinem uitis alienæ? Amara uitis amarum uinũ fecit, quod propinat Domino Ieſu, ut impleatur quod ſcriptũ eſt: Dederunt in cibũ meũ fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto. Quòd Pſal. 68. aũt dicitur, Et nõ accepit, uel ſecũdũ Matthæũ, Cum guſtaſſet, noluit bibere: hoc indicat, quòd Matth. 27. guſtauerit quidẽ pro nobis mortis amaritudinẽ, ſed tertia die reſurrexerit. Quòd enim ait Marcus, Non accepit, intelligitur, nõ accepit ut biberet. Guſtauit autẽ, ſicut Matthæus teſtis eſt, ut qđ idẽ Matthæus ait, Noluit bibere, hoc Marcus dixerit, Nõ accepit: tacuerit aũt ꝙ guſtauerit. Sed & hoc qđ ait Marcus, Myrrhatũ uinũ, intelligẽdũ eſt Matthęũ dixiſſe cũ felle mixtũ. Fel quippe ꝓ amaritudine poſuit, & myrrhatum

phatum enim uinum amariſsimum eſt): quanquam fieri poſsit, ut & felle & myrrha uinum amariſsimum redderetur.

Et crucifigentes eum, diuiſerunt ueſtimenta eius, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret.] Hæc Ioannes euangeliſta plenius exponit, (Ioan. 19.) quòd ſcilicet milites cętera in quatuor partes iuxta ſuum numerum diuidentes, de tunica quæ inconſutilis erat deſuper contexta per totum ſortem miſerint. Quadripartita autem ueſtis Domini quadripartitã eius figurauit eccleſiam, toto ſcilicet orbe, qui quatuor partibus conſtat, terrarum diffuſam, & omnibus eiſdem partibus æqualiter, id eſt, concorditer diſtributam. Tunica uerò illa ſortita omnium partium ſignificat unitatem, quæ charitatis uinculo continetur. Si enim charitas iuxta Apoſtolum & ſupereminentiorem habet uiam, (Ephes. 3.) & ſupereminet ſcientiæ, & ſuper omnia præcepta eſt, meritò ueſtis qua ſignificatur deſuper cõtexta perhibetur. In ſorte autem quid niſi gratia Dei commendata eſt? Sic quippe in uno ad omnes peruenit, cũ ſors omnib. placuit, quia & Dei gratia in unitate ad oẽs peruenit. Et cũ ſors mittitur, nõ perſonæ cuiuſcunq; uel meritis, ſed occulto Dei iudicio ceditur. Et quia, ſicut (Rom. 7.) dicit Apoſtolus, Vetus homo noſter ſimul affixus eſt cruci cũ illo, ut euacuetur corpus peccati, ut ultrà non ſeruiamus peccato, quãdiu id agunt opera noſtra, ut euacuetur corpus peccati: & quamdiu exterior homo corrumpitur, ut (2. Cor. 4.) interior renouetur de die in diem, tẽpus eſt crucis. Hæc ſunt etiã bona opera quidẽ, tamen adhuc laborioſa, quorum merces requies eſt. Sed (Rom. 12.) ideo dicitur, Spe gaudentes, ut requiem futurã cum hilaritate in laboribus operemur. Hanc hilaritatem ſignificat crucis latitudo in tranſuerſo ligno, ubi figuntur manus. Per manus enim opera intelligimus, per latitudinem hilaritatem operantis, quia triſtitia facit anguſtias. Per altitudinem autem, cui caput adiungitur, expectatio retributiõis de ſublimi iuſtitia Dei, (Matth. 16.) qui reddet unicuiq; ſecundũ opera ſua, his quidem ſecundum tolerantiam boni operis gloriã & honorem & incorruptionem quærentibus uitam æternam. Itaq; etiam longitudo, qua totum corpus extenditur, ipſam tolerantiam ſignificat, unde longanimes dicuntur qui tolerant. Profundum autem quod terræ infixũ eſt, ſecretum ſacramenti præfigurat. Recordaris niſi fallor, quòd uerba Apoſtoli in iſta deſigna(Ephes. 3.)tione crucis expediantur, ubi ait, In charitate radicati & fundati, ut poſsitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo, latitudo, altitudo, & profundum.

Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.] Sunt qui arbitrentur hora quidem tertia Dominũ crucifixum, à ſexta autem hora tenebras factas uſq; ad nonam, ut conſumptæ intelligantur tres horæ ex quo crucifixus eſt, uſque ad tenebras factas. Et poſſet quidem hoc rectiſsimè intelligi, (Ioan. 19.) niſi Ioannes diceret hora quaſi ſexta Pilatũ ſediſſe pro tribunali in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autẽ Gabbatha. Sequitur enim, Paraſceue paſchæ hora quaſi ſexta, & dicit Iudæis: Ecce rex ueſter, &c. Si ergo hora quaſi ſexta Pilato ſedẽte pro tribunali, traditus eſt crucifigendus Iudæis, quomodo hora tertia crucifixus eſt, ſicut uerba Marci nõ intelligentes quidã putauerunt? Iam certè dixerat Marcus, Crucifigentes eum diuiſerunt ueſtimenta eius. Si ergo eius rei geſtæ tempus uoluit cõmemorare, ſufficeret dicere, Erat autem hora tertia: ut quid adiunxit, Et crucifixerunt eum? niſi quia uoluit aliquid recapitulando ſignificare, quod quæſitum inueniretur, cum ſcriptura ipſa illis tẽporibus legeretur, quibus uniuerſæ eccleſiæ notum erat, qua hora Dominus ligno ſuſpẽſus eſt: unde poſſet huius uel error corrigi, uel mendaciũ refutari. Sed quia ſciebat à militibus Dominum crucifixũ, non à Iudæis, occultè oſtendere uoluit eos magis crucifixiſſe, qui clamauerũt ut crucifigeretur, quàm illos qui miniſteriũ principi ſuo ſecundum ſuum officium præbuerunt. Intelligitur ergo fuiſſe hora tertia, cũ clamauerũt Iudæi, ut Dominus crucifigeretur. Et ueraciſsimè demonſtratur, tunc eos crucifixiſſe quando clamauerunt, maximè quia nolebãt uideri ſe hoc feciſſe, & propterea eum Pilato tradiderant, quod eorum uerba ſatis indicant ſecundum Ioannẽ. Quod ergo maximè uideri feciſſe nolebãt, hoc eos hora tertia feciſſe Marcus oſtendit: uerisſimè indicãs magis fuiſſe Domini necatricem linguam Iudęorum, quàm militum manus.

Et erat titulus cauſæ eius inſcriptus, Rex Iudæorum.] Titulus poſitus ſupra crucem eius, in quo ſcriptũ erat, Rex Iudæorũ, illud oſtendit, quod nec occidendo efficere potuerunt, ut eum regem non haberent, qui eis manifeſtiſsima & eminentiſsima poteſtate ſecundũ ſua opera redditurus eſt. Vnde in Pſalmo canitur: Ego autẽ conſtitutus (Pſal. 2.) ſum rex ab eo ſuper Sion montẽ ſanctum eius. Qui aptè etiam, quoniam rex ſimul & pontifex eſt, cum eximiam patri ſuæ carnis hoſtiam in altari crucis offerret, regis quoq; qua præditus erat, dignitatem titulo prętendit, ut cunctis legere, hoc eſt audire & credere uolentibus inſinuaret, quòd per crucis patibulum non perdiderit ſuum, ſed confirmarit potius & corroborarit imperium.

Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & aliũ à ſiniſtris eius.] Latrones qui cũ Domino ſunt hinc inde crucifixi, ſignificãt eos qui ſub fide & confeſsiõe Chriſti uel agonẽ martyrij, uel quælibet continentiæ arctioris inſtituta ſubeũt. Sed quicũq; hęc pro æterna ſolũ cœleſtiq; gloria gerũt, hi profectò dextri latronis merito ac fide deſignantur: at qui ſiue humanæ laudis intuitu, ſeu qualibet minus digna intentione mundo abrenunciant, nõ immeritò blaſphemantis ac ſiniſtri latronis mentẽ imitantur & actus. De quali(1. Cor. 13.)bet dicit Apoſtolus, Si tradidero corpus meũ ut ardeam, ſi dedero omnes facultates meas in cibos pauperum, ſi alia plura aut pietatis opera facere, aut dona gratiæ ſpiritalis accepiſſe uidear, charitatem autem non habeam, nihil

mihi prodeſt. [Matth. 5. Luce 6.] Beati autem, qui ſua propter Dominum & propter Euangeliũ relinquunt: beati qui perſecutionem patiũtur propter iuſtitiã, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cum ſcribis dicebant: Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere.] Etiam nolentes confitentur ſcribæ & põtifices, quòd alios ſaluos fecerit. Itaq; uos ueſtra condemnat ſententia: qui enim alios ſaluos fecit, utiq; ſi uellet, ſeipſum ſaluare poterat.

Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, ut uideamus & credamus.] Fraudulẽta promiſsio. Quid eſt plus, de cruce adhuc uiuentem deſcendere, an de ſepulchro mortuum reſurgere? Surrexit, & non credidiſtis: ergo etiamſi de cruce deſcenderit, ſimiliter non credetis.

Et qui cum eo crucifixi erãt, conuiciabantur ei.] Quomodo qui cum eo crucifixi erant, conuiciabantur ei: quandoquidem unus eorum conuiciatus eſt ſecundum Lucæ teſtimonium, [Luce 23.] alter & compeſcuit eum, & in Deum credidit? niſi intelligamus Matthæum & Marcum breuiter perſtringentes hunc locum, pluralem numerum pro ſingulari poſuiſſe, ſicut in epiſtola ad Hebræos legimus pluraliter dictum, [Hebr. 11.] Clauſerunt ora leonum, [Dan. 6.] cum ſolus Daniel ſignificari intelligatur. Et pluraliter dictũ, Secti ſunt, cum de ſolo Eſaia tradatur. Quid aũt uſitatius, uerbi gratia, quàm ut dicat aliquis, Et ruſtici mihi inſultant, etiam ſi unus inſultet? Tunc enim eſſet contrarium quod Lucas de uno manifeſtauit, ſi illi dixiſſent ambos latrones conuiciatos Domino, cum nõ poſſet ſub numero plurali unus intelligi. Cum uerò dictum eſt latrones uel qui cum eo crucifixi erant, nec additum eſt ambo: nõ ſolùm ſi ambo feciſſent, poſſet hoc dici, ſed etiam quia unus hoc fecit, potuit uſitato locutionis modo per pluralem numerum ſignificari. Quod uerò, Luca teſtante, unus latro Dominũ blaſphemat, dicens, Si tu es Chriſtus, ſaluum fac temetipſum & nos: alter uerò illum digna inuectione redarguit, & Dominum fideli ſupplicatione precatur, dicens: Domine, memento mei cum ueneris in regnum tuum, uſque hodie geri in eccleſia uidemus, cum mundanis tacti afflictionibus ueri ſimul & falſi Chriſtiani, illi quidem qui ficta mente Dominicæ paſsionis ſacramenta geſtant, ad præſentis uitæ gaudia cupiunt liberari à Domino. At qui ſimplici intentione cum Apoſtolo non gloriantur, [Gal. 6.] niſi in cruce Domini noſtri, ita potius à præſentibus ærumnis optant erui, ut ſpiritum ſuum in manus ſui commendent autoris, unaq; cum ipſo regni cœleſtis deſiderent eſſe participes. Vnde bene ille, qui fide dubia Dominum precabatur, funditus eſt contemptus à Domino, neque ulla reſponſione dignus habitus. At uerò preces illius, qui æternam à ſe ſalutem quærebat, pia mox Dominus exauditione ſuſcipere dignatus eſt. Quia nimirum quicunq; in tribulationibus poſiti, temporalia tantum à Domino ſolatia requirunt, temporalibus ſe pariter & æternis gaudijs priuant. Qui autem ueraciter bona patriç cœleſtis ſuſpirant, ad hæc abſque ulla dubietate Chriſto miſerante perueniunt.

Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terrã uſq; in horam nonam.] Clariſsimum mundi lumen retraxit radios ſuos, ne aut pendentẽ uideret Dominum, aut impij blaſphemantes ſua luce fruerentur. Et notandum quòd Dominus ſexta hora, hoc eſt, receſſuro à centro mundi ſole crucifixus ſit: diluculo autem, hoc eſt, oriente iam ſole, reſurrectionis ſuæ myſteria celebrarit. Statu enim temporis ſignauit, quod effectu operis exhibuit: quia mortuus eſt propter peccata noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. [Rom. 4.] Nam & Adam peccante ſcriptum eſt, [Gen. 3.] quòd audierit uocem Domini Dei ambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem. Poſt meridiem, nempe inclinata luce fidei: ad auram uerò, refrigeſcente feruore charitatis. Deambulãs autem audiebatur, quia ab hõmine peccante receſſerat. Rationis ergo, imò diuinæ pietatis ordo poſcebat, ut eodem tẽporis articulo quo tunc Adæ præuaricanti occluſerat, nunc latroni Dominus pœnitẽti ianuã paradiſi reſeraret: & qua hora primus Adam peccando mortem huic mundo inuexerat, eadem hora ſecundus Adam mortem moriendo deſtrueret. [1. Cor. 15.]

Et hora nona exclamauit Ieſus uoce magna, dicens: Eli, eli, lamaſabachthani, quod eſt interpretatũ, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?] Principio uigeſimiprimi Pſalmi uſus eſt: illud quod in medio uerſiculi legitur, Reſpice in me, ſuperfluum eſt. Legitur enim in Hebræo, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquiſti? Nec mireris uerborum humilitatem, querimonias derelicti, cum formã ſerui ſciens ſcandalum crucis uideas. Sicut enim eſurire, & ſitire, & fatigari, non erãt propria diuinitatis, ſed corporales paſsiones: ita & quod dicitur, Vt quid me dereliquiſti, corporalis uocis erat proprium: quia ſolet ſecundum naturam corpus nullatenus uelle à ſibi cõiuncta uita fraudari. Licet enim & ipſe Saluator hoc dicebat, ſed propriè oſtendebat corporis fragilitatem manens uirtus & ſapiẽtia Dei. Vt homo ergo loquitur, meos circumferens motus, quòd in periculis poſiti à Deo nos deſeri putamus, ut homo turbatur, ut homo flet, ut homo crucifigitur.

Et quidam de circunſtantibus audientes, dicebant: Ecce Heliam uocat.] Non omnes, ſed quidam, quos arbitror milites fuiſſe Romanos, non intelligentes ſermonis Hebraici proprietatem: ſed ex eo quod dixit, Eli, eli, putantes Heliam ab eo inuocatum. Sin autem Iudæos qui hoc dixerint, intelligere uolueris, & hoc more ſibi ſolito faciunt, ut Dominum imbecillitate infamẽt, qui Heliæ auxilium deprecetur.

Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponensq; calamo, potum dabat ei, dicens: Sine, uideamus ſi ueniat Helias ad deponendũ eum.] Quã ob cauſam Domino acetũ ſit potui datũ, Ioannes oſtendit plenius, dicẽs: [Ioan. 19.] Poſtea ſciẽs Ieſus quia iam omnia cõſummata ſunt, ut cõſummaretur ſcriptura, dicit: Sitio. [Pſal. 68.] Vas aũt poſitum erat aceto plenũ. Illi ergo ſpon-

ſpongiam plenam aceto, hyſopo circumponentes, obtulerunt ori eius. Vidit ergo quoniā conſummata ſunt omnia, quæ oportebat ut fierēt, antequam acciperet acetum, & traderet ſpiritum. Atq; ut hoc etiam conſummaretur, quod ait, Et in ſiti mea potauerunt me aceto, Sitio, inquit. Tanquā hoc diceret, Hoc munus feciſtis, date quod eſtis. Iudæi quippe ipſi erant acetum degenerantes à uino patriarcharum & prophetarum, tanquā de pleno uaſe, de iniquitate mūdi huius impleto, cor habentes uelut ſpongiam cauernoſis quodammodo atq; tortuoſis latibulis fraudulentam. Hyſopū, cui circum poſuerūt ſpongiām aceto plenā, quoniam herba eſt humilis, & pectus purgat, ipſius Chriſti humilitatem congruenter accipimus, quam circundederunt, & ſe circunueniſſe putauerūt. Vnde illud Pſal.50. in Pſalmo: Aſperges me hyſopo, & mundabor. Chriſti nanq; humilitate mundamur, quia niſi Philip.2. humiliaſſet ſemetipſum, factus obediens patri uſq; ad mortem crucis, non utiq; ſanguis eius in peccatorum remiſſionē, hoc eſt, in noſtri mundationem fuiſſet effuſus. Per arundinem uerò, cui impoſita eſt ſpongia, ſcriptura ſignificatur, quę implebatur hoc facto. Sicut enim lingua dicitur uel Græca, uel Latina, uel alia quælibet ſonum ſignificans, qui lingua promitur: ſic arundo dici poteſt litera, quæ arundine ſcribitur. Sed ſignificantius ſonos uocis humanæ uſitatiſsimè dicimus linguas: ſcripturam uerò arundinem dici, quo minus uſitatū, eò magis eſt myſticè figuratum.

Ieſus autem emiſſa uoce magna, expirauit.] Quid hac Lucæ 23. uoce magna dixerit Dominus, Lucas apertè deſignat, dicens: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum: & hæc, inquit, dicens expira- Ioan.19. uit. Quod uerò ſcribit Ioannes, Quia cum accepiſſet Ieſus acetum, dixit, Conſummatum eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritum. inter illud quod ait, Conſummatum eſt, & illud, Et inclinato capite tradidit ſpiritum, emiſſa eſt uox illa magna, quam tacuit Ioannes, cęteri autem tres commemorauerunt.

Et uelum templi ſciſſum eſt in duo, à ſurſum uſq; deorſum.] Scinditur uelum templi, ut arca teſtamenti & omnia legis ſacramenta quæ tegebātur, appareant, atq; ad populum tranſeant nationū. Ante enim dictum fuerar, Pſal.75. Notus in Iudæa Deus, in Iſraël magnum nomen eius: nunc autē, Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnem terrā, Pſal.56. inquit, gloria tua. Et in Euāgeliò prius dixit, In Matth.10. uiam gentium ne abieritis: poſt paſsionem ue- Matth.28. rò ſuam, Euntes, inquit, docete omnes gentes.

Videns autem centurio, qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic clamās expiraſſet, ait: Verè homo hic filius Dei erat.] Manifeſta cauſa miraculi centurionis exponitur, quòd uidens Dominū ſic expiraſſe, hoc eſt ſpiritū emiſiſſe dixerit: Verè homo hic filius Dei erat. nullus enim habet poteſtatem emittendi ſpiritum, niſi qui animarum conditor eſt. Et hoc conſiderandum eſt, quòd centurio ante crucem in ipſo ſcandalo paſsionis uerè Dei filium cōfitetur, & Arrius in eccleſia prædicet creaturam. Vnde meritò per Centurionem fides eccleſiæ deſignatur, quæ uelo myſteriorum cœleſtium per mortem Domini reſerato, continuò Ieſum & uerè iuſtum hominem, & uerè Dei filium ſynagoga tacente confirmat.

Erant autem & mulieres de longe aſpicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioſeph mater, & Salome: & cum eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei.] Iacobum minorem dicit Iacobum Alphæi, qui & frater Domini dicebatur, eo q́ eſſet filius Mariæ materteræ Domini, cuius in Euangelio ſuo meminit Ioannes dicens: Stabat Ioan.19. autem iuxta crucē Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophę. Maria autem Cleophę uidetur eam dicere à patre ſiue à cognatione. Vocabatur uerò minor Iacobus ad diſtinctionē maioris Iacobi, uidelicet filij Zebedæi, qui inter primos Apoſtolos uocatus eſt & electus à Domino. Conſuetudinis autem Iudaicæ fuit, nec ducebatur in culpam more gentis antiquo, ut mulieres de ſubſtantia ſua uictum atque ueſtitum præceptoribus miniſtrarent: hoc quia ſcandalū facere poterat, in nationibus Paulus abieciſſe ſe memorat. Nunquid non habemus Rom.15. & 1. Cor.9. poteſtatē ſorores mulieres circumducēdi, ſicut & cæteri apoſtoli faciunt? Miniſtrabant autē Domino de ſubſtantia ſua, ut meteret earū carnalia, cuius illæ metebāt ſpiritalia. Non quo indigeret cibis Dominus creaturarū, ſed ut typū oſtenderet magiſtrorū, quòd uictu atq; ueſtitu ex diſcipulis deberēt eſſe cōtēti. Sed uideamus quales comites habuerit, Mariā ſcilicet Magdalenā, à qua ſeptē dæmonia eiecerat, & Mar.16. & Luc.8. Mariam Iacobi, & Ioſeph matrē materteram ſuā, & alias quas in cæteris Euangelijs legimus.

Et cum iam ſero eſſet factum, quia erat paraſceue, quod eſt ante ſabbatū, uenit Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio.] Decurio uocatur, quod ſit de ordine curiæ, & officiū curiæ adminiſtret, qui etiā curialis à procurādo munera ciuilia ſolet appellari. Arimathea autē ipſa eſt Ramathaim ciuitas Helchanæ & Samuelis in regione Thamnitica iuxta Dioſpolim. Paraſceue uerò Græcè, Latinè præparatio dicitur. Quo nomine Iudæi, qui inter Græcos morabantur, ſextā ſabbati appellabāt, eo quòd in illo ea quæ requiei ſabbati neceſſaria eſſent, præparare ſolerēt, iuxta hoc q́d de māna quondā preceptū eſt: Sexta autē die colligetis duplū, Exod.16. &c. Quia ergo ſexta die factus eſt homo, & to- Gene.2. ta eſt mundi creatura perfecta, ſeptima aūt conditor ab opere ſuo requieuit, unde & hanc ſabbatū, hoc eſt, requiē uoluit appellari, rectè ſaluator eadē ſexta die crucifixus, humanæ reſtaurationis impleuit arcanū. Ideoq; cū accepiſſet acetum, dixit, Conſummatū eſt: hoc eſt, ſextæ diei, quod pro mundi refectione ſuſcepi, iam totū eſt opus expletū. Sabbato aūt in ſepulchro requieſcēs, reſurrectionis quæ octaua die uētura erat, expectabat aduentū. Vbi noſtrę ſimul deuotionis ac beatæ retributionis prælucet exemplū, q́s in hac quidē ſexta ſeculi ętate pro Dño pati, & uelut mundo neceſſe eſt crucifigi. In ſeptima uerò ætate, id eſt, cum lethi quis debitū ſoluit,

corpora

corpora quidem in tumulis, animas autẽ ſecreta in pace cum Domino manere, & poſt bona oportet opera quieſcere, donec octauæ tãdem ueniente ætate etiam corpora ipſa reſurrectione glorificata cũ animabus ſimul in corruptionem æternæ hæreditatis accipiant.

Venit, inquit, Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei, Et audacter introiuit ad Pilatũ, & petijt corpus Ieſu.] Magnæ quidem Ioſeph iſte dignitatis ad ſeculum, ſed maioris apud Deum meriti fuiſſe laudatur. Talem nanq; exiſtere decebat eum, qui corpus Domini ſepeliret, qui & per iuſtitiam meritorum tali miniſterio dignus eſſet, & per nobilitatem potentiæ ſecularis facultatẽ poſſet obtinere miniſtrandi. Non enim quilibet ignotus aut mediocris ad præſidẽ accedere, & crucifixi corpus poterat impetrare.

Ioſeph autem mercatus eſt ſindonem, & deponens eum inuoluit ſindone.] Et ex ſimplici ſepultura Domini, ambitio diuitum condemnatur, qui ne in tumulis quidem poſſunt carere diuitijs. Poſſumus autẽ iuxta intelligentiã ſpiritalem hoc ſentire, quòd corpus Domini non auro, non gemmis & ſerico, ſed linteamine puro obuoluendum ſit: quanquam & hoc ſignificet, quòd ille in ſindone mũda inuoluat Ieſum, qui pura eum mente ſuſceperit. Hinc eccleſiæ mos obtinuit, ut ſacrificiũ altaris non in ſerico, neque in panno tincto, ſed in lino terreno celebretur, ſicut corpus eſt Domini in ſindone munda ſepultum: iuxta quod in geſtis pontificalibus à beato papa Syluestro legimus eſſe ſtatutum.

Et poſuit eum in monumento quod erat exciſum de petra, & aduoluit lapidem ad oſtium monumenti.] De monumento Domini ferunt, qui noſtra ætate de Hieroſolymis in Britanniã uenere, quòd domus fuerit rotunda de ſubiacente rupe exciſa tantæ altitudinis, ut intrò conſiſtens homo uix manu extẽta culmen poſsit attingere, quæ habet introitũ ab oriente, cui lapis ille magnus aduolutus atque impoſitus eſt. In cuius monumenti parte aquilonari ſepulchrũ ipſum, hoc eſt, locus Dominici corporis de eadem petra factus eſt ſeptem habens pedes longitudinis, trium uerò palmarum menſura cætero pauimento altius eminens. Qui uidelicet locus non deſuper, ſed à latere meridiano per totum patulus eſt, unde corpus inſerebatur. Color autem eiuſdem monumenti ac loculi rubicundo & albo dicitur eſſe permixtus.

Maria autem Magdalene, & Maria Ioſeph, aſpiciebant ubi Luca 23. *poneretur.*] In Luca legimus, quia ſtabant omnes noti eius à longe, & mulieres quæ ſecutę erant eum. His ergo notis Ieſu poſt depoſitum eius corpus ad ſua remeantibus, ſolæ mulieres quæ arctius amabant, funus ſubſecutę, quomodo poneretur, inſpicere curabant, ut ei tempore congruo munus poſſent deuotionis offerre. Sed & hactenus ſanctæ mulieres die paraſceues, id eſt, præparationis idem faciunt, cum animæ humiles, & quo maioris ſibi conſciæ fragilitatis, eo maiori Saluatoris amore ſeructes paſsionis eius ueſtigijs in hoc ſeculo, quo requies eſt præparanda futura, diligenter obſequũtur, & ſi forte ualeant imitari, pia curioſitate, quo ordine ſit eadem paſsio completa, perpendunt.

IN COENA DOMINI.
Ioannis 13.

ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia uenit hora eius ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta, cum diabolus iam miſiſſet in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iſcariotes. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SCripturus Euangeliſta Ioannes memorabile illud Domini myſterium, quo diſcipulis in Paſcha, priuſquam ad paſsionem iret, pedes lauare dignatus eſt, primò ipſum nomen Paſchę, quid myſticè ſignificaret, aperire curauit, ita incipiens: Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia uenit hora eius, ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos qui erãt in mundo, in finem dilexit eos. Paſcha quippe tranſitus interpretatur, nomen ex eo uetus habens, quòd tranſierit in eo Dominus per Aegyptum, percutiens primogenita Aegypti, & filios Iſraël liberãs, Exod. 12. & quòd ipſi filij Iſraël tranſierint illa nocte de Aegyptia ſeruitute, ut uenirent ad terram promiſſæ olim hęreditatis & pacis. Myſticè autem ſignificans, quòd in eo Dominus tranſiturus eſſet ex hoc mundo ad patrẽ, & quod eius exemplo fideles abiectis temporalibus deſiderijs, abiecta uitiorum ſeruitute, continuis uirtutum ſtudijs tranſire debeant ad promiſsionem patriæ cœleſtis. Quomodo autem tranſierit Ieſus ex hoc mundo ad patrem pulchro ſermone deſignat Ioannes euangeliſta cũ dicit: Cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos, id eſt, in tantum dilexit, ut ipſa dilectione uitam ad tempus finiret corporalem, mox de morte ad uitam, de hoc mundo Io. 15. tranſiturus ad patrem. Maiorem nanq; hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis. Vnde rectè uterque tranſitus, & legalis uidelicet & euangelicus, ſanguine conſecratus eſt. Ille agni paſchalis, iſte eius de quo dicit Apoſtolus: Etenim paſcha noſtrũ 1. Cor. 5. immolatus eſt Chriſtus. Iſte ſanguine fuſo in cruce, ille in crucis modum medio limine, & ſuper Exod. 12. liminari medijs aſperſo in poſtibus.

Et cœna, inquit, facta, cum diabolus iam miſiſſet in cor ut traderet eum Iudas Simonis Iſcariotes, ſciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum uadit, ſurgit à cœna, & ponit ueſtimenta ſua.] Locuturus de maxima humilitate aſſumptæ humanitatis prius cõmemorat æternitatem diuinæ poteſtatis, ut & ipſum uerum Deum hominemq; demõſtraret, & ut nos illius præcepti admoneat, ut quanto magni ſumus humiliemur in omnibus. Eccleſ. 3. Homo erat uerus, qui hominum pedes tangere ac lauare, per hominem tradi, atq; ab hominibus

poterat

Digitized by Google

poterat crucifigi: Deus erat uerus, cui omnia dedit pater in manus, quia à Deo exiuit, & ad Deum rediit. Sciebat ergo Dominus, quia diabolus iam miſerat in corde Iudę, ut traderet eũ, ſciebat quia omnia dedit ei pater in manus: inter quæ omnia & ipſum traditorem, & eos quibus tradendus erat, & mortem quam erat paſſurus, ut de his omnibus quæ uellet, faceret, malumq; eorum ſua potentia cõuerteret in bonũ. Sciebat quia per humilitatem incarnationis à Deo exiuit, & per uictoriam reſurrectionis ad Deum erat rediturus, nec Deum cum inde exiret, nec nos deſerens cum rediret. Sciebat quidem omnia hæc, & tamen in magnę ſuæ indiciũ pietatis, in magoæ noſtræ exemplum humilitatis ſurgit à cœna, & ponit ueſtimenta ſua, lauit pedes diſcipulorum, nõ Dei Domini, ſed hominis ſerui implens officium, ut eius quoq; pedes humiliter ablueret, cuius manus in ſua traditione nouerat procaciter eſſe polluendas. Quod ſi altiori indagine myſterium hoc humilimum noſtri Saluatoris pertractare delectat, cœna hæc ſacroſancta, in qua cum diſcipulis recubuit Dominus, tẽpus ſignificat uniuerſum, quo corporaliter in eccleſia demoratus, & dapibus uerbi ſalutaris ac miraculorum ſuorum dulcedine cunctos longè lateq; pauit, & ipſe audientium fide ac dilectione paſtus eſt: quia quotquot ad gratiam ueritatis conuertit, per hos nimirum corporis ſui, quod eſt eccleſia, quaſi more ueſcẽtium fecit augmẽtum. Surrexit autem à cœna, & poſuit ueſtimenta ſua, quando temporaliter cum hominibus amplius conuerſari deſiſtens, membra corporis aſſumpti depoſuit in cruce. Accepto linteo præcinxit ſe, quando accepto à patre mandato patiendi, pro nobis in ipſo paſſionis exercitio ſua membra circumdedit. Solet nanq; per linteum, quod multifario tormentorum labore conficitur, afflictio paſsionum figurari. Et Dominus ponens ueſtimenta linteo præcingitur, ut ſignificet ſe habitum corporis, quem induit, nõ ſine preſſura dolorum, ſed longa crucis tribulatione deponere. Miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorũ, & extergere linteo quo erat præcinctus, quando defunctus in cruce aquam una cum ſanguine de latere ſuo profudit in terram, quibus credentium opera mundaret, eademq; opera non ſolùm paſsionis ſacramentis ſanctificare, ſed etiam eiuſdẽ exemplis confirmare dignatus eſt. Quod autem inchoata pedum lauatione dicitur, Venit ergo ad Simonem Petrum, nõ ita intelligendum eſt, quaſi poſt aliquos ad illum uenerit: ſed quia ab illo qui primus Apoſtolorum erat, cœperit, & ille tale miniſterium, quia myſterium neſciebat, non fruſtra horruerit Quod etiam quilibet eorum acturus fuiſſe non dubitatur, ſi non illa terreretur ſententia, qua Petro dictum eſt:

Si non lauero te, non habebis partem mecum.] Vbi apertè monſtratur, quòd hæc pedum lauatio ſpiritalem carnis & animæ purificationem, ſine qua ad conſortium Chriſti peruenire nõ poteſt, inſinuat. Vnde Petrus hęc audiẽs, ſolito mox amoris diuini feruore correptus, reſpondit:

Domine, non tantum pedes meos, ſed & manus & caput.] Ac ſi aperte dicat: Quia iam te docente intelligo, quòd lauando pedes meos errata mea te mũdare ſignificas, non ſolùm pedes, ſed & manus & caput tibi lauandum offero: quia non ſolùm inceſſu, ſed etiam actu, uiſu quoq;, auditu, guſtu, olfactu & tactu, multa me committere, quæ à te debeant dimitti, non ambigo. Sed feruido amatori quid reſpondeat Dominus, quomodo hũc ad intelligentiam myſticæ lauationis paulatim prouocet, audiamus.

Qui lotus eſt, inquit, non indiget, niſi ut pedes lauet, ſed eſt mundus totus.] Manifeſtè denunciat, quòd lauatio pedum illa remiſsionem quidem peccatorum deſignaret: non tamen ea quæ ſemel in baptiſmate datur, ſed illa potius qua quotidiani fidelium reatus, ſine quibus in hac uita non uiuit, quotidiana eius gratia mundantur. Pedes nanq;, quibus incedentes terram tangimus, ideoq; eos à contagio pulueris, ſicut reliquũ corpus, immunes cuſtodire nequimus, ipſam terrenæ inhabitationis neceſsitatem deſignant: qua in quantum quotidie deſides nos & negligentes afficimur, in tantum etiam ut magni quique & ſummæ conuerſationis uiri à cœleſti, quam maximè diligunt, contemplatione reuocãtur, ut ſi dixerimus, Quia peccatum non habemus, 1. Ioan. 1. nos ipſos ſeducamus, & ueritas non ſit in nobis. Qui ergo lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lauet, ſed eſt mundus totus. Quia qui ablutus eſt fonte baptiſmatis in remiſsionem omniũ peccatorum, non indiget rurſus, imò non poteſt eodem modo ablui, ſed quotidiana tantum mundanæ conuerſationis contagia neceſſe habet, quotidiana ſui redemptoris indulgentia tergãtur. Eſt enim totò actionum ſuarum corpore mundus, exceptis duntaxat iis, quæ menti neceſsitate curæ temporalis adhæſerunt, ob quorum quotidianam ſordidationem ſimul & emũdationem quotidie dicimus orantes: Et dimitte Matth. 6. nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus de Lucæ 11. bitoribus noſtris. Verùm hæc de Apoſtolis eorumq; ſimilibus dicta ſunt, Beati uidelicet & im Pſal. 118. maculati, qui timentes Dominum ambulant in uiis eius. At nos qui diuini ſæpe timoris obliti, iter læuum incedimus, non illa leui & quotidiana orationum ſolennitate poſſumus ab erratuum noſtrorum ſorde liberari, ſed maior neceſſe eſt inquinatio maiori orationum, uigiliarum uel ieiuniorum, lacbrymarũ atq; eleemoſynarum exercitio purgetur: ipſo nimirum interius ueſtigia cordis noſtri mundante, qui ſedens in dextera Dei per aſſumptæ habitum humanitatis quotidie interpellat pro nobis. Poſtquam uerò lauit pedes diſcipulorũ Dominus, accepit ueſtimenta ſua, & cum recubuiſſet, iterum aperuit uerbo miniſteriũ lauationis, quod eis paulo antè facto necdũ ſcientibus exhibuerat. Quia poſtquam patiendo in cruce lauacrũ nobis remiſsionis cõſecrauit, accepit membra iam immortalia quæ mortalia poſuerat: & cum

poſt

poſt reſurrectionem apparuiſſet diſcipulis, ac
Act. 1. familiariter cum eis eſſet etiam in conueſcen/
do per dies quadraginta conuerſatus, expoſuit
eis utilitatem ſuę paſsionis, cuius eatenus, quia
uirtutem myſticam neſciebant, euentum ſatis
timebant.

Si ergo, inquit, laui ueſtros pedes, Dominus & magiſter, & uos debetis alter alterius lauare pedes.] Quæ uidelicet
ſententia & ad literam & ad myſticum ſenſum
rectè accipi, & deuotè debet impleri. Ad literã
quidem, ut per charitatem ſeruiamus inuicẽ,
nõ ſolùm in lauando pedes fratrum, ſed etiam
in quibuslibet eorum neceſsitatibus adiuuan/
dis: ad myſticum uerò intellectum, ut ſicut Do/
Matth. 6. minus nobis peccata pœnitentibus dimittere
Marc. 11. conſueuit, ita etiam nos peccantibus in nos fra
tribus dimittere feſtinemus. Sicut ille lauit nos
à peccatis noſtris interpellando patrem pro no
1. Ioan. 5. bis, ita & nos ſi ſcimus fratrem noſtrum pecca-
re peccatum non ad mortem, petamus ut detur
ei uita peccanti non ad mortem. Et ſicut Iaco/
Iacob. 5. bus apoſtolus admonet, confiteamur alterutrũ
peccata noſtra, & oremus pro inuicem, ut ſalue
mur: ſicut ille pro nobis animam ſuam poſuit,
ſic & nos inſtante temporis articulo pro fratri
bus animas ponamus. Sequitur:

1. Ioan. 3. *Amen dico uobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo, neq; apoſtolus maior eo qui miſit illum.*] Hoc ideo dixit, quia la
uerat pedes ſeruorum ſuorũ Dominus, & ipſe
qui miſit, eorum quos miſit. Apoſtolus Græcè,
Latinè dicitur miſſus, ut oſtenderet ea quæ ex/
celſus fecit humiliter, multo magis humilibus
& infirmis humiliter eſſe facienda. Sed ut hoc
in loco ſpiritalis intellectus commoneret, quia
1. Pet. 2. ſi ipſe qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt
Eſa. 53. dolus in ore eius, interpellat pro noſtris exceſ/
ſibus, multò magis ipſi debeamus orare pro in/
uicem. Sed etſi dimittit nobis ille, cui non habe
mus quod dimittamus, multò magis oportet
nos alterutrum dimittere nobis debita noſtra.
Ephes. 4. Quod ipſum Apoſtolus quoq; præcipiens, ait:
Eſtote autem inuicem benigni, miſericordes,
donantes inuicem ſicut & Deus in Chriſto do
nauit uobis.

Si hæc, inquit, ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea.] Salutaris
hæc multum noſtri Saluatoris, & ſedulò eſt co-
gitanda ſentẽtia: quia beati erimus ſciendo cœ
leſtia præcepta, ſi tamen ea quæ nouimus, ope-
rando ſectemur. Qui enim cognita eius manda
ta ſeruare negligit, beatus eſſe nõ ualet: qui hęc
uel cognoſcere cõtemnit, multò longius à bea-
torum ſorte ſecluditur. Congruũ his Pſalmiſta,
qui mortalium corda perpendẽs, æquè omnes
beatitudinẽ amare, ſed paucos ubi eſt quærere
conſpiciens, ipſe quæ ſit maxima in hac uita ho
minis beatitudo manifeſtè proteſtatus eſt, di/
Pſal. 118. cens: Beati immaculati in uia, qui ambulant in
lege Domini. Et ne putaretur hæc uia immacu
latorum ac beatorum ab imperitis paſsim & ru
dibus poſſe comprehendi, conſequenter adiun
xit & ait: Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius,
in toto corde exquirunt eum. Quapropter cha
riſsimi rogemus eius clementiam, qui manda/
uit mandata ſua cuſtodiri nimis, ut dirigat ipſe
uias noſtras ad cuſtodiendas iuſtificationes ſu-
as, ipſe poſt cuſtodiam mandatorum ſuorum
ad beatitudinem nos ſuæ perpetuæ uiſionis in/
ducat Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui ui/
uit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſan/
cti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIARVM QVADRAGE/
ſimalium Bedæ presbyte/
ri, finis.

Homiliæ hyemales Bedæ presbyteri de Sanctis.

IN VIGILIIS SANCTI AN/ dreæ. Ioannis 1.

IN illo tempore ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo: & reſpiciens Ieſum ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei: & audierunt eum duo diſcipuli loquentes, & ſecuti ſunt Ieſum. Conuerſus autem Ieſus, & uidens eos ſequentes ſe, dixit eis: Quid quæritis? qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum, Magiſter, ubi habitas? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA/ DEM LECTIONE.

TAnta ac talis eſt diuinæ ſcripturæ ſublimi/
tas, ut non ſolùm uerba, quę à ſanctis uel ab
ipſo Domino dicta referuntur, ſed etiam circũ/
ſtantia rerum, quæ ſimpliciter poſita uidentur,
ſpiritalibus ſit plena myſterijs. Ecce enim nar-
rante Euangeliſta, fratres chariſsimi, audiui/
mus, Quia ſtabat Ioãnes, & diſcipuli eius duo,
& reſpiciens Ieſum ambulantem, dicit: Ecce a/
gnus Dei, ſtatimq; cognouimus, imò iam notũ
ad memoriam reuocauimus, quare Ieſum præ/
curſor ſuus agnum Dei uocauerit: quia uideli/
cet eum prę cęteris mortalibus ſingulariter in/
nocentem, hoc eſt, ab omni peccato mundũ no
uit: quia nos ſanguine ſuo redempturum (quia
dona ſui uelleris ſponte largiturum, ex quo ue
ſtem nobis nuptialem facere poſsimus, id eſt,
exempla uiuendi nobis relicturum) præuidit,
quibus in dilectione calefieri deberemus. Hoc
eſt ergo teſtimoniũ præcurſoris Domini, quia
facilè patet fidelibus cum amoris intimi fomitẽ
audientium cordibus infundit. Sed non eſt pu/
tandum, quia ſine certi ratione myſterij hoc re
laturus euangeliſta præmiſerit, ſtetiſſe Ioannẽ
cum diſcipulis, Ieſum uerò ambulaſſe, & illò u-
tiq; ambulaſſe, ubi ſequentibus ſe diſcipulis Io-
annis manſionem, in qua habitabat oſtenderet,
cæteraq; huiuſmodi, quæ ſequentia lectionis
euangelicæ cõmemorant, ſi enucleatius diſcu/
tiantur,

Digitized by Google

tiantur, inueniemus cœleſtibus redundare myſterijs. Stabat enim Ioannes, & reſpexit Ieſum, quia in magno iã culmine perfectionis animi greſſum fixerat, unde iure celſitudinem diuinæ maieſtatis mereretur intueri. Stabat, quia illã uirtutum arcem conſcenderat, à qua nullis tentationum poſſet improbitatibus deijci. Stabãt cum illo & diſcipuli, quia magiſterium eius corde ſequebantur immobili.

Et reſpiciẽs, inquit, Ieſum ambulantẽ, dicit: Ecce agnus Dei.] Ambulatio Ieſu diſpẽſationem incarnationis, qua ad nos uenire, ac nobis exempla uiuendi præbere dignatus eſt, inſinuat: ſicut mãſio eius æternitatem diuinitatis, in qua ſemper eſt patri æqualis, aptiſsimè deſignat. Reſpiciens ergo Ieſum ambulantẽ Ioannes dicit: Ecce agnus Dei, quia uidens eum inter homines cõuerſantem, profectumq; illis uitæ cœleſtis & factis demonſtrantem, & uerbis apertè pronunciabat, quia nõ ipſe ut putabant, ſed ille eſſet, qui ad redemptionẽ generis humani à Deo patre miſſus eſſet in mundum, ille qui formam innocentiæ & patientiæ in ſe credẽtibus eſſet daturus, de quo in carne uenturo præcinens propheta dicebat:
Eſaie 53. Sicut ouis ad occiſionẽ ducetur, & ſicut agnus coram tondente ſe ſine uoce, ſic obmuteſcet. Et iterum: Ipſe autem uulneratus eſt propter peccata noſtra, & liuore eius ſanati ſumus.

Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Ieſum.] Teſtimonium perhibente Ioanne, quia Ieſus eſſet agnus Dei, ſecuti ſunt illum duo diſcipuli, magis deſiderantes ab ipſo Ieſu, quam à præcurſore illius uerbũ gratiæ percipere, quo & ipſi mererentur in agnorum Dei ſorte computari. Bene autem duo diſcipuli ſunt inuenti, qui Dominum primi ſequerentur, ut etiam myſticè deſignarent, omnes qui illum perfectè ſequerentur, gemina dilectione deuotos eſſe debere, hoc eſt, & eiuſdem ſui redemptoris & fratrum ſimul amore flagrantes.

Conuerſus autem Ieſus, & uidens eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis?] Non potuit ignorare Dominus, quid ſequentes ſe diſcipuli Ioannis quærerent: ſed in eo quòd ad illos ſe ſequẽtes conuertitur, quòd ipſe prior quid quærerent, interrogat, quod dat eis fiduciam quæq; uellent rogandi: manifeſtè innotuit, quantum bonis noſtris ſtudijs delectetur, quàm libenter iter ueritatis inchoantibus ipſe auxilium laturus occurrat.

Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum, magiſter, ubi habitas?] Nolebant tranſitoriè magiſterio ueritatis perfrui, ſed manſionem potius, in qua habitaret, inquirebant: quatenus & tunc liberius in ſecreto uerbis illius imbui, & exinde ſæpius eum poſſent uiſitare plenius inſtruendi. Vnde & ipſe, quia illos bene petentes, quærentes, pulſantes uidit, libẽs eis ſecretarium ſui reſerauit arcani, eosq; introducens ueritatis euãgelicæ rudimentis, quæ deſiderabant, illuſtrauit. Nam ſequitur:

Dicit eis: Venite, & uidete (Statimq; ſubiungitur) Venerunt & uiderũt ubi maneret, & apud eũ manſerũt die illo.] Quod ſi altiore ſenſu libet inſpicere, quid nobis agendum, inſinuent diſcipuli in eo quòd ad Dominum quidem ambulantem uenerũt: ſed locum continuò, ubi habitaret, inquirebant, admonẽt utiq; nos, ut quoties incarnationis eius tranſitũ ad mẽtem reducimus, ſolicito ſemper eum corde rogemus, ut habitationem nobis æternæ ſuæ manſionis, quæ eſt apud patrem, oſtendere dignetur, dicentes cum Moyſe: Domine, oſtende
nobis gloriam tuam. Quia autem ipſe diſcipulos uenire, & ubi maneret, uidere præcipit, uirtutum profectò ſtudium, quibus ad æterna gaudia perueniamus, ſubeundum nobis oſtendit. Exod. 33.
Venire etenim poſt Ieſum, eſt ut manſionẽ eius uidere poſsimus, bonis operib. quæ ipſe præmõſtrauit, inſiſtere, horumq; quotidianis profectibus ad celſitudinem diuinæ uiſionis attingere.

Venerunt, inquit, & uiderunt ubi maneret, & apud eum mãſerunt die illa: hora autem erat quaſi decima.] Quia lex in
decem præceptis data eſt, ſolet in denario numero perfectio legis indicari. Exod. 20.
Bene ergo decima hora uenerunt diſcipuli, ut manſionem Ieſu uiderent: quia nimirum neceſſe eſt, ut qui Deũ uidere deſiderat, Dei ſe mãdatis humiliter ſubdat: quiq; luce diuinæ contemplationis poſtmodum frui appetis, prius adiuuante Domino decalogum legis per opera lucis, quaſi decem horas diei ſole illuſtrante compleat. Et illi quidem die illo manentes apud Dominum, feliciſsima ueritatis ſpeculatione ueſperam expectabant. At uerò omnes electi poſt operum bonorum perfectionẽ, poſt impleta legis Dei præcepta, perpetuum & nulli fini obnoxiũ diem ſunt cũ illo acturi: illum uidelicet quem uidere deſiderans propheta cantabat, Quia melior eſt dies una in atrijs tuis ſuper millia.

Erat autẽ Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant ab Ioanne, & ſecuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meſsiam, quod eſt interpretatum, Chriſtus. Et adduxit eum ad Ieſum.] Andreas Dominum quem inuenit, etiam fratri Simoni ſequendum euangelizat: quia hoc eſt uerè Dominum inuenire, uera illius dilectione feruere, fraternæ quoq; ſalutis curam gerere. Ille enim perfectè cõditoris ſui ducatũ ſequitur, qui etiã proximi quantum ualet, habere comitatum nititur. Inuenimus, inquit, Meſsiam, quod eſt interpretatum, Chriſtus. Meſsias idem eſt, quod Chriſtus: ſed Meſsias Hebræo ſermone, Chriſtus dicitur Græco: Latinè autem unctus interpretatur. Vnde & chriſma Græcè, Latine unctio dicitur. Chriſtus autẽ, id eſt, unctus appella-
tur Dominus, quia ſicut Petrus ait, Vnxit eum Act. 10.
Deus ſpiritu ſancto & uirtute. Vnde etiã Pſal- Pſal. 44.
miſta in eius laude loquitur: Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Conſortes autẽ eius nos uocat, qui ad accipiendam ſpiritus ſancti gratiam in baptiſmo etiam chriſmate uiſibili perungimur, & à Chriſti nomine Chriſtiani uocamur. Sed ille præ conſortibus unctus eſt, cui ſicut Ioãnes Baptiſta teſta-
tur, non ad menſuram dat Deus ſpiritũ, ſed om- Ioan 3.
nia dedit in manu eius. Nam de conſortibus e-
iuſdẽ unctionis dicit Apoſtolus: Vnicuiq; autẽ Ephes. 4.

noſtrum data eſt gratia ſecundum menſurã donationis Chriſti. Exod.30. Vocabantur autem Chriſti, & Leuit.8. ſacerdotes in lege & reges, in figuram nimirũ eiuſdem uiri regis, & pontificis magni, Domini ac Saluatoris, in cuius typo etiam materiali liniebantur oleo. Non ſolum autem illi, ſed & noſtri temporis fideles, ut à Chriſto Chriſtiani, ita etiã ab ipſa ſacri chriſmatis unctione, & ab ipſa ſpiritus ſancti gratia, qua conſecrantur, Chriſti recte nuncupantur, propheta teſte qui ait: Exiſti in ſalutem populi tui, ut ſaluos facias Abac.3. Chriſtos tuos. Exijt quippe in ſalutem populi ſui, ut ſaluos faciat Chriſtos ſuos, qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt, ut ſpiritali gratia perunctos ac ſanatos ſui ſancti nominis donaret eſſe participes. Sequitur:

Intuitus autem eum Ieſus, dixit: Tu es Simon filius Ioanna.]

Intuitus eſt Simonem Ieſus, nõ exterioribus ſolũ oculis, ſed & interno diuinitatis intuitu, iuxta 1.Reg.16. illud beati Samuelis: Homo uidet in facie, Deus autem intuetur cor. Vidit cordis eius ſimplicitatem, uidit animi ſublimitatẽ, cuius merito cũctæ eſſet præferendus eccleſię. Vidit, quia uocãte Andrea feruente ad ſe amore peruolauerit: ideoq; uenientẽ mox familiari affatur eloquio, Tu es, inquiens, Simon filius Ioanna. Nec magnum eſt Domino uocabulũ cuiuslibet hominis uel patris eius dicere, qui omnium ſanctorũ nomina ſcripta tenet in cœlo: ſed poſiturus diſcipulo nomẽ meriti ſublimioris, ditaturus uocabulo, quod totius eccleſiæ præſuli cõgrueret, primò uoluit oſtendere, quia quod à parẽtibus acceperat nomẽ, etiam ipſum ſignificatione uirtutis non careret. Simon ergo obediens, Ioãna dicitur Domini gratia. Tu es Simon filius Ioãna, tu es obediens filius gratię Dei. Et meritò ille obediẽtis nomine cẽſetur, qui & prius inuitãte Andrea mox Dominũ uidere curauit: & poſtmodũ cum ipſe Dominus eũ ad diſcipulatũ uocaret, ſtatim cũ eodẽ Andrea, quẽ pariter uocauit relictis retibus quorũ uſu uiuebat, eũ ſequi nõ diſtulit. Vnde & Andreæ quoq; nomẽ uerã mẽtis eius imaginẽ præfert. Andreas nãq; Græce, Latinè dicitur uirilis. Et illi libẽter Dominũ uel ad prædicationẽ Ioãnis, uel ad ipſius Domini iuſsionẽ ſequendo ad eorũ ſe ſortẽ pertinere docet, qui tẽporalia quæ poſsidẽt, fortiter æternorũ amore contẽnunt: qui credẽtes uidere bona Domini in terra uiuentiũ, donec hæc perci- Pſal.26. piant, expecta te Dñm cũ pſalmiſta, & uiriliter Ibidem. agere, ac cor ſuũ cõſortare cõtendũt. Quod aũt Simon filius fuit Ioãna .i. gratiæ Dei, apertè demõſtrat: qa quicquid deuotæ obeditionis Dño impẽdit, quicquid merito obediẽtiæ præmij perẽnis à Dño recepit, totũ hoc nimirũ præueniẽte ſe gratia supernę pietatis, ut habere poſſet, accepit. Ecce audiſtis, fratres cariſsimi, quare primus apoſtolorũ prius Simõ dictus q̃ myſterio filius ſit Ioãna: reſtat perſcrutari, quid arcani cõtineat nomen, q̃ eũ denuò Saluator appellauit.

Tu, inquit, uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.]

Neq; uerò Petri uocabulo, quaſi Hebręo uel Syro aliã interpretationẽ quærere oportet: ſed ꝓ certo noſce, quia idẽ Græce & Latinè Petrus, quod Syriace Cephas ſignificat, & in utraq; lingua nomen à petra deriuatũ eſt. Vocatur autẽ Petrus ob firmitatẽ fidei: uocatur Petrus ob inuincibile robur mẽtis: uocatur Petrus, qa illi ſoli diſsimę petrę, de qua Apoſtolus ait. Petra aũt 1.Cor.10. erat Chriſtus, unica deuotiõe adhæſit. Hinc eſt enim, ꝙ eadẽ petra, uidelicet Chriſtus, cũ interrogaret diſcipulos ſuos, quẽ eũ dicerent eſſe, ac Matth.16. Petrus reſpõderet, dicẽs, Tu es Chriſtus, filius Dei uiui, continuo purã eius confeſsionẽ iuxta utriuſq; nominis ſignificantiã digna remuneratione donauit: ſed & ipſa Petri appellatio quid in ſe ſacramenti geſtaret, aperuit. Primò nanq; Ibidem. ait de Simone: Beatus es Simon Bar iona, qa caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cœlis eſt: ac deinde ſubiũxit de Petro, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hãc petrã ædificabo eccleſiã meã. Tu es, inqt, Petrus, & ſuper hãc petrã ædificabo eccleſiã meã: tu es Petrus, & ſuper hãc petrã, à qua tu nomen accepiſti, hoc eſt, ſuper meipſum ædificabo eccleſiã meam: ſuper hanc fidei perfectionẽ, quã tu confeſſus es, ædificabo eccleſiã meã, à cuius ſocietate cõfeſsionis quiſq; deuiauerit, quãuis ſibi magna uideatur agere, ad ædificium eccleſiæ meæ non pertinet. Petrus igitur à firma petra, uidelicet Chriſto, quẽ ardenter amauit, nomẽ accepit. Chriſtus etenim uocatur petra, quia inexpugnabile ad ſe cõfugientibus pręſidiũ tribuit: quoniã ſperantes in ſe ab antiqui hoſtis inſidijs munitos reddit & tutos. Nec prętereundũ eſt, ꝙ ob hoc quoq; Dominus petra uocatur, quia ſpiritaliũ nobis chariſmatũ fluẽta miniſtrat, qa ſacroſancta nos ſui ſanguinis cõmunione purificat. Quod facilius intelligitur, & iucũdius fortè retinebitur, ſi ad memoriã reuocetur, quæ ſit iuxta hiſtoriã petra, de qua Apoſtolus myſticè, 1.Cor.10. qa Chriſtũ ſignificaret, exponit. Liberatus nãq; Aegyptia ſeruitute populus, ꝑ mare rubrũ uenit in deſertũ, in quo per annos 40. donec ad ter- Exod.16. rã repromiſsionis ueniret, iter agebat. Qui quodã tẽpore fame ac ſiti fatigatus, in eremo clamauit ad Moyſen. At Dñs orãte Moyſe, ſicut ſcri- Ibidem & ptũ eſt, pluit illis mãna, mãducare panẽ cœli de- Pſal.77. dit eis. Rurſus quoq; ꝑcepit Moyſi, ut percute- Exod.17. ret uirga petrã. Quod dũ faceret, exijt aqua, & bibit populus. Vnde dicit in pſal. Quoniã per- Pſal.77. cuſsit petrã, & fluxerũt aquæ. Nos ergo, fratres chariſsimi, nos ſumus populus dei, q Aegyptię ſeruitutis iugũ ꝑ mare rubrũ liberati euaſimus: qa per aquã baptiſmi remiſsionẽ peccatorũ, q̃ nos premebãt, accepimus: nos qui inter ęrũnas uitæ præſentis, quaſi in ſiccitate eremi promiſſum nobis patriæ cœleſtis expectamus ingreſſum: in qua uidelicet eremo ſiti periclitamur, et fame ſpiritali deficimus, ſi nõ redẽptoris noſtri nos dona cõfirmẽt, ſi nõ incarnatiõis eius ſacramẽta renouet. Ipſe eſt enĩ mãna, q̃ nos uictu cœleſti, ne in huius ſeculi itinere deficiamus, recreat: ipſe petra quæ ſpiritalib. nos donis inebriat, q̃ ligno crucis ꝑcuſſa poculũ nobis uitæ ſuo de

latere

Ioan.6. latere manauit. Vnde dicit in Euangelio: Ego ſum panis uitę. Qui uenit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquã. Et congruẽti ſatis figurarum ordine primò populus per mare ſaluatus eſt, ac ſic ad cibũ mannæ atq; ad petram myſtici potus peruenit: quia primũ quidẽ aqua nos regenerationis abluit, ac deinde ad participationẽ ſacri altaris, ubi redẽptoris noſtri carni ac ſanguini communicemus, trãſmittit. Hæc de myſterio petrę ſpiritalis, à qua & primus paſtor eccleſiæ nomẽ accepit, & in qua totius ſanctæ eccleſię fabrica immobilis & inconcuſſa perſiſtit, & per quã ipſa eccleſia naſcitur ac nutritur, latius exponẽdo dicere libuit: quia ſolent arctius multo & aliquando dulcius inhęrere cordibus audientium ea quæ figuratũ antiquitate præmiſſa, ſic demũ noua ſpiritaliter explanatione dilucidantur, quàm quæ ſine ullis figurarũ exemplis ſimplici tantũ narratione credenda uel agenda monentur. Curemus autem fratres chariſsimi, ut huius petræ præſidio ſemper adhærentes nulla labentiũ rerũ contrarietate terrente, nulla blãdiente ſerenitate, à fidei firmitate diuellamur. Neglectis delicijs temporalibus, ſola nos in præſenti redemptoris noſtri dona cœleſtia delectent, ſola inter ærumnas ſeculi ſpes uiſionis illius cõſoletur. Recolamus ſeduli egregium Dauid prophetæ & regis exemplum, qui cum in tantis regni affluẽtijs, honoribus ac diuitijs nullum animæ ſuæ ſolanũ poſſet inuenire, tandẽ ad ſuperna deſideria erecto mẽ Pſal.76. tis intuitu memor fuit Dei, & delectatus eſt. Vtque ad eandẽ eius uiſionem peruenire mereamur, obſtacula uitiorum, quę hanc impedire ſolent, ſatagamus à noſtro & corpore & mẽte excludere. Neq; enim ad eum niſi rectis operum greſsibus peruenitur, neq; facies eius munda niſi à mũdis corde uidetur. Beati autẽ mundo cor Matth.5. de, quoniam ipſi Deum uidebũt. Quod ipſe nobis præſtare dignetur, qui promittere dignatus eſt Ieſus Chriſtus Deus & Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN DIE SANCTI ANDREAE. Marc.1. Matth.4. Lucæ 5.

IN illo tẽpore præteriẽs Ieſus ſecus mare Galilææ, uidit Simonẽ, & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ISti primi uocati ſunt, ut Dominum ſequerentur. Piſcatores & illiterati mittuntur ad prędicandum, ne fides credentiũ non in uirtute Dei, ſed eloquentia atq; doctrina putaretur. Quæri autem poteſt, quomodo binos uocauerit de nauiculis piſcatores: primò Petrum & Andream, deinde progreſſus paululũ alios duos filios Zebedæi, ſicut narrant Matthæus & Marcus, cum Lucas dicat ambas eorum nauiculas impletas magna illa captura piſcium, ſocioſq; Petri com

Bedæ tom.7.

memoret Iacobum & Ioannem filios Zebedęi uocatos ad adiuuandũ, cum retis plena extrahere nõ poſſent, ſimulq; miratos tantam multitudinem piſcium quæ capta erat, & eum Petro tantum dixiſſe: Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens, ſimul eum tamen ſubductis ad Lucæ 5. terram nauibus, ſecutos fuiſſe. Vnde & intelligẽdum eſt, hoc primò eſſe factum, quod Lucas inſinuat, nec tũc eos à Domino uocatos, ſed tãtum Petro fuiſſe prædictũ, quòd homines eſſet capturus. Quod non ita dictũ eſt, quaſi iam piſces nunquã eſſet capturus: nam & poſt reſurrectionem Domini legimus eſſe piſcatos. Dictũ Ioan.21. eſt ergo, quòd deinceps capturus eſſet homines: non dictum eſt, quòd iam non eſſet capturus piſces. Vnde datur ſecundũ Lucam intelligi, eos ad capturam piſcium ex more remeaſſe, ut poſtea fieret, quod Matthęus & Marcus narrant, quando eos binos uocauit, & ipſe iuſsit ut eum ſequerentur, primò duobus Petro & Andreæ, deinde alijs Zebedæi duobus filijs. Tunc enim non ſubductis ad terram nauibus tanquã cura redeundi, ſed ita eum ſecuti ſunt, tãquam uocantem ac iubentem ut ſequerentur.

IN DIE SANCTI NICOLAI. Lucæ 19.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, & reuerti. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVoniã diſcipuli ſupra audita Domini paſſione uel reſurrectione Hieroſolymis implenda, non intelligebant quæ dicebantur, exiſtimantes continuò regnum Dei eſſe uenturũ: hanc eorum ignorantiã illuminans oſtendit ſe primò ſui regni fidem toto orbe diſperſurũ, ac ſic in fine mundi iudicem omnium ſeculorum regemq; uenturum.

Dixit ergo: Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, & reuerti.] Homo nobilis ille eſt, cui cæcus ſupra clamabat: Fili Dauid miſerere mei. Et uenienti Hieroſolymam concinebant: Hoſanna filio Dauid, benedictus qui uenit in nomine Domini, rex Iſrael. Longinqua regio, eccleſia eſt ex gentibus, de qua eidẽ homini nobili qui loquitur: Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo, dicitur à patre, Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatẽ tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Quæ uidelicet hæreditas ac poſſeſsio, bifaria ratione regio longinqua uocatur: uel quia à finibus terræ clamat ad Dominum, uel quia longè eſt à peccatoribus ſalus. Et cum Deus ubiq; ſit præſens, longè tamẽ ab eorum ſenſu qui idola colũt, Deus uerus abeſt. Sed qui erant longè, facti ſunt propè in ſanguine Chriſti.

Matth.21. Marc.11. Lucæ 19. Ioan.12. Pſal.2. Pſal.60. Pſal.118. Epheſ.2.

Vocatis autem ſeruis dedit illis decem minas.] Denarius numerus ad legem pertinet propter decalogũ.

Vocat igitur paterfamilias decem ſeruos, quia
elegit diſcipulos per literam legis imbutos: dat
eis decem minas, quia dicta legis ſpiritaliter in-
telligenda reuelat. Poſt paſsionem quippe re-
Lucæ 24. ſurrectionemq; ſuam aperuit illis ſenſum, ut in-
telligerent ſcripturas. Mina nanq; quam Greci
mnan uocant, centum drachmis appenditur.
Et omnis ſcripturæ ſermo quia uitæ cœleſtis
perfectionem ſuggerit, quaſi numeri cẽtenarij
pondere fulgeſcit.

Et ait illis: Negociamini dum uenio.] Verba, inquit,
legis ac prophetarum myſtica interpretatione
diſcuſſa populis offerte, atq; ab eis fidei confeſ-
Pſal. 80. ſionẽ morumq; probitatẽ recipite. Iuxta quod
pſalmiſta ſuis auditoribus præcipit, dicens: Su-
mite pſalmum, & date tympanum, hoc eſt, lau-
dem prædicationis in cordis intentione perci-
pite, & deuotionem operis in carnis caſtigatio-
ne adhibete. Tympanum quippe, eſt pellis in li-
gno extenta: pellis uerò in ligno extenta, caro
eſt noſtra, ad exẽplũ Dominicæ crucis afflicta.

Ciues autem eius oderant eum, & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.] Ciues im-
pios Iudæos dicit, de quibus alibi proteſtatur:
Ioan. 15. Nunc autem & uiderunt, & oderunt & me, &
patrem meum. Qui non ſolùm præſentem uſq;
ad mortem crucis oderant, ſed etiam poſt reſur-
rectionẽ eius immiſerũt perſecutionẽ Apoſto-
Act. 4. lis, & prædicationẽ regni cœleſtis ſpreuerunt.

Et factum eſt, ut rediret accepto regno.] Significat tẽ-
pus quando in manifeſtiſsima & eminẽtiſsima
claritate uenturus eſt, qui eis humilis apparuit
Ioan. 18. cum diceret: Regnũ meũ non eſt de hoc mũdo.

Et iuſsit uocari ſeruos, quibus dedit pecuniam, ut ſciret quan tum quiſq; negociatus eſſet.] Vt ſciret, inquit, non eũ
quid lateat, cui ueriſsimè dictum eſt, Domine,
tu omnia ſcis: ſed ſciret dicit, ſcire omnes face-
Ioan. 21. ret. Tunc enim omnium opera & cogitationes
Deut. 13. palam omnibus oſtẽduntur, quomodo in Deu-
teronomio: Tẽtat, inquit, uos Dominus Deus
ueſter, ut ſciat ſi diligitis eũ, hoc eſt, ſcire faciat.
Nemo ſanè arbitretur eos ſolummodo, quibus
gratia prædicandi data eſt, non autẽ & eos qui-
bus prædicatum eſt ad iudicium tunc eſſe uo-
cãdos. Ipſi ſunt enim pecunia, quam boni ſerui
acquiſiere mercando: quinetiam ſciat eos quo-
que, quibus nunquam eſt prædicatum, ibidem
adeſſe damnandos, de quibus infrà dicemus.

Venit autem primus, dicens: Domine, mina tua decem minas acquiſiuit.] Primus ſeruus, ordo doctorum eſt in
circuncisionem miſſorum, qui unam minam ne-
gociaturus accepit: quia unũ Dominum, unã
fidem, unum baptiſma, unum Deum prędicare
miſſus eſt. Sed hæc eadem mina decem minas
acquiſiuit, quia populum ſub lege cõſtitutum,
ſibimet docendo ſociauit.

Et ait illi: Euge ſerue bone, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſupra decem ciuitates.] In modico ſer-
uus eſt fidelis, quia non adulterat uerbum Dei,
ſed ſicut ex Deo corã Deo in Chriſto loquitur.
2. Cor. 4. Quicquid enim in præſenti percipimus dono-
2 Cor. 2 rum, in comparatione futurorum perpaucum
1. Cor. 13. eſt & modicum, quia ex parte cognoſcimus,
& ex parte prophetamus: cum autem uenerit
quod perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte
eſt. Ciuitates autem decem ſunt, animæ per le-
gis uerbum ad gratiam euangelij uenẽtes: qui-
bus iure tunc glorificãdus ille præponitur, qui
eis pecuniam uerbi, digne Deo commodaue-
rit. Vnde quidam negociator egregius, ciuita-
tes quibus præerat, hoc eſt, animas quas regen-
das acceperat, alloquens: Quæ eſt, ait, ſpes no- 1. Theſſ. 2.
ſtra aut gaudium, aut corona gloriæ. Non'ne
uos ante Dominum Ieſum?

Et alter uenit, dicens: Domine, mina tua fecit quinq; minas.]
Seruus iſte cœtus eſt eorum, qui præputio euã-
gelizare miſsi ſunt, cui Dominus ad prædican-
dum eunti, unam minam, hoc eſt, unã eãdemq;
fidem, quæ & circunciſioni credita eſt, præſtite-
rat. Sed hęc quinq; minas fecit, quia gentes cor-
poris ſenſibus ante mancipatas ad fidei euan-
gelicæ gratiam conuertit.

Et huic ait: Et tu eſto ſupra quinq; ciuitates.] Hoc eſt,
ex earum quas imbueras animarum fide & cõ-
uerſione, magnus ſublimisq; fulgeto. De qui- Eſaiæ 19.
bus myſticè dicit Eſaias: In die illa erũt quinq;
ciuitates in terra Aegypti, loquentes lingua
Chanaan. Quinq; enim ciuitates in terra Ae-
gypti, quinque ſunt corporis ſenſus, quibus in
hoc mundo utimur, uidelicet uiſus, auditus, gu-
ſtus, olfactus & tactus. Et qui uiderit mulierem Matth. 5.
ad concupiſcẽdam eam, qui auertit aures ſuas Tob. 4.
ne audiat pauperẽ, qui inebriatur uino in quo Sapient. 2.
eſt luxuria, qui coronare ſe gaudet roſis ante- Epheſ. 5.
quam marceſcant, cuius ſanguine plenæ ſunt Eſaiæ 1.
manus, & dextera repleta eſt muneribus, hu-
ius quinq; ciuitates loquũtur lingua Aegypti,
id eſt, uniuerſi ſenſus faciunt opera tenebrarũ.
Aegyptus enim tenebras ſonat. At qui obtu- Pſal. 25.
rat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit Eſaiæ 33.
oculos ſuos ne uideat malum, qui guſtat & ui- Pſal. 33.
det, quàm ſuauis eſt Dominus, qui caſtigat cor- 1. Cor. 2.
pus ſuum, & ſeruituti ſubijcit qui poteſt dicere 1. Cor. 9.
cũ Apoſtolo Chriſti, Bonus odor ſumus Deo,
huius ciuitates loquũtur lingua mutata, quod
interpretatur Chanaan. Et qui eas à tenebris
docendo commutauerit, rectè quinq; ciuitati-
bus præfici mereatur: quia non de ſuis tantum,
ſed & de auditorum ſuorum, quos ad lucem uo-
cauit, profectibus honoratur.

Et alter uenit, dicens: Domine, ecce mina tua, quam habui re poſitam in ſudario. Timui enim te, quia homo auſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſemmaſti.] Seruus
qui negociari iuſſus acceptam Domini pecu-
niam in ſudario repoſuit, oſtendit eos qui ad
prædicandum idonei, prædicationis officiũ iu-
bẽte Domino per eccleſiã uel ſaltem ſuſcipere,
uel ſuſceptũ dignè gerere detrectant. Pecuniã
quippe in ſudario ligare, eſt percepta dona ſub
ocio lenti corporis abſcõdere. Sunt enim homi-
nes hac ſibi peruerſitate blandientes, ut dicãt,
Sufficit ut de ſe unuſquiſque rationem reddat.
Quid opus eſt alijs prædicare, ut etiam de ipſis
rationẽ reddere quiſq; cogatur: cum apud Do-
minum etiã illi ſint inexcuſabiles, quibus lex
data non eſt, neq; audito euangelio dormierũt,
quia

Rom.1. quia per creaturam poterant creatorem agno-
ſcere: Hoc eſt enim quaſi metere ubi non ſemi-
nauit, id eſt, eos etiam impietatis reos tenere,
quibus uerbũ legis aut euangelij non miniſtra
tum eſt. Hoc autem ueluti periculum iudicij de
uitantes, pigro languore à uerbi miniſtratione
conquieſcunt, & hoc eſt quaſi in ſudario ligare
quod acceperunt.

Dicit ei: De ore tuo te iudico ſerue nequam.] Seruus ne
quã uocatur, quia & piger ac deſes eſt ad exer-
cendum negocium, & procax ac ſuperbus ad
accuſandum Domini iudicium.

Sciebas quòd ego auſterus homo ſum, tollens quod nõ poſui, & metens quod non ſeminaui: & quare non dediſti pecuniam meam ad menſam?] Quod putauerat ſe pro excuſa-
tione dixiſſe, in culpam propriam uertitur. Si,
inquit, durum & crudelem eſſe me noueraa, &
aliena ſectari, ibiq; metere ubi non ſeuerim, qua
re nõ tibi iſtiuſmodi cogitatio incuſsit timorẽ,
ut ſcires me mea diligentius quæſiturum, & da
res pecuniam meam ſiue argentũ ad menſam?
Vtrunq; enim ἀργύριον Grecus ſermo ſignificat.
Eloquia Domini, inquit, eloquia caſta, argen-
Pſal. 11. tum igne examinatum. Pecuniam ergo & ar-
gentum prædicatio euangelij eſt, & ſermo diui
nus qui dari debuit ad menſam, hoc eſt, prom-
ptis paratiſq; fidelium cordibus intimari. Ad
quam uidelicet menſam, id eſt, auditorum men
tem, non alia quàm Dominica eſt deſerẽda pe-
cunia, ut omnis ſermo docentis ſcripturæ ſen-
1.Petr.4. ſum ſequatur. Nam quòd Dominus non quam-
libet pecuniam, ſed ſuam dicit nummularijs eſ-
ſe fœnerandam, exponit apoſtolus, dicens: Si
quis loquitur quaſi ſermones Dei.

Et ego ueniens cum uſuris utiq; exegiſſem illud?] Qui uer
bi pecuniam à doctore percipit, emitq; creden-
do, neceſſe eſt eam cum uſuris ſoluat operãdo,
ut quod auditu didicit, exequatur & actu. In u-
ſura quippe pecunia etiam non data recipitur.
Vel certe de accepto uerbi fœnore uſuraa ſol-
uit, qui ex ea quod audit, etiã alia ſtudet intelli-
gere, quæ necdum ex prædicatorio ore didicit.

Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo minam, & date illi qui decem minas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet decem minas.]
Rectè amittit collatam gratiam, quam prędicã
do alijs communicare neglexit, ut ei augeatur
qui inde laborauit. Iuxta quod angelo Epheſi
Apoc.2. eccleſiæ dicitur: Et mouebo cãdelabrum tuum
de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris. Et cum re
gium chriſma, quod ſuperbiendo Saul amiſit,
Dauid obediendo promeruit, Spiritus, inquit,
1.Reg.16. domini diſceſſit à Saul, & directus eſt in Dauid
à die illa, & deinceps. Quòd uero ablata à neq;
ſeruo mina ei, qui decem minas habebat, dari
iuſſa eſt, myſtice, ut reor indicat, intrante pleni
tudine gẽtium omnem Iſrael ſaluum futurum,
Rom.11. & tunc abundantiam gratiæ ſpiritalis, quã mo-
dò nos repenter exercemus, illius populi docto
ribus eſſe conſerendam.

Dico autem uobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.] Hæc ad ſu-
periora ſentẽtia reſpicit, docens & illum poſſe
amittere munua Dei, qui habens non habet: id

eſt, non utitur, & in eo augeri qui habẽs habet,
hoc eſt, bene utitur. Quæ gratiarũ mutatio quo
niam in hac uita geri ſolet, notandum quòd il-
lud Domini redeuntis examen etiamnunc ex
parte celebratum, ſed tunc eſt uniuerſaliter im
plendum. Quotidie nanq; accepto à patre re-
gno redit, quia peregrinantis in terra eccleſiæ
ſemper ſtatum conſpicit: quotidie in tanto fide
lium ſeruorum numero huic pecuniã negocia-
turo commodat, in altero modum conſumma-
ti operis examinatur: hunc fideliter prudẽterq;
laborantem amplioris gratiæ munere donat,
illum deſidias molles & marcida luxu ocia ſe-
ctantẽ, & eo quod dederat, priuat. Verum uni-
uerſali manifeſtato iudicio, quod dictu quoque
terribile eſt, multi qui ad docendum uidebãtur
idonei, ob negligentiæ ſuæ noxam inter indo-
ctos reputabuntur. At alij ſimpliciores fratres,
& elementorum penitua ignari ob conuerſatio
nis tamen eximiæ deuotionẽ inter apoſtolicos
doctores præmia ſumma percipient. Qui enim Math.10.
recipit prophetam in nomine prophetæ, mer-
cedem prophetæ accipiet.

Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.] Impietatem
Iudæorum uel omnium reproborum ad Chri-
ſtum conuerti nolentium ſignificat in die iudi-
cij puniendã, ut per duos fideles ſeruos utriuſq;
populi doctores, per decem & quinq; minas i-
dem credentes populi, per ſeruum nequam ma
li catholici, per inimicos qui eũ ſuper ſe regna-
re noluerũt, impietaa eorum qui uerbum fidei
aut nunquam audire aut male interpretando
corrumpere maluerunt: per meſsionem ruris
non ſeminati, eorum etiam quos uerbum Dei
nec audire contigit, diſcuſsio ſignetur. Quibus
quinq; perſonis omne genus humanum, quod
in die iudicij futurum eſt, exprimitur.

IN FESTO CONCEPTIONIS MA-
riæ. Homiliam eiuſdem inuenies in Nata-
li beatæ Mariæ uirginis.

IN GALLI CANTV NATALIS
Domini. Lucæ ſecundo.

IN illo tempor exijt edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur uniuerſus orbis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

AVdiuimus ex lectione Euangelica, fratres
charisſimi, quia naſcituro in mundum redẽ
ptore, mundi Deo & Domino noſtro Ieſu Chri
ſto exijt edictũ à Cæſare Auguſto, qui tunc mũ-
dani regni apicem tenebat, ut mundus deſcri-
beretur. Quod non caſu contigiſſe putandum
eſt, ſed certiſsima diſpenſatione eiuſdem noſtri
redemptoris intelligẽdum eſſe prouiſum. Ipſe 1.Tim.2.
etenim mediator Dei & hominum, ſicut ma-
trem ſibi diuinitus, quã uoluit præuidit de qua
naſceretur, quãdo uellet humanitus: ita etiam

tempora diuinitatis, quę uoluit elegit: imò ipſe ea qualia uoluit eſſe, donauit, talia uidelicet in quibus ſopito turbine bellorum, noua pacis trāquillitas totum contegeret orbem. Quod enim maius in hac uita potuit eſſe pacis indiciū, quā ab uno homine orbem deſcribi uniuerſum, atq; unius cenſus numiſmate concludi? Matrē quippe elegit uirginem, quia non aliter Dei filium naſci in carne, quàm de intemerata genitrice decebat. Tempus quando naſceretur ſummæ pacis elegit, quia hæc nimirum ei naſcendi in mundo cauſa fuit, ut genus humanum ad ſupernæ pacis dona reduceret. Hinc etenim ſcriptū Ephes. 2. eſt: Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraq; unum: id eſt, qui de angelis & hominibus unam Dei domum pius mediator & reconciliator inſtituit. Pacis temporibus natus eſt Dominus noſter, ut etiam ſtatu temporis ipſum eſſe ſe doceret, de Esaiæ 9. quo præmiſſa prophetia dicebat: Multiplicabitur eius imperium, & pacis nō erit finis. Vnde bene idem propheta aliàs, cum incarnationis illius ac noſtræ redemptionis ſacramenta myſtico ſermone deſcripſiſſet, dicēs: Et erit in nouiſ Idem 2. ſimis diebus præparatus mons domus Domini in uertice montium, & eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gētes ſerenitatē quoq; pacis, quæ tunc eſſet futura, manifeſtè deſignauit, ſubijciens: Et conflabunt gladios ſuos in uo Ibidem. meres, & lāceas ſuas in falces. Non leuabit gēs contra gentem gladium, nec exercebūtur ultrà ad prælium. Propter quod & mox exhortando ſubiunxit: Domus Iacob uenite, & ambulemus in lumine Domini. Præmiſit ergo tempora pacis, & ſic apparens in carne ipſe autor pacis & temporum cōditor, primò domui Iacob, id eſt, plebi Iſraeliticæ, deinde cunctis gentibus ad ſe confluentibus ianuam lucis aperuit, & pacis æterna gaudia prædicauit. Nec prætereundum, quod eius pacis terrena ſerenitas nato regi cœleſti, non ſolum teſtimonium gratię perhibuit, ſed & obſequium impendit: quia prædicatoribus uerbi illius peragrandi orbem facultatē tribuit, & ubicunq; uellent euangelij gratiam diſſeminandi. Quod fieri minime poſſet, ſi nō uno totus orbis regeretur imperio. Sed & ipſa totius orbis deſcriptio, quæ à terreno rege facta memoratur, cœleſtis opera regis manifeſtè deſignat: qui ad hoc nimirum apparuit in mūdo, ut de cunctis per orbem nationibus electos in Lucæ 10. unitatē fidei ſuæ colligeret, ac nomina ſua ſicut ipſe promiſit, in ęternum ſcriberet in cœlo. Hoc quoq; quòd ad edictum Auguſti ibāt omnes, ut profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatē, in noſtri regis eſt nobis ſeruitio ſpiritaliter agendum. Noſtra quippe ciuitas ſancta eccleſia eſt, quæ partim adhuc peregrinatur à domino in terris, partim iā cum Domino regnat in cœlis, & poſt finem huius ſeculi perfecta, in æternū tota cum illo regnabit. In hanc ergo ciuitatem debemus omnes ire, nullum à tam ſalubri itinere oportet excuſari. Omnes nos neceſſe eſt nato regi debitum pendere cenſum: hoc eſt, & in unitate nunc eccleſiæ nunc præſentis iuſſis obtemperare diuinis, & ad ingreſſum patriæ cœleſtis infatigabili bonorū operum curſu properare. Dabatur autem in profeſſione cenſus denarius, qui decem nummorum in ſe pondus habebat, Cæſaris imaginem continens, & nomen. Quod nos quoque ſpiritaliter oportet imitari: ſoluimus enim regi noſtro denarium, cum decem præcepta legis illius implere ſatagimus. In quo uidelicet denario nomen eiuſdem regis noſtri conſcriptum geſtamus, cum in cunctis actib. noſtris meminerimus nos à Chriſto Chriſtianos uocari, & dignitatem nominis ipſius intemeratam in nobis conſeruare curamus. Imaginem quoq; eius in eodem denario bonæ noſtrę conuerſationis exprimere debemus, illam utique, quam ipſe docuit, dicens: Sancti eſtote, Leuit. 19. quia ego ſanctus ſum Dominus Deus ueſter. Hæc eſt nanque imago Dei, ad quam in primo homine conditi ſumus, ut uidelicet participatione diuinæ ſanctitatis perpetuò ſancti eſſemus. Hinc etenim Pſalmiſta ait: Signatum eſt Psal. 4. ſuper nos lumen uultus tui Domine. Sed quia hoc lumen diuini uultus homo peccando amiſit, placuit Deo humani uultus habitum in carne naſcendo aſſumere, quo nos doceret in ſpiritu debere renaſci: placuit in ſimilitudine carnis peccati ſine peccato apparere, ut nos emun Ephes. 2. daret ab omni peccato, & claritatem nobis ſuę reformaret imaginis.

Aſcendit autem, inquit, Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth, in Iudæam ciuitatē Dauid, quæ uocatur Bethleem, eo quòd eſſet de domo & familia Dauid, ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante.] Diuinitus conſtat eſſe procuratum, ut ad ſuam quiſq; ciuitatem pergens ibi cenſum profiteretur, quatenus hoc edicto generali parentes noſtri Saluatoris de Nazareth in Bethleem uenire cōtingeret, ſicq; ad complenda uaticinia prophetarum utraq; ciuitas incarnationis eius inſigniretur arcanis: una uidelicet conceptionis, altera natiuitatis honore præfulgēs. Teſtatur nanq; Eſaias propheta, quòd redemptorem noſtrū in Nazareth cōcipi oporteret, cum dicit: Egredietur uirga de Esaiæ 11. radice Ieſſe, & Nazareus de radice eius aſcendet. Interpretatur autem Nazareus flos ſiue mundus. Quo uocabulo incarnatus pro nobis Dei filius rectè potuit cognominari, quia & ipſe mundus uitijs omnibus naturam ſuſcepit hominis, & in ſe credentibus cunctis flos ſpiritalium fructuum origoq; proceſſit, quibus rectè ac beatè uiuendi & monſtrauit exempla, & dona conceſſit. Egreſſa eſt ergo uirga de radice Ieſſe, & Nazareus de radice eius aſcendit, quia intemerata uirgo Maria de ſtirpe Dauid orta eſt, de cuius carne Dominus in ciuitate Nazareth ueritatem carnis ſine inquinamēto carnis aſſumpſit. Quòd uerò in Bethleem eſſet naſciturus, hoc quoq; propheticis deſignatur oracu Mich. 5. lis, cum dicitur: Et tu Bethleem ephrata, paruu Matth. 2. lus es in milib. Iudæ: ex te enim egredietur, qui ſit dominator in Iſrael. Qui bene in Bethleē naſcitur, non ſolum propter iudiciū regni ſchematis, quia Dauid inde fuit, ſed & propter nomen

ipſum,

ipſum, quia Bethleem domus panis interpretatur. Ioan. 6. Ipſe nanque ait: Ego ſum panis uiuus qui de cœlo deſcẽdi. Quia ergo propterea de cœlo ad terram deſcendit, ut nobis uitæ cœleſtis alimoniam donaret, noſque æternæ dulcedinis munere ſatiaret, meritò locus in quo naſcitur, domus panis uocatur. Eſt & alia ratio ſupernæ diſpoſitionis, qua Dominus noſter non in ea qua conceptus erat ciuitate, ſed in alia naſceretur, ut uidelicet ex hoc inimicos inſidiantes facilius natiuitatis eius conſcij uel miniſtri deuitarẽt. Præuidebat quippe, quòd eum mox natum Hero- Matth. 2. des perſequi, atque ad mortẽ quærere inciperet: & propterea ſic natiuitatis eius myſterium uoluit in ciuitate Dauid peragi, ut parentes eius non ibi domum, non poſſeſſionẽ haberent, ſed tantummodo tempore natiuitatis ipſius illò nouicij aduentarent, hoſpites manerent, ſtatimque cõpleta eadem natiuitate, ac declaratis ſignis cœleſtibus, quæ ei teſtimonium dare decebat, in Aegyptũ cum ipſo ſecederent. Sic etenim factum eſt, ut non ſolum eum dum quæreret Herodes, minimè reperiret: ſed nec ullam cognatos eius uexandi occaſionem haberet, cuius parentes qui eſſent, explorare non poterat. Nec prætereunda ſilentio maxima conditoris & redemptoris noſtri dignatio, quæ non ſolũ incarnari pro nobis, ſed eo tẽpore uoluit incarnari, quo mox natus profeſsione cenſus aſcriberetur. Induit enim carnẽ, ut nos uirtute ſpiritus indueret: deſcendit de cœlo ad terras ut nos de terris eleuaret ad cœlũ: ſoluit tributũ Cæſari, ut nobis perpetuæ libertatis gratiam donaret: ſeruiuit Dei filius in homine regi, qui diuinæ ſeruitutis ignorabat obſequium, ut nobis per hoc humilitatis formã tribueret: inſinuans uidelicet quantum per charitatem ſeruire debeamus inuicẽ, cum ipſe non deſpexerit ei, qui ueræ charitatis erat neſcius, impẽdere ſeruitiũ. Vbi hoc quoque ſuo præmonſtrauit exemplo, quod poſtmodũ 1. Pet. 2. principis apoſtolorũ erat uerbo docturus: Sub- Rom. 13. diti eſtote omni creaturæ humanæ propter Deum, ſiue regi quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſsis.

Factum eſt autem, inquit, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret. Et peperit filium ſuum primogenitum.] Primogenitum uocauit Dominum, non quia credendũ ſit beatam Dei genitricẽ alios poſt eum pepeeriſſe filios, quã perpetua caſtitate unà cum uiro ſuo Ioſeph conſtat eſſe memorabilẽ: ſed ob id eum rectè primogenitũ appellat, quia ſicut Ioan. 1. Ioannes ait. Quotquot autem receperunt, dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri. In quibus filijs ipſe iure primatũ tenet, qui & antequã naſceretur in carne Dei filius, abſque initio natus extiterat. Deſcendit autem ad terras, factus eſt noſtræ particeps naturæ, largitus eſt nobis ſuæ partici- Rom. 8. pium gratiæ, ut ſicut Apoſtolus ait, ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

Et pannis eum, inquit, inuoluit, & reclinauit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diuerſorio.] Et hic intuenda eſt, fratres chariſsimi, magna redemptoris noſtri dignatio, hic ex totis medullis cordis unicuique noſtrum cum Propheta dicendum: Quid Pſal. 115. retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi. Ille enim cui ueraciter canimus, Magnus Pſal. 47. Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis: paruulus natus eſt nobis, ut nos renaſcendo de paruulis magnos, hoc eſt, de peccatoribus faceret iuſtos. Qui ad dexterã patris ſedet in cœlo, loco egebat in diuerſorio, ut nobis copiam felicium manſionum in domo patris ſui donaret. Quo omnem creaturam ſiue in cœlis inuiſibilem, ſiue uiſibilem in hoc mundo, multifarijs induit ornatibus, qui in ſua maieſtate, ſicut de eo Propheta dicit, Amictus lu- Pſal. 103. mine ſicut ueſtimento ipſe in aſſumptione noſtræ fragilitatis exiguis contegitur pannis, ut primam nobis ſtolam reſtituat, id eſt, ad gratiã nos immortalitatis, quam in primo parente amiſimus, miſeratus reducat. Ille per quem omnia facta ſunt, manus pedesque ſuos, imò totũ corpus quod induit, cunis inuolui diſpoſuit, ut manus noſtras in bono opere promptas redderet, pedes noſtros in uiam pacis dirigeret, cuncta corporis noſtri membra diuinis mãciparet obſequijs. Ille quem cœlum & cœli cœlorum non capiunt, parui præſepis anguſtia continetur, ut amplitudinem nobis ſupernarum ſedium retribueret. Et quadam præcipui gratia ſacramenti in præſepio ſibi ſedem elegit, ubi animalia ſolent ad ueſcendum conuenire. Inſinuauit enim iam tunc, quia fideles omnes in ſacroſancta altaris menſa eiuſdem incarnationis ſuæ myſterijs eſſet refecturus: indicauit, etiã quia cũ cunctos ſibi humiliter obſequentes internæ ſuauitatis ſoleat gratia recreare, de quibus bene per Prophetam dicitur: Cognouit bos poſſeſſorem Eſa. 1. ſuũ, & aſinus præſepe domini ſui. In boue etenim deſignat populum Iudæorum, qui iugum legis portare, & eius conſueuerat uerba ruminare: in aſino autem exprimit populum gentium, qui ſordibus idololatriæ ſemper manebat immundus. Et quo utroque populo plurimi ad euangelij gratiam conuerſi, & poſſeſſorem à quo creati ſunt, cognouerunt, & cœleſtibus eius quærebant alimonijs ad perpetuam creſcere ſalutem. Quorum primitias ei conſecratas accipimus in paſtoribus illis meritò ueneran- Lucæ 2. dis, qui natum eum primi angelo nunciante uidere & prædicare meruerunt: & in magis qui ad eius cunabula de oriente cum muneribus & Matth. 2. precibus ſtella duce uenerunt. Hi nanque de Iudæis ad Dominum, illi uenere de gentilibus. Verum de Magis die ſancto Epiphaniæ ipſo ad quem uenere, Domino propiciante, plenius audiemus: interim de paſtoribus, qui primi ad eũ uenientes, prioris populi fideles deſignant, quæ ſint geſta uideamus. ſequitur:

Et paſtores erant in regione eadem uigilantes, & cuſtodientes uigilias noctis ſupra gregem ſuum. Et ecce, angelus Domini aſtitit iuxta illos, & claritas Domini circũfulſit illos.] Aptè autem ſatis hoc ſuperna eſt prouidentia diſpoſitum, ut naſcente Domino, paſtores in uicinia ciuitatis uigilarent, ſuoſque greges à timore nocturno uigilando protegerent. Oportebat nanque,

que,ut cum magnus paſtor ouium,hoc eſt,ani-
marum nutritor fidelium in mundo natus eſt,
teſtimonium eius natiuitati uigilãtes ſupra gre
Ioan.10. gem ſuum paſtores darẽt Ipſe eſt enim qui ait:
Oues meæ uocem meam audiſſit, & ego cogno
ſco eas,& ſequuntur me,& ego uitam æternam
do eis.Nam & futurum tũc erat, ut per orbem
uniuerſum electi paſtores, id eſt, prædicatores
ſancti mitterentur,qui ad ouile Dominicum,ui
delicet ſanctam eccleſiam, populos credẽtium
cogerent: quorum primo, hoc eſt beato Petro,
cum ſe Dominũ amare profiteretur, idem Do-
minus ac princeps paſtorum ad comprobandũ
Ioan.21. eundem amorem præcepit,dicens: Paſce oues
meas.Quia nimirum ſolus ille conditorem per
fecte diligit, qui & proximis curam puri amo-
ris impendit.

Et ecce,inquit,angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore magno.] Quid
eſt quod apparente angelo diuinæ quoq; clari-
tatis eos ſplendor circundedit,quod nunquam
in tota teſtamẽti ueteris ſerie reperimus, cum
tam innumeris uicibus angeli prophetis & iu-
ſtis apparuerunt, nuſquam eos fulgore diuinæ
lucis homines circũdediſſe legimus, niſi quòd
hæc priuilegium rectè huius temporis dignita-
ti ſeruatum eſt? Cum enim uera lux mundi na-
ſcebatur in mundo,dignũ profectò fuit, ut præ-
eo natiuitatis illius etiam corporales hominũ
uiſus nouitate cœleſtis perfunderet lucis.Dicit
Pſal.111. nanq; de illius natiuitate Propheta: Exortũ eſt
in tenebris lumen rectis corde. Et quaſi quære-
remus quod eſſet lumẽ de quo diceret, cõtinuò
Ibidem. ſubdit: Miſericors,& miſerator & iuſtus Domi
nus.Cum ergo miſericors & iuſtus conditor ac
redemptor generis humani,mundũ gloria no-
uæ natiuitatis illuſtrare dignatus eſt, decebat
omnimodis,ut ipſam etiam in qua natus eſt re-
gionem,claritas lucis nouæ compleret. Appa-
rens ergo cum claritate, quid angelus paſtori-
bus dicat,audiamus.

Nolite timere.Ecce enim euangelizo uobis gaudium magnũ, quod erit omni populo.] Verè gaudium magnũ,quia
gaudium cœleſte,gaudium æternum, gaudium
quod nulla triſtitia interueniente turbatur.

Quod erit omni populo.] Nõ omni populo Iudæo
rum,neq; omni populo gentium, ſed omni po-
pulo credentium,qui uel de Iudæis uel de gen-
tibus orbis totius ad unam Chriſti confeſsionẽ
aggregatur, ab una eademq; myſteriorũ Chri-
ſti perceptione Chriſtianus uocatur,de quo di
Eſa.9. cit Propheta: Populus qui ambulabat in tene-
bris,uidit lucem magnam.

Quia natus eſt uobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus,in ciuitate Dauid.] Bene dixit, Hodie natus eſt.
Non dixit, Hac nocte: quia uidelicet cum luce
cœleſti apparuit, qui diem natum euangeliza-
bat his,qui uigilias noctis agebant,illum uide-
Pſal.95. licet de quo Pſalmiſta præcinit,dicẽs: Bene nũ-
ciate diem ex die ſalutare eius. Salutare quip-
pe Dei, id eſt, Dominus Ieſus, dies eſt ex die:
quia qui temporaliter in ciuitate Dauid homo
ex uirgine matre apparuit, ipſe ante omnia tẽ-
pora nõ localiter lumẽ de lumine, Deus uerus
de Deo uero natus eſt. Quia ergo habitantibus
nobis in regione umbræ mortis lux orta eſt ui-
tæ,aptè nuncius ortus eiuſdem dicit, Quia na-
tus eſt nobis hodie Saluator: ut hoc quoq; uer-
bo admoniti ſemper recordemur, quia nox præ Rom.13.
ceſſit antiquæ cæcitatis,dies autem appropin-
quauit æternæ ſalutis: & ipſi abijciamus opera
tenebrarũ, & ut filij lucis ambulemus. Fructus
enim lucis eſt,ſicut idem Apoſtolus ait, in om- Ephes.5
ni iuſtitia,& bonitate & ſanctitate.

Et hoc nobis ſignum: inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio.] Hoc nobis ſignũ nati in car-
ne Saluatoris ſemper animo retinere cõdecet,
ut ſemper eius beneficijs gratias rependere be
ne uiuendo diſcamus: quia ita uoluit habitum
noſtræ fragilitatis aſſumere,ut paupertatis quo
que generalis ſtatum non refugeret. Eſt enim
indicium aſſumptæ infirmitatis,quòd infans &
pannis inuolutus eſt: & paupertatis,quòd non
in ſtratu,ſed in præſepio poſitus inuenitur. Mi Pſal.88.
ſericordias ergo Domini in æternũ cantemus,
quia ut nos perpetuò beatè uiuamus,ipſe abie-
ctionis ac mortalitatis noſtræ ſocius fieri non
abnuit. Annunciante autem angelo uno gau-
dium Dominicæ natiuitatis, repentè multitu-
do militiæ cœleſtis adfuit,quæ eidem nato Do-
mino obſequium ſuæ deuotionis redderet: &
quem in cœlo ſemper glorificare conſueuerat,
nunc ſolita hymnorum laude apparente in ter-
ra concelebrat. Vbi nos quoq; ſua laudatione
cœli ciues inſtituunt,qualiter huius ſacratiſsi-
mæ ſolennitatis gaudia celebrare,quantas uer-
bo Dei laudes dicere debeamus, quòd in ea ca- Ioan.1.
ro factũ eſt,& habitauit in nobis, ut nos ad ſuæ
gloriæ uiſionem ſubleuaret, nobis participium
gratiæ & ueritatis,qua ipſum plenum eſt, dona
ret. Laudant ergo Deum,& dicunt:

Gloria in altiſsimis Deo,& in terra pax hominibus, bonæ uoluntatis.] Et apertè gloriã Deo dicunt,pacẽ præ-
dicant hominibus,quia illũ,in cuius natiuitate
lætantur,mediatorẽ Dei & hominum, hoc eſt,
Deũ eſſe uerũ & hominẽ norunt. Gloriã in ex-
celſis Deo cantãt, quia iam ueniſſe tẽpus illud
exultãt,quo mundus abiectis dijs, qui ab homi
nibus facti ſunt,cõditorẽ ſuũ qui eſt in cœlis,co
gnoſceret. Pacẽ optant hominibus, quia quos
eiectos prius ab æterna felicitate merito pecca
ti deſpexerãt, hõs nũc redimẽte Domino in eiuſ-
dẽ ſupernæ habitationis gaudijs ſecũ futuros in
telligũt. Pacẽ hominib. mãdãt, quos in cœleſti
Hieruſalẽ,hoc eſt,in uiſione perpetuæ pacis, ſo
cios habere deſiderant: ut ipſos quoq; homines
admoneãt per obſeruantiã pacis ad ſuũ debere
peruenire conſortiũ. Et bene cũ dicerent, Et in
terra pax hominibus,adiũgũt,Bonæ uolũtatis:
quia cũ illis ſocietatẽ pacis angelici ſpiritus ha
bere feſtinãt,quorũ mẽtibus puritatẽ bonæ uo-
lũtatis ineſſe conſiderãt. Illos ſecũ poſt abſolu-
tionẽ carnis ad contemplationẽ ueræ pacis ſub
uehere lætantur,quos in carne cõmorantes om
nia quæ agũt aut loquũtur,de radice bonæ uo-
luntatis proferre conſpiciunt. Tales nanque
&

Digitized by Google

& infirmitas fortè aliquando uel ignorantia, à perficiendo ea quam cupiunt, bona actione retardat: ante interni tamen arbitri oculos integritas, quam corde tenent, bonæ uoluntatis excuſat. Bona autem uoluntas eſt diligere conditorem noſtrum ex toto corde, tota anima, tota uirtute, diligere & proximos tanquã noſipſos, atq; eiuſdem dilectionis in nobis uigorem indicijs quibus ualemus, piæ actionis oſtendere. (Deut. 6. Matth. 22. Marc. 12. Lucæ 10.) Quod cum omnibus horis ac momentis facere debeamus, quanto magis cum natiuitatem Domini ac Saluatoris noſtri, uel annua feſtiuitate colimus, uel frequẽtiore deuotione recolimus: in qua ſpecialiter angelica exhortatione docemur dona ei bonæ uoluntatis offerre, in qua ciues patriæ cœleſtis eidem bonæ uoluntati noſtræ conſortium ſuæ pacis promittunt, in qua ipſi quoq; eundem hymnum angelici concẽtus Deo dicere ſolemus. Sit igitur nobis, fratres chariſsimi, communis iſta ſolennitas, ſit terreſtribus cum cœleſtibus nec tantum iſta ſolennitas, ſed & omnis noſtra conuerſatio ſit supernorum ciuium apta conſortio. Meditemur interim in uia quod habere deſideramus in patria, concordemus etiam nos quantum ualemus, uitæ illi mundiſsimæ beatorum ſpirituum, cui tũc aſſociari ſperamus interna puritate mutuæ dilectionis: ſi diuinæ laudationis dona, quibus in futuro uacare cupimus, etiam in præſenti ſectemur, diſcamus cum Apoſtolo dicere: (Philip. 3.) Noſtra conuerſatio in cœlis eſt, unde etiam Saluatorẽ expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Illi nanq; Saluatorem ad iudicium uenientem cum gaudio expectant, qui ſe ad eius uoluntatem cœleſtem in terris uitam egiſſe meminerunt. Dat autem etiam fragilibus nobis ac minus perfectis magnam ſpem percipiendę ſalutis ipſe conditor & Saluator noſter, qui pro noſtra confirmatione fragilia apparens, mox ore conſono militiæ cœleſtis bonæ noſtræ uoluntati dona ſuæ perpetuæ pacis promiſit Ieſus Chriſtus Deus & Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN AVRORA NATALIS DOmini. Lucæ 2.

IN illo tempore paſtores loquebantur adinuicem: Tranſeamus uſq; Bethleem, & uideamus hoc uerbũ quod factum eſt, quod fecit Dominus, & oſtendit nobis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NAto in Bethleem Domino ſaluatore, ſicut ſacra Euangelij teſtatur hiſtoria, paſtoribus qui in regione eadem erant uigilantes uigilias noctis ſuper gregem ſuũ, angelus Domini magna cum luce apparuit, exortumq; mundo ſolẽ iuſtitiæ non ſolum cœleſtis uoce ſermonis, uerumetiam claritate diuinæ lucis aſtruxit. Nuſquam enim in tota ueteris inſtrumenti ſerie reperimus angelos, qui tam ſedulò apparuere patribus, cum luce apparuiſſe: ſed hoc priuilegiũ rectè hodierno tempori ſeruatum eſt, quando exortum eſt in tenebris lumen rectis corde, miſericors & miſerator Dominus. (Pſal. 111.) Verum ne parua unius angeli uideretur autoritas, poſtquam unus ſacramentum nouæ natiuitatis edocuit, ſtatim multitudo cœleſtium agminũ, quæ gloriam Deo caneret, pacẽq; ſimul hominibus prædicaret, adfuit: apertè demonſtrãs, quia per hãc natiuitatem homines ad pacem unius fidei, ſpei & dilectionis, atq; ad gloriam diuinæ laudationis eſſent conuertendi. Significant autem myſticè paſtores iſti gregum doctores quoſq; & rectores fidelium animarum. Nox cuius uigilias cuſtodiebant ſuper gregem ſuum, pericula tentationum indicat, à quibus ſe ſuoſq; ſubiectos omnes qui perfectè uigilant, cuſtodire non deſiſtunt. Et bene nato Domino paſtores ſuper gregem uigilant. Ille etenim natus eſt, qui dicit: (Ioan. 10.) Ego ſum paſtor bonus: bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Sed & tempus imminebat quo idem paſtor ſummè bonus, miſſis in mundum paſtoribus oues ſuas, quæ longè lateq; diſperſæ errabant, ad ſemper uirentia cœleſtia uitæ paſcua reuocaret. Quorum ſummo paſtori præcepit: Si diligis me, paſce oues meas. (Ioan. 21.) Quod apertius aperiens, ait, Confirma fratres tuos. (Lucæ 22.)

Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis angeli in cœlum, paſtores loquebantur adinuicem: Tranſeamus uſq; Bethleem, & uideamus hoc uerbum quod factum eſt, quod fecit Dominus, & oſtendit nobis. Et uenerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.] Paſtores quidẽ illi felici gaudio feſtinarunt uidere quod audierant, & quia ardenti amore quęſierũt, continuò Saluatorẽ quẽ quæſierunt, inuenire meruerũt. Sed intellectualium paſtores gregũ, imò cuncti fideles qua mentis induſtria Chriſtum quærere debeãt, dictis pariter ſuis oſtenderũt, & factis.

Tranſeamus, inquiunt, uſq; Bethleem, & uideamus hoc uerbum, quod factum eſt.] Tranſeamus ergo & nos, fratres chariſsimi, cogitando uſq; Bethleem ciuitatẽ Dauid, atq; eius incarnationẽ dignis celebremus honoribus. Tranſeamus abiectis cõcupiſcentijs carnalibus toto mentis deſiderio uſq; Bethleẽ ſupernam, id eſt, domũ panis uiui non manufactã, ſed æternã in cœlis, & recolamus amando, quia uerbũ caro factũ eſt. Illuc carne aſcendit, ibi in dextera Dei patris ſedet. Illò eum tota uirtutũ inſtantia ſequamur, & ſolicita cordis & corporis caſtigatiõe procuremus, ut quẽ illi in præſepio uidere uagientem, nos in patris ſolio mereamur uidere regnantem.

Et uideamus, inquiunt, hoc uerbum quod factum eſt.] Quoniam recta & pura fidei ſanctæ confeſsio eſt, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. (Ioan. 1.) Hoc uerbum natum ex patre, non factum eſt, quia creatura Deus non eſt. In qua natiuitate diuina uideri ab hominibus non potuit, ſed ut uideri poſſet, uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Videamus ergo, inquiunt, hoc uerbum quod

quod factum eſt, quia antequam factum eſſet,
hoc uidere nequiuimus. Quod fecit Dominus
& oſtendit nobis, quod incarnari fecit Domi-
nus, & per hoc uiſibile nobis exhibuit.

Et uenerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.] Venerunt paſtores
feſtinantes, & inuenerunt Deum hominem na-
tum, ſimul & eiuſdem natiuitatis miniſtros. Fe-
ſtinemus & nos, fratres mei, nõ paſsibus pedũ,
ſed bonorum profectibus operum uidere ean-
dem glorificatã humanitatẽ cum eiuſdem mini-
ſtris digna ſeruitutis ſuę mercede remuneratis:
feſtinemus uidere illum in diuina patris ac ſua
maieſtate fulgẽtem. Feſtinemus, inquam: nam
tanta beatitudo nõ cum deſidia ac torpore quę-
renda, ſed alacriter ſunt Chriſti ſequenda ueſti-
gia. Nam ipſe curſum noſtrũ data manu iuuare
deſiderat, delectaturq; audire à nobis: Trahe
Cant.1. me poſt te, curremus in odore unguentorũ tuo-
rum. Citius ergo uirtutũ greſsibus ſequamur,
ut mereamur conſequi. Nemo tardat conuerti
Eccleſ.5. ad Dominũ, nemo differat de die in diẽ, ipſum
per omnia & ante omnia precantes, ut greſſus
Pſal.118. noſtros dirigat ſecundum eloquium ſuum, &
non dominetur noſtri omnis iniuſtitia.

Videntes autem cognouerunt de uerbo quod dictum erat illis de puero hoc.] Et nos fratres dilectiſsimi, quæ di-
cta ſunt nobis de Saluatore noſtro Deo uero &
homine, interim pia fide percipere, & plena di-
lectione feſtinemus amplecti, ut hæc in futuro
perfectæ cognitionis uiſu comprehendere ua-
leamus. Hæc etenim ſola ac uera eſt beatorum
non ſolum hominum, ſed & angelorum uita, ſa-
ciem perpetuò ſui cernere creatoris, quam deſi-
Pſal.41. derabat ardẽter Pſalmiſta, qui dicebat: Sitiuit
anima mea ad Deum uiuum, quando ueniã &
apparebo ante faciem Dei. Cuius ſolius uiſio-
ne non autem ulla terrenarum rerum affluen-
Pſal.16. tia deſideriũ ſuum ſatiari ſignauit, cum ait: Sa-
tiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Verùm
quia non ocioſi ac deſides, ſed uirtutum operi-
bus inſudantes diuina contemplatione ſunt di-
Ibidem. gni, ſolicite præmiſit: Ego autem cum iuſtitia
apparebo in conſpectu tuo. Videntes ergo pa-
ſtores cognouerunt de uerbo, quod dictum e-
rat illis de Chriſto, quia uiſio Dei cognitio eius
eſt, & hæc eſt ſola beata hominis uita, ipſo di-
cente ac teſtante qui nos patri commendans
Ioan.17. dicit inter alia: Hæc eſt autem uita æterna, ut
cognoſcant te eſſe uerũ & unum Deum, & quẽ
miſiſti Ieſum Chriſtum.

Et omnes qui audierunt, mirati ſunt, & de his quæ dicta erãt à paſtoribus ad ipſos.] Non celauere ſilentio paſto-
res arcana, quæ diuinitus agnouerant, ſed qui-
buſcunq; potuere dicebãt: quia & ſpiritales ec-
cleſiæ paſtores in hoc maximè ſunt ordinati, ut
uerbi Dei myſteria prædicent, & mira quæ in
ſcripturis didicerint, miranda ſuis auditoribus
oſtendant. Non ſolum autem paſtores epiſco-
pi, presbyteri & diacones, uel etiam rectores
monaſteriorum ſunt intelligendi, ſed & omnes
fideles, qui uel paruulæ ſuæ domus cuſtodiam
gerunt, paſtores rectè uocantur, in quantum ei-
dem ſuæ domui ſolicita uigilantia præſunt. Et
quicunque ueſtrum ſaltem uni aut duobus fra-
tribus quotidiano regimine præeſt, paſtoris
eiuſdem debet officium implere. Quia in quan-
tum ſufficit, paſcere hos uerbi dapibus iubetur:
imò unuſquiſq; fratres, qui etiam priuatus uiue-
re creditur, paſtoris officium tenet, & ſpiritalẽ
paſcit gregem, uigiliaſq; noctis cuſtodit ſuper
illum, ſi bonorum actuum cogitationumq; mũ-
darum ſibi aggregans multitudinem, hæc iuſto
moderamine gubernare cœleſtibus ſcriptura-
rum paſcuis nutrire, & peruigili ſolertia con-
tra immundorum ſpirituum inſidias ſeruare
contendit.

Maria autẽ conſeruabat omnia uerba hæc, conferens in corde ſuo.] Maria uirginalis pudicitiæ iura cuſto-
diens, ſecreta Chriſti quæ nouerat, nemini di-
uulgare uolebat, ſed ipſum hæc quando uellet,
& quomodo uellet diuulgari, reuerenter expe-
ctabat. Ipſa autem eadem ſecreta ore tacito, ui-
gili tamen corde ſedula ſcrutabatur. Et hoc eſt
quod ait, Conferens in corde ſuo. Conferebat
quippe ea quæ acta uidebat his quæ agenda le-
gerat. Videbat nanque ſe de ſtirpe Dauid ortã
in Nazareth de ſpiritu ſancto filium Dei con-
cepiſſe. Legerat in propheta: Exiet uirga de ra- Eſa.11.
dice Ieſſe, & Nazareus de radice eius deſcen-
det, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini.
Legerat &, Tu Bethleem Ephrata paruulus es Michea 5.
in milibus Iuda, ex te mihi egredietur qui ſit do-
minator in Iſraël, & egreſſus eius ab initio à die-
bus æternitatis. Videbat ſe in Bethleem pepe-
riſſe dominatorem Iſraël, qui æternus ex patre
Deus ante ſecula natus eſt: uidebat ſe uirginẽ
concepiſſe, peperiſſe filium, & uocaſſe nomen Matth.1.
eius Ieſum. Legerat in prophetis: Ecce uirgo Eſaiæ 7.
concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomẽ
eius Emanuel. Legerat: Bos cognouit poſſeſſo- Ibid.1.
rem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui. Vide-
bat Dominum poſitum in præſepi, quò bos &
aſinus ſolent nutriendi aduenire. Meminerat
ſibi dictum ab angelo: Spiritus ſanctus ſuperue- Lucæ1.
niet in te, & uirtus altiſsimi obumbrabit tibi.
Ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctum, uocabi-
tur filius Dei. Legerat modũ natiuitatis eius,
non niſi angelo reuelante potuiſſe cognoſci, di-
cente Eſaia: Generationem autem eius quis e- Eſa.53.
narrabit. Legerat: Et tu turris gregis nebuloſa Michea 4.
filia Syon uſq; ad te ueniet, & ueniet poteſtas
prima regnum filiæ Hieruſalem. Audiebat an-
gelicas uirtutes, quæ ſunt filiæ ſupernæ ciuita-
tis, apparuiſſe paſtoribus in loco, qui à conuen-
tu pecorum antiquitus turris gregis uocaba-
tur: & eſt uno miliario ad Orientem Bethleem,
ubi etiam nunc tria paſtorũ illorum monumen-
ta in eccleſia monſtrantur. Nouerat tũc ueniſſe
in carne Dominum, cui una & æterna eſt cũ pa-
tre poteſtas, qui regnum daret eccleſiæ, filiæ ſci-
licet & cœleſtis Hieruſalem. Conferebat ergo
Maria ea, quæ fienda legerat cum his, quæ iam
facta cognouit: non hæc tamen ore promẽs, ſed
clauſo ſeruans in corde ſuo.

Et reuerſi ſunt paſtores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus

Digitized by Google

omnibus quæ audierant & uiderant, ſicut dictum eſt ad illos.] Diſcamus & nos fratres chariſsimi, à contẽplatione Dominicæ diſpenſationis, qua nobis piè ſubuenire dignatus eſt, ad augendas ſemper beneficijs eius gratias reuerti. Si enim ſola adhuc natiuitate eius cognita reuerſi ſunt glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & uiderant: quanto magis oportet nos, qui totam incarnationis illius ſeriem ex ordine cognouimus, qui ſacramẽtis illius imbuti ſumus, in omnibus gloriam eius ac laudem non ſolùm uerbo, ſed etiam factis prædicare: neq; unquam obliuiſci quòd ideo Deus homo natus eſt, ut nos ad imaginem & ſimilitudinem ſuæ diuinitatis renaſcendo reficeret: ideo baptizatus eſt aqua, ut ad noſtrorum ablutionem ſcelerum omnium fluenta fœcundaret aquarum: ideo tentatus in eremo, ut uincẽdo tentatorẽ nobis quoq; uincendi peritiam uirtutemq; tribueret: Deo mortuus, ut mortis deſtrueret imperium: ideo ſurrexit & aſcendit in cœlum, ut nobis reſurgẽdi à mortuis, atq; in cœleſtibus perpetuò regnãdi ſpem exemplumq; præberet. Pro quibus ſingulis reuerſi ad intuitum pijſsimæ diſpenſationis eius, glorificemus & laudemus ipſum Deũ ac Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

AD SVMMAM MISSAM IN DIE natalis Domini. Ioan.1.

IN *principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

1.Tim.2. QVia temporalem mediatoris Dei & hominum hominis Ieſu Chriſti natiuitatẽ, quæ hodierna die facta eſt, ſanctorum uerbis euangeliſtarum, Matthæi uidelicet & Lucæ, manifeſtatam cognouimus, libet etiam de uerbi, id eſt, diuinitatis eius æternitate, in qua patri manet ſemper æqualis, beati Ioannis euangeliſtæ dicta ſcrutari, qui ſingularis priuilegio meruit caſtitatis, ut cæteris altius diuinitatis ipſius caperet ſimul & patefaceret arcanũ. Neq; enim fruſtra in cœna ſupra pectus Domini Ieſu recubuiſſe perhibetur, ſed per hoc typicè docetur, quia cœleſtis hauſtum ſapientiæ cæteris excellẽtius de ſanctiſsimo eiuſdem pectoris fonte potauerit. Vnde & meritò in figura quatuor animaliũ Ezech.1. aquilæ uolanti comparatur. Cunctis quippe auibus aquila celſius uolare, cunctis animãlibus clarius ſolis radijs infigere conſueuit obtutus. Et cæteri euangeliſtæ quaſi in terra ambulant cum Domino, qui temporalem eius generationem pariter & temporalia facta ſufficienter exponentes, pauca de diuinitate dixerunt: hic autem quaſi ad cœlũ uolat cum Domino, qui perpauca de temporalibus eius actis ediſſerens, æternã diuinitatis eius potentiã, per quã omnia facta ſunt, ſublimius mente uolando, & limpidius ſpeculando cognouit, ac nobis cognoſcenda ſcribendo contradidit. Ergo alij euangeliſtæ Chriſtum ex tempore natum deſcribunt, Ioannes eundem in principio fuiſſe teſtatur, dicens: In principio erat uerbum. Alij inter homines eum ſubitò apparuiſſe cõmemorant, ille ipſum apud Deum ſemper fuiſſe declarat, dicens: Et uerbum erat apud Deum. Alij eum uerum hominem, ille uerum confirmat eſſe Deum, dicẽs: Et Deus erat uerbum. Alij hominẽ eum apud homines temporaliter conuerſatum, ille Deũ apud Deum in principio manentem oſtendit, dicens: Hoc erat in principio apud Deum. Alij magnalia, quæ in homine geſsit, perhibent, ille quod omnem creaturam uiſibilem & inuiſibilem per ipſum Deus pater fecerit, oſtendit, dicens: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Et mirè beatus Ioannes in initio euangelij ſui de diuinitate Saluatoris, & fidem rectè credentium ſublimiter imbuit, & hæreticorũ perfidiam potenter exuperat. Fuere nãq; hæretici, qui dicerẽt: Si ergo natus eſt Chriſtus, erat tempus quando ille non erat. quos primo ſermone redarguit, cum ait:

In principio erat uerbum.] Neq; uerò ait, In principio cœpit eſſe uerbum, ut uidelicet eum ex tempore ortum, ſed in exortu temporum exiſtentem, ac per hoc ſine ullo temporis initio de patre natum monſtraret, iuxta quod ipſe loquitur in Prouerbijs: Dominus poſſedit me initio Prouer.8. uiarum ſuarum, antequam quicquam faceret à principio, ab æterno ordinatus ſum. Item fuerũt hæretici, qui tres ſanctæ trinitatis perſonas eſſe negantes, dicerent: Idẽ Deus quando uult, pater eſt: quando uult, filius eſt: quãdo uult, ſpiritus ſanctus eſt, ipſe tamen unus eſt. Quorum deſtruens errorem, ſubiungit:

Et uerbum erat apud Deum.] Si enim alius apud aliũ erat, duo ſunt profectò pater & filius, & non unus. Ipſe modò pater, modò filius, modò etiã ſpiritus ſanctus eſt: quaſi mutabilis ſit diuinæ ſubſtantiæ natura, cum apertiſsimè Iacobus dicat apoſtolus: Apud quem non eſt tranſmutatio, nec uiciſsitudinis obumbratio. Iacob.1. Item fuere quidam praui dogmatis sutores, qui Chriſtum hominem tantum confitentes, Deũ prorſus eſſe non crederent: quos conſequenter exprimit, cum ait:

Et Deus erat uerbum.] Fuere alij qui Deum quidem illum, ſed ex tempore incarnationis factũ, non autem æternum ante ſecula natum à patre putarent. Vnde quidam talium dixiſſe commemoratur: Non inuideo Chriſto facto Deo, quoniã & ego ſi uolo, poſſum fieri ſecundũ ipſum. Et horum nefandam refellit ſententiam Euangeliſta, cum ait:

Hoc erat in principio apud Deum.] Id eſt, hoc uerbũ quod Deus eſt, nõ ex tẽpore cœpit, ſed in principio erat Deus apud Deum. Itẽ fuere ueritatis inimici, qui Chriſtum & ante partum uirginis fuiſſe iam nõ negarent, non tamen natũ ex patre Deum, ſed factum à patre, & ideo minorẽ patre,

tre, quia creaturam crederent Etiam hos damnat euangelicus ſermo, qui dicit:

Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.] Si enim nihil creaturarum ſine ipſo factum eſt, patet profectò, quia ipſe creatura non eſt, per quem omnis creatura facta eſt. Et ne quis audiens factam per Dominum creaturam, mutabilem crederet eius uoluntatem, quaſi qui ſubitò uellet facere creaturam, quam ab æterno nunquam antè feciſſet: manifeſtè docet Euangeliſta, factam quidem in tempore creaturam, ſed in æterna creatoris ſapientia quando & qualis crearetur, ſemper fuiſſe diſpoſitum. Et hoc eſt quod ait:

Quod factum eſt, in ipſo uita erat.] Id eſt, quod factũ in tempore, ſiue uiuum ſiue uita carens, apparuit, omne hoc in ſpiritali factoris ratione, quaſi ſemper uixerat, uiuit. Non quia coæternũ eſt creatori quod creauit, ſed quia coæterna eſt illi ratio uoluntatis ſuę, in qua ab æterno habuit & habet, quid & quando crearet, qualiter creatũ gubernet ut maneat, ad quem finẽ ſingula quæ creauit, perducat. Sequitur:

Et uita erat lux hominum.] Quo uerbo apertè docetur, quòd ipſa uitalis ratio per quã omnia diſpoſita ſunt & reguntur, non omnem creaturã, ſed rationabilem tantũ ut ſapere poſsit, illuminat. Homines nanq; qui ad imaginem Dei facti ſunt, percipere ſapientiã poſſunt, animalia non poſſunt. 1.Cor.2. Sed & animalis quicunq; eſt homo, nõ percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. Vnde bene cum dixiſſet, Et uita erat lux hominum, ſubiunxit, Et de his qui ab humanæ conditionis honore procul recedentes comparati ſunt iumentis Pſal.48. inſipientibus, & ſimiles facti ſunt illis, atq; ideo rectè ueritatis lumine priuantur.

Et lux, inquit, in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.] Lux quippe hominum eſt Chriſtus, qui omnia quæ illuminari merentur, corda hominum ſuæ præſentia cognitionis illuſtrat: tenebræ autem ſtulti ſunt & iniqui, quorum cæca præcordia lux æternæ ſapientiæ, qualia ſint manifeſtè cognoſcit, quamuis ipſos radios eiuſdẽ lucis nequaquam per intelligentiam capere poſsint: uelut ſi quilibet cæcus iubare ſolis offundatur, nec tamen ipſe ſolem, cuius lumine perfunditur, aſpiciat. Sed non tamen tales omnino ſuperna pietas deſpexit, uerùm medelam eius ſalutis, qua ad uidendam lucem peruenire poſſent, adhibuit. Ipſa lux inuiſibilis, ipſa Dei ſapientia, carne in qua uideri poſſet, induta eſt, quæ in hominis habitu apparens, & loquẽs hominibus paulatim fide purificata eorum corda ad cognitionem ſuæ diuinæ uiſionis proueheret. Miſſus eſt ante illum homo magni meriti, cuius teſtimonio pararentur omnes ad audiendam mox, ut appareret, ipſam Dei ſapientiam, ad uidendum ipſum ſolem iuſtitiæ, nube iam corporis tectum: id eſt, ad uidendum audiendumq; hominem, qui Deus eſſet, plenum gratiæ & ueritatis.

Fuit, inquit, homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.] Non ait, ut omnes crederent in illum, Maledictus enim homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuũ: Hiere.17. ſed ut omnes crederent per illum, hoc eſt, per illius teſtimonium crederẽt in lucem, quam necdum uidere nouerant, Dominum uidelicet Ieſum Chriſtum, qui de ſeipſo teſtatur, Ego ſum Ioan.8. lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen uitæ. Sequitur:

Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientẽ in hunc mundum.] Et ſancti quidem homines lux ſunt rectè uocati, dicente ad eos Domino: Vos eſtis Matth.5. lux mundi, & apoſtolo Paulo: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Epheſ.5. Sed multum diſtat inter lucem quæ illuminatur, & lucem quæ illuminat: inter eos qui participatione ueræ lucis accipiunt ut luceant, & ipſam lucem perpetuam, quæ nõ ſolum lucere in ſeipſa, ſed ſua præſentia quoſcunq; attigerit, illuſtrare ſufficit. Ad cuius comparationem ueræ lucis non tantùm minores quilibet electi, uerumetiam ipſe Ioannes, quo maior inter natos mulierũ nõ ſurrexit, lux non eſſe aſſeritur, ut uidelicet Chriſtus non eſſe quod putabatur, monſtretur. Matth.11. Luce 7. Ille enim, ut ſcriptum eſt, Erat lucerna ardens & lucens. Ioan.5. Ardens ſcilicet fide & dilectione, lucens uerbo & actione. Gratiam uerò lucis peccatoribus infundere ſolius eſt eius, de quo dicitur:

Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.] Omnem uidelicet, qui illuminatur ſiue naturali ingenio, ſiue ſapiẽtia diuina. Sicut enim nemo à ſeipſo eſſe, ita etiam nemo à ſeipſo ſapiens eſſe poteſt, ſed illo illuſtrãte, de quo ſcriptum eſt: Omnis ſapientia à Domino Deo eſt. Eccleſ.1. Cuius utranq; naturam, & diuinam ſcilicet, qua ſemper ubiq; totus manet, & humanam ex qua in tempore natus loco incluſus apparuit, conſequenter deſcribit euangeliſta, dicens:

In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. In propria uenit, & ſui eum non receperũt.] In mundo quippe erat, & mundus per ipſum factus eſt, quia Deus erat, quia totus ubiq;, quia ſuæ præſentia maieſtatis ſine labore regens, & ſine labore continens quod fecit. Et mundus eũ non cognouit, quia lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Mundum nanq; dicit hoc loco, homines mundi amore deceptos, atq; inhærendo creaturæ ab agnoſcenda creatoris ſui maieſtate reflexos. In propria uenit, quia in mundo, quem per diuinitatem fecit, per humanitatem apparuit: in propria uenit, quia in gente Iudæa quam ſibi præ cæteris nationibus ſpeciali gratia copulauerat, incarnari dignatus eſt. In mundo ergo erat, & in mũdum uenit. In mundo erat per diuinitatem, in mundum uenit per incarnationẽ. Venire quippe uel abire humanitatis eſt, manere diuinitatis. Quia ergo cum in mundo eſſet per diuinitatem, mundus eum non cognouit, dignatus eſt uenire in mundũ per humanitatẽ, ut uel ſic eũ mũdus cognoſceret, ſed uideamus qd ſequitur:

In pro-

Digitized by Google

In propria uenit, & ſui eum non receperunt.] Quem enim in potentia deitatis cuncta creantem regentemq́; non cognouerunt, ipſum in carnis infirmitate miraculis coruſcantem recipere noluerunt. Et quod eſt grauius, ſui eum nõ receperunt, homines ſcilicet, quos ipſe creauit. Iudæi quos peculiarem ſibi elegerat in plebẽ, quibus ſuæ cognitionis reuelauerat arcanum, quos mirificis patrum glorificauerat actis, quibus ſuæ legis doctrinam contulerat, ex quibus ſe incarnandum promiſerat, & in quibus ſe incarnatũ, ut promiſerat, oſtendit, ipſi eum recipere uenientem ex magna parte recuſarunt. Neq; enim omnes recuſarũt, alioquin nullus eſſet ſaluus. Nũc autem multi eum ex utroq; populo credẽdo receperunt, de quibus euangeliſta conſequenter inſinuat dicens:

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.] Conſideremus fratres chariſsimi, quanta gratia redemptoris noſtri, quàm magna ſit multitudo dulcedinis eius. Vnicus ex patre natus eſt, & noluit remanere unus: deſcendit ad terram, ubi fratres ſibi, quibus regnum patris ſui dare poſſet, acquireret: Deus ex Deo natus eſt, & noluit Dei tantũ filius manere: hominis quoq; filius fieri dignatus eſt, non amittens quod erat, ſed aſſumens quod nõ erat, ut per hoc homines in Dei filios transferret, gloriæq; ſuæ faceret cohæredes: ut quod ipſe ſemper habebat per naturam, inciperent habere per gratiam. Conſideremus quãta uirtus eſt fidei, cuius merito poteſtas datur hominibus filios Dei fieri. Vnde bene ſcriptũ eſt, Quia iuſtus ex fide uiuit. Viuit enim iuſtus ex
Abac. 2. fide nõ illa, quæ labiorum tantum confeſsione
Rom. 10. profertur, ſed ea quæ per dilectionẽ operatur:
Gal. 3. alioquin fides ſi non habet opera, mortua eſt in
Iacob. 2. ſemetipſa. Nullus ſeipſum deſpiciat, nullus de
Ephes. 2. ſua ſalute deſperet: curramus omnes, curramus ſinguli, ut qui eramus lõgè, mereamur fieri propè in ſanguine Chriſti. Videamus qđ dicitur: Quia quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri. Quotquot, inquit, receperunt: non eſt enim perſonarum acceptor Deus,
Act. 10. ſed in omni gẽte qui timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Quo autẽ ordine credentes filij Dei poſſent fieri, & quantum hæc generatio à carnali diſtet, ſubſecutus Euangeliſta deſignat.

Qui non ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, ſed ex Deo nati ſunt.] Carnalis quippe noſtra ſingulorũ generatio ex ſanguinibus, id eſt, ex natura maris & fœminæ, à complexu coniugij duxit originẽ: at uerò ſpiritalis ſpiritus ſancti gratia miniſtratur, quam Dominus à carnali diſtinguens ait:
Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Verũ ne quis hominum dubitet filium ſe Dei, & cohæredem Chriſti poſſe fieri, dat exemplum Euangeliſta, quia & ipſe filius Dei homo fieri, & inter homines habitare dignatus eſt, ut humanæ particeps exiſtendo fragilitatis, homines diuinæ uirtutis ſuæ donaret eſſe participes.

Et uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.] Quod eſt dicere: Et filius Dei homo factus eſt, & inter homines conuerſatus eſt. Solet nanq; ſcriptura modò animæ, modò carnis uocabulo totum deſignare hominem. Animæ uidelicet, ut ſcriptũ eſt: Quia deſcendit Iacob in Aegyptum in animabus ſeptuaginta: carnis uerò, ut rurſus ſcri- Gen. 46.
ptum eſt, Et uidebit omnis caro ſalutare Dei. Luce 3.
Neq; enim uel animæ ſine corporibus in Aegyptum deſcendere, uel caro ſine anima uidere aliquid poteſt: ſed hic per animã totus homo ibi ſignatur per carnem. Sic ergo hoc loco quo dicitur: Et uerbum caro factũ eſt, nihil aliud debet intelligi, quàm ſi diceretur: Deus homo factus eſt, carnem uidelicet induendo & animam: ut ſicut quiſq; noſtrũ unus homo conſtat ex carne & anima, ita unus ab incarnationis tẽpore Chriſtus ex diuinitate carnis & anima cõſtet: Deus ab æterno in æternum exiſtens uerus ut erat, hominem ex tempore aſſumens in unitatẽ ſuæ perſonæ uerum, quem non habuerat. Sequitur:

Et uidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à patre, plenum gratiæ & ueritatis.] Gloriam Chriſti quam ante incarnationem uidere non poterant homines, poſt incarnationem uiderunt, aſpiciẽtes humanitatem miraculis reſulgentem, & intelligentes diuinitatem intus latitantem, illi maximè qui & eius claritatem ante paſsionem transfigurati in monte ſancto contemplari meruerunt, uoce delapſa ad eũ huiuſcemodi à magnifica gloria, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi be- Matth. 17.
necomplacui: & poſt paſsionẽ reſurrectionis, Marc. 9.
aſcenſioniſq; ipſius gloria cõſpecta, ſpiritus e- Luce 9.
ius ſunt dono mirificè refecti: quibus omnibus Ioan. 1.
manifeſtè cognouerũt, quòd huiuſmodi gloria non cuilibet ſanctorum, ſed illi ſolum homini, qui eſſet in diuinitate unigenitus à patre, conueniret. Quod autem ſequitur:

Plenum gratiæ & ueritatis.] Gratia plenus erat idem homo Chriſtus Ieſus, cui ſingulari munere præ cæteris mortalibus datum eſt, ut ſtatim ex quo in utero uirginis concipi, & homo fieri inciperet, uerus eſſet & Deus. unde & eadẽ glorioſa ſemper uirgo Maria non ſolùm hominis Chriſti, ſed & Dei genitrix rectè credenda & confitenda eſt. Idem ueritate plenus erat, & eſt ipſa uidelicet uerbi diuinitate, quæ hominem illum ſingulariter electum, cum quo una Chriſti perſona eſſet, aſſumere dignata eſt, non aliquid ſuæ diuinæ ſubſtantiæ, ut hæretici uolunt, in faciendam hominis naturam cõmutans: ſed ipſa apud patrem manens, totum quod erat, totam de ſemine Dauid naturam ueri hominis, quam non habebat, ſuſcipiens. Vnde oportet, fratres chariſsimi, ut qui humanã redemptoris noſtri natiuitatẽ hodie annua deuotione recolimus, & diuinam pariter & humanam eius naturam non annuo, ſed continuo ſemper amplectamur amore. Diuinam, per quam creati ſumus, cum non eſſemus: humanam, per quam recreati ſumus, cum perditi eſſemus. Et quidem diuina condito-

conditoris noſtri uirtus, ſine aſſumptione humanitatis nos recreare erat idonea: humana aũtem eiuſdẽ redemptoris noſtri infirmitas, ſine aſſumente ſe, & inhabitante in ſe, & operante per ſe diuinitate nos recreare nequiuit. Atq; ideo uerbum caro factum eſt, id eſt, Deus homo factus eſt, & habitauit in nobis, ut per cognitũ nobis hominis habitum nobis conuerſando cõgruere, nos alloquendo inſtruere, nobis uiuendi uiam præbere, pro nobis contra hoſtem confligere, noſtram mortem moriendo ac reſurgẽdo poſſet deſtruere: per coæternam uerò patri diuinitatem nos interius uiuificando ad diuina ſuſtolleret, remiſsionem nobis peccatorum pariter ac ſpiritus ſancti dona concederet, & poſt bonorum perfectionem operum nõ ſolùm nos ad uidendam gloriam clarificatæ ſuæ perduceret humanitatis, ſed & incommutabilẽ nobis eſſentiam ſuæ diuinæ maieſtatis oſtenderet, in qua uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN NATALI DIVI STEPHANI protomartyris Lucæ decimotertio. Matth. 23.

IN illo tempore dicebat Ieſus turbis Iudæorum & principibus ſacerdotum Ecce ego mitto ad uos prophetas, & ſapientes. Hieruſalem, Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

HIeruſalem non ſaxa & ędificia ciuitatis, ſed habitatores uocat, quam patris plangit aſ-
Lucæ 19. fectu: ſicut & in alio loco legimus, quòd uidens eam fleuerit. In eo autem quod dicit, Quoties uolui congregare filios tuos, omnes retro prophetas à ſe miſſos eſſe teſtatur. Auis quoq; ſimilitudinem congregantis ſub pinnis nidum ſuũ,
Deut. 32. in cantico Deuteronomij legimus: Sicut aquila protegere nidum ſuum, & ſuper pullos ſuos
Lucæ 13. deſiderabit expandẽs alas ſuas, ſuſcepit eos & tulit ſuper pinnas ſuas. Et pulchrè qui Herodẽ de ſua nece tractantem uulpẽ uocarat, ſeipſum aui comparat. Fraudulenta enim uulpes, ſemper inſidias auibus tendere non ceſſat.

Ecce relinquetur uobis domus ueſtra deſerta.] Ipſam ciuitatem quã nidum ſuum uocauerat, nunc domum Iudæorum appellat: quæ non immeritò Domini auxilio nudata, ſuæ ditioni relinquitur: quia non ſolum auis illius omnipotentis
Matth. 23. quam Matthæus gallinam nuncupat, alis protegi deſpexit, ſed & eandem auem ſe protegere uolentem uulpibus deuorandam, id eſt Herodi & Pilato crucifigendum tradidit Chriſtũ. Nec mora, uulpium earundem, hoc eſt, regum terræ & ipſa rapinæ donatur. Occiſo enim Domino uenerunt Romani, & quaſi nidum uacuum diripientes, tulerunt eorum locum, gentem & regnum.

Dico autem uobis, quia non uidebitis me donec ueniat cum dicetis: Benedictus qui uenit in nomine Domini.] Hæc quidẽ turbæ dixerunt Domino ueniente ad Hieruſalem: ſed quia Lucas non dicit, quò hinc abſceſſerit Dominus, ut non ueniret niſi eo tempore, quo iam illud diceretur (perſeuerat quippe in itinere ſuo donec ueniat Hieruſalem) cogit profectò hoc myſticè intelligi, hoc eſt, de illo eius aduentu quo in claritate uẽturus eſt, maximè cum Matthæus hæc Dominum poſt decantatas ei à turba laudes dixiſſe teſtetur. Aliter quod dicit: hoc eſt, Niſi pœnitentiam egeritis, & confeſsi fueritis ipſum eſſe me de quo prophetæ cecinerunt filium omnipotentis patris, meam faciem non uidebitis. Habent Iudæi datũ ſibi tẽpus pœnitentię, confiteantur benedictũ qui uenit in nomine Domini, & Chriſti ora cõſpiciẽt.

IN DIE DIVI IOANNIS APOſtoli & Euangeliſtæ. Ioan. ult.

IN illo tempore dixit Ieſus Petro: Sequere me. Cõuerſus Petrus, uidit illum diſcipulum, quem diligebat Ieſus ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine quis eſt, qui tradet te? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LEctio ſancti Euãgelij, quæ nobis lecta eſt, fratres mei, tanto maiori à nobis intẽtione debet per ſingula uerba penſari, quanta magna gratiæ ſupernæ dulcedio e tota redundat. Commẽdat enim nobis beatiſsimus Euangeliſta & apoſtolus Ioannes priuilegium amoris præcipui, quo cęteris amplius meruit honorari à Domino: commendat teſtimonium euangelicę deſcriptionis, quod ueritate diuina ſubnixum nullus fidelium dubitare permittitur: commendat placidam ſuæ carnis abſolutionem, quam Domino ſpecialiter ſe uiſitãte percepit. Sed ut perfectæ lectionis huius principia conſiderare ualeamus, libet ſuperiora pauſumper attendere. Ap-
paruit Dominus poſt reſurrectionẽ diſcipulis Ioan. 21.
ſeptem inter quos erat Petrus & Ioannes, quibus fruſtra in piſcando tota nocte laborãtibus, & ſtans in litore copioſa rete eorum piſciũ multitudine impleuit, moxq; egreſſos ad terram inuitauit ad prandium, & inter prandendum tertiò Petrum an ſe amaret, interrogauit: ac tertiò amorem confitenti, quia ter eum negauerat, eſt tertiò paſcendas ſuas oues commiſit: ac deinde quia per earundem ouium, id eſt, animarum fidelium cura paſtorali uſq; ad martyrium crucis eſſet peruenturus, intimauit dicens: Amen amen dico tibi, cum eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas ubi uolebas: cum autẽ ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò non uis. In manuum nanque extenſione deſignauit, quòd per mortẽ crucis martyriò coronandus: in cinctione alterius, quòd uinciẽdus à perſecutore: in ductu quo nõ uellet, quòd tormenta paſsionis contra uoluntatem eſſet

paſſurus

paſſurus humanę fragilitatis. Sed ne grauis forte uideretur Petro prædicta à Domino paſsio crucis, hanc ſuo confeſtim lenire curauit exemplo, ut cruciatum martyrij eo lenius ferret, quo ſe meminiſſet ſimilem ſuo redemptori mortis excipere ſententiam. Poſtquam enim ſignificauit ei, qua morte clarificaturus eſſet Deũ, protinus adiungit, quod in huius capite lectionis audiuimus.

Et dicit ei: Sequere me.] Ac ſi apertè dicat: Quia ipſe prius pro tua redemptione crucis ſupplicium ſubire non timui, cur tu pro mei cõfeſsione nominis crucem pati formides? Qui eo glorioſiore martyrij palma clarificaberis, quòd in hac promerenda magiſtri iter ſequeris. Iam uerò ab Euangeliſta non ſubditur, quid poſt hæc dicta Dominus & diſcipuli fecerint: ſed ex eo tamen innuitur, quod ſubiungit, Cõuerſus Petrus uidit illum diſcipulum, quem diligebat Ieſus, ſequentem. Patet namq; quia cum dixiſſet Petro, Sequere me, id eſt, crucem patiendo imitare, ſurrexit de loco conuiuij, & abire iam cœpit. Secutus eſt autẽ eum Petrus etiam inceſſu pedum, cupiens implere quod audiuit, Sequere me. Secutus eſt & ille diſcipulus quẽ diligebat Ieſus. Neq; enim arcendum ſe à conſectatu Chriſti putabat, qui non minori ſe gratia dilectionis à Chriſto complexum nouerat. Neq; incredibile eſt ideo utrunq; diſcipulum corporali greſſu ueſtigia Domini ſecutum, quia necdũ intellexerat quid ſignificauerit in eo, quòd Petrum ſe ſequi præcepit. Notum autem nouiueſtræ fraternitati, qui ſit ille diſcipulus, quem diligebat Ieſus: Ioãnes uidelicet ipſe, cuius hodie natalicia feſta celebramus, qui hoc ſcripſit Euãgelium, atq; ideo ſuam perſonã maluit indicijs rerum accidentium, quàm proprio deſignare uocabulo. Diligebat autem eum Ieſus non exceptis cæteris ſingulariter ſolum, ſed præ cæteris quos diligebat familiarius unum, quem ſpecialis prærogatiua caſtitatis ampliori dilectione fecerat dignum. Omnes quippe ſe diligere probat, quibus ante paſsionem loquitur: Sicut
Ioan. 15. dilexit me pater, & ego dilexi uos. Manete in dilectione mea. Sed hunc præ omnibus diligit, qui uirgo electus ab ipſo, uirgo in æuum permãſit. Tradunt namq; hiſtoriæ, quòd eum de nuptijs uolentem nubere, uocauerit: & proptereà quẽ à carnali uoluptate retraxerit, potiore ſui
Ioan. 19. amoris dulcedine donauit. Deniq; huic moriturus in cruce matrem ſuam commẽdauit, ut uirginem uirgo ſeruaret, & ipſo poſt mortẽ ac reſurrectionem cœlos aſcendẽte, nõ deeſſet eius genitrici filius, cuius caſta uita caſtis eius tueretur obſequijs. Ponit & aliud ſuæ perſonæ beatus Ioannes indicium, ſubiungens: Qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine quis eſt, qui tradet te? Hoc quomodo geſtum ſit, ſuperiora huius euangelij loca plenius oſtendunt: quia uidelicet in cœna, quam ultimam ante paſsionem cum diſcipulis Saluator habuit, in qua eorũ pedes lauit, eiſq; corporis ac ſanguinis ſui tradidit myſteria celebranda,

Bedæ tom. 7.

diſcipulus ille quẽ diligebat, ſupra pectus eius recubuerit. Et cum dixiſſet eis, Amen amen dico uobis, quia unus ex uobis tradet me, reſpondit ille diſcipulus, innuente Petro ut interrogaret & diceret ei: Domine, quis eſt? Ait Dominus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Quòd autẽ diſcipulus ille ſupra pectus magiſtri recubuit, non præſentis ſolummodo dilectionis, ſed & futuri erat ſignum myſterij. Figurabatur etenim iam tunc euãgelium, quod idẽ diſcipulus erat ſcripturus, uberius atque altius cæteris ſacræ ſcripturæ paginis arcana diuinæ maieſtatis eſſe comprehẽſurum. Quia enim in pectore Ieſu ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientię abſconditi, meritò ſupra pectus eius recubat, quẽ maiore cæteris ſapientiæ & ſcientię ſingularis munere donat. Cæteros quippe Euãgeliſtas nouimus plura de miraculis noſtri Saluatoris, pauciora de diuinitate locutos: Ioãnes autem perpauca de humanis ſcribens actibus, potius ſe exponendis diuinæ naturæ indidit arcanis, patenter inſinuans quanta de pectore Ieſu fluenta doctrinæ cœleſtis, quę nobis ructaret hauſerit. Sequitur: Coloſſ. 2

Hunc ergo cum uidiſſet Petrus, dicit Ieſu: Domine, hic autem quid?] Quia ſe beatus Petrus audierat per paſſionem crucis clarificaturum eſſe Deum, uoluit etiam de fratre & diſcipulo cognoſcere, qua eſſet ipſe morte perpetuam trãſiturus ad uitam.

Dicit ei Ieſus: Sic eum uolo manere donec ueniã, quid ad te? Tu me ſequere.] Non, inquit, eum per paſsionem martyrij uolo conſummari, ſed abſq; uiolentia perſecutoris diem expectare nouiſsimum, quãdo ipſe ueniens eum in æternæ beatitudinis mãſione recipiam. Et quid hoc ad te? Tu tantum crucis patibulum ſubeundo mea te ueſtigia ſequi debere memento. Et quidem hanc Domini reſponſionem fratres tunc temporis ita tractabant, quaſi Ioannes nunquam eſſet moriturus. Quod non ita eſſe intelligendum ipſe Ioannes admonere curauit, qui cum præmiſiſſet exiſſe ſermonẽ iſtum inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur, ſolerter adiecit atq; ait: Et non dixit ei Ieſus, quia non moritur, ſed ſic eum uolo manere donec ueniã, quid ad te? Non ergo putandum, quia diſcipulus ille non ſit mortuus in carne, quia nec Dominus hoc de illo futurum prædixit, & Pſalmiſta ait, Quis eſt homo qui uiuit, & non uidebit mortem: ſed ita potius intelligendum, quòd cæteris Chriſti diſcipulis per paſsionem conſummatis ipſe in pace eccleſiæ aduentum uocationis expectauerit. Et hoc eſt quod ait Dominus: Sic eũ uolo manere donec ueniam, non quia & ipſe multos antea labores pro Domino preſſuraſq; malorum tolerauerit, ſed quia ultimum in pace ſenium finierit, utpote eccleſijs Chriſti per Aſiam quam regebat, iã lõgè lateq; fundatis. Nam & in Actibus apoſtolorum cum cęteris apoſtolis flagellatus inuenitur quando ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Et à Domitiano Cæſare in feruentis olei doliũ miſſus, in eccleſiaſtica narPſal. 88 Act. 5.

ratur hiſtoris, ex quo tamen diuina ſe protegẽte gratia tã intactus exierit, quàm fuerat à corruptione concupiſcentiæ carnalis extraneus. Nec multo pòſt ab eodem principe propter inſuperabilem euangelizandi conſtantiã in Patbmos inſulã exilio relegatur, ubi humano licet deſtirutus ſolatio, diuinę tamen uiſioois & allocutionis meruit crebra conſolatione reuelari: deniq; ibidem Apocalypſim, quam ei Dominus de ſtatu eccleſiæ præſenti uel futuro reuelauit, manu ſua conſcribit. Vnde conſtat promiſsionem ſic manendi donec ueniret Dominus, nõ eò pertinere, quòd ſine labore certaminis uicturus in mũdo, ſed illò potius quam ſine dolore paſsionis tranſiturus eſſet è mundo. Sicut enim in patrum literis inuenimus, cum longo confectus ſenio, ſciret imminere diem receſſus ſui, conuocatis diſcipulis ſuis poſt monita exhortationum ac miſſarum celebrationẽ, ultimum eis ualefecit: deinde deſcendens in defoſſum ſepulturæ ſuæ locum, facta oratione appoſitus eſt ad patres ſuos, tã liber à dolore mortis, quàm à corruptione carnis inuenitur alienus. Atq; ita completa eſt ueridica Saluatoris ſenteotia, quia ſic eum uoluerit manere donec ipſe ueniret. Poſſumus autẽ myſticè io his quæ Petro & Ioanni à Domino prædicta atq; in eis ſunt geſta, duas eccleſiæ uitas, quibus in præſenti exercetur, actiuã ſcilicet & cõtemplatiuam, deſignatas accipere, quarum actiua communis populo Dei uia uiueodi eſt. Ad contemplatiuã uerò perpauci, & in hoc ſublimiores quiq; poſt eeſurrectionem piæ actionis aſcendunt. Actiua quippe uita eſt ſtudioſum Chriſti famulum iuſtis inſiſtere laboribus, & prius quidem ſeipſum ab hoc ſeculo immaculatum cuſtodire, mentẽ, manum, linguam, ac membra corporis cætera ab omni inquinamento culpæ tentãtis continere, ac diuinis perpetuò ſubiugare ſeruitijs. Deiode etiam proximi neceſsitatibus iuxta uires occurrere, eſurienti cibum, potum ſitienti, Matth. 25. algenti ueſtitum miniſtrando, egenos uagosq; in domum recipiẽdo, infirmum uiſitaodo, mortuum ſepeliendo, Pſal. 34. eripiendo inopem de manu fortioris eius, egenum & pauperem à rapientibus eum: ſed & erranti uiam ueritatis oſtendendo, ac cæteris ſe mancipando fraternæ dilectionis obſequijs, inſuper & uſq; ad mortem pro iuſtitia certando. Contemplatiua autem uita eſt, cũ longo quis bonæ actionis exercitio edoctus, diuinæ orationis dulcedine inſtructus, crebra lachrymarum compunctione aſſuefactus, à cunctis muodi negocijs uacare, & in ſola dilectione oculum mẽtis intendere didicerit, gaudiumq; perpetuæ beatitudinis quod in futuro percepturus eſt, uita etiam in præſenti cœperit ardenter deſiderando prægustare, & aliquando etiã in quantum mortalibus fas eſt, in exceſſu mentis ſpeculando ſublimiter euolare. Hæc autem uita diuinę ſpeculationis illos maximè recipit, qui poſt longa monaſticę rudimenta uirtutis ſecreti ab hominibus degere norunt, eo liberiorẽ ad cœleſtia meditanda animum habentes, quo à terrenis ſeparantur tumultibus. Nanq; actiua non ſolis in cœnobio monachis, ſed & cunctio, ut diximus, populo Dei generaliter ingredienda proponitur. Et quidem utrunq; apoſtolũ, & Petrũ uidelicet & Ioannem, quamuis inter homines poſitum, pro excellentis culmine gratiæ conſtet in utraq; uita fuiſſe perfectum: attamen una uita per Petrum, alia deſignatur per Ioannẽ. In eo etenim, quòd ait Petro Dominus, Extendes manus tuas, & alius te cinget & ducet quo non uis, perfectionem exprimit actiuæ cõuerſatioois, quæ tentationum ſolet igne probari. Vnde alibi de ea dicit apertius: Beati q̃ perſecutionem patiũtur propter iuſtitiam. Cui rectè ſubiungit, dicens: Sequere me, quia nimirũ iuxta eiuſdem Petri uocem Chriſtus paſſus eſt 1. Petr. 2. pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut ſequamur ueſtigia eius. Quod autem dicit de Ioãne, Sic eum uolo manere donec uenio, ſtatum contemplatiuæ uirtutis inſinuat, quæ non per mortem finienda ut actiua, ſed per mortem eſt perfectius Domioo ueniente complenda. Actiuus nanq; labor cum morte deficit, mercedem poſt mortem accepturus æternam. Quis enim in illa uita panẽ eſurienti dat, ubi oemo eſurit? quis aquam ſitiẽti, ubi nemo ſitit? quis mortuũ ſepelit, ubi terra uiuentium eſt? quis cętera opera miſericordiæ exercet, ubi nullus miſer inuenitur? Actionis ergo ibi labor nullus, ſed ſolus præteritæ actioois perpetuus remanet fructus. Speculatiua autem felicitas, quę hic inchoatur, illic ſine fine perficitur, quando & ſupernorum ciuium & ipſius Domini pręſentia non per ſpeculum & in ęnigmate, ſicut nunc, ſed facie ad faciem uidebitur. 1. Cor. 13. Vnde rectè de ea ſub typo diſcipuli quem diligebat, quemq; ſupra pectus ſuũ fecit diſcumbere, dicit Dominus: Sic eum uolo manere donec uenio. Ac ſi apertè dicat: Nolo guſtum ſpeculatiuæ ſuauitatis, quam maximè in ſanctis meis diligo, ſperantibus in protectione alarũ mearũ, inebriatis ab ubertate domus meæ, ſicut laborioſę uſum actionis lethi cõditione finiri, ſed poſt mortem ſublimius me apparente, atq; in meæ conſpectum maieſtatis illos perducente perfici. Sequitur:

Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc Et ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius.] Iam manifeſtè beatus Ioannes ſuã perſonã deſignat ex officio, quam deſignare uitat ex uocabulo. Non autem prætereunter intuendum, quod dicitur, Qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc. Perhibuit quippe teſtimonium oerbo Dei prædicando, perhibuit ſcribẽdo, perhibuit denuò eadem quę ſcripſerat doceodo: perhibet etiam nunc euangelium, quod deſcripſit eccleſijs legendum, pandendo. Siquidem à tempore Dominicæ paſsionis, reſurrectionis, & aſcenſionis in cœlum uſq; ad ultima Domitiani principis tẽpora, per annos circiter ſexaginta quinque, abſque ullo ſcribendi admioiculo uerbum Dei prędicabat. At ubi à Domitiano, qui ſecundus poſt Neronem Chriſtianorum perſecutor extitit, in exiliũ miſſus eſt, irrũpentes in eccle-

ſiam

ſiam hæretici, quaſi in deſtituta paſtore ouilia lupi Marcion, & Cerinthus, & Hebiō, cæteriq; Antichriſti, qui Chriſtum fuiſſe ante Mariam negabant, ſimplicitatē fidei euangelicæ peruerſa maculauere doctrina. Sed dum ipſe poſt occiſionē Domitiani permittente pio principe Nerua rediret Ephesum, cōpulſus eſt ab omnibus penè tūc Aſiæ epiſcopis, & multarū eccleſiarū legationib. de coæterna patri diuinitate Chriſti altius facere ſermonem, eo quòd in triū euangeliſtarum ſcriptis, Matthæi uidelicet, Marci & Lucæ de humanitate eius ac de his quæ per hominem geſsit, ſufficiens ſibi uiderentur habere teſtimonium. Quod ille ſe non aliter facturū reſpondit, niſi indicto ieiunio omnes in cōmune Dominum precarentur, ut ille digna ſcribere poſſet. Et hoc patrato inſtructus reuelatione, ac ſancti ſpiritus gratia inebriatus omnes hæreticorū tenebras patefactæ ſubitò ueritatis luce diſpulit. In principio, inquiens, erat uerbū, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Similemq; initijs totum ſui ſermonis circū faciens, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtū ſicut uerum hominem, uerè ex homine temporaliter factum, ita etiam uerum Deum, uerè ex Deo patre æternaliter natum, uerè cum patre, & cum ſpiritu ſancto ſemper exiſtentem clariſſima aſſertione perdocuit, imò omnia diuinę ueritatis & ueræ diuinitatis, quantum alteri mortalium nulli licuit, arcana reſerauit. Et hoc uirgini priuilegium rectè ſeruabatur, ut ad ſcrutanda uerbi incorruptibilis ſacramēta incorrupto ipſe non ſolùm corde, ſed & corpore proderet. De cuius dictorū ueritate, quàm ſit nemini ambigendum, ipſe quoq; curauit oſtendere, qui cū dixiſſet, Hic eſt diſcipulus, qui teſtimoniū perhibet de his, & ſcripſit hęc, continuò ſubiecit, & ait: Et ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius. Quia ergo & nos cum cæteris fidelibus ſcimus uerum eſſe teſtimonium eius, curemus per omnia rectâ fide intelligendo, rectâ operatione exercendo, quæ docuit ad dona ſempiterna quæ promiſit, peruenire, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN NATALI SANCTORVM INnocentum martyrum. Matth. 2.

In illo tempore angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & eſto ibi uſq; dum dicam tibi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

De morte precioſa martyrum Chriſti innocentium ſacra nobis eſt, fratres chariſsimi, Euangelij lectio recitata, in qua tamē omnium Chriſti martyrum precioſa mors eſt deſignata. Quòd enim paruuli occiſi ſunt, ſignificat per humilitatis meritum ad martyrij perueniendū

Bedæ tom. 7.

gloriam, & quia niſi conuerſus fuerit quis, & Matth. 18. effectus ut paruulus, non poſsit animā dare pro Chriſto. Quòd in Bethleem & in omnibus finibus eius occiſi ſunt, oſtendit nō ſolùm in Iudęa, unde eccleſiæ cœpit origo, ſed & in omnibus eiuſdem eccleſiæ finibus quacunq; per orbē diffuſa eſt, perſecutionem ſęuituram perfidorum, & piorum patientiam eſſe coronandam. Qui à bimatu occiſi ſunt, doctrina & operatione perfectos indicāt: qui uerò infra, ſimplices uel idiotas fidei, tamen non fictę conſtantia fortes ęquè denunciāt. Quòd illi quidem occiſi ſunt, ſed Chriſtus qui quærebatur uiuens euaſit, inſinuat corpora quidem ab impijs poſſe perimi, ſed Chriſtum pro quo perſecutio tota ſæuit, nullatenus eis uel uiuentibus uel occiſis poſſe auferri, ſed eos ueraciter conteſtari, quia ſiue uiuimus, Domino uiuimus: ſiue morimur, Domino morimur. Siue enim uiuimus ſiue morimur, domini Rom. 14. ſumus. Quòd iuxta uaticinium Hieremiæ uox in rama, id eſt, in excelſo audita eſt ploratus & Hier. 31. ululatus, manifeſtè denunciat luctum ſanctę eccleſiæ, quę de iniuſta membrorum ſuorum nece gemit, nō ut hoſtes garriūt in uacuum cedere, ſed uſq; ad ſolium aſcendere superni iudicis: & Gal. 4. ſicut protomartyris Abel, ita etiam ſanguinem cæterorum martyrum de terra clamare ad Dominum iuxta illud uiri ſapiētis: Non deſpicies Eccleſ. 35. preces pupilli, nec uiduam, ſi effundat loquelā gemitus. Non'ne lachrymæ uiduę ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas? A maxilla enim aſcendunt uſq; ad cœlum, & Dominus exauditor nō delectabitur in illis. Quòd Rachel ploraſſe dicitur filios ſuos, nec uoluiſſe conſolari, quia non ſunt: ſignificat eccleſiam plorare quidem ſanctorum de hoc ſeculo ablationem, ſed non ita uelle conſolari, ut qui ſeculū morte uicerunt, rurſus ad ſeculi certamina ſecum tolerandare deāt: quia nimirum non ſunt ultrà reuocandi in mundum, de cuius ærumnis ſemel euaſerunt coronandi ad Chriſtum. Rachel nanq;, quę ouis aut uidens Deum dicitur, eccleſiam figuratè demōſtrat, cuius tota intētio ut uidere Deum mereatur, inuigilat. Et ipſa eſt ouis centeſima, quam paſtor bonus relictis in cœlo nonaginta nouem ouibus ange Luca 15. licarum uirtutum, abijt quærere in terra, inuentamq; ſuis humeris impoſuit, & ſic reportauit ad gregem. Quęritur autem iuxta literam, quomodo Rachel ploraſſe dicitur filios ſuos, cum tribus Iuda quæ Bethleem tenebat, non de Rachel, ſed de ſorore eius Lia fuerat orta. Vbi tamen facilis patet reſponſio, quia nō tantum in Bethleem, uerumetiā in omnibus finibus eius pueri ſunt omnes trucidati. Tribus autē Beniamin, quę de Rachel orta eſt, proxima fuit tribui Iudę. Vnde meritò credi debet, quòd plaga crudeliſsimæ necis non paucos etiam Beniaminęę ſtirpis pueros inuoluerit, quos progenies Rachel elata in excelſum uoce plorauerit. Poteſt & aliter intelligi, quia Rachel iuxta Bethleem ſepulta eſt, ſicut titulus monumenti eius manens uſque hodie teſtatur, ad occidentem ciui- Geneſ. 35.

tatis ultra uiã, quæ ducit Hebron: quòd ea quæ in loco eodem agebantur, ipſa egiſſe propbetico locutionis modo rectè dicatur, cuius corpore & nomine locus ipſe fuerat inſignis. Quòd Dominus ipſe ne occideretur ab Herode ſublatus eſt à parentibus in Aegyptum, ſignificat electos ſæpius malorum improbitate ſuis effugãdos ſedibus, uel etiam exilio damnandos. Vbi ſimul exemplum datur fidelibus, ne dubitẽt rabiem perſequentium, ubi opportunum fuerit declinare fugiendo, cum hoc Deum ac Dominum ſuum feciſſe meminerint. Siquidẽ ipſe qui

Matth. 10.

erat ſuis præcepturus, Cũ uos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam, prius fecit quod præcepit fugiendo hominẽ, quaſi homo in terra, quem magis paulo antè mõſtrauit ſtella de cœlo. Quòd occiſis pro Domino pueris Herodes non longè poſt obijt, & Ioſepb monente angelo Dominum cum matre ad terram Iſrael reduxit: ſignificat omnes perſecutiones, quæ contra eccleſiam erant mouendæ, ipſorum perſecutorum motte uindicandas, eiſdemq; multatis perſecutoribus pacem eccleſiæ denuò reddẽdam, & ſanctos qui latuerant, ad ſua loca fuiſſe reuerſuros. Herodes quoq; in diabolo fremit, & auferri ſibi iniquitatis ſuę regnum in his, qui ad Chriſtum tranſeunt, ingemiſcit. Vnde ſi paruulos interficiat, Ieſum ſibi uidetur occidere. Quod utique ſine ceſſatione molitur, dum primordiis renatorum ſpiritũ ſanctum arripere, & quandam teneræ fidei infantiam tentat extinguere. Poſſumus quoq; odium Herodis quo perdere Ieſum uoluit ſuper perſecutionibus,

Act. 13.

quæ apoſtolorum ſunt temporibus factæ, in Iudæa ſpecialiter accipere, quando inualeſcente inuidia prædicatores uerbi ſunt pene omnes expulſi de prouincia, & in gentibus prædicaturi ſunt longè lateq; diſperſi. Sicq; factum eſt ut gentilitas quæ per Aegyptum figuratur, peccatis ante tenebroſa lumẽ uerbi perciperet. Hoc eſt enim puerum Ieſum & matrem eius per Ioſeph in Aegyptum trãsferri, fidem ſcilicet Dominicæ incarnationis & eccleſiæ ſocietatẽ per doctores ſanctos gentibus committi. Quòd erant in Aegypto uſque ad obitum Herodis, indicat figurate fidem Chriſti in gentibus manſuram, donec plenitudo gentium introeat, & ſic

Rom. 11.

omnis Iſrael ſaluus fiat. Obitus quippe Herodis terminum intentionis malicioſæ, qua nunc contra eccleſiam Iudæ ſæuit, inſinuat. Occiſio paruulorum, mortem humilium ſpiritu, quos fugato à ſe Chriſto Iudæi peremere, deſignat. Quòd autem defuncto Herode redit ad terram Iſrael, finem ſeculi denunciat, quãdo Enoch & Helia prædicantibus Iudæi ſopita modernæ inuidiæ flamma, fidem ueritatis accipient. Et bene cum Iudæam deſerit, fugere, & hoc in nocte dicitur: cum uero reuertitur in illam nõ ſolum fugæ, ſed nec noctis fit mentio: quia nimirum quos ob peccatorum tenebras olim perſecutores reliquit, ipſos ob lucem fidei tandem ſe quęrentes reuiſit. Quòd damnato licet Herode Ioſeph timore Archelai filij eius in Iudæam, ubi metropolim habebat, ire formidans, monente angelo in Nazareth Galilęę ſecedit, ultima pręſentis eccleſiæ tempora deſignat, quãdo pro ea quæ nunc eſt, uniuerſali gentis illius cæcitate, qua Chriſtianos in quantum ualet perſequi nõ deſiſtit, acrior in quibuſdam Antichriſti perſecutio conſurget. Et quidem plurimis ad prædicationem Enoch & Heliæ à perfidia conuerſis, ſed cæteris ad inſtinctũ Antichriſti tota intentione contra fidem dimicãtibus. Pars igitur Iudææ in qua regnabat Archelaus, perfidos Antichriſti ſequaces oſtẽdit. Porrò Nazareth Galilæę, quò Dominus transfertur, partem gentis eiuſdem, quæ tunc temporis fidem Chriſti eſt ſuſceptura, deſignat. Vnde bene Galilęa perpetrata trãſmigratio, Nazareth flos aut uirgultũ eius interpretatur: quia nimirũ ſancta eccleſia, quo ardẽtiori deſiderio ab his, quæ in terris uidet, ad cœleſtia promerẽda tranſmigrat, eo maiore ſpiritalium abundat flore atq; germine uirtutũ. Vnde oportet, fratres chariſsimi, quia primitias martyrum hodierna feſtiuitate ueneramur, de æterna, quæ in cœlis eſt, martyrũ feſtiuitate ſedulo cogitemus, eorumq; ueſtigia in quãtum poſſumus ſequendo, & ipſi eiuſdẽ feſtiuitatis ſupernæ participes exiſtere curemus, teſtante Apoſtolo: quia ſi ſocij paſsionum fuerimus,

2. Cor. 1.

ſimul & conſolationum erimus. Nec tam de morte eorum lugeamus, quàm de iuſta palmæ perceptione lætemur. Siquidem ſingulos eorũ cum per tormenta pellerentur, ex hac uita Rachel gemebunda, id eſt, ſancta eccleſia quæ gemit, luctu lacbrymiſq; proſecuta eſt: ſed iã bine expulſos ſuperna Hieruſalẽ, quæ eſt mater omnium noſtrum, mox in aliam uitam obuijs lætitiæ miniſtris excepit, atq; in gaudium Domini ſui perpetuò coronandos introduxit. Vnde dicit Ioannes: Stabant ante thronũ, & in conſpe-

Apoc. 7.

ctu agni amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Stant enim modò ante thronũ Dei coronati, qui quondam ante thronos iudicum terrenorum iacebant pœnis attriti. Stant in cõſpectu agni nulla ratione illic à contemplanda eius gloria ſeparãdi, à cuius hic amore nec ſupplicio poterant ſeparari. Stolis fulgent albis, & palmas in manibus habent: quia præmia in operibus habent, dum corpora quæ pro Domino ignibus & beſtijs dilacerata, flagris abſumi, per præcipitia diſſolui, ungulis abradi, omnimodo pœnarũ genere paſsi ſunt diſsipari, per reſurrectionẽ glorificata recipiũt. Et clamabãt, inquit, uoce magna dicẽtes: Salus Deo noſtro,

ibidem.

qui ſedet ſuper thronum, & agno. Magna uoce ſalutem Deo decantant, qui magna gratiarũ actione recolunt, nõ ſua ſe uirtute, ſed ipſo auxiliante tribulationũ impugnãtium ſuperaſſe certamina. Dicit iterũ eorũ & præteritos agones & coronas deſcribẽs perpetuas: Hi ſunt, qui ue-

ibidem.

nerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Stolas quippe martyres in ſanguine agni lauerunt, dum membra ſua quę oculis inſipientium uiſa ſunt pœnarum ſqualore fœdari, ſic potius

fuſo

fuſo pro Chriſto ſanguine ab omnibus mundauere contagijs: inſuper & beata immortalitatis luce digna reddidere, quod eſt lotas etiam dealbaſſe ſtolas in ſanguine agni. Ideo ſunt, inquit, ante thronum Dei, & ſeruiũt ei die ac nocte in templo eius. Non eſt laborioſa, ſed amabilis & optãda ſeruitus, in Dei laudibus perpetuò adſiſtere: dies quippe & nox non uiciſsitudinẽ temporis propriè, ſed perpetuitatem tropicè ſigni- Pſal. 83. ficant. Nox enim non erit illic, ſed dies una melior in atrijs Chriſti ſuper millia, in qua non plorat Rachel filios ſuos, ſed abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: dantq́ uocẽ Apoc. 7. lætitiæ & ſalutis æternæ in tabernaculis iuſtorum ei, qui uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN CIRCVNCISIONE DOmini. Lucæ 2.

IN illo tempore cum conſummati eſſent dies oct., ut circuncideretur puer, uocatum eſt nomen eius Ieſus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SAnctam uenerandamq́ præſentis feſti memoriam, paucis quidem uerbis Euangeliſta comprehendit, ſed non pauca cœleſtis myſterij uirtute grauidam reliquit. Expoſita nanq; natiuitate Dominica, cuius gaudia mox angeli dignis laudibus extulerunt, paſtores deuota uiſitatione celebrarũt, omnes qui tunc audiere, mirati ſunt. Nos quoq; pro modulo noſtro, prout potuimus, proxime Domino largiente, cõgruis miſſarum hymnorumq́ ſolennijs exegimus, ſubiunxit atq; ait:

Et poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circunciderelur puer, uocatum eſt nomen eius Ieſus, quod uocatum eſt ab angelo, priuſquam in utero conciperetur.] Hæc ſunt feſtiuitatis hodiernæ gaudia ueneranda, hæc ſacræ ſolennitas diei, hæc illa ſupernæ pietatis munera ſacroſancta, quæ fidelium cordibus commen- Gala. 4. dans Apoſtolus ait: Quia ubi uenit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuũ factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erãt, redimeret, ut adoptionem filiorũ reciperemus. Magna nanq; diſpenſatione pietatis ad redemptionem generis humani Deus pater non angelum, non archangelum, ſed filium ſuum unigenitum mittere dignatus eſt. Quem quia in diuinitatis ſuæ ſpecie uidere nequimus, magna rurſum dilectionis arte prouidit, ut hũc factum ex muliere, hoc eſt, ex maternæ carnis ſubſtantia, ſine uirili admixtione cõceptum, ad humanos uerum hominem proferret aſpectus: qui in diuina uirtute ac ſubſtantia manens, per omnia quod erat, ueram naturæ mortalis infirmitatẽ quã non habebat, indueret. Et ut nobis neceſſariam obediendi uirtutem præcipuo cõmendaret exemplo, factum ſub lege, filium ſuum miſit Deus in mundum: nõ quia ipſe legi quicquam debeat, qui unus magiſter noſter, unus eſt legislator & iudex, ſed ut eos qui ſub lege poſiti, legis onera portare nequiuerant, ſua compaſsione iuuaret ac de ſeruili conditione, qui ſub lege erant, ereptos in adoptionem filiorum, quę per gratiam eſt, ſua largitate reduceret. Suſcepit ergo circunciſionem lege decretam in carne, qui abſq; omni prorſus labe pollutionis apparuit in carne, & qui in ſimilitudine carnis peccati, nõ autem in carne peccati aduenit, remedium quo caro peccati conſueuerat, mundari non reſpuit: ſicut etiã unda baptiſmatis, qua nouæ gratiæ populos à peccatorum ſorde lauari uoluit, ipſe non neceſsitatis, ſed exempli cauſa ſubijt. Scire etenim debet ueſtra fraternitas, quia idẽ ſalutiferę curationis auxiliũ circunciſio in lege contra originalis peccati uulnus agebat, quod nunc baptiſmus agere reuelatæ gratię tempore conſueuit, excepto quòd regni cœleſtis ianuam necdum intrare poterãt, donec adueniẽs benedictionẽ daret, qui legem dedit, ut uideri poſſet Deus deorum in Sion, tantum in ſinu Abrahæ poſt mortẽ beata requie conſolati ſupernæ pacis ingreſſum ſpe felici expectabant. Qui enim nunc per Euangelium ſuum terribiliter ac ſalubriter clamat, Niſi quis renatus fuerit ex aqua Ioan. 3. & ſpiritu, non poteſt introire in regnum Dei: ipſe dudum per legem ſuam clamabat, Maſcu- Gen. 17. lus cuius pręputij caro circunciſa non fuerit, peribit anima illa de populo ſuo, quia pactũ meũ irritum fecit, id eſt, quia pactum uitæ in paradiſo hominibus mandatum Adam præuaricante tranſgreſſus eſt, in quo omnes peccauerunt: peribit de cœtu ſanctorũ, ſi non ei fuerit remedio ſalutari ſubuentum. Vtraq; ergo purificatio, & circunciſionis uidelicet in lege, & in euangelio baptiſmatis, tollendæ præuaricationis primæ gratia poſita eſt. Et ne cui ſeculi labentis ætati ſuperni reſpectus munera deeſſent, illi quoque qui à mundi exordio uſq; ad tẽpora datę circunciſionis uel poſt datam circunciſionẽ, de alijs nationibus Deo placuerunt, uel hoſtiarũ oblationibus, uel certè ſola fidei uirtute ſuas ſuorumq́ animas creatori cõmendantes, à primi reatus uinculis abſoluere curabãt. Sine fide enim im- Heb. 11. poſsibile eſt placere Deo: & ſicut alias ſcriptũ eſt, Iuſtus autem ex fide uiuit. Sed ueniens in Abac. 2. carne Dei filius, qui ſolam carnis naturam, nullam autem peccati contagionem contraxit de Adam, & quia ſpiritus ſancti uirtute de uirgine conceptus & natus eſt, nullo eguit munere gratiæ renaſcentis: utrunque genus purificationis ſubire dignatus eſt, & circũciſus uidelicet à pa- Lucæ 2. rentibus octaua die natiuitatis, & triceſimo ęta- Matth. 3. tis anno baptizatus à Ioãne, imò etiã tertiũ ſalu- Lucæ 2. taris hoſtiæ munus ipſe templi Dominus pro ſe nõ reſpuit offerri. Cuius die dehinc triceſima tertia Domino opitulante ueſtra charitas auditura ſimul eſt & celebratura myſteriũ. Cuncta, inquã, & legalis & Euãgelicę purificationis genera, qui nullo indiguit, Dominus ſuſcipere nõ deſpexit, ut & conſummandę iam legis decreta ſuo tẽpore doceret eſſe ſaluberrima, & aduenientis euãgelij cũctis fidelibus oſtẽderet æque ſub

eunda remedia. Sed & boc quòd eodem die ſuę
circunciſionis nomen ut Ieſus uocaretur, acce-
pit, ad imitationem priſcæ fecit obſeruatioois:
quam ex eo credimus ſumptam, quod Abrahã
patriarcba, qui primus circunciſionis ſacra-
mentum in teſtimonium ſuæ magnæ fidei & di
uinæ ad eum promiſsionis accepit, eodem die
ſuæ ſuorumq; circunciſionis etiam nominis am
plificatione ſimul cũ ſua coniuge benedici pro
Gene.17. meruit, ut qui eatenus Abram pater excelſus
dictus eſt, deinde Abrabam, id eſt, pater multa-
rum gentium uocaretur: quia patrem, inquit,
multarũ gentium conſtitui re. Quæ fideliſsima
promiſsio tam latè per orbem iam paret imple
ta, ut etiam noſipſi de gentibus ad fidei illius de
uotionem uocati, ipſum nos patrem ſpirituali-
ter habere gaudeamus, dicente etiam nobis A-
Galat.3. poſtolo: Si autẽ uos Chriſti, ergo ſemen Abra-
hæ eſtis, ſecundum promiſsionem bæredes. Et
Sarai, inquit, uxorem tuam, non uocabis Sa-
rai, ſed Saram, id eſt, oon principem meam, ſed
principem: uidelicet apertè docẽs, ut eam quæ
tantæ fidei particeps & ſocia facta eſt, non pro-
priè principem ſuæ domus, ſed abſolutè princi
pem, id eſt, omnium rectè credenrium fœmina
rum uocaret, & iotelligeret eſſe pareotem. Vn
de beatus apoſtolus Petrus credentes de geoti
bus ſœminas ad bumilitatis, caſtitatis, & mode
ſtiæ uirtutem prouocans, eiuſdem matris no-
1.Pet.3. ſtræ Saræ debita cum laude meminit. Sicut Sa-
ra, inquit, obediebat Abrahæ, dominum eum
uocans, cuius eſtis filiæ benefacientes, & nõ ti
mentes ullam perturbationem. Hæc dilectio-
nem ueſtram frarres admonere curauimus, ut
ſinguli ueſtrum meminerint, etiam ſeipſos per-
cepta fide Chriſti cum patriarchis nominis ex-
celſi meruiſſe conſortium, ſi percepta in Chri-
ſto purificatione, baptiſmi ſalutaris deriuatum
à nomine Chriſti, gaudeant mutuaſſe cogno-
men, & hoc uſque ad finem firmum intemera-
tumq; ſeruare cõtendant, gaudentes in ſe illud
Eſa.65. Eſaiæ uaticinium eſſe completum, Et ſeruos ſu-
os uocabit nomine alio, hoc eſt oomine Chri-
ſtiano, quo nunc omnes ſerui Chriſti ſe delectã
Act.4. tur inſigniri. Neque enim nomen aliud ſub cœ
lo datum eſt hominibus, in quo oporteat nos
ſaluos fieri. Vnde propheta cooſequenter ad-
Ibidem. iungit: In quo qui benedicendus eſt ſuper ter-
ram, benedicetur in Domino, amen. Dicit & a-
liàs de eodem, multiplicandam etiam de genti
bus eccleſiam alloquens: Videbunt gentes iu-
Eſa.62. ſtum tuum, & cuncti reges inclytum tuum, &
uocabitur tibi nomeo nouum, quod os Domi-
Eſa.9. ni locutum eſt. Quare autem puer qui natus eſt
nobis, filius qui datus eſt nobis, Ieſu, id eſt, Sal-
uatoris nomen acceperit, non expoſitione ut à
nobis poſsit intelligi, ſed ſolicita ac uigili eget
intentione, ut etiam nos poſsimus eiuidem no-
minis participatione ſaluari. Legimus quippe
Matth.1. angelo interpretante: Quia ipſe ſaluum faciet
populum ſuum à peccatis eorum. Et indubitan
ter credimus ac ſperamus, qui à peccatis ſal-
uat, ipſe etiam à corruptionibus, quæ à pecca-
tis contigeruot, & ab ipſa morte ſaluare oõ o-
mittit, Pſalmiſta reſtaote, qui ait: Qui propi- Pſal.102.
tius fit omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat o-
mnes languores tuos. Dimiſsis quippe omni-
bus iniquitatibus noſtris ad integrum omnes
languores noſtri ſaoabuntur, cum reſurrectio-
nis apparente gloria nouiſsima inimica deſtru
cta fuerir mors. Et hæc eſt uera & plenaria no- 1.Cor.15.
ſtra circunciſio, cum in die iudicij cunctis ſimul
animę carniſq; corruptiooibus exuti, mox per-
acto iudicio ad uidendam perpetuò creatoris
faciem, aulam regni cœleſtis ingredimur, quod
eſt typicè paruulos circũciſos ad templum Do
mini Hieroſolymam cum laudibus boſtiarum
muous acceptabile deferri. Vera enim circun-
ciſione purgatus templum Domini cum mune
ribus ingreditur, qui gloria reſurrectionis ab o-
mni labe mortalitatis excoctus, cum bonorum
fructibus operum ſupernæ ciuitatis gaudia ſem
piterna ſubit. Diſrupiſti, inquiẽs, uincula mea, Pſal.115.
tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Vota mea Do-
mino reddam in atrijs domus Domini, in con-
ſpectu omnis populi eius, in medio tui Hieruſa
lem. Quod deſideratiſsimum tempus cœleſtis
introitus illa dies octaua, qua circunciſio cele-
bratur, indicat. Sex etenim ſunt huius ſeculi æ-
tates ootiſsimis temporũ diſtinctæ articulis, in
quibus pro Deo laboribus inſiſtere, & pro adi-
piſcenda requie ſempiterna ad tempus operari
oeceſſe eſt. Septima eſt ætas non in hac, ſed in
alia uita quieſcentium uſque ad tempus reſur-
rectionis animarum. Octaua autem ætas, ipſa
eſt dies reſurrectionis ſine ullo temporis fine
beatus, quando uera omnimodo circunciſionis
gloria coruſcante, non ultrà corpus, quod cor- Sapien.9.
rumpitur, adgrauat animam: non terrena inha
bitatio deprimit ſenſum multa cogitãtem, ſed
corpus iam corruptibile lætificat animam, &
ſubleuat cœleſtis inhabitatio totum hominem
uiſioni ſui conditoris inhærentem. Cuius æter-
ni diei beatitudinem Propbeta in illo, cuius ſu-
prà memioimus, Pſalmo conſequenter expo-
nit, animam ſuam ipſe & omnes interioris ſui
hominis affectus ad benedicendum Dominũ,
recordandaſq; omnes eius retributiones exci-
tans: Qui redimit de interitu, inquit, uitam tuã, Pſal.102.
qui ſatiat in bonis deſiderium tuum, qui coro-
nat te io miſeratiooe & miſericordia, renouabi
tur ſicut aquilæ iuuẽtus tua. Et ideo neceſſe eſt,
fratres chariſsimi, ut qui ad huius pulcherrimæ
renouationis, quaſi ſummæ circunciſionis, deſi
deramus præmia pertingere, curemus iorerim
primitiuæ circunciſionis & renouationis, quæ
quotidiano uirtutum exercitio fit, ſubire reme
dia. Deponamus ſecundum priſtinam conuer- Ephes.4.
ſationem ueterem bominem, qui corrumpitur
ſecundum deſideria erroris, renouemur ſpiritu
mentis noſtræ, & induamus nouum bominem,
qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia &
ſanctitate ueritatis. Neque audientes circunci-
ſionem io uno corporis noſtri membro nos ca-
ſtigare, ſufficere credamus: ſed ſicut idem alibi
monet Apoſtolus, Mundemus nos ab omoi la- 2.Cor.7.
be &

be & inquinamento carnis & ſpiritus, perfici-
entes ſanctificationem in timore Dei: relega-
mus Acta Apoſtolorum, uideamus beatiſsimū
Act. 7. protomartyrem Stephanum Iudęis ſecum Do
mino perſequentibus terribiliter intonantem:
Duri ceruice, & incircuncisi cordibus & auri-
bus, uos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Si er-
go incircuncisi cordibus & auribus ſunt, qui
ſpiritus ſancti monitis reſiſtunt, eſt utique cor-
dium & aurium circunciſio. Et ſi eſt cordium &
aurium, eſt & omnium exterioris interiorisq́;
Matth. 5. hominis noſtri ſenſuum. Qui enim uiderit mu-
Prouer. 6. lierem ad concupiſcendum eam, qui habuerit
oculos ſublimes, huius incircunciſus eſt uiſus:
Ioan. 8. quibus uoce ueritatis dicitur, Qui eſt ex Deo,
uerbum Dei audit. Propterea uos non auditis,
quia ex Deo non eſtis. Incircuncisi ſunt auri-
Pſal. 143. bus, incircuncisi lingua & manibus ſunt, quo-
Ibid. 27. rum os locutum eſt uanitatem, & dextera eo-
Ibid. 25. rum dextera iniquitatis: qui loquuntur pacem
cum proximo ſuo, mala autem ſunt in cordi-
bus eorum, & dextera eorum repleta eſt mune
ribus. Incircuncisi ſunt guſtu, quos propheta re
Eſaie 5. darguit, dicens: Væ qui potentes eſtis ad bibē-
dum uinum, & uiri fortes ad miſcendam ebrie-
tatem. Incircuncisi olfactu & tactu, qui unguen
Prouer. 7. to & uarijs odoribus ſunt delibuti: qui ſequun-
tur amplexus meretricis, aſpergentes cubile
ſuum myrrha, & aloë & cinamomo. Incircun-
ciſi greſsibus, de quibus Pſalmiſta commemo-
Pſal. 13. rat: Contritio & infelicitas in uijs eorum, &
Prouer. 4. uiam pacis non cognouerunt. At qui omni cu-
Pſal. 118. ſtodia ſeruant ſuum cor, qui auertunt oculos
Eccleſ. 28. ſuos ne uideant uanitatem, qui ſepiunt aures
Pſal. 33. ſuas ſpinis, ne audiant linguam nequam, qui
Pſal. 38. guſtant & uident, quàm ſuauis eſt Dominus,
quàm beatus uir qui ſperat in eo, qui cuſtodi-
Iob 27. unt uias ſuas ut non delinquant in lingua ſua,
qui donec ſupereſt halitus in eis, & ſpiritus Dei
Pſal. 118. in naribus eorum, non loquuntur labijs iniqui
tatem, nec lingua eorum meditatur mendaciū,
Ibidem. qui leuant manus ſuas ad mandata Dei quæ di
ligunt, qui ab omni uia mala prohibent pedes
ſuos ut cuſtodiant uerbum Dei, iſti omnes ſuos
ſenſus petra ſpiritalis exercitij ſe oſtendunt ha
Ioſue 5. bere circunciſos. Petrinis quippe cultris circun
1. Cor. 10. ciſionem fieri legimus: petra autem erat Chri-
ſtus, cuius fide, ſpe & charitate, non ſolùm in
baptiſmate ſed in omni prorſus actione deuo-
ta purificantur corda bonorum. Quæ & ipſa
quotidiana noſtra circunciſio, id eſt, continua
cordis mundatio, ſemper octauę diei ſacrameō
tum celebrare non deſiſtit, qui nos in exem-
plum Dominicæ reſurrectionis, quæ octaua
die, id eſt, poſt ſeptimam ſabbati facta eſt, ſan-
ctificare conſueuit, ut quomodo ſurrexit Chri-
Rom. 6. ſtus à mortuis per gloriam patris, ita &
nos in nouitate uitæ ambulemus,
præſtante Deo, qui uiuit &
regnat in ſecula ſe-
culorum, A-
men.

IN EPIPHANIA DOMINI.
Ioan. 1. Matth. 3. Marci 1. Lucæ 3.

In illo tempore uidit Ioannes Ieſum uenientem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

IOannes Baptiſta, & præcurſor Domini Sal-
uatoris, quem diu uenturum populis uerbo
prædicauerat, ipſum iam uenientem ad ſe, ſic-
ut ex lectione ſancti Euangelij, fratres, modò
cum legeretur, audiſtis, mox digito demon-
ſtrauit, dicens:

Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.] Ecce a-
gnus Dei, ecce innocens & ab omni peccato
immunis, utpote qui os quidem de oſsibus A-
dam, & caro de carne Adam, ſed nullam de car
ne peccatrice traxit maculam culpæ. Ecce qui
tollit peccata mundi, ecce qui iuſtus inter pec-
catores, mitis inter impios, hoc eſt, quaſi agnus
inter lupos apparens, etiam peccatores & im-
pios iuſtificandi habet poteſtatem. Quomodo
autem peccata mundi tollat, quo ordine iuſtifi
1. Pet. 1. cet impios, apoſtolus Petrus oſtendit, qui ait:
Non corruptibilibus argento uel auro redem-
pti eſtis de uana ueſtra conuerſatione paternæ
traditionis, ſed precioſo ſanguine quaſi agni in
contaminati & immaculati Ieſu Chriſti. Et in
Apoc. 1. Apocalypſi Ioannes apoſtolus, cuius eſt hoc
euangeliū: Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos
à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Non ſolùm
autem lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine
ſuo, quando ſanguinem ſuū dedit in cruce pro
nobis, uel quando unuſquiſq; noſtrum myſte-
rio ſacroſanctæ paſsionis illius baptiſmo aquæ
ablutus eſt, uerumetiam quotidie tollit pecca-
ta mūdi. Lauat itaq; nos à peccatis noſtris quo-
tidie in ſanguine ſuo, cum eiuſdem beatæ paſ-
ſionis ad altare memoria replicatur, cū panis
& uini creatura in ſacramentum carnis & ſan-
guinis eius ineffabili ſpiritus ſanctificatione
transfertur: ſicq; corpus & ſanguis illius nō infi
delium manibus ad perniciem ipſorum fundi-
tur & occiditur, ſed fidelium ore ſuam ſumitur
Exod. 12. in ſalutem. Huius rectè figuram agnus in lege
paſchalis oſtēdit, qui ſemel populum de Aegy-
ptia ſeruitute liberans, in memoriam eiuſdem
liberationis, per omnes annos immolatiōe ſua
populū eundem ſanctificare ſolebat, donec ue-
niret ipſe, cui talis hoſtia teſtimoniū dabat, ob-
latusq; patri pro nobis in hoſtiā odoremq; ſua-
uitatis, myſterium ſuę paſsionis oblato agno in
Pſal. 109. & Hebr. 7. creaturam panis uiniq; transferret, ſacerdos fa
ctus in æternum, ſecundum ordinem Melchiſe
dech. Sequitur:

Ioannes teſtimonium perhibens de Domino, Hic eſt, inquit, de quo dixi: Poſt me uenit uir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat.] Poſt me uenit uir, poſt me natus eſt in
mundo, poſt me prædicare incipiet mundo. qui
ante me factus eſt, qui me potentia maieſtatis
tantum, quantum ſol luciferum, licet poſt ap-
parens,

parens, antecellit. Quia prior me erat, quia in (Ioan.1.) principio erat uerbum, & uerbū erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Poſt me uenit uir, tēpus humanæ natiuitatis, quo Ioanne poſterior eſt, intellige. Qui ante me factus eſt, primatum regiæ poteſtatis, quo etiam angelis præſidet, intuere. Quia prior me erat, æternitatem diuinæ maieſtatis, qua patri eſt æqualis, intellige. Poſt me uenit uir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat. Poſt me uenit humanitate, qui ideo me præcellit dignitate, quia prior me erat diuinitate.

Et ego neſciebam eum, inquit.] Certū eſt, quia ſciebat Dominum Ioannes, cui teſtimonium perhibere miſſus eſt, quem iudicem omnium uenturum prædicabat, dicens: (Matth.3.) Cuius uentilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam: à quo ſpiritum ſanctum dari debere teſtabatur, Ipſe uos baptizabit, inquiens, ſpiritu ſancto, à quo ſeipſum ablui deſiderabat, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu uenis ad me? Quomodo ergo dicit, Et ego neſciebam eum, niſi quia eum quem antea nouerat, perfectius iam cum baptizaretur agnouit? Quem mundi Saluatorem & iudicem nouerat, huius potentiam maieſtatis altius ſpiritu ſancto ſuper eum deſcendente agnouit. Neq; enim dubitandum eſt, quia beatus Ioannes cum ſpiritum ſanctum licet corporali ſpecie uidere, cum uocem patris licet corporaliter ſonantem meruiſſet audire, multum ex hoc uiſu & auditu profecerit, multum de diuinę poteſtatis excellētia reuelatis oculis mentis ſcientiæ cœleſtis acceperit à Deo, ut ad comparationem intelligentię qua nunc illuſtrari cœperit, eatenus illum quantus eſſet omnimodis ſibi uideretur ignoraſſe. Qui teſtimonium, in q̄d miſſus eſt, Dño diligēter perhibēs, adiūgit:

Sed ut manifeſtaretur in Iſrael, propterea ueni ego in aqua baptizans.] Quod eſt aperte dicere: Non ideo ueni in aqua baptizans, quia peccata mundi baptizando tollere poſſum, ſed ut eum baptizando ac prædicando manifeſtarem populo Iſraël, qui in ſpiritu ſancto baptizans ad tollenda peccata non ſolum Iſraël, ſed totius mundi, ſi ei credere uoluerint, idoneus eſt. Propterea ueni ego in aqua baptizans, ut ſic baptizando illi uiam præpararem, qui baptizaret in remiſſionem peccatorum.

Et teſtimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia uidi ſpiritū deſcendentem quaſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum.] Bene in columbæ ſpecie deſcendit ſuper Dominum ſpiritus, ut diſcant fideles non aliter eius ſpiritu ſe poſſe impleri, niſi ſimplices fuerint, niſi ſi ueram cum fratribus habuerint pacem, quā ſignificant oſcula columbarum. Habent autem oſcula & corui, ſed laniant, quod columba omnino non facit: ſignificantes eos qui loquuntur (Pſal.27.) pacem cum proximo ſuo, mala aūt ſunt in cordibus eorum. Columbæ autem natura, quæ à natiu innocēs eſt, illis innocentibus aptiſſime congruit, qui pacem ſequuntur cum omnibus (Ephеſ.4.) & ſanctimoniam, ſolliciti ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo pacis. Atq; ideo ſpiritus in columba deſcendendo nō ſuam tantūmodo, uel eius in quem deſcendit, innocentiam ſimplicitatēq; deſignat, ſed eorum ęque qui ſentiunt de illo in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærunt illū. Quorum unanimem pietatem ac manſuetudi- (Sapien.1.) nem ſpiritali gratia donatā, Dominus ipſe laudans loquitur: Vna eſt columba mea, una ma- (Cantic.6.) tri ſuæ, electa genitrici ſuæ. Matrem quippe ac genitricem eccleſiæ ſpiritus gratiam uocat, qua inſpirante percepit, ut ipſa quoq; poſſit columba rectè nuncupari. Denique Hebręo ſermone, quo ſcriptura ſancta eſt ædita, ſpiritus genere fœminino appellatur. Propter quod conuenienter eccleſia una Chriſti columba, & hæc matri ac genitrici ſuæ electa nominatur: quia nimirū quod in unitate fidei Chriſtianæ multis de gentibus congregatur, quòd columbina ad inuicem pace lætatur, quòd electionis ſorte beatur, non ſuo habet merito, ſed dono accepit gratiæ ſpiritalis.

Et ego, inquit, neſciebam eum.] Subaudis tam ſubtiliter quā ſpiritū in eum deſcendentē, cognoui.

Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quē uideris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.] Baptizat Dominus in ſpiritu ſancto per ſpiritus ſancti gratiam peccata dimittendo. Siue enim ipſe aqua aliquos diſcipulorum ſuorum primus baptizauerit, per quos ad cæteros fideles baptiſmi riuus proflueret, eoſdem etiam ſpiritu baptizabat peccara illis relaxando, & ſpiritus dona miniſtrando, ſiue fideles eius inuocato nomine ipſius aqua baptizent electos, & chriſmate ſacto perungant, eoſdem nihilominus ipſe ſpiritu ſancto baptizat: quia nemo præter ipſum peccatorum nexus ſoluere, aut ſpiritus ſancti ualet dona tribuere. Vnde euangeliſta Ioānes cum dixiſſet, Audierunt pharisęi quia Ieſus plures diſcipu- (Ioan.4.) los facit & baptizat quàm Ioannes, protinus adiunxit, Quanquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius: apertè dicens, quia etſi diſcipuli Ieſu in nomine eius aqua baptizant, ipſe tamē magis baptizare intelligendus eſt, qui peccata dimittit. Baptizat quoque Dominus in ſpiritu ſancto, cum per afflationem eiuſdem ſpiritus corda fidelium ſuorum feruore ſui ſuæ fraternæ charitatis accendit. Charitas enim, inquit, Dei (Rom.5.) diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſan- (1.Cor.12.) ctū, qui datus eſt nobis. Baptizat in ſpiritu ſancto, cum cuilibet electorum dat manifeſtationem ſpiritus ad utilitatem uirtutes operando. De quo baptiſmate aſcenſurus in cœlum, dixit diſcipulis: Vos autem baptizabimini in ſpiri- (Act.1.) tu ſancto non poſt multos hos dies. Sed diligentius intuendum eſt, quia cum dixiſſet, Super quem uideris ſpiritum deſcendentem, addidit, Et manentem ſuper eum: in ſanctos enim eius ſpiritus deſcendit. Verùm quia quàm diu ſunt in corpore, peccato carere nequeunt, quia cœleſtium contemplationi ſemper oculum mentis intendere non ſufficiunt, ſed ſæpius hunc ad terrenæ curam conuerſationis inflectunt, in eorum procul dubio cordibus ſpiritus aliquan-

aliquando uenit, aliquando recedit. Vnde di/
Ioan.3. ctum eſt: Spiritus ubi uult ſpirat, & uocem eius
audis, ſed non ſcis unde ueniat, aut quò uadat.
Venit quippe ad ſanctos, uadit à ſanctis ſpiri/
tus, ut quem ſemper habere idonei non ſunt, e/
ius per tempora redeuntis crebra luce reſician
1.Tim.2. tur. In ſolo autem mediatore Dei & hominũ ho
mine Ieſo Chriſto ſpiritus perpetuò ueraciter
manet, in quo nec ſordidæ cogitationis macu/
lam quam refugeret, ullam inuenit. Manſit au-
tem totus in illo non ex eo ſolùm tempore, quo
hunc Ioannes ſuper eum uidit deſcendentẽ, ſed
ex quo homo fieri incipiens eius miniſterio &
opere conceptus eſt. Vnde etiam poteſtatem
dandi hominibus ſpiritum non minus habet i/
pſe, quàm pater, ipſo atteſtante, qui ait: Paracle
Ioan.14. tus autem ſpiritus ſanctus, quem mittet pater
in nomine meo, ille uos docebit omnia. Et in a/
lio loco quòd ipſe hunc mittat, oſtendit, dicẽs:
Ioan.16. Si enim non abiero, paracletus non ueniet ad
uos: ſi autem abiero, mittam eum ad uos. Quia
nimirum una eſt in diuinitate ſubſtantia, inſepa
rabilis operatio patris, & filij, & eiuſdem ſpiri-
tus ſancti. Nam & de ipſo ſpiritu, quod ſua ſpon
te ueniat ubi uelit, ſua poteſtate operetur quæ
uelit, teſtatur filius ubi ait, quod & ſuprà memo
raui: Spiritus ubi uult ſpirat. Hęc autem omnia,
1.Cor.12. inquit Apoſtolus, operatur unus atq; idem ſpi
ritus, diuidens ſingulis prout uult. Idcirco autẽ
ſuper eum, in quo ſemper manebat, baptizatũ
ſpiritus deſcendere oſtenditur, ut & Baptiſta i/
pſe celſius iam quem prędicaret, agnoſceret, &
credentibus daret indicium nequaquam ſe niſi
baptizatos aqua, ſpiritus eiuſdem poſſe bapti/
ſma mereri. Quærendũ interea quomodo ſpe/
ciale filij Dei agnoſcendi ſignum fuerit, quòd
ſuper eum deſcenderit & manſerit ſpiritus, cum
Ioan.14. etiam diſcipulis ipſe promittat, dicens: Et ego
rogabo patrem, & alium paracletum dabit uo
bis, ut maneat uobiſcum in æternum, ſpiritũ ue-
ritatis. Et paulo pòſt: Quia apud uos manebit,
& in uobis erit. Si enim apud ſeruos Dei ele/
ctos manet, & in illis erit ſpiritus, quid magni
eſt filio Dei, quod in ipſo manere ſpiritus aſtrua
tur? Notandumq; quòd ſemper in Domino mã
ſerit ſpiritus ſanctus, in ſanctis autem homini/
bus quamdiu mortale corpus geſtauerint, par/
tim maneat in æternum partim rediturus ſece/
dat. Manet quippe apud eos, ut bonis inſiſtant
actibus, uoluntariam paupertatẽ diligant, man
ſuetudinem conſequantur, pro æterno deſide/
rio lugeant, eſuriant & ſitiant iuſtitiam, miſeri
cordiam, munditiam cordis, & tranquillitatem
pacis amplectantur: ſed & pro obſeruatione iu
ſtitiæ perſecutionem pati non uereantur, elee/
moſynis, orationibus & ieiunijs, cæteriſq; ſpiri
tus fructibus inſiſtere deſiderent. Recedit autẽ
ad tẽpus, ne ſemper infirmos curandi, mortuos
ſuſcitandi, dæmones eijciẽdi, uel etiam prophe
tandi habeant facultatem. Manet ſemper, ut
poſsint habere uirtutem qua mirabiliter ipſi ui
uant: uenit ad tempus ut etiam alijs per miracu
lorum ſigna quales ſint intus, effulgeant.

*Et ego uidi, inquit, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt fi-
lius Dei.*] Suprà dixerat, Poſt me uenit uir, qui
ante me factus eſt: nunc teſtimonium perhibet,
Quia hic eſt filius Dei, utriuſq; naturę ueritatẽ,
humanæ uidelicet & diuinæ, in una eademq;
Chriſti perſona maniſeſte deſignãs. Erubeſcat
Manichæus audiens, Venit uir: conticeſcat Fo
tinus audiens, Hic eſt filius Dei. Audiant man/
ſueti & lætentur, quia uenit uir poſt Ioannem
fortior Ioanne, qui baptizat in ſpiritu ſancto, &
quia hic eſt filius Dei. Quia enim per ſuperbiã
receſsimus homines à Deo, filius Dei per miſe-
ricordiam factus eſt homo, ut idem ipſe & per
diuinitatem patri, & per humanitatẽ congrue
ret nobis: per humanitatem ſimilem nobis pro
nobis cum hoſte confligere, per diuinitatem pa
tri conſubſtantialem ad imaginem nos Dei &
ſimilitudinem, quam peccando amiſimus, poſ/
ſet digne recreare: per mortem noſtræ fragilita
tis deſtruere eum, qui habebat mortis imperiũ,
& per impaſsibilem ſuæ diuinitatis potentiam
reconciliaret nos Deo patri, cum quo uiuit &
regnat Deus in unitate ſpiritus ſancti, per om-
nia ſecula ſeculorum, Amen.

IN OCTAVA EPIPHANIAE.
Matth.3. Marci 1. Lucæ 3.
Ioannis 1.

*IN illo tempore uenit Ieſus à Galilea in Iordanem ad Ioannẽ,
ut baptizaretur ab eo. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LEctio ſancti Euangelij, quam modò fratres
audiuimus, magnum nobis & in domino &
in ſeruo dat perfectæ humilitatis exemplum. In
domino quidem, quia cum ſit dominus non ſo/
lum ab homine ſeruo baptizari, ſed etiam ipſe
ad hũc baptizandus uenire dignatus eſt. In ſer/
uo autem, quia cum ſciret præcurſorem ſe ac ba
ptiſtam Saluatoris eſſe deſtinatum, memor ta/
men propriæ fragilitatis iniunctum ſibi humili
ter excuſauit officium, dicens: Ego à te debeo
baptizari, & tu uenis ad me? Sed quia omnis
qui ſe humiliat, exaltabitur, & Dominus qui in
forma hominis propter homines inſtruendos Luc.14.18.
humilis apparuit, mox à Deo patre quantũ ſu/
per homines, imò etiam quantum ſuper ange-
los, & ſuper omne quod creatum eſt emineret,
apparuit uoce delapſa ad eum huiuſmodi à ma
gnifica gloria: Hic eſt filius meus dilectus, in 2.Pet.1.
quo mihi complacui. Et fideliſsimus atq; hu-
milimus ſeruus ille Ioãnes, qui baptizari à Do
mino, quàm Dominum baptizare magis opta-
uit, & ipſum baptizare Dominum, & apertis
ſuæ mentis oculis deſcendentem ſuper eum ſpi
ritum præ cæteris mortalibus uidere prome/
ruit. Verùm quia breuiter iſta prælibauimus,
latius iam cuncta expoſituri ipſum ſacræ lectio
nis uideamus exordium.

*Tunc uenit, inquit, Ieſus à Galilea in Iordanem ad Ioannem
ut bapti-*

ut baptizaretur ab eo.] Venit filius Dei baptizari ab homine, non anxia neceſsitate abluendi alicuius ſui peccati *Eſa.53.* qui peccatum non fecit ullū, *1.Pet.2.* nec inuentus eſt dolus in ore eius: ſed pia diſpēſatione *Iacob.3.* abluendi omnis noſtri contagionē peccati, *1.Ioan.1.* qui in multis offendimus omnes, & ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. Venit baptizari in aquis ipſarum conditor aquarum, ut *Pſal.50.* nobis qui in iniquitatibus concepti, & in delictis ſumus generati, ſecundæ natiuitatis, quæ per aquam & ſpiritum celebratur, appetendū inſinuaret myſteriū. Dignatus eſt lauari aquis Iordanicis, qui erat mundus à ſordibus cūctis, ut ad diluendas noſtrorum ſordes ſcelerum omnium fluenta ſanctificaret aquarum. Sed quia humilimam Domini diſpenſationem ex lectione euangelica cognouimus, etiam ſerui humilimam obeditionem ſolicita intentione uideamus. Sequitur:

Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu uenis ad me?] Expauit illum ad ſe ueniſſe ut baptizaretur aqua cui nulla inerat quę baptiſmo tergeretur culpa, imò qui per ſui gratiā ſpiritus cunctā credentibus mundi tolleret culpam. Vnde rectè intelligitur quod hic dicit Ioānes. Ego à te debeo baptizari, hoc eſſe quod apud euangeliſtam Ioannem illò ad ſe ueniente *Ioan.1.* dixiſſe narratur: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ab illo enim debemus omnes baptizari, qui ad hoc uenit in mundum, ut peccata tolleret mundi. Ab illo debuit ipſe Ioānes baptizari, id eſt, à peccati originalis contagione mundari, qui quamuis nullo inter natos mulierum minor, tamen quaſi natus ex muliere culpæ næuo non carebat. Ideoq; cum cæteris mulierū natis ab eo qui natus ex uirgine Deus in carne apparuit, opus habebat ablui. Quoniā *Iob 15.* ergo ſcriptum eſt, Quid eſt homo ut immaculatus ſit, & ut mundus appareat natus ex muliere, iure timuit homo quamuis ſanctus, natus tamen ex muliere, & ob id à culpæ macula nō immunis baptizare Dominum, quem ex uirgine natum nouerat, nullam prorſus habere maculam culpę. Sed quia uera humilitas ipſa eſt, quā obedientia comes non deſerit, quod prius officiū expauit, humiliter impleuit. Nam ſequitur:

Reſpondens Ieſus autem dixit ei: Sine modò, ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam: tunc dimiſit eum.] Id eſt, tūc demum dimiſit, tunc conſenſit, tunc paſſus eſt eum à ſe baptizari cum tali ordine cognouiſſet omnem iuſtitiam debere compleri. Sine modò, inquit, ſine me modò, ut iuſsi, à te baptizari in aqua, & tu poſtmodum à me quod quæris, baptizaberis in ſpiritu. Sic enim decet nos prærogare exemplum implendæ omnis iuſtitiæ, ut uidelicet diſcant fideles neminem poſſe hominē abſq; unda baptiſmatis perfectè iuſtum exiſtere, & eſſe omnibus quamuis innocenter & iuſtè uiuentibus neceſſarium uiuificę regenerationis officium, cum me qui ſpiritus ſancti opere conceptus & natus ſum, cognouerint ſecundæ natiuitatis ſubiſſe, uel potius ſibi conſecraſſe lauacrum. Nulla perſonarum maiorum contemnat ab humilibus meis in remiſsionem peccatorum baptizari, cum meminerit Dominū, qui in ſpiritu ſancto baptizans peccata dimittere ſolet, ſuum baptizandum in aqua ſubmiſiſſe ſerui manibus caput. Sequitur:

Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua: & ecce aperti ſunt ei cœli, & uidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & uenientem ſuper ſe.] Et hòc ad impletionē omnis iuſtitiæ pertinet, quòd baptizato Domino aperti ſunt ei cœli, & ſpiritus deſcēdit ſuper eum: ut hinc nimirum fides noſtra cōfirmetur, per myſterium ſacri baptiſmatis, aperiri nobis introitum patriæ cœleſtis, & ſancti ſpiritus gratia miniſtrari. Nunquid enim credi decet Domino tunc primum cœleſtia patuiſſe ſecreta, cū recta fides habeat non minus tempore, quo cū hominibus conuerſatus eſt, quàm poſt & antea in ſinu patris manſiſſe, & ſedem tenuiſſe cœleſtem? Aut à triceſimo ætatis anno, quando baptizatus eſt, ſpiritus ſancti dona percepit, qui prima conceptione ſpiritu ſancto plenus ſemper extitit? Nobis ergo fratres chariſsimi, nobis ſunt hæc celebrata myſteria. Quia enim nobis Dominus ſacroſancto ſui corporis intinctu baptiſmi lauacrum dedicauit, nobis quoq; poſt acceptum baptiſma cœli aditum patere, & ſpiritum ſanctum dari monſtrauit. Et cōgrua multum diſtantia, quia primus Adam ab immundo *Geneſ.3.* ſpiritu deceptus per ſerpentem, gaudia regni cœleſtis amiſit: ſecundus Adā à ſpiritu ſancto per columbam glorificatus eiuſdem regni limina reſerauit, flammaq; uibrantem, qua ingreſſum paradiſi expulſo Adā primo Cherub cuſtos intercluſit. Secundus Adā hodierna die per aquam lauacri renaſcentis extingui debere monſtrauit, ut unde ille cum ſua coniuge ab hoſte uictus exijt, ibi iſte cum ſanctorum eccleſia, ſponſa uidelicet ſua, de hoſte uictor rediret, imò potiora redemptis à peccato uitæ immortalis munera pater futuri ſeculi princeps pacis donaret, quàm præſentis noſtri ſeculi pater princeps diſcordiæ uenundatus ſub peccato ſua cū ſtirpe perdidit: quia nimirum uita illa beatiſsima, quam deſeruit Adam, quamuis incomparabili luce & pace ſublimis ab omnium curarum ſtimulantium nube ſerena crebra Dei & angelorum fuerit uiſione & allocutione glorificata, in terra tamen huius erat locis conſtituta terrenis, quamuis nullo labore quæſitis alenda fructibus: at hæc quam Chriſtus tribuit in cœlorū eſt arce uita perennis non crebra ſed continua diuinæ contemplationis luce refecta. Prima hominis uita beata ita fuit immortalis, ut poſſet in ea homo non mori, ſi ſe à peccati ſeductione cautus ſeruaret: ſecunda uerò ita fiet immortalis, ut non poſsit in ea homo mori, nec ulla peccati pulſantis ſeductione tentari. Bene autē ſpiritus reconciliator in columba, quæ multū ſimplex eſt auis, apparuit, ut & ſuæ uidelicet naturæ ſimplicitatem per huius ſpeciem animalis oſtenderet. Spiritus enim ſanctus diſciplinę effugiet fictum, & eum in quem deſcendit, manſuetum

ſuetum mitemq; ac miſericordiæ ſupernæ præ-
conem miniſtrumq; doceret mundo eſſe futu-
rum: ſimul & omnes qui ſua gratia eſſent reno-
uandi, ſimplices ac mundi corde admoneret in
Sapient. 1. gredi, iuxta quod ſcriptum eſt: Sentite de Do-
mino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quæ
rite illum. Quoniam in maleuolam animã non
introibit ſapiẽtia, nec habitabit in corpore ſub
dito peccatis. Hinc eſt quòd Simon, qui in felle
Ibidem. amaritudinis & obligatione iniquitatis perma
nere conſenſit, partem ſortemq; in hoc ſpiritu
habere nequiuit. Illo enim ſpiritu plenus erat,
qui in ſerpente hominibus apparẽdo, quia ipſe
malitiæ & inſidiarum peſte infectus eſſet, cor-
da diligenter edocuit. Sed deſcendente ſuper
Ibidem. Dominum ſpiritu, uideamus quid ſequitur:

Et ecce uox de cœlis dicẽs: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.] Filius Dei baptizatur in homine,
ſpiritus Dei deſcendit in colũba, pater Deus in
uoce ſanctæ & indiuiduæ trinitatis in baptiſmi
declaratur myſterio. Et rectè, ut qui ſacramen-
torum ſuorum diſpenſatoribus erat præceptu-
rus, docere omnes gentes, & baptizare eas in
nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, primùm
Matth. 28. ipſe ſuo in baptiſmate totam perſonaliter pan-
deret adeſſe trinitatẽ. Quòd ait uox paterna,
hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene cõ
placui, ad comparationem terreni hominis di-
cit, in quo peccãte quodãmodo ſibi diſplicuiſſe
Geneſ. 6. Deus cõditor inſinuat, cum ait: Pœnitet me ho
minem feciſſe in terra. Pœnitentia quidem in
Deum nulla cadit, ſed noſtro more loquẽs. qui
compungi pœnitentia ſolemus, quãdo contra
uotum noſtra opera uerti uidemus. Pœnitere
ſe dixit hominem feciſſe in terra, quem à recti-
tudine ſuæ facturæ peccando deuiare conſpe-
xit. In filio autem ſuo unigenito ſibi ſingulari-
ter complacuit, quia hunc hominem quem in-
duerat, à peccato immunem ſeruare cognouit.
Et in hac quoq; uoce patris, ſicut & in cæteris
baptizati Domini myſterijs, omnis iuſtitiæ de-
claratur impletio. Coæternus enim & conſubſtã-
tialis patri filius, deſcendẽte ſuper eum ſpiri-
tu, qui ſit hominibus intimatur, ut per hoc di-
ſcant homines per gratiam ſe baptiſmatis acce
pto ſpiritu ſancto de filijs diaboli in Dei filios ſe
poſſe transferri, ſicut Apoſtolus edocet, fideli-
Rom. 8. bus ita loquens: Accepiſtis ſpiritum adoptio-
Ioan. 1. nis filiorum, in quo clamamus abba pater. Et
Euangeliſta Ioannes: Quotquot autem recepe
runt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.
His de baptiſmo noſtri Saluatoris, fratres cha-
riſsimi, prout ipſe donauit commemoratis. ad
noſipſos reuertamur, & quia humilitatẽ obedi
ẽtiamq; baptiſtæ ſimul & baptizati audiuimus,
per humilem obedientiam baptiſma quod ſu-
2. Cor. 7. ſcepimus, ſeruare curemus, mundantes nos ab
omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficiẽ
tes ſanctificationem in timore Dei. Humiliter
ergo eius ſubeunda & ſeruanda myſteria eis,
qui necdum in his ſunt initiati ſuadeamus, &
quotquot per gradum ſacerdotalem ad diſpen
ſanda illorum ſumus ſacramenta promoti, hu-
militer iniunctum nobis impleamus officium.
Studeamus omnes ſoliciti, ut ianuã patriæ cœ-
leſtis, quæ nobis eſt diuinis patefacta myſterijs,
humanis ipſi nobis non intercludamus illece- Lucæ 3.
bris. Neq; enim fruſtra Dominum apud Euan- Matth. 4.
geliſtam Lucam poſt baptiſma oraſſe, & ſic cœ Marc. 1.
lo apertè ſpiritum ac uocem patris ueniſſe cõ- Lucæ 4.
memoratur, qui etiam tribus cõſonantibus Eu-
angeliſtis baptizatus, mox ieiunium quadra-
ginta dierum ſolitarius exercuit: ſed nos profe
cto docuit, noſq; ſuo informauit exemplo, ut
poſt acceptam in baptiſmo remiſsionem pec-
catorum, uigilijs, ieiunijs, orationibus, cæteriſq;
ſpiritus fructibus operam demus, ne nobis tor
pentibus minuſq; ſolicitis immundus ſpiritus,
qui de corde noſtro expulſus baptiſmo fuerat,
redeat, noſq; ſpiritalibus diuitijs uacuos inue-
niẽs, ſeptemplici peſte deprimat, & ſint nouiſ-
ſima noſtra peiora prioribus. Caueamus ſedu- Lucæ 11.
li ne ignem nobis ipſi, qui uitæ iter occludat no
ſtrorum crebrò accendamus fomitem uitiorũ.
Flammeus namq; gladius qualiſcunque ille eſt, Geneſ. 3.
qui paradiſi oſtia ſeruat ſingulis quibuſcunque
fidelium fonte baptiſmatis extinctus eſt, & ut
redire poſsit homo ablatus, infidelibus autem
manet ſemper immobilis. Sed & falſo fideli-
bus uocatis quidem, ſed non electis, dum poſt
baptiſma ſe criminibus implicare non metuũt,
quaſi poſt extinctionem idem ignis reaccendi-
tur: ne mereantur intrare regnum, quod ficto
corde ac duplici requirunt, ſerpentino potius
dente fraudulenti, quàm ſimplici oculo colum
bini, quem in eccleſia ſua multum ſe diligere
Dominus oſtendit, qui in amoris Cantico ait:
Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra Cantic. 1.
oculi tui columbarum. Vnde quia nobis ad di-
ſcendam Deo placitam ſimplicitatem colum-
bæ forma proponitur, diligẽtius eius naturam
uideamus, ut per ſingula innocentiæ eius exem
pla, uitæ nobis emendatioris inſtituta ſuma-
mus. Hæc à malicia fellis prorſus aliena eſt. Et Epheſ. 4.
nos igitur à malitiæ felle alienemur, omniſq; a-
maritudo, & ira, & indignatio tollatur à nobis
cum omni malicia. Nullum ore uel unguibus
lædit, nec minimas quidem muſculas, uel uer-
miculos, quibus minores penè omnes auiculæ
ſe ſuoſq; pullos nutriunt, inquirit. Videamus Pſal. 56.
ne dentes noſtri ſint arma & ſagittæ, ne mor- Galat. 5.
dentes & comedentes inuicem, conſumamur
ab inuicem. Cõtineamus manus à rapinis: qui Epheſ. 4.
furabatur, iam non furetur. Magis autem labo
ret operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut
habeat unde tribuat neceſsitatẽ patienti. Nam
& columba ſæpè alienos quaſi ſuos fertur ale-
re pullos. Ipſa terræ fructibus & ſemine paſci- Rom. 14.
tur. Audiamus Apoſtolum: Bonum eſt non mã
ducare carnem, & non bibere uinum. Et apo-
ſtolus Petrus: Miniſtrate, inquit, in fide ueſtra 2. Petr. 1.
uirtutem, in uirtute autem ſcientiam, in ſcien-
tia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem
patientiam, in patiẽtia autem pietatem, in pie-
tate autem amorem fraternitatis. Gemitum
pro cantu habet. Miſeri ſimus, & lugeamus &

Pſal. 94. ploremus coram Domino, qui fecit nos. Riſus *Iacob. 4.* noſter in luctum conuertatur, & gaudium in *Matth. 5.* mœrorem. Beati enim lugentes, quoniam ipſi conſolabuntur. Super aquas ſedere conſueuit, ut uēturi raptū accipitris præuiſa in aquis umbra declinet. Et nos mundi ſimus, ac mundati ſcripturarum fluentis, ſeduli aſsidere curemus, quarum ſpeculis edocti dinoſcere & præcauere ualeamus inſidias hoſtis antiqui. Tales quippe amat eccleſia, ſponſa uidelicet Chriſti, quæ in *Cantic. 5.* amoris ſui laudibus cantat: Oculi eius ſicut columbæ, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta plenisſima. Nidificare ſolet in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Petra Chriſtus eſt, cuius in cruce clauis manus, latus eſt lancea perforatum, unde cōtinuò ſanguis & aqua, noſtræ uidelicet ſanctificationis & ablutionis myſterium exiuit. Maceria eius eſt uirtus coadunata ſanctorum, cauerna in ea ſinus paternæ dilectionis, quo teneriores fidelium animos dum ad fidei, ſpei & dilectionis perfectionem nutriendos ſuſcipiunt, quaſi nidificātibus columbis in ſe locum pandunt. Hæc ergo fortiorum auxilia, qui adhuc puſilli in fide ſumus, humiliter ſubeamus, his Dominicæ paſsionis ſacramētis ſemper ſanctificati curemus. Talem namq; omnium noſtrum conuerſationem Dominus quærit, talibus intentam ſtudijs uniuſcuiuſque noſtrum uitam uidere deſiderat, talium uoce ſuas laudes decantari ac prædicari gratulatur. Surge, inquit, amica mea, ſpecioſa mea, & *Cantic. 2.* ueni columba mea in foraminibus petrę, in cauerna maceriæ. Oſtende mihi faciem tuam, ſonet uox tua in auribus meis. Hæc de natura columbæ ſeptē uirtutis exempla commemoraſſe ſufficiat. Et recte fortaſſe, quia ſpiritus ſancti, qui in columba deſcendit, ſeptiformis eſt gratia. Verum ex omnibus, quæ de eius natura moraliter interpretanda humana poteſt comperire ſolertia, reſtat unum quod de eius actu myſtico ſacra narrat hiſtoria. Cum enim Dominus in figurā futuri baptiſmatis originalis mundi ſcelera diluuij aquis ablueret, tranſacta mūdatione ſcire *Geneſ. 8.* uolens Noe, qualiter ſe facies haberet terræ, emiſit coruum, qui ad arcam redire cōtempſit: ſignificās eos, qui abluti licet unda baptiſmatis, nigerrimum tamen ueteris habitum hominis emendatius uiuēdo deponere negligunt: & ne ſancti ſpiritus unctione renouari mereantur, ſtatim ab intima catholicæ pacis, & quietis unitate exteriora: id eſt, ſeculi deſideria ſequēdo deſciſcunt. Emiſit poſt eum columbam: at illa uenit ad eum ueſpere, portans ramum oliuæ uirentibus folijs, in ore ſuo. Animaduertitis credo, fratres, & me loquentem ueſtro intellectu pręuenitis, ramum oliuæ uirentibus folijs gratiam eſſe ſpiritus ſancti uitæ uerbis abundantē: de cuius plenitudine ſuper Chriſtum requieſcēre, pſalmus ait, Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo *Pſal. 44.* lætitiæ, præ conſortibus tuis. De cuius dono cō*1. Ioan. 2.* ſortibus Chriſti dato loquitur Ioannes: Vos unctionem habetis à ſancto, & noſtis omnia. Et pulcherrima comparatione umbra ueritati cōcinit. Ramum oliuæ columba corporalis ablutam diluuij aquis detulit in arcam, ſpiritus ſanctus in ſpecie columbæ corporalis baptizatum aqua Iordanis deſcendit in Dominū. Nos quoque Chriſti & eccleſiæ membra, quos non ſolum homines, qui erant in arca cum Noe, ſed & animantia quæ arca continebat, & ipſa quoque ligna, ex quibus eadem facta eſt arca, figurant poſt acceptum undæ regenerationis lauacrum: per unctionem ſacri chriſmatis gratia ſpiritus ſancti ſignamur, quam conſeruare in nobis intemeratam dignetur ipſe, qui dedit Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat in æternum, Amen.

IN DIE PVRIFICATIONIS DEIparæ Mariæ uirginis. Lucæ 2.

IN illo tempore, poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi, tulerunt Ieſum in Hieruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini. Quia omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SOlennitatem nobis hodiernæ celebritatis, quam quadrageſimo Dominicæ natiuitatis die debitis ueneramur officijs, maximè eiuſdē Domini ſaluatoris noſtri, ſimul & intemeratæ *Exod. 13.* genitricis eius humilitate dedicatam ſacra euāgelij lectio deſignat: exponens eos qui legi nihil debuerant, implendis ſe legalibus per omnia ſubdidiſſe decretis. Sicut enim modò cum legeretur, audiuimus, Poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius (uidelicet matris illius) ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem, ut ſiſterent eum Domino: ſicut ſcriptū eſt in lege Domini. Quia omne maſculinum *Leuit. 12.* adaperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur. Præcepit namque lex, ut mulier quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet filium, immunda eſſet ſeptem diebus, & in die octaua circunciderct infantulum, nomenq; aptaret: deinde etiam alios triginta tres dies ab ingreſſu templi ac uiri toro abſtineret, donec quadrageſimo natiuitatis die filium cum hoſtijs ad templum Domini deferret: primogenitum autem omnis maſculini ſexus ſanctum Domino uocari, atq; ideo munda quæque offerri Deo, immunda autem mundis mutari, uel occidi, & omne primogenitum hominis quinque ſiclis argenti debere redimi. Si autem fœminam peperiſſet mulier, immunda fieri iuſſa eſt quatuordecim diebus, & ſexaginta ſex alijs diebus à templi ingreſſu ſuſpendi, donec octogeſimo natiuitatis die, quæ dies purgationis eius uocabatur, illa ſe ſuamq; ſobolem hoſtijs ſanctificatura ueniret, ac ſic demum ad torum uiri libera redire deberet. Intueamur, fratres chariſsimi, diligentius uerba legis quæ propoſuimus, & uidebimus apertiſsime,

quàm

quàm beatiſsima Dei genitrix, & perpetua uirgo Maria, ſimul cum filio quem genuit, ab omni fuerit legis ſubiectione liberrima. Cũ enim *Leuit. 12.* dicat lex, mulierem quæ ſuſcepto ſemine pepe‑riſſet, immundam decerni, & per longa tempora ſimul cum prole quam genuiſſet, oblatis uictimis debere mundari: patet profectò, quia illam quæ ſine uirilis ſuſceptione ſeminis uirgo peperit, unà cum filio qui natus eſt ei, neq; immundam deſcribat, neque per hoſtias ſalutares *Galat. 4.* doceat eſſe mundãdam. Sed ſicut Dominus ac Saluator noſter, qui diuinitatis legem dedit, apparens in homine, fieri uoluit ſub lege, ut eos qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus: ita etiam beata genitrix illius, quæ ſingulari priuilegio ſupra legem fuit, pro oſtendendo tamen humilitatis exemplo, legalibus ſubdi non refugit inſtitutis: iuxta il‑*Eccleſ. 3.* lud uiri Sapientis, Quanto magnus es, humilia te in omnibus.

Et ut darent, inquit, hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in le‑ *Leuit. 12.* *ge Domini, Par turturum, aut duos pullos columbarum.*] Hoſtia hæc pauperum erat. Præcepit quippe Dominus in lege, ut qui poſſet, agnum pro filio uel filia, ſimul & turturem ſiue columbam offerret: qui uerò non ſufficeret ad offerendum agnum, duos iam turtures, uel duos columbæ pullos offerret. Ergo Dominus noſtræ per omnia memor ſalutis, non ſolum homo fieri, cum Deus eſſet, ſed etiã cum diues eſſet, pauper fieri dignatus eſt pro nobis: ut nos ſua paupertate, ſimul & humanitate diuitiarum, & diuinitatis ſuę donaret eſſe participes. Sed libet pauliſper intueri, cur hæ maximè uolucres in hoſtiam Domini *Gen. 15.* iubentur offerri. Nam & Abraham patriarcha tanto ante legem has in holocauſtum Domini legitur obtuliſſe, & in pleriſque legis ceremonijs, qui mundandus eſſet, per has iubebatur mundari. Columba ergo ſimplicitatem, turtur indicat caſtitatem: quia & columba ſimplicitatis, & caſtitatis amator eſt turtur: ita ut ſi coniugem caſu perdiderit, non aliam ultrà quærere *Cantic. 1.* curet. Vnde in laudibus eccleſiæ loquitur Dominus: Pulchræ ſunt genæ tuę, ſicut turturis. Et iterum: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Genas quippe turturis habet, qui ab omni impudicitiæ peſte caſtum ſe cuſtodit, & immunem: oculos habet columbarum, qui nulli nocere deſiderãs, etiam inimicos ſimplici amore contuetur. Sed utraq; auis memorata, quia gemitum pro cantu ędere ſolet, ſanctorum in hoc ſeculo deſignat plora‑*Ioan. 16.* tum, de quo Dominus memorat, dicens: Amẽ amẽ dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos, mundus autem gaudebit: uos autem contriſtabimini, ſed triſticia ueſtra uertetur in gaudium. *Matth. 5.* Et rurſus: Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Meritò ergo turtur & columba Domino offeruntur in hoſtiam: quia nimirum ſimplex & pudica fidelium cõuerſatio gratum eſt illi ſacrificium iuſtitiæ: quia qui laborat in gemitu ſuo, qui lachrymis ſtratum ſuum ſingulas per noctes abluit, acceptiſsimam prorſus Deo uictimã mactat. Cum uerò utraq; auis iſta propter cõſuetudinem gemendi pręſentes ſanctorum luctus & deſideria ſuperna deſignet, hoc tamen differunt, quòd turtur ſoliuagus, columba autem gregatim gemere cõſueuit: & ob id iſte ſecretas orationum lachrymas, illa publicos eccleſiæ conuentus inſinuat. Bene autem puer Ieſus primò circunciditur, ac ſic interpoſitis diebus Hieroſolymam cum hoſtia defertur: quia & ipſe iam iuuenis prius omnem carnis corruptionem moriendo aut reſurgendo calcauit, ac deinde interpoſitis diebus cum ipſa carne iam immortali, quam pro noſtra ſalute hoſtiã Deo fecerat, ad gaudia ſupernę ciuitatis aſcendit. Et unuſquiſq; noſtrum prius aqua baptiſmi à peccatis omnibus, quaſi uera circunciſione purgatur, ac ſic proficiente gratia nouæ lucis, ad altare ſanctum ſalutari hoſtia Dominici corporis & ſanguinis conſecrandus ingreditur. Nam & ipſa ſingulariter ſimplex & caſta noſtri Saluatoris humanitas, quæ oblata eſt Deo patri pro nobis, non incongruè per immolationem columbæ ſiue turturis poteſt figuraliter exprimi. Sed & omnis in fine mundi eccleſia primo communi reſurrectione cunctam terrenę labem mortalitatis & corruptionis exuet, ac deinceps in regnum cœleſtis Hieruſalem bonorum uictimis operum Domino commendata transferetur. Quòd autem Simeon & Anna, prouectæ uidelicet ætatis uir & fœmina, deuotis confeſsionũ officijs Dominum, quem corpore paruum uident, ſed magnum diuinitate intelligunt, excipiunt: illam profectò populi Iudæorum ſynagogam figurare denunciant, quæ longa incarnationis eius expectatione fatigata, promptis illum mox, ut aduenit, & piarum ulnis actionũ, & fidei non fictæ uocibus exaltare ac magnificare ſtuduit, acclamãs illi, & dicens: Dirige me *Pſal. 24.* in ueritate tua, & doce me, quis tu es Deus ſalutaris meus, & te ſuſtinui tota die. Sed & hoc dicendum, quia meritò uterq; ſexus ei gratulabundus occurrerit, qui utriuſq; redemptor apparebat. Magno ſanè metu, fratres mei, audienda ſunt uerba, quibus idem Simeon de Domino prophetans matrem eius alloquitur:

Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Et tuam ipſius animã pertranſibit gladius, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Deſiderãter nanq; multum auditur, quòd poſitus dicitur Dominus in reſurrectionẽ multorum: quia ſicut in Adam omnes moriuntur, *1. Cor. 15.* ita & in Chriſto omnes uiuificabũtur: quia ipſe dicit, Ego ſum reſurrectio & uita, qui credit in *Ioan. 11.* me, etiam ſi mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in ęternum. Sed non minus terribiliter ſonat quod præmittitur, Ecce poſitus eſt hic in ruinã. Infelix nanq; ſatis eſt, qui agnita reſurrectionis gloria deterius cadit, quiſa luce ueritatis grauioribus peccatorum nebulis obcæcatur. Vnde curandum nobis ſummopere eſt, ut recta quæ cognouimus, operãdo ſemper exercere meminerimus, ne de nobis dicatur illud apoſtoli Petri: Quia *2. Petr. 2.*

melius erat eis uiam ueritatis non agnoſcere, quàm poſt agnitionē retrorſum reuerti ab eo, quod traditum eſt illis ſancto mandato.

Et in ſignum, inquit, cui contradicetur.] Signo dominicę crucis multi ſæpè Iudęorū exterius, multi cōtradixere gētilium: multi, quod eſt grauius, falſi fratres hoc interius profeſsionis ſuperficie ſequuntur, ſed ueritate prauæ actionis nimium perſequuntur, dicētes ſe noſſe Deum, factis autem negantes. Tit.1.

Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius.] Gladium appellat effectum Dominicæ paſsionis & mortis in cruce, qui Mariæ animā pertranſiuit: quia non ſine acerbo dolore potuit crucifixum morientemq; uidere, quem licet reſurrecturum à morte quaſi Deum nullatenus ambigebat, tamen quaſi ſua è carne procreatum mori paulò dolebat.

Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Ante incarnationem Dominicam uelatæ erant cogitationes multorum, nec late patebat, quis æternorum amore flagraret, quis cœleſtibus bonis temporalia mente præferret: ſed nato cœli rege in terra confeſtim pius quiſq; gaudebat, Herodes autem turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Matth.2. Prædicante & miracula faciente, omnes turbæ & timebant, & glorificabant Deum Iſrael: Phariſæi autem & ſcribæ dicta ac facta eius ſalutaria rabido ore carpebant. Paſſo in cruce impij lætitia ſtulta, pij triſticia iuſta replebantur: ſed reſurgente à mortuis, & aſcendente in cœlum borum lætitia mœrore, illorum eſt mœſticia gaudio mutata perēni: ſicq; iuxta prophetiam beati Simeonis apparēte in carne Domino, reuelatæ ſunt ex multis cordibus cogitationes. Non hæc autem diſparium reuelatio cogitationum tunc ſolum acta in Iudæa, ſed nunc etiam apud nos credenda eſt actitari. Et nunc enim Domino apparente reuelantur ex multis cordibus cogitationes, cum lecto uel prædicato uerbo ſalutis, alij audientium libenter auſcultant, gaudentes perficere actu, quæ auditu didicerint: alij faſtidiētes quę audiunt, non hęc agēdo patrare, ſed his potius inſultando nituntur contraire. Vnde oportet fratres, ut quoties uerbum doctrinæ cœleſtis aliquid contrariū à duris auditoribus pati ſenſerimus, imitemur triſtitiam cordis eorum, qui paſsim in carne Dei uerbum digno dolore compaſsionis tenebāt: quotiēs uero idem uerbum in auditorum fidelium mente per dilectionem reſurgere, atq; ad gloriam conditoris noſtri per bona opera proficere uiderimus, gaudeamus cum eis, qui Chriſtū reſurrexiſſe à mortuis, atq; ad cœlos aſcendere uotis aſpexere felicibus. Sanè quoniam caſtas, ſimplices & gemebundas aues Domino offerri conſueuiſſe cognouimus, quibus noſtra ſobrietas, ſimplicitas & compunctio cordis autori noſtro ſemper offerēda ſignat, oportet intueri diligentius: quia non fruſtra duo turtures, aut duo pulli columbę, & unus ex his pro peccato, alter in holocauſtum offerri debere pręcipitur. Duo ſunt nanq; genera compunctionis, quibus ſemetipſos Domino fideles in ara cordis immolāt: quia nimirum, ſicut ex patrum dictis accepimus, Deum ſitiens anima prius timore cōpungitur, poſtea amore. Prius enim ſeſe in lachrymis afficit: quia dum malorum ſuorum recolit, pro his perpeti ſupplicia æterna pertimeſcit, quod eſt unum turturem ſiue pullum colūbæ pro peccato offerre: at dum longa mœroris anxietate fuerit formido conſumpta, quædam iam de præſumptione uenię ſecuritas naſcitur, & in amorem cœleſtium gaudiorum animus inflammatur. Et qui prius flebat, ne duceretur ad ſupplicium, poſtmodum flere amariſsimè incipit: quia differtur à regno, quod eſt de altero turture ſiue pullo columbino holocauſtum facere. Holocauſtum nanque totum incenſum dicitur. Et holocauſtum ſeipſe Domino facit, qui ſpretis omnibus terrenis, ſolo ſupernæ beatitudinis deſiderio æſtuare, ſolam hanc per luctum ac lachrymas quærere dulce habet. Contemplatur etenim mēs, qui ſint illi angelorum chori, quæ ipſa ſocietas beatorum ſpirituum, quæ maieſtas æternæ uiſionis Dei, & amplius plangit, quia bonis perennibus deeſt, quàm flebat prius, cum mala æterna metuebat. Vtranq; autem noſtræ compunctionis hoſtiam gratanter accipere dignetur, qui & pro peccato lugentibus, atq; afflictis clementer errata dimittit: & pro ingreſſu uitæ cœleſtis tota mentis intentione ſeruientes æternæ ſuæ uiſionis luce reficit Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti, Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN CATHEDRA SANCTI PEtri. Marc.8. Matth.16. Lucæ 9.

IN illo tempore egreſſus eſt Ieſus, & diſcipuli eius, in caſtellum Cæſareæ Philippi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PHilippus iſte eſt frater Herodis, de quo ſuprà diximus, tetrarcha Ituriæ & Traconitidis regionis, qui in honorem Tyberij Cæſaris Cæſaream Philippi, quæ nunc Paneas dicitur, appellauit: & eſt in prouincia Phœnicis, imitatus Herodem patrem, qui in honorem Auguſti Cæſaris appellauit Cæſaream, quæ prius turris Stratonis uocabatur, & ex nomine filiæ eius Libyadem trans Iordanem extruxit. Iſte locus eſt Cæſareæ Philippi, ubi Iordanis ad radices oritur Libani, & habet duos fontes, unum nomine Ior, & alterum Dan, qui ſimul mixti Iordanis nomen efficiunt.

Et interrogabat in uia diſcipulos ſuos, dicens: Quem me dicunt eſſe homines? Qui reſponderunt illi, dicentes: Alij Ioannem baptiſtam, alij Heliam, alij uerò quaſi unum de prophetis.] Pulchre Dominus fidem diſcipulorum exploraturus, primò hominum ſentētiam interrogat: ne uidelicet illorum confeſsio non ueritatis agnitione probata, ſed uulgi uideatur opinione firmata:

mata:nec comperta credere,ſed inſtar Herodis
de auditis hæſitare putentur. Vnde & Petro ſe
Chriſtum confitenti ſecundum Matthæum di-
Matth.16. cit,Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi:hoc
eſt,doctrina humana fidei te ueritatē nō docuit
Pulchrè etiam qui diuerſam de Domino ſentē-
tiam ferunt,hominum nomine notantur. Nam
qui ueritatem potentiæ eius fideliter ac pia mē
te cognoſcunt,nequaquam homines,ſed dij ap
pellari merentur: quales fuiſſe Apoſtolos ſe-
cunda ſua interrogatione Dominus oſtendit.
Nam ſequitur:

Tunc dicit illis:Vos uerò quem me dicitis eſſe?] Attende
enim prudens lector, quòd ex conſequentibus
textuq; ſermonis, Apoſtoli nequaquam homi
nes,ſed dij appellētur.Cum enim dixiſſet, Quē
me eſſe dicunt homines,ſubiecit:Vos uerò quē
me dicitis eſſe?Illis quia homines ſunt, huma-
na opinantibus,uos qui dij eſtis,quem me eſſe
exiſtimatis?

Reſpondens Petrus, ait: Tu es Chriſtus.] Licet cæteri
Apoſtoli ſciant,Petrus tamen reſpondit præ cę
teris. Complexus eſt itaque omnia, qui & na-
turam & nomen expreſſit, in quo ſumma uir-
1.Cor.2. tutū eſt. Et iam ne nos de generatione Dei diſ-
feramus quęſtiones,cum Paulus indicauerit ni
hil ſe ſcire,niſi Chriſtum Ieſum, & hunc cruci-
fixum : Petrus nihil amplius, quàm Chriſtum
Dei filium putauerit,confitendum:nos & quan
do,& quomodo natus ſit,& quantus ſit, huma-
næ infirmitates contemplatione rimamur. Fi-
nis ergo fidei meæ Chriſtus eſt, finis fidei meæ
Dei filius eſt. Non licet mihi ſcire generatio-
nis ſeriem, non licet tamen neſcire generatio-
nis fidem.

Et comminatus eſt eis,ne cui dicerent de illo.Et cœpit docere illos,quoniam oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus,& à ſummis ſacerdotibus,& cætera.] Idcirco
ſe ante paſsionem & reſurrectionē noluit præ-
dicari,ut completò poſtea ſanguinis ſacramen
Matth.28. to,opportunius Apoſtolis diceret: Euntes do-
cete omnes gentes, baptizantes eos in nomi-
ne patris,& filij,& ſpiritus ſancti.Quia nō pro-
deſſet publicè prædicari, & eius uulgari in po-
pulis maieſtatem, quem poſt paululum flagel-
latum uiſuri ſint, & crucifixum,multa pati à ſe-
nioribus & ſcribis,& principibus ſacerdotum.
Et notandum, quòd eum qui multa pati,& oc-
cidi,& reſurgere debeat, filium hominis appel
lat: quia paſſo in carne Chriſto diuinitas im-
paſsibilis manſit.

Et apprehendens eum Petrus cœpit increpare eum.]Quo
modo increpauerit eum, Matthæus exponit a-
Matth.16. pertius,dicens:Et aſſumens eum Petrus cœpit
increpare illum dicens : Abſit à te Domine, nō
erit tibi hoc. Sæpè diximus nimij ardoris atque
amoris quàm maximi fuiſſe Petrum in Domi-
num ſaluatorem. Quia ergo poſt cōfeſsionem
ſuam qua dixerat, Tu es Chriſtus filius Dei ui-
ui:& præmium Saluatoris quo audierat ſecun-
dum Matthæum, Beatus es Simon Bar iona,
quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pa-
ter meus,qui in cœlis eſt:repentè audit à Domi-
no,oportere eum ire in Hieroſolymā,ibiq; mul
ta pati à ſenioribus & ſcribis, & principibus ſa
cerdotum,& occidi,& tertia die reſurgere: nō
uult deſtrui confeſsionem ſuam, nec putat fieri
poſſe,ut Dei filius occidatur:apprehenditq; eū
in affectum ſuum,uel ſeparatim ducit, ne præ-
ſentibus cæteris condiſcipulis magiſtrum ui-
deatur arguere. Et cœpit increpare illum amā-
tis affectu, & optantis dicere: Abſit à te Domi-
ne: uel, ut melius habetur in Græco, Propicius
eſto tibi Domine,non erit iſtud:hoc eſt,non po
teſt fieri,nec recipiunt aures meæ, ut Dei filius
occidendus ſit.

Qui conuerſus, & uidens diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro,dicens:Vade poſt me ſatana.] Satanas interpreta-
tur aduerſarius,ſiue contrarius. Quia cōtraria,
inquit,loqueris uoluntati meæ,debes aduerſa-
rius appellari. Multi putant quòd non Petrus
correptus ſit, ſed aduerſarius ſpiritus, qui hæc
dicere Apoſtolo ſuggerebat. Sed mihi error a-
poſtolicus,& de pietatis affectu ueniens, nun-
quam incentiuum uidebitur diaboli. Vade ſata
na, diabolo dicitur: Vade poſt me, Petrus au-
dit. Vade poſt me, hoc eſt, ſequere ſententiam
meam. Quoniam non ſapis quæ Dei ſont, ſed
quæ ſunt hominum. Meæ uoluntatis eſt & pa- Ioan.6.
tris,cuius ueni facere uoluntatem, ut pro homi
num ſalute moriar:tu tuam tantum conſiderās Ioan.12.
uoluntatem, non uis granum tritici in terram
cadere,ut multos fructus afferat.

IN NATALI DIVI BENEDICTI Abbatis. Matth.19. Luc.18. Marc.10.

In illo tēpore dixit Simon Petrus ad Ieſum: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Audiens à Domino Petrus, quia diues diffi-
cile intraret in regnum cœlorum, ſciensq;
ſecum ſuis condiſcipulis ad integrū mundi fal-
lentis ſpreuiſſe delicias, uoluit agnoſcere quid
uel ipſi, uel cæteri, mundi contēptores pro ma-
iore mentis uirtute maioris præmij ſperare de-
berent. Et reſpondens Domino ait:

Ecce nos reliquimus omnia,& ſecuti ſumus te.] Vbi ſo-
lerter intuendum, quòd non ſolum ſe omnia re-
liquiſſe, ſed & Dominum ſequi gloriatur: quia
ſtultum profectò eſt, iuxta Platonem & Dioge
nem, & quoſdam alios philoſophos, uitæ quidē
huius diuitias calcare, & non hæc pro æterna
adipiſcenda uita, ſed pro inani agere mortaliū
laude captanda: ſtultum præſentes labores ul-
tro, abſq; ſpe futuræ ſubire quietis & pacis. Per
fectus autem ille eſt, qui abiens uendit omnia
quæ habet, & dat pauperibus, ac ueniens ſequi
tur Chriſtum. Habebit enim theſaurum non de
ficientem in cœlis. Vnde bene interrogante
Petro, dixit talibus Ieſus:

Amen dico uobis, quod uos qui ſecuti eſtis me, in regenera-

tione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim, iudicãtes duodecim tribus Iſrael.] In hac quippe uita pro eius nomine laborãtes, in alia præmium ſperare docuit: id eſt, in regeneratione, cum uidelicet in uitam immortalem fuerimus reſurgendo regenerati, qui in uitam caducã mortaliter eramus geniti. Et iuſta prorſus retributio, ut qui hic pro Chriſto humanæ gloriam celſitudinis neglexerunt, illic à Chriſto iudices glorificati ſingulariter cum eo humanæ conuerſationis aſsideant: & quia ſequendis eius ueſtigijs nulla ratione poterant auelli. Nemo autem putet duodecim tantum Apoſtolos, quia pro Iuda præuaricante Matthias electus eſt, tunc eſſe iudicaturos: ſicut nec duodecim ſolæ ſunt tribus Iſrael iudicandæ. Alioquin tribus Leui, quæ tertiadecima eſt, iniudicata recedit: & Paulus qui tertiuſdecimus eſt Apoſtolus, quia pro Iuda præuaricante Matthias electus eſt, iudicandi ſorte priuabitur, cum ipſe 1.Cor.6. dicat: Neſcitis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis ſecularia? Sciendum namq; eſt, omnis qui ad exemplum Apoſtolorum ſua reliquerunt omnia, & ſecuti ſunt Chriſtum, iudices cum eo uenturos, ſicut etiam omne mortalium genus eſſe iudicãdum. Quia enim duodenario ſæpè numero ſolet in ſcripturis uniuerſitas deſignari, per duodecim ſedes Apoſtolorũ omnium numeroſitas iudicantium, & per duodecim tribus Iſrael uniuerſitas eorum, qui iudicandi ſunt oſtenditur. Vnde notandum, quòd duo ſunt ordines electorum in iudicio futuri: unus iudicãtium cum Domino, de quibus hoc loco memorat, qui reliquerunt omnia, & ſecuti ſunt illum: alius iudicatorum à Domino qui nõ quidem omnia ſua pariter reliquerunt, ſed de his tamen quæ habebant, quotidianas dare eleemoſynas Chriſti pauperibus curabant. Vnde Matth.25. & audituri ſunt in iudicio: Venite benedicti patris mei, poſsidete præparatum uobis regnũ à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere, & cætera, quorum & in ſuperioribus huius lectionis Dominus meminit, cum principe quodam interrogante, quid boni faciendo uitam Matth.19. poſsideret æternam: Si uis, inquit, ad uitam in- Exod.20. gredi, ſerua mandata. Non homicidium facies, non furtum, non falſum teſtimonium dices: uel honora patrem & matrem, & diliges proximũ tuum ſicut teipſum. Ergo qui mandata Domini ſeruat, ad uitam ingreditur æternam: qui autẽ non ſolùm mandata ſeruat, uerumetiam conſilium Domini, quod pro contemnendis diuitijs mundi à luxibus tribuit, ſequitur, non tantum uitam ipſe percipiet, ſed etiam de uita aliorum cum Domino iudicabit: atque ita fit, ut in iudicio, ut diximus, duo ſint ordines bonorum. Sed & reproborum duos ibi futuros ordines Domino narrante comperimus: unum eorum qui fidei Chriſtianę myſterijs initiati, opera fidei exercere contemnunt, quibus in iudicio teſtatur: Matth.25. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui pręparatus eſt diabolo & angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, & cætera. Alterum eorum, qui fidem & myſteria Chriſti uel nunquam ſuſcepere, uel ſuſceptam per apoſtaſiam deſeruere, de quibus dicit: Qui autem non credit, iam iudicatus eſt, quia non Ioan.3. credit in nomine unigeniti filij Dei. Qui quoniam nec uerbotenus Chriſtum colere uoluerunt, nec uerba ſaltem eius quibus coarguãtur in iudicio, merentur audire: ſed ad hoc tantum ueniunt in iudicium, ut cum eis qui iudicantur peccatoribus, in damnationem mittantur æternam. Verum his cum timore & pauore debitè paulisper commemoratis, ad lætiſsima potius Domini & ſaluatoris noſtri promiſſa conuertamus auditum. Videamus quæ tantæ gratiæ pietatis, non æternæ tantummodo uitæ præmia ſuis ſequacibus, ſed & præſentis munera pollicetur eximia.

Et omnis, inquit, qui reliquerit domum, uel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æternam poſsidebit.] Qui enim terrenis affectibus ſiue poſſeſsionibus pro Chriſti diſcipulatu renunciauerit, quo plus in eius amorem profecerit, eo plures inueniet, qui ſe interno ſuſcipere affectu, & ſuis gaudeant ſuſtentare ſubſtantijs: eius nimirum profeſsionibus uitęq; conſortes, qui ſe pro Chriſto pauperẽ factũ in ſuis domibus agriſq; recipere, & maiorẽ prorſus quàm uxor, parẽs, frater, aut filius carnalis deuotione charitatis refouere delectẽtur. Centuplũ namq; quod ait, non numerum amantiũ in Chriſto, & ſeruientium pro Chriſto fidelibus, ſed uniuerſitatẽ perfectionemq; qua per charitatẽ inuicem ſeruiũt, oſtẽditur. Cuius rei & in nobis ipſis, fratres chariſsimi, ſæpè exemplum ſumpſimus, cũ alicubi pro rerũ neceſsitate digredientes cuncta nobis monaſteriorũ habitacula quaſi propria patere cognouimus, cunctos in noſtrum obſequiũ ſynceriſsima deuotione pronos aſpeximus, & maximè in beatæ memoriæ patre noſtro beato Benedicto, cuius hodie uenerandã aſſumptionis diem debita ſolennitate recolimus, totũ lectionis huius tenorẽ uidemus perfectiſsimè cõpleri. Derelictis enim omnib. ſecutus eſt Chriſtũ, quando ſpretis eis quæ in monaſterio regali acquiſierat uel acquirere ualebat, cũ eſſet nobilis natu, ad beatorũ apoſtolorũ limina peregrinaturus aduolauit: ut quia rudis adhuc in gente Anglorũ fides & eccleſiarum inſtitutio florebat, ibi potius perfectam uiuendi formã ſumeret, ubi per ſummos Chriſti apoſtolos totius eccleſię caput eminet eximiũ. Ibi ergo eruditus in Chriſto, illis in partibus attonſus, ibi eſt monaſterialibus imbutus inſtitutis: ibidem totũ uitæ ſuæ erat exacturus, ſi nõ apoſtolica Domini papæ prohiberet autoritas, qui eũ propter ducendũ in Britanniã ſanctæ recordationis archiepiſcopũ Theodorũ in patriã redire pcepit. Nec longo pòſt tẽpore etiã reges ſeculi cognito uirtutũ eius ſtudio, locum eis cõſtruendi monaſterij nõ ab aliqua minorũ perſonarum ablatum, ſed de ſuis proprijs donatum dare curabant.

Quem

Quem ille acceptum mox perfectiſsimè iuxta regularem diſciplinam interius exteriusq; cõſtituit, non pro ſuo captu deereta nobia ſtatuẽs, ſed antiquorum ſtatuta certiſsima monaſteriorum, quæ peregrè didicerat, ſibi ſuisq; obſeruanda proponẽs. Nec cuilibet ueſtrum, fratrea graue debet uideri, ſi nota loquamur, ſed delectabile potius æſtimare, quia uera loquimur, quando patris noſtri ſpiritalia geſta narramus, cui maniſeſto miraculo Dominus, quod fidelibus ſuis promiſit, adimpleuit: quia omnia qui reliquerit domum, uel fratrea, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet in hoc tempore, & in ſeculo futuro uitam æternam. Reliquit quippe cognatos, quando patriam deſeruit: accepit uerò centuplum, quia non ſolùm à cunctis in hac terra pro uirtutum induſtria merita ueneratione habitua eſt, ſed & in Gallia atque Italia, Romæ atque in maris inſulis, ab omnibus qui eum noſſe potuerunt dilectus, adeò ut ipſe papa apoſtolicus ad profectum monaſterij huius quod illum nuper fundaſſe gaudebat, Ioannem illi abbatem atq; archicantorem Romanæ eccleſiæ, ſicut charitas ueſtra bene meminit, in Britanniam Roma deducendum præſtaret, per quem idem monaſterium morem canendi ac miniſtrandi canonicum iuxta ritum ſanctæ Romanę atque apoſtolicæ eccleſiæ perciperet. Reliquit domos & agros quos habuerat pro Chriſto, de quo agrũ ſemper uirentis paradiſi, & domum non manu factam, ſed æternã in cœlis accipere ſperabat. Reliquit uxorem & filios, non quidem uxorẽ acceptam, & filios ex carne natos, ſed uxorem prorſus accipere, ex qua filios habere poſſet, caſtitatia amore contempſit, malens ad illa centum quadraginta quatuor milia electorũ pertinere, qui cantant canticum nouum ante ſedem Dei & agni, quod nemo poteſt dicere niſi illi: Hi enim ſunt qui cum mulieribus noo ſunt coinquinati, & ſequuntur agnum quocuoque abierit. *Apoc. 14.* Et accepit centuplum, quando non in his ſolummodo, ſed & in marinis eum partibus plurimi in domos ſuas recipere uiantem, ſuorum fructibus agrorum reficere deſiderabant, quando patronum per plures illi, quando uiri Deo deuoti pro animi conſtantis excellentia, non minori quàm coniugibus aut parentibua proprijs dilectionis inſtantia ſeruiebant: accepit centuplum domus & agros, quando hæc in quibus monaſteria conſtrueret, adeptus eſt. Vxorem nanque dimittere pro Chriſto, & in hoc centuplum accipere eſt: quia animarum centuplum maius eſſet tunc meritum charitatis inter continentes propter fructum ſpiritus, quàm inter laſciuientes quondam propter deſiderium carnis filios, quos carnaliter habere deſpexit, centuplum accipere meruit ſpiritales. Centenarius quippe numerus, ut ſępè dictum eſt, perfectionem figuratè ſignificat. Nos nanq; ſumus filij eius, quos in hanc monachiã demum pius prouiſor induxit: nos ſumua filij eius, ſi iter uirtutum eius imitando tenemus, ſi non à ſemita regulari, quam docuit, torpendo deflectimus. Meminimus nanque fratres, qui illum noſſe potuimus, dicere crebro auditu, quos poſt obitum illius in noſtræ fraternitatis conſortium pietas ſuperna congregauit, quia quamdiu ſoſpes erat corpore, pro gloria ſanctæ Dei eccleſiæ, & maximè pro huius monaſterij pace, honore & quiete ſemper laborare perſtabat: toties mare tranſijt, nunquam, ut eſt conſuetudinis quibuſdã, uacuus & inutilis redijt, ſed nunc librorum copiam ſanctorum, nunc reliquiarũ beatorum martyrum Chriſti munus uenerabile detulit, nũc architectos eccleſiæ fabricandæ, nunc uitriſactores ad feneſtras eius decorandas ac muniendas, nunc cantandi, & in eccleſia per totum annum miniſtrandi ſecum magiſtros adduxit, nunc epiſtolam priuilegij à Domino papa miſſam, qua noſtra libertaa ab omni extrinſeca incurſione uitaretur, apportauit, nunc picturas ſanctarum hiſtoriarum, quæ non ad ornatum ſolummodo eccleſiæ, uerumetiam ad inſtructionem intuentiũ proponeretur, aduexit, uidelicet ut qui literarum lectione non poſſent opera Domini & Saluatoris noſtri, per ipſarum contuitum diſcerent imaginum. Qui in his & in huiuſmodi rebus ideo tam plura laborare ſtuduit, ne nobis ſic laborandi remaneret neceſsitas: ideo toties tranſmarina loca adijt, ut nos omnibua ſcientiæ ſalutaris dapibus abundantes, intra monaſterij clauſtra quieſcere, & cum ſecura libertate Chriſto ſeruire queamus. Qui etiam cùm corporis infirmitate corriperetur premereturq; acerbius, ſemper interim debitas gratiarum actiones de monaſteriorum quas didicerat, docueratq; regulis ſeruandis, ſemper de eccleſiaſticis obſeruationibus, quas per omnes ciuitates, & maximè Romæ uiderat, ſemper de locis ſanctis, quæ ſe luſtraſſe iuuenem meminit, loqui & iterare delectabile habebat. Sic longis uirtutum ſtudijs exercitatus, longo inſuper animo ſemper infirmitatis martyrio excoctua, poſt centupla gratiæ præſentis munera ad uitam tranſiuit æternam. Vnde neceſſe eſt, fratres chariſsimi, ut tanquã boni filij, & tanto parente digni, exempla ac pręcepta illius in omnibus ſeruare curemus, neq; ulla nos à ueſtigijs tanti ductoris ſequendis animæ uel carnis illecebra reuocet: quatenus & ipſi qui carnales affectus ſubſtantiamq; reliquimus terrenam, qui uxores ducere, ac filioa carnaliter procreare angelicæ conuerſationis amore faſtidiuimus, augente ſpiritalium uirtutum merito, & in præſenti centuplum accipere de ſocietate ſanctorum, & in ſeculo uenturo uitam poſsidere mereamur æternam, præſtante gratia redemptoris noſtri, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN FESTO ANNVNCIATIONIS beatæ Mariæ uirginis. Lucæ 1.

IN illo tempore miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad uirginem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen uirginis Maria. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

EXordium noſtræ redemptionis, fratres chariſsimi, hodierna nobis ſancti euangelij lectio cõmendat, quæ angelũ à Deo de cœlis miſſum narrat ad uirginẽ, ut nouã in carne natiuitatem filij Dei prædicaret, per quam nos abiecta uetuſtate noxia renouari, atque inter filios Dei computari poſsimus. Vt ergo ad promiſſæ ſalutis mereamur dona pertingere, primordia eius intenta curemus aure percipere.

Miſſus eſt, inquit, angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad uirginem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph.] Aptum profecto humanæ reſtaurationis principium, ut angelus à Deo mitteretur ad uirginem partu conſecrandam diuino, quia prima perditionis humanæ fuit cauſa, cũ Gen. 3. ſerpens à diabolo mittebatur ad mulierem ſpiritu ſuperbiæ decipiendam: imò ipſe in ſerpente diabolus ueniebat, qui genus humanum deceptis parẽtibus primis, immortalitatis gloria nudaret. Quia ergo mors intrauit per fœminã, aptè redit & uita per fœminam. Illa à diabolo ſeducta per ſerpentem uiro guſtum necis obtulit, hæc à Deo edocta per angelum mundo autorem ſalutis ædidit.

Miſſus eſt ergo angelus Gabriel à Deo.] Raró autẽ legimus, quia apparentes hominibus angeli deſignantur ex nomine. Verum quotieſcunq; fit, ideo utiq; fit, ut etiam nomine ipſo quòd miniſtraturi ueniant, inſinuent. Gabriel nanq; fortitudo Dei dicitur. Et meritò tali nomine præfulget, quia naſcituro in carne Deo, teſtimonium Pſal. 23. perhibet. De quo Propheta in Pſalmo: Dominus, inquit, fortis & potens, Dominus potens in prælio. Illo nimirum prælio, quo poteſtates aëreas debellare, & ab earum tyrannide mundum ueniebat eripere.

Ad uirginem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen uirginis Maria.] Quòd dicitur de domo Dauid, non tantum ad Ioſeph, ſed etiam Num. 36. pertinet ad Mariam. Legis nanq; erat præceptum, ut de ſua quiſq; tribu ac familia duceret uxorem, Apoſtolo quoq; atteſtante, qui ad Ti- 2. Tim. 2. motheum ſcribens, ait: Memor eſto Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Dauid ſecundum euangelium meum. Ideo enim ueraciter ex ſemine Dauid ortus eſt Chriſtus, quia incorrupta eius genitrix uerã de ſtirpe Dauid originem duxit. Cur autẽ Dominus non de ſimplici uirgine, ſed de deſponſata uiro concipi & naſci uoluerit, plurimæ à patribus rationabiles cauſæ proferuntur, è quibus permaxima eſt, ne uelut ſtupri rea damnaretur, ſi uirũ non habens filium procrearet: deinde ut in his etiam, quæ domeſtica cura naturaliter exigebat, puerpera ſolatio ſuſtentaretur uirili. Oportebat ergo beatam Mariam habere uirum, qui & teſtis integritatis eius certiſsimus, & nati ex ea Domini ac Saluatoris noſtri eſſet nutricius fideliſsimus: qui & pro eo paruulo, ſecundũ legem, hoſtias ad templum deferret, & eum inſtante perſecutionis articulo in Aegyptũ cum matre ferret ac referret, aliaq; illi perplura, quę aſſumptæ humanitatis fragilitas poſcebat, neceſſaria miniſtraret. Nec multum obfuit, ſi quis illum ad tempus eius filium credidit, cum prędicantibus apoſtolis poſt aſcenſionem eius cunctis palàm credentibus, quòd de uirgine natus eſſet, patuerit. Nec præter eundum, quod beata Dei genitrix meritis præcipuis etiam nomine teſtimonium reddidit. Interpretatur enim ſtella maris. Et ipſa quaſi ſydus eximium inter fluctus ſeculi labentis gratia priuilegij ſpecialis refulſit.

Et ingreſſus autem angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.] Quæ ſalutatio quantum humanæ conſuetudine inaudita, tantum eſt beatæ Mariæ dignitati cõgrua. Verè etenim gratia erat plena, cui diuino munere collatum eſt, ut prima inter fœminas glorioſiſſimum Deo uirginitatis munus offerret. Vnde iure angelico aſpectu ſimul & affatu meruit perfrui, quę angelicam ſtudebat uitam imitari. Verè gratia erat plena, cui ipſum, per quem gratia & ueritas facta eſt, Ieſum Chriſtum generare donatum eſt. Et ideo uerè Dominus cum illa erat, quam & prius nouæ caſtitatis amore à terrenis ad cœleſtia deſideranda ſuſtulit, & poſtmodum mediante humana natura omni plenitudine diuinitatis conſecrauit. Verè quoq; benedicta inter mulieres, quæ ſine exemplo muliebris conditionis cum decore uirginitatis gauiſa eſt honore parentis, quodq; uirginem matrem decebat, Deũ filiũ procreauit. Quæ poſtquam more humanæ fragilitatis, & uiſione angelica, & inſolita eſt ſalutatione turbata, mox idem angelus eam repetito ſermone ne timeat, hortatur: quodq; maximè timorem pellere conſueuit, quaſi bene cognitam ac domeſticã proprio eam nomine uocat, & quare gratia plenã diceret, diligenter edocet.

Ne timeas, inquit, Maria, inueniſti enim gratiam apud Deũ. Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius Ieſum: hic erit magnus, & filius altiſsimi uocabitur.] Notandus ſolerter ordo uerborũ, & tanto arctius eſt cordi inſerendus, quanto manifeſte patet, quia in his tota redemptionis noſtræ ſumma conſiſtit. Nam manifeſtiſsime Dominũ Ieſum id eſt, Saluatorem noſtrum, & uerũ Dei patris, & uerum hominis matris filium prædicat.

Ecce, inquit, concipies in utero, & paries filium.] Agnoſce uerum hunc hominem, ueram de carne uirginis aſſumpſiſſe ſubſtantiam carnis.

Hic erit magnus, & filius altiſsimi uocabitur.] Cõfitere eundẽ etiam Deũ uerũ de Deo uero, & æterno patri filium ſemper eſſe coæternum. Quod au-

tem

Digitized by Google

tem futuro tempore dicitur, Hic erit magnus, & filius altiſsimi uocabitur, nemo ita intelligēdum putet, quòd Dominus Chriſtus ante partum uirginis non fuerit, ſed ita hoc potius dictū intelligamua, quia potentiam diuinæ maieſtatis quam Dei filius æternaliter habuit, hanc idē homo natus ex tēpore acceperit, ut una in duabus naturis perſona eſſet mediatoris ac redemptoris noſtri.

Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius.] Sedem Dauid regnū dicit Iſraëliticæ plebis, quod ſuo tempore Dauid iubente pariter & iuuante Domino fideli deuotione gubernauit. Dedit ergo Dominus redemptori noſtro ſedem Dauid patris eius, quando hunc de genere Dauid incarnari diſpoſuit, ut populum quem Dauid temporali rexit imperio, ipſe gratia ſpiritali ad æternum proueheret regnum. de quo Apoſtolus ait: (Coloſſ. 1.) Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum, & trāſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ. Hinc eſt quòd idē populus diuino admonitus inſtinctu, cum paſſurus ille Hieroſolymam properaret, (Ioan. 12.) in eius laudem gaudens decantabat: Benedictus qui uenit in nomine Domini rex Iſraël. (Marci 11.) Et iuxta alium Euāgeliſtam, Benedictum quod uenit regnū patris noſtri Dauid. Aderat enim tempus quo redempti per eius ſanguinem mūdi rex agnoſceretur, non ſolum domus Dauid, ſed & totius eccleſiæ, imò omnium conditor & rector ſeculorum. Vnde rectè angelus poſtquā dixit, Et dabit illi Dominus ſedem Dauid patris eius: continuò ſubiunxit, Et regnabit in domo Iacob in æternum. Domum nanque Iacob eccleſiam dicit uniuerſam, quæ per fidem & confeſsionem Chriſti ad patriarcharum pertinet ſortem, ſiue in ijs qui de patriarcharum ſtirpe carnis originem duxerunt, ſeu in illis qui de alijs nationibus carnaliter editi, ſpiritali lauacro ſunt in Chriſto renati. In qua uidelicet domo regnabit in æternum, & regni eius non erit finis. Regnat quippe in ea in præſenti uita, cum electorum corda per fidem & dilectionem ſuam inhabitans regit, atque ad percipienda ſupernæ retributionis dona continua protectione gubernat. Regnat in futuro, cū eoſdem finito ſtatu tēporalis exilij ad habitationē patriæ cœleſtis introducit: in qua præſenti eius uiſione ſemper admoniti nihil aliud agere, quàm eius uacare laudibus gaudent.

Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam uirum non cognoſco?] Quomodo, inquit, fieri poteſt, ut concipiam pariamque filium, quæ in caſtimonia uirginitatis uitam cōſummare diſpoſui? Non autem quaſi incredula uerbis angeli, quomodo hęc impleri ualeant, inquirit, ſed certa quia oportebat impleri quod & tunc ab angelo audiebat, & prius à propheta dictum legerat, quo id ordine implendū ſit, interrogat: quia uidelicet propheta qui hoc futurum prædixit, quomodo fieri poſſet, non dixit, ſed angelo dicendum reſeruauit.

Reſpondens ergo angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſsimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius Dei.] Superueniens in uirginē ſpiritus ſanctus duobus modis, in ea diuinæ ſuę potentię efficaciam oſtendit: quia & mentem illius adeò, quantū humana fragilitas patitur, ab omni uitiorum ſorde caſtificauit, ut cœleſti digna eſſet partu, & in utero illius ſanctum ac uenerabile redemptoris noſtri corpus, ſola ſui operatione creauit: id eſt, nullo interueniente uirili attactu carnem de carne uirginis ſacroſanctā de intemerata formauit. Quē enim prius apertè ſpiritum ſanctum dixit, hūc ipſum denuò uirtutem altiſsimi nominauit: iuxta hoc quod Dominus, cum eiuſdem ſpiritus aduentū diſcipulis promitteret, ait, Et ego mitto promiſſum patris mei in uos: (Luc. 24.) uos autem ſedete in ciuitate, quoadusque induamini uirtute ex alto. Obumbrauit autem beatæ Dei genetrici uirtus altiſsimi: quia ſpiritus ſanctus cor illius cum impleuit, ab omni æſtu concupiſcentię carnalis tēperauit, emundauit à deſiderijs temporalibus, ac donis cœleſtibus mentem ſimul illius conſecrauit, & corpus. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius Dei: quia quod de ſanctificatione ſpiritus concipies, ſanctū erit quod gignitur. Congruit conceptioni natiuitas, ut quæ contra humanæ conditionis morem uirgo concipis, ſupra humanę conſuetudinis modum Dei filium generes. Omnes quippe homines in iniquitate concipimur, & in delictis naſcimur: (Pſal. 50.) quotquot autem donante Deo ad uitam præordinati ſumus ęternam, ex aqua & ſpiritu ſancto renaſcimur. (Ioan. 3.) Solus uerò redēptor noſter pro nobis incarnari dignatus, mox ſanctus natus eſt: quia ſine iniquitate conceptus eſt. Poſſumus ſane in eo quod dicitur, Et uirtus altiſsimi obumbrabit tibi, altius quiddam de ſacramento Dominicæ incarnationis intelligere. Obumbrari enim nobis dicimus cum feruēte meridiano ſole, uel arborē mediam, uel aliud quodlibet umbraculi genus inter nos & ſolem opponimus, quo ardorē eius, uel lucē nobis tolerabiliorem reddamus. Redēptor ergo noſter nō immeritò ſolis luce uel ardore deſignatur, qui nos ueritatis ſciētia illuſtrat & amore inflāmat. unde ipſe per Prophetā dicit: Vobis aūt timētibus, nomē meū orietur ſol iuſtitiæ. (Malach. 4.) Cuius ſcilicet ſolis radios beata uirgo ſuſcepit, quādo Dn̄m cōcepit. Sed idē ſol, id eſt, diuinitas redēptoris noſtri tegumine ſe humanæ naturæ quaſi umbraculo quodā obtexit, quo mediāte uirginis eū uiſcera ferre ſufficerēt: ſicque uirtus altiſsimi obūbrauit ei, dū diuina Chriſti potētia & eam præſentialiter impleuit, & ut capi ab illa poſſet, ſubſtantia ſe noſtræ fragilitatis obnubilauit.

Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filiū in ſenectute ſua.] Non quaſi incredulā exēplis hortatur ad fidē, ſed ut bene iā credēti quæ audierat, ampliora ſupernę diſpēſationis miracula replicat, ut quę Dn̄m uirgo erat paritura, pręcurſorē quoque dn̄i de anu ac diu ſterili parēte cognoſceret eſſe naſciturū. Nec mirandū iuxta hiſtoriā, quòd Elizabeth cognata dicat Marię, cū ſuperius hęc de domo Dauid, illa de filiab. Aarō orta eſſe narrat.

Legi-

Legimus nanq; quòd ipſe Aaron de tribu Iuda, de qua Dauid ortus eſt, uxorem acceperit, uidelicet Elizabeth filiā Aminadab, ſororē Naa- *Exod.6.* ſon, qui fuit dux tribus Iuda in deſerto, cū egrederentur ex Aegypto. Rurſusq; regnantibus *4.Reg.11.* Dauid poſteris legimus, quòd Ioiada pontifex maximus uxorem babuerit de tribu regali, hoc eſt, Ioſabeth filiam regis Ioram. Ipſe eſt Ioiada, *2.Par.24.* cuius filium Zachariam uirum æquè ſanctiſsimum lapidauerunt inter templum & altare, ſicut etiam ipſe Dominus beatorum martyrum mentionem faciens in Euangelio teſtatur. Vn- *Matth.23.* de tribus utraq;, hoc eſt, regia & ſacerdotalis, cognatione ſemper adinuicē probatur eſſe cōiuncta. Potuit autem huiuſmodi coniunctio etiam recentiori tempore fieri, datis nuptum fœminis de tribu in tribum, ut manifeſtè beatam Dei genitricem, quæ de tribu regia deſcendit, cum tribu ſacerdotali cognationem generis habuiſſe conſtaret, quod miniſterijs cœleſtibus aptiſsimè congruit. Oportebat nanq; ut apparens in mundo mediator Dei & hominum de utraq; tribu carnis originē haberet: quia nimirum ipſe in humanitate aſſumpta utranq; habiturus erat perſonā, ſacerdotis ſcilicet & regis. Siquidem de regia eius poteſtate, qua electis ſuis regnum perenne tribuit, & præſens ſancti euāgelij lectio teſtatur: quia regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Porrò de pontificali eius dignitate, in qua pro noſtra redemprione hoſtiam ſuæ carnis offerre *Pſal.109.* dignatus eſt, teſtatur Propheta, qui ait: Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinē Melchiſedech. Accepta autē tanta gratia, uideamus beata Maria in quanta humilitatis arce perſiſtat.

Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbū tuū.]

Magnam quippe humilitatis conſtantiam tenet, quæ ſe ancillam ſui conditoris dum mater eligitur, appellat. Beata in mulieribus angelico oraculo prædicatur, incognita adhuc cæteris mortalibus arcana noſtræ redēptionis edocetur: nec ſe tamen de ſingularitate meriti excellentioris ſingulariter extollit, ſed potius ſuæ conditionis ac diuinæ dignationis in omnibus memor, famularum ſe Chriſti conſortio humiliter adiūgit, famulatum Chriſto deuota quod iubetur, impendit. Fiat, inquit, mihi ſecundum uerbum tuum, fiat ut ſpiritus ſanctus aduenīēs me cœleſtibus dignam myſterijs reddat, fiat ut in meo utero filius Dei humanæ ſubſtantiæ habitum induat, atq; ad redemptionē mundi tan- *Pſal.18.* quam ſponſus ſuo procedat de thalamo. Cuius uocem mentemq; nos, fratres chariſsimi, pro modulo noſtro ſequētes, ſamulos eſſe nos Chriſti in cunctis actibus noſtris motibusq; recolamus, eius ſemper obſequijs omnia corporis noſtri membra mancipemus, ad eius implendam uoluntatem totū mentis noſtræ dirigamus intuitum: ſicq; perceptis eius muneribus gratias rectè uiuendo reddamus, ut ad maiora percipienda digni exiſtere mereamur. Precemur ſeduli cum beata Dei genitrice, ut fiat nobis ſecundum uerbum eius, illud uidelicet uerbum, quo rationem ſuæ incarnationis ipſe exponens, di- *Ioan.3.* cit: Sic enim dilexit Deus mundum, ut unigenitum filium ſuum daret, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Nec dubitandum, quin nos de profundis ad ſe clamantes citius exaudire dignabitur, propter quos nec dum ſe cognoſcentes, ipſe ad profundam hanc uallem lachrymarum deſcendere dignatus eſt Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cū patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

PARTIS HOMILIARVM HYEmalium de Tempore & de Sanctis, Bedæ presbyteri, finis.

Sermones aliquot uarii, in uetuſtiſsimo codice reperti, hactenus nunquā excuſi.

HOMELIA, QVAE DICENda eſt in ſolennitate ſancti Vuigberthi.

LAudate & exultate in Domino, dilectiſsimi fratres, qui deuotis mentibus ad ſolennia ſancti Vuigberthi conueniſtis, & Dominū Ieſum Chriſtum multimodis deuotiſsimè laudibus collaudate, qui nunquam dereliquit ſperantes in ſe: ſed miſericorditer nobis in hoc miſerrimo mundi ergaſtulo conſtitutis, patronos pro nobis laudabiles intercedendū procurauit: quatenus per hos Chriſtianæ religionis imbuti, ferculis ue ſatiati cœleſtibus, ſpem cœleſtium præmiorum iam habere poſsimus, ſi illuc corde & opere ſequamur, ipſe quoq; Dominus noſter Ieſus Chriſtus, omniumq; creator ſanctus, omnes ſanctos condidit, & nullus unquam per ſe fit ſanctus abſq; Dei larga prouidentia. Ideo quippe, ſicut in ſacris legimus ſcripturis, ab Abel protomartyre, uſq; nunc glorificans ſanctos & electos ſuos ſalutiferis in hoc mundo miraculis, qui mundialibus non fuerūt comprehenſi illecebris, ſed omni quidem conamine mentis & corporis rectè cogitando, atq; ab omni iniquitate ſe cōtinendo, diabolicis efficaciſsimè reſiſtebant ſuggeſtionibus: quapropter diuina exuberante gratia conſortes & hæredes ſunt angelicis in cœlo ſedibus, ubi nil ulterius deſiderare queant, ſed Domini Ieſu Chriſti inſatiabiliter uiſione ac conſortio ſupernorum ciuium perfruantur. Et ideo, fratres chariſſimi, aſſumamus nobis diuino ſuffragio arma

& exem-

& exempla illorum, qui per imaginabilem Dei adiuuamine fidem uicerunt regna tranſitoria, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt promiſſiones: & ſicut nanq; Dominus Ieſus Chriſtus ueridica in Euangelio uoce prædixit, Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum qui in cœlis eſt: Paulus ſanè egregius prædicator præmonuit, ita dicens, Non habemus hic manentem in cœnoſo mundo ciuitatem, ſed futuram bonis operibus inquirimua. Quamobrem nanq; oportet uos, qui ſinceriſſimam Apoſtolorum fidem tenetis, ut in omnibua ſagaci atq; infatigabili mente, quantũ quiueritis, illos imitari ſtudeatis. quia ſicut legimus in ſacris paginis, tantoq; accenſi fuerũt apoſtoli amore Chriſti, ut nec ullo modo tormentis uel minis regũ, necnon etiam perſequutionibus infidelium ab illo potuerũt auelli: ſed firma fide & opere uel indiſſolubili charitate unanimiter perſeuerantes, donec diuina ab hoc mundo uocatione cœleſtia ſcandere meruerunt. Quid enim dicimus de uirginibua, quia humanis non ſufficit ingenijs, de illis aliquid pro fragilitate carnis condignũ ſcribere, uel imitari: quibus fuit una fides, immutabilis amor, charitas una: eratq; illis uirginitas carnis corpus intactum, uirginitas animæ, fides incorrupta. Et ideo uerò, quia fuerũt pijs in Chriſto Domino ſtudijs adornatæ, uirtutum palmas coronasq; dignis acceperũt in cœlo præmijs. De martyribus quoq; quid dicendũ eſt, qui panniculis deſpectisq; ueſtibus, corpora ad tormenta tradiderũt terreſtria, quatenus Deum dominatorem omnium habere, & cum illo æternaliter regnare meruerint. Reſpuerũt florigeros huius mũdi flores cum fallacibus curis, quę homines inſipientes commentis ſuis ſudificant, totisq; uiribus Dominum Chriſtum dilexerũt: & propter hoc in cœleſtibus thalamis regnant cum confeſſoribus (ex quorum collegio iſte Dei famulus eſt) uel etiam omnibus ſanctis. Legimus in diuinis hiſtorijs omnes diuerſis ab huius mundi calle tribulationibus cœleſtia ſcandere: de quorum ſcilicet omnium ſanctiſſima uita aliquid nobis imitandũ eſt, in quãtum humana ſuppetit fragilitas: quia ad imaginem Dei facti ſumus, ſicut & illi: & ideo ſiquidẽ altithrono Deo noſtras impollutas imagines reddere debemus, ſicut alibi dicit, Imago Cæſaris reddatur Cæſari, imago Dei reddatur Deo: ſi non in comparatione illorũ luculentam pro ſanctitate habemus uitam, tamen quippe in deſperationem quæ periculoſa eſt, cadere, Domini adminiculo non debemus: quia uniuerſæ uię Domini miſericordia & ueritas ſuo fine diſtinctæ ſunt. Etenim omnipotentis benigna atque ineffabilis uoluntas, nilq; diſcernit, niſi illud quod iuſtiſſimè conuenit. Nemo uerò de ſuprà memoratis ſanctis tam doctus fuit, qui ſumma non indiguerit miſericordia: non enim ita ulli diuinorum bonorum ſufficiunt augmenta, ut non ſemper amplius ſuperſit, quod mens armata diuinis ſuffragijs, & intelligendum deſideret, & gerendum. Quamobrem nemo de magnitudine iniquitatum ſuarum deſperet, ſicut alibi dicit, Nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur, & uiuat. Sed tamen uidelicet accelerandæ ſunt medicinæ conuerſionis ad Dominum, ne tempus correctionis atq; emendationis pereat tarditate atq; negligentia: quia nemini noſtrum ultima dies nota eſt. Ideoq; ueridicis Pauli ſententijs aures cordis accommodemus, ubi dicit: Abijciamus ergo opera tenebrarũ, & induamus nos arma lucis, ſic ut in die honeſtè ambulemus. Nulla enim Domini noſtri Ieſu Chriſti opera miſericordia uacant: quando homini & indulgentia conſulit, & caſtigatione: & miſericorditer prouidet temporalem auſteritatem, ne æternam iuſte inferat ultionem. Ideo uerò nemo in huius uitæ itinere torpeat, ne in patria amœniſſimum perdat locum: idcirco qui Deũ bona quærit uoluntate, in quo eſt ſummum bonorum omnium, cũcta intra ſe bona perfectaq; continens. Nil nanq; aliud quærit, niſi ſempiternum in cœlo gaudium. Quæramus ergo Dominum ſicut iſte beatus Dei famulus fecit. & propter hoc coram Deo & hominibus honoratur. Quæramus illum armis, cum quibus eum inuenire poſſimus: Deum diligendo, proximumq; amando, eleemoſynam dando, eccleſiam continuis orationibus frequẽtando, armisq; ſemper diabolicis Domino donante reſiſtendo: quia etiam per uarios caſus mortalis uita, quaſi mundi orbita cucurrit. Nemo in hac uita gaudia habet certa, ſed ab initio mundi uſq; huc multi deuiauerunt per ignorantiam: quia inter multa turbulenta & fallacia Deũ noſſe & amare difficile eſt. Propter hoc faciamus ſicut Propheta dicit: Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum propè eſt. Derelinquat impius uiam ſuam, & uir iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad Dominũ, & miſerebitur eius. Quærite igitur bonum ſine fine bonũ, & perſiſtite reperto: quia ueram etiam beatitudinem in ſummo Deo ſitam eſſe neceſſe eſt, cui contradici nullo modo poteſt. Neq; enim fas eſt homini cunctas diuinæ operæ machinas uel ingenio comprehẽdere, uel explicare ſermone. Veniet tempus, quando quæ nunc ſpecie gerimus, rerum ueritate capiamus. Hæc uerò ſtrictim breuiterq; attingimus: cæterũ quid felicius, quidue ſalubrius, quàm ſeruire Deo, qui mundum tantis gubernaculis regit, & omnes homines uult ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire: quatenus ſanè cum generalis aduenerit dies, omnes lęti pro bonis operibus, & Dei ſuffragio protecti, æternam beatitudinẽ unà cum ſanctis ſuis accipere mereamur.

HOMILIA LECTIOnis eiuſdem.

RESTAT igitur adhuc aliquid de beato Vuigbertho breui ſermone narrare, qui tantis in hoc mundo beneficijs, omnibusq; Chriſticolis claruit, ut meritò totus Chriſtianus populus ſummæ

ſumma ueneratione de ſolennitate illius gaudeat: maxime nãq; nos, qui in ſuum apud Deũ patrocinium hic & in futuro confidimus. credimus ſiquidem illum in pręſentia Domini noſtri Ieſu Chriſti omnia poſſe impetrare, de quibus illum pijs deuotisq; poſcit precibus, dum tanta in præſentia populi miracula, ſicut ſæpè audiſtis, pro eius laude nobilitauit. Videtis ergo fratres chariſsimi, quanta humano generi gloria eſt, Deum deuota mente ſequi: qui nunquã in tribulationibus derelinquit ſperantes in ſe, ſed omnes qui pro amore illius florentem deſpiciunt mundum, æternis in cœlo gaudijs honorificè ſublimat: ſicut ipſa ueritas teſtatur, dicens, Qui autem diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. Paulua quoq; apoſtolus de diligentibus Deum dixit, Quod oculus non uidit, nec auris corporis audiuit, nec in cor hominis aſcẽdit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Erat quippe uir iſte ſanctus Vuigbertus, ſicut ſacra fama nargat, omni dignitate præclarus, corde pro Dei amore lætus, moribus ſemper compoſitus, in omni opere Dei ſtrenuus: eius uerò ſecreta cõuerſatio in uigilijs & orationibus, uel etiam in ieiunijs, in ſanctitate uitę, & ſignorum oſtenſione intelligi datur. Charitatẽ ſiquidem aſsiduus labor oſtendit, quem quotidie pro Chriſti nomine ſuſtinuit. Semper enim per omnes dies uitæ ſuæ in diuino proficiens opere, Deo omnipotenti amabilis pro eximijs operibus, & omni populo placabilis. Ab infantia enim cũcta quæ habere potuit, ad pietatis opus largifluis manibua tribuens: ut Chriſtum pro nobis factũ egenum, egens ipſe ſequeretur. Quis enim tam loquax in lingua, ut ſigillatim omnia mirabilia uel beneficta, quæ per illum Deus operatur, aſſiduis explicare ualeat uerbis? Non enim de craſtino cogitans, ſed ſemper ſecundum Euangelium, de Dei confidens clemẽtia, omnes ad ſe uenientes æternia paſcebat ferculis: nullum ſcilicet in ſua deſpiciebat anguſtia, ſed ſemper diuino mœſtos reficiebat ſolamine, fraterno ſuffulſus amore: cunctiaq; propter Deũ prodeſſe ſatagebat, mente uidelicet, & corpore ad ſublimia erectus. Hoſpes & inops in mundo fuit: quamuis namq; terrenis nutritus eſſet uſibus, totisq; ſemper uiribus cœleſtia tractabat, quamobrem ſcilicet cum Domino æquiſsimo, nec non & cũ omnibus in cœlo habitatoribus æternaliter cohabitatur? tonatur, ubi nunquam poteſt gaudijs fraudari, cui Chriſtus ipſe eſt gaudiũ. Idcirco quippe nos quantum diuina ſuffragante gratia poterimus, illumq; totis uiribus imitari ſtudeamus, ut ſi talia in cœleſtibus pręmia acquirere non poterimus, ſaltem aliquo in cœlo refrigerio non priuemur. Habemus ergo arma iuſtitiæ, ſicut iſte Dei famulua tenuit, Deũ diligendo, proximũq; ſine ſimulatione amando, charitatem & pacem cum omnibus babendo: quia Chriſtianæ perfectionis eſt, pacificum eſſe cum ſuis inimicis, ſpe correctionis, non conſenſu malignitatis, humilitatem & patientiam corde & opere oſtendendo: quia malignus ſpiritus ſuperbus hominem primum ſuperbientẽ deduxit ad mortem, Chriſtus quoq; humilis hominem obedientem reduxit ad uitam. Simua nanq; pietatis & Chriſtianæ religionia amatores, miſericordes, ad bonũ opus unanimes, concordiam, quæ eſt cuſtos uirtutum, firmiter cuſtodiẽtes, ſicut alibi dicit, Cauete ergo uiri ne ſit in ueſtris mentibus ſententia diſcors: quod ſapimus, cõiungat unus amor, quod uiuimua & intelligimus, uno eodemq; cõſter ſtudio. nil firmum eſt diſſociabile, & nil eſt in hominibus Deo placitum ſine pace, nec munus ampliſsimum ad aram. Similiter etenim è contrario diuinis armati ſuffragijs, fugiamus arma diaboli, id eſt ſuperbiam: omnia enim uitia in malis operibus tantum ualent, ſola ſuperbia in perfectis rectisq; factis cauenda eſt: quia ſine dubio frangit Deus omnem ſuperbum, & ſemper ſuperbis reſiſtit Deus. Poſtea quoque toto niſu uel affectu cauenda eſt ebrietaa, quæ eſt radix omnium mortalium ad peccandum. Irã uidelicet fugimus, quæ ſæpiſsime ſtomachando in proprium cadit luctum. Luxuriam & auaritiam, Deo donante, à nobis quaſi uenenum expellimus: luxuria uerò maleſuada, mellisq; ſapore damnat in pœnas incorrigibiles. nil nanque in moderno tempore omne genus humanum tam miſerabiliter deuaſtat, quàm auaritia. Odium ergo & inuidiam à noſtris cordibus reſputmus, quia omnino non condecet Chriſtianũ, ut imaginem Dei in odio habeat: ſed tamẽ in malis odimus prorſua malitiã, & diligimus creaturam. Diſcordiam quoq; & fraudem diuinis munificentijs adiuti fugimus, nilq; boni poteſt eſſe, ubi fraua & diſcordia regnant. pudet autẽ de his longius diſputare. Omittimus malas Domino adiuuante Syrenas, quę hominum mentes aſſuefaciunt morbo, non liberant: teneمus illas uirtutes, in quibus eſt ſola ſanitas, & æterna felicitas. Ideoq; dilectiſsimi fratres, ſcitote, quia in maxima egeſtate ſunt diuites in hoc mundo, iuſtitiæ & ueritatis opes non habẽtes: qui autem altithrono Domino fideliter ſeruiunt, ea bona inueniunt, quæ nullatenus perire poſſunt: parua enim ſunt præſentis ſeculi bona, in comparatione futurorum bonorum. Poteſt ergo unuſquiſq; homo coactus dimittere tẽporalia bona, nunquam uerò niſi per negligentiam & incuriam perdit æterna: quamobrẽ qui triumphale Chriſti ſigno ſignati eſtis, & Domino opitulante uultis ancipitem ſuperate uitã, in qua nil eſt aliud, niſi ſeductiones & infeſtationes, diligite ſemper moribus & operibus. quod uerus amatot Chriſtus iam habet: feruẽt enim mundi amatores pro damnis, proq; peſtiferis lucris: idcirco nanq, quia mundus amaritudine & caſu totus plenus eſt, & fluunt gaudia falſa. Appropinquate Deo bonia operibus, & appropinquabit uobis: quærite illum non ficte, ſed ueraciter, & inuenietis illum. Nullua obſecro dubitet in fide, nec de uenię largitione hæſitet, nec de piæ petitionis effectu: quia quanto fiducialius & benignius Deum deprecamur, tanto ei-

tius

tius exaudiri mereamur. Fides enim omnibus bonis abundat, ſicut in Euãgelio ipſe Saluator ait, Omnis enim qui cum fide petit, accipit: & qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur. & iterum, Omni habẽti dabitur, & abundabit: ei aũt qui non habet, & quod habet auſeretur ab eo. Habemus igitur multa in diuinis paginulis exempla patrum noſtrorũ, habemus etiam ante oculos exẽpla certiſsima, ſicut huius ſancti uiri, cuius hodie feſtiuum celebramus diem, qui patriã cognationemq́, & amicos ſeculares feruente fide, pro amore Dei dereliquit, terrena contempſit cum pompaticis laudibus, ut cœleſtia conquireret. Deſpiciamus quoq; Domino ſuffragante mundum, & amemus cum præceptis eius creatorem noſtrum, quatenus per pręſentia bona quæ agimus, ad gaudia æternæ felicitatis peruenire ualeamus, pręſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui patria uirtute trinus & unus uiuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amen.

IN NATALE SANCTAE SCOlaſticæ uirginis. Matth. 13.

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnũ cœlorũ theſauro abſcõdito in agro. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LEctio ſancti Euãgelij fratres chariſsimi, quã modò ueſtra charitas audiuit, magnum humanis mentibus cœleſte pateſecit arcanum: monſtrans nobis quòd ipſe, qui cõditor eſt omnium Deus, ipſe etiam ſit noſtræ ſalutis redemptor. Nam dans ſæpius parabolicè diſcipulis à turbis ſequentibus documenta uirtutum, aliquãdo clauſis dabat dogmata dictis, ut propheta dicit: Aperiam in parabolis os meum, loquar propoſitiones ab initio ſeculi: oſtendens quòd ipſe ſit uera ſapientia patris, per quem omnia creata conſiſtunt: dicente Salomone, Ego in altiſsimis inhabitabo, & thronus meus in columna nubis. Nam pateſieri uolens, quantum humanũ ſua pietate dilexerat genus, pro quo deitatis ſuæ gloriam exinaniſcens, formam noſtræ conditionis ſumere non deſpexit. Idcirco multis figuraliter modis humanam ſimilitudinem ſumpſit, ut ipſe ait:

Simile eſt regnum cœlorum homini negociatori, quærenti bonas margaritas.] Optandum nobis eſt primitus humili prece, ut ille qui auſum loquendi non denegat, quiq́; promiſit, Aperi os tuum, & ego adimplebo illud, ipſe mentis noſtræ ligamina ſoluens, ad loquendum ſuę gratiæ tribuat incrementum. Inquirendum nanq; primitus eſt, quis iſte negociator ſit tantus, qui non aliud niſi bonas margaritas emere cupiens, ſpeciem ſibi cõtulit cœleſtis negociatoris. Quis enim iſte? qs uerus eſſe poterit, quã Chriſtus Dei filius, qui cum Deus ſit immutabilis, formam noſtræ ſeruitutis ſuſcipere non deſpexit, ut propheta dicit: hic in terris uiſus eſt, & cum hominibus cõuerſatus eſt. Et uidimus eum non habentẽ ſpeciem, neq; decorem, hic peccata noſtra tulit: & qui eſt ante ſecula Deus, negociator pro nobis factus eſt in fine ſeculorum: ut qui cuncta bene creauerat, humanis uſibus perdita cernens, nõ aliter perfectè, niſi ſuis negocijs nos reparare prouidit. Nam quãtum de primi hominis damno doluerit, quòd paradiſi gaudia amiſerit, ipſa uitæ noſtræ aperte reconciliatio monſtrat, quã non auro terræ uena ſublato, quod Arabs mittit, & Indus, quod fures effodiunt & furantur: ſed animam ſuam immaculatam pro nobis ponens chirographum noſtræ mortis deſtruxit: & tãtis humilitatibus ſpeciem gloriæ ſuæ exinaniuit, ut non ſolùm filium hominis ſe dicat, cũ ſit per omnia Deus, ſed etiam ut pſalmiſta dicit, profitetur, Sum uermis, & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis. Idcirco non ſolùm ſenſibilium, ſed etiam inſenſibilium creaturarum, formam ſuę diuinitatis uoluit cõparari. Nam nunc ſol iuſtitiæ, nunc angelus teſtamenti, nunc ſponſus procedens de thalamo, nunc paſtor bonus, nunc ouis ſine uoce, nunc agnus innocens, nunc leo de tribu Iuda, nũc & uitis uera, & lux mundi, lapis angularis, nec nõ & uermis, & oſtium dici uoluit: & ut Deo patri nos reconciliaret, etiam negociator eſt factus. O Domine, quis hoc dicere auderet, niſi tu dixiſſes, qui nũquam falleris, qui ueritas uera es, qui ſapientia perfecta es, in quo nihil poteſt eſſe, niſi ſummum bonum, quòd regnum ſit ſimile cœlorum homini negociatori: cum illud ſit ſine auaritiæ culpa, hic uerò ſemper ambitioſis lucris negocia exercens: ut illud Salomonis, Malum eſt, malum eſt, dicit, omnis emptor, & cum receſſerit, tunc gloriabitur. Et hoc reſpuẽs pſalmiſta dicat, Quia non cognoui negociationes, introibo in potentias Domini. Cum & negociatorũ mos ſit, circuire nũdinas, fallere mercatores incautos, decipere ſacramentis ſimplices: uilius emere, carius uendere, uarijs deceptionib. multos ſubuertere, & quod peius eſt, ut Sapientia dicit, Lętantur, cum maleſecerũt, & exultant in rebus peſsimis. Et illud Pſalmiſtę, Veruntamen uani filij hominum, mẽdaces filij hominum in ſtateris, ut decipiant ipſi de uanitate ſua in idipſum. Videamus quid ſequitur.

Quærenti bonas margaritas.] Verè, ecce regni cœlorum bonus negociator. nam unde dubitari prius poterat, nunc mens facta eſt certa. Nam ſi non bonas quæreret margaritas, regni cœlorum mercator non eſſet: ubi nullus niſi bonus inuenitur: ubi nullus intrat, qui pecuniam ſuã dat ad uſuram, & munera accipit ſuper innocẽtem. Scrutandum nec nõ eſt, de quo regno cœlorum Dominus dixerit, dum duobus modis intelligi poteſt. Nam aliud eſt regnũ cœlorum, de quo dicit pſalmiſta, Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filijs hominũ. Et illud, Cœlum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedũ meorum. Hoc uero à diebus Ioannis baptiſtæ uim faciendo poterit obtinere, quiſquis iſtius regni fecerit iuſtitiæ fructus. Aliud nanque eſt,

quòd ſanctæ eccleſiæ typum tenens, bonos maloſq; una retinet caritate: iuſtos, ut perfectos mittat ad Chriſtum, iniuſtos, pietatis patientia ut reuocet ad ſalutem. Certe iſto in regno decē uirgines ſunt: quinq; ſapientes, & quinq; fatuę: illę ſuis lampadibus oleum habentes, id eſt, ſancti ſpiritus dona: fatuæ non habendo, alienum emere inquirunt. Illæ cum ſponſo in gaudium intrant, iſtæ à ianua excluſæ, horam neq; diem ſuæ ſciunt ſalutis. De hoc uerò in Euangelio dicit, Mittit angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala. In hoc uerò etiam Noe in arca manens, quæ eſt ſancta eccleſia, munda & immunda animalia nutrit. Sequitur:

Inuenta autem una precioſa margarita, dedit omnia ſua, & comparauit illam.] Ecce enim qui multos quęrebat, unam emit: ut in Euangelio, Multi ſunt uocati, pauci uerò electi. Vnam comparauit etiam, & precioſam: illā inquā, de qua in Canticis canticorū dicit, Vna eſt columba mea, perfecta mea, & macula non eſt in ea. Ecce enim quæ fuit in Euangelio margarita, in Cantico efficitur colūba: & quæ ibi eſt precioſa, hic facta eſt perfecta. Quia ſancta eccleſia margarita eſt per matrem bonæ operationis, ut Dominus dicit: Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant ueſtra bona opera, & glorificent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt. Et columba eſt per ſimplicitatis naturam, Domino dicente: Eſtote prudētes ſicut ſerpētes, & ſimplices ſicut columbæ. Verè pro hac omnia Chriſtus dare dignatus eſt ſua, id eſt, animam & ſanguinem, & ſic emere illam. Hęc eſt ſancta eccleſia in terris, hæc eſt Hieruſalem ſancta in cœlis, ornata omni lapide precioſo: in cuius portis Apoſtolorum nomina & margaritę fulgent, cuius & per omnes uicos ab uniuerſis Alleluia canitur: quæ non oculata feneſtris ſolem inquirit, qui diurnis fulget in horis, & canas frugum faciat ariſtas, & uarijs tota depingat floribus arua, & nūc eò accurrat in arcē, nūc tenet occiduas umbras. Nec illa eſt Hieruſalē, quam Dominus uidens fleuit ſuper illam, cuius & ſempiternas prædicat ruinas, quamq; deuaſtauit tyrānus, & celſa ſtrauit mœnia terris: ſed illa quæ uera eſt uiſio pacis, de qua pſalmiſta dicit, Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo, quoniam præelegi eam. Nam huius lumen non ſolis eſt iam dicti, ſed illius qui neſcit occaſum: ubi ſplendor & templum Deus eſt, & agnus. Sed dignum eſt in his altius aliquid explorare. Nam quid poteſt eſſe uerius, quàm ut iſta margarita ſit, quæ tanta uenuſtate, tantoq; nitore placet, ut omnia tradantur eius in comparatione: forſitā iſta eſt hortus cōcluſus, fons ſignatus, porta clauſa, quam propheta intuens dicit: Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, & uir nō tranſiet per eam: quia Dominus Deus ingreſſus eſt per eā, & erit clauſa. An fortaſsis iſta eſt, de qua pſalmiſta dicit, Aſtitit regina à dextris tuis in ueſtitu deaurato, circunamicta uarietate. Et quare hoc: quia cōcupiuit rex ſpeciē tuā, idcirco qa macula nō eſt in te. Verè hęc eſt regina tota pulchra, & immaculata: idcirco hāc elegit Dn̄s in hæreditatē ſibi, de qua etiā carnē ſumere nō deſpexit. Et uideamus qđ ſequitur:

A dextris ſtat regina: quia uiæ quę à dextris ſunt, nouit Dominus. In ueſtitu deaurato, circū amicta uarietate. Hæc uarietas reginarum eſt cultus, qua diuerſitate operū pręcellat cunctis, nō colore uel ſtamine, quod ſe res mittit foris: ſed quæ uirtutū operum fulget in actu, nec pingitur coloribus fucis, nec croceis arte depictis, ſed eſt ſacris uariata figuris. Quia dū Abel munus, dum Abrahæ obedientiæ fidem, dum Iſaac hoſtiam, dum Iacob titulum oleo unctum: dum Ioſeph cernimus uenundationē, dum Loth hoſpitium, dum Melchiſedech ſacrificiū, dum Dauid ſtratum cilicinum, dum Zachæi decimas, trium puerorum caminū, nec non & prophetarum uaticinia, Apoſtolorum martyrumq; cruoris ruborē, uirginum candoris ruborē, confeſſorum documēta ſalutis: quid in his aliud, niſi uarietas fulget: Hac Paulus uarietate micat cum dicit, Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti: tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculū: & illud, Ter uirgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragiū pertuli, & reliqua. Et Petrus, Obedire oportet Deo magis quā hominibus. Hac deniq; uarietate operū æternorū omnes ſancti fulgēt, ut ſol in regno patris Dei.

His breuiter prælibatis fratres chariſsimi, quia beatæ Scholaſticę natalicia colimus, libet de eius uitæ meritis aliquid de uita beatiſsimi Benedicti huic opuſculo introducere, ut quātæ excellentiæ ſanctitatis fuerit, ſilentio non tegatur. Sed primitus omnipotenti Deo preces mittamus, qui omnia in ſapiētia fecit, ut ipſe donare dignetur, q dignatus eſt dicere, Qui ſitit, ueniat & bibat: &, De uentre eius fluēt aquę uiuę, ut cœpta ſic dignè proſequamur, ut tātæ feſtiuitatis pertineat ad honorem, & ueſtræ charitati præbeat incrementū. Soror nanq; eius Scholaſtica omnipotenti Domino ab ipſo infantiæ tēpore dicata, ad eā ſemel per annū uenire cōſueuerat. Primitus quidē uirtutē tanti nominis inquiramus, ut ſuo decore oratio decurrat. Scholaſtica enim à ſchola deriuatur, quæ eſt ſapiētię nutrix: ab ipſa autem omnis doctrina ſapientię ſurgit, ab ipſa uirtutum omnium norma concreſcit, & tota uirtus animæ procax fit ad diſcēdum bona & mala, ut recto limite currere poſſit uiam ſalutis, qualiter peritura mundi deſpiciat, cœleſtia ſemper manſura concupiſcat, ne oberrās bonū ducat pro malo, malū pro bono: tenebras pro luce, & lucē pro tenebris: amarū pro dulce, & dulce pro amaro, & diſcernere poſſit, quę uirtus ſit ſpiritus, q̄ carnis, ne indiſcretè cūcta peragēs, ibi bonū eligere ſperet, ubi tota eſt malitiæ norma: ut eſt illud, Qui nō fuerit diſcipulus ueritatis, erit magiſter erroris. Sed uideamus, qs huius tātæ ſororis poſsit eſſe germanus per omnia Benedictus non ſolum nomine, ſed & opere: non ſolum in terris, ſed etiam in cœlis. Iſta non philoſophorum ſchola Scholaſtica facta, ſed Chriſti, mundi ludibria ab infantia fugiens, cœleſtem ſibi ſponſum aptauit:

iſte

iſte uerò à pueritiæ ſuæ tempore abrupta uitiorum, & literarum mundanarum Romæ ſtudia cernens, ſenili corde eum quē in ingreſſu mūdi poſuerat retraxit pedē. Quā ſelix Nurſię tellus, tales quæ mittit alumnos. Nā Canopica regna aurea mittunt tyrannos. Tu Chriſto proles ſuper æthera dignos. O ſelicia tantæ uiſcera matris, quæ tali germine ſoboles mundo dedere, id eſt benedictionis, & ſapientiæ. Verè iſta eſt illa fertilis gleba, quæ ſumpto ſemine aliud centeſimum, aliud ſexageſimum fructum produxit. Sed cur ſemel in anno ſancta ſoror ueniebas? forſitan longitudine itineris à tua tenera plāta formidabas? an munus parabas quod ferres? an forſitan tantum, & ſemel in anno fœcundabat bonus frater rore uerbi cœleſtis, ut madefacta mentium prata ſufficeret ad incrementū ſalutis? an in mente habebas illud Salomonis, Prohibe pedem tuum de domo proximi tui, ne fortè ſanatus oderit te? & illud, Mel inueniſti fili mi, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatiatus euomas illud. Sic ſic agant omnes ſorores, non denſis greſsibus fratrum limina frequentēt, nō carnalia baſia requirant, non ineptas reſonent fabulas: nō munus deferant tantum, quod tela depingit, uel magiſtra manus adornat: non olfactoriola, nō uariorum placentas ſaporum, ſed cum Scolaſtica ſacra Benedicti fratris requirite ſcholam, ut magis cibo cœleſti, quā dono terreno ſatiati, reuerti ad propria queatis. Sequit.

Ad quam uir Dei non longè extra ianuam in poſſeſsione monaſterij deſcendebat. Quàm ſanctus, quàm pudicus, quàm diſcretus acceſſus: ut fragilis ſexus nou laſſeſceret, obuius frater occurrit, ne fortè labor itineris frangeret mētis deuotionem: an illicitum cernebat, ut in tanti limen cœnobij calcari fœmineo pede debuiſſet? an forſitan ſecularium latratus uitabat, qui bonos monachorum mores canino more deuaſtant, & hoc credant in illis, quod ſuis malis actibus agere non recuſant? Etſi hoc de tanto patre ſperare illicitum eſſet, de tenerioribus diſcipulis inflato gutture criſparēt cachinnos. Idcirco non in ſecularibꝰ, ſed in proprijs poſſeſſionib. deſcēdebat pater almificus. Sequitur:

Quadam uerò die uenit ex more, atque ad eam cum diſcipulis uenerabilis eius deſcendit frater. Ex more enim uenit, quia ex bona conſuetudine mentis appropinquabat, & fide non ficta. Quàm ſanctus acceſſus, quàm ſanctus aduentus, quàm pius curſus, qui magis amore mētis currebat ad Chriſtum, quàm deuotione pedum ad fratrem, immò & ad Chriſtum fratrē. Nam & ipſe dicit, Si quis fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, ſoror & mater eſt. Sed quali deuotione iſta currat, pſalmiſta dicit, Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sed quare pſalmiſta metaphoricè cerui propoſuerit mentionem, ut ita currat anima ad Deum, ut ceruus ad fontem, non uacua myſterijs manent. nunquid ſolus ceruus & non columba, turtur & paſſer fontem requirunt? Sed aliter ceruus, aliter columba ad fontis amnem recurrūt. Iſte curſu pedum, iſta aerio uolatu deſcendit: iſte inſecutus frequenter arte uenatorum laſſabundus currit ad aquam, hæc uerò infatigata ſolita accedit. Quod ſi myſticè penſare uolumus, inuiſibilis anima uiſibilis animalis habet formam, qua uno curſu fatigationis, hic pergit ad fontem terrenum, hæc ad fontem cœleſtem: iſte fatigatus uocibus canum, iſta conſecuta ſpiritibus malignis, pro quo ad fontem illum currendum eſt, qui eſt fons uiuus, puteus domus Iacob, ex quo aquæ uena ſalientis ebullit in uitam ęternam. Certè tanta ſoror, tali fide uenit ad fratrem. Nam aliter æger, aliter ſoſpes ad medicum uadit: iſte ut ſanus ſanum uiſitet, iſte ut languentem ſanus procuret. Nam & ad fontem aliter ſitiens feſtinat, aliter crapulatus à uino. Iſte ut hauſto refocillet mētem, ille ut recto itinere inſitiens pergat. Soror uerò iſta in tanto fratre ambas gratias cernens, ſapiente pede infatigata uenit: priua, ut ſana ſanum uiſitet: ſequenter, ut ęgram non corpore, ſed mente curet documento ſalutis: quia nec ipſa aſtra munda ſunt in conſpectu Dei, & ſecundum Apoſtolum, nec infans unius diei. Sequitur:

Qui totū diem in Dei laudibus ſacriſq; colloquijs ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris, ſimul accepere cibum. Beata talia uiſio parentum, præ oculis habentes Domini præceptum, Primum quærite regnum Dei, & iuſtitiā eius, & hæc omnia adijcientur uobis. Beata talia fercula, ubi prius ponitur panis angelorum, quàm hominum, & ubi prius refocillatur mens quàm uenter. Nam hic reponitur cibus, qui placere poſsit menſæ cœleſti: ibi uerò eſca manet, quam indigeries corporis mittit. Et beatus ſermo, qui toto diei ſpacio protelatur laude diuina, & qui à primo lucis ortu uſq; ad occaſum, alternatim reciprocantur prædicamina ſacroſancta. Sequitur:

Cumq; adhuc ad menſam conſiderent, & inter ſacra colloquia tardior ſe hora protraheret, eadem ſanctimonialis fœmina ſoror eiua eum rogabat dicens, Quæſo te ne iſta nocte me deſeras, ut uſq; mane aliquid de cœleſtis uitæ gaudijs loquamur. Ad menſam ſedent, cibum ſumunt, uno dente caritatia ruminant panem, & colloquia ſacra, ut unum eſſet os, quo terrenū panem frangerent, & cœleſtē. Nam uenter plenus cibo, mens erat adhuc ieiuna uerbo ſalutis: idcirco quaſi famelica rogat, ut diuinis cibarijs mentem ſatiaret periucundus cœleſtis uſq; in lucem, ut qui fuerat luce diei magiſter, fieret etiam inter tenebras doctor herilis. Sequitur:

Cui ille reſpondit, Quid eſt, quid loqueris ſoror? manere extra cellā nullatenus poſſum. Ecce percontatur frater ſororem, magiſter diſcipulam, ſanctus ſanctam, quaſi non ſciens, quid dixerit ſoror. Sed iſta inquiſitio magis iraſcentis eſt, quàm interrogantis, dum bene pater audiſſet, quòd ſoror rogauerit. Tanquam ſi diceret, Non bene eſt hoc quòd rogas, ut inſolitus extra cellam maneam, quod implere minimè poſſum.

poſſum. O ſanctitatis amator, quare germanæ denegas, quod etiam extraneis præbes? ſed hoc religio faciat, non cauſa doloris. Scis Domini præceptum, Qui diligit patrem aut matrē aut fratrem, uel ſororem plus quàm me, nō eſt me dignus. Ideoq; ad aſſuetū recurris orationis locum, ubi magis Deo, quàm ſorori ſolitus es adhęrere. Sed præſumēti uoce dicimus, Nunquid nō Deus hic eſt, ubi bona ſoror ſacramēta Dei perquirit: cū ipſe dicat, Vbi duo uel tres cōgregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum? Ecce nō rogat, ut longo te tēpore cernat more parentum, ſed unius noctis ſpacium poſcit, quo præbeas colloquia ſacra. Quàm durè attēdis ſancte frater, preces ſororis, ob tuæ cauſam ſacræ religionis. Illa bene quærit, ut à te habeat: tu ſimiliter ut tedeas: illa fide, tu fide: illa amore Dei, tu pariter ut illa: illa ut cum ſorore in prædicatione tempus noctis exoluas, tu ut cum fratribus ſolitas Domino referas laudes. Sed quis è duobus melius, ſequens ſententia monſtrat. Tanta uerò erat cœli ſerenitas, ut nulla in aere nubes appareret. Verè nulla nubes eſſe potuit, ubi erat lux uera, quæ illuminat omnē hominē uenientē in hunc mundū. Sequitur:

Sanctimonialis autē fœmina cum uerba fratris negantis audiſſet, inſertas digitis manus ſuper menſam poſuit, & caput in manibus omnipotentem Dominum rogatura declinauit. Dic uirgo beata, cuius te ſchola docuit, quæ contra magiſtrum ſententiam proponis? Nunquid nō dicit, Perfectus omnis diſcipulus erit, ſi ſit ſicut magiſter eius? & in Euāgelio inquit, Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua: & tu ambas manus innectis? & illud, Mittite in dexteram nauigij rete, & tu utroq; latere recte immergis? Ille à dextris oues collocat, tu etiam in ſiniſtra? Pſalmiſta hioc à dextris ponit dicens Dicit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis: nec non, Dextera Domini fecit uirtutem, dextera Domini exaltauit me. Et in Cantico, Dextera tua Domine glorificata eſt in uirtute, &c. Et tu iſta derogans, non ſolum manus implectis, ſed etiam digitos inſeris? Dominus dicit in Euāgelio, Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum: & tu ad cœnam ſedēs, ante humanos oculos preces lachrymasq; fundis? Sed quàm laudāda ſunt tua facta, ò ſanctiſsima fœminarum. quid tu in conclaui facis, quando talia patenti cœlo peragis? Nam ideo tibi una eſt dextra læuaq; pars, quia fabricam attendis illius, qui nullam habet ſiniſtram: ut dicit, Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualde bona. Et in Cantico cāticorum, Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Et in pſalmo, Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauere me. Et illud in Cantico, Manus meæ ſtillauere myrrhā. Hac quippe auctoritate, quàm pulchræ tuæ manus complexę conſiſtunt, ſuper quas caput reclinans, imbrem cœlitus lacbrymās effudiſti. Sed ꝙ caput, Apoſtolus dicat, Caput mulieris uir, caput uiri Deus. Nam cuius uiri, niſi illius, unde propheta dicit, Vir oriens nomen eius? Ecce ille qui pro ſalute omnium in cruce inclinato capite tradidit ſpiritū, ſuo capite nunc tuas declinauit in palmas, ut ſui myſterij, quod mēte quærebas arcanum, tibi manaret ab aſtris: quæ tantū inſertis digitis egiſti miraculū, quid faceres, ſi palmas extēdiſſes ad preces? Cumq; leuaret de menſa caput, tantæ coruſcationis & tonitrui uirtus tātaq; inundatio pluuiæ erupit, ut neq; uenerabilis Benedictus, neq; fratres qui cum eo aderāt, extra loci limen, quo conſederāt, pedem mouere potuiſſent. Quàm noua miracula mundo, & cunctis laudāda præconia ſeclis: ubi nulla erat umbra nubis, aer intonat clamoribus omnes, & denſa tonitrua ſonant, ubi nullius erat concuſsio uenti. Nam unus fons oculorum, & menſam rigabat lachrymis, & ęther imbribus arua. Stet nunc ſancta charitas fixa, ſtent immobiles pedes fraterni: quod ſoror poſcit, non deneget dilectio fratris: da uolens, nolens, pernox ſacra colloquia pater. Ecce iſta præceptum Domini cōplet, petit ut accipiat, quærit ut inueniat, pulſat ut aperiatur ei. Quid petit, ipſa dicat. utiuſq; mane aliquid de cœleſtis uitæ gaudijs loquamur. Nam ideo deſcendiſti obuius, ùt iſta dona proferres: perfice quod cœpiſti. Nam nō in initio pręmium extat, ſed in fine operum bonorū. Idcirco è ſuperis ſudit Dominus imbrem, ut tu non deneges prædicaminū amnem. Verè non poſcit munus caducum, ſed regni cœleſtis expetit lucrum. Sequitur: Sanctimonialis autē fœmina caput in manibus declinaos, lachrymarū fluuios in menſa ſuderat, per quos ſerenitatē aeris ad pluuiam traxit: nec paulo tardius poſt orationē inundatio illa ſecuta eſt. Sed tāta fuit conuenientia orationis & inuodatioois, ut de mēſa caput iam cum tonitru leuaret, quatenus unum idemq; eſſet momētum, & leuare caput, & pluuiā deponere. Quàm bonus Deus Iſrael rectis corde, quàm piæ animæ quærenti illū? Ecce qui ſcrutator eſt mētium, & corda omnium cernit, qui per pſalmiſtā dicit Inuocabit me, & ego exaudiā eum: cū ipſo ſum in tribulatione. Ecce non diſtulit, nō multas expetiuit preces, ſed in nictu oculi, & pūcto cordis petēti tribuit donū. Nam leuato de manibus capite, una fuit cōuenientia orationis & inundationis. Gaude & lætare uirorum ſanctiſsime, quia ecce tenes quod uoluiſti, ecce habes qđ ſemper quæſiſti: ecce miracula cernis inſignia, cœlo terręq; probata. Verè ſi nō negaſſes, quod expetebas, nō fuerāt ſigna humanis oculis nata, quę toto ſemper mundo lectio ſacra ſonat. Ecce iā Scholaſticæ nomē uirtutū laude coruſcat: ecce illius miracula, plebs ſancta cōgaudet: ecce quā cultaſti ſurculo cœleſti, fructus fert ſu[illegible]orū. Sequitur:

Tunc uir Dei inter coruſcos, tonitrus atq; ingentis pluuiæ inundationē, uidens ſe ad monaſteriū nō poſſe remeare, cœpit conqueri contriſtatus, dicens. Parcat tibi omnipotens Deus ſoror, quid eſt qđ feciſti? Quare quæris uir Dei, quid ſoror fecerit? Nūquid nō cernis quid ipſa fecerit? nunquid nō uides pluuiæ guttas? Nun-

quid

quid nõ audis concrepantes mugitus ætheris? Nunquid non ſentis miracula coruſcare, ſigna fluere, fundamina domus contremiſcere, & dicis, quid feciſti? Nunquid ipſa hoc fecit, quod magis tua ſancta negatio fecit, quia ſi nõ negaſſes, miraculũ nõ eueniret. Hoc Chriſtus geſsit pietatis amator. Nã petenti Cananeæ mulieri preces audire diſtulit, ut eius fidem faceret acutiorẽ, ut quærenti catello micas, filij daretur panis. Sed illa ut extranea à finibus tũc uenit, iam nõ extranea à cõſortio Chriſti: iſta uerò à cunabulis Chriſto dicata, cum Maria glorioſa uirgine audire meruit, Optimã partẽ elegit. & quare pater contriſtatus dicis, Parcat tibi omnipotẽs Deus ſoror, quid eſt quod feciſti? O uir Dei, tibi hominũ mentes pateſcunt, tibi aer numiſmata fundit, tibi arida dolia oleũ manãt, tibi alta profũdi laci ferrũ reducũt abiſmo, ipſi inferi animã reddũt, & nunc quaſi cõtriſtatus neſciẽs dicis, Quid feciſti? O pater beate, ſi fas eſt dicere, quãtum fuerat iuſtius dicere, Parcat mihi omnipotens Deus, qui tuas bonas non audio preces: q̃ diceres, Parcat tibi omnipotens Deus: quid eſt quod feciſti? hoc eſt illud Salomonis, Argue ſapientẽ, & diliget te. Sequitur: Cui illa reſpondit, Ecce te rogaui, & audire me noluiſti, rogaui Dominũ meũ, & adiuuit me. Subaudiſtur, Te quidẽ rogaui ut fratrẽ, ſed tu ut germanam noluiſti audire. Sperabã ut mẽte haberes uiſcera matris, partus dolorẽ, lacteas mãmas, cunas nutricis, lauacra obſtetricis, faſcias tẽporales, quibus infantia olim nutriuit: ſed tu me noluiſti audire, & magis feſtinabas ad fratres, quos tibi ſola charitas Chriſti facit germanos, quos etiã neſcis à quo limite ad tua cunabula hos mundus trãſmittat. Idcirco rogaui Dominũ meũ, & audiuit me. Tu non attendebas, quod unus pater amborũ contulit mẽbra, tu nõ cernebas unã nobis mãſionẽ eſſe inter uteri ſepta: idcirco ad illũ patrẽ cucurri, qui nobis animã dedit, qui terrena tribuit, & cœleſtia non denegauit. Modò ergo ſi potes, egredere, & me dimiſſa, ad monaſteriũ redi. Modo enim præſentis eſt temporis: modo enim, quãdo tibi omnipotẽs Deus itinera clauſit: modo, quãdo aditũ eundi denegauit: modò ſi potes, me dimiſſa, ad monaſteriũ redi. Et cur pater fatigaris? nũquid nõ hic eſt monaſterium ubi tu es, qui caput es omniũ monaſteriorũ, & doctor omniũ monachorũ, dum nõ locus hominẽ, ſed homo ſanctificet locũ? Sta nũc pater ſanctiſsime inuitus, ut alterius diei ſol tibi præbeat greſſus. Sequitur: Ipſe aũt exire extra tectum nõ ualens, qui manere ſpõte noluit in loco, manſit inuitus. Quã multis ſanctis uiris factus es uir Dei compar, qui inuiti fecerũt bonorũ facta. Nam Iacob inuitus fratrẽ fugit, qui poſtea rediji cum multis: ſic Ioſeph inuitus pergit ad ſedẽ, ut doctor fieret populo Dei: ſic Daniel uadit Babylonã ad arcẽ, ut primus fieret ſapientibus cunctis: ſic Saulus inuitus factus eſt Paulus, ut fieret gentiũ prædicator. Ideoq; tua nõ requieſcat charitas ſancte uir, ſtare inuitus, ut Chriſti tribuat documenta ſalutis. Sequitur:

Sicq; factum eſt, ut noctẽ totã peruigilẽ ducerẽt, atq; per ſacra ſpiritalis uitæ colloquia ſeſe uicaria relatione ſatiarẽt. Ecce nunc noua ſpiritalia gaudia ſurgũt, quia negans prius, factus eſt nunc attributor cœleſtis: & colloquijs ſacris uicaria relatione ſe ſatiant, qui prius erant à cõcordis diſcordes. Quanta ſunt omnipotẽs tua mirabilia Deus? Nam omnia prout uoluiſti, feciſti, & nõ eſt qui reſiſtat maieſtatis poteſtati tuæ. Ideoq; laudant te cœli, aer, terra, mare, & cũcta quæ in eis ſunt: quia ſemper innouas ſigna, & mirabilia tua, ut te totus orbis agnoſcat ſuũ eſſe redemptorẽ. Da iã pios pio patri Benedicto iter redeundi ad cellã, ſtringe aeriũ amnem, tolle pluuiæ guttas, da ſerenitatis ſolẽ, ut qui lætus acceſsit, gaudẽs recedat: ut ſimul eius ſoror ualedicens fratri, ad propria reuertatur, ut ſimul gaudẽtes & exultãtes tuo de munere ad ſua tecta uehantur. Sequitur: Qua de re dixi eũ uoluiſſe aliquid, ſed minimè potuiſſe: quia ſi uenerabilis uiri mẽtẽ aſpicimus, dubiũ nõ eſt, quòd eandẽ ſerenitatẽ uoluerit, in qua deſcenderat permanere. Sed contra hoc quod uoluit in uirtute omnipotẽtis Dei ex fœmineo pectore miraculũ inuenit. Nec mirũ, quòd plus illo fœmina, quæ diu fratrẽ uidere cupiebat, in eodẽ tẽpore ualuit: quia enim iuxta Ioannis uocẽ, Deus charitas eſt: iuſto ualde iudicio illa plus potuit, quæ plus amauit. Breui ſermone de his differẽdum nõ eſt. nam ſecundũ Grãmaticos, charitas media ſpecies eſt, dũ inter bonos & malos charitas eſſe poſsit, & inter latrones & pios: ut eſt illud, Perfecta charitas foras mittit timorẽ. certe ſi perfecta eſt iſta, quæ inter bonos foras mittit timorẽ: imperfecta nihilominus fore creditur, quæ inter malos ac ſuperbos nequitiæ concordiã præſtat. Sic in paſsione Domini Pilatus Ieſum mittens Herodi, à quo Ieſus ad Pilatum iterũ remiſſus, amici facti ſunt Herodes & Pilatus in ipſa die. nã antea inimici erant ad inuicẽ. Sed hæc eſt perfecta charitas, quæ Deus eſt, quæ hic plus una potuit quã alter: de qua dicit Apoſtolus, Charitas dei diffuſa eſt in cordib. noſtris per ſpiritũ ſanctũ, qui datus eſt nobis. Sequitur:

Cumq; die altero eadẽ uenerabilis fœmina ad cellam propriã receſsiſſet, uir Dei ad monaſteriũ rediji: & ecce cum poſt triduũ in cella cõſiſtens, eleuatis in aera oculis, uidit eiuſdẽ ſororis ſuæ animã de eius corpore egreſſam, in columbæ ſpecie cœli ſecreta penetrare. Quã felices ſunt oculi, qui animas poſſunt cõtemplari beatas, qui carnali intuitu ſpiritalia cernere queunt. Iſta luminaria nõ adiacent in fundamine frontis, ſed intus reniteſcunt ad cordis feneſtras: de quibus dicit, Qui ſunt iſti, qui ut nubes uolant, & ſicut columbæ ad feneſtras ſuas. Ecce iam Benedicte pater, iſta colũba ad tuas iã cordis uolat feneſtras, ut tuæ ſororis animã per eas tranſiens, ad cœleſtẽ illam deferat portam: ut illa fieret ductrix animæ tantæ, quæ fuit auis quõdam portatrix ad arcam redditæ pacis. Quàm felix ales talibus myſterijs compta, quæ meruit etiam ſuper Dominum Chriſtum ſpiritum

ſanctum ferre. Iſta frequens obſequiis inſtat regis æterni, iſtis aſſuetis pennis deargentatis auro dorſis refulgens, paradiſo nuncia defert. De hac in Cantico canticorum dicit, Surge amica mea ſponſa, & ueni: columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Sequitur:

Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias egit, eiusq; obitum fratribus denunciauit. Denũciauit enim ſanctus pater fratribus, quod meruit ſacro intuitu cernere ſecretũ: & talibus congaudens uotis, omnipotenti Deo gratias egit, quia quam ante triduũ rore uerbi cœleſtis perfuderat, ad æthera regna in columbæ ſpecie ſcandere cernit. Sequitur:

Quos etiã protinus miſit, ut eius corpus ad monaſterium deferrent, atq; in ſepulchro quod ſibi ipſe parauerat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorũ mens una ſemper in Domino fuerat, eorum quoq; corpora nec ſepultura ſepararet. Ecce fratres, margarita cœleſtis à negociatore dudũ empta, aptatur cœleſtibus ornamentis, iam inter lilia candentia paſcẽs, ſequitur agnum quocunq; ierit. Ecce in paradiſo Domini ab angelis collocatur, ecce in terris monachorum manibus aptatur in tumulo fratris, ut munus qd' una mater contulit, nec cœli ianua, nec terræ ſepultura ſepararet: & quib. una fuit ſemper mens in Chriſto, una eſſet corporum arca. Ecce reparata ſunt tua dãna paradiſe. Ecce uirgo Dei manu formata, quam de tuo peſtiſer hoſtis abſtulit loco, iam redit ad culmina cœli, iã recognoſcit ſui palmã ſtructoris: iam quia uicta fuit, uictrix calcar hoſtis colla maligni. Dic dic inferni miniſter, dic tartaree miles, dic orcigenum genus omnium uenenorũ fraude replete, quid tibi fecit plaſma ſanctiſsimũ Dei, quid tibi nocuit fœmina bene formata? Qua ue cauſa ultro te conſiliarius iniecisti, ut manducaret quod tuum non fuit? dic peſtifer fur, quia nõ potuiſti rapere partem regni Dei, ideo uoluiſti rapere per ſerpẽtem creaturam Dei, immò qualis Dominus, talem famulam mittit. Tu ſerpens ſubricus, ille ſerpens tortuoſus: tu omni dolore plenus, ille omni ueneno: tu mortis conſilia dans, ille ſuis organis ſibilans, mortis conſilia propinat. Nũquid nõ potuiſti in paradiſo Dei aliud animal inuenire, quod tuis uotis concordaret, niſi ſerpentem? uerè non. Tu callidior angelis ſanctis, ille callidior animantibus cunctis: tu bonus in cœlo formatus es, ſponte malus effectus es, ille bonus in paradiſo creatus eſt, per te reus electus eſt. Virgo Dei, plaſma Dei, fœmina Dei, bona creata eſt, per te, & ſerpentem illicita guſtando effecta eſt peccatrix. quid demens de his tibi profuit? Tu tibi perpetuos ignes cumulaſti, ille terram comedet cunctis diebus: tu catenis igneis illigatus, ille omnium ira perimitur, calceantis tũditur, uerberibus flagellatur. Væ uæ per omnia uobis. Ecce fœmina reparata eſt ſanguine Chriſti, ecce pro amiſsione terreni paradiſi, illa nunc culmina cœli retinet, unde preceps ruiſti: uerſum eſt fel tuum in dulcedinẽ mellis, fraus maligna tua in reparatione omnium ſalutẽ. Perforata eſt maxilla gutturis tui, neminem mordẽs, neminẽ uorans ſine Deo uolente: etſi quem uorauerit, pietate Dei præfocatus cum ſanguine reijcies illum, & de uiſceribus tuis abſtrahet illum Deus. Gaude iam uirgo Dei tantis ſublimata triumphis, exulta Benedicte pater ſanctiſsime patrũ, doctor dulciſsime doctorũ: quia conſummatis operib. ſanctis, pariter congaudetis ſuper regna polorum. Intercedite pro uobis cõmiſsis, poſtulate pro nobis afflictis, rogate pro noſtris delictis, poſcite Chriſtum nõ ſolum pro monachis commiſsis, ſed etiã pro ueſtris ancillis, ut omnis ætas, omnis ſexus, omnis ordo, qui ueſtris præceptis colla ſubmittunt, peritura mundi deſpiciant, gaudia æterna concupiſcant, regna beata appetãt, proſpera animarũ & corporũ percipiant. Nulla diabolica fraude moleſtẽtur, nullis incurſionibus malignorum affligantur, nulliſq; calamitatibus annihilẽtur. Euge pater beate, faue precantibus, appone aures precibus famulorũ tuorum, da ueniam poſcentibus, da dona querentibus, parce peccãtibus: quia tu paſtor es, nos oues, audi balatus ouium tuarum, trahe me poſt te; ut ueniamus ad te, ut illic uera paſcua inueniamus, ubi ſunt uera gaudia ſempiterna. Redde Deo talenta cumulata de nobis, reportata cum uſuris credita dona doctrinarum, meq; indignum huius operis præſumptorem, tuis cõiunge ſeruulis ſacris, ut cum omni grege cõmiſſo præmia uitæ aſſequamur, ut tibi dicatur à Deo, Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra cum his omnibus tibi creditis in gaudiũ Domini tui, præſtante ipſo qui digna promittere gaudia dignatus eſt ſuis famulis, qui uiuit & regnat per cuncta ſecula ſeculorum, Amen.

VERSVS CVIVSDAM POETAE, QVI HVC AD LIMINA beati patris Benedicti ex Germania ſubiens, hos uerſus ad honorem beatiſsimæ ſororis mirifice compoſuit.

Dulcis adeſto meis præclara Camœna labellis,
Permixtiſq; modis dulcis adeſto meis:
Promere quo ualeam ſemper ſine fine beatam,
Virgineumq; decus promere quo ualeam.
Pneuma columba uolat, nec non tibi munera ſpirat;
Prodiga dona ferens pneuma columba uolat.

IN LAVDEM BEATISSIMAE Scholaſticæ uirginis.

O Benedicta ſoror, benedicti numine Chriſti,
Eximijq; patris, ô benedicta ſoror.
Prompta uacare Deo Scholaſtica iure uocaris;
Cerneris à cunis prompta uacare Deo.

Breũ

Seria conſilio iam tunc uirguncula quæris,
Calcatrix coſmi ſeria conſilio.
Sponſa decora Dei, niueis tu compta lapillis,
Lilia ſacra feres ſponſa decora Dei.
Appetis alta poli, temphiſti dulcia ſecli,
Dindyma perpetui appetis altã poli.
Cunctã peroſa tibi Phœbi ſub iubere poſita,
Et maleſuada ſoli cuncta peroſa tibi.
Caſtolides proceres præibas concita prædux,
Illuminares ouans, Caſtolides proceres.
Virginal ecce tuum fratris continuœras adi,
Staret ut inuulſum uirginal ecce tuum.
Vnguibus à teneris mutans ſuperna caducis,
Victoriamq́; tenens, unguibus à teneris.
Ampla tropheas refers [illegible]
Filia uirgo Sion, ampla tropheas refers.
Verſibus heroicis alias caſtiſsima laudes
Scripſimus, ecce tibi uerſibus heroicis.
Quis liquidò patuit meritorum culmine toto,
Perfectam cunctis, quis liquidò patuit.
Sufficiat precibus germanum uincere uotum,
Inuitum cunctis ſufficiat precibus.
Scribere nunc ſupereſt natalem uolucre penna,
Scandere quo iuſſa es, ſcribere nunc ſupereſt.
Virgo beata die ſubiſti limina regni,
Menſe Numæ in decimo uirgo beata die.
Phœbus in Aquario ulcenas iamq́; quaternas
Præripiens partes, Phœbus in Aquario.
Vnguine pneumatico floreis nutrita uerendis,
Cuius odor patuit unguine pneumatico.
Finibus Abraicis, uigilum decuſſa lacertis,
Permanſura ſoeris finibus Abraicis:
Virgineiſq́; choris lenta ſtatione locata,
Laudibus Armonicis, uirgineiſq́; choris.
Organa quo reſonant ſuperni numinis odas,
Angelici proceres organa quo reſonant.
Paſcere nunc liliys milleno flore referris,
Tu paradiſiacis paſcere nunc liliys.
Hic uigeas, ualeas, ſemper ueneteris, auctris,
Nunc & in æternum, hic uigeas, ualeas.

SERMO DE SIMONE ET IVDA.

Simon & Iudas apoſtoli Domini ingreſsi regionē Perſidis per uoluntatē Dei, inuenerūt duos magos, Zaroen & Arfaxat, qui fugerūt à facie Matthæi apoſtoli de Aethiopia, & iã amplius nõ poterãt loqui propter uirtutē apoſtolorū. Tunc uenit corã eis Varradas dux Badinomorū, & fecit eos inquirere ſuos pontifices, ut dicant exitū belli: & ait unus ex eis, Nõ poſſunt loqui. Dixerūt apoſtoli, Nos permittimus eos loqui, ut tu cognoſcas mendacia tuorū pontificū. Venerūt & nunciauerūt regi, quòd iret ad bellū ut uinceretur: ſed cū ſeruarēt illi eum, apoſtoli dixerūt, quòd altera die hora tertia tui nuncij, quos miſiſti, afferēt tibi munera, & firmabũt pacē. & ſic factū eſt. Pontifices mala contra apoſtolos fecerãt, & ſerpētes per incantationē, & apoſtoli acceperūt eos in pallia ſua, & iactauerunt eos cõtra pontifices, & ceperūt eos comedere; & ipſi cœperunt ululare quaſi lupi. Rex dicebat apoſtolis; Permitte eos occidere, reſponderūt, Nos nõ ſumus miſsi occidere, ſed uiuificare. Et dixerunt ſerpentibus, In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, uenenū quod infundistis, auferte, & redite ad loca ueſtra. & fecerūt. Sex menſibus morati ſunt ibi, & baptizati ſunt ab eis: ſex milia hominū, exceptis paruulis & mulieribus, & rex primū: & ordinauerunt epiſcopū nomine Abidam, qui uenerat cū eis, audie ſequebãtur eū turbæ, & eo amplius ducenti uiri paſsionē receperunt ipſi: & ſolennitas paſſionis eorum celebratur v. Calend. Nouemb. & uiuunt in æterna requie.

ALIVS SERMO.

EZechiel propheta uidit quandã arborē, habentē quatuor radices circa quatuor partes mundi extenſas, in quis erãt tres rami, qui penetrabãt cœlū: & erant ibi ſeptē folia, in medio eius erat ſol & luna, & duodecim ſtellæ. Per quatuor radices intelligimus quatuor euãgeliſtas. Sicut enim quatuor radios erant circa quatuor partes mundi extenſæ, ita prædicatio quatuor euangeliſtarū fuit extenſa. unde Dauid, In omnē terrã exiuit ſonus eorū, &c. Per tres ramos fidē trinitatis, ſcilicet patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Per ſeptē folia, intelligimus ſeptē dona ſpiritus ſancti. unde Dauid in alio loco, Et folium eius nõ decidet. Per ſolē in medio poſitū, intelligimus Dominū noſtrū Ieſum Chriſtum, qui dicitur ſol iuſtitię: per lunã intelligimus ſanctã eccleſiã. ſicut luna creſcit & decreſcit, ſic ſancta eccleſia creſcit in bonis uirtutibus, & decreſcit admittendo eas. Per xij. ſtellas, xij. apoſtoli ſignificantur. Sicut luna & ſtellæ recipiũt ſplēdorē à ſole, ita eccleſia & apoſtoli recipiunt lumē à Chriſto, & gratiã ſpiritus ſancti. Per arborē intelligimus Mariã matrē Domini, de qua dicitur, Egredietur uirga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. Sicut ſol erat poſitus in medio arboris, ita Chriſtus fuit poſitus in medio utero uirginis: & ſicut ſol naſcitur in oriēte, & cadit in occidētē, & gyrat orbem terrarū, ita Dominus noſter Ieſus Chriſtus uoluit naſci in utero uirginis: & quia ut Domini eſt, ipſe eſt uerus ſol iuſtitiæ: & uera lux, ut ait Ioãnes, Ille eſt uera lux, quę illuminat omnē hominē uenientē in hunc mundū. Nos eū deprecemur, ut ille dignetur illuminare corda, & tenebras uitiorum abolere. ut eo ducente, ad cœleſtem patriã peruenire ualeamus.

DE S. BARTHOLOMAEO.

CVm ueniſſet beatus Bartholomæus in Indiam, introiuit in templū ubi erat dæmon, nomine Aſtarot, & cœpit manere quaſi peregrinus. De hoc dicebant homines illius terræ, quod ſanabat omnes infirmos: & tunc uenerunt ibi multi de longinquis regionibus, & quærere eum omnes ut eos ſanaret. Ipſe uerò per uirtutem ſancti Bartholomæi manebat mutus. Perrexerunt homines ad illam ciuitatem, ubi erat alius dęmon, & interrgauerunt eum, ſi ſciebat, quare non poterat loqui: & ait illis, Ex illa hora, qua ibi fuit ingreſſus Bartholomæ-

us apoſtolus, ita fuit ueſter Deus ligatus igneis catenis, quòd non potuit loqui nec ſuſpirare: & interrogauerũt, quis eſſet iſte Bartholomæus: reſpondit dæmon Berith. Amicus Dei omnipotentis eſt, & ideo uenit ad iſtã prouinciã, ut omnia oana idola deſtruat. Reſponderũt omnes, & dixerũt ei, Dic nobis ſignũ ut poſsimus eum cognoſcere. Reſpondit dęmon, Capillos habet nigros, caro eius candida, oculi ſunt grandes, nares æquales & directæ, aures coopertæ crine capitis, barba prolixa habẽs paucos canos. In corpore eius æqualis ſtatura eſt, nec multũ lõgus, nec multũ breuis. Veſtitus eſt albo pallio, & ſingulis annis habet gẽmas purpureas. xxvj. anni ſunt, nunq̃ ueteraſcunt eius ueſtimẽta: per diẽ orat centies, per noctẽ totiẽs: uox eius quaſi tuba, ambulãt cũ eo angeli Dei, qui nõ ſinunt eũ fatigari nec eſurire. In omni nocte & die permanet lætus in Deũ, omnia prouidet, omni lingua loquitur, & intelligit. Reuerſi aũt homines, eũ inuenerũt prædicantẽ, & cognouerũt eũ, & uenit quidã homo plenus dæmonio, clamãs, & dixit: Bartholomęe apoſtole Dei, incendũt me orationes. & ait apoſtolus, Obmuteſce diabole, & exi ab eo, & ſtatim exiuit: ad ultimũ rex mãdauit eũ decollari. Tunc uenerũt innumerabiles populi, xij. ciuitatũ, qui per eum in Deũ crediderunt, & portauerũt corpus eius cũ hymnis & cũ omni gloria, & fecerũt ei baſilicã miræ magnitudinis, & poſuerũt in ea corpus eius. Rex uerò xxx. diſpoſitionis eius die eſt arreptus à dæmonio, uenit ad tumulũ ſancti Bartholomęi, & multi pontifices pleni dæmonijs, & confitebantur apoſtolũ Dei, & ita fuerũt mortui. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes incredulos, & crediderũt uniuerſi, ac baptizati ſunt à preſbyteris, quos ordinauit S. Bartholomæus. Factũ eſt per reuelationẽ apoſtoli uniuerſo populo clamãte, & omni clero ordinauerunt regẽ epiſcopũ. Ordinatus eſt rex Apollonius epiſcopus, & cepit multa ſigna facere in nomine Domini, & S. Bartholomæi, & permanſit in epiſcopatu xx. annos, & migrauit ad Dominũ per interceſsionem ſancti Bartholomæi: nos ita ſuſcipiat Deus, qui uiuit & regnat, &c.

DE S. LAVRENTIO.

V*Enite filij, audite me, timorẽ Domini docebo uos.*] Multũ debemus diligere dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ, qui per ſpiritũ ſanctũ nos appellat, & dicit quod ueniamus ad eũ, & audiamus ſuũ ſermonẽ. Nam ille docebit, quomodo nos timeamus & amemus Dominũ, & nequaq̃ appellat nos homines, uel ſeruos, ſed ſuos filios: quia dulcius nos appellare non poteſt, q̃ noĩe filij, ſicut modò audiſtis in capite huius ſermonis, quod dicit ſpiritus ſanctus per os Dauid: O uos filij, uenite & audite me, timorem Domini docebo uos: & benedicit ſpiritus ſanctus, quod ille primitus nos timorẽ docebit, ſicut ipſe idẽ dicit in alio loco in Pſalmo, Initiũ ſapientię timor Dñi. Nec aliqua ſapiẽtia ualet homini, ſi Deũ neſcit timere & amare. Sed propter hoc quod diabolus decipit homines tribus modis, & per tres artes facit eũ facere peccata omnia: nobis Dominus pręcepit tres uirtutes habere, quibus deleamus artes diaboli. Sed modo debetis ſcire, quales illæ tres artes diaboli, per quas decipit homines, ſcilicet malè cogitando, & loquendo & operando: nec ullũ peccatũ poteſt eſſe factum ſine his tribus artibus, qualecũq; ſit. nam de illis peccatis, quæ in mẽte nõ inueniũtur hominis, nullus ſacerdos eũ poteſt abſoluere, niſi ipſe cõfiteatur ea, & nominet. Modo audiamus illas tres uirtutes, quas Dominus nobis præcepit habere cõtra tres artes diaboli, ſicut Paulus apoſtolus nobis inſinuat, dicens, Nunc aũt manẽt fides, ſpes, charitas, tria hæc. Omnis homo debet habere fidẽ, & ſpem ſuã ponere in Deo, q̃a ille qui ſpem ſuã nõ ponit in Deo, peior eſt q̃ ille homo qui adorat idola: quia ita inuenimus ſcriptũ, Maius peccatũ eſt de Dei miſericordia deſperare, q̃ idolis ſacrificare: ſed poſtq̃ habebit fidẽ & ſpem in Deo, oportet ut charitatẽ habeat, quę eſt maior uirtus omnibus alijs, ſicut dicit apoſtolus Paulus, Maior autẽ his eſt charitas. & alibi Ioãnes apoſtolus, Deus caritas eſt, &c. Sed charitas partita eſt in duas partes, ſcilicet in dilectionẽ Dei & proximi. Sed iſtas tres uirtutes bene habuit iſte precioſus martyr ſanctus Laurẽtius, cuius nos hodie feſtũ colimus. Hoc inuenimus in legendo, quòd S. Laurẽtius fuit leuita cuiuſdam epiſcopi, multũ ſancti uiri, qui habebat nomen Sixtus, & tamen diligebat eum ſanctus Sixtus, quòd nunq̃ cantauit miſſam ſine ſancto Laurẽtio: theſauros eccleſiæ cuſtodiebat, & ſuus clauiger erat. Sed in illo tempore Decius Cæſar, qui erat paganus, & imperator Romæ, mandauit ſuis miniſtris, ut caperent ſanctũ Sixtũ, & adducerẽt ad ſe. Sed quando ſanctus Sixtus fuit adductus ante imperatorem, & noluit adorare idola, ſicut imperator ei pręcepit, iuſsit ut in ipſa hora mitteretur in carcerẽ, uſq; in alium diẽ. Sed ſanctus Laurentius, qui ſuum magiſtrũ ſequebatur, cum uidit illum mitti in carcerẽ, uoluit ſecũ ire, & ait, Quò progrederis ſine filio pater? quò ſacerdos ſancte ſine diacono properas? reſpondit ei Sixtus, Nõ ego te deſero fili, neq; derelinquo, ſed uoluntas Dei eſt, ut tu ſuſtineas maiores pœnas pro Dei fide. Sed nunc tibi mando, uade & accipe theſauros eccleſiæ, quos ego tibi cõmendaui, & da pauperibus, quia poſt dies tres me ſequeris. S. Laurẽtius cogitauit ſtatim, quòd expẽdiſſet & dediſſet pauperibus theſauros, anteq̃ illa nox trãſiſſet, ſuus magiſter poſtea dimitteret ire ſecũ ad martyriũ, & propter hoc citò accepit theſauros eccleſiæ, & exiuit foras de ciuitate, & aſcẽdit in montẽ, qui uocabatur Celio, in domũ unius mulieris bonæ Chriſtianæ, quæ fuerat uidua xxxij. annos, cui nomẽ erat Cyriaca: ibi inuenit S. Laurẽtius multos Chriſtianos abſcõditos, & lauit omnibus pedes, & oſculabatur, deditq; unicuiq; eorum de theſauris eccleſiæ. Sed illa uidua Cyriaca habebat grandem infirmitatem in ſuo capite, & rogauit ſanctum Laurentium, ut ille dignetur manu ſua tangere caput eius,

Digitized by Google

eius,& deprecari ad Dominũ pro ea. Sed ſanctus Laurentius nequaꝗ multum ſe rogare, ſed plenus miſericordia, poſuit manũ ſuper caput eius,& Deus ſanauit eam pro amore S.Laurentij.Poſtea exiuit inde ſanctus Laurẽtius, & iuit in aliũ locũ,ubi inuenit multos Chriſtianos abſconditos,& lauit pedes eorũ, & oſculabatur: & erat ibi quidã cæcus,nomine Cercẽtius, quẽ S.Laurentius per uirtutẽ Dei illuminauit. Sed anteꝗ exiret inde, omnibus Chriſtianis dedit de theſauris eccleſię,& nihil aliud fecit,niſi quęrebat pauperes, diſtribuebat theſauros eccleſiæ,quos ille portauit ſecũ,& mane obuiauit S. Sixto,quẽ miniſtri imperatoris ducebãt ad decollandũ,& ait ſancto Sixto:Noli me ſancte pater derelinquere, quia theſauros quos mihi dediſti,iam expẽdi. Sanctus Sixtus ei reſpondere nõ potuit,quia ligatus erat, & miniſtri imperatoris ducebant eum ad decollandũ, & duos ſacerdotes ſecũ,Fideliſsimũ & Agapitem. Tunc milites imperatoris ligauerunt ſanctũ Laurentium,& duxerunt eum ad imperatorẽ,dicentes quòd ille habebat theſauros ſui magiſtri, qui nunc erat decollatus:& ideo ceperunt eum, & adduxerunt ad eum. Tunc ait imperator illi,ut redderet theſautos, quos habebat reconditos. Cui ſanctus Laurentius non reſpondit,unde imperator iratus, dixit Valeriano præpoſito ſuo, ut eum cuſtodiret,donec eũ interrogaſſet. Valerianus autem accipiens eum,tradidit eum uillico ſuo cuidam ad cuſtodiendum,qui cuſtodiebat omnes illos quos imperator, uel Valerianus ſuus præpoſitus faciebat capere,& ille uillicus uocabatur Hippolytus. Sed ſanctus Laurentius quando fuit miſſus in cuſtodia Hippolyti, inter alios carceratos inuenit ibi hominẽ nomine Lucillũ,& non erat Chriſtianus,& tantum plorauerat in carcere, quòd cæcus factus fuerat:& precabatur ſanctũ Laurentiũ, ut eum illuminaret per uirtutẽ Dei.Cui ſanctus Laurẽtius promiſit,ut ſi ille crederet in Deum,& baptizaretur, in ipſa hora redderet ei lumen ſuũ. Ille dixit ſe ſemper deſideraſſe ut baptizatus fieret, & ſtatim ſanctus Laurentius catechizauit eum, & benedixit aquã, & baptizauit eum in nomine ſanctę trinitatis, & pòſt Deus reddidit ei uiſum. Similiter faciebat omnibus cæcis ciuitatis:& ſanctus Hippolytus,qui eum cuſtodiebat,cum uidit ſanctum Laurentium tales uirtutes facere,uenit ad eum,dicens ut ſibi redderet theſauros,propter quos captus erat. Cui ſanctus reſpondit Lautentius,O Hippolyte,ſi credideris in Dominũ Ieſum Chriſtum, & theſauros tibi oſtendo,& promitto uitam æternã.Hippolytus reſpondit,Si facis quod promittis,uere credam in Dominum Deum tuũ Ieſum Chriſtum.Baptizatus eſt autem à beato Laurentio, & ſtatim illuminatus eſt à ſpiritu ſancto, ita ꝙ uidit ſanctas animas gaudere in cœlo ante deũ: & hoc uidens gaudebat, & precabatur ſanctũ Laurentium ut baptizaret totam familiam ſuã: & baptizauit ibi ſanctus Laurentius homines ac mulieres uiginti & nouem in domo Hippolyti. Tũc Hippolytus beato Laurẽtio ait,quòd imperator uolebat eum uidere: & ille reſpondit,Ambulemus,quia mihi & tibi gloria paratur.Et cum eſſent ambo ante Valerianũ præpoſitũ,Valerianus dixit beato Laurẽtio,ut redderet ſibi theſauros, anteꝗ duceret eum ad imperatorẽ.Sed ſanctus Laurentius dixit ad eum,ut daret ſibi inducias per duos dies uel tres,& redderet ſibi theſauros. Tunc Valerianus dedit ei inducias per tres dies, ita ut ſemper eſſet in cuſtodia Hippolyti: neſciebat enim quòd Hippolytus eſſet Chriſtianus. Tũc Hippolytus duxit ſanctũ Laurentiũ ad ſuã domũ, & Valerianus nunciauit imperatori quòd ſanctus Laurentius promiſiſſet reddere theſauros die tertia. Sed iſtis tribus diebus S Laurẽtius nihil aliud fecit, ꝗ quærebat pauperes,cęcos,claudos,leproſos, & illos cõgregabat in domo Hippolyti: & tertia die cũ omnibus pauperibus & Hippolyto ad palatiũ imperatoris iuit, quos fecit ſtare foras,& ipſe intrauit in palatiũ ad imperatorẽ & Valerianũ.Quẽ ut uidit imperator interrogauit ubi eſſent theſauri, quos ille illa die dicebat ſe reddere.Cui ait beatus Laurentius, ut exiret foras: miſitꝗ omnes pauperes, quos adunauerat ante palatium, & dixit imperatori.Iſti ſunt theſauri eccleſiæ Dei, & de iſtis talibus quos uides,pfecta eſt gloria Dei,ſicut ipſe dicit in Euãgelio,Beati pauperes ſpiritu, qm̃ ipſorũ eſt regnũ cœlorum.Imperator aũt dixit Valeriano, quod S.Laurentius hoc per ludibriũ feciſſet,& præcepit ut afferret tormẽta crudeliſsima,quibus eũ tormẽtaret:& ita factũ eſt.deinde imperator Laurẽtio dixit, Laurẽti ſuperbe nunc adora deos noſtros,quos adorauimus: quod ſi nõ feceris,omnia hæc tormẽta hac nocte expendam in te,malaꝗ morte morieris. Cui reſpõdit Laurentius, quòd nõ ſacrificaret neꝗ adoraret,niſi ſolũ Deum uiuũ & uerũ, quẽ ſemper adorauit. Tunc imperator magis iratus,mandauit deoudare,& eũ flagellare fortiter cũ corrigijs minutis,quæ habebãt mãmazas in capitib⁹.Et poſtꝗ uerberatus fuit,imperator iuſsit ut mitteretur in tormentũ unũ, quod illi appellabãt Cataſta, ubi omnia mẽbra ſua erãt extẽſa,quod nõ poterat ſe mouere:ſed per uoluntatẽ Dei quidã probus miles,nomine Romanus,de familia imperatoris, uidit angelũ unũ in ſpecie pulcherrimi iuuenis,qui ſtabat iuxta S. Laurẽtiũ,& ſanabat omnia uulnera eius, & tergebat eũ uno gauſape,& dixit ei,Video ante te iuuenẽ pulcherrimũ, feſtina me baptizare: afferẽs labrũ cũ aqua, miſit ante pedes eius:& poſtꝗ baptizatus fuit, clamauit corã omnibus, Chriſtianus ego ſum. Imperator aũt hoc audiẽs iratus ualde,iuſsit eũ decollari,& ita martyr factus eſt. Poſt hęc Imp. iuſsit apportare lectũ ferreũ in ſpecie craticulę, ubi ſolẽt homines piſces toſtire,iuſsitꝗ ut beatus Laurẽtius deſuper extẽderetur,& carbones ſubter mitterẽtur. Poſtꝗ S.Laurentius ex una parte toſtus fuit, dixit imperatori, Aſſatus eſt, iã uerſa & mãduca.Poſt hoc dictũ,angeli ſuſceperunt animam eius, & portauerunt in cœlũ.

Impera-

Digitized by Google

Imperator uerò dimiſit corpus ſuper craticulã, & iuit totus confuſus, & Chriſtiani qui erant in ciuitate, uenientes leuauerunt eum de craticula, & ſepelierunt in monumento. Audiuimus qualiter beatus Laurentius pro amore Chriſti ſuſcepit martyrium, ſed nihil hoc nobis proficit, ſi inde exemplum bene uiuendi non accipimus. Vnde Apoſtolus dicit, Si fuerimus ſocij compaſsionum, erimus & conſolationum: propterea deprecemur Deum, ut per interceſsionem ſancti Laurentij, det nobis ſic iſtum martyrem imitari, ut cum illo uitam æternam habere mereamur, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Amen.

DE SANCTO IOANNE EVANGELISTA.

HOdie, fratres chariſsimi, celebramus feſtū ſancti Ioannis Euangeliſtę, non quando natus eſt in mundo, ſed quando reliquit mundū. Iſte eſt frater beati Iacobi, cuius in Hiſpania corpus requieſcit. Iſte eſt filius Zebedæi, qui propter Deum reliquit patrem ſuum in mari, & ſecutus fuit Chriſtum. Mater autem ſancti Ioannis euangeliſtæ conſanguinea fuit beatę Marię uirginis: & fecit ibi uinum Dominus de aqua, & ſanctificauit nuptias, & uocauit Ioannem de nuptijs, & ipſe reliquit coniugem, & ſecutus eſt eum: & propter hoc amauit eum Ieſus plus omnibus diſcipulis, quia traxit eum de amore mulieris, & caſtus permanſit. Poſtea uerò nocte illa, in qua fuit traditus, dormitauit beatus Ioannes in ſinu illius, & uidit ſecreta cœleſtia, quæ poſtea ſcripſit, & uocauit Apocalypſim, & poſt quā in cœlum aſcendit, beatus Ioannes prędicauit Epheſi: quod audiens Domitianus rex, inimicus ueritatis, tranſiuit ad Ioannē, & fecit eū ligatum Romam uenire: & cum nō poſſet eum ſeparare à Chriſto, mittit eum in dolium plenū oleo bullienti. Sed beatus Ioannes ſignans ſe ſignaculo crucis, ſanus & lætus exiuit. Quod uidens Domitianus, ligauit illi manus à tergo, & ſic cum iniuria magna fecit eum trahi in exiliū, in Pathmum inſulam. Sed Dei uolūtate in ipſo anno interfectus eſt Domitianus, & ſanctus Ioannes de exilio uenit: & cum ibi eſſet, Druſianā uiduam ſuſcitauit. Quod cum audiſſet Ariſtodemus, indignatus eſt, & ait beato Ioāni: Si uis ut credam in Deum tuum, dabo tibi uenenum bibere, quod cum biberis, ſi mortuus non fueris, credam: ſed prius dabo illud duobus latronibus, ut cum uideris eos mortuos, magis timeas, & ceſſes à tua incredulitate: qui cum eſſent mortui coram illo, accepit calicem, in quo erat uenenū, & armauit ſeipſum ſigno crucis, & bibit totum quod erat in calice: & poſtquam bibit, ſtetit ſanus, & ſuſcitauit latrones, qui erāt mortui, & ipſe Ariſtodemus credidit in Ieſum Chriſtum. Poſtea cum beatus Ioannes habebat annos nonaginta & octo, uenit ad eum Dominus Ieſus Chriſtus cum diſcipulis ſuis, & ait ei, Tempus eſt chare amice, ut ſedeas cum fratribus tuis ad menſam, Dominica die ad me uenies. Tunc beatus Ioannes aduocauit Chriſtianos, qui erant ibi, ſcilicet clericos ac laicos, & ſacrificauit corpus & ſanguinem Domini, & dedit eis, rogans ut permanerent in fide, quā promiſerant: & cum hoc feciſſet, intrauit eccleſiā, quam ipſe fecerat, & per totam noctem docuit omnes in fide permanere: & cū aurora appropinquaſſet, præcepit foueam fieri iuxta altare, & intrauit in eam, & ſubitò uenit lux de cœlo, & deſcendit Dominus cum multitudine angelorum, & accepit eum uiuum, & portauit in cœlum, & ſic ſtat coram Deo in oratione pro nobis. Et ideo fratres chariſsimi, ſi uolumus ut beatus Ioannes oret pro nobis, & ſi uolumus eſſe participes eius lætitiæ, debemus nos præparare in eius feſtiuitate cum omni humilitate, & alijs uirtutibus: debemus etiam relinquere in naui Zebedæum, id eſt, diabolum in hoc mundo, & ambulare poſt Deum, ſicut fecit beatus Ioannes: ut ſicut non guſtauit mortē, ita & nos per eius ſanctam orationem poſsimus habere uitam æternam, Amen.

DE INVENTIONE SANCTAE CRVCIS.

QVomodo inuenta fuit ſancta crux, ſcire debemus. Fuit in tempore Conſtantini quidam ſerpens, qui comedebat multos homines Romanorum, & beſtias: uenit itaq; Conſtantinus, & occidit ſerpentem, & de ueneno ſerpentis factus eſt leproſus. Sui homines ceperunt quærere medicos, qui ſanarent eum. Ad ultimū uenit quidam medicus, qui dixit ſe eum ſanare, unde fuit magnum gaudium inter Romanos. Dixitq; medicus ad Conſtantinum: Quære unum dolium, & congrega omnes pueros, & occide eos, & in ſanguine illorum balneabis te, & ſanaberis. Et factum eſt ita. Congregati ſunt ante palatium regis omnes pueri, & exiuit rex, & uidit pueros cum matribus ſuis flētibus, & ait, Melius eſt ut ego peream, quàm tot homines cum filijs: & factum eſt ita. Illæ uerò rogantes Deum, ut daret Conſtātino ſalutē, & exaudita eſt oratio mulierum. Et quadam nocte beatus Petrus & Paulus uenerunt ad Conſtantinū, & dixerunt ei dum dormiret, O Conſtantine, quęre ſanctum Syluestrum, quia ipſe mundabit te. Mane autē facto, Conſtantinus dixit matri ſuę, quomodo Petrus & Paulus ei dixerūt. Quo audito regina gauiſa eſt, & quæſiuit ſanctum Syluestrum, & dixit ei quomodo ſuus filius eum uidere uolebat. Quo audito ſanctus Sylueſter, accipiens baculum, iuit ad Conſtantinum: cui ait Conſtantinus, O ſancte Sylueſter ex Deo benedicte, qui hodie ſuam uirtutem in me per te demonſtrabit, ſana me: cui Sylueſter reſpondit, Si credideris in filium uirginis, ſanitatē accipies: cui Conſtantinus, Amorē Dei ſuper omnia diligo. Tunc ſanctus Sylueſter iuſsit aquam deferri, in qua baptizauit eū, & ſanus factus eſt. Hoc facto, Conſtātinus dixit ſancto Syluestro, Quid

uis

uis ut dem tibi? cui ſanctus Syluester, Nihil aliud peto, niſi ſanctorum apoſtolorum corpora: quo audito, Conſtantinus abſtraxit corpora apoſtolorū de puteo, & ſtatim poſuit ea in optimo loco cum magno gaudio & honore. Poſt hæc uocauit ſuos milites, dicens ſe mare tranſire uelle, & omnia quæ haberet in hac parte, ſancto Petro daturum, & ita factum eſt. Tranſiuit mare, & fecit Conſtantinopolim, unde Saraceni congregati, ibant eum debellari. Conſtantinus autem hoc audiens, timuit ualde: ſed angelus Domini nocte ueniens, inquit ei, Noli timere, quia dum ingrederis bellum, uidebis ſignū crucis in cœlo, & facies illud in lancea: & ſecurus ingredere bellum, & habebis uictoriam, & ita factū eſt, & occidit multos Saracenos. Hoc peracto miſit ad Helenam matrem ſuam Ieroſolymam, ut quæreret crucem Domini. Cum autem intrauit Ieroſolymam, conuocauit omnes Iudæos, & petijt crucem: qui dixerunt ſe neſcire. At illa ait, Per Deum, qui me fecit, niſi eam reddetis, uos omnes occidam. Quo audito, quęrebant inducias, & conceſsit uſq; in diem ſequētem. Iudæi ſciſcitabantur adinuicem, ſi quis ſciret ubi eſſet. Tandem unus nomine Iudas, inquit, Audiui patrem meum dicentē, quòd ſuus atauus ſibi dixerat, ubi Iudæi miſerunt eam. Poſt hæc dixerunt reginæ, quod Iudas dixerat. Regina uerò retinuit Iudam, & alligauit eum, donec ipſe Iudas orauit ad Deum, & Deus indicauit ei ubi ſancta crux erat. Foderunt autē terram, & inuenientes tres cruces, neſcierunt quę eſſet crux Domini: ſed mortuus ablatus ſuper crucem latronum non mouit. Tertiò autem ſuper crucem Domini, & reuixit. & ita inuēta eſt ſancta crux. Poſt hæc foderunt in eodem loco, & inuenerunt clauos, quos fixerūt in manibus & pedibus Domini: & unum ex illis dedit Helena Conſtantino, quē poſuit in freno equi ſui, & poſt hæc non fuit uictus in bello. Poſtea baptizauit Iudam, imponens ſibi nomen Quiracus, & conſtituit illum epiſcopum in Ieruſalem, per quem Dominua dignatus eſt multa facere miracula.

DE SANCTO PETRO ET PAVLO.

FElix per omnes feſtum mundi cardines apoſtolorum Petri & Pauli ſacratiſsimi præpollet alacriter, quos Chriſto almo cōſecrauit ſanguine, eccleſiarum deputauit principes. Fratres chariſsimi, legimus quòd feſtiuitas apoſtolorū Petri & Pauli, per quatuor partes mundi declaratur, id eſt, ab oriente uſq; in occidentem, à ſeptentrione uſq; in meridiem. quia hos apoſtolos conſtituit principes totius mundi, & doctores eccleſiarum, quorum alter hodie pro Deo fuit decollatua, ſcilicet ſanctus Paulus: alter crucifixus, ſcilicet ſanctus Petrus. Iſti ſunt duæ oliuæ coram Domino, &c. Hoc dicit quòd Apoſtoli qui hunc diem per ſanguinē ſuum ſibi conſecrauerunt, ſunt floridi ante Deum, & ſuauiter olētes ut duæ pulchræ oliuæ: & ideo ſunt æquati ad oliuas, quia de oliuis factū eſt oleum, quod ſignificat in ſancta eccleſia charitatem & miſericordiā, quibus uirtutibua iſti pleni extiterāt: propter hoc dicit ſcriptura, Quòd hi duo ſunt oliuæ ante Deum, & pręclara duo luminaria, & duo candelabra luce ſplendentia. Vnde Dominus in Euangelio, Vos eſtis lux mundi. & ſanctus Auguſtinus, Exueret Deus in tetra caligine mundū, Doctrinæ aſcendit lumē apoſtolicę. Iſti apoſtoli ſoluunt & ligant uincula noſtrorū apoſtolorum. Vnde ſcriptura dicit, Quod ſicut homo miſſus in carcerē, ita ſtringitur peccator diaboli ligaminibus, & ad infernū ducitur. Iſtis apoſtolis dedit Dominus poteſtatē ligandi ac ſoluēdi. Si uolumus illis oſtendere noſtra ligamina, & cōfiteri ſacerdotibus peccata, tunc iſti abſoluūt nos à peccatis. unde ſcriptū eſt, Accipite ſpiritū ſanctū, quorū remiſeritis peccata, remittūtur eis: & quorū retinueritis, retēta ſunt. Sed ſolo Petro dedit claues paradiſi, quia nullus paradiſum intrabit, ſi illā legē quā docuit, tenere cōtempſerint. Ne fortè nobis tædiū incurrat, prætermittendū eſt de S. Paulo, & de Petro dicendū. In tēpore illorū erat quidā peruerſus Romæ, nomine Simon magus, qui fuerat Chriſtianus ꝑ deprecationē Apoſtolorū: ſed poſtea diabolus cor eius intrauit, & cogitare eū fecit, quomodo poſſet emere de apoſtolis illā uirtutē, qua poſſet facere miracula ſicut illi. Sanctus Petrus reſpondit ei, hoc audiēa quòd illa uirtus erat de Deo, quā illi habebāt, nec homo poſſet emere uel uēdere: & homines qui illā emere putāt, facti ſunt maledicti, & ſeparati à Deo. Maledictio iſta primū ſuper Simonē magū uenit, & ſuper illos qui honorē ſanctæ eccleſiæ uendunt & emūt. In alio die Simon magus renuit Chriſtianitatē, & adorauit idolū, & apoſtata factus eſt, id eſt retrotractus. Iſte inimicus Dei tantam uirtutē ex parte diaboli habuit, quod per incantationes ſuas faciebar, quæ uolebat. Etenim Imperator tam amabat eū, quod dicebat eū defendere Romā ab omni malo, nec aliquid faciebat ſine eius cōſilio. Sed quadā die Simō magus & Petrus cōtendebāt coram imperatore de multis rebus, & Simon ſuper omnia erat uictus: & dum uidit quòd nō potuit uincere Petrū, iratua dixit imperatori, q̃d ſibi erat cōtrarius Petrus, nec magis uellet ſtare in terra, ſed aſcendere in cœlū omni plebe uidēte. Imperator aūt audiēs promiſit illi, ſi aſcenderet, illa hora occideret apoſtolos. Placuit hic ſermo Simoni, & ait Petro, ſe uelle altera die aſcendere in cœlum. Nocte uerò illa uiri ac mulieres, qui erant Chriſtiani in ciuitate, uenerūt ad ſanctū, rogātes ut pro amore Dei clàm exiret de ciuitate, & fugeret alibi. Non enim babebāt opus, ut tam citò moreretur, ſciebat tamen illum pro Deo uelle mori: ſed nullum habebant paſtorem, nec talem cōſiliatorem. Sanctus Petrus propter amorem illorum, non propter metū exiuit clàm de ciuitate ſolus, & dū uenit ad portā, obuiauit Domino, & ait, Dñe, quò uadis? Vado iterū crucifigi.

Hoc

Hoc dixit Dominus, quia Iudæi prius eum crucifixerũt. ſed modò ueniebat Romam, ut ſecundò cum Petro crucifigeretur: quia quantã pœnam ſuſtinuit Petrus in cruce, tantam ſenſit Ieſus Chriſtus. Poſtquam Petrus hoc audiuit, intellexit quòd nõ de ſeipſo dicebat, ſed propter hoc, quia ille exiuit de Roma, uolens fugere ad locũ, ubi uerò eũ inuenire non poſsit: & ideo redijt in ciuitatem, nuncians Chriſtianis, quomodo obuiauit Chriſto ad portam. Chriſtiani hoc audientes, laudauerunt Deũ in miraculis ſuis, & amplius eum non rogabãt exire, quia cognouerunt quod uoluntas Dei eſſet, ut martyrizaretur. Altera die imperator iuſsit, quòd Petrus & Paulus, & omnis populus ciuitatis ad ſe uenirẽt, & uiderent quomodo Simon magus aſcẽderet in cœlum, & deſcenderet ſanus. Poſtquã adunati ſunt, Paulus ait Petro, Domine magiſter, qui prius erat electus quàm ego, quem magis Deus diligit, & magiſtrum conſtituit hominibus, ego procumbens precor Deum, tu uerò ſtans quando Simonem uidebis uolare, coniura diabolos, qui illum tenent, quod amplius nõ teneant. Itaq; ſancto Petro ſtante, & Paulo ante pedes eius in oratione procumbente, Simon turrim aſcendit magnam omni populo uidente, ibi incantationes fecit, & ligauit duas alas cruribus ſuis, & totidem brachijs, & cepit uolare. Sed quia ſanctus Petrus ſciebat, quòd quanto plus aſcenderet, tanto magis de alto caderet, dimiſit eum bene aſcendere: & quando erat in alto, ait Paulo. Frater leua oculos tuos, & uide: uidens itaq; Paulus, quòd Simon poſſet facere quod promiſerat, pro timore rogauit Petrum, ut coniuraret diabolos per uirtutẽ Dei, ut illi dimitterent eum. Poſt hæc Petrus coniurauit, illi uerò coniurati dimiſerunt, & cadens in terram crepuit medius. Tunc ſanctus Paulus & omnes uidentes laudauerunt Deum, qui tam grande miraculum propter amorem beati Petri operatus eſt. Imperator autem uidens Simonem mortuum, ira commotus, iuſsit Petrũ & Paulum ligari, Paulumq; decollari, & Petrũ crucifigi. Itaq; dum Petrus duceretur ad crucẽ, totus populus clamabat, quòd tota ciuitas periret, ſi Petrus moreretur: ſed Petrus eos precabatur ut tacerent, & nõ deturbarent ſuam paſsionem, quia gloria Domini ſibi parata fuit. Et poſtquam uenit ad crucem, rogauit miniſtros, quòd non crucifigerent eum, ſicut Iudæi crucifixerunt. ſed conuerterent illi pedes ſurſum, & caput deorſum: quia nõ eſt dignum, me peccatorem & ſeruũ ad ſimilitudinem eius fuiſſe crucifixum, qui totum mundum fecit de nihilo. Illi uerò ſecundum rogationem eius fecerunt. Beatus Petrus in cruce expanſus orauit ad Deum, & dixit, Domine Ieſu Chriſte, gratias nunc reddo tibi. qui es paſtor omnium animarum Chriſtianarum: oues quas mihi tradidiſti, id eſt animas, tibi cõmendo, & illas reddo tibi, ut cuſtodias eas ab omni malo, ne noceat illis diabolus, ſed partem habeãt mecum de tua gloria, in qua uiuis & regnas ſine fine. Omnes iuxta crucem ſtantes, & hanc orationem audientes, quã Petrus pro uiuis ac defunctis dixit, reſponderunt, Amen. Et poſt orationem emiſit ſpiritum, animamq; ſancti angeli portantes ante Deum in cœlum, cantauerunt, Gloria in excelſis Deo, &c. Marcellus autem quidam diſcipulus ſancti Petri, accepit corpus apoſtoli, & lauit illud tali unguento, quod nunquam poſſet putreſcere, & poſtea miſit illud in monumento. Sed totus populus Romæ conſilium inierunt ſimul, ut occiderent Neronem, quia occiderat iſtos duos apoſtolos amicos Dei. Imperator uerò hoc cognoſcens, propter metum de Roma exiuit, & fugit in inſulas, ubi mortuus fame & frigore, & à lupis & à leonibus comeſtus eſt, animamq; eius diaboli, quibus ſeruiuit, ad infernum deportauerunt. Audiſtis fratres, qualem paſsionẽ apoſtoli ſuſtinuerunt pro Deo, & ſolennitas eorum quæ hodie colitur, parum nobis prodeſt, ſi exemplũ Domini uiuendi ab eis non ſumimus. Vnde ſcriptura dicit. Nihil prodeſt intereſſe feſtis hominum, ſi deeſſe contingat feſtis angelorum: id eſt, nihil proficit facere feſtum inter homines in hoc ſeculo, ſi non poſſumus facere feſtum in cœlo cum angelis. qui Deum laudãt die ac nocte: propterea quia tales non ſumus, ut Deum dignè laudare poſsimus, mundemur à uitijs, & precemur Deum, ut per ſuam miſericordiam, & preces apoſtolorũ Petri & Pauli, det nobis ita in hoc ſeculo uiuere, ut dum animæ de corporibus exierint, ad illam poſsint uenire gloriam, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Amen.

DE NATIVITATE.

A*pparuit benignitas & humanitas Saluatoris noſtri Dei, &c.*] Benignitas Domini noſtri apparuit, cum mundum per aſſumptam humanitatem redimere uenit, quod factum eſt ad ſimilitudinem roris uel pluuiæ: quia ſicut lana recipit rorem uel pluuiã, & emittit ſine corruptione ſui, ita & uirgo Maria recepit Chriſtum in ſe, & emiſit integritate uirginitatis ſeruata. Vnde dictũ eſt, Deſcendet ſicut pluuia in uellus, & ſicut ſtilla ſtillauit ſuper terram. Et alibi, Aperiatur terra, id eſt uirgo Maria, & germinet Saluatorem, id eſt, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ. Virgo fuit ante partum, & in partu, & poſt partum, ad ſimilitudinem bonæ terræ, quæ emittit ſpicam ex ſe. In ſpica ſunt quatuor: palea, culmus, ariſta & granum, quæ in Chriſto bene demonſtrantur. palea fuit in Chriſto paſsibilitas, id eſt, eius mortalitas: culmus eſt integritas humanæ carnis, ariſta eius ſanctiſsima anima. Granum dicitur eſſe puritas diuinitatis: & ſicut ex grano efficitur homo exterior, ita ex diuinitate Chriſtus homo ſpiritualis reficitur. Cuius Chriſti natiuitas hodie fratres chariſsimi, celebratur, ut per eius myſteriũ & dignam eius participationẽ à poteſtate diaboli liberemur. Sed notandum eſt, quòd tres miſſæ hodie celebrantur: prima in nocte, ſecunda in crepuſculo, tertia in clara die. Iſtæ tres miſſæ celebrantur propter tria tempora, quę fuerũt in hoc ſeculo: pri-

mum

Digitized by Google

mum tempus ante legem, ſecundum ſub lege, tertium gratię, prima miſſa cantatur pro illis in obſcura nocte, qui fuerũt in primo tempore in omni obſcuritate ſeculi ſine cognitione Dei: ſecunda cantatur in crepuſculo pro illis, qui fuerunt in ſecũdo tempore, qui per legem datam, & prophetas habuerunt Dei cognitionem, ſed nõ plenariam: tertia cantatur in clara die pro illis, qui ſunt in nouo tempore, quibus plenaria cognitio Dei facta eſt. uel tres miſſæ celebrantur propter tres uirtutes, ſcilicet ſpem, fidẽ, caritatem. Sed ut digne hanc feſtiuitatem celebrare poſsimus, ille nobis ſuam gratiam præſtare dignetur, qui cum patre & filio regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

AD VINCVLA SANCTI PETRI.

NOtandum eſt fratres charisſimi, qua de cauſa celebretur feſtiuitas ſancti Petri à uinculis, ſcilicet calẽdis Auguſti. Hoc enim à quibuſdam aſſeritur. Dux Romanorum nomine Quirinus, habebat filiã gutturoſam, nomine Balbinam, habebatq; dux ille beatum Alexandrũ papam in carcere clauſum propter Chriſtianæ fidei confeſsionem: ipſa uerò puella pergebat ſæpiſsimè ad carcerem, ubi beatus Alexander cathenis tenebatur ligatus, & oſculabatur quotidie cathenas quibus ligatus erat, ob gratiam recuperandæ ſanitatis. Cui beatus Alexander dixit, Noli filia oſculari has cathenas, ſed quære cathenas quibus beatus Petrus ab Herode Ieruſalem uinctus fuit, & oſculare illas, & recipies ſanitatem. Quæ puella audiens, narrauit patri ſuo, ſicut audiuit à præfato papa. Quod audiens pater puellę miſit Ieroſolymam nuncios, qui perquirerent carcerem, ubi Apoſtolus fuerat ligatus, & inde ſecum afferrent cathenas, & ita factum eſt: quas ablatas præfata puella deoſculans, ilicò recepit ſanitatẽ, ſicq; beatus Alexander exiens de carcere conſtituit hanc celebrari feſtiuitatem, calendis Auguſti in honorẽ ſancti Petri, & eius nomine ædificauit eccleſiam, quę dicitur Ad uincula: in qua cathenæ eius deoſculabantur à populo deuoto: merito beati Petri apoſtoli principis apoſtolorum noſtris infirmitatibus plura ſanitatum beneficia præſtantur largiente Domino.

DE MAIORI LETANIA.

FRatres cariſsimi, dignum eſt ut audiatis qua de cauſa letaniæ rogationum fuerãt inuentę. Tẽpore Mauritij imperatoris erat ſanctus Gregorius archidiaconus Romæ, & papa Pelagius: & in illo tempore tantæ pluuiæ fuerunt, ut omnia flumina tranſcenderent terminos ſuos, ita ut Tybris ſuper muros Romæ aſcenderet. Aquæ autem, quæ ita exundarant, quicquid in ſyluis ſerpentium & ſcorpionum erat, deportabant: & quidã magnus ſerpens in modum trabis uenit per Tybrim, quẽ omnes Romani uiderunt. At poſtquam cœperunt ſiccari flumina, ex ardore ſolis aſcẽdit magnus fœtor de cadaueribus ſerpentum, ut quicunq; ſentiebant fœtorem ueneni, ſtatim moriebantur. Et fuit magna mortalitas in urbe Roma, ita ut cũ ſerò eſſet, & dominus cũ uxore & filijs & omni familia iret dormitum, mane omnes ferebantur ad ſepulturam: & inſuper ſagittæ igneæ deſcendebant de cœlo, & percutiebãt homines, & ſtatim moriebãtur. Et primùm percuſsit Pelagium papam, & mortuus eſt: deinde multa milia tali morte mortua ſunt. Erat ubiq; dolor & luctus, quia omni die & hora nihil aliud faciebant Romani, niſi mortuos ſepeliebant. Elegerunt autem Gregorium, ut eſſet papa, & miſerunt Conſtantinopolim, ut ita aſſentiret. Interea dum expectabant præceptum Imperatoris, & mortalitas magna in ciuitate erat, uocauit omnem populum Romanũ, & dixit eis, ut agerent pœnitentiam de malefactis, & inuocarent miſericordiam Dei: & ſtatuit ſeptem letanias, ut omnes irent ſimul ad ſanctum Petrum. Prima letania omnium clericorum, ſecunda abbatum & monachorum, tertia ſanctimonialium, quarta uiduarum, quinta coniugatorum, ſexta omnium puerorum, ſeptima mulierum: & ita ſecundum præceptũ Gregorij, uenerunt ad ſanctum Petrum & omnes clamantes dixerũt, Kyrie eleiſon, ſancte Petre ora, &c. & ſubitò ceciderũt in eccleſia mortui ſeptuaginta, & tunc remanſit mortalitas, & ieiunauerunt die illa in pane & aqua, & præcepit omni eccleſiæ agere hunc diem dicens, Quicunq; hunc diẽ celebrauerit, non morietur in illo anno morte ſubitanea. Poſt multum tempus fuit magna mortalitas in ciuitate Viennẽſi. Erat autem epiſcopus ciuitatis nomine Mamercus, uir ſanctus & bonus, & cum faceret baptiſterium in uigilia paſchæ, ſubitò deſcendit ignis de cœlo, & incendit eccleſiam, & medietatem ciuitatis: & mortalitas hominum ex una parte erat, ex altera ignis, qui incendebat omnes uillas & caſtella. Et leones & lupi intrabant uicos, & deuorabãt homines. Tũc inſtituit ſanctus Mamercus tres dies rogationum, ut omnis populus, qui erat, auxilium & miſericordiã à Deo peteret, & ut eos defenderet à morte ſubitanea: & nos precemur omnes ſanctos, ut pro nobis intercedãt ad Deum, ut dignetur nobis dare remiſsionẽ peccatorum, & cuſtodiat corpora & animas noſtras, qui uiuit & regnat, cũ patre & ſpiritu ſancto, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

SERMO AD POPVLVM.

HOmo natus de muliere, breui uiuens tempore: & dũ uiuit, multas ſuſtinet miſerias, plus amore corporis, quàm animæ. Sed anima non poteſt mori, ſed cum exit de corpore, citò moritur corpus. & antequam exeat de corpore, magnum ſuſtinet pauorem, quia uidet ante ſe ſanctum Michaelẽ, qui expectat eam, & propter miſera agmina timet exire. Væ illis animabus, quas diabolus ſuſcipit, & ligat ſub laqueo, quia non poſſunt de eius laqueo euadere, nõ per eleemoſynas & orationes fidelium. Legimus de ſancto Machario, quòd una die dũ

perambulabat, peruenit in deſertum locum in cœmiterio Iudæorum, & inuenit caput Iudæi mortui, & poſtquam tetigit illud baculo, ait, Quid me uoluis: Reſpõdit ſanctus Macharius, Dic mihi ubi ſunt animæ Iudæorum: reſpondit caput, Puteus eſt miræ profunditatis, quantum eſt à terra uſq; ad cœlũ: & in puteo eſt aqua frigida ſuper omne frigus, & ignis calidior cũctis ignibus, & fœtor intolerabilis, fames & ſitis, & ſerpẽtes: & inter dolores iſtos ſtamus & cruciamur nos, & multæ animæ Chriſtianorũ. Et ait ſanctus Macharius, Dic mihi ſi habetis ullã requiẽ. Reſpondit caput, Quãdiu tu ſiue alter: ita bonus miſſas pro mortuis dicit: quãtum durat miſſa, tantum ſumus in requie. Et poſt hæc Macharius lachrymans diſceſsit, orãs pro animabus. Et chariſsimi oremus Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtum pro animabus omnium fidelium defunctorum, cum miſsis & pſalmis & orationibus, ieiunijs & eleemoſynis, ut dimittat eis omnia peccata ſua per ſuam miſericordiã, tribuatq; eis uitam æternam: & nos dum uiuimus, talia facere, & ſic obedire ſuæ iuſsioni ſtudeamus, ut poſt hanc uitam mereamur ingredi in ianuas paradiſi, quod nobis præſtare dignetur Ieſus Chriſtus.

IN DIE CINERVM.

HOdie fratres chariſsimi, in pugnam contra diabolum intramus, & debemus illam uincere per totam Quadrageſimã, & propter hoc imponimus hodie cineres ſuper capita noſtra. Antiqui milites cum debebant ire ad bellum, fortiter per ſeptem dies equos ſuos paſcebant leuibus cibis, ut plus currere poſſent. In capite ſeptem dierum ponebant cineres ſuper capita ſua, ut Deus omnipotens daret eis uictoriam. Et nos fratres chariſsimi, paſcamus corpora noſtra leuibus cibis his diebus, ut ueloces poſſimus eſſe contra antiquum hoſtem, & ut Deus det nobis uictoriã de inimico noſtro. Et in alia figura intelligitur, qđ recordari debemus nos de puluere eſſe factos, & in puluerem reuerti: ſicut dixit Deus ad primum hominẽ, Terra es, & in terram ibis: & omnia quæ ſunt nobis trãſitoria, nobis uileſcere debent: q̃a mundus tranſibit, & concupiſcentia ſua. Et Iacobus apoſtolus nos docet dicẽs, Fratres nolite diligere mũdum, quia qui eum diligit, nõ eſt caritas in eo. Et alia figu[illegible] eſt, quare hodie portamus cineres. Pater de cœlis uenit ad Ionam prophetam, & dixit ei, Vade in Niniuen ciuitatem magnã, & prædica in ea, quòd niſi dimiſerit idola, quæ adorat, in capite xl. dierum ſubmergetur. Reſpondit Ionas, Domine mi neſcio ciuitatem: & Ionas fugit à facie Domini, & ueniens ad mare intrauit nauem cum nauigatoribus, qui uolebant tranſire ad aliam prouinciam: & factum eſt dum nauigarent, orta eſt tempeſtas magna in mari, & nauis cœpit perire: & nauigãtes miſerunt ſortem, & cecidit ſuper Ionam: & iactauerunt eum in mare, & cetus deglutiuit eum, & portauit eum in uentre ſuo tribus diebus, & tribus noctibus, donec uenit in Niniuen, & eũ ibi euomuit. Ipſe autem exiens de ore piſcis, neſciebat ubi eſſet, & perdiderat omnes capillos propter piſcis calorem, & quæſiuit ab hominibus, quæ terra eſſet illa: & dixerunt, quia Niniue eſt. Videns itaq; Ionas uoluntatem Dei, intrauit ciuitatem, & prædicabat dicens, In capite xl. dierum Niniue ſubuertetur. Poſtquã rex audiuit ſermones Ionæ, timore percuſſus ſurrexit de ſolio ſuo, & proiecit ueſtimentum regale, & ueſtiuit ſe ſacco, & conſperſit ſe cinere, & præcepit ieiunium fieri per totam ciuitatem, ut neque homines neque pecora guſtarent cibum per tres dies: & uidit Deus, quòd conuerſi ſunt à uia ſua mala, & miſertus eſt populi ſui. & nos fratres, qui multum ſumus in abyſſum merſi propter peccata noſtra, hodie aſpergimus nos cinere, & ut Deus uideat humilitatẽ noſtram, & dimittat peccata noſtra nobis, & habeat miſericordiã, ſicut habuit de Niniue. Propterea fratres chariſsimi, hodie laborãtis euomere peccata ueſtra, & nolite redire ad uomitum quaſi canis, qui cum plenus eſt, uomit morticinam carnem, & iterum manducat: ſed pugnemus cum diabolo his xl diebus ut in die reſurrectionis cum Domino mereamur habere uitam æternam.

ALIVS SERMO.

DIes Dominicus, dies electus eſt, in quo gaudent angeli. Interrogandum eſt, quis primus rogauit, ut animæ haberent requiem in inferno: & reſpondendum eſt, quia Paulus apoſtolus, & Michaël archangelus rogauerũt Dominum, quando ex inferno exierunt, quia Dominus uoluit, ut Paulus uideret pœnas inferni. Vidit autem portas arboreas, igneas, & peccatores cruciatos in illis arboribus. & alij pendebant per pedes, alij per manus: alij per capillos, alij per colla: alij per linguas, alij per brachia. Et iterum uidit fornacem ignis ardẽtem, ſeptem flammis, & multi puniebantur in ea. & ſeptẽ plagæ erãt in circuitu fornacis. Prima nix, ſecunda glacies, tertia ignis, quarta ſanguis, quinta ſerpẽtes, ſexta fulgur, ſeptima fœtor. & in ipſa fornace ponebantur animæ peccatorũ, quæ non egerunt pœnitentiam in hoc ſeculo: ibi cruciantur, & recipit unuſquiſq; ſecundum opera ſua. Alij flent, alij ululant, alij gemũt, alij ardent, & deſiderant habere requiem, ſed non inueniunt: quia animæ nunquam morientur. Timendus autem eſt nobis ille locus, in quo eſt dolor ſempiternus, in quo gemitus, in quo triſtitia ſine gaudio, in quo abundantia lachrymarum propter cruciationem animarum, in quo rota ignea mille uicibus: in illo die ab angelo tartareo in unaquaq; uice mille animæ concremantur. Poſtea uidit fulmen horribile, in quo multæ beſtiæ diabolicæ erant quaſi piſces in medio maris, quæ animas peccatorum deuorant: & deſuper illud fulmen habetur pons, per quem tranſeunt animæ iuſtæ ſine dubitatione, & animæ peccatorum unaquæque ſecundum meritum ſuũ: ibi uidit Paulus multas animas peccatorum demerſas; alteras uſque ad

genua,

genua, alteras uſq; ad umbilicum: alteras ad labia, alteras ad ſupercilia, & quotidie perenniter cruciantur. & fleuit Paulus, & ſuſpirans interrogauit, qui eſſent demerſi uſq; ad genua: & dixit angelus, Hi ſunt qui detrahunt alienis ſermonibus: & qui ad umbilicũ, hi ſunt fornicatores & adulteri, qui non ſunt reuerſi ad pœnitenciam: qui uerò ad labia, hi ſunt qui intrantes eccleſiam, non audiunt uerbũ Domini: qui ad ſupercilia, hi ſunt qui gaudeot de malicia proximi ſui. Et flens Paulus dixit, Væ bis quibus præparantur tantæ pœnæ. & uidit alium locum tenebroſum, plenum uiris & mulieribus comedẽtibus linguas ſuas, & dixit ei angelus: Hi ſunt fœneratores pecuniarum, qui uſuras recipiũt, & nõ ſunt miſericordes, propterea ſunt in hac pœna. Et uidit alium locum, in quo erant puellæ nigræ, habentes ueſtimenta nigra, indutæ pãnis & ſulpbure, & igne, & dracone, & ſerpẽtes & uiperas circa colla habebant: & quatuor angeli increpãtes eas, & habebant cornua ignea, & ibant in circuitu earum dicẽtes, Agnoſcite quòd egiſtis male. & interrogauit Paulus, quæ eſſeot: & ait angelus, Hæ ſunt, quę non ſeruauerunt caſtitatem ad nuptias, & quæ maculauerunt ſe in parentibus ſuis, & necauerunt infantes ſuos, dantes eos beſtijs in eſcam. Et poſt hæc uidit uiros ac mulieres ſuper camelos, & multos fructus habebant ante illos, & non poterãt ſumere ab eis. Dixit itaque angelus Paulo, Hi ſunt qui abſoluunt ieiunium ante tempus Et uidit in alio loco ſenem inter quatuor diabolos plorantem, & interrogauit Paulus, quis hic eſſet: & angelus, Hic eſt negligens, qui non cuſtodit legem Dei, ſed auarus fuit & doloſus, & ſuperbus, & ideo ſuſtinebit pœnas innumeras, uſq; in diem iudicij. & fleuit Paulus, & ait angelus ei: Paule cur fles ſuper humanum genus? nã uidebis adhuc maiores pœnas. & oſtendit ei puteum ſignatum ſeptem foribus, & dixit ei: Sta longius, ut poſsis ſuſtinere fœtorem. & aperuit os putei, & ſurrexit fœtor magnus ſuperãs omnes pœnas: & dixit ei angelus, Qui in hunc puteum mittuntur, nunquam de eis fiet conuerſio in conſpectu Dei. & dixit ei Paulus, Qui ſunt hi, qui mittuntur in eum? qui non credunt Chriſtum filium Dei ueniſſe in carnem: & qui nõ baptizantur, non communicantur corpori Chriſti. Et uidit in alio loco uiros ac mulieres, uermes ac ſerpentes comedentes eos, & erat anima ſuper animam, quaſi ouis in ouili: profunditasq; illius loci, quaſi exaltantur cœli à terra: & audiuit gemitum ſuſpirantium quaſi tonitrum magnum, & poſt hæc uidit inter cœlum & terram animam peccatoris, ululantem ioter ſeptẽ diabolos, ducentes eam eo die exeuntem de corpore, & clamauerunt angeli contra eam dicentes, Væ tibi miſera anima, quid feciſti in terra, contempſiſti mandata Dei, nec ulla bona feciſti opera, ideoq; eris poſita in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium. Poſt hæc in uno momento, deduxerunt animam angeli de corpore ad cœlum, & audiuit uocẽ milium angelorum lætantium propter eam, & dicentium, O anima feliciſsima ac beata, lætare hodie, quia feciſti uoluntatem Dei: & leuauerũt eam ante Deum, quia ipſe elegit opera ſua bona. & poſtea ſanctus Michaël eã collocauit in paradiſo, ubi erant ſancti, & clamauerunt cũ magna lætitia contra animã iuſtam: & clamor factus eſt quaſi cœlum & terra mouerentut: & clamauerunt peccatores, qui erant in pœnis dicentes, Miſerere ooſtri Michaël, & tu Paule dilectiſsime Dei, intercede pro nobis ad Deum. & ait angelus, Nunc flete, & flebimus uobiſcũ, & angeli nobiſcum, ut fortè miſereatur Deus, & det aliquod refrigerium. Audientes autem hæc qui erant in pœnis, exclamauerũt uoce magna, & Michaël archangelus & Paulus, & milia milium angelorũ: & auditus eſt ſonus uocis eorum in quarto cœlo dicentiũ, Miſerere Chriſte fili hominis. & uidit Paulus cœlum moueri, & filium Dei deſcendentem de cœlo, habentẽ diadema in capite ſuo. Rurſus clamauerũt, qui erant in inferno, una uoce dicentes, Miſerere noſtri fili excelſi. & uox filij audita eſt, dicẽs eis deſuper, Ego pro uobis crucifixus fui, lancea perforatus, clauis fixus, felle & aceto potatus, pro uobis mortuus, ut uos uiueretis: ſed uos mendaces fuiſtis, auari, inuidi, ſuperbi, malefici, nec ullum bonum feciſtis, nec pœnitentiam accepiſtis, ſed iniqui fuiſtis in omni uia ueſtra. Poſt hæc proſtrauit ſe Michaël & Paulus & angeli milia milium angelorum, orãtes Dei filiũ, ut requiem haberent omnes, qui erant in inferno. & ait Dominus, Propter Michaëlẽ ac Paulum & angelos meos, & maxime pro reſurrectione mea concedo uobis requiem ab hora nona ſabbati uſq; ad horam primam feriæ ſecundæ. Et hoſtiarius inferni, qui dicitur Cerberus, extulit caput ſuum ſuper omnes, qui erãt in inferno, & cõtriſtatus eſt ualde. Tunc lætati ſunt omnes, qui erant in pœnis, clamãtes una uoce, Benedicimus te fili Dauid, qui dediſti nobis miſericordiam. Nam plus prodeſt nobis remediũ unius diei & noctis, quàm totum tempus uitæ noſtræ, quod conſumpſimus ſuper terram. Et dixit angelus, Qui cuſtodierit diem Dominicũ, habebit partem eum angelis Dei. & interrogauit Paulus ab angelo, quot eſſent pœnæ in inferno? & dixit angelus pœnę ſunt c.xliiij. milia, ac ſi eſſent c. uiri eloquentes ab initio mundi, unuſquiſq; habens quatuor linguas ferreas, nõ poſſent cæteras pœnas inferni numerare. Vos autẽ fratres chariſsimi, audientes tanta tormenta inferni, cõuertamur ad Dominum noſtrum, ut cum angelis eius ualeamus regnare.

REVELATIO SANCTI MICHAELIS.

DEus uolẽs angelos honorari in terra ab hominibus, hanc occaſionem, ut legimus, primam oſtẽdit. Eſt autem quædã ciuitas in Apulia, quæ dicitur Sipontus, in qua erat quidã diues, nomine Garganus, habens armeota multa

boum & pecudum in mõte uicino, qui dicitur Garganus. Erat autem quidam taurus nimia ſuperbua, qui cum alij bouea ad domum reuerterentur, ille ſolus uagus remanſit in monte: quadam uerò die Dominus iratus, quia alijs reuertentibus, nõ reuertebatur domum. Hic autem apprehendens arcum & ſagittas, uolens eum occidere, ſed uolũtate Dei ſagitta acuta redijt, & eum uulnerauit, à quo fuit miſſa. Quod uidens Garganus, ualde timuit, & propius accedere uoluit, pergensq́ ad epiſcopũ ſuum, narrauit ei omnia quæ acciderant. Tunc pontifex prudẽs inſtituit triduanum ieiunium populo, & orarẽt ut Dominus oſtẽderet eis, quid eſſet, & quid ſignificaret, quod ille à telo ſuo fuerat uulneratus. Tertia uerò nocte Michaël archangelus apparuit pontifici, dicens ei, Scias quia uoluntate Dei hoc factũ eſt. Ego ſum Michaël princeps militiæ cœleſtis, & locum illum iuxta quem taurus ſtabat, mihi conſecraui, ut in eodem loco Chriſtiani inuocent auxilium, & ſentient. Vade ergo tu & omnis populus ad ſpeluncam, iuxta quam ſtabat taurua, & intrate in eã, & uidebitis altare, & ſuper altare rubicundum pallium, ibi facite orationes ueſtras, & habete memoriã meam, & auxiliabor uobis. Audiens hæc epiſcopus, gauiſus eſt ualde, & manè cum populo aſcendens in mõtem Garganum, & intrauit in ſpeluncam, ſicut angelus dixerat. Hęc fuit prima cauſa, quòd memoria angelorũ fuit in terra. ab hoc tempore uſque in præſens ſunt eccleſiæ. & feſtiuitates eorum ad laudem Dei, qui uiuit, &c.

DE SANCTA MARIA.

HOdie fratres chariſsimi, celebramus feſtiuitatem ſanctæ Mariæ, Dei genitricis, quæ hodie tranſlata eſt in cœlum de mundo, ut pro nobis oret filium: quia mundus deletus eſſet, niſi per preces ſanctæ Mariæ ſuſtineatur. Quia legimus, poſtquam cœlos aſcẽdit ipſa, aſsiduè ſtat coram Deo, orationẽ pro peccatis noſtris effundens, & iuſtos retinet ne cadant, peccatores conſortat ne pereant: diligit uirgines, ſi in uera uirginitate conſiſtunt: cuſtodit uiduas, ſi permaneãt in uera uiduitate. Legimus quid fecit erga clericum quendam, qui fuit Romæ de nobili genere ortus: pater & mater, frater & ſoror occiderant, ſolus ſuperſtes, multos habebat honores, multas poſſeſsiones, Capellamq́ uicinã domui ſuæ in honore beatæ Mariæ conſecratam, in qua quotidie omnes horas ſanctæ Mariæ decantabat. Parentes autem eius cœperunt eum omnes ſtringere, ut duceret uxorẽ, ſed noluit per longum tempus, & cum conſiſterẽt ſtringendo, uoluntati eorum cõceſsit. Deſponſauerunt autem ei coniugem de melioribus Romæ. factum eſt, cum dies nuptiarum eſſet conſtitutus, uenerunt parentes eius cum honore, & celebrabant nuptias cum lætitia, ſicut uſus eſt. Illi uerò aſcendẽtes equos, recordatus eſt clericus, quòd beata Maria nunquam dereliquerat eum, aſcendit & ipſe cum alijs, ut cum honore adduceret uxorem; cum rediſſet, cantabant cymbalis & citharis, & cæteris inſtrumentis. & clericus recordans, quod adhuc non cantauerat nonã de ſancta Maria, & ait militibua, Præparate menſas, & ea quæ præparanda ſunt ſecundum ordinem nuptiarum, & ego uadam ad eccleſiam cantare nonam de ſancta Maria, & poſtea reuertar ad uos. at illi cœperũt triſtari dicentes: Sic faciunt alij, qui coniugem ducunt, uadunt cantare matutinas. Poſtquam ille aperuit oſtium eccleſiæ, uidit eam plenam lumine & ardore, & beatam Mariam ſedentem ante altare. & terrore percuſſus cecidit in terrã quaſi mortuus, ipſa autem ueniens, tenuit manum eius, & ait, Noli timere, ego ſum amica tua, quã ſemper dilexiſti, & in mente habuiſti, nunc autem me dereliquiſti, & aliã accepiſti, quare hoc feciſti? Non ne ſum amica tua? Non ne ſum ſatis pulchra? an quæris aliam, quæ habet maiorem pulchritudinem quàm ego? Et ille nimis timens reſpondit, Quæ es Domina mea, non te cognoſco, ſed te uideo pulchram & tam honeſtã, ut nõ habeatur talis in cœlo. nam odor à te progrediẽs replet me, quòd me credo eſſe in paradiſo. Reſpondit Maria, Ego ſum beata Maria, mater Chriſti: tu uerò mihi hactenus ſeruiſti. Sed cur me derelicta aliam deſponſaſti? Noli me derelinquere propter mulierem mortalẽ, & paruo tempore durabilẽ. hoc dicto euanuit ab oculis eius. Ipſe uerò poſtquã nonam dixit, redijt ad palatium, in quo milites eum expectabant, & conſtringebant eum dicere, quare tantam moram feciſſet: quibua ille ait, Quicunque de parentibus meis meam ducat uxorem, quia amplius non habeo aliam, niſi beatam Mariã, cui die & nocte ſeruire deſidero. Sponſa hæc audiens, triſtis & dolens ad domum patris redijt. Clericus uerò acceſsit ad beatum Zephirum papam, qui eo tempore erat, quærens conſilium, quid facere deberet: qui præcepit ei, ut omnia quæ haberet, donaret eccleſiæ, in qua uiſionem uiderat, & fieret ibi monachus, & ſeruiret Deo & beatæ Mariæ omnibus diebus uitæ ſuæ, quæ eum de laqueo diaboli liberauit. Nũc autẽ fratres ſeruiamus ſemper tali reginæ, quæ nõ derelinquit ſperantes in ſe. Cũ diligat orationes ſanctorũ, & exaudiat, multo magis matrem ſuam exaudit pro peccatoribus exorantem: & ipſe in cruce expanſus commendauit eam beato Ioanni euangeliſtæ, ut eam cuſtodiret die ac nocte, quam diu eſſet in hoc ſeculo. & beatus Ioannes impleuit, quod ſibi commendatum fuit. Cum appropinquaſſet dies & tempus, in quo Dominus eam uoluit de hoc ſeculo tollere, ut ſemper uicina ante faciem ſuam oraret pro peccatoribus, uocauit eam dicens, Veni ad me dilecta mea, ſponſa mea, mater mea, tempus eſt ut exaltem te ſuper omnes angelos & archangelos, & cæteras uirtutes, quę ſunt in cœlo, & ſis in conſpectu meo ſemper: die Dominica portabo te in cœlum. at illa uenit ſtatim, nuncians Ioanni, quę ei Dominus dixerat. Tũc beatus Ioannes ait, Oremus pariter ut Dominus noſter, filius tuus, trãſmittat nobis omnea

aposto

apoſtolos, ut ſeruiant tibi. Illis uerò orantibus omnes Apoſtoli in qualicunq; loco orabant, rapti & adducti fuerũt ante oſtium, ubi erat beata Maria, & ſteterũt cum ea uſque quò filius eius aſſumpſit eam in cœlum, ubi nunc ſtat in conſpectu eius, non ceſſans pro peccatoribus exorare. Toto igitur affectu confugiamus ad eam uenire, ut per ſuas orationes ducat nos ad illa gaudia, ubi ipſa manet cum filio ſine fine.

SERMO QVALIBET DIE.

PIus & miſericors Dominus nos per prophetam hortatur ad compunctionem cordis, & pœnitentiam, dicens, Conuertimini ad me toto corde ueſtro, in ieiunio & fletu & planctu: quia nolo mortem peccatoris, ſed ut magis cõuertatur, & uiuat. & iterum, Nolite tardare cõuerti ad Dominum: ne differas de die in diem, quia neſcis quid futura parat dies: cur tardas cõuerti ad Dominũ, ſcilicet periculo animæ tuæ, quia mors non tardat: quòd ſi inuenit te tardãtem, ducet ad tormenta: quia tu peccator conuerti diſſimulas, & nõ metuis mortem, ne ipſa repẽtina ſurripiat tibi diẽ cõuerſionis. Non'ne homines ſubitò moriuntur? Si bonum eſt peccata dimittere, & ad Deum conuerti, fac citò. Deus promiſit remiſſionem peccatorum, uiuẽdi non promiſit: ideo conuertatur unuſquiſq; ad Deum citius, & derelinquat impius uiam ſuam ſubitò: cum ueniet dies ultima, peribit dilatio, & reſtabit damnatio. Si perire non uis, redi ad Deum, & uiues. Noli deſperare de uenia peccatorum, nec de longa uita cogitare. Conuertere ergo ad pœnitentiam. Cras, inquies, conuertam: quare non hodie? Dices, Quid mali, ſi cras dicam. Quid mali, ſi hodie. Fortè dices, Lõga erit uita mea. dicam, Si longa eſt, uita ſit bona: ſi breuis, & ipſa ſit bona. Non uis habere lõgum prãdium, & malum: & uitam longam uis habere, & malam. Villam emis, bonam: deſideras uxorem, uis ducere, bonam quæris. Filios tuos uis naſci bonos, optimas caligas emis, & non uis malas, & uitam uis malam? Quid tibi prodeſt uita tua, quam ſolam uis malam, ut inter omnia bona tua malus ſis. Ne tardes cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Verba Dei ſunt hęc, non mea: non à me audiſti, ſed ego tecum audio à Domino. Reſpondes forte, Cras, conuertam. O uox coruina. Quis dedit tibi hanc ſecuritatem? qui indulgentiam remittendi promiſit, craſtinum diem diſſimulandi non ſpopõdit. Coruus non rediit ad arcã, columba rediit. Si enim tunc uis agere pœnitentiã, quando nõ potes: peccata dimiſerunt te, tu autem non illa. Satis alienus eſt à fide, qui ad agendam pœnitentiam tempus expectat. Metuendum eſt, ut dum ſperat miſericordiam, incidat in iudicium. Qui tempus datum negligit, fruſtra effundit preces ad Deum. Feſtinet unuſquiſq; ad Deum, dum poteſt: quia dum poteſt, ualuerit oratio, & cum tardare uoluerit nõ potuerit. Vigila Chriſtiane ſub miſericordia Dei, pugna cum diabolo: quia arma Chriſti tecum habes. Deus qui iubet te pugnare, cupit tibi dare paradiſum, ſi bene pugnaueris: ubi ſunt diuitiæ tuę, ubi Chriſtum uidebis, & angelos, & homines iuſtos fulgẽtes ſicut ſol: ubi non eſt nox, nec fames, nec ſitis, nec ullus dolor. Quid uis homo Chriſtiane, qui te non emendas? neſcis quanta & qualia parata ſunt in inferno, ubi eſt fletus, & ſtridor dentium, ubi flamma, pediculi & ranæ, & uermes non moriuntur. Ignis qui ibi eſt, non extinguitur: ibi ſunt tenebræ & mala, nulla lux ibi eſt, nulla conſolatio: ibi eſt fœtor, quem nullus ſuſtinere poteſt. Conſiderate diligẽtius ſuperborum ſepulchra mortuorum, & agnoſcite, quia nihil in eis remãſit niſi fletus & fœtor, & fimus uermium. O homo conſidera uehementer ſepulchra, & dic, Væ mihi miſero peccatori. Iſte dum uixit in hoc ſeculo, ſecutus eſt luxuriam & fornicationem, & pœnitentiam non egit, ex illo miſero nihil remanet, niſi fœtor amarus, & cum impiis cruciatur. Væ miſero peccatori, timeo ne & mihi ſic cõtingat. Tunc clamauit ille mortuus de ſepulchro, Vide, & agnoſce puluerem meum, & relinque deſiderium malum, ne mecum crucieris in inferno. Quod tu es, fui: quod ego ſum, tu eris. O homo dimitte periuria, luxuriam, homicidiũ, furtum, auaritiam, & alia peccata, quæ dinumerare longum eſt, ut in inferno non crucieris, ſed habeas gloriam cum Deo patre, &c.

ALIVS SERMO.

FRatres chariſſimi, tempus eſt tranſeundi de malo ad bonum, de tenebris ad lucẽ, de iſto infideliſſimo ſeculo ad gaudia ſempiterna, ut non comprehendat nos illa dies, in qua Dominus noſter Ieſus Chriſtus adueniet ponere orbem terræ deſertum, & peccatores æternis cruciatibus mancipare, qui noluerunt agere pœnitentiam de peccatis, quę egerunt. In mendacio eſt magnum crimẽ, ſicut ait Salomon, Os quod mentitur, occidit animam. Iracundia uiri iuſtitiam Dei nõ operatur, & cupiditas. unde dicit apoſtolus, Radix omnium malorum eſt cupiditas, & ſuperbia, per quam ille angelus apoſtata cecidit, qui initium uiarum Dei, ſicut legitur in prophetia, cõtempſit. Lucifer qui mane oriebatur, cecidit. Vitanda eſt ſuperbia, quæ ualuit angelos decipere: quanto magis homines ualebit decipere. Et inuidia eſt nobis timenda, per quam diabolus primum hominem decepit, ſicut ſcriptum eſt, Per inuidiam crucifixus eſt Chriſtus: & ideo qui inuidet proximo, Chriſtũ crucifigit. Videte ut ſemper pauidi & ſoliciti expectetis iudicis aduẽtum, ne nos imparatos inueniat: quia Apoſtolus ait, Dies mei tãquam fur in nocte uenient. Væ illis quos inueniet dormientes in peccatis. Tunc nanq; congregabuntur, ſicut legitur in Euangelio, ante eum omnes gẽtes, & cõgregabit oues, ſicut paſtor ſegregat oues ſuas ab hœdis: & ſtatuet oues à dextris, hœdos autem à ſiniſtris. Tunc dicet rex his, qui à dextris eius erunt, Venite benedicti patris mei, & cætera: ubi nullus dolor, nec triſticia erit, ubi uox non inuenitur alia, niſi charitas &

pax & lætitia ſempiterna cum omnibus electis Dei, ubi nullum bonum deeſſe poterit. Tunc reſpondebunt iuſti dicentes, Domine, cur tātam gloriam, & tanta bona præparaſti? Reſpondebit, Pro miſericordia, pro fide & pietate & ueritate, & cætera. Domine, quādo uidiſti iſta bona in nobis? Reſpondebit Dominus, Amen dico uobis, quod feciſtis uni ex minimis meis fratribus, mihi feciſtis: & quod feciſtis in abſcondito, ego palam uobis reddam. Tunc dicet rex his, qui erunt à ſiniſtris eius, Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius, ubi erit fletus & ſtridor dentium, & lachrymę oculorum: ubi mors optatur, & nō datur: ubi uermes non moriuntur, & ignis non extinguetur: ubi nullum gaudium, ſed triſtitia: ubi nulla requies, niſi pœna: ubi nullus auditus, niſi gemitus. Tunc reſpondebunt & ipſi dicentes, Domine, cur tantas pœnas nobis pręparaſti? Pro iniquitate & malignitate ueſtra, dicet Dominus. Itaq; fratres rogo uos, ut qui in bonis operibus ſunt, perſeuerent in omni opere bono: qui uerò mali ſunt, citò ſe corrigāt, antequam illos mors ſubitanea inueniat. Dum ergo tempus habemus, operemur bonum ad omnes, & mala facere ceſſemus, ut ad uitam æternam peruenire ualeamus.

ALIVS SERMO.

Miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi, &c.] Fuit quidam paterſamiliàs, rex potens, qui quatuor filias habuit, quarum una uocabatur Miſericordia, altera Veritas, tertia Iuſtitia, quarta Pax: de quibus dictum eſt, Miſericordia & ueritas, & cætera. Habebat etiam quendam filium ſapientiſsimum, cui nemo in omni ſapientia poterat comparari: habebat etiā quēdam famulum ſeruum, quem exaltauerat, quē multo honore ditauerat: utpote quem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam fecerat, & nullo aliquo merito præcedente. Dominus uerò, uti mos eſt huiuſmodi ſapientum dominorum, ſapienter uoluit mores cognoſcere & explorare, & fidem famuli ſui, utrum eſſet fidelis erga ſe, necne: dedit ei leue mandatū dicens, Iſtud mandatum ſi cuſtodieris, ampliori honore honoraberis: ſi non, peſsima morte morieris. Famulus ſumpto mandato domini ſui, haud mora, trāſgreſſus eſt illud mandatum. Quid plura? Quid uerborum uos lachrymis demorabor? Deinde transgreſsio nō tamen adfuit, ſed cauſam trāſgreſsionis quęſiuit famulus ſuperbus, rigidus, contumelioſus, inflatus, totam culpam retorſit in dominum ſuum. Cum enim dixit, Mulier quam dediſti mihi ſociam, ipſa me decepit, totam culpam impegit in auctorē. Dominus non tam pro transgreſſo mandato, quàm pro illata contumelia offenſus, quatuor uocauit tortores ſæuiſsimos, uni illorum præcipiens, ut eum incarceraret: alteri, ut uiuum decollaret: tertio, ut eum iugularet: quarto, ut eum deuoraret crudeli pœna. Poſt hæc cum ſe occaſio offeret, hos quatuor tortores proprijs nominibus inſinuabo. Tortores iſti ſua ſæuitia ſtudentes, arreptū miſerum omnibus pœnis afficere cœperunt. Has uerò famuli pœnas audiēs una de filiabus regis, ſcilicet Miſericordia, ueloci curſu currit ad carcerem, & introſpiciens, uidensq; famulū tortoribus mancipatū, pœnis affectū, nō potuit non miſereri: quia miſericordiæ proprium eſt miſereri. Laceratis ergo ueſtibus & complosis manibus, expanſis per colla capillis, ululans & clamans recurrit ad patrem, & ingeniculata ante pedes paternos cœpit ſimplici & gemibunda uoce dicere: Heu pater chariſsime, nunquid ego ſum filia tua Miſericordia, & nō tu diceris miſericors? Si miſericors es, famuli tui miſereaeis: & ſi famuli tui non miſertus fueris, miſericors non eris: ſi miſericors non fueris, me Miſericordiam non babebis. Taliter illa apud patrem argumentāte, aduenit ſoror eius Veritas, & cur Miſericordia fleret, quæſiuit à patre. cui pater: Iſta, inquit, ſoror tua Miſericordia uult, ut ego miſerear illius ſuperbi trāſgreſſoris, cui pœnam indixi. Veritas autem hoc audiens, ad modum ſtomachata, toruisq; oculis intuens patrem, ſic ait: Nunquid ego ſum filia Veritas? Non'ne diceris uerax eſſe? Non'ne uerum eſt, quod ei pœnam iniunxiſti, & per mortem tormenta promiſiſti? Si uerax fueris, uerum perſequeris: ſi uerum perſequutus non fueris, uerax non eris: ſi uerax non fueris, ueritatem non habebis. Ecce miſericordia & ueritas obuiauerūt ſibi. Has lites contentiones, bas rixas, has cauſas audierat tertia ſoror, ſcilicet Iuſtitia, clamoribus earum accita cœpit à Veritate cauſam quærere. & Veritas non poterat niſi uera dicere, ait: Iſta, inquit, ſoror noſtra Miſericordia, ſi ſoror dici debeat, quæ nobis nō conſenſit, uult ut pater noſter miſereatur illius ſuperbi tranſgreſſoris: & Iuſtitia inflato uultu uerſans inopinatum corde dolorem, ſic ait ad patrem: Nunquid ego ſum filia tua Iuſtitia? non diceris eſſe iuſtus? Si iuſtus fueris, in trāſgreſſorem iuſtitiā exercebis: ſi iuſtitiam non exercueris, iuſtus nō eris: ſi iuſtus non eris, me Iuſtitiam filiam non habebis. Ecce Veritas & Iuſtitia hinc & illinc, ſola Miſericordia & uirgo madentes. Vltima cœlicolū terras Aſtræa reliquit: ſcilicet Pax fugit in regionē longinquā. Vbi enim eſt lis & contentio, ibi non eſt pax: & quanto maior eſt contentio, tanto maior pacis elongatio. Pace igitur amiſſa, & tribus filiabus in graui diſſenſione poſitis, quid faceret, cui parti tutius cederet, difficilime diſſiniebat. Si enim Miſericordiæ cederet, Veritatem & Iuſtitiam offenderet: ſi Veritati & Iuſtitiæ cederet, Miſericordiam filiam non haberet: & tamen neceſſe erat, ut miſericors eſſet, & iuſtus & pacificus & uerax. Conſilio ergo opus erat. Aduocans igitur pater filium ſapientiſsimum, ſuper hoc negotio eum conſuluit: cui filius, Committe mihi pater præſens negotium perſequendum, & ego tibi de trāſgreſſore ſumam uindictam, & quatuor filias tuas reducta pace tibi reſtituam. Cui pater ait, Magna ſunt quæ promittis, ſi uocem facta ſequantur. Si dictis facta præſtas, faciam

quod

quod hortaris. Suſcepto igitur mandato regali, filius ſumpſit ſecum Miſericordiam ſororem ſuam, & ſaliens in montibus, tranſiliens colles, peruenit ad carcerem, & reſpiciens per feneſtras, aſpiciens per cancellos, uidit famulum incarceratum, præſenti uita priuatum, & deuoratum, & à planta pedis ad uerticem uſque non erat in eo ſanitas. Vidit illum iugulatum, quia per ipſum mors in mundum intrauit. Vidit illum deuoratũ, quia ex quo homo moritur, uermibus eſca datur. Et quia nunc ſe occaſio obtulit, accipite nomina eorum quatuor tortorum. primus qui eum incarcerauit, carcer eſt exilium præſentis uitæ, de qua dictum eſt, Heu mihi, quia incolatus meus prolongatur: ſecũdus qui eum decollauit, miſeria eſt mundi, quæ nos omnes pœnis & miſerijs afficit: tertius qui eũ iugulauit, mors eſt, quæ nos omnes iugulat & occidit: quartus qui eum deuorauit, uermis eſt: quia ſicut dixi, ex quo homo moritur, uermes ad corrodendum eum ſuſcipiunt. Quatuor itaque tortores iſti, uidelicet huius exilij carcer, & miſeria mundi, mors & uermis, à primo homine uſque ad nouiſsimum per totam ſucceſsionem pœnas primi trãſgreſſoris exigũt. Carcer uerò nos detinet, id eſt, miſeria mundi, quæ nobis omnia mala infert. Mors nos iugulat, uermis nos rodit. Videns igitur filius his quatuor tortoribus famulum ſuum mancipatum, non potuit non miſereri: quia Miſericordiam comitem habuit, & introſiliens in carcerem mortis, mortem ſuam uicit, & alligato forti, eius uaſa rapit, & ſpolia diſtribuit, & copioſa præda, aſcẽdens in altum, captiuitatem duxit captiuã, donaq; dedit hominibus, & famulum duplicato honore in patriam reduxit indutũ ſtola immortalitatis. Hoc uidens Miſericordia, non habebat unde conquereretur, quia uidit famulũ duplicato honore reuerſum, ſtola immortalitatis indutum. Veritas nõ inueniebat cauſas querelę, quia pater fuerat inuentus uerax. Iam omnes famulus pœnas exoluerat. Iuſtitia ſimiliter iam nihil conquerebatur, quia in tranſgreſſore fuerat iuſtitia: & ſic qui perierat, reinuentus eſt. Videns igitur Pax ſorores ſuas concordantes, reuerſa eſt, & eas pacificauit. Ecce Miſericordia & Veritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſculatę ſunt. Sic igitur per mediatorem hominum & angelorum pacificatus & reconciliatus eſt homo, & ad ouile Dei ouis centeſima reducta eſt: ad quod ouile nos perducat Ieſus Chriſtus, cui eſt honor & gloria in omne æuum, Amen.

IN DIE PALMARVM.

CVm appropinquaſſet Ieſus Ieroſolymam, & ueniſſet Bethphage, ad montem Oliueti, tunc miſit duos diſcipulos, &c.] Intrante articulo ſuæ paſsionis Chriſtus uenit Ieruſalem, propter Adam qui deſcenderat à Ieruſalem in Iericho, & inciderat in latrones: qui plagis impoſitis ſemiuiuus relictus, ſpoliatus à gratuitis, uulneratus in naturalibus, à Samaritano curatus eſt. Adam cecidit à Ieruſalẽ in Iericho: id eſt, ab immortalitate in mortalitatem, quando per ſuggeſtionem Euæ de pomo uetito ſpoliatus à gratuitis, id eſt, à uirtutibus animæ: & uulneratus in naturalibus, id eſt, in mente & ratione. Adam nos uendidit per gulam, ſed non potuit reparare nos. Propter Adã ergo Samaritanus, id eſt, Chriſtus uenit Ieruſalem, uolens reparare nos. Terrenum quod ceciderat de manu eius. Iſte eſt ille, qui ſeipſum coxit in clibano paſsionis: panis uiuus effectus panis eſt angelorum. Hodie Chriſtus Ieruſalem per aureas portas intrauit, & occurrerunt ei pueri Hebræorum. Alij ramos iactabant in uiã, alij ueſtimẽta. Similiter fideles hodie debent uenire in Ieruſalem per aureas portas, & debent ramos portare, & ueſtimenta proijcere in uiam. Per aureas portas intrant, qui corporeos ſenſus, ne pro licitis carpãt illicita, gladio circumciſionis caſtigant. Circumcidendi ſunt oculi, ne uideant uanitatem: circumcidendæ ſunt manus, ne operẽtur manus, quo Deus uel proximus offendatur. & ſic de cæteris membris. Ipſa caro circumcidenda eſt, quæ militat aduerſus animam. Ramos debent fideles portare, id eſt, bona opera: quia per bona opera præuenit miſericordia iudicium. Opera miſericordię ſunt, ueſtire nudos, colligere hoſpites, errantes reuocare, uiſitare infirmos, conſolari ſenes, coadunare paruulos, ſepelire mortuos, quod inuenitur in Tobia: ut teſtatur illud Euangelij, Venite benedicti patris mei, & cætera. Debetis chariſsimi ueſtimẽta in uiam proijcere, id eſt, carnem mortificare: quia qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem: qui ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet uitam æternam. Debetis ſubtrahere uentri, & dare pauperibus: ſic ieiunium ueſtrum erit ordinatum. Si hæc feceritis hodie, eſtis Ieroſolymis: ſed ſi in peccato perſeueretis, eſtis in Iericho. Sed ut perueniatis in Ieruſalem, exoremus Dominum, quæ conſtruitur ex uiuis lapidibus: quod ille nobis concedat, qui uiuit & regnat, Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

VARIORVM SERMONVM VEnerabilis Bedæ presbyteri finis.

Bedæ presbyteri Scintillæ, ſiue Loci communes.

DE CHARITATE, Caput 1.

CHRISTVS.

Ioan. 15. MAIOREM hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

PETRVS.

1. Pet. 4. Rom. 13. Prou. 10. Ante omnia mutuam in uobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.

PAVLVS.

1. Cor. 13. Charitas patiens eſt, benigna eſt, & reliqua.

Rom. 12. Charitate fraternitatis inuicem diligentes.

IOANNES.

1. Ioan. 3. In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniã ille pro nobis animam ſuam poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.

1. Ioan. 4. Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

SALOMON.

Prou. 10. Odium ſuſcitat rixas, & uniuerſa delicta operit charitas.

AVGVSTINVS.

Si per uiam ueræ charitatis uolumus currere, ad æternam patriam fœliciter poſſumus peruenire.

Sine charitate enim omnia quæcunq; facimus, nihil prodeſt facere.

Vacuum & inane expendimus ſtudiũ, ſi nõ habemus charitatem quæ Deus eſt.

Regnat enim carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas.

Tunc enim homo perfectus eſt, quando charitate plenus eſt.

Sine amore charitatis, quamuis quiſque rectè credat, ad beatitudinem peruenire nequaquam poteſt.

Tanta eſt charitatis uirtus, ut etiam prophetia & martyrium ſine illa nihil eſſe credantur.

Tanta eſt charitatis uirtus, quæ ſi deſit, fruſtra habentur cætera: ſi adſit, rectè habentur omnia.

Ille autem tenet quod pater, & illum nihil latet in diuinis moribus, qui charitatem tenet in ſermonibus.

Sectamini charitatem dulci ac ſalubri cibo, ſine qua diues pauper eſt, & in qua pauper diues eſt.

Qui claudunt oculos ſuos contra charitatem, obdormiſcunt in concupiſcentijs, & in delectatione carnis.

Extende charitatem per totum orbem, ſi uis Chriſtum amare: quia membra Chriſti per orbem iacent.

Quomodo enim corpus tuum ſine ſpiritu, hoc eſt ſine anima ſi fuerit, mortuum: ita & anima tua ſine ſpiritu ſancto, id eſt, ſine charitate, mortua deputabitur.

Non enim habitant in unum, niſi in quibus fuerit perfecta charitas Chriſti.

Nam in quibus non eſt perfecta charitas, cũ in unum ſunt, odioſi ſunt, moleſti ſunt, turbulẽti ſunt, anxietate ſua turbant cæteros.

AMBROSIVS.

Sicut ſine uia nullus uenit quò tendit, ita ſine charitate, quæ dicta eſt uia, non ambulare poſſunt homines, ſed errare.

Eos autem quos ad tolerantiam peccatorũ fortes Dei charitas reddit, nulla delectatio carnis, nulla uoluptas mala blandè corrumpit.

GREGORIVS.

Vna quippe & ſumma eſt probatio charitatis, ſi & ipſe diligitur qui aduerſatur, & ille qui bona impendit.

Amãdi enim ſunt proximi, & impendenda charitas eſt omnib⁹, & propinquis & extraneis.

Nec tamen pro eadem charitate à Dei amore flectendum.

Sicut enim multi rami arboris ex una radice procedunt, ſic cæteræ uirtutes ex una charitate generantur.

Nec habet aliquid ramus uiriditatis boni operis, qui non permanet in radice charitatis.

Ille uerò charitatem habet, qui & amicũ diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum.

Pro inimico nihil poſtulat, qui ex charitate pro eo non orat.

Lex quippe Chriſti eſt, charitas unitatis. Nihil hominis eſt operatio, ſi non habemus charitatem, quæ in his omnibus mandatis Dei, arcẽ atq; principatum tenet.

Charitas, eſt dilectio Dei & proximi in toto corde, & in tota mente: ut quæcunque uolumus ut faciant nobis homines bona, ita & nos faciamus illis.

Hæc eſt enim lex & prophetæ.

Habenti nanque dabitur, & abundabit: quia quiſque qui charitatem habet, etiam dona percipit alia.

Quiſquis charitatem non habet, etiam dona quæ percepiſſe uidebatur, amittit.

Neceſſe eſt ut erga charitatis uinculum uigilemus.

Tanto nanque amplius peccati rubigo confunditur, quanto cor peccatoris magno igne crematur.

Tunc enim mirabiliter ad altum charitas ſurgit, cùm ad ima proximorum ſe miſericorditer inclinat: & quum benignè deſcẽdit ad infima, ualenter recurrit ad ſumma.

Virtus ergo uerę orationis, eſt celſitudo charitatis.

Lata quippe eſt charitas, quæ inimicorum dilectione capitur.

Fraterna mala charitas lõganimiter portat.

Charitas autem uera eſt, & amicũ dirigere in Deum, & inimicum diligere propter Deum.

Quiſ-

Quiſquis charitatem non habet, omne bonū amittit quod habet.

Vires, quas imperitia denegat, charitas ſubminiſtrat.

Plerunq; charitas quibuſdam occupationibus præpedita, & integra flagrat in corde, & tamen non monſtratur in opere.

Quia ſol cùm nube tegitur, nō uidetur in terra, & tamen ardet in cœlo: ſic eſſe occupata charitas ſolet, & intus uim ſui ardoris exurit, & foris flammas ſui operis non oſtendit.

HIERONYMVS.

Terrarum longitudo non ſeparat, quoſcunque amor iungit.

ISIDORVS.

Quamuis nōnulli fide atq; operibus ſanctis uideantur eſſe participes, tamen quia priuantur charitate fraternæ dilectionis, nullum habent incrementum uirtutis.

Nullum præmium charitate penſatur.

Charitas enim uirtutum omnium obtinet principatum.

Tenenda cum ſanctis uiris unitas charitatis: & quanto ſe unuſquiſque ſubtrahit mundo, tanto neceſſe eſt, ut ſe aſſociet bonorum conſortio.

Charitas in dilectione Dei & ꝓximi cōſtat.

Seruat autem in ſe dilectionē Dei, qui à charitate non diuiditur proximi.

Qui à fraterna ſocietate ſecernitur, à diuinæ charitatis participatione priuatur.

A regno autem Dei ſe ſeparant, qui ſemetipſos à charitate diſſociant.

Perfecta charitas, eſt dilectio dei & proximi.

Omnis enim bonitas ex charitate & humilitate procedit.

CYPRIANVS.

A diſſenſionis malo continere ſuam linguā debet, qui nouit & diligit uinculum charitatis.

BASILIVS.

Qui charitate plenus eſt, tranquillo animo, & ſereniſsimo uultu procedit.

Vir autem odio plenus, ambulat iracundus.

CAESARIVS.

Veram autem charitatem, & ueram obediētiam retinentes, nihil de noſtris meritis præſumamus: ſed de Dei uirtute confidamus.

Talia enim ſunt ſine charitate ieiunia, qualis ſine oleo lucerna.

Nihil nobis prodeſt quod nos continuis uigilijs laboribusq; conficimus, ſi intra nos charitatem non habemus.

Quia nihil prodeſt quòd affligis corpus tuū, quando nihil proficit in corde tuo.

Si charitas uera & humilitas non adſuerint, de ſolo habitu religionis præſumere & confidere non debemus.

EFFREM.

Charitas, columna & firmamentum, in anima ſancta eſt.

DE PATIENTIA.
Caput II.

CHRISTVS.

Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabūtur. *Matth.5.*

In patientia ueſtra poſsidebitis animas ueſtras. *Luc.21.*

PETRVS.

Hæc eſt enim gratia, ſi propter conſcientiam Dei ſuſtinet quis triſtitias, patiens iniuſte. *1.Pet.2.*

Quæ enim gratia eſt, ſi peccantes & colaphizati ſuffertis? *Ibidem.*

Sed ſi benefacientes, patiēter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum. *Ibidem.*

PAVLVS.

Tribulatio patientiā operatur, patientia autem probationem, probatio uerò ſpem. *Rom.5.*

Spes autem nō confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. *Ibidem.*

Si fieri poteſt, quod in uobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. *Rom.12.*

Patientia enim uobis neceſſaria eſt, ut uolūtatem Dei facientes, reportetis promiſsionem. *Heb.10.*

Pacē ſequimini cum omnibus & ſanctimoniam, ſine qua nemo uidebit Deum. *Heb.12.*

IACOBVS.

Patientia autem opus perfectum habeat, ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes. *Iacob.1.*

Beatus uir qui ſuffert tentationem: quoniā cùm probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. *Ibidem.*

SALOMON.

Qui patiens eſt, multa gubernatur ſapientia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam. *Pro.14.*

Melior eſt patiens uiro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatorē urbium. *Pro.16.*

Doctrina uiri per patientiam noſcitur. *Pro.19.*

Patientia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duritiam. *Pro.25.*

Melior eſt patiens arrogante. *Eccleſ.7.*

AVGVSTINVS.

Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam, potentior conſtituetur in regno.

Quantum patiens eſt Dominus noſter in ſuſtinendis delictis noſtris, tantum ſeuerus erit in diſcutiendis actibus noſtris.

HIERONYMVS.

Si autem credentium pax Chriſtus eſt, quicunque ſine pace eſt, conſequenter nec Chriſtum habet.

Apud Chriſtianos enim non qui patitur, ſed qui facit contumeliam, miſer eſt.

Grauius eſt ſuſtinere quem nolis, quàm deſiderare quem diligis.

Sicut ad proprias iniurias patientes eſſe debemus, ita ſi aliquem uiderimus erga Deū ore ſacrilego blaſphemantem, illi tenere non debemus patientiam, quin potius ſacrilego reſiſtere, & os blaſphemum ueritatis reſponſione damnare.

AMBROSIVS.

Ad faciem publicam patientiam fingunt, & in animo iracundiæ uirus abſcondunt.

Ad nocendum parati, cùm nocendi tempus aduenerit.

Tribus modis uirtus patiētię exerceri ſolet.

Aliquando enim ſunt quæ à Deo: aliquando quæ ab antiquo aduerſario: aliquando quæ à proximo ſuſtinemus.

A proximo nanq; perſecutiones, damna, & contumelias.

Ab antiquo aduerſario tentamenta, à Deo autem flagella toleramus.

GREGORIVS.

Ad pacis donū nequaquā peruenire poteſt, qui pacem Domini diſcordiæ furore rumpit.

Patientia uera, eſt aliena mala unanimiter perpeti, & contra eum qui mala irrogat, nullo dolore morderi.

Sine ferro martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam ueritatis in animo ſeruamus.

Tanto ergo quiſq; minus oſtenditur doctus, quanto minus conuincitur patiens.

Igitur, cùm patientia relinquitur, etiā bona reliqua quæ iam geſta ſunt, deſtruuntur.

Patientia enim uera eſt, quæ & ipſum amat quem portat.

Nam tolerare & odiſſe, non eſt uirtus manſuetudinis, ſed uelamen furoris.

Cum reſiſtere poſſumus iræ ſuperbientium, humiliter declinemus.

Glorioſius eſt iniuriā tacendo fugere, quàm ſuperare reſpondendo.

Supernus arbiter noſter, etſi pondus conſiderat in retributione, tamen uires penſat in pondere.

Quantum lęta mens fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem.

Tantum quiſq; portat proximum, quantum amat: ſi enim amas, portas: ſi deſiſtis amare, deſiſtis & tolerare.

Quem minus diligimus, minus etiam toleramus.

BASILIVS.

Pacificus homo conſortium angelorum merebitur: inuidus autem particeps dæmoniorum efficietur.

Qui patienter hic tolerat mala, in futuro gloriam merebitur.

Pax enim effugat diſcordias, inuidia autem copulat eas.

Sicut pax ſecreta mentis illuminat, ita inuidia occulta cordis occæcat: homo autem pacificus, ſecuram poſsidet mentē. At inuidus in tribulatione eſt ſemper.

Fili, ſi cupis patientiam habere, moneo primùm teipſum, ut ad mandata diuina excites mentem tuam.

Ex abundantia lætitiæ pacificus homo dinoſcitur, & ex uultu marcido & furore pleno, inuidus demonſtratur.

Vir benignus etiamſi patiatur iniuriam, pro nihilo ducit.

Iniquus autem etiam paruum uerbum audiens à proximo, contumeliam arbitratur.

Qui enim amplectitur pacem in mentis ſuæ hoſpitio, manſionē pręparat Chriſto: quia Chriſtus pax eſt, & in pace conſueuit requieſcere.

Si quis tibi intulerit mala, ne iraſcaris: ſed dole potius pro eo, quia Deus illi iraſcitur.

ISIDORVS.

Non autem poteſt eſſe in pace, qui ſpem ſuā ponit in homine.

Qui uitæ futuræ diligenter excogitat præmia, mala omnia uitæ præſentis æquanimiter portat.

Grauius torquetur impius, mundi excogitando cōmoda, quàm iuſtus tolerādo aduerſa.

Qui enim bona mundi diligit, uelit nolit, timoris pœnæ ſuccumbit.

Patienter ab uno ferendum eſt, quòd multis accidit tolerabile.

Pœna huius mundi breuis eſt: & qui affligit, & qui affligitur, mortalis eſt.

Malorū peruerſitas nō te occidit, ſed erudit.

Habeto patiētiam in aduerſis: & promptior eſto ad ſuſcipienda, quàm ad ferenda moleſta.

Contumelias detrahentiū patiētia ſuperat.

Sagittas cōtumeliæ, patiētiæ clypeus frāgit.

Contra linguæ gladium, patientiæ præbe ſcutum.

Magna eſt uirtus, ſi nō lædas, à quo læſus es.

Maior uirtus, ſi etiam læſus remittas.

Maxima autem uirtus gloriæ, ſi, cui potuiſſi nocere, parcas.

CYPRIANVS.

Pacificos enim & concordes Deus in domo ſua habitare præcepit.

Vt qui filij Dei eſſe cœpimus, in Dei pace maneamus: & quibus ſpiritus unus eſt, unus ſit animus & ſenſus.

Sacrificium Deo maius, eſt pax uera, & fraterna concordia.

Qui pacem Chriſti & concordiam rumpit, aduerſus Chriſtum facit, qui dixit: Pacem meā do uobis, pacem meam relinquo uobis.

Pacem quippe quærere debet filius pacis.

Neq; enim poteſt quis accipere dolorum & paſsionum coronam, niſi præceſſerit in dolore & paſsione patientia.

Neq; enim poteſt ueraciter bona docendo impendere, ſi uiuendo neſcit æquanimiter aliena mala tolerare.

Quiſquis lenis & mitis eſt, Dei patris imitator eſt.

IN VITIS PATRVM dicitur:

Patiens homo, riuuli fons eſt, omnibus exhibens delectabilem potum.

IOSEPHVS.

Vir enim patiens eſt, qui præſentia non timet, & futura cogitat: & neſcit trepidare, ubi eſt timor.

DE DILECTIONE DEI & proximi. Cap. III.

CHRISTVS.

Ioan.14. QVi diligit me, mandatum meum ſeruabit.

Ibidem. Si diligitis me, mandata mea ſeruate.

Ioan.15. Si manſeritis in me, & uerba mea in uobis manſerint: quodcunque uolueritis, petetis, & fiet uobis.

Ioan.13. In hoc cognoſcẽt omnes quia mei diſcipuli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.

1.Pet.1. In fraternitatis amore ſimplici, ex corde inuicem diligite attentius.

PAVLVS.

Rom.13. Dilectio proximi, malum non operatur.

Ibidem. Plenitudo ergo legis, eſt dilectio.

Ephe.5. Ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo, in odorẽ ſuauitatis.

Rom.8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

1.Cor.2. Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcenderunt, quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum.

IOANNES.

1.Ioan.2. Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt.

Ibidem. Qui autem odit fratrem ſuũ, in tenebris eſt: & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat: quoniam tenebræ occæcauerunt oculos eius.

1.Ioan.4. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

Ibidem. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt.

Ibidem. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

Ibidem. Qui autem non diligit fratrem ſuum quem uidet, Deum quem non uidet, quomodo poteſt diligere?

IESVS SYRACH.

Prou.17. Omni tempore diligit qui amicus eſt, & frater in anguſtijs comprobatur.

Eccleſ.3. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit ſe ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

Eccleſ.7. Dilige eum qui fecit te, & miniſtros eius nõ derelinquas.

Eccleſ.13. Dilige Deum, & inuoca eum in ſalute tua.

Ibidem. Omne animal diligit ſimile ſibi, ſic & omnis homo proximum ſibi.

Ibidem. Omnis caro ad ſimilem ſibi coniungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur.

Eccleſ.27. Dilige proximũ, & coniungere fide cũ illo.

Ibidem. Sicut qui dimittit auem de manu ſua, ſic qui dereliquiſti proximum tuum.

Eccleſ.34. Oculi Domini in diligentes ſe.

AVGVSTINVS.

Vita noſtra dilectio eſt: ſi uita noſtra dilectio eſt, mors odium eſt.

Hominem enim uincis humana fœlicitate, diabolum uincis inimici dilectione.

Enutriatur in te dilectio, quæ ſola ducit ad uitã.

Non autem carnalis, ſed ſpiritualis inter uos debet eſſe dilectio.

Nihil precioſius Deo, uirtute dilectionis.

Nihil deſiderabilius eſt diabolo, extinctione charitatis.

HIERONYMVS.

Sanctus amor impatientiam non habet, falſus rumor citò opprimitur.

Omnem hominem fratrẽ tuum iudica eſſe: memento quòd unus artifex condidit nos.

Amor ordinem neſcit.

Facilius enim negligentia emendari poteſt, quàm amor naſci.

AMBROSIVS.

Proximos autẽ noſtros tunc diligimus ſicut nos, ſi non propter accepta beneficia uel impetrata, ſed propter hoc tantummodo, quia ſunt naturæ noſtræ participes.

Acquirit filium, qui fratrem acquirit amore.

GREGORIVS.

Probatio ergo dilectionis, exhibitio eſt opis.

Qui diligit Deum, & eius mandata cuſtodit, in illius cor Dominus uenit, & manſionem facit.

Neq; enim poſſet quiſquam diligere Deum, ſi eum quem diligit, non haberet.

In proximi enim dilectione dinoſcitur, qualiter perueniri debeat ad amorem Dei.

Ij nimirum & proximum diligunt, & tamen illa ſublimia dilectionis præmia non aſſequuntur, qui amorem ſuum non ſpiritualiter, ſed carnaliter impendunt.

Sicut autem ignis amoris, mentem erigit: ita ignis malitiæ mentem inuoluit.

Amando enim Deum, noſtra in nobis mala perſequimur.

Diligendo enim proximum, in quo prodeſſe poſſumus, feſtinamus.

Sicut mors corpus interimit, ſic amorẽ rerũ corporalium, æternæ uitæ charitas occidit.

Vis amoris hoc agere ſolet in animo, ut quæ ipſe ſemper cogitat, nullũ aliũ credat ignorare.

Sancta enim deſideria ex dilectione creſcũt: ſi autem dilatione deficiunt, deſideria non ſunt.

Quicquid præcipitur, in charitate ſola penſatur.

Nec Deus uerè ſine proximo, nec proximus uerè diligitur ſine Deo.

Si quis autem quemlibet amat, & propter Deum non amat, charitatem non habet, ſed habere ſe putat.

Charitas autem uera eſt, cum & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus.

Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui etiam eos diligere ſcit, à quibus non diligitur.

BASILIVS.

Vnaquæque anima, quántum lata fuerit in amore proximi, tantum alta erit in cogitatione Dei.

Qui diligit fratrem, in tranquillitate eſt cor eius.

Fratrem

Fratrē uerò odiēs, tēpeſtate circundatus eſt.

Ex toto igitur mente tua dilige Deum, ut in omnibus actibus tuis placeas illi.

Deus enim nō tantum uult uerbis diligi, ſed corde puro, & operibus iuſtis.

Magis ergo omnibus diligamus Deum, qui & nos & parētes noſtros proprijs manibus finxit: & cuncta nobis bona, quæ erga nos geruntur, quotidie eius beneficijs adſcribamus.

Chriſtus diligendus eſt ſupra parentes, quia non nobis tribuunt parentes ea, quæ Chriſtus.

Proximum tuum habeto, tanquam unum ex membris tuis.

Cùm nobis Deus magna beneficia præſtat, nihil exigit à nobis, niſi ut diligamus eum, & tēpla noſtra ei ſeruemus: ut ille ſemper in nobis habitet, & nos in illo permaneamus.

ISIDORVS.

Ex toto corde Chriſtum non diligit, qui hominem odit.

Cant.8. Dilectio Dei, morti comparatur: dicente Solomone, Valida eſt ut mors dilectio.

Sicut mors uiolenter ſeparat animam à corpore, ita dilectio Dei uiolenter ſegregat hominem à mundano & carnali amore.

Diligendo proximum, purgas oculum ad uidendum Deum.

Qui Dei præcepta contēnit, Deū nō diligit.

Neq; enim regem diligimus, ſi odio leges eius habemus.

Nec poterit Deum diligere, qui noſcitur in proximi dilectione errare.

Bonorū diſcretio eſt, nō odiſſe perſonas, ſed culpas: & recta ꝓ falſis nō ſpernere, ſed ꝓbare.

Qui imperfecti ſunt in Dei amore, ſæpe ſe à uitijs ſeparare diſponunt: ſed pondere uitiorum aggrauati, rurſus ad ea uitia quæ optant relinquere, reuoluuntur.

Minus quàm inter duos, dilectio Dei eſſe non poteſt.

Multū in terra diuerſus eſt, qui carnaliter hominem moriturum plus diligit quàm oportet.

Dum rem amore concupiſcimus temporalem, amittimus ueram dilectionem.

Amando enim Deum, noſtra in nobis mala perſequimur.

Diligendo autē proximum, in quo prodeſſe poſſumus, feſtinamus.

CYPRIANVS.

Deus, inquit, dilectio eſt: & qui manet in dilectione, in Deo manet, & Deus in eo.

Cum Deo non poſſunt manere, qui eſſe in eccleſia Dei unanimes noluerunt.

IN LIBRO CLEMENTIS DICITUR.

Stultū eſt enim aliquid amare plus quàm Deū.

Menti enim quam repleuerit memoria Dei, maligno non dabitur locus.

EFFREM.

Si quis autem dilexerit Deum, illius in terra non erit mens: ſed ſemper ſuperiora deſiderat quæ amauit.

Inde educatur, inde illuminatur, inde reficitur, tanquam de dulciſsimo fonte.

DE HVMILITATE, Caput IIII.

CHRISTVS.

Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & inuenietis requiē animabus ueſtris. Matth.11.

Deus per Prophetam dixit: Ad quem autē reſpiciam, niſi ad pauperculum & contritū ſpiritu, & trementem ſermones meos. Eſa.66.

Omnis enim qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. Luc.14.

PETRVS.

Omnes autem inuicem inſinuate humilitatem: quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem gratiam dat. 1.Pet.5.

Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut uos exaltet in tempore uiſitationis. Ibidem.

IACOBVS.

Humiliamini in cōſpectu Dei, & exaltabit uos. Iacob.4.

PAVLVS.

Eſtote unanimes, idipſum ſentientes, nihil per contentionem, neq; per inanem gloriā, ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicē arbitrātes. Philip.2.

Nō alta ſapiētes, ſed humilibus cōſentiētes. Rom.12.

SALOMON.

Vbi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia. Pro.11.

Vbi autem humilitas, ibi & ſapientia.

Superbum ſequitur humilitas, & humilē ſpiritu ſuſcipiet gloria. Pro.29.

Prius quàm conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur. Pro.18.

Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm diuidere ſpolia cum ſuperbis. Pro.16.

IESVS SYRACH.

Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Eccleſ.3.

Ab humilibus honoratur Deus. Ibidem.

Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris. Eccleſ.13.

Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora eius plena ſunt dolo. Eccleſ.19.

ORIGENES.

Si humilis & quietus non fueris, non potes habere in te gratiam ſpiritus ſancti.

AVGVSTINVS.

Deus humilis factus eſt, erubeſcat homo fieri ſuperbus.

Semper conſcientia ſerui Dei humilis eſſe debet & triſtis: ſcilicet ut per humilitatem non ſuperbiat, & per utilem mœrorem, cor ad laſciuiam non diſſoluat.

Illa nanq; attendit laudem Dei, & uerba oris eius, cuius ceruicem inclinat humilitas, & non erigit ſuperbia.

HIERONYMVS.

Ad ſummitatem uirtutum, non potentia, ſed humilitate uenitur.

GREGORIVS.

Cor quippe carnale, dum huius uitæ quærit gloriam, humilitatem reſpuit.

Humili-

Humilitas quantum inclinatur ad ima, tantum proficit in excelſa.

Tantũ em̃ neceſſe eſt ut ſe unuſquiſq; in humilitate deprimat, quantũ, ſi ſit electus, ignorat.

Quamuis bona ſua unuſquiſq; in proximo ſuo percipiendo oſtendat, recta nõ erunt, ſi humilitate caruerint.

Qui em̃ humilis fuerit, exaltabitur in gloria.

Magna uirtus humilium eſt: qui ex deſiderio loca ultima tenentes (ſi per humilitatem in altum non ſe ſubleuant) cœleſtis regni purpuram in mente ſeruant.

Via Domini ad cor dirigitur, cùm ueritatis ſermo humiliter auditur.

In cunctis ſe deſpicit, qui in ſuis oculis eſſe humilem profitetur.

Quælibet adſint: nulla opera ſunt niſi humilitate condiantur.

Tãto ergo eſſe debet humilior quiſq; ex munere, quanto ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratione.

Eam quippe, quam non inuenit humilem, ueritas fugit mentem.

Illic eos à ſorte humilium iudex ſeparat, qui ſe hic in ſuperbiæ cornibus exaltant.

Humiles donum accipiunt, quo à ſe corda ſuperbientium repellunt.

BASILIVS.

Humilis licet habitu uiliſsimus ſit, glorioſus tamen eſt uirtutibus.

Superbus autem etſi decorus uideatur aſpectu, tamen operibus uilis eſt.

ISIDORVS.

Qui enim ſine humilitate congregat uirtutes, quaſi inuentum puluerem portat.

Cogitatio cordis noſtri tanto apud Deum in imo eſt, quanto ab hominibus in alto.

Et humilitas cordis noſtri tantum apud Deũ in alto eſt, quantum hominibus in imo.

Humilia ualde ſpiritum tuum, quoniam uita carnis impiæ, ignis & uermis eſt.

Sine humilitate & charitate, uirtus quælibet in uitium deputabitur.

Summa monachi uirtus, eſt humilitas.

Summum eius uitium, ſuperbia.

Eſto in humilitate fundatus, eſto omniũ nouiſsimus & ultimus.

Humilia te, ut exalteris: minimum te ſac omnibus: nulli te præponas: nullum te ſuperbiorem reputes.

Aeſtima omnes ſuperiores eſſe te.

Quanuis ſummus cum ſis, humilitatem tene: quia ſi humilitatem tenueris, glorioſus eris. Quantum enim humilior fueris, tantum te ſequetur altitudo gloriæ.

Deſcende, ut aſcendas: humiliare, ut exalteris: ne exaltatus humilieris.

Humilitas lapſum non nouit.

Humilitas lapſum nunquam paſſa eſt.

Qui enim ſibi uilis eſt, ante Deũ magnus eſt.

Et qui ſibi diſplicet, Deo placet.

Eſto igitur paruus in oculis tuis, ut ſis magnus in oculis Domini.

Tanto enim eris precioſior ante Deũ, quanto fueris deſpectior ante oculos tuos.

Porta quoq; ſemper uerecundiam in uultu, de recordatione delicti.

Puluis es, & in puluere ſede.

Cinis es, & in cinere uiue.

In ſummo honore, ſumma tibi ſit humilitas.

Non te extollat honor. Tanto maiore humilitate eris perſpicuus, quanto maiore dignitate magis probatus.

CAESARIVS.

Nunq; enim uera humilitas, & uera obedientia ſine charitate, aut erunt, aut eſſe poterunt.

Quia ſicut ignis ſine calore uel ſplendore nõ eſt, ita & charitas ſine humilitate & uera obedientia eſſe non poteſt.

IN VITIS PATRVM.

Corporalis labor, dux eſt humilitatis.

Omnis em̃ labor ſine humilitate uanitas eſt.

Humilitas nec ipſa iraſcitur, nec alijs iraſci permittit.

Humilitas eſt, ſi, quando peccauerit in te frater tuus, antequam ille pœniteat, indulſeris ei.

Sicut Ioannes præcurſor fuit Ieſu, omnes trahens ad eum, ita & humilitas præcurſor eſt charitatis.

Qui non habet charitatem, perdit uitam.

DE INDVLGENTIA. Caput V.

CHRISTVS.

SI ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & uade prius, reconciliare fratri tuo, & tunc ueniens offer munus tuum. Matth.5.

Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet uobis & pater ueſter cœleſtis delicta ueſtra: ſi autem non dimiſeritis hominibus, nec pater ueſter dimittet uobis peccata ueſtra. Matth.6.

PAVLVS.

Cum patientia ſupportantes inuicẽ, & donãtes uobiſmetipſis, ſi quis aduerſus aliquẽ habet querelã. Sicut Deus donauit uobis, ita & uos. Epheſ.4. Coll.3.

PETRVS.

Non reddentes malum pro malo, uel maledictum pro maledicto, ſed e contrario benedicentes: quia in hoc uocati eſtis, ut benedictione hæreditatem poſsideatis. 1.Pet.3. Pro.20.

SALOMON.

Ne dicas, reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te. Rom.12.

Remitte proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur. Eccleſ.28.

AVGVSTINVS.

Vnuſquiſq; talem indulgentiam accepturus eſt à Deo, qualem & ipſe dederit proximo ſuo.

HIERONYMVS.

Quomodo Deus in Chriſto nobis noſtra peccata donauit, ſic etiam nos ijs qui in nos peccant, dimittamus.

GREGORIVS.

Ille rectè ſui delicti ueniam poſtulat, qui hoc quòd prius in ipſo delinquitur, relaxat.

Dimittamus enim quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur à nobis.

Tunc quiſque quod rectè petit, adipiſcitur, quum eius animus in petitione nec inimici odio fuſcatur.

Fundit os pro aduerſario precem, ſed utinã cor teneat amorem.

Cùm diligendo lucrũ de inimicis facere poſſumus, etiam ipſi amici ſunt, qui perſequuntur.

Nec curat antiquus hoſtis, ut terrena tollat à nobis, ſed ut charitatem in nobis feriat.

ISIDORVS.

Non enim poſſunt peccata dimitti ei, qui in ſe peccanti debita non dimittit.

Qui fratrem ſuum tardius ſibi cõciliat, Deũ ſibi tardius placat.

Fruſtra enim propitiare Deum quærit, qui citò placari proximo negligit.

Quomodo deus in Chriſto nobis noſtra peccata donauit, ſic & nos, ijs qui in nos peccant, dimittamus.

Ignoſcẽdum eſt cuiq;, dum ueniam poſtulat.

CAESARIVS.

Qui enim in ſe peccanti clementer indulſerit, nullum peccati ueſtigium in illius anima remanebit.

ANASTASIVS.

Si non dimittis iniuriam quæ tibi facta eſt, non orationem pro te facis, ſed maledictionẽ ſuper te inducis.

Sic enim dicis: Sic mihi dimitte, ſicut & ego dimiſi.

IN COLLATIONIBVS.

Tantum enim remittitur nobis, quãtum nos remiſerimus eis, qui nobis quacunque malignitate nocuerunt.

CYPRIANVS.

Quiſquis enim illi, qui in eum peccauit, dimittit ignoſcendo peccatum, ſine dubio eleemoſynam facit.

DE COMPVNCTIONE. Cap. VI.

CHRISTVS.

Ioan.16. AMen amen dico uobis, Quia plorabitis, & flebitis uos, mundus autem gaudebit: uos autem contriſtabimini, ſed triſtitia ueſtra uertetur in gaudium.

PAVLVS.

Rom.12. Gaudete cũ gaudentibus, flete cum flẽtibus.

1.Cor.7. Qui flent, tanquã non flentes ſint: & qui gaudent, tanquam non gaudentes.

IACOBVS.

Iacob.4. Miſeri eſtote, lugete & plorate: riſus ueſter in luctum conuertetur, & gaudiũ in mœrorem.

SALOMON.

Prouerb.14. Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

AVGVSTINVS.

Qui non habet compunctionem, non habet mundam orationem.

Theſaurus eſt bona compunctio, & inenarrabile gaudium in anima hominis.

Anima hominis quæ in oratione compungitur, ualde illi proficit ad ſalutem.

HIERONYMVS.

Non minus laudandus eſt uir fortis in luctu, quàm in bello.

AMBROSIVS.

Vox enim pſalmodiæ cum intentione cordis agitur: per hanc omnipotenti Deo iter ad cor paratur, ut intentæ menti prophetiæ myſteria, uel compunctionis gratiam infundat.

Cum per orationẽ compunctio infunditur, uia nobis in corde, per quam ad Ieſum in fine peruenitur, paratur.

Irriguũ quippe ſuperius accipit anima, cũ ſe ſe in lachrymis cœleſtis regni deſiderio affligit: irriguum uerò inferius accipit anima, cùm inferni ſupplicia flendo pertimeſcit.

Reuertentes nos Dominus clementer amplectitur: quia peccatorum uita ei eſſe indigna iam non poteſt, quæ fletibus lauatur.

Non dubitare debemus, circa finẽ iuſtificari hominem, per pœnitentiæ compunctionẽ. Sed quia raró id fieri ſolet, metuendum eſt, ne dum ad finem differtur conuerſio, inſperata ante occupet mors, quàm ſubueniat pœnitentia. Non ergo in fletibus, non in actibus, ſed in Domino confidamus.

Quia ergo poſt baptiſmum inquinamus uitam, baptizemus in lachrymis conſcientiam.

Inquinati poſt aquam ſalutis, renaſcamur ex lachrymis.

BASILIVS.

Vbi autẽ fuerint lachrymæ, ſpiritualis ignis accenditur, qui ſecreta mentis illuminat.

ISIDORVS.

Prius enim purganda lachrymis ſunt uitia quæ geſſimus, & tunc mundata mentis acie, id quod quærimus contemplemur: ut dum antea flendo à nobis peccati caligo detergitur, mundatis cordis oculis liberè ſuperna inſpiciantur.

Qui ueras lachrymas indeſignenter fundit, & tamen peccare non deſinit, hic lamentum habet, ſed mundationem non habet.

Compunctio cordis, eſt humilitas mentis, cum lachrymis oriens de recordatione peccati, & timore iudicij.

Illa eſt conuerſis perfectior compunctionis affectio, quæ omnes à ſe carnalium deſideriorũ affectus repellit: & intentionem ſuam toto mẽtis ſtudio in Dei contemplationem defigit.

Geminam eſſe compũctionem dicimus, qua propter Deum anima cuiuſq; electi efficitur: id eſt, uel dum operum ſuorum mala conſiderat, uel dum deſiderio æternæ uitæ ſuſpirat.

Quatuor ſunt qualitates affectionũ, quibus mens iuſti ſalubriter tædio compungitur, hoc eſt, memoria præteritorum facinorum: conſideratio peregrinationis ſuæ in huius uitæ longinquita-

quitate:recordatio pœnarum futurarum,& deſiderium ſupernæ patriæ,quatenus ad eam quã tocyus ualeat peruenire.

Sunt qui ex uera cordis compunctione ſui accuſatores fiunt:ſed tantum ad ſe eſſe peccatores aſsignant, ut ex ficta humilitate confeſsionis,locum inueniãt ſanctitatis.

Lachrymæ enim pœnitentiæ apud Deũ pro baptiſmate reputantur.

Quapropter dilige lachrymaa, & ſuaues tibi ſint lachrymæ.

Delectent te ſemper luctus & lachrymæ.

Eſto tantum pronus ad lamenta, quãtum fuiſti pronus ad culpam.

Qualis tibi fuit ad peccandum intentio,talis ſit ad pœnitendum deuotio.

Grauia enĩ peccata,grãdia lamẽta deſiderãt.

EFFREM.

Beatus nanq; eſt,& ter beatus, quiſquis habet compunctionem ſecundum Deum.

Compunctio,ſanitas eſt animæ.

Compunctio,illuminatio eſt animæ.

Compunctio,reminiſsio peccatorum eſt.

Cõpunctio, ſpiritũ ſanctum perducit ad ſe.

Compunctio,unigenitum Chriſtum facit habitare in ſe.

Lachrymæ apud Deum fiduciã dãt ſemper.

Vbi lachrymæ abundant, ibi cogitationes ſordidæ non approximant.

DE ORATIONE.
Cap. VII.

CHRISTVS.

Matth.21. OMnia quæcunq; petieritis, in oratione credentes,accipietis.

Lucæ 21. Vigilate omni tempore orantes,ut digni habeamini fugere omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante filium hominis.

Matth.24. Orate autem, ne fiat fuga ueſtra in hyeme uel ſabbato.

PETRVS.

1.Petr.3. Impertientes inuicem honorẽ tanquam cohæredibus gratiæ uitæ,ut non impediantur orationes ueſtræ.

PAVLVS.

Rom.12. Orationi inſtantes, orantes omni tempore in ſpiritu,uigilantes in omni iuſtitia.

IACOBVS.

Iacob.5. Orate pro inuicem,ut ſaluemini.

Ibidem. Multũ enim ualet deprecatio iuſti aſsidua.

SALOMON.

Pro.15. Longè eſt Dominus ab impijs, & orationea iuſtorum exaudiet.

Melior eſt finis orationis, quàm principiũ.

Eccleſ.7. Eccleſ.18. Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.

Eccleſ.35. Qui conſeruat uerbũ, multiplicat orationẽ.

Eccleſ.34. Deprecationem læſi exaudiet Deus.

Ibidem. Oratio humiliantia ſe,nubes penetrabit.

Eccleſ.38. Fili in tua infirmitate ne deſpicias te ipſum, ſed ora Deum,& ipſe curabit te.

Bedæ tom.7.

Auerte à delicto,& dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum. Ibidem.

AVGVSTINVS.

Orationibus mundamur,lectionibus inſtruimur:utrunq; bonum eſt ſi liceat:ſi nõ liceat, melius eſt orare quàm legere: quia in lectione cognoſcimus quid facere debemus,in oratione eadem accipimus quæ poſtulamus.

Neq; die uaces,neque nocte:ſed quum ſomnus de oculis tuis ceciderit, tunc ſenſus tuua in oratione uigilet.

Oratio munda à peccatis habet ſalutem.

In oratione paratus eſto: oſtende conſcientiam cordis tui,ut ampliorẽ gratiã cõſequaris.

HIERONYMVS.

Sicut militem ſine armis ad bellum exire nõ cõuenit, ita homini Chriſtiano procedere quolibet ſine orationibus non expedit.

Egredientes de hoſpitio,armet oratio.

Regredientibus de platea,oratio occurrat.

GREGORIVS.

Quanto grauiori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi ardentius inſiſtere debemus.

Ad Deum quippe corda cum manibus leuare, eſt orationi noſtræ ſtudium cum merito boni operis imponere.

Citius ad precem iudex flectitur,ſi à prauitate ſua petitor corrigatur.

Ille ergo in nomine Saluatoris petit, qui illud petit,quod ad ueram ſalutem pertinet.

Nam ſi id quod non expedit,petitur, non in nomine Ieſu petitur.

Cũ uerò orationi uehementer inſtiterimus, ſtat Ieſu,ut lucem reſtituat: quia Deus in corde figitur,ut lux amiſſa reparetur.

Qui autẽ terrenis actibus liber, ſoli Deo uacare meruit,pro delinquẽtib. proximis exoret.

Ea quæ perſcrutari in nobiſmetipſis plenius nitimur, ſæpè uerius orando,quàm inueſtigando penetramus.

ISIDORVS.

Oratio cordis eſt, non labiorum: neq; enim uerba deprecantia Deus intẽdit, ſed orãtis cor aſpicit.

Melius eſt autem cum ſilentio orare cordis, quàm ſolis uerbis ſine intuitu mentis.

Quòd ſi tacitè cor oret,& uox ſileat, quãuis homines lateat, Deum latere non poteſt, qui conſcientiæ præſens eſt.

Pura eſt oratio, quam in ſuo tempore ſeculi non interueniunt curæ.

Longè quippe à Deo eſt animus, qui in oratione cogitationibus ſeculi fuerit occupatus.

Tunc ergo ueraciter oramus, quando aliunde non cogitamus.

Sed ualde pauci ſunt, qui tales orationes habeant:& licet in quibuſdam ſint, difficile eſt tamen ut ſemper ſint.

Sicut orationibus regimur, ita pſalmorum ſtudijs delectemur: pſallendi enim utilitas,triſtia corda conſolatur.

Tantus eſſe debet orantis erga Deum affe-

ctus, ut non deſperet precis effectum.

Inaniter autem oramus, ſi ſpei fiduciam non habemus.

Qui à præceptis Dei auertitur, quòd in oratione poſtulat, non merebitur.

Si autem id quod præcepit Deus, facimus, id quod petimus ſine dubio obtinemus.

Oratio in preſenti tantum uita pro remedio peccatorum effunditur, Pſalmorum autem decantatio perpetuam Dei laudem demonſtrat, & gloriam ſempiternam.

Dei ſeruus quotiens quolibet tãgitur uitio, totiens ad orationem ſe ſubdat.

Quia frequens oratio, uitiorum impugnationem extinguit.

Tamen perſeueranter intẽdere opottet animum noſtrum orando atq; pſallendo, quouſq; importunas deſideriorum carnaliũ ſuggeſtiones, quæ noſtris obſtrepunt ſenſibus, fortiſsima intentione ſuperemus.

Dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus.

Cum Deo aſsiſtimus, gemere & flere debemus, reminiſcẽtes quàm grauia ſint ſcelera quę commiſimus, & quàm dura inferni ſupplicia, quæ timemus.

Mens enim noſtra cœleſtis eſt: & tunc orando Deum bene contemplatur, quando nullis terrenis curis aut erroribus impedirur.

Purgandus eſt itaq; primùm animus, atq; à temporalium rerum cogitationibus ſegregandus, ut pura acies cordis ad Deum uerè & ſimpliciter dirigatur.

Tunc impetrari diuinam miſerſeordiã credimus, quando ſimplici affectu aſsiſtimus cùm oramus.

Tunc autem magis diabolus cogitationes curarum ſecularium humanis ingerit mẽtibus, quando orantes aſpexerit.

Qui læditur, non deſiſtat orare pro ſe lædentibus; alioquin iuxta Dei ſententiam peccat, qui pro inimicis non orat.

Nihil proficit oratio illius, cuius adhuc dolor in mente, uel odium manet in pectore.

Cor enim cum manibus leuat, qui orationẽ cum opere ſubleuat.

Quiſquis orat, & non operatur, cor leuat, & manus non leuat.

Quiſquis ergo operatur & non orat, manus leuat, & cor non leuat.

Ergo & orare neceſſe eſt, & operari.

Culpabiliter ad Dominum manum erigit, qui facta ſua orando iactanter prodit.

Qui enim iactanter orat laudem appetendo humanam, non ſolùm oratio eius nõ delet peccatum, ſed etiam ipſa uertitur in peccatum.

Quoties orantes nõ citò exaudimur, noſtra nobis facta in oculis proponamus: ut hoc ipſum quòd differtur, diuinæ reputetur iuſtitiæ, & culpæ noſtræ.

Sæpè enim multos Deus non exaudit ad uoluntatem, ut exaudiat ad ſalutem.

Non enim conciliat Deum multiplex orantis ſermo, ſed puriſsima ſyncera'que orationis intentio.

Oratio frequens diaboli iacula ſubmouet.

Oratio continua diaboli tela exuperat.

Immundos enim ſpiritus orationis uincit inſtantia, quia dæmonia per orationẽ uincuntur.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Diſciplina nobis eſt orare pro interſectoribus, & pro perſequutoribus noſtris.

BASILIVS.

Oratio nanq; grandis monitio eſt animæ.

Per orationes puriſsimas omnia nobis utilia tribuuntur à Domino, & cuncta noxia procul dubio effugantur.

CYPRIANVS.

Bona eſt oratio cum ieiunio, & eleemoſyna cum iuſtitia.

Citò orationes ad Dominũ aſcendunt, quas ad eum merita noſtri operis imponunt.

CAESARIVS.

Sic lectioni & orationi debetis incumbere, ut interdũ etiã manib. aliqd poſsitis exercere.

ISIDORVS.

Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quiſq; ualeat poſtulata.

Hoc eſt, ſi aut mala quiſq; adhuc committit, aut delinquenti ſibi debita non dimittit.

IN VITIS PATRVM.

Sicut uenenata animalia fortiores herbę uel pigmenta expellunt, ita & cogitationes ſordidas oratio cum ieiunio repellit.

Quales orationes uolumus inuenire, tales nos ante tẽpus in orationẽ pparare debemus.

Chriſto enim mens coniuncta, & præcipuè tempore orationis intenta, nihil malum, nihil ſuperfluum recipit.

DE CONFESSIONE.
Cap. VIII.

CHRISTVS.

OMnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in cœlis eſt. Matth.10.

PAVLVS.

Ore autem confeſsio fit ad ſalutem. Rom.10.

IACOBVS.

Confitemini alterutrum peccata ueſtra, & orate pro inuicem, ut ſaluemini. Iacob.5.

SALOMON.

Qui abſcondit peccata ſua, non dirigetur. Prouerb.28.

Qui autem confeſſus fuerit & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Ibidem.

IOANNES.

Si dixerimus, Quia peccatum nõ habemus, ipſi nos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. 1.Ioan.1.

Si confiteamur peccata noſtra, fidelis & iuſtus eſt, ut remittat nobis peccata noſtra, & mũdet nos ab omni iniquitate. Ibidem.

IESVS SYRACH.

Non confundaris confiteri peccata tua, & ne ſubijcias te omni homini pro peccato. Eccleſ.4.

Confi-

Eccleſ.17. Confiteberis uiuens, uiuus & ſanus confiteberis, & laudabis Dominum, & gloriaberis in miſerationibus illius.

ORIGENES.

Si dixeris peccata tua prior, exaudiet te Dominus tanquam populum ſuum.

AVGVSTINVS.

Confeſsio omnium malorum, initiũ eſt omnium operum bonorum.

Qui confitetur peccata ſua, & accuſat ſcelera ſua, cum Deo facit pactum.

Ferto patrem erudientem, ne ſentias iudicem punientem.

Tempus confeſsionis eſt, confiteri quæ feciſti, quæ in uerbo, quæ in opere, quæ in nocte, quæ in die.

Cõfitere in tempore opportuno, & in die ſalutis accipies cœleſtem theſaurum.

HIERONYMVS.

Ridiculum eſt, debilitato & fracto toto corpore, uulnera pauca monſtrare.

AMBROSIVS

Neq; enim poteſt ei adhiberi remedium, cuius eſt uulnus occultum.

GREGORIVS.

Non uult Deus ulciſci malitiam, qui confiteri delicta perſuadet.

Optat Deus diſſolui confitentes, ne contumaces punire cogatur.

Tantumq; erit homo ſarcinis peccatorũ grauatus, quãtum à bonis operibus fuerit alienus.

Ea quæ ingrata eſſe hominibus ſolet importunitas, iudici ueritatis placet.

Qui delinquentes uulnera concluſa in pectore retinent, quanto amplius ſilentio premunt, tãto grauiorem dolorem intrinſecus nutriunt.

Nam cùm putredo quæ intrinſecus fuerit, ejicitur, ad ſalutem dolor aperitur.

Omnis quippe peccator dum culpam ſuam intra conſciẽtiam abſcondit, intrinſecus latet, & in ſuis penetralibus occultat.

Peccatores Deus uidet & ſuſtinet: reſiſtentes Deus tolerat, & damnat: & quotidie per Euangelium clementer uocat.

Confeſsionem noſtram ex puro corde deſiderat, & cuncta quæ delinquimus, relaxat.

Peccati uirus ſalubriter aperitur in cõfeſsione, quod peſtiſere latebat in mente.

Confitendo peccata, quid aliud agimus, niſi qui malum quod in nobis latebat, aperimus?

Peccator enim conuerſus de peccatis in fletum, iam iuſtus eſſe inchoat, cum cœperit accuſare quæ fecerit.

ISIDORVS.

Qui peccata ſua hominibus occultãt, & per ſemetipſos confeſsi nõ fuerint, Deum quem teſtem habent, ipſum habebunt ultorem.

Ex eo unuſquiſq; eſſe iuſtus incipit, ex quo ſui accuſator extiterit.

Multi autem contrà ſemetipſos peccatores fatentur, & tamen ſemetipſos à peccato non ſubtrahunt.

Magna iam iuſtitiæ pars eſt, ſe ipſum noſcere hominem, quòd prauus ſit: ut ex eo diuinæ uirtuti ſubdatur humilius, ex quo ſuã infirmitatem agnoſcit.

Bedæ tom.7.

Bene ſe iudicat iuſtus in hac uita, ut non iudicetur à Deo damnatione perpetua.

Tunc autem iudicium de ſe quiſque ſumit, quando per dignam pœnitentiam ſua praua facta condemnat.

Duplicem habere debet fletum in pœnitentia omnis peccator, ſiue quia per negligentiam bonum non fecit, ſeu quia malum per audaciã perpetrauit.

Quod enim oportuit non geſsit, & geſsit quod agere non potuit.

Quædam enim iam iuſtitię portio eſt, iniquitatem ſuam homini non abſcondere: & in ſemetipſo de peccatis proprijs erubeſcere.

Qui illatas ſibi contumelias tranquillo animo prodit, dolorẽ cordis aperit, & uirus quod feruet in animo, facile reſiſtit.

Vulnera enim mentis aperta, citò exultant: clauſa, nimis exulcerant.

Confeſsio enim hominem iuſtificat, confeſsio peccati ueniam donat.

Omnis ſpes in confeſsione conſiſtit, in confeſsione locus miſericordiæ.

Peccatum proditum citò curatur.

Crimen autem tacendo ampliatur.

Si patet uitium, fit ex magno puſillum.

Si latet uitium, fit ex minimo magnum.

Silentio culpa creſcit.

BASILIVS.

Melior enim eſt in malis factis pura confeſſio, quàm in bonis operibus ſuperba gloriatio.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Tacentibus non facile poteſt medela opportuni & neceſſarij ſermonis adhiberi.

Proferre debet unuſquiſque, in quo animus per ignorantiam languet.

DE POENITENTIA.
Cap. IX.

CHRISTVS.

Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Matth.3.4.

PETRVS.

Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque ueſtrum, & accipietis donũ ſpiritus ſancti. Act.2.

PAVLVS.

Iis quidem, qui ſecundum patientiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionẽ quærunt, uitam æternam: ijs autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt ueritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. Rom.2.

SALOMON.

Quàm bonum eſt correptum maniſeſtare pœnitentiam: ſic enim effugies uoluntarium peccatum. Eccleſ.10.

Ne dixeris: Peccaui, & quid accidit mihi triſte? Altiſsimus enim patiens eſt redditor. Eccleſ.5.

De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, Ibidem.

 neq;

neque adijcias peccatum ſuper peccatum.

Non tardes conuerti ad Dominũ, & ne diſferas de die in diem.

Ne deſpicias hominem auertentem ſe à peccato, neq; improperes ei.

Ibidem. Memēto quoniã oẽs in corruptione ſumus.

Eccleſ. 12. Altiſsimus odio habet peccatores, & miſeratus eſt pœnitentibus.

Eccleſ. 17. Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua.

Eccleſ. 21. Fili, peccaſti, ne adijcias iterum, ſed & de priſtinis deprecare, ut remittantur tibi.

Ibidem. Quaſi à facie colubri fuge peccata, & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te.

ORIGENES.

Pœnitentia quanuis ſit exigua, non deſpicitur apud iudicem iuſtum Deum.

AVGVSTINVS.

Ille uerò, qui ſua ſcelera cogitat, & ſtatim cõuerſus fuerit, ueniam ſibi credat.

Si enim tunc uis pœnitentiam agere, quando peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa.

Impia anima plangitur in malis, dum ſperat de bonis.

HIERONYMVS.

Vtinam tam citò conuertatur peccator ad pœnitentiam, quàm citò Dominus pręparatus eſt præfinitam mutare ſententiam.

Non enim longitudinem temporis requirit Dominus, ſed affectum ſynceritatis pœnitentis penſat.

Qui enim in Chriſto tota mente confidit, etiam ſi ut homo lapſus mortuus fuerit in peccato, fide ſua uiuet in æternum.

Cauendum eſt uulnus, quod dolore curatur.

Putredo carnis ferro indiget & cauterio.

Catena, ſordes & comæ, non ſunt diadematis ſigna, ſed fletus & lachrymarum.

Saccus & ieiunium, arma ſunt pœnitentiæ, & remedium peccatorum: quia inanis uenter & habitus luctuoſus Deum deprecantur.

Deus natura miſericors eſt, & paratus ut ſaluet clementia, quod non poteſt ſaluari iuſtitia.

Nos autem uitio noſtro paratam miſericordiam, & ultrò ſe offerentem, perdimus & derelinquimus.

Dominus nec bona implet, quæ ſanctis promiſit, ſi illi reuertantur ad uitia: nec mala quæ peccatoribus comminatur, ſi illi reuerſi fuerint ad ſalutem.

Homo iniquus, qui per neſas perituras diuitias coogregauit, ſi aliquando conuerſus euadere cupit æterna ſupplicia, debet ita agere, ut multitudinem peccatorum poſsit exæquare ubertate uirtutum.

HILARIVS.

Pœnitudo enim mores mutat, & longi temporis crimina in ictu oculi pereunt, ſi cordis nata fuerit compunctio.

GREGORIVS.

Neq; enim delictis ſatisfacimus, ſi ab iniquitate noo ceſſamus.

Qui commiſit prohibita, ſibimetipſi abſcindere debet conceſſa: & ſe reprehendat in minimis, qui meminit deliquiſſe in maximis.

Satis alienus à fide eſt, qui ad agendam pœnitentiam tempora ſenectutis expectat.

Metuendum eſt, ne dum ſperat miſericordiam, incidat in iudicium.

Pœnitentiam quippe agere, eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.

Nam qui ſic peccata deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiã agere aut ignorat, aut diſsimulat.

Deus omnipotens laborare ſe denunciat, cũ duras hominum prauitates portat.

Si quis te de peccato forinſecus correxerit, tu confitere interius quòd ille neſcit.

Neq; enim poteſt eſſe gratia delictorum, niſi ubi fuerit uenia peccatorum.

Maius ergo de peccatore cõuerſo, quàm de iuſto ſtante gaudium fit in cœlo.

Neceſſarium eſt ergo ei, qui uult ſe omni modo purgare à peccato, primum ipſas culpas ſuccidere.

Internus iudex mentem potius quàm uerba conſiderat.

Nunquam peccatores ad lamentum pœnitẽtiæ redirent, ſi nulla eſſent bonorum exempla, quæ eorum mentem traherent.

Omne enim peccatum graue eſt, quia non permittit animam ad ſublimia leuari.

Neq; enim tunc ueniam inueniet, qui modò aptum ueniæ tempus perdit.

Ibi iam à Deo non poteſt mereri quæ petit, qui hic noluit audire quod iuſsit.

Qui tempus congruæ pœnitentię perdit, fruſtra ante regni ianuam cum precibus uenit.

ISIDORVS.

Pœnitentia agenda eſt, nõ uerbo, ſed facto.

Citò corripitur culpa, quę citò manifeſtatur.

Tardius autem ſanatur uulnus, cui iam putreſcentibus membris longo pòſt tempore curatio adhibetur.

Nam qui conſuetudinem facit peccãdi, iam ſepultus eſt.

Grande ſcelus, grandem habet neceſſariò ſatisfactionem.

Qui ergo cupit eſſe certus in morte de indulgentia, ſanus pœniteat, ſanusq; perpetrata facinora defleat.

Lauamini, mundi eſtote. Eſaie 1.

Lauatur itaq; & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit.

Lauatur & non eſt mundus, qui plãgit quod geſsit, nec deſerit: & poſt lachrymas quæ fleuerat, repetit.

Ei autem qui praue uiuendo, pœnitentiam in morte agit, periculum eſt: ſicut enim damnatio incerta eſt, ſic & remiſsio dubia.

Ille pœnitentiam dignè agit, qui reatum ſuũ legitima ſatisfactione plangit: condemnando ſcilicet, ac deflendo quæ geſsit, tanto in deplorando profuſius, quanto exutus in peccato procliuius.

Quamuis

Quamuis quiſq; ſit peccator & impius, ſi ad pœnitentiam conuertatur, conſequi creditur poſſe ueniam.

Feſtinare debet ad Deum pœnitendo unuſquiſq; dum poteſt: ne, ſi dum non poteſt, uoluerit omnino: cum tardè uoluerit, non poſsit.

Amplius lætatur Deus de anima deſperata, & aliquando conuerſa, quàm de ea quæ nunq̃ extitit perdita.

Plus eſt enim gaudij coram Deo & angelis eius de eo qui à periculo liberatur, quàm de eo qui nunquam nouit peccati periculum.

Quanto contriſtat res perdita, tanto magis ſi fuerit inuenta, lætificat.

Multi ſuperna reſperſi gratia, in extremis ſuis ad Deum reuertuntur per pœnitentiam.

Et quæcunq; mala geſſerunt, quotidianis fletibus purgant: atq; bonis factis mala geſta commutant, quibus iuſtè totum quod deliquerant, ignoſcitur. Quia ipſi, quod male geſſerunt, pœnitendo cognoſcunt.

Eſt autem pœnitentia medicamentum uulneris, ſpes ſalutis, per quam Deus ad miſericordiam prouocatur: quæ non penſatur tempore, ſed profunditate fletus & lachrymarum.

Pœnitentia autẽ nomẽ ſumpſit à pœna, quia anima cruciatur, & mortificatur caro.

Qui uerò pœnitentiam agunt, proinde capillos & barbam nutriunt; ut demonſtrent abundantiam criminum, quibus caput peccatoris grauatur.

Capilli enim pro uitijs ponuntur, ſicut ſcriptum eſt:

Crinibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.

Idcirco in cilicio pœnitentiam agimus, ut & in punctione cilicij cognoſcamus uitia, quę per culpam commiſimus.

Non tantum conſideranda eſt menſura temporis, quantum doloris.

Quanta fuit in malo abruptæ mentis intentio, tanta neceſſe eſt ſit in dilectione deuotio.

Duplex autem eſt pœnitentiæ gemitus: uel dum plangimus quod male geſsimus, uel dum non egimus, quod agere debueramus.

Iſte autem uerè pœnitentiam agit, qui nec pœnitere præterita negligit, nec adhuc pœnitenda committit.

Si bona eſt in extremis conuerſio, melior tamen eſt quæ longè ante finem agitur, ut ab hac uita ſecurius tranſeatur.

In hoc ſeculo pœnitentiam operantibus, Dei miſericordia ſubuenit.

In futuro autem iam nõ operamur, ſed rationem operum noſtrorum ponimus.

Nullus deſperare debet ueniam, etiamſi circa finem uitæ ad pœnitentiam conuertatur.

Si enim pœnitendo digna Deo acta geſſerimus, ſeueritatem eius in clementiam commutabimus.

Deus qui nos malos tolerat, nõ dubium eſt, quin conuerſis clementer ignoſcat.

Sicut enim nõ oportet reminiſci peccati affectus, ſic neceſſe eſt unumquenq; ſuum in deflendo commemorare peccatum.

Omne peccatum per pœnitentiam recipit uulneris ſanitatem.

Nihil autem peius quàm culpam agnoſcere, nec deflere.

In hac uita tantũ pœnitentiæ patet libertas: poſt mortẽ uerò nulla eſt correctionis licentia.

Pœnitentibus diuina clementia ſubuenit: & per pœnitentiam indulgentia datur.

Vulnus iteratum, tardius ſanatur.

Secundũ morbũ impendenda eſt medicina:

Iuxta uulnus adhibenda ſunt remedia.

CAESARIVS.

Valde dura & nimium dolenda cõditio eſt, omni intentione, ſtudio tempus impendere, & fructum non recipere poſt laborem.

Dicit enim aliquis: Cum ad ſenectã uenerò, tunc ad pœnitentiæ medicamenta confugiam.

Quare hoc de ſe fragilitas humana præſumat: cùm unam diem uitæ ſuæ in poteſtate non habeat?

Iniquitatem enim noſtrã ſi nos agnoſcimus, Deus ignoſcit.

Multi enim ſe credebant longo tempore uicturos, & ita illos mors repentina ſubtraxit, ut nec ad illam momentaneam poſsint pœnitentiam peruenire.

Erubeſcimus modò paruo tempore pœnitẽtiam agere, & non timemus ſine ullo termino æterna ſupplicia ſuſtinere.

Qui enim pro peccatis ſibijpſi non parcit, Deus illi citò indulgentiam tribuet.

DE ABSTINENTIA.

Caput X.

CHRISTVS.

BEati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniã ipſi ſaturabuntur. *Math.5.*

PAVLVS.

Hic qui manducat, non manducantem non ſpernat. *Rom.14*

Et qui non manducat, manducantem non iudicet. *Ibidem.*

Qui enim manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo.

Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo. *Ibidem.*

Omnis creatura Dei bona: nihil reijciendũ, quod cum gratiarumactione percipitur. *1.Tim.4.*

Sanctificatur enim per uerbum Dei & orationem.

SALOMON.

Iuſtus comedit, & replet animam ſuam, uenter autem impiorum inſatiabilis. *Pro.13.*

Anima ſaturata calcat fauum, anima eſuriẽs amarum pro dulci ſumit. *Prou.27.*

Qui abſtinens eſt, adijciet ſibi uitam. *Eccleſ.37.*

AVGVSTINVS.

Mens ciborum inanitate laſſata, perdet orationis uigorem.

Nihil prodeſt tota die longum ducere ieiunium, ſi poſt ciborum ſatietatem uel nimietatẽ anima obruatur.

Sit ergo temperatus cibus eſcæ, & irrigatà corporis noſtri terra ſpinas libidinum non germinabit.

Qualis eſt caro, quæ poſt multos dies percipit cibum, talis eſt anima, quæ non aſsiduè paſcitur Dei uerbo.

Item dicit: Qui non poteſt ieiunando curari, poteſt eleemoſynam dando redimi.

Bonum eſt ieiunare, ſed melius eſt eleemoſynam dare.

Eleemoſyna ſufficit ſine ieiunio, ieiuniũ non ſufficit ſine eleemoſyna.

Ieiuniũ cũ eleemoſyna duplex bonum eſt.

Tale eſt ieiunium ſine eleemoſyna, qualis ſine oleo lucerna.

Sicut lucerna quæ ſine oleo accenditur, fumigare poteſt, lumen habere non poteſt: ita ieiunium ſine eleemoſyna, carnem quidem cruciat, ſed charitas lumine animam non illuſtrat.

HIERONYMVS.

Ieiunia moderata debent eſſe, ne nimis debilitẽt ſtomachum: quia modicus & temperatus cibus, carni & animæ utilis eſt.

Pinguis uenter non gignit tenuem ſenſum.

Plenus uenter facilè de ieiuniis diſputat.

Melius eſt ſtomachum dolere, quàm mentem.

Tantum tibi ieiunium impone, quantũ ferre potes: multoq; melius eſt quotidie parum, quàm raro ſatis ſumere.

Pluuia illa optima eſt, quæ non ſuperfluè deſcendit in terram.

Subitusq; & nimius imber, in præceps arua ſubuertit.

In ipſis etiam leguminibus inflantia quæq; & grauia declinanda ſunt.

Nihil tam ſcias conferre Chriſtianis adoleſcentibus, ut eſum olerum.

Ardorq; corporum frigidioribus epulis temperandus eſt.

Nonnulli uitam pudicã appetẽtes in medio itinere corruunt, dum ſolã abſtinentiam carnis ſeruant, & leguminibus onerant ſtomachum.

Nihil ſic inflammat, & titillat membra genitalia, quàm indigeſtus cibus, ructusq; conuulſus.

Parcus cibus ſemper uentri eſurienti triduanis ieiuniis præfertur.

Senſus officium exhibens Deo uigeat ſemper, & tenuis ſit.

AMBROSIVS.

Ieiunia, uigiliæ, eleemoſynę & cætera huiuſmodi augere bonum noſtrum debent, non uelare peccatum.

Ille abſtinens uir credendus eſt, qui uitiorũ omnium liber effectus eſt.

Neq; enim reputanda eſt abſtinẽtia, ubi fuerit uentris ſaturitas ſubſequuta.

Membra ſua quæ ſunt ſupra terram mortificant, quando inſolens corpus ieiuniorum continuatione caſtigant.

Nihil contra abſtinentiam faciunt, qui uinũ non ebrietate, ſed tantùm pro ſalute corporis percipiunt: nec hoc eis offert uoluptas, ſed permittit infirmitas.

Abſtinentia ciborum ſola non ſufficit, niſi opera ei bona iungantur.

GREGORIVS.

Plus enim eſt, uerbi pabulo uicturam in perpetuo mentem reficere, quàm uentrem moriturae carnis terreno pane ſatiare.

Cibo corp⁹ paſcit, pio opẽ ſpiritus nutritur.

Abſtinentes & arrogantes per abſtinẽtiam quidem corpus affligunt, ſed per deſiderium uanæ gloriæ uiuunt.

Cũ mẽs de pręcepto charitatis tẽditur, reſtat ꝓculdubio, ut per abſtinentiã caro maceretur.

Nõ enim Deo, ſed ſibi quiſq; ieiunat, ſi ea quę ad tẽpus uentri ſubtrahit, nõ inopibus tribuit, ſed uentri poſtmodum offerenda cuſtodit.

Admonendi ſunt abſtinentes, ut nouerint, quia tunc placentem Deo abſtinentiã offerunt, cum ea quæ ſibi de alimentis ſubtrahunt, indigentibus largiuntur.

ISIDORVS.

Qui à cibis abſtinent, & prauè agunt, dæmones imitantur.

Illi autem à cibis bene abſtinent, qui à malis actibus, uel à mundi ambitione ieiunant.

Eſcis enim libido creſcit, ieiunio luxuria ſuperatur.

Hoc eſt perfectũ & rationabile ieiuniũ, quãdo noſter homo ieiunat exterior, interior orat.

Per ieiuniũ etiam occulta miniſteriorũ reuelantur, & diuini ſacramẽti arcana panduntur.

Ieiunia, fortia tela ſunt aduerſus tentamenta dæmoniorum.

Citò enim per abſtinentiam aduerſarij deuincuntur.

Immundi enim ſpiritus ibi magis inſiſtunt, ubi plus uiderint eſcam & potum.

Caro autem tunc Deum ſitit, quando per ieiunium abſtinet & areſcit.

Abſtinentia uiuificat moderata, & occidit ſuperflua: uiuificat animam, corpus necat.

Quidam incredibiliter abſtinent, ut hominibus curioſis, qui ex orationis ſtudio ſancti apparent, non abſtinentiæ uoto ac eſcis carnium ſe ſuſpendunt. Hi potius execrandi ſunt, quia Dei creaturam uſibus humanis conceſſam reijciũt.

Spernitur enim ieiunium, quod in ueſperum repletione ciborum reficitur.

Spernitur ieiunium, quod in ueſperum delicijs compenſatur.

Tota enim die epulas in cogitatione ruminat, qui ad replendam gulam ueſpere ſibi delicias præparat.

Corporis debilitas nimia, uires animæ frangit, mentisq; ingenium facit inareſcere, nec ualet quicquam boni per imbecillitatẽ perficere.

Quicquid cum modo & temperamento fit, ſalutare eſt.

Quicquid autem nimis & ultra modum eſt, pernicioſum fit, ſtudiumq; ſuum in contrarium uertit.

Cor-

Corpus autem quod abſtinentia frangit, tentatio non urit.

Sicut omnes cupiditates carnales abſtinentia reſecantur, ita omnes animæ uirtutes edacitatis uitio deſtruuntur.

Neque enim quiſpiam poteſt uirtutem perfectionis attingere, niſi prius uentris edomauerit ingluuiem.

BASILIVS.

Non bene poſſumus uigilare, cùm dapibus fuerit uenter onuſtus.

Vigilijs ſtude copulare ieiunia, ut cunctis uirtutibus florere poſsis.

Sicut equis frena ſunt imponenda, ita corda noſtra ieiunijs ſunt frenanda.

Eſcę enim plurimæ, non ſolùm corda noſtra, ſed etiam corpus & animam lædunt.

Nihil prodeſt uentrem ab eſcia reſecare, & animam obruere paſsionibus.

Talem te exhibe fili, ut cùm uolueris ieiunare, & cùm te à cibis abſtines, & linguam tuã abſtine ab illicitis cogitationibus.

Corpus exerceamus ieiunijs, & mentẽ purgemus à uitijs.

Ad uigilandũ autẽ multũ ieiunium prodeſt.

Sicut enim miles plurimo onere prægrauatur, & impeditur ad bellũ, ita & impeditur monach⁹ ad uigilias, cũ eſcarũ largitate ferueſcit.

Sæpe enim per ciborum auiditatem frangũtur ſtomachi uires, necnon abundantiã ſanguinis, & cholerę plurimas ægritudines eſcarũ largitate patimur.

CAESARIVS.

Quid prodeſt, ſi carnem noſtrã ieiunijs & uigilijs affligamus, & mentẽ noſtram non emendemus, aut quæ interiora ſunt, non curemus.

IN COLLATIONIBVS.

Tantum cibum unuſquiſq; comedat, quantũ ſuſtentatio corporis, non quantum deſiderium carnis expoſcit.

Qui nimiũ cibis utũtur, quãto magis uentrẽ corrumpunt, tanto amplius ſenſum obtundũt.

IN VITIS PATRVM.

Quemadmodum enim flamma comburit ſyluam, ſic uiſiones malas extinguit eſuries.

Qui continet uentrem ſuum, minuet uitia.

Nam qui uincitur ab eſcis, augmentat uitia.

Incrementum ignis ſylua, & incrementum uentris eſca multa.

Ligna multa magnã extollunt flammã, abũdantiæ autem eſcarum nutriũt deſideria mala.

Flamma minuitur deficiente ſylua, & eſcarũ indigentia miteſcere facit deſideria mala.

Deſiderium eſcæ genuit inobedientiam, & guſtus ſuauis expulit de paradiſo.

Multæ eſcæ delectant gulas, nutriunt autem uermem fornicationis.

Vacuus uẽter in orationibus uigilare facit.

Nam qui repletus eſt, ſomnum infert grauiſsimum.

Sicut enim flammã ignis in paleas currentẽ retinere eſt impoſsibile, ſic & libidinis impetũ ardentẽ, uẽtre ſatiato, retinere eſt impoſsibile.

Vapor thymiamatis replet aërem, & abſtinentis oratio adorat Deum. Menſura competens, replet uas: uenter uerò diſruptus, non dicit, Sufficit.

Paſsiones & uitia corporis noſtri, ſi fame ieiuniorum, ac uigiliarum labore macerentur, tunc aduerſariorum noſtrorum dæmonum humiliatur uirtus.

DE DERELINQVENDO ſeculo. Caput XI.

CHRISTVS.

OMnis qui reliquerit domũ, uel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut filias, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æternam poſsidebit. Matth. 19.

PAVLVS.

Nolite conformari huic ſeculo, ſed reformamini in nouitate ſenſus ueſtri, ut probetis quæ ſit uoluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta. Rom. 12.

Qui utuntur hoc mundo, tanq; non utantur. 1. Cor. 7.

IACOBVS.

Quicunq; ergo uoluerit eſſe amicus huius ſeculi, inimicus Dei conſtituetur. Iacob. 4.

SALOMON.

Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua. Eccleſ. 12.

AVGVSTINVS.

Sunt quidam qui facilius omnia ſua pauperibus tribuunt, quàm ut ipſi pauperes Dei ſint.

HIERONYMVS.

Multi percepta ueritatis uia, capti ſeculi uoluptatibus, de medio itinere reuertuntur.

Facilius ſeculũ quàm uoluptas contẽnitur.

Multi diuitias relinquentes, uitia non relinquunt.

Malum eſt quòd in eo ſtudio ſeruimus, quo quæſita quærimus.

Vnuſquiſque cuius opera facit, eius filius appellatur.

Chriſtum ſequi cupiens, ſi habes in poteſtate, rem tuam uende: ſi non habes, à magno onere liberatus es.

Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit.

Facile contemnit uitia, qui ſe ſemper cogitat moriturum.

Qui uult eſſe perfectus, multitudines hominum, officia & ſalutationes, & conuiuia quaſi cathenas fugiat uoluptatum.

Vtinam quòd renunciamus ſeculo, uoluptas ſit, non neceſsitas.

Nudum Chriſtum, nudam crucem Chriſti, nudus ſequere.

Dominus magis quærit animas credentiũ, quàm opes.

AMBROSIVS.

Qui uult Deum poſsidere, renunciet mundo, ut ſit illi Deus beata poſſeſsio.

Is non renunciat mundo, quem terrenæ poſſeſsionis delectat ambitio.

Dum

Digitized by Google

Dum ſua quiſq; non relinquit, mundo, cuius bona retinet, ſeruit.

GREGORIVS.

Qui cœleſtis uitæ dulcedinē, in quantū poſſibilitas admittit, perfectè cognouerit, ea quæ in terris amauerat, libenter cuncta relinquit.

Quiſquis igitur iam æternam uitā cognouit, apud eius animū temporales fructus uileſcunt.

Tergat ergo ſordes praui operis, qui Deo præparat domum mentis.

Electi enim ſic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non recidant.

Qui autem quod plenè poteſt agere, agit plenè, quod Deus promiſit, accipiet.

Multa relinquitis, ſi deſiderijs renunciatis.

Exteriora etenim noſtra Domino, quamlibet parua, ſufficiunt.

Cor nanq;, & non ſubſtantiam, penſat: nec perpendit quantū in eius ſacrificio, ſed & quando offeratur.

Regnum Dei tantū ualet, quantum habes.

Quos Deus diu ut conuertantur, tolerat, nō conuerſos durius damnat.

Negotia, quæ ad peccatum implicant, ad hoc neceſſe eſt, ut per conuerſionem animus non recurrat.

Laborioſum non eſt homini, relinquere ſua: ſed ualde laborioſum eſt relinquere ſemetipſū.

Minus quippe eſt abnegare quod habet, ualde enim multum eſt abnegare quod eſt.

Nihil prodeſt nobis abrenūciatio corporis, ſine abrenunciatione mentis.

Sunt nōnulli, qui deſpectis carnis deſiderijs, cuncta relinquere pertractant: ſed cùm cecidiſſe & alios poſt boni operis initia conſpiciunt, hoc ipſum facere quod deliberauerunt, pertimeſcunt.

BASILIVS.

Nulli ſtudeas placere in uita tua, niſi ſoli Deo.

Sicut enim qui militant regi terreno, omnibus iuſsis eius obediunt, ſic & qui militāt regi cœleſti, debent cuſtodire præcepta cœleſtia.

Miles terrenus contra hoſtem uiſibilem pergit ad bellum.

Tecum uerò hoſtis inuiſibilis quotidie dimicando non deſinit.

ISIDORVS.

Neceſſe eſt omni conuerſo ut poſt timorem cōſurgere ad charitatē Dei debeat quaſi filius, nec ſemper ſub timore iaceat quaſi ſeruus.

Primordia conuerſorum, blandis reſouenda ſunt modis, ne ſi ab aſperitate incipiant, exterriti ad priores lapſus decurrant.

Qui conuerſum ſine lenitate erudit, exaſperare potius quàm corrigere nouit.

Ille enim perfectus eſt, qui huic ſeculo corde & corpore perfectus eſt.

Multi enim poſt conuerſionem etiam nolētes motum libidinis ſuſtinent, quod tamen ad damnationē non tolerant, ſed ad probationē.

Vtile eſt Dei ſeruo poſt conuerſionem tentari, quatenus à torpore negligentiæ, ſolicitus uitijs, ad uirtutes animam per exercitium præparet uitiorum.

Ea quæ ſeculi amatoribus chara ſunt, ſancti uelut aduerſa refugiunt, pluſq; aduerſitatibus mundi delectantur, quàm proſperitatibus gaudeāt.

Seruis Dei cuncta huius mundi contraria ſunt, ut dum iſta aduerſa ſentiunt ad cœleſte deſiderium ardentius erigantur.

Magna apud Deum fulget gratia, qui huic mundo contemptibilis fuerit.

Nam reuera neceſſe eſt, ut quem mundus odit, diligatur à Deo.

Sanctis uiris in hoc mundo tabernaculū non eſt, quibus patria & domus in cœlo eſt.

Qui enim hunc mundū diligunt, turbulentis eius curis, & ſolicitudinibus conturbantur.

Sancti uiri ſeculo renunciantes, ita huic mūdo moriuntur, ut ſoli Deo uiuere delectentur.

Quantum enim ſancti ab huius ſeculi cōuerſatione ſe ſubtrahunt, tantum internæ mentis facie præſentiam Dei & angelorum ſocietates & frequentiam contemplantur.

Si ita quiſq; renunciet quæ poſsidet, ut ſuis in alijs non renunciet moribus, non eſt Chriſti diſcipulus.

Qui enim renunciat rebus, ſua abnegat.

Et qui renunciat moribus prauis, ſeipſum abnegat.

Longè quippe à Deo eſt animus, cui adhuc hæc uita dulcis eſt.

Multi cupiunt cōuolare ad gratiam Dei, ſed timent carere oblectamentis mundi.

Prouocat quidem eos amor Chriſti, ſed reuocat cupiditas ſeculi.

Multis modis terret Deus homines, ut uel ſerò conuertantur, atq; inde magis erubeſcant, quòd tamdiu expectati ſint, ut redirent. Nam nunc minis, nunc plagis, nunc reuelationibus quoſdam concutit, ut qui uoluntate cōuerti deſpiciunt, commoti terroribus corrigantur.

Tunc enim amorem noſtræ conuerſionis oſtendimus, ſi Dominum ut patrem diligimus, quem prius ſeruili mente uerè ut Deum formidabamus.

CAESARIVS.

Nihil prodeſt quòd iuſtū locū expectamus, ſi tales hîc ſumus, quales in ſeculo eſſe poteramus.

IN VITIS PATRVM.

Qui diligit ſeculū, triſtabitur plurimū: contemnens autē quæ in eo ſunt, lętabitur ſemper.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Difficilis eſt ſubita permutatio: longo autem tempore ſi paulatim aſſueſiant, laboris nō erit, quod ex uſu uenit.

Non quærit à te Deus pecuniam, ſed animā miſericordem, & piam mentem.

DE TIMORE.
Caput XII.

CHRISTVS.

Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere. Matth. 10.

Sed

Ibidem. Sed potius eum timete, qui poteſt animam & corpus mittere in gehennam.

PETRVS.

1.Pet.2. In timore incolatus ueſtri tempore conuerſamini: Deum timete, regem honorificate.

1.Pet.3. Conſiderantes in timore caſtam conuerſationem ueſtram.

PAVLVS.

Rom.8. Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritũ adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba pater.

Ephes.5. Gratias agentes ſemper pro omnibus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deo & patri ſubiecti inuicem in timore Chriſti.

SALOMON.

Prou.1. Initium ſapientiæ timor Domini.

Prou.3. Time Dominum, & recede à malo.

Prou.10. Timor Domini apponet dies, & anni impiorum abbreuiabuntur.

Pro.14. In timore Domini fiducia fortitudinis, & filijs eius erit ſpes.

Ibidem. Timor Domini fons uitæ, ut declinent à ruina mortis.

Qui Deum timet, nihil negligit.

IESVS SYRACH.

Eccleſi.1. Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

Ibidem. Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam & gaudium, & longitudinem dierum.

Ibidem. Timenti Deum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur.

Ibidem. Timor Domini ſcientiæ religioſitas: plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum.

Corona ſapientię timor Domini, replena pacem, & ſalutis fructum.

Radix ſapiẽtiæ eſt timere Deum, rami enim illius longæui.

Ibidem. Timor Domini expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari.

Ibidem. Sapientia & diſciplina timor Domini.

Ibidem. Non ſis incredibilis timori Domini, & ne acceſſeris ad illum duplici corde.

Eccleſ.2. Metuentes Dominum, ſuſtinete miſericordiam eius, & non deflectatis ab illo, ne cadatis.

Qui timetis Deum, credite illi, & non euacuabitur merces ueſtra.

Pſal.22. Qui timetis Deum, laudate illum, & in oblectatione ueniet uobia miſericordia.

Eccleſ.2. Qui timetis Deum, diligite illum, & illuminabuntur corda ueſtra.

Qui timent Deum, non erunt increduli uerbo illius: & qui diligunt Dominum, conſeruabunt uiam eius.

AVGVSTINVS.

Qui timent Dominum, inquirunt quę beneplacita ſunt illi: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipſiua.

Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas.

Qui timent Dominum, cuſtodiunt mandata eius, & patientiam habebunt uſque ad inſpectionem illius.

Cogitatum habe in præceptis Dei, & in mãdatis illius, maximè aſsiduus eſto.

In tota anima tua Deũ time: qui timẽt Deũ, erunt in oculis illius.

Timor Domini eſt, non deſpicere hominem mendicum & pauperem.

Magnus eſt iudex & potẽs in honore, & nõ eſt maior illo, qui timet Deum.

Nihil melius, quàm timor Dei.

Omne execramentum erroris odit Deus, & non amabile erit timentibus Deum.

Oculi Domini ad timẽtes eum, & ipſe agnoſcit omnia opera hominis.

Homo ſapiens in omnibus metuit, & in diebus electorum attendit ab inertia.

Confirmatio timoria Dei ſapientia.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam eius: & iuſtitiam quaſi lumen accendet.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam eius, & qui uigilauerit ad illum, inueniet benedictionem eius.

Timenti Dominum, non occurrunt mala, ſed in tentatione illum conſeruabit, & liberabit à malis.

Spiritus timentium Deum quæritur, & in reſponſione illius benedicitur.

Spes enim timentibus Deum, in ſaluationem illorum.

Qui timet Deum, nihil trepidat, & non pauebit, quoniam ipſe eſt ſpes eius.

Timentibus Deum, beata eſt anima: & oculi Domini ſuper timentes eum.

Timor Domini ſicut paradiſus benedictionis, & ſuper omnẽ gloriam operuerunt illum.

Beatus eſt, cui donatum eſt habere timorem Domini.

Timor Domini, initium dilectionis eius.

Facultates & uictus exaltãt cor, & ſupra hęc timor Domini.

HIERONYMVS.

Nulla res nos ita ſeruat ab omni peccato immunes, ſicut timor ſupplicij, & amor Dei.

AMBROSIVS.

Qui timet Deũ, declinat ab errore, & ad uirtutis ſemitam uias ſuaa dirigit.

GREGORIVS.

Praua mens, ſi non prius per timorem euertitur, ab aſſuetis uitijs non emendatur.

Deum timere, eſt nulla quæ facienda ſunt bona, præterire.

ISIDORVS.

Timor Domini ſemper emendat.

Timor Domini expellit peccatum.

Et timor Domini reprimit uitium.

Timor cautum facit hominem, atque ſollicitum.

Vbi uerò timor non eſt, ibi diſſolutio uitæ eſt.

Vbi timor non eſt, ibi ſceleratio eſt.

Vbi timor non eſt, ibi ſcelerum abundantia eſt.

Si Deum metuere in tranquillitate non uolumus, ſaltem eius iudicium attriti timeamus.

DE VIRGINITATE. Cap. XIII.

CHRISTVS.

Lucæ 20. Filij ſeculi huius nubunt, & traduntur ad nuptias: illi uerò qui digni habentur ſeculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neq; nubunt, neq; ducunt uxores, neq; enim ultrà mori poterunt: æquales enim angelis ſunt, & filij ſunt Dei, quũ ſint filij reſurrectionis.

PAVLVS.

1. Cor. 7. Virgo quæ innupta eſt, cogitat quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo.

Ibidem. Qui matrimonio iungit uirginem ſuam, bene facit: & qui non iungit, melius facit.

AVGVSTINVS.

Nihil prodeſt uirginitas corporis, ubi operatur corruptio mentis.

Sicut enim occiſus inimicus tibi non facit iniuriam, ſic mortificata caro non turbabit animam tuam.

Tales enim decet Domino habere miniſtros, qui nullo carnis contagio corrumpantur, ſed potius continentia caſtitatis ſplendeant.

HIERONYMVS.

Multum diſtat inter puritatem uirginalis animæ nulla contagione pollutæ, & ſordes eius quæ multorum libidini ſubiacuit.

Centenarius numerus perſectus eſt, qui pro uirginitatis corona uirginibus deputatur.

Sexagenarius, ſecundus gradus pro continentia uiduarum.

Tricenarius, tertius locus nuptiarum fœdera ipſa dictorum coniunctione teſtatur: ac ſic uiduæ amiſſo gradu primo per tertiũ perueniunt ad ſecundum.

Tenera res in fœminis fama pudicitiæ eſt, & quaſi flos pulcherrimus, citò ad leuem auram marceſcit.

Auræ leui quæ flucdu corrumpitur, maximè uiri ætas cõſentit, ſi maritalis deeſt authoritas.

Stude non ſolum oculos tuos caſtos ſeruare, ſed & linguam.

Nihil prodeſt carnem habere uirginem, ſi mente quis nupſerit.

ISIDORVS.

Quidam in iuuentute luxurioſe uiuentes, & in ſenectute continentes fieri delectantur: & tunc eligunt caſtitati ſeruire, quando eos libido ſeruos habere contempſit.

Tales non habebunt præmium, qui non habuerunt laboris certamina. Eos enim ſpectat gloria, in quibus fuerunt laborioſa certamina.

Qui corpus ſuum continẽtiæ dedicant, cum fęminis habitare non præſumant.

Geminũ eſt bonum uirginitatis: quia in hoc ſeculo ſolicitudinem ſeculi amittit, & in futuro æternum caſtitatis præmium recipit.

Qui caſti perſeuerant & uirgines, angelis Dei efficiuntur æquales.

Caſtitas, fructus ſuauitatis eſt.

Caſtitas, ſecuritas mentis, ſanitas corporis.

Virginitas ſi labitur, nullatenus reparatur.

Quanuis pœnitudo ueniæ fructus recipiat, incorruptionẽ tamẽ nullatenus recipit priſtinã.

Virgo carne, non mente, nullum præmium habet in remiſsione.

Continentia hominis Deo proximum facit: ubi iſta mãſerit, ibi & Deus manet. Mors enim per oculos capitur.

Caſtitas hominẽ ad cœlos coniungit.

Caſtitas hominem ad cœlos pertrahit.

CAESARIVS.

Nihil prodeſt uirginitatem & integritatem corporis cuſtodire, ſi cœlorum concupiſcẽtias nolunt curare.

Longa caſtitas poſt peccatum, imitatrix eſt uirginitatis.

Non enim carnis integritas ſeruatur, ubi animus ſuperbiæ tumore corrumpitur.

Virginitas in corpore nihil proderit, ſi charitas aut humilitas à corde diſceſſerit. Melior eſt humilis coniugalitas, quàm ſuperba uirginitas.

DE IVSTITIA. Cap. XIIII.

CHRISTVS.

Matth. 6. QVærite primùm regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur uobis.

Lucæ 5. Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent.

Ibidem. Non enim ueni uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

Rom. 5. Sicut per unius delictum in omnes homines mors pertranſijt, ita per unius iuſtitiam in omnes homines iuſtificatio uitæ.

Ibidem. Vt ſicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iuſtitiam in uitam æternã.

IACOBVS.

Iacob. 3. Fructus autem iuſtitiæ in pace ſeminatur, facientibus pacem.

SALOMON.

Pro. 10. Non affligit Dominus fame animam iuſti, & inſidias impiorum ſubuertit.

Pro. 10. Memoria iuſti cum laudibus, & nomen impiorum putreſcit.

Ibidem. Opus iuſti ad uitam, & fructus impij ad peccatum.

Ibidem. Argentum electum lingua iuſti, cor impiorum pro nihilo.

Ibidem. Quod timet impius, ueniet ſuper eum, deſiderium ſuum iuſtis dabitur.

Lingua iuſti conſiderat placida, & os impiorum peruerſa.

Prouerb. 11. Iuſtus de anguſtia liberatus eſt, & traditur impius pro eo.

Prouerb. 12. Semen iuſtorum ſaluabitur, deſiderium iuſtorum omne bonum eſt.

Verte impios, & non erunt, domus autem iuſtorum permanebunt.

Pro. 14. Domus iniuſtorum delebitur, tabernacula uerò iuſtorum germinabunt.

Eccleſ. 7. Noli eſſe iuſtus multum.

Domus

Pro.15. Domus autem iuſti plurima fortitudo, in fructibus impij conturbatio.

Abominatio eſt Domino uia impij: qui ſequitur iuſtitiam, diligitur ab eo.

Eccleſ.9. Sunt iuſti ſapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamē neſcit homo utrum amore aut odio dignus ſit, ſed omnia in futuro reſeruantur incerta.

Eccleſ.8. Sunt iuſti quibus mala proueniunt, quaſi opera impiorum egerint.

Ibidem. Et ſunt impij, qui ita ſecuri ſunt, quaſi iuſtorum facta habeant.

Pro.28. Fugit impius nemine perſequente.

Ibidem. Iuſtus aũt quaſi leo cõfidēs, abſq; terrore erit.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.4. Io iuſtitia agonizare pro anima tua, uſque ad mortem.

Ibidem. Certa pro iuſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

Eccleſ.11. Datio Dei permanet iuſtis.

Ibidem. Benedictio Dei in mercedem iuſti feſtinat.

Eccleſ.15. Ante hominem uita & mors, bonum & malum: quod placuerit illi, dabitur ei.

Ante iudicium para iuſtitiam tibi.

Eccleſ.18. Qui cuſtodit iudiciũ, continebit ſenſum ſuũ.

Ibidem. Si ſequaris iuſtitiam, apprehendes illam, &

Eccleſ.27 indues quaſi pudorem honoris.

Eccleſ.20. Qui cuſtodit iuſtitiam, ipſe exaltabitur.

AVGVSTINVS.

Si enim iuſtus ſum, nihil timeo, nemo me terrere poteſt.

Iuſtus, inquit, confidit ut leo.

GREGORIVS.

Iuſtitia, ſi modũ nõ habet, in crudelitatē uadit.

Malitia remanentiũ meretur, ut hi qui prodeſſe poterant, feſtinè ſubtrahantur: & cum mundi finis appropinquat, electi tolluntur, ne deteriora uideant.

Sic iniuſtis iraſcitur Deus, ut tamen eorum corda per iuſtorum conſortium conſolentur.

ISIDORVS.

Multi apud homines putãtur electi, & apud Deum reprobi aſsiſtunt.

Et multi apud homines reprobi ſunt, & apud Deum electi ſunt.

Nullus enim ſe putet electum, ne fortè apud Deum iam ſit reprobus.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Perfectio legis, pax eſt.

Ex peccatis bella naſcuntur & certamina.

Vbi autem peccatum nõ fit, pax eſt animæ.

Vbi autem pax eſt, in diſputationibus ueritas, in operibus iuſtitia, inuenitur.

DE INVIDIA.

Cap. XV.

CHRISTVS.

Matth 7. NOlite iudicare inuicem.

Matth.16. Cauete autem à fermẽto Phariſæorum.

PETRVS.

1.Petr.2. Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & omnes detractiones, & inuidias.

Charitas non æmulatur. 1.Cor.13.

Quidam quidem & propter inuidiam Christum prædicant, quidam autem propter bonam uoluntatem. Philip.1.

SALOMON.

Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia. Pro.14.

Ne comedas cum homine inuido, nec deſideres cibos eius: quoniam in ſimilitudine arioli & coniectoris æſtimat quod ignorat. Pro.23.

Comede & bibe dicit tibi, & mens eius non eſt tecum. Ibidem.

Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius. Eccleſ.14.

AVGVSTINVS.

Inuidia cunctas uirtutes concremat: per inuidiam prædicatur tibi Chriſtus crucifixus.

Inuidia & liuor ſuper omnia inebriãt animã.

Vbi eſt inuidia, amor fraternitatis eſſe non poteſt.

Qui inuidet, non amat: præceptum diaboli in illo eſt, quia diabolus inuidendo decidit.

Ideo cognoſcitur inuidia non poſſe eſſe in charitate.

Per inuidiam enim Chriſtus crucifixus eſt.

Ideo autem qui inuidet fratri ſuo, crucifigit Chriſtum.

HIERONYMVS.

Semper uirtutes ſequitur inuidia.

Magnus eſt uir, q inuidiã humilitate fugat.

AMBROSIVS.

Inuidus eſt certè, qui facit bonum ſuum in uidendo ſupplicium alienum.

GREGORIVS.

Mors peccatorum eſt inuidere in alijs uirtutibus bonum, quod ipſi habere non appetunt.

Qui in ſe donorum gratiam minimè recognoſcunt, maiora alijs non inuideant.

ISIDORVS.

Vnde bonus pficit, inde inuidus cõtabeſcit.

Inuidus membrũ eſt diaboli, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum.

Multi bonos imitari uolunt, & de bonorum profectibus inuidiæ liuore tabeſcunt.

Flebiliter deplorandi ſunt, qui odio in fratrem tabeſcunt.

Inuidia ſenſum mordet, mentem afficit, pectus urit.

Inuidia cor hominis quaſi quædam peſtis depaſcit.

Aduerſus inuidiam charitas præparetur.

De bono alterius nõ doleas, de alterius profectibus non tabeſcas.

Nullius proſperitate lacereris.

EVSEBIVS.

Inuidiæ error, non ſolùm religioſas, ſed & uiles animas peruadit.

EFFREM.

Inuidia enim manifeſtat, nos charitatē Dei penitus non habere.

IOSEPHVS.

Difficile eſt in proſperis inuidia carere.

DE SILENTIO. Cap. XVI.

CHRISTVS.

Matth. 12. Bonus homo de bono theſauro ꝓfert bona, & mal⁹ homo de malo theſauro ꝓfert mala.

Ioan. 7. Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit.

PAVLVS.

1. Tim. 5. Verboſi, ocioſi & curioſi, loquentes quod non oportet.

Tit. 2. Tu autẽ loquere, quæ decent ſanã doctrinã.

SALOMON.

Pro. 10. In multiloquio peccatum non deerit.

Pro. 17. Qui autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.

Pro. 12. Propter peccata labiorũ, ruina ꝓximat mala.

Pro. 21. Qui cuſtodit os ſuũ, cuſtodit animam ſuam.

Pro. 13. Qui autem inconſideratus eſt ad loquendũ, ſentiet mala: in omni ope bono erit abũdantia.

Ibidem. Vbi autem uerba ſunt plurima, ibi frequẽs egeſtas.

Lingua placabilis, lignum uitæ.

Pro. 15. Quæ immoderata eſt, conteret ſpiritum.

Pro. 16. Hominis eſt animum præparare, & Domini gubernare linguam ſuam.

Ibidem. Voluntas regum, labia iuſta: qui uera loquitur, diligirur.

Pro. 17. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia ſua, perficit malum.

Qui exaltat cor ſuum, quærit ruinam.

Ibidem. Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudens eſt, & precioſi ſpiritus uir eruditus.

Ibidem. Mors & uita in manibus linguæ.

Cum obſecrationibus loquitur pauper, & diues affabitur rigidè.

Pro. 19. Qui aũt neglexerit uias ſuas, mortificabitur.

Pro. 24. Labia deoſculabitur, q recta uerba reſpõdet.

Pro. 21. Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtijs animam ſuam.

IESVS SYRACH.

Eccleſ. 4. Noli citatus eſſe in lingua tua, & inutilis & remiſſus in operibus tuis.

Eccleſ. 11. Prius quàm audias ne reſpondeas uerbum, & in medio ſeniorum ne adijcias loqui.

Eccleſ. 14. Beatus uir qui non eſt lapſus uerbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delictĩ.

Eccleſ. 18. Antequam loquaris, diſce.

Eccleſ. 9. Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.

Eccleſ. 18. Ne iteres uerbum nequam & durum, & nõ imminoraberis.

Eccle. 19. Eſt q labitur in lingua ſua, ſed nõ ex animo.

Ibidem. Quis eſt enim, q nõ deliquerit in lingua ſua?

Eccleſ. 19. Eſt q emittit uerbũ ſuũ, & narrans ueritatẽ.

Eccleſ. 33. Verbum nequam immutabit cor.

Eccleſ. 20. Eſt tacens qui inuenitur ſapiens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum.

Eſt autem tacens, non habens ſenſum loquelæ, & eſt tacens ſciens aptum tempus.

Pro. 11. & Eccleſ. 20. Homo ſapiens tacebit uſq; ad tẽpus, laſciuus autem & imprudens, non ſeruabit tempus.

Eccleſ. 20. Qui multis utitur uerbis, lædit animam ſuã.

Eccleſ. 28. Multi ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuam.

Iugum enim linguæ ferreum eſt, & uinculũ illius, uinculum æreum eſt. Ibidem.

Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. Ibidem.

Ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis. Ibidem.

Verbis tuis facito ſtateram, & frenos ori tuo rectos. Ibidem.

Attende, ne fortè labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & fiat caſus tuus inſanabilis in mortem.

Supra menſam magnam ſediſti? non aperias ſuper illam faucem tuam prior. Eccleſ. 31.

Adoleſcens loquere in cauſa tua uix cùm neceſſe fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput tuum reſponſum. Eccleſ. 32.

In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul & quærens. Ibidem.

Vbi ſunt ſenes, non multum loquaris.

Vbi auditus non eſt, non effundas ſermonẽ, & importunè noli extolli in ſapientia.

HIERONYMVS.

Diſcat aliquãdo rectè ceſſare, qui nunquam didicit loqui.

AMBROSIVS.

Eſt homo qui ſilentium affectat quidem, ſed eius cor multum ſe condemnat.

Iſte talis multum loquitur.

Et eſt alius qui à mane uſq; ad ueſperũ loquitur, & cũ diſcretione ſilentiũ magnũ cuſtodit.

GREGORIVS.

Non ſuperbè quis audeat uel contẽnere uel iudicare, quod non intelligit.

ISIDORVS.

Scito quo tempore loquaris, conſidera quãdo dicas.

Tempore congruo loquere, tẽpore cõgruo (tace.

Nõ loquaris niſi interrogatus fueris: nõ dicas priuſquã audias: interrogatio os tuum aperiat.

Linguoſus homo imperitus eſt, ſapiens paucis utitur uerbis.

Breuem ſermonem ſcientia facit.

Loqui multum, ſtultitia eſt.

Vox eñ inſipiẽtis in multiplicatione ſermo(nis.

Maneat igitur in uerbo menſura, in ſermone ſit ſtatera.

Semper uerba tua ſint moderata, modum loquendi non tranſcas

Plus dilige audire, quàm dicere: plus auſcultare quàm loqui.

In principio audi & loquere.

Nouiſſimus finis plus habet honoris.

Melior eſt nouiſſimus ſermo, quã principiũ.

BASILIVS.

In conuentu noli proferre ſermonem, ſed opportuna uerba procedant ex ore tuo.

Cum opportunum tempus inueneris, loquere, ut te audientibus gratiam præbeas.

CAESARIVS.

Nihil prodeſt ſi in habitatione ſilentium ſit, & in habitationibus uitiorum tumultus, & colluctatio paſſionum.

IN VITIS PATRVM.

Cũ ſilẽtio & oratiõe, age ꝙ agis in ueritate.

DE

DE SVPERBIA. Cap. XVII.

CHRISTVS.

Lucæ 14. & 18. OMnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

Quod hominibus altum eſt, abominatio eſt apud Deum.

PAVLVS.

Rom. 11. Noli altum ſapere, ſed time.

1. Cor. 8. Scientia inflat, charitas ædificat.

Charitas non inflatur.

SALOMON.

Pro. 17. Contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltatur cor.

IESVS SYRACH.

Eccleſ. 10. Odibilis corã Deo eſt & hominib. ſuperbia.

Ibidem. Initiũ ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo.

Ibidem. Initium omnis peccati eſt ſuperbia.

Ibidem. Perdidit Deus memoriam ſuperborum.

Non eſt creata hominibus ſuperbia.

Eccleſ. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui cõmunicauerit ſuperbo, induet ſuperbiã.

Eccleſ. 5. Deuoratio peſsima ſuperbi lingua.

Eccleſ. 27. Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum, dolor autem conſumit illos ante quàm moriantur.

Eccleſ. 11. Sicut capra inducitur in laqueum, ſic & corpus ſuperborum.

Eccleſ. 6. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ ſicut taurus, ne forte elidaẽ uirtus tua ꝑ ſtultitiã.

AVGVSTINVS.

Vitãda eſt nobis ſuperbia, quę & angelos uoluit decipere, quãto magis homines diſsipare?

HIERONYMVS.

Vir ſuperbus nec decorabitur, nec uoluntatem ſuam perducit ad finem.

Grauis culpa eſt, quando ad imperitiã & negligentiam ſuperbiæ crimen accendit.

Nihil magis Chriſtianus ſtudeat uitare, quã tumentem & erectam ceruicem, Dei contra ſe odium prouocantem.

AMBROSIVS.

Superbia ex angelis dæmonia fecit.

Humilitas autem homines ſanctos angelis ſimiles reddit.

Superba uoluntas facit Dei præcepta contemnere, humilitas cuſtodire.

Superbi cupiunt in ſe prædicare quod non faciunt: humiles refugiunt, quicquid boni operantur, agnoſcere.

GREGORIVS.

Nequaquam ualet culmen humilitatis diſcere, qui in minimis rebus non deſinit ſuperbire.

ISIDORVS.

Tantũ quiſq; fit ueritati uicinior, quãtum ſe eſſe longius à ſuperbia fuerit arbitratus.

Superbiam diaboli imitantur ſuperbi, aduerſus quam opponitur humilitas Chriſti, qua humiliantur electi.

Principalium uitiorum regina ſuperbia eſt, & omnis peccans ſuperbus eſt.

Omnis ſuperbia tantum in imo iacet, quantum in altum ſe erigit: tantoq; profundius labitur, quanto excelſius eleuatur.

Qui enim per propriam ſuperbiam attollitur, per Dei iuſtitiam inclinatur.

Bedæ tom. 7.

Qui inflantur ſuperbia, uento paſcuntur.

Superbia, ſicut origo eſt omnium criminũ, ita & ruina cunctarum uirtutum: ipſa in peccato prima, ipſa eſt in conflictu poſtrema.

Qui de uirtutum profectibus exiſtunt ſuperbi, cadẽtes, carnis uitio humiliãtur ut reſurgãt.

IN VITIS PATRVM.

Fructus putrefactus inutilis agricolæ, & uirtus ſuperbi inutilis Deo.

Sicut enim pondus fructuum frangit ramũ, ſic ſuperbia decorem frangit animæ.

Anima ſuperbi derelinquitur à Deo, & fit dæmonum deſiderium.

Superbia de cœlis depoſuit Archangelũ, & tanquam fulgurem fecit cadere ſuper terram.

Humilitas hominem eleuat in cœlum, & cũ angelis lætari facit.

Noli per ſuperbiam negare progeniem, quãuis egena ſit, & tu locuples, ſed ipſe conditor plaſmauit utroſque.

IOSEPHVS.

Quod enim ſuperbiæ eſt uel ruinæ, citò labitur: quod gratiæ, diu tenetur.

DE SAPIENTIA. Cap. XVIII.

CHRISTVS.

EStote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Matth. 10.

Iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis. Matth. 11.

Filij huius ſeculi prudentiores filijs lucis in generatione ſunt ſua. Lucæ 16.

PAVLVS.

Non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Rom. 12.

Nolite prudentes eſſe apud uoſmetipſos. Ibidem.

Quia in Dei ſapientia, nõ cognouit mundus per ſapientiam Deum, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes.

Sapientia enim huius mundi, ſtultitia eſt apud Deum. 1. Cor. 3.

SALOMON.

Inclina cor tuũ ad cognoſcendã prudentiã. Pro. 2.

Si enim ſapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudẽtiæ, ſi quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis eam, tũc intelliges timorem Dei, & ſcientiam Domini inuenies. Ibidem.

Dominus dat ſapientiam, & ex ore eius ſciẽtia & prudentia.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & nõ innitaris prudentiæ tuæ, ne ſis ſapiẽs apud temetipſum. Pro. 3.

Beatus homo qui inuenit ſapientiam, & cui affluit prudentia. Ibidem.

Melior eſt enim acquiſitio eius negociatione argenti & auri: primi & puriſsimi fructus eius, precioſior eſt cunctis opibus, & omnia quæ deſiderantur huic non ualent comparari. Pro. 8.

Gloriam ſapientes poſsidebunt, & ſtultorum exaltatio ignominia. Pro. 3.

Principium ſapientiæ, poſside ſapientiam, & Pro. 4.

& in omni poſſeſsione tua acquire prudentiã.

Arripe illam,& exaltabit te.

Ibidem. Glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.

Pro. 4. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum,& corona inclyta proteget te.

Pro. 8. Dic ſapientiæ: Soror mea es,& prudentiam uocaui amicam meam.

Melior eſt ſapientia cunctis precioſiſsimis, & omne deſiderabile non poteſt ei comparari.

Pro. 10. Principium ſapientiæ timor Domini,& ſanctorum ſcientia timor Domini atq; prudentia.

Ibidem. Sapiens corde præcepta ſuſcipit, ſtultus cæditur labijs.

In labijs ſapientis inuenitur ſapientia.

Sapientes abſcondunt ſapientiam.

Os autem ſtulti confuſioni proximum eſt.

Ibidem. Labia iuſti erudiunt plurimos: qui autem indocti ſunt,in cordibus egeſtate morientur.

Pro. 12. Lingua autem ſapientum,ſanitas eſt.

Pro. 13. Lex ſapiẽtis fons uitę,ut declinet à ruina mor(tis.

Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit, amicus ſtultorum efficietur ſimilis eis.

Pro. 14. Sapiens timet,& declinat à malo.

Corona ſapientum diuitiæ eorum,& imprudentia ſtultorum fatuitas.

In corde prudentis requieſcit prudentia, indoctus quoq; erudietur.

Labia ſapientum diſſeminabunt ſcientiam, cor ſtultorum diſsimile erit.

Pro. 16. Cor ſapientis quærit doctrinam,& os ſtultorum paſcitur imperitia.

Poſside ſapientiam, quia auro melior: acquire prudentiam,quia precioſior eſt argẽto. Qui ſapiens corde eſt, appellabitur prudens: & qui dulcis eſt eloquio,maiora percipiet.

Ibidem. Cor ſapientis erudit os eius, & labijs illius addit gratiam.

Pro. 18. Aqua profunda,uerba ex ore uiri: & torrẽs redundans fons ſapientiæ.

Pro. 17. In facie prudentis lucet ſapientia.

Pro. 19. Oculi ſtultorum in finibus terræ.

Pro. 20. Cuſtos prudentiæ,inueniet bona.

Ibidem. Eſt enim aurum, & multitudo gemmarum. Vas autem precioſum,labia ſcientiæ.

Pro. 23. Noli uendere ſapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

Pro. 24. Vir ſapiens fortis eſt.

Ibidem. Vir doctus robuſtus eſt,& ualidus: neq; plus ſapias quàm neceſſe eſt,ne obſtupeſcas.

Eccleſ. 7. Sapientia confortabit ſapientem ſuper principem decem ciuitatum.

Eccleſ. 9. Verba ſapientum audiuntur in ſilentio,plus quàm clamor principis inter ſtultos.

Ibidem. Melior eſt ſapientia,quàm arma bellica.

Eccleſ. 10. Verba oris ſapientis gratia,& labia inſipiẽtis præcipitabunt eum.

IESVS SYRACH.

Eccleſ. 1. Omnis ſapientia à Domino Deo eſt.

Ibidem. Dilectio Dei honorabilis ſapientia.

Ibidem. In theſauris ſapientiæ, intellectus & ſcientiæ religioſitas.

Execratio autem peccatoribus ſapientia.

Concupiſce ſapientiam,conſerua iuſtitiam, & Deus præbebit illam tibi. Ibidem.

Non enim eſt tibi neceſſarium ea quæ abſcõdita ſunt,uidere oculis tuis. Eccleſ. 3.

Cor ſapientis intelligitur in ſapientia, & auris bona audiet cũ omni cõcupiſcẽtia ſapiẽtiã. Ibidem.

Sapiens cor & intelligibile, abſtinebit ſe à peccato. Ibidem.

Sapientia filijs ſuis uitam inſpirat, & ſuſcipit exquirentes ſe. Eccleſ. 4.

Qui ſapientiam diligit,diligit uitam: qui te nuerunt ſapientiam,uitam hæreditabunt. Ibidem.

In lingua enim dignoſcitur ſapientia.

Sẽſus & ſciẽtia & doctrina in uerbo ueritatis. Ibidem.

Aſpera eſt nimiũ ſapiẽtia indoctis hominib. Eccleſ. 6.

Decor enim uitæ eſt in ſapientia,uincula illius ligatura ſalutaris.

Si inclinaueris aurem tuam, excipies doctrinam:& ſi dilexeris audire,ſapiens eris. Ibidem.

Sapientia humiliati exaltabit caput illius,et in medio magnatum conſidere illum faciet. Eccleſ. 11.

Beatus uir qui in ſapientia ſua morabitur,& qui in iuſtitia ſua meditabitur.

Qui continens eſt iuſtitiæ, apprehendit ſapiẽtiã,& obuiabit illi quaſi mater honorificata. Eccleſ. 15.

Non eſt precioſa laus in ore peccatoris, quoniam à Deo profecta eſt ſapientia. Ibidem.

Sapientiæ enim aſtabit laus, & in ore fideli habitabit,& Dominator dabit eam illi.

Omnia hauſtus agnouit ſapientiam.

Omnis ſapientia timor eſt Dei, & in illa timere Deum, in omni ſapientia diſpoſitio legis. Eccleſ. 19.

Homo prudens placebit magnatibus. Eccleſ. 20.

Melior eſt homo,qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore Dei, quàm qui abundat ſenſu,& tranſgreditur legem Altiſsimi. Eccleſ. 19.

Sapiens in uerbis ſeipſum amabilem facit. Eccleſ. 20.

Gratia autem fatuorum effunditur.

Sapientia abſconſa,& theſaurus inuiſus,quę utilitas in utriſq;?

Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro. Eccleſ. 21.

Verba autẽ prudentiũ,ſtatera põderabũtur. Ibidem.

Flagella & doctrina in omni tẽpore ſapiẽtia. Eccleſ. 22.

Magnus eſt qui inuenit ſapientiam & ſcientiam,ſed non eſt ſuper timentem Deum. Eccleſ. 25.

Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol, nam ſtultus ut luna mutatur. Eccleſ. 27.

Sapiens non odit mandata & iuſtitias. Eccleſ. 33.

Vir ſapiens plebem ſuam erudit. Ibidem.

Sapientia in ore fidelium plantabitur. Eccleſ. 37.

Vir peritus multos erudit,& animæ ſuæ ſuauis eſt. Ibidem.

Vir ſapiens implebitur benedictione,ſapiẽs in populo hæreditabit honorem, & nomen illius erit uiuens in æternum.

Sapientiam ſcribe in tempore uacuitatis, & qui minoratur actu,ſapientiam percipiet. Eccleſ. 38.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens. Eccleſ. 39.

Sapiens occulta prouerbiorum exquiret,& in abſconditis parabolarum conuerſabitur. Ibidem.

Sapiens bona & mala in omnibus tentabit. Eccleſ. 39.

AVGVSTINVS.

Docti ut ſtellæ fulgebunt claritate.

Nutrire animam tuam lectionibus diuinis, præparabit tibi menſam ſpiritalem.

Vbi enim ſapiẽtis poſſeſsio, ibi amor mulieris excluditur.

HIERONYMVS.

Multo melius, uera ruſticè quàm diſertè falſa proferre.

Sapientes mundi ideo ſcripturas deſpiciũt ſacras, quia eam nõ ex maieſtate ſenſuum, ſed ex uerborum iudicant uilitate.

GREGORIVS.

Sapientia eſt timere Deum, abnegare autem ſeipſum à malis.

Prima ſapientia eſt, uitare malum.

Secunda ſapientia eſt, facere bonum.

Quiſquis autem uult audita intelligere, feſtinet ea quæ iã potuit intelligere, opere implere.

Scire autem, Deo approbare eſt.

Neſcire autem, reprobare.

Scripturę ſacræ intelligentia ſi in cunctis eſſet aperta, uileſceret: & tantum maiore dulcedine inuenta reficit, quantum maiore labore fatigat animam quæſita.

Qui uerba Dei audit, ſemper oculos cordis ponere ad exitum debet, & ſine ceſſatione meditari, quando à præſenti uita exeat, atq; ad æterna gaudia pertingat.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Melior eſt ſapientia, quàm uires: & uir prudens, magis quàm fortis.

Multitudo autem ſapientiæ, ſanitas eſt orbis terrarum.

Omne aurum in comparatione ſapientiæ, arena eſt exigua.

Neminem enim diligit Dominus, niſi eum qui cum ſapientia habitat.

ISIDORVS.

Omnis homo qui ſecundum Deum ſapiens eſt, beatus eſt.

Beata uita, cognitio diuinitatis: uirtus, boni operis eſt.

Virtus boni operis, fructus æternitatis eſt.

Qui ſecundum ſeculum ſapiens eſt, ſecundũ Deum ſtultus eſt.

Nullus ſapiẽtiam Dei plenè recipit, niſi qui ſe ab omni abſtrahere uitiorum cura contẽdit.

Tunc autem rectè Deum cognoſcimus, quãdo eum perfectè ſcire nos denegamus.

Nullus autem maior in culpa eſt, quàm ille qui Deum neſcit.

Inueſtigationem ueri multorũ eſt quærere, ſed paucorum inuenire.

Omnis ſapientia & ſcientia ex opinatione conſiſtit.

Melior eſt autem ex ſcientia ueniens, quàm ex opinatione ſententia.

Nam illa uera eſt, iſta dubia.

Simplicitatẽ cum ignauia, uocaui ſtultitiã.

Simplicitatẽ cũ prudentia, uocaui ſapientiã.

Vtile eſt multa ſcire, & rectè uiuere.

Quòd ſi utrunque non ualemus, melius eſt

Bedæ tom.7.

ut bene uiuendi ſtudium, quàm multa ſciendi ſequamur.

Non enim pertinet ad beatitudinem conſequendam ſcientia rerum.

Nec eſt beatum, multa ſcire: ſed eſt magnum, beatè uiuere.

Multi Deum noſcunt per ſciẽtiam, per actionem autem non uenerantur.

Nihil ſapientia melius, nihil prudentia dulcius, nihil ſcientia ſuauius.

Noxia non uitamus, niſi per ſapientiam.

Sapiẽtia dãdo largior fit, retinẽdo minoratur.

Larga redundatio eſt ſcientia, & dum plus confertur, plus abundatur.

CYPRIANVS.

Quomodo enim ſapiens, uel patiens eſſe poteſt, qui nec ſapientiam, nec patientiã habet?

Sapiens ille eſt, qui humilis & mitis eſt.

DE IRACVNDIA. Cap. XIX.

CHRISTVS.

OMnis q̃ iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Matth.5.

PAVLVS.

Sol non occidat ſuper iracundiam ueſtram. Ephes.4.

Iraſcimini, & nolite peccare.

IACOBVS.

Ira enim uiri iuſtitiam Dei non operatur. Iacob.1.

SALOMON.

Fatuus ſtatim indicat iram ſuam. Pro.12.

Qui autem diſsimulat iniuriam, callidus eſt. Pro.12.

Inter ſuperboa ſemper iurgia ſunt. Pro.3.

Qui autem agunt cuncta cum conſilio, reguntur ſapientia. Pro.13.

Reſponſio mollis frangit iram. Pro.15.

Sermo durus ſuſcitat furorem.

Vir iracundus prouocat rixas: Ibidem.

Qui ſapiens eſt, mitigat ſuſcitatas. Pro.15.

Ne ſis uelox ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtulti requieſcit. Eccleſ.8.

Semper iurgia quęrit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum. Pro.17.

Sicut fremitus leonis, ita ira regis: & quaſi ros ſuper terram, ita hilaritas eius. Pro.19.

Spiritus uiri ſuſtentat imbecillitatem ſuam, ſpiritum uerò ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere? Pro.18.

Ira non habet miſericordiam, nec irrumpens furor.

Impetũ cõcitati ſpiritus ferre quis poterit? Pro.17.

IESVS SYRACH.

Cum iracundo non facias rixas. Eccleſ.8.

Cor hominis immutat faciem illius, ſiue in bonum ſiue in malum. Eccleſ.13.

Veſtigium cordis boni, & faciem bonam, difficile inuenies & cum labore. Ibidem.

Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram inimici. Eccleſ.25.

Memorare timoris Dei, & non iraſcaris proximo. Eccleſ.28.

Secundum enim ligna ſyluæ, ſic ignis exardeſcit: & ſecundum uirtutes hominis, ſic iracũdia illius erit. Ibidem.

Homo iracundus, incendit litem.

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tēpus ad ſenectutem perducunt.

AVGVSTINVS.

Furor incipiens ira eſt, & feruens in animo indignatio.

Ira eſt, cuius amaritudo & furor ſpecies ſunt, quæ furore extincto deſiderat ultionem, & eum quem recepiſſe putat, uult lædere.

GREGORIVS.

Inde enim diabolus in alterius corde rixæ malū ſolet immittere, unde alium conſpicit ad pietatis negocium excitari.

In noſtro enim bono opere, aliquando cauēdum eſt ſcandalū proximi, aliquando uerò pro nihilo reputandum.

Quantum enim ſine peccato poſſumus, uitare proximorum ſcandalum debemus.

Si autem de ueritate ſumitur ſcandalum, utilius permittitur naſci ſcandalum, quàm ueritas relinquatur.

HIERONYMVS.

Si te præoccupauerit ira, mitiga illam.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Ira illa mala eſt, ubi mentem turbat, ut rectū conſilium perdat.

Illa uerò ira quæ malos punit, perturbationem mentis non infert.

Hæc eſt enim iuſta & neceſſaria iracundia, qua unuſquiſq; in ijs in quibus errauit, & perperam geſsit, indignatur & ſemetipſum incuſat.

IN VITIS PATRVM.

Oculi iracundi, turbulenti & ſanguinei, ſunt iracundi cordis nuncij.

Vulpes inhabitat animam, quæ memor eſt malitiæ, & beſtiæ cubant in turbulentis corde.

Sicut enim palearum fumus conturbat oculum, ſic memoria malitiæ in tempore orationis.

Iracundi oratio abominata thymiamata, & pſalmodia iracunda ſonus horribilis.

Omnis enim boni impedimentū eſt triſtitia.

Nimis triſtana homo non mouet ſenſum ad diuinæ cogitationis intuitum, nec orationem mundam emittet aliquando.

Vincula pedum impedimēta curſoris, & triſtitia impedimentū eſt uiſioni diuinæ: qui uinctus eſt à triſtitia, iā ſuperatus eſt ab alijs uitijs.

Ventus ualidiſsimus non mouetur rem, & animam ſine ira non mouet indignatio.

Aqua mouetur per uiolentias uentorum, & iracūdus cōturbatur à cogitationibus iracūdis.

Qui linguā ſuā nō tenuerit in tēpore iræ, nec paſsionē carnis ſuæ poterit aliquādo retinere.

Sicut Africus uentus in pelago, ita furor uiri in corde.

DE VANA GLORIA. Cap. XX.

CHRISTVS.

Matth.6. ATtendite ne faciatis iuſtitiam ueſtram coram hominibus, ut uideamini ab eis.

Ibidem. Alioquin mercedem non habebitis apud patrem ueſtrum.

PAVLVS.

Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1.Cor.1.

SALOMON.

Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies. Pro.27.

Laudet te alienus, & nō os tuum: extraneus, & non labia tua.

IESVS SYRACH.

Noli te extollere in faciendo opere tuo. Eccleſ.10.

Nolite quærere ab homine ducatum, neq; à rege cathedram honoris. Eccleſ.7. Eccleſ.11.

Non laudes uirum in ſpecie ſua, neque ſpernas hominem in uiſu ſuo.

Non te iuſtifices ante Dominum, quoniam agnitor cordis ipſe eſt. Eccleſ.7.

In ueſtitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris.

Ante mortem non laudes hominem quenquam, quoniam in filijs ſuis agnoſcitur uir. Eccleſ.11.

In uanitate apprehēdit peccator & ſuperb. Eccleſ.23.

Ante ſermonem non laudes uirum. Eccleſ.27.

Hæc enim tentatio eſt hominum. Ibidem.

Penes regem noli uelle uideri ſapiens. Eccleſ.7.

Curā habe de bono nomine, hoc eñ magis ꝓderit tibi, ꝗ̄ mille theſauri magni & precioſi. Eccleſ.41.

Bonæ uitæ numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æternum.

HIERONYMVS.

Non quæras gloriam, & non dolebis cum inglorioſus fueris.

Qui laudari nō appetit, nec cōtumeliā ſentit.

Non ideo te bonū æſtimes, ſi bonus ꝓdiceris.

Nemo magis ſcire poteſt, qui ſis, ſicut tu qui conſcius tibi es.

Quid enim tibi prodeſt, dum malus es, ſi bonus prædiceris?

Caue ne rumuſculis hominum eleueris, ne offenſus Deo, populorum laudes comedas.

GREGORIVS.

Sācti non ſolùm gloriam ſupra modum ſuū omnino non appetunt, ſed etiam hoc ipſum refugiunt, quod ſe habere ſciunt.

Tunc ueraciter hoc quod agit homo bonū eſt, quando ei placere concupiſcit, à quo eſt.

Qui bonū agere uidetur, & per hoc nō Deo, ſed hominib. placere deſiderat, inuanū laborat.

Magnus ergo unuſquiſq; eſſe ſtudeat, ſed tamen aliquo modo eſſe ſe neſciat, ne dum ſi ſibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

Bono operi dum laus humana obuiat, mentea operantes immutat.

Per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus.

Sic autem ſit opus in publico, quatenus intentatione maneat in occulto.

Qui enim accepta qualibet gratia, uanis ſuis laudib. nitorē gloriæ offerūt, quaſi oleū uēdūt.

Impinguat caput oleo peccatoris, cum demulcet mentem fauor adulationis.

ISIDORVS.

Qui eleemoſynam uanæ gloriæ ex cauſa impertit, ex uirtute uitium facit.

Qui aliquod donum Dei quod meruit, in ſuā laudem

Digitized by Google

laudem conuertit, proculdubio uirtutem in uitium transfert.

Non declinat ad dexteram, qui non ſibi, ſed Deo tribuit bona quæ agit.

Inde ſe nonnulli eſſe iuſtos confidunt, unde maximè reprobantur.

Amator uanę glorię, unde ſemper poſsit laudari, agere non quieſcit.

Ille autem debet publicare bonum quod agit, qui perfecta humilitate fundatus, nulla elatione contingitur.

Cùm enim cauſa iactantiæ pauper paſcitur, etiam ipſum opus in peccatum conuertitur.

Fraudem facimus Deo, quotiens de bono opere noſtro noſmetipſos, non Deū laudamus.

Prudentiſsimi autem uiri ſolerter diſcretio proſpicit, ne bonum intemperanter agat, & de uirtute in uitium tranſeat.

IN VITIS PATRVM.

Vana gloria uitium eſt, ſine ratione & omni bono inſerit ſe.

Lapis emiſſus non pergit ad cœlū, & oratio hominis ſibi placentis non aſcendit ad cœlum.

Noli applicare ſecretā abſtinentiā, neq; oſtēdas eam quaſi in lumine, teſtibus multis: ut qui uidet in abſconſo pater, reddat tibi in palam.

Non perdas labores propter humanam gloriam, neq; futuram æternā gloriam tradas pro parua & temporali gloria.

Gloria enim humana in puluerē redigitur, & honor eius extinguitur ſuper terram.

Gloria autem uirtutum glorificat in ſecula.

DE FORNICATIONE. Caput XXI.

CHRISTVS.

Luc.12. Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris.

PETRVS.

1.Pet.2. Iniqui luxuriantes, oculos habentes plenos adulterio, & inceſſabili delicto.

PAVLVS.

1.Cor.6. Fugite fornicationem fratres: omne peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur in corpus ſuum, peccat.

Heb.13. Fornicatores eñ & adulteros iudicabit deus.

SALOMON.

Pro.23. Fouea eñ profunda eſt meretrix, & puteus anguſtus aliena. Inſidiatur in uia quaſi latro, & quos incautos uidet, interficit.

IESVS SYRACH.

Ecclef.9. Non des mulieri poteſtatem animæ tuę, nec ingrediatur in uirtute tua, & confundaris.

Virginem non conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore illius.

Ibidem. Propter ſpem mulieris multi perierūt, & ex hac concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.

Eccle.19. Qui ſe iungit fornicarijs, erit nequam.

Ecclef.18. Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à uolūtate tua auertere.

Ecclef.26. Qui tenet mulierē nequam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem.

Sicut ſol oriēs mūdo in altiſsimis Dei, ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentū domus eius. Ibidem.

Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcæcauit uultum eius tanquam urſus. Eccleſ.25.

Fornicatio mulieris in excellentia oculorū, & in palpebris illius agnoſcitur. Eccleſ.26.

AVGVSTINVS.

Si uerum eſt quod in te uiuit, fornicatio in te mortua eſt.

HIERONYMVS.

Væ illis qui tunc habuerunt terminum luxuriæ, quando uitæ.

Luxuria inimica Deo, perditio paternæ hæreditatis, uel ſubſtantiæ.

Fornicatio non ſolùm conſcientiam fornicatoris, ſed & corpus maculat, inter epulas & illecebras uoluptatum.

Etiam ferreas mentes libido domat.

Difficile eñ inter delicias ſeruatur pudicitia;

Sine Cerere & Libero friget Venus.

Qui luxuriatur uiuus, mortuus eſt: ergo qui inebriatur, mortuus & ſepultus eſt.

GREGORIVS.

Vnde ſatietate uenter extenditur, inde aculei libidinis excitantur.

ISIDORVS.

Fornicatio carnis, adulterium eſt.

Fornicatio animæ, ſeruitus idolorum.

Luxuria uerò carnis ideo notabilis hominibus eſt, quoniam ſtatim per ſe turpis.

Sicut per ſuperbiam mentis itur in proſtitutionem corruptæ libidinis, ita per humilitatem mentis ſaluabitur caſtitas carnis.

Principaliter his duobus uitijs diabolus humano generi dominatur, id eſt, ſuperbia mentis, & luxuria carnis.

Per hæc enim duo uitia diabolus humanum genus poſsidet, dum mentem in ſuperbiam erigit, uel per luxuriam carnem corrumpit.

Prima fornicationis oculorum tela ſunt, ſecunda uerborum: ſed qui nō capitur oculis, poteſt uerbis reſiſtere.

Qui delectationem refrenat libidinoſæ ſuggeſtionis, non tranſit ad conſenſum libidinis.

Citò enim reſiſtit operi, qui titillanti conſenſum non accommodat delectationi.

Si plus oblectat mentem delectatio fornicationis, quàm amor caſtitatis, adhuc in homine peccatum regnat.

Certè ſi amplius delectat pulchritudo intimæ caſtitatis, iam non regnat peccatum, ſed regnat iuſtitia.

Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur: ex delectatione enim fornicandi, uaria gignūtur flagitia, quibus regnum Dei clauditur, & homo ſeparatur à Deo.

Fornicatio maximi eſt ſceleris, quia per carnis immunditiam, templum Dei uiolat, & tollens membra Chriſti, facit membra meretricis.

Luxurioſa nanq; uita, carnem cito debilitat, fractamq; celeriter ducit ad ſenectutem.

Omnibus peccatis fornicatio maior eſt, quia fornicatio antecedit mala.

Melius eſt enim mori, quàm fornicari, uel libidine maculari.

Libido in infernum hominem mergit.

Libido in Tartarum hominem mittat.

Grauius libido urit, quē occiſum inuenerit.

Corpus enim labore fatigatum, minus delectatur flagitio.

Ocio enim dedito, citò luxuria ſubrepit.

Vacans citò luxuria præoccupatur.

CAESARIVS.

Contra reliqua uitia oportet nos omni uirtute reſiſtere: contra libidinem uerò non expedit repugnare, ſed fugere.

IN VITIS PATRVM.

Caſtitas gignit abſtinentiam, gaſtrimargia autem mater eſt incontinentiæ.

Viridis herba prope aquam naſcens, & ultium libidinis in uiſitationibus mulierum.

Magis approxima igni ardenti, quàm mulieri iuueni, quum & ipſe ſis iuuenis.

Nihil enim ualet eum mundum eſſe corpore, qui pollutus eſt mente.

Non enim æſtus hominis declinabit, niſi qui animæ motus ante comprehenderit.

DE PERSEVERANTIA. Caput XXII.

CHRISTVS.

Matth. 24. QVi autem perſeuerauerit uſq; in finem, hic ſaluus erit.

PAVLVS.

Rom. 7. Nunc uerè liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habentes fructum ueſtrum in ſanctificationem, finem uerò uitam æternam.

SALOMON.

Eccleſ. 7. Melior eſt finis orationis, quàm principiū.

Eccleſ. 11. Sta in teſtamēto tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum ueteraſce.

HIERONYMVS.

Non quęritur in Chriſtianis initia, ſed finis: quia Paulus malè cœpit, ſed bene finiuit.

Iudæ laudantur exordia, ſed finis perditionis damnatur.

Cœpiſſe multorum eſt, ad culmen ueniſſe paucorum.

GREGORIVS.

Virtus boni operis perſeuerantia eſt.

Incaſſum quippe bonum agitur, ſi ante terminum uitæ deſeratur.

Ille bene immolat, qui ſacrificiū boni operis uſq; in finem debitæ producit actionis.

ISIDORVS.

Tunc enim placet Deo noſtra conuerſatio, quando bonum quod incboamus, perſeuerantiſsimè complemus.

Bonum eſt ergo non cœpiſſe, ſed perfeciſſe uirtus eſt.

Non inchoantibus præmium promittitur, ſed perſeuerantibus datur.

Semper in uita hominis finis quęrendus eſt; quia non reſpicit quales antea fuerimus, Deus, ſed quales circa finem uitæ extiterimus.

Vnumquenque enim Deus de ſuo fine, non de uita præterita iudicat.

CYPRIANVS.

Ex fine enim ſuo unuſquiſque aut iuſtificatur, aut condemnatur.

DE SECVRITATE. Caput XXIII.

CHRISTVS.

VIgilate ergò, quia neſcitis qua hora Dominus ueſter uenturus eſt. Matth. 24.

Omnibus dico uigilate. Marc. 13.

PETRVS.

Eſtote itaque prudentes, & uigilate in orationibus. 1. Petr. 4.

PAVLVS.

Cum enim dixerint homines, Pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. 1. Theſſ. 5.

HIERONYMVS.

Cauendum eſt, ne quod in nobis optimum eſt, labatur in uitium.

Ideo nobis Dominus tēporis ſui celauit aduentum, ut penduli ob expectationis incertū, ſemper iudicem noſtrum credamus eſſe uenturum, quem, quando uenturus ſit, ignoramus.

Omnis uita ſapientis, meditatio eſt mortis.

Si qua eſt præſentis temporis lætitia, ita eſt agenda, ut nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat à memoria.

Plerunq; enim hoſtis callidus mentem cum peccato ſupplantat: & cum de ruina afflictā reſpicit, ſecuritatis peſtiferæ blanditijs ſeducit.

Qui igitur mente ſecurus eſt, perpetratis iniquitatibus, ipſe ſibi teſtis eſt, qa innocēs nō eſt.

Cumq; mens ſecura redditur in corpore, animus laxatur.

Cum bona fratres agitis, ſemper ad memoriam mala acta reuocate.

Vt cum cautè culpa agnoſcitur, nunquam de bono opere incaute animus lætetur.

Horā uerò ultimā Deus noſter idcirco uoluit nobis eſſe incognitam, ut ſemper poſsit eſſe ſuſpecta, ut dum illam uidere non poſſumus, ad illam nos ſine intermiſsione præparemus.

ISIDORVS.

Neq; iuſtus de ſua iuſtitia confidat, neque de Dei miſericordia deſperet, ſed habeat in corde ſpem pariter & metum: ſic ſperet miſericordiā, ut iuſtitiam metuat: ſic ſit ſpes indulgentiæ, ut metus affligat.

Quamuis quiſq; ſit iuſtus, nunquam neceſſe eſt ut in hac uita ſit ſecurus.

Quamuis ſanctorum conuerſatio probabilis ſit, incertum tamen hominibus eſt, quo ſint fine deſtinati.

Nulla res de peccato ſecurū faciat, q̄uis pœnitentia peccatorū ſit propitia, ſine metu tamē homo eſſe non debet: quia pœnitentiæ ſatisfactio, diuino tantū pēſatur iudicio, nō humano.

Neq; unquam oportet pœnitentem habere de peccatis ſecuritatem.

Nā ſecuritas inducit negligentiā, negligētia autem

autem ſæpe incautum facit hominem, & ad uitia tranſacta reducit.

ISIDORVS.

Incertum nanq; eſt uniuſcuiuſq; uitæ tẽpus, & idcirco feſtinandum eſt, ne fortè ſubitò mors repentina præueniat.

CAESARIVS.

Quantum ſumus ſecuri de præteritis, tantũ ſimus ſoliciti de futuris.

Omnia enim crimina uel peccata, citò ad nos reuertuntur, ſi non quotidie bonis operibus expugnentur.

DE STVLTITIA. CAP. XXIIII.

CHRISTVS.

Matth.7. OMnis qui audit uerba mea, & non facit ea, ſimilis eſt uiro ſtulto.

PAVLVS.

1.Cor.1. Quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ut confundat ſapientes.

2.Cor.11. Suſtinetis enĩ inſipiẽtes, cũ ſitis ipſi ſapiẽtes.

SALOMON.

Prouer.1. Stulti ea quæ ſunt ſibi noxia, cupiunt, & imprudentes odio habuerunt ſcientiam.

Prou.10. Stultus cæditur labijs, ſtultus labijs uerberatur.

Ibidem. Os autem ſtulti, confuſioni proximum eſt.

Prou.11. Qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti.

Prou.12. Homo uerſutus celat ſcientiam, cor inſipientium prouocabit ſtultitiam.

Prou.13. Qui autẽ fatuus eſt, aperit ſtultitiam ſuam.

Pro.15. Cor ſtultorum diſsimile erit.

Ibidem. Stultus paſcitur imperitia.

Ibidem. Stultitia gaudium ſtulto.

Pro.17. Non decent ſtultum uerba compoſita, nec principem labium mentiens.

Ibidem. Expedit magis urſæ currere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti ſibi in ſtultitia ſua.

Ibidem. Quid prodeſt habere diuitias ſtulto, cum ſapientiam emere non poſsit?

Homo ſtultus plaudet manibus, cum ſpopõderit pro amico ſuo.

Ibidem. Stultus ſi tacuerit, putabitur ſapiens: & ſi cõpreſſerit labia ſua, intelligens.

Prou.18. Os ſtulti, contritio eius: & labia illius, ruina animæ eius.

Prou.19. Stultitia hominis, ſupplantat greſſus eius, & contra Deum feruet animo ſuo.

Prou.26. Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis.

Ibidem. Quomodo pulchras fruſtra habet claudus tibias, ſic indecens eſt in ore ſtultorũ parabola.

Ibidem. Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe uideatur.

Ibidem. Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit inſipienti honorem.

Pro.27. Si contuderis ſtultum in pila, quaſi ptiſanas feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia eius.

Eccleſ.4. Stultus complicat manus ſuas.

Eccleſ.10. In uia ſtultus ambulãs, cum ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.

Labia inſipientis præcipitabunt eum, initiũ uerborum eius ſtultitia, & nouiſsimus oris illius error peſsimus. Ibidem.

IESVS SYRACH.

Homines ſtulti non apprehendunt ſapientiã, & non uidebunt illam. Eccleſ.15.

Stultus acriter improperabit. Eccleſ.18.

A facie uerbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis. Eccleſ.19.

Sagitta infixa femori canis, ſic uerbum in ore fatui. Ibidem.

Datus inſipientis non erit utilis tibi, oculi enim illius ſeptemplices ſunt: exigua dabit, & multa improperabit, & apertio oris illius infamatio eſt. Eccleſ.20.

Fatuo non erit amicus, & non erit gratia in bonis illius. Ibidem.

Qui enim edũt panẽ fatui, falſæ linguæ ſunt. Ibidem.

Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim illam dicet in tempore ſuo. Ibidem.

Cor fatui quaſi uas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit narratio. Eccleſ.21.

Narratio fatui, quaſi ſarcina in uia.

Compedes in pedibus, ſtulto doctrina. Ibidem.

In ore fatuorum cor illorum, & in corde ſapientum os illorum. Ibidem.

Confuſio patris eſt, de filio indiſciplinato. Eccleſ.22.

Qui docet fatuũ, quaſi qui conglutinat teſtã.

Cum ſtulto non multum loquaris, & cum inſenſato ne abieris. Ibidem.

Arenam, & ſal & maſſam ferri, facilius eſt portare, quàm hominem imprudentem, & fatuum & impium.

Præcordia fatui, quaſi rota carri, & quaſi axis uerſatilis, ſic cogitatio ſtulti. Eccleſ.33.

Melior eſt homo qui abſcondit ſtultitiã ſuã, quàm qui abſcondit ſapientiam ſuam. Eccleſ.41.

Labia inſipientium narrabunt ſtultitiam. Eccleſ.21.

Verba aũt prudentiũ, ſtatera ponderabũtur. Ibidem.

Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur. Eccleſ.8.

HIERONYMVS.

Stultiloquium enim & ſcurrilitas uel ſcyrrũ, non decent Chriſtianum.

Decet autem ſermonem eius ſale eſſe conditum, ut gratiam apud audientes habeat.

Quicquid enim amens loquitur, uociferatio & clamor eſt appellandum.

HILARIVS.

Stultus iuxta infirmitates ſuas ſentit, & iuxta imbecillitatem naturæ ſuæ ſentit.

GREGORIVS.

Sicut nec auris eſcas, nec guttur uerba agnoſcit, ita nec ſtultus quiſque ſententiam ſapientiæ intelligit.

Fatuũ cum ſapientibus in prædicatione non ſuſcipies, nec per eum qui implere non ualet, illi qui præualet obſiſtas.

ISIDORVS.

Nihil ſtultitia peius, nihil inſipientia deterius, nihil ignauia turpius.

Ignorantia, uitiorum nutrix eſt.

Ignorãtia enĩ, quid ſit culpa dignũ, nõ ſentit.

Inſi

Inſipiens quotidie peccat.

Indoctus enim facilè decipitur, ſtultus in uitium citò delabitur.

DE AVARITIA. CAP. XXV.

CHRISTVS.

Luc.12. CAuete ab omni auaritia, quia nõ in abundãtia cuiuſq; uita eius eſt, ex his quæ poſsidet.

PAVLVS.

Ephеſ.5. Omnis fornicatio, & immunditia & auaritia, nec nominentur in uobis.

1.Cor.5. Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.

SALOMON.

Pro.15. Cõturbat domũ ſuam, qui ſectatur auaritiã.

Nullumq; eſt iuſtitiæ in illo corde ueſtigiũ, in quo ſibi auaritia facit habitaculum.

Eccleſ.5. Qui autem odit munera, uiuet.

Auarus non impletur pecunia, & qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis.

Auaro autem nihil eſt ſceleſtius, nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam: habet enim animam ſuam uenalem.

Eccleſ.8. Multos perdit aurum atq; argentum.

Non ſit porrecta manus tua ad capiendum, & ad dandum collecta.

AVGVSTINVS.

Sicut enim auaritia in infernũ ponit, ita fugã Chriſti in cœlum leuare conſueuit.

HIERONYMVS.

Auaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet.

Auaritia modum ignorat, & cùm omnia deuoret, neſcit penitus ſaturari.

Eſurit ſemper & inops eſt, & cum feralibus dentibus uniuerſa mundi regna diſcerpit, & ſe adhuc ieiunam confitetur.

GREGORIVS.

Impetiginem quoq; habet in corpore, quiſq; auaritia uaſtatur in mente.

Si autem non poſſumus relinquere propria, ſaltem non concupiſcamus aliena.

Ad auaritiam cor parentis allicit fœcunditas prolis, eò enim ad habitum congregandæ hæreditatis accenditur, quia multis hæredibus fœcundatur.

CYPRIANVS.

Auarus uir, inferno eſt ſimilis.

IN VITIS PATRVM.

Qui amat argentom, non uidebit ſcientiam: & qui congregat illud, obſcurabitur.

DE VIRTVTIBVS. CAP. XXVI.

CHRISTVS.

Mar.9. NEmo eſt qui faciat uirtutẽ in nomine meo, & poſsit citò malè loqui de me.

PAVLVS.

1.Cor.4. Non eſt enim in ſermone regnum Dei, ſed in uirtute.

Alij per ſpiritum ſanctum datur operatio uirtutum. 1.Cor.12.

Fides ueſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in uirtute Dei. 1.Cor.2.

SALOMON.

Noli prohibere benefacere eum qui poteſt, ſi uales & ipſe benefacere. Pro.4.

Omni cuſtodia conſerua cor tuum, quia ex ipſo uita procedit. Prou.3.

HIERONYMVS.

Multæ ſunt uirtutum ſpecies, quæ ſectatoribus ſuis tribuunt regna cœlorum. Vnum quidem iter, ſed perueniendi multa compendia. Qui perficere ſtudet, etiam ſi gradum perfectionis attingat, ſemper tamen inuenit quò creſcat, ut per dies ſingulos ſeipſo melior fiat.

Nemo poteſt & uirtutes ſimul & diuitias poſsidere.

AVGVSTINVS.

Imitatur uirtutem malitia, & zizania confundit frumentum.

AMBROSIVS.

Non poteſt mens regnum habere uirtutum, niſi prius excuſſerit iugum uitiorum.

GREGORIVS.

Scientia etenim uirtus eſt, humilitas autem cuſtos uirtutis.

Sanctus quiſq; etiam cùm peruerſa mente requiritur, à bonitatis ſuæ ſtudio non mutatur.

In uia Dei ſocios habere deſiderate.

Illæ mentes ſupernos ciues aſpiciunt, quæ cum uirtutum odoribus ad Deum per ſancta deſideria proficiſcuntur.

Cùm uerò adhuc timore quis bona agit, à malo penitus non receſsit.

Ex timore frequenter uitium prætermittitur, ex charitate autem uirtutes oriuntur, fides, ſpes, charitas.

Gaudeat in opus bonum, quod unaquæque uirtus adminiſtrat.

ISIDORVS.

Ad uirtutes difficile confugimus, ad uitia ſine labore labimur.

Occultæ uirtutes pro elatione ſunt.

Grandes enim ſudores patimur, ut ad cœlũ conſcendere ualeamus.

Sicut paulatim homo à minimis uitijs in maxima proruit, ita gradatim ad ea quæ ſunt excelſa, conſurgit.

Qui autem uirtutes inordinatè comprehendere nititur, citò periclitatur.

Hęc eſt cauſa in rerum natura, ut quicunque uelociter ad perfectum tendunt, ſine dubio celeriter finiantur.

Prius uitia ſtirpanda ſunt in homine, deinde inſerendæ uirtutes.

Nã coniungi non poteſt ueritas cũ mẽdacio.

Vis autem uirtutes tuas augere, publicare noli.

CYPRIANVS.

Nihil prodeſt uerbis proferre uirtutem, & factis deſtruere ueritatem.

DE

DE VITIIS. CAP. XXVII.

CHRISTVS.

Matth. 15. AB intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt.

Ibidem. Adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritia, nequitia, impudicitia, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia, omnia hęc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem.

PAVLVS.

Rom. 6. Non ergo regnet peccatum in ueſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentijs eius.

SALOMON.

Prou. 5. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.

AVGVSTINVS.

Nulla caro exultat in deo, quę uiuit in uitijs.

HIERONYMVS.

Non purgantur mala uitiorum, niſi ex comparatione uirtutum.

Malo arboris nodo, malus clauus, aut cuneus infigendus eſt.

Non poterunt in die iudicij, aliorum uirtutes, aliorum uitia ſubleuare.

Circũdati ẽm uitijs, nõ poſſunt uidere uirtu- (tes.

Omne uitium expelle ab anima tua, ut uirtutes animæ conſequi poſsis.

Nos uerò amore uirtutum uitia ſuperemus.

Omnes ẽm homines uitijs noſtris fauemus: & quod propria facimus uoluntate, ad naturæ ferimus neceſsitatem.

ISIDORVS.

Recedens homo à Deo, ſtatim uitiorũ traditur poteſtati.

Vt dum patitur infeſta uitia, reuertendo, unde cecidit, reſipiſcat.

Satis delicatè ſe palpant, qui uolunt ſine labore uitia ſuperare.

Perfectè renunciat uitio, qui occaſionem euitat in perpetrando peccato.

Vitia uerò cordis tui reuela.

Nonnunquã hominẽ ſua perſequuntur: quia nimirum qui prius uolendo ea ſibi fecit ſocia, poſtea ſentit etiam nolens ſtimuloſa dupliciter.

Eſt autem criminis reus, qui & admittit ſcelẽra per uoluntatem, & defendit ea per contumaciæ tumorem.

Inuicem ſibi ſuccreſcunt uitia, ut dum unum abierit, ſuccedat aliud.

Aliquando utiliter peccat in minimis uitijs, ut maiora utilius caueantur.

Veraciter enim ſanantur uitia, quæ uitia uirtutibus, non uitijs, excluduntur.

CAESARIVS.

Vitia enim noſtra, hoſtes noſtri ſunt.

IN VITIS PATRVM.

Sicut pinguis terra germinat quod abſconſum eſt in ea, ſic & caro pinguis producit uitiũ.

DE EBRIETATE. CAP. XXVIII.

CHRISTVS.

Luc. 21. ATtendite autem uobis, ne fortè grauentur corda ueſtra crapula uel ebrietate, & curis huius uitæ.

PAVLVS.

Nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria. Ephes. 5.

SALOMON.

Luxurioſa res uinũ, & tumultuoſa ebrietas: quicunq; in his delectatur, non erit ſapiens. Prou. 20.

Nec intuearis uinum quando flaueſcit, & cũ ſplenduerit in uitro color eius: ingreditur blandè, ſed in nouiſsimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus uenena diffundit. Prou. 23.

Nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas.

IESVS SYRACH.

Operarius ebrioſus non locupletabitur, & qui ſpernit modica, paulatim decidit. Eccleſ. 19.

Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguunt ſenſatos. Ibidem.

Sufficiens eſt homini erudito uinum exiguum, in dormiendo nõ laborabis ab illo, nec ſenties dolorem. Eccleſ. 31.

Diligentes uinum noli prouocare, multos enim exterminat uinum.

Amaritudo animæ, uinum multum potatũ. Ibidem.

Aequa uita hominibus, uinum in ſobrietate. Ibidem.

Si bibas illud moderatè, ſobrius eris.

Vinum in iocunditatem creatum eſt, non in ebrietatem. Ibidem.

Vinum moderatè potatum, ſanitas eſt corporis & animæ. Ibidem.

Vinum multum potatum, irritationem & iram, & ruinas multas facit. Ibidem.

Sicut ignis probat ferrum durum, ſic uinum corda arguet. Ibidem.

HIERONYMVS.

Vbicunq; ſaturitas atq; ebrietas fuerit, ibi libido dominatur.

Religioſus nunquam uino redoleat, ne audiat illud Philoſophi:

Hoc nõ eſt oſculũ porrigere, ſed propinare.

Quicquid inebriat, & ſtatum mentis euertit, ſimiliter fugiamus ut uinum.

Ventrem diſtentum cibo, & uino & potionibus irrigatum, uoluptas genitaliũ ſequitur.

Quicquid eſt ſeminalium uoluptatum, eſt uenenum potatum.

AMBROSIVS.

Infirmum ſtomachũ moderatus cibus & uinum confortat, ebrietas autẽ corpus debilitat.

Pleroſq; enim gula & abundantia uini, turpiter in luxuriam ſeducunt.

Vinum quippe non reputatur in uſu, ſed cõdemnatur in exceſſu.

ISIDORVS.

Ebrietas autem perturbationem gignit mẽtis, furorem cordis, flammam libidinis.

Ebrietas autem ita mentem alienat, ut ubi ſit neſciat: unde etiam malum non ſentitur, quod ebrietate committitur.

Plerisq; laus eſt multum bibere, & non inebriari. Audiant hi aduerſum ſe dicentem Prophetam: Væ qui potentes eſtis ad bibendũ uinum, & uiri fortes ad miſcendam ebrietatem.

Non ſolum ex uino inebriãtur homines, ſed etiam ex cæteris potandi generibus, quæ uario modo conficiuntur.

BASILIVS.

Sicut enim piſcis ſe præparat ut glutiat eſcã, ita & ebrioſus in uino ſuſcipit inimicum.

Vinum enim Dominus nobis ad lætitiã cordis, non ad ebrietatem donauit.

Plurimi nanq; homines per uinum maximã debilitatem contraxerunt, nec potuerunt conſequi priſtinam firmitatem, quia non temperauerunt gulæ ardorem.

Ebrioſus putat ſe aliquid optimum habere, cum fuerit in præcipitia deuolutus.

In omnibus te exhibe ſobrium uitæ, ſobrietas in omnibus exhibeatur Deo.

DE DECIMIS. CAP. XXIX.

PROPHETA.

Malach. 3. OMnem decimã ueſtram diſtribuite, inferte omnem decimam in horreo meo, ut ſit cibus in domo mea, & probate me in his, dicit Dominus.

PAVLVS.

Heb. 7. De filijs Leui ſacerdotium accipientes, mandatum habent decimas ſumere à populo, ſecundum legem: id eſt, à fratribus ſuis.

2. Cor. 9. Hilarem datorem diligit Deus.

SALOMON.

Prou. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt.

Ibidem. Alij rapiũt nõ ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.

IESVS SYRACH.

Eccleſ. 35. In omni dato hilarem fac uultum, & in exultatione ſanctifica decimas.

Da altiſsimo ſecundum datum eius, & in bono oculo adinuentionem facito manuum tuarum: quoniã Dominus Deus noſter retribuens eſt, & ſepties tantum reddet tibi,

AVGVSTINVS.

Decimæ enim tributa ſunt egentium animarum: quod ſi decimas dederitis, non ſolum abũdantiam fructuum recipietis, ſed etiam ſanitatem corporis conſequemini.

Non eget Dominus Deus, non præmium poſtulat, ſed honorem.

Deus enim noſter qui dignatus eſt totum dare, decimam à nobis dignatur repetere, non ſibi, ſed nobis ſine dubio profuturam. unde Propheta dicit: Primitias areæ & uineæ torcularis tui, non tardabis offerre mihi.

Si tardius dare peccatum eſt, quanto magis eſt non dediſſe?

De militia, de negocio, de artificio, redde decimas.

Cum enim decimas dando, & ex terrenis cœleſtia poſsis promereri, quare per auaritiã duplici te benedictione defraudas?

Hæc eſt enim Domini iuſtiſsima conſuetudo, ut ſi tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris.

Dabis impio militi, q̃d nõ uis dare ſacerdoti.

Benefacere Deus ſemper paratus eſt, ſed hominum malitia prohibetur.

Decimæ enim ex debito requirantur, & qui eas dare noluerit, res alienas inuaſit.

Et quanti pauperes in locis ubi ipſe habitat, illo decimam non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni iudicis apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam, ſuis uſibus reſeruauit.

Qui ergo ſibi aut præmium comparare, aut peccatorum deſiderat indulgentiam promereri, reddat decimas Deo.

Vnuſquiſq; Chriſtianus, & omnis ordo catholicorum etiam de nouem partibus ſtudeat eleemoſynam dare.

DE CVPIDITATE. Caput XXX.

CHRISTVS.

QVàm difficile eſt confidentes in pecunijs, in regnum Dei introire: difficile qui pecunias habet, in regnum Dei introibit. Mar. 10.

PAVLVS.

Radix omnium malorum eſt cupiditas: quã quidam appetentes, errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. 1. Tim. 6.

SALOMON.

Semitæ omnis auari, aĩas poſsidẽtiũ rapiũt. Prouer. 1.

Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſcõditus ſuauior. Prou. 9.

Statera doloſa abominatio eſt apud Deum, & pondus æquum uoluntas eius. Prou. 11.

Suauis homini panis mendacij, poſtea implebitur os eius calculo. Prou. 20.

IESVS SYRACH.

Viro cupido & tenaci, ſine ratione eſt ſubſtantia. Eccleſ. 14.

Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non ſatiabitur, donec conſumat arefaciens animam ſuam. Ibidem.

Qui ædificat domum impẽdijs alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hyeme. Eccleſ. 21.

Multi dati ſunt in auri caſus, & facta eſt in ſpecie illius perditio illorum. Eccleſ. 31.

AMBROSIVS

Porrò cupiditas atq; ſuperbia, in tantum unum eſt malum, ut nec ſuperbus ſine cupiditate, nec ſine ſuperbia poſsit cupidus inueniri.

ISIDORVS.

Graui enim dolore amittũtur, quæ cum magno amore habentur.

Minus autem amittendo dolemus, quod minus poſsidendo diligimus.

Gloriam temporalem ſequentes, etſi nitidi ſunt foris fulgore potentiæ, intus tamen uacui ſunt elatione ſuperbiæ.

Qui in appetẽdis honoribus ſeculi, aut proſperitatibus mundi inſtãter deſudat laborare, hic & in futuro uacuus inuenietur à requie.

Nemo poteſt ſpiritualia bella ſuſcipere, niſi prius carnis edomauerit cupiditates.

Non poteſt ad contemplandum Deũ mens eſſe libera, cum deſiderijs huius mundi & cupiditatibus inhiat.

Neque enim poterit alta conſpicere oculus, quem puluis claudit.

Omni

Omni peccato peior eſt auaritia, & amor pecuniarum.

Cupiditas omnium criminum mater eſt. Ergo ſi ſucciditur mater criminum, non pullulant cæteræ ſoboles peccatorum.

Nunquã ſatiari nouit cupiditas, ſemper auarus eget: quantumq; magis acquirit, tantum amplius quærit.

Plurimi potentes tanta cupiditatis rabie inflãmãtur, ut de cõfinib. ſuis pauperes excludãt.

Non eſt mirum quòd morientes in inferni ignibus deportentur, ſi uiuentes flammam cupiditatis ſuæ minimè extinxerunt.

Qui deſiderio cupiditatis æſtuant, flatu diabolicæ inſpirationis uruntur.

EVSEBIVS.

Pecuniæ cupiditas, populorũ corda mortaliũ ſuperat, etiã fraternã neceſsitudinẽ uiolat.

IN VITIS PATRVM.

Nihil prodeſt pecuniam non habere, ſi uolũtas fuerit poſsidendi.

Tantum habeamus, quantum neceſsitas poſcit, non quantum cupiditas concupiſcit.

Nihil prodeſt ei nuditas, cui ineſt cupiditas.

DE DISCIPLINA.
Caput XXXI.

IOANNES.

Apoc. 3. & Heb. 12. EGo quos amo, caſtigo & arguo.

PAVLVS.

Heb. 12. Omnis autem diſciplina in præſenti uidetur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea fructũ pacatiſsimum exercitatis per eam reddit iuſtitiæ.

SALOMON.

Pro. 2. Audi fili mi diſciplinam patris tui, & non dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.

Pro. 4. Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt uita tua.

Accipite diſciplinam, & nolite abijcere eã.

Pro. 9. Noli ergo arguere deriſorem, ne oderit te.

Ibidem. Argue ſapientem, & amabit te.

Pro. 12. Qui diligit diſciplinam, diligit ſcientiam.

Ibidem. Qui autem odit increpationem, inſipiẽs eſt.

Pro. 10. Via uitæ cuſtodienti diſciplinam.

Qui autem increpationes reliquerit, errat.

Pro. 13. Egeſtas & ignominia ei, q deſerit diſciplinã.

Ibidem. Qui autem acquieſcit arguẽti, gloriabitur.

Pro. 15. Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.

Pro. 17. Qui increpantes odit, morietur.

Plus proficit una correctio apud prudentẽ, quàm centum plagæ apud ſtultum.

IESVS SYRACH.

Eccleſ. 10. Vir prudens & diſciplinatus, non murmurabit correptus.

Eccleſ. 11. Priuſquam interroges, ne uituperes quenquam: & cum interrogaueris, corripe iuſtè.

Eccleſ. 19. Qui odit correptionem, minuetur uita.

Ibidem. Corripe amicum; ſæpe enim fit commiſsio, & non omni uerbo credas.

Ibidem. Eſt correptio mendax in ira contumelioſi.

Corripe proximum, antequam commineris, & da locum timori Altiſsimi. Ibidem.

Peccator homo deuitat correptionem. Eccleſ. 32.

Qui odit correptionẽ, ueſtigiũ eſt peccatoris. Eccleſ. 21.

Nã qui timet Deum, cõuertetur ad cor ſuũ. Ibidem.

AMBROSIVS.

Leniter caſtigatus, exhibet reuerentiam caſtiganti: aſpera autem increpatione offenſus, nec increpationem recipit, nec ſalutem.

Suſtenta æquanimiter, ut infirmos, quos emendare non potueris, caſtigatos.

Blanda pietate portandi ſunt, qui increpari pro ſua infirmitate non poſſunt.

Pro diuerſitate peccantiũ, alij portãdi, alij caſtigãdi ſunt, qa modus diuerſus eſt peccatorũ.

Tunc enim proteruos melius corrigimus, cum ea, quæ bene egiſſe ſe credunt, mala demonſtrauimus.

GREGORIVS.

Sunt nonnulli, qui increpationis uerba audiunt, & ad pœnitentiam redire contendunt: quia pœnæ terrent, quos alioquin præmia non inuitant.

Audiat de regno quod amet, audiat de ſupplicio unuſquiſq; quod timeat: ut ſi amor ad regnum non trahat, timor inuitet.

ISIDORVS.

Salubriter accipiunt iuſti, quoties de ſuis exceſsibus arguuntur.

Plerunq; mali, ſimiles ſibi in malo, defendũt.

Qui per blanda uerba caſtigatus non corrigitur, acrius neceſſe eſt ut arguatur.

Cum dolore enim abſcindenda ſunt, quæ leniter ſanari non poſſunt.

Qui admonitus ſecretò, corrigi de peccato negligit, publicè arguendus eſt, ut uulnus qđ occultè ſanari neſcit, manifeſtè debeat emẽdari

Palàm ſunt arguendi, qui palàm nocent: ut dum aperta obiurgatione ſanantur, hi qui eos imitando deliquerunt, corrigantur.

Dum unus corripitur, plurimi emendantur.

Melius eſt ut pro multorum ſaluatione unus condemnetur, quàm pro unius licẽtia multi periclitentur.

DE FIDE Cap. XXXII.

CHRISTVS.

OMnia poſsibilia ſunt credenti. Marc. 9.

Habete fidem Dei. Marc. 11.

Qui non hæſitauerit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcunq; dixerit fiat, fiet ei.

Qui credit in filium Dei, habet uitã æternã. Ioan. 3.

Qui autem incredulus eſt filio, non uidebit uitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. Ibidem.

IACOBVS.

Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Iacob. 2.

Nunquid poterit fides ſaluare eum? Ibidem.

Fides ſine operibus ocioſa eſt. Ibidem.

Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita fides ſine operibus mortua eſt. Ibidem.

PAVLVS.

Virtus enim Dei eſt, in ſalutẽ omni credẽti. Rom. 4.

Galat.3. Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham.

Ephes.6. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, & galeā ſalutis accipite, & gladium ſpiritus, quod eſt uerbum Dei.

Heb.11. Sine fide autē impoſsibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.

SALOMON.

Eccleſ.22. Fidem poſſide cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

AVGVSTINVS.

Si enim iuſtus eſt, qui ex fide uiuit: iniquus eſt qui non habet fidem.

Homini fideli, totus mundus diuitiæ: infideli autem nec ad modicum diuitiæ ſunt.

Fidelibus nox in diem mutatur.

Infidelibus autē etiam ipſa lux tenebræ fit: uſq; adeò præualet fides, ut homines ſuper mare pedibus faciat ambulare.

Magna eſt fides, ſed nihil prodeſt, ſi non habuerit charitatem.

HIERONYMVS.

Quid prodeſt ſi impiè agens, Deum uoce inuocas, quem operibus negas?

Deus in bonis operibus fidelium non tantum conſiderat oblationis magnitudinem, quātum fidei ueritatem.

GREGORIVS.

Ille enim uerè credit, qui exercet operando quod credit: per fidem nanq; ab omnipotenti Deo cognoſcimur.

Quid prodeſt ſi eidem redēptori noſtro per fidem iungimur, ſi ab eo moribus diſiūgamur?

ISIDORVS.

Beatus eſt autem qui & rectè credendo bene uiuit, & bene uiuendo fidē rectam cuſtodit.

Chriſtianus enim malus, dum ſecundum Euangelij doctrinam non uiuit, etiam ipſam fidem quā uerbo colit, oborta tētatione facilè perdit.

Deus ſi creditur, meritò inuocatur & quæritur: ac per hoc tunc perfectè laudatur, quando & creditur.

Fides nequaquam ui extorquetur, ſed ratione atq; exemplis ſuadetur in corde.

Reſpicit Deus fidem, ubi ſe non poſſunt homines excuſare: fides enim quæ corde retinetur, confeſsione oris ad ſalutem profertur.

Multi fidem Chriſti ex corde non amāt, ſed homano terrore, eandem per hypocriſim tenere ſe ſimulant: & qui eſſe nō poſſunt apertè mali, per terrorem fictè noſcuntur boni.

DE SPE. Cap. XXXIII.

PAVLVS.

Rom.8. NOs ipſi primitias ſpiritus habentes, expectamus redēptionē: ſpe enim ſalui facti ſumus.

Spes autem quæ uidetur, non eſt ſpes.

Ibidem. Nam quod uidet quis, quid ſperat?

Ibidem. Ibidem. Si autem quod non uidemus ſperamus, per patientiam expectamus.

IACOBVS.

Iacob.1. Qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à uento mouetur & circumfertur.

SALOMON.

Pro.10. Expectatio iuſtorum, lætitia: ſpes impiorum peribit.

Pro.13. Spes quæ differtur, affligit animam.

ORIGENES.

Neq; ſalus eſſe cuiquam poteſt, niſi prius ſibi propitium faciat Dominum.

ISIDORVS.

Qui malè agere non deſiſtunt, uana ſpe indulgentiam de Dei pietate requirunt, quam rectè quærerent, ſi ab actione praua ceſſarent.

Metuendum ualde eſt, ut neq; per ſpem ueniæ, quam promittit Deus, perſeueranter peccemus: neq; quia iuſtè peccata diſtringit, ueniā deſperemus: ſed utroq; periculo euitato, & à malo declinemus, & de pietate dei ueniā ſperem⁹.

Omnis quippe iuſtus ſpe & formidine nitet: quia nunc illum ad gaudium ſpes erigit, nunc ad formidinem terror gehennæ adducit.

Qui enim ueniā de peccato deſperat, plus de deſperatione quàm de cōmiſſo ſcelere ſe dānat.

Deſperatio auget peccatum.

Deſperatio peior eſt omni peccato.

Corrige igitur teipſum, & indulgentiæ habeto ſpem.

Nulla tam grauis eſt culpa, quæ non habeat ueniam.

Nulla te ſecuritas deceptum à pœnitentiæ intentione ſuſpendat.

Inceſſanter in corde tuo ſpes & formido cōſiſtant, pariter ſint in te timor atq; fiducia.

DE GRATIA. Cap. XXXIIII.

CHRISTVS.

Matth.10. GRatis accepiſtis, gratis date.

Ioan.1. Gratia & ueritas per Ieſum Chriſtū facta eſt.

PAVLVS.

Rom.5. Vbi autem abundauit peccatum, ſuperabundauit gratia: ut ſicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iuſtitiam in uitam æternam.

Rom.6. Stipendia enim peccati, mors: gratia autem Dei, uita æterna.

Ephes.4. Vnicuiq; autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti.

SALOMON.

Pro.12. Qui bonus eſt, à Domino hauriet gratiam.

Oculi tui uias Domini cuſtodiant, ut addatur gratia capiti tuo.

Gratia datur in conſpectu omnis uiuentis.

Eſt datus, cui non eſt utilis: & eſt datus, cui retributio duplex eſt.

GREGORIVS.

Dominus qui talenta contulit, rationem poſiturus redit: quia is qui nunc piè ſpiritalia dona tribuit, diſtrictè in iudicio merita exquiret.

Bonū quod in tranquillitate ſumitur, in tribulatione manifeſtatur.

Sunt nanq; nonnulli qui donum intelligētię perceperunt, ſed ſola quæ carnis ſunt, ſapiunt.

ISIDO-

ISIDORVS.

Interdum peccātibus nobis, ſua Deus dona retrahit, ut ad ſpem diuinæ propitiationis mēs humana conſurgat.

Ab illo enim nobis omnia bona, gratia præueniente, donantur.

Profectus hominis, donum Dei eſt: nec à ſe poteſt quiſquam, ſed à Domino corrigi. Non enim quicquam boni habet proprium homo, cuius uia non eſt eius.

Cum quiſq; aliquod donum Dei accipit, nō appetat amplius quàm quod meruit, ne dum alterius membri officiū arripere tētat, id quod meruit, perdat.

Conturbat enim corporis ordinem totum, qui non ſuo contentus officio ſurripit alienum.

Quòd enim ſapientes ſumus, quòd diuites, quòd potentes exiſtimus, non alterius, ſed potius diuino munere ſumus.

Vtamur ergo optimè diuinis beneficijs, quatenus & Deum non pœniteat dediſſe, & nobis accepiſſe ſit utile.

In diuiſione bonorum diuerſi percipiunt diuerſa Dei munera, non tamē conceduntur uni omnia, ut ſit pro utilitatis ſtudio, quod alter admiretur in altero. Item dicit: Munera gratiarū alia iſti, alia uerò donantur illi: nec dantur ita habere uni, ut non egeat alterius.

Auferre Deus dicitur homini donum quod homo non habuit. i. quod accipere nō meruit.

EVSEBIVS.

Sicut gratia gratis accipitur à Deo, ita gratis eadem miniſtretur.

DE DISCORDIA.

Cap. XXXV.

CHRISTVS.

Matth.12. & Lucæ 11. OMne regnum diuiſum contra ſe, deſolabitur: & omnis ciuitas uel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit.

Matth.10. Neceſſe eſt enim, ut ueniant ſcandala.

Ibidem. Veruntamen uæ homini illi per quem ſcandalum uenit.

PAVLVS.

Rom.14. Omnia quidem munda ſunt, ſed malum eſt homini, qui per offendiculum manducat.

1.Cor.7. In pace autem uocauit nos Deus.

1.Cor.14. Non enim diſſenſionis eſt Deus, ſed pacis.

Rom.1. & Apoc.1. Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo patre & Domino Ieſu Chriſto.

SALOMON.

Pro.12. Abominatio eſt Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent Deo.

Pro.15. Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.

Pro.16. Homo peruerſus ſuſcitat lites, & uerboſus ſeparat principes.

Pro.17. Semper iurgia quęrit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.

GREGORIVS.

Deus quippe in unitate eſt, & illi eius gratiam habere merentur, qui ſe ab inuicem per ſectarum ſcandalum non diuidunt. Munus enim non accipitur, niſi antè diſcordia ab animo pellatur.

Quàm grauis eſt culpa diſcordiæ, pro qua nec munus accipitur.

Quicquid enim proteruus uel indignus amicus protulerit, obiurgantis furor eſt, non dilectio correctionis.

Quale iam eſt miſericordiæ ſacrificiū, quod cum diſcordia proximi offertur?

DE IVRAMENTO.

Cap. XXXVI.

CHRISTVS.

AVdiſtis quia dictum eſt antiquis: Non peierabis. Math.5.

Reddes autem Domino iuramenta tua. Ibidem.

Ego autem dico uobis, non iurare omnino, neq; per cœlum, neq; per terram. Ibidem.

Sit autem ſermo ueſter, Eſt eſt, non non. Math.5.

Quod autem his abundantius eſt, à malo eſt. Ibidem.

Qui iurat in cœlo, iurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. Matth.23.

PAVLVS.

Homines enim per maiorem ſui iurant, & omnis controuerſiæ eorum finis ad confirmationem iuramentum eſt. Heb.6.

SALOMON.

Qui autem mētitur, teſtis eſt fraudulentus. Pro.12.

Iurationi non aſſueſcat os tuum. Eccleſ.23.

Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non diſcedit à domo illius plaga. Ibidem.

Si inuacuum iurauerit uir, nō iuſtificabitur. Ibidem.

Indiſciplinatæ loquelę non adſueſcas os tuum: eſt enim in illa uerbum peccati. Ibidem.

ISIDORVS.

Sicut mentiri non poteſt, qui non loquitur: ſic periurare non poterit, qui nō appetit iurare.

Non eſt contra Dei præceptum iurare, ſed dum uſum iurandi facimus, periurij crimen incurrimus.

Nunquam ergo iuret, qui periurare timet.

Multi ut fallant, periurant, ut per fidem ſacramenti fidem faciant uerbi, ſicq; fallendo, dū periurant & mentiuntur, homines decipiunt.

Interdum & falſis lachrymis ſeducti, decipimur: & credimus dum plorant, quibus credendum non erat.

Plerunq; ſine iuramento loqui diſponimus, ſed incredulitate eorum qui non credunt quod dicimus, iurare compellimur.

Taliq; neceſsitate iurandi conſuetudinem facimus.

Sunt multi ad credendum pigri, qui non mouentur ad fidem uerbi.

Grauiter autem delinquunt, qui ſibi loquentes iurare cogunt.

Quacunque arte uerborum quis iuret, Deus tamen qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille cui iuratur, intelligit.

Dupliciter autem reus fit, qui & Dei nomē

inuanum aſſumit, & proximum dolo capit.

Non eſt obſeruandum iuramentum, quum malum incautè promittitur: uelut ſi quiſpiam adulteræ perpetim cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius eſt enim non implere ſacramentũ, quàm permanere in ſtupri flagitio.

DE COGITATIONIBVS. Cap. XXXVII.

CHRISTVS.

Matth.5. Beati mũdo corde, quoniã ipſi Deũ uidebũt.

Marc.7. Ab intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritię, nequitię, impudicitia, oculus malus, blaſphemia, ſupbia, ſtultitia. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem.

PETRVS.

1.Petr.2. Chariſsimi obſecro uos, tanquam aduenas & peregrinos, abſtinere uos à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus animam.

PAVLVS.

1.Cor.13. Charitas non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitatem, congaudet autem ueritati.

1.Cor.15. Caro & ſanguis regnũ Dei non poſsidebũt.

Chariſsimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore ſpiritus.

Galat.5. Dico autem, ſpiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.

SALOMON.

Pro.12. Qui autem confidit in cogitationibus ſuis, impie agit.

Ibidem. Cogitationes iuſtorum, iudicia: conſilia impiorum fraudulenta.

Dolus in corde cogitantium mala.

Pro.15. Abominatio eſt Domino cogitatio mala.

Pro.16. Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

Pro.17. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia ſua perficit malum.

Eccleſ.42. Non præterit Dominum omnis cogitatus, & non abſcondit ſe ab eo ullus ſermo.

Sap.1. In cogitationib. enim impij, interrogatio erit.

Sap.3. Impij autem ſecundum quæ cogitauerunt, correptionem habebunt.

Sap.9. Corpus autem quod corrumpitur, aggrauat animam: & deprimit terrena habitatio ſenſum multa cogitantem.

Non eſt cogitatus impiorum prudentia.

Eccleſ.16. Qui minoratur corde, cogitat inania, & uir imprudens & errans cogitat ſtultitiam.

Ante tempus ad ſenectutẽ ducit cogitatus.

AVGVSTINVS.

Nemo poteſt à diabolo decipi, niſi qui præbere uoluerit ſuæ uoſuutatis aſſenſum.

HIERONYMVS.

Poteſtas quippe diaboli, non in temeritate illius atq; iactantia, ſed in tua eſt uoluntate.

Diabolus per ea quæ patere uidet, aut certe non firmiter clauſa, quærit irrumpere, & ad ipſam arcem cordis & animæ peruenire.

Sola pietatis cauſa eſt, ubi carnis nulla notitia eſt.

Non ſinas cogitationes malas in corde tuo creſcere.

HILARIVS.

Non omnes cogitationes noſtræ malæ per diaboli inſtigationem excitantur, ſed aliquotiens & noſtro nutu emergunt: bonæ autem cogitationes ſemper à Deo ſunt.

GREGORIVS.

Sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente diſponuntur.

Dum enim in cogitatione uoluntas non reprimitur, etiam in agnitione dominatur.

Omnia enim corda ſcrutatur Dominus, & uniuerſas mentium cogitationes intelligit.

Maligni quippe ſpiritus undiq; animam anguſtant, quando ei non ſolum operis, uerumetiam cogitationis, atq; inſuper locutionis iniquitates replicant.

Tunc enim in capite oculos habemus, cum uitam redemptoris noſtri tacita cogitatione conſpicimus.

Quid prodeſt quòd contra hoſtium inſidias tota ciuitas cuſtoditur, ſi unum foramen apertum relinquatur, unde ab hoſtibus intretur?

Omne enim quod ſubtiliter cogitamus, quaſi mente coquimus.

Qui ergo in pace ſubigere carnis deſideria nolumus, quomodo in bello pro Deo ipſam carnem daremus?

Mens noſtra à carnali delectatione abigenda eſt, & à carnis cura neceſſaria abſcindenda non eſt?

ISIDORVS.

Bipertita eſt cauſa peccandi, id eſt, operis & cogitationis: quorum unum dicitur iniquitas, quod opere geritur: aliud iniuſtitia, quod cogitatione admittitur.

Prius autẽ actio reſecãda eſt, poſtea cogitatio.

Prius praua opera, poſtmodum deſideria.

Viciſſim enim & à cogitatione opera procedunt, & ab opere cogitatio naſcitur.

Quamuis ab opere malo quiſq; uacet, pro ſolius tamen prauæ cogitationis malitia non erit innocens.

Non enim ſolũ factis, ſed & cogitationib. delinquimus, ſi eis illicitè occurrẽtib. delectemur.

Non eſt timendum, ſi bona & mala in cogitationem ueniant: ſed magis gloriandum eſt, ſi mẽs mala à bonis intellectu rationis diſcernat.

Nihil iuuat quod inter bonum & malum ſenſu prudẽtiori diſcernimus niſi ope aut mala cogitata caueamus, aut bona intellecta faciamus.

In ipſo cogitationis initiu reſiſte, & euades cætera.

Si ſeparaueris cogitationes à corde, non prorumpent in opera.

Si cogitationibus non conſenſeris, operi citò reſiſtes.

Non enim poteſt corpus corrũpi, niſi prius corruptus ſit animus.

Nihil poteſt caro facere, niſi ꝙ uoluerit animus.

Munda

Munda enim à cogitatione animum, & caro non peccabit: melius eſt ut uites uitium, quã ut emendes.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Diabolus enim, niſi quis uoluntatibus eius ſe ſponte ſubdiderit, poteſtatem aduerſus hominem non habebit.

IN VITIS PATRVM.

Sicut ignis tepefacit ceram, ita & uigiliæ bonæ cogitationes peſsimas.

DE MENDACIO. Cap. XXXVIII.

CHRISTVS.

Matth.19. Exod.20. NOn falſum teſtimonium dices.

PAVLVS.

Epheſ.4. Deponentes omne mendacium, loquimini ueritatem unuſquiſq; cum proximo ſuo.

Coloſſ.3. Nolite mentiri inuicem, expolíantes uos ueterem hominem cum actibus ſuis, & induẽtes nouum, eum qui renouatur in agnitionẽ Dei, ſecundum imaginem eius qui creauit eum.

SALOMON.

Pro.12. Qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.

Ibidem. Qui autem teſtis eſt repentinus, concinnat linguam mendacij.

Ibidem. Abominatio eſt Domino labia mendacij.

Pro.14. Qui autem fideliter agunt, placent illi.

Ibidem. Liberat animam teſtis fidelis.

Profert mendacia uerſipellis.

Ibidem. Teſtis fidelis non mentietur, profert mendacia teſtis doloſus.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.2.& 4. Non accipias aduerſus animã tuã mẽdaciũ.

Eccleſ.7. Noli amare mendacium aduerſus fratrem tuum, neq; in amicum ſimiliter facias.

Ibidem. Noli uelle mentiri omne mendacium: aſsiduitas enim illius non eſt bona.

Sap.1. Reſponſum obſcurum inuacuum non ibit, os autem quod mentitur, occidit animam.

HIERONYMVS.

Mẽdaces faciũt, ut nec uera dicentib. credat.

ISIDORVS.

Sæpè uera promittit, qui falſa dicturus eſt, ut cum primum acquiſierit fidem, ad reliqua mendacia audientes credulos faciat.

Multis uidentur uera eſſe, quæ falſa ſunt, & ideo nõ ex Deo, ſed ex ſuo mẽdacio loquũtur.

Plerunq; à ueritate incipit, qui falſa cõfingit.

Latent ſæpe uenena circundata melle uerborum: & tamdiu deceptor ueritatem ſimulat, quouſq; fallendo decipiat.

Summopere cauẽdum eſt omne mendaciũ: omne quoq; genus mendacij magnopere fuge.

Omne qđ a ueritate diſcordat, iniquitas eſt.

Eſto in uerbo uerax, neminẽ mẽdacio fallas.

Non aliud loquaris, aliudq; facias.

Non aliud dicas, & aliud in animo teneas.

Aſsiduitas iurãdi, periurij cõſuetudinẽ facit.

Sine conſideratione uerò non promittas.

Quòd non potes facere, non pollicearis.

Multũ reus eris, ſi nõ reddas quod uoueris.

Bedæ tom.7.

Veritas angulos nõ habet, nec quærit uſuras.

Quod incautè uouiſti, non facias: impia eſt promiſsio, quæ ſcelere adimpletur.

DE MONACHIS. Cap. XXXIX.

MOSES.

CVm uoueris uotum Domino Deo tuo, nõ tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus. Deut.23. Eccleſ.5.

PAVLVS.

Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet. 1.Cor.9. 2.Tim.2.

Et ille quidem, ut corruptibilem coronam accipiat, nos autem incorruptam. Ibidem.

Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus, ut ei placeat cui ſe probauit. 2.Tim.2.

SALOMON.

Semita iuſtorum declinat mala: cuſtos autẽ animæ ſuæ ſeruat uiam ſuam. Pro.16.

HIERONYMVS.

Nunquam de ore Monachi turpis aut laſciuus ſermo egrediatur.

His enim ſignis libidinoſus animus oſtenditur, & per exteriorem hominem, interioris hominis uitia demonſtrant.

Monachus non deſideret urbium frequentiam, quia de ſingularitate cenſetur.

Monachus ſit uigil ſenſu, ne uanis cogitationibus polluatur.

Amet ſcientiam ſcripturarum, & carnis uitia non amabit.

Epiſcopi imitantur Apoſtolos, & Monachi perfectos patres: ut quorum honorem poſsident, habere nitantur & meritum.

Monachus habeat ſimplicitatem columbæ, nec cuiquam machinetur dolos.

Habeat & ſerpẽtis aſtutiam, ne aliorum ſupplantetur inſidijs.

Monachus teneat humilitatem ueram.

Monachus qui Chriſtũ deſiderat, nihil aliud indagat, ſed eſt ei cella pro paradiſo, uaria ſcripturarum dona diſcerpit, his utitur delicijs, harum fruitur amplexu.

Ille uerus eſt Monachus, qui aurum contemnit, & ſcripturas ſectatur: & cum in paupertatem incidit, ornatior inſtat ornatu.

Monachis ſpecialis expetenda eſt ſolitudo, ex urbe habitatio facienda.

Non quæras in monacho gloriæ nitorem, ſed animi pietatem.

Quicquid in monachos dicitur, redundat in Clericos.

Aduerſum nos loquaces, pro ſe muti.

Monachus cum corpore clauſa cellula lateat, lingua per orbem non diſcurrat.

GREGORIVS.

Ipſi diſpẽſationibus terrenis inſeruiũt, quos dona ſpiritualia non exornant.

Qui penetrare ad intima nequeunt, ſaltem neceſſaria foris operentur.

Monachus qui intra poſſeſsionem quærit, monachus non eſt.

ISIDORVS.

Tūc ſe quiſq; Monachum iudicet, quum ſe minimum exiſtimauerit cunctis.

BASILIVS.

Cœleſte enim donū accipit Monachus, qui terrenos actus à ſemetipſo proijcit, nec implicat ſe negocijs ſecularibus militans Deo.

IN VITIS PATRVM.

Monachus enim non ſolùm propterea dicitur, quia uxorem non habet, ſed religioni Dei, & ſeruitio ipſius mācipatus eſt: cura illi eſt quēadmodum ſeculo non placeat, quia magis elegit caſtitatem, quæ Deo curæ eſt, & ſpiritus ſancti habitatio.

Monachus, ſi uentrem ſuum & linguam contineat, & uacationem nō fecerit, confidat quia non morietur in æternum.

Monachus edens multum, & operans multum, non confidat in hoc.

Qui autem parum edit, etiamſi parum operetur, confidat, & uiriliter agat, nō perdet mercedem ſuam.

Qui uult ædificare domum, multa procurat, ut poſsit perficere opus ſuum: ita monachum multam curam habere oportet, ut poſsit opus Dei perficere.

Quanti Monachorum, dum patris matriſq; non miſerantur, ſuas animas perdiderunt.

Melior eſt ſecularis manſuetus, quàm Monachus animoſus & iracundus.

Melior eſt ſecularis infirmitas ſeruiens fratri, ſuper Monachū nō miſerentē proximo ſuo.

Monachus bilinguis turbat fratres.

Fidelis autem requiem adducit.

Pallor enim cum humilitate, & maceries, decus eſt Monachi.

Si potueris iniuriari ac tacere, & affici conuicijs, & portare, magna eſt hæc res ſuper alia mandata.

EFFREM.

Sicut enim ſata in bona terra culta, ſic anima monachi fructificans cogitationibus diuinarum ſcripturarum.

Sicut lampas lucida in loco tenebroſo refulgens, ſic Monachus mente ſobria, in corde peruigil, in tempore pſalmodiæ ſuæ & orationis.

Sicut pondus ſalis deprimit infirmū, ſic ſomnus deprimit Monachum in oratione.

Sicut uermis corrumpit lignum, ſic inuidia corrumpit animam Monachi.

Sicut tinea exterminat ueſtimentum, ſic detractio animam Monachi.

DE DETRACTIONE.

Cap. XL.

PAVLVS.

Philip. 2. OMnia autem facite ſine murmurationibus & hæſitationibus, ut ſine querela ſitis, & ſimplices filij Dei, ſine reprehenſione.

IACOBVS.

Iacob. 4. Nolite detrahere alterutrū fratres mei: qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem ſuum, detrahit legi, & iudicat legem.

SALOMON.

Remoue à te os prauum, & detrahentia labia procul ſint à te. Pro. 4.

Qui detrahit alicui rei, ipſe ſeſe in futurum obligat. Pro. 13.

Qui autē timet præceptū, in pace uerſatur. Ibidem.

Cum detractoribus ne commiſcearis: quoniam repente conſurget perditio illorum, & ruinam utriuſq; quis nouit? Pro. 24.

Tumultus murmurationū nō abſcondetur. Sap. 1.

AVGVSTINVS.

Ne ergo detrahas, nec audias detrahentem.

HIERONYMVS.

Nunquam ulli detrahes. Accuſamus ſæpè quod facimus, & contra noſmetipſos noſtra uitia inuenimus.

Noli detrahere, ſed uerum dicere.

Caue ne linguam aut aures habeas prurientes: id eſt, ut nec ipſe alijs detrahas, aut alios detrahentes audias.

Malorum quoq; ſolatium eſt bonos capere, dū peccātiū multitudine putār minui peccata.

GREGORIVS.

Cœlorum etenim regnum nullus murmurās accipit, nullus qui accipit, murmurare poteſt.

ISIDORVS.

Non detrahas peccanti, ſed condole.

Quod in alio detrahis, in te potius pertimeſce.

Detractores omnes reprehendunt, omnes uituperant.

Quando alij detrahis, teipſum diſcute.

Quādo aliū mordes, tua peccata redargue.

Non alterius delicta, ſed tua propria cerne.

Nunquàm detrahes, ſi te bene perſpexeris.

Vterq; ſimile crimen impendit, & qui detrahentem audit, & is qui detrahit.

IN VITIS PATRVM.

Melius eſt comedere carnē, & uinū bibere, quàm contemnere in uituperatione fratrē ſuū.

Sicut ſuſurrans ſerpens Euam de paradiſo expulit, ſic qui detrahit fratri ſuo, nō ſolùm ſuā, ſed etiam audientis animam perdit.

DE VOLVNTATE.

Cap. XLI.

CHRISTVS.

SI quis Dei cultor eſt, & uoluntatem eius facit, hunc exaudit Deus. Ioan. 9.

PAVLVS.

Si uoluntas prompta eſt, ſecūdum quod habet accepta eſt, non ſecundum quod nō habet. 2. Cor. 8.

Quemadmodum promptus eſt animus uoluntatis, ita ſit & perficiendi.

Nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes quæ ſit uoluntas Domini. Ephes. 5.

SALOMON.

Abominabile eſt Domino prauum cor: uoluntas eius eſt in ijs, qui ſimpliciter ambulant. Pro. 11.

AVGVSTINVS.

Omnibus enim erit in uolūtate quòd unuſquiſq; habebit in retributione.

Omne opus præcedit uoluntas noſtra, dum cogitamus quod operari debemus.

Nihil

Nihil enim aliud noſtrum quærit Deus, niſi uoluntatem bonam.

Malũ ꝓprij arbitrij, germinatio eſt uolũtatis.

GREGORIVS.

Ante Dei nanque oculos nunquam eſt uacua manus à munere, ſi cordis arca repleta fuerit bona uoluntate.

Bonum ergo opus nobis ſit in uolũtate, nam ex diuino adiutorio erit in perfectione.

Illic coactus patitur tenebras ultionis, qui hic libenter ſuſtinuit tenebras uoluntatis.

Voluntas autẽ bona eſt, ſic aduerſa alterius, ſicut noſtra pertimeſcere: nulli quod tibi iuſte impendi deſideras, denegare: neceſsitati proximi iuxta uires occurrere, & prodeſſe etiam ultra uires uelle.

Semper inuidia à bona uoluntate diſcordat.

Deus enim per multas uoluntates aliorum in alijs multa operatur bona.

CYPRIANVS.

Nec excuſat oppreſſum neceſsitas criminis, ubi crimen eſt uoluntatis.

DE INDVMENTIS. Caput XLII.

CHRISTVS.

Matth.6. Corpus ueſtrum plus eſt quàm ueſtimentũ.

Luc.3. Qui duas tunicas habet, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.

PAVLVS.

1.Tim.6. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.

SALOMON.

Pro.31. Fallax gratia, & uana eſt pulchritudo.

Eccleſ.9. Omni tempore ueſtimenta tua ſint candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

AVGVSTINVS.

Veſtis autem tibi pura circumdetur, non ad pulchritudinem, ſed propter neceſſarium tegumentum, ne dum exquiſitis indumẽtis ueſtiris, in alteram turpitudinem cadas.

HIERONYMVS.

Plumarum mollities iuuenilia membra non foueat.

Quicquid enim corpora noſtra defendere poteſt, & humanę ſuccurrere imbecillitati, hoc una appellanda eſt tunica.

GREGORIVS.

Nemo quippe ueſtimẽta precioſa, niſi ad inanem gloriam quærit, uidelicet, ut honorabilior cæteris uideatur.

Nemo uult precioſis ueſtibus ibi indui, ubi ab alijs non poſsit uideri.

Pro ſola enim inani gloria ueſtimentũ precioſum quæritur.

EFFREM.

Ornatus quippe ueſtium indicat qualiter ea quæ æterna ſunt, ſapiamus, & per ſtudium clarioris amictus, ab æterna claritate nudi eſſe dignoſcamur.

Lauare faciem, manus ac pedes impenſius, ſeruos nos indicat eſſe uitiorum.

BASILIVS.

Dum enim nimis ornatũ corporũ conſpicimus, corporis & animę offendimus creatorem.

DE MISERICORDIA. Caput XLIII.

CHRISTVS.

Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Matth.5.

Eſtote miſericordes, ſicut & pater ueſter cœleſtis miſericors eſt. Luc.6.

PAVLVS.

Eſtote autem inuicem benigni, & miſericordes: induite uos, ſicut electi Dei ſancti & dilecti, uiſcera miſericordiæ. 1.Tim.4.

Exerce teipſum ad pietatem.

Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt, pietas autem ad omnia utilis eſt. Ibidem.

MOSES.

Non negabis mercedem tuam egenis & pauperibus. Deut.24.

SALOMON.

Miſericordia & ueritas non te deſeret: bene facit animæ ſuæ uir miſericors. Prou.3.

Qui autem crudelis eſt, propinquos abijcit. Prou.11.

Clementia præparat uitam, miſericordia & ueritas præparat bona.

Miſericordia & ueritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Prou.20.

Facere miſericordiam & iudiciũ, magis placet apud Deum, quàm uictimæ. Prou.21. & Matth.9.

IESVS SYRACH.

In iudicãdo eſto pupillis miſericors ut pater. Eccle.4.

Omnis miſericordia faciet locum unicuique ſecundum meritum ſuorum operum. Eccleſ.16.

Quàm magna miſericordia Dei, & propitiatio illius conuertentibus ad ſe. Eccleſ.17.

Miſeratio hominis circa proximum ſuum. Eccleſ.18.

Miſericordia aũt Dei ſuper omnem carnẽ. Ibidem.

Qui miſericordiam habet, docet & erudit, quaſi paſtor gregem ſuum cuſtodit. Ibidem.

Qui facit miſericordiam, offert ſacrificium. Eccleſ.35.

AVGVSTINVS.

Oportet quippe etiam eum qui miſericordiam requirit, & ipſum pro ſalute ſua aliquid elaborare.

Inuenire poſſumus miſericordiam, ſed in anima conturbata, & ſpiritu humilitatis.

In exitu tuo cogita Deum, & in teſtamento tuo relinque pauperibus: tu illuc uades, & opera tua hic permanent.

GREGORIVS.

Vbi miſericordia quæritur ſine controuerſia, ſalus eſt.

Diſciplina ſine miſericordia multum deſtituitur, ſi una ſine altera teneatur.

CYPRIANVS.

Neque enim Dei miſericordiã promereri poterit, qui miſericors ipſe non fuerit.

Neque enim impetrabit à diuina pietate aliquid in precibus, qui ad preces pauperis non fuerit humanus.

ISIDORVS.

Miſericordia, à compatiendo alienæ miſeriæ, uocabulum ſortita eſt.

Nullus autem in alio eſſe miſericors poteſt, qui praue uiuendo in ſe miſericors non eſt.

DE COMPASSIONE PROXIMI. Caput XLIIII.

CHRISTVS.

Matth 7. OMnia ergo quæcunq; uultis ut faciant uobis homines, ita & uos facite illis: hæc eſt enim lex & prophetæ.

PAVLVS.

Rom. 12. Gaudete cũ gaudẽtibus, flete cum flentibus.

Ibidem. Neceſsitatibus ſanctorum communicantes, per charitatem ſeruite inuicem.

Gal. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis: conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.

Suſcipite infirmos, patiẽtes eſtote ad omnes.

SALOMON.

Qui deſpicit proximum ſuum, peccat.

Prou. 14. Eccleſ. 22. Eadem poſside cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

Ibidem. In tempore tribulationis permane fidelis, ut in hæreditate illius hæres ſis.

Eccleſ. 29. Perde pecuniam propter fratrem & amicũ.

Eccleſ. 41. Ne auertas faciem tuam à proximo tuo.

Eccleſ. 10. Qui foueã fodit proximo, in illã citò decidit: & qui ſtatuit lapidem proximo, offendit in eo.

Pro. 23. & Eccleſ. 27. Qui laqueum alteri ponit, peribit in illo.

ORIGENES.

Si quis ea quæ uidet in delicto proximi ſui, uel non indicat, uel in teſtimonio uocatus, non quæ uera ſunt dixerit, pœna commiſsi reuoluitur ad conſcium.

GREGORIVS.

Compaſsioni enim proximi plerunq; obſiſtit pietas falſa.

Qui enim dolorem excipit in aliena neceſsitate, crucem portat in mente.

Neq; enim aliter redemptoris noſtri membra efficimur, niſi inhærendo Deo, & compatiendo proximo.

Crux quippe à cruciatu dicitur: & duobus modis crux tollitur, quũ aut per abſtinentiã crucẽ Domini baiulamus, aut per compaſsionem proximi, neceſsitatẽ illius noſtram putamus.

Nam ſi hæc quiſq; pro tẽporali mercede exhibet, crucem quidem baiulat, ſed ire poſt Dominum recuſat.

Duobus enim modis crux tollitur: cum aut per abſtinẽtiam affligitur corpus, aut per compaſsionem proximi affligitur animus.

Compaſsionem quippe homini debemus, & rectitudinem à uitijs in eo deſiderare oportet, ut in uno eodemq; homine & diligamus bonũ quod factum eſt, & perſequamur mala quæ fecit: ne dum culpas incaute remittimus, nõ tam per charitatem compuncti, ſed per negligentiã ueniam conceſsiſſe uideamur.

Hoc ergo nos debemus exhibere proximis, quod indignis nobis à creatore noſtro conſpicimus exhiberi.

Minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in neceſsitate illius, etiam ea quæ ſibi ſunt, partitur.

Nulla quæ poſſumus fratribus impẽdere bona, recuſemus.

Inde enim ei qui eſt ſuper omnia, propinquamus, unde nos per compaſsionem proximi etiam ſub noſmetipſos deponimus.

Quantum plus per compaſsionem proximi affligimur, tantum altius Deo propinquamur.

Quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam ſuam teſtis eſt, quia bonus non eſt.

Bonus non fuit, quem malorum prauitas non probauit.

Ferrum noſtræ animæ nequaquam perducitur ad ſubtilitatem acuminis, ſi hoc non eraſerit aliena lima prauitatis.

Tantũ ergo magis mali tolerandi ſunt, quãtum & amplius abundant.

Sic agere debemus curam noſtram, ne negligamus curam proximi.

Sic enim & quod impendi nobis rectè uolumus, alijs impertiamur: & quod nobis fieri nolumus, hoc alijs facere ipſi deuitemus.

Charitatis iura illæſi ſeruemus.

BASILIVS.

Quod tibi accidere nõ uis, nec proximo tuo cupias euenire.

Condole alienis calamitatibus, & ſociare flentibus in alienis mœroribus.

In tribulatione alterius & tu eſto triſtis: talis eſto alijs, quales optas eſſe circa te alios.

Quod non uis pati, non facias, & non inferas alteri, mala ne patiaris ſimilia.

Ita clemẽs eſto in alienis delictis ſicut in tuis, ut nec aliter te, nec aliter alios penſes: & ſic alios iudica, ut iudicari cupis.

EFFREM.

Cum enim inuicem onera noſtra portamus, colluctatorem noſtrũ diabolum confundimus & ſuperamus, & Dominum noſtrum qui in cœlis eſt, honorificamus.

Sicut potus aquæ ſitienti in æſtu ſolis, ſic ſermo conſolationis fratri in tribulatione tentationis poſito.

DE ELATIONE. Caput XLV.

CHRISTVS.

OMnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. Luc. 14. & 18.

PAVLVS.

Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Gal. 1.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicẽ prouocantes, inuicem inuidentes. Gal. 5.

Si quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſeipſum ſeducit. Ibidem.

SALOMON.

Abominatio eſt Domino omnis arrogans: Prou. 16.

etiamſi

etiamſi manus ad manum fuerit, non erit innocens.

Pro.18. Qui ſe iactat & dilatat, iurgia concitat.

Prou.29. Qui ſperat in Domino, ſubleuatur.

GREGORIVS.

In omne quod ſcit, ſeſe mens deprimat, ne quod uirtus ſcientiæ congregat, uentus elationis tollat.

Miranda quippe actio cum elatione non eleuat, ſed grauat.

Dum ſuperna gratia ad altiora intelligenda ducimur, quantum ſubtilius leuamur, tantum ſemper in humilitatem noſmetipſos in intellectu noſtro premere debemus.

Valde quippe elata mens retunditur, ſi ipſi, ſuper quem ſe extollit, ſupponatur.

Arrogantes uiri inter ſanctam eccleſiam, quãuis Deum fugiendo refugiunt, eum tamen ueraciter credendo confitentur.

ISIDORVS.

De iuſtitię uirtute, nulla elatione ſuperbias.

De bonis factis non extollaris, & de bono opere non glorieris.

Elatio excelſum deiecit, & arrogantia ſublimes humiliauit.

Quod manifeſtando potes amittere, tacendo cuſtodi.

DE VITA HOMINIS. Caput XLVI.

CHRISTVS.

Math.6. NE cogitetis in corde ueſtro quid manducetis, aut quid induamini.

Non'ne anima plus eſt quàm eſca?

Math.15. Non quod intrat in os, coinquinat hominẽ, ſed quod procedit ex ore, coinquinat hominẽ.

PAVLVS.

Rom.14 Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed iuſtitia & pax, & gaudium in ſpiritu ſancto.

Heb.13. Optimũ enim eſt, gratia ſtabilire cor, non eſcis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

SALOMON.

Prou.10. Non affligit Dominus animam iuſti.

Pro.17. Melior eſt buccella panis ſicca cum gaudio, quàm domus plena uictimis cum iurgio.

IESVS SYRACH.

Eccle.29. Initium uitæ hominis, aqua & panis, & ueſtimentum.

Ibidem. Vita nequã hoſpitatur de domo in domum.

Eccleſ.30. Melior eſt mors quàm uita amara, & requies æterna, quàm languor perſeuerans.

Eccleſ.36. Omnem eſcam manducabit uenter, & eſt cibus cibo melior.

Eccleſ.39. Initium neceſſariæ rei uitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, lac & panis ſimilagineus, mel & botrus, uuæ, & oleum & ueſtimentum.

Ibidem. Hæc omnia ſanctis in bona, ſic & impijs & peccatoribus in mala conuertentur.

AVGVSTINVS.

Omnis malus aut ideò uiuit, ut corrigatur: aut ideò uiuit, ut per illum boni exerceantur.

DE MVNERIBVS. Caput XLVII.

MOSES.

MVnera excæcant oculos ſapientum, & immutant uerba iuſtorum. Deut.16. Eccleſ.20. 1.Cor.2.

SALOMON.

Munera de ſinu impius accipit, ut peruertat ſemitas iudicij. Prou.17.

Non des alieno honorem tuum. Prou.5.

IESVS SYRACH.

Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in promiſsionibus ſuis humiliãt uoces ſuas, & in tempore redditionis poſtulabit tempus. Eccleſ.29.

Vbi manus multæ ſunt, claude. Eccleſ.42.

Quodcunq; trades, numera & appende.

Datum uerò & acceptum omne deſcribe. Eccleſ.42.

Cum dederis, ne improperes.

AVGVSTINVS.

Adulantur frequenter, quod non ex uoluntate datur: quod enim ex propria uolũtate pręſtatur, cum omni uoluntate donatur.

GREGORIVS.

Tantum ergo eſſe humilior quiſq; debet ex munere, quantum obligatiorem eſſe ſe conſpicit in reddenda ratione.

Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit: quando in diuinis rebus non ſolùm nullam pecuniam, ſed etiam humanam gloriam non requirit.

IOSEPHVS.

Non debemus recuſare uitæ iſtius munus, quod dedit nobis Deus.

Si hominibus data reijciamus, contumelioſi ſumus: quanto magis ſeruare debemus, quod à Deo noſtro accipimus?

DE ELEEMOSYNIS. Caput XLVIII.

CHRISTVS.

DAte eleemoſynam, & ecce, omnia munda ſunt uobis. Luc.11.

Vendite quę poſsidetis, & date eleemoſynã. Luc.12.

Facite uobis ſacculos qui non ueteraſcunt, theſaurum non deficientem in cœlis, ubi fur nõ aperiat, neq; tinea corrumpit. Ibidem.

IN LIBRO TOBIAE.

Melius eſt facere eleemoſynam, quàm theſauros auri condere. Tob.12.

Qui faciunt eleemoſynam & iuſtitiam, ſaturabuntur uita.

PAVLVS.

Beatius eſt dare quàm accipere. Act.20.

Qui parce ſeminat, parce & metet. 2.Cor.9.

Bonũ autem facientes non deficiamus: dum tempus habemus, operemur bonũ ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. Gal.6.

SALOMON.

Redemptio animæ uiri, diuitiæ ſuæ. Pro.13.

Qui autem miſerebitur pauperi, beatus erit. Prou.14.

Qui calumniatur pauperẽ, exprobrat actori eius: honorat aũt eum qui miſeretur pauperis. Ibidem.

IE

IESVS SYRACH.

Eccleſ.29. Conclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.

Eccleſ.3. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccato.

Non eſt eis bene, qui aſsiduè ſunt mali, & eleemoſynam non dant.

Eccleſ.29. Eleemoſyna uiri quaſi ſacculus cum ipſo.

Ibidem. Propter mandatū aſſume pauperem, & propter inopiam eius ne dimittas eum uacuum.

Ibidem. Pone theſaurū in præceptis altiſsimi, & proderit tibi magis quàm aurum.

Eccleſ.4. Eleemoſynam pauperis non fraudes, & oculos tuos ne tranſuertas à paupere.

Ibidem. Animam eſurientē ne deſpexeris, & ne exaſperes pauperem in inopia ſua.

Ibidem. Cor inopis ne affiixeris, & nō protrahas datum anguſtianti.

Ibidem. Rogationem contribulati ne abijcias, & nō auertas faciem tuam ab egeno.

Ibidem. Ab inope ne auertas oculos tuos ꝑpter irā.

Maledicentis tibi pauperis in amaritudine, exaudietur precatio illius.

Ibidem. Exaudiet autem eum, qui fecit illum.

Ibidem. Congregationi pauperū affabilem te facito.

Ibidem. Declina pauperi ſine triſtitia aurē tuā, ut perficiatur propitiatio tua, & benedictio tua.

Eccleſ.14. Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundum uires tuas exporrigens da pauperi.

Ibidem. Da pauperi & accipies: iuſtifica animā tuā: ante obitum tuum operare iuſtitiam tuā, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.

Eccleſ.29. Qui facit miſericordiā, fœnerat ꝓximo ſuo.

Fœnera proximo tuo, in tempore neceſsitatis illius.

AVGVSTINVS.

In largitate enim pauperum, non ſpolia, ſed dona requiruntur.

Quale illud munus eſt quod alter cum gaudio accipit, alter cum lachrymis amittit?

Super quod ille gratulatur, ille ſuſpirat.

Quamuis largiaris tuum, meliorem eleemoſynam facis, ſi reddis alienum.

Alienum enim eſt quod habemus, ſi nō competenter eo utimur ad ſalutem.

Hæc enim eſt apud Deum grata eleemoſyna, quæ ex uernacula exhibetur ſubſtantia, nō quæ ex fraudulenta præda tribuitur.

Malunt ſe ſua perdere largiendo, quàm aliena inſtituere componendo.

HIERONYMVS.

Ad menſulam ubi ſunt religioſi pauperes & pegrini, cū illis Chriſtus cōuiua eſſe noſcatur.

Gloria epiſcoporum, pauperib. prouidere: ignominiaq; omnium ſacerdotum, proprijs ſtudere diuitijs.

Non ſis uanus cū feceris eleemoſynā indigēti, neq; te meliorē illo, cui fœneraris, æſtimes.

GREGORIVS.

Sunt enim qui magna diligunt, & multa ex his quæ poſsident, egenis diſtribuere pertractant, ut culpas ſuas ante Dei oculos miſericordiæ uiſceribus rediment.

Dum qualibet neceſſaria indigentibus damus, ſua illis reddimus, non noſtra largimur.

Terrena quippe omnia ſeruando amittimus, ſed bene largiendo ſeruamus.

Quiſquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ea ſpecialiter impendit, illi cuius hæc amore præbuerit.

ISIDORVS.

Nulla ſcelera eleemoſynis poſſunt redimi, ſi in peccatis quiſq; permanſerit.

Nulla eſt delicti uenia, quando ſic præcedit miſericordia, ut eam ſequantur peccata.

Qui inimicum diligit, & qui lugenti affectū compaſsionis & conſolationis impertit, aut in quibuslibet neceſsitatibus conſilium adhibet, eleemoſynam proculdubio facit.

Quamuis quiſq; ſit egens, nullus tamen unde tribuat egenti excuſationem inopiæ poteſt obtendere, quando ex præcepto Saluatoris etiam calicem aquæ frigidæ præcipiamur indigenti præbere.

Duæ ſunt eleemoſynæ: una corporalis, egenti dare quicquid potueris: altera ſpiritalis, dimittere à quo læſus fueris.

De rapinis alienis eleemoſynā facere, nō eſt officiū miſerationis, ſed emolumentū ſceleris.

Qui ergo iniuſte tollit, iuſte nunquam tribuit: nec alteri bene prębet, quod ab alieno male extorquet.

Magnum ſcelus eſt, res pauperum præſtare diuitibus, & de ſumptibus inopū acquirere fauores potentum.

Ne eligas cui miſereatis, ne forte prætereas eum qui meretur accipere.

Melior eſt beneuolentia, quàm quod datur.

Qui cum triſtitia manum porrexerit, fructū remunerationis amittit.

Non eſt enim miſericordia, ubi non eſt beneuolentia.

Non auferas alteri, unde alijs tribuas.

Nihil proficis ſi alium inde reficis, unde aliū inanem facis.

CYPRIANVS.

Qui ſecundum Deum ſapiens eſt, & eleemoſynam facit, Deum credit: & qui habet fidei ueritatem, ſeruat Dei timorem.

Qui autem timorem Dei ſeruat in miſerationibus pauperum, Deum cogitat & honorat.

DE TRIBVLATIONIBVS. Caput XLIX.

CHRISTVS.

Ego quos amo, arguo & caſtigo. *Apoc.3.*

PAVLVS. *Heb.12.*

Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. *Act.14.*

In omnibus tribulationem patimur, ſed non coanguſtamur. *2.Cor.4.*

Aporiamur, ſed non deſtituimur.

Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur. *Ibidem.*

Deijcimur, ſed non perimus.

Semper

Ibidem. Semper enim mortificationem Ieſu in corpore noſtro circumferẽtes, ut & uita Ieſu Chriſti in corporibus noſtris manifeſtetur.

AVGVSTINVS.

Qui in hoc mundo flagellari non merebitur, in inferno torquebitur.

Cum enim à Domino flagellamur, ſi patiẽter accipimus, & humiliter gratias agimus: ſi mali fuerimus, peccatorũ indulgentiã accipiemus: ſi autẽ boni, æternam beatitudinẽ conſequemur.

HIERONYMVS.

Qui ſemel recipit malum in uita ſua, non eoſdem cruciatus patitur in morte, quos eſt paſſus in uita.

Multóque melius eſt ſtomachum dolere, quàm mentem.

Cauendũ eſt uulnus quod cũ dolore curatur.

Magna miſericordia eſt, quando peccãtibus iraſcitur Deus.

Medicus ſi ceſſauerit curare, deſperat.

GREGORIVS.

Diuina diſpenſatione agitur, ubi prolixiora uitia ægrotatio prolixior exurat.

ISIDORVS.

Reuertens enim Deus hominem cruciat: quem peccantem deſeruerat, flagellando iterum uiſitat.

Ordinata eſt miſeratio Dei, quæ prius hic hominẽ per flagella à peccato emendat, & poſtea ab æterno ſupplicio liberat.

Electus enim Dei, doloribus uitæ iſtius atteritur, ut perfectionem uitæ futuræ lucretur.

Iuſtis tẽporalia flagella ad ęterna proficiunt gaudia: ideoq; & iuſtus in pœnia gaudere, & impius in proſperitate lugere debet.

Neq; iuſto, neque reprobo, Deus miſericordiam abſtrahit.

Bonos hic per afflictionem iudicat, ut illic remuneret per miſerationem: & malos hic remunerat per temporalem clementiam, & illic punit per æternam iuſtitiam.

In hac enim uita Deus parcit impijs, & tamẽ non parcit electis.

In illa parcet electis, nõ tamẽ parcet iniquis.

Quantum quiſq; aut in corpore aut in mente flagella ſuſtinet, tantum ſe in finem remunerari ſperet.

Dum enim multa damnabilia reprobi commiſiſſe uideantur deſpecti à Deo, nullo emendationis uerbere feriuntur.

Gemina eſt percuſsio diuina: una, in bonam partẽ, qua percutimur in carne ut emendemur: altera, qua uulneramur in conſcientia, ex charitate, ut Deum ardentius diligamus.

Deus ideo iuſtum flagellat, ne de iuſtitia ſuperbiens cadat.

Flagellum nanq; tunc delebit culpam, cum mutauerit uitam.

Omnia diuina percuſsio aut purgatio uitæ præſentis eſt, aut initium pœnæ ſequentis.

Nam quibuſdã flagella ab hac uita inchoãt, & in æternam percuſsionem perdurant. Quãuis enim una culpa non bis percutitur, una tamen percuſsio intelligitur, quæ hic cœpta, illic perficitur: ut in illis qui omnino non corriguntur, præcedentium percuſsio flagellorũ, ſequentium ſit initium tormentorum.

Quibuſdam, ſecreto Dei iudicio, hic malè eſt, illic bene: ſcilicet ut dum hic caſtigati corriguntur, ab æterna damnatione liberentur: quibuſdam uerò hic bene eſt, illic malè: ſicut diuiti illi Euangelico accidit.

Porro quibuſdam & hic malè, & illic malè: quia corrigi nolẽtes, & flagellari in hac uita incipiunt, & in æterna paſsioni damnantur.

Murmurare in flagellis Dei peccator homo non debet, quia maximè per hoc quòd corripitur, emendatur.

Vnuſquiſq; autem nunc leuius portat quod patitur, ſi ſua diſcuſſerit mala, pro quibus illi infertur retributio iuſta.

Iuſti in aduerſis probari ſe cognoſcant, non deijci.

Viri ſancti plus formidant proſpera, quàm aduerſa: quia ſeruos Dei proſpera deijciunt, aduerſa uerò erudiunt.

Tunc magis ſunt Dei oculi ſuper iuſtos, quãdo eos affligi ab iniquis prouidentia ſuperna permittit.

Tunc iuſtis gaudia diſponũtur ęterna, quando præſenti tribulatione probantur.

Quantum enim in hoc ſeculo frangimur, tãtum in perpetuo ſolidamur.

Quantum in præſenti affligimur, tantum in futuro gaudebimus.

Si hic flagellis atterimur, purgati in iudicio adueniemus.

Semper hic Deus tolerat, quos ad ſalutẽ perpetuam præparat.

Non igitur murmures, non blaſphemes, non dicas: Quare ſuſtineo mala? quia iuxta modum criminis, minor eſt retributio ultionis.

Qui enim in flagellis murmurat, Deum plus irritat.

Qui uerò patienter aduerſa tolerat, Deum citius placat.

Si enim uis purgari in pœna, te accuſa, & dei iuſtitiam lauda.

Vniuerſa quæ tibi accidunt, abſq; Dei non fiunt uoluntate.

Iniquorum poteſtas ſuper te, ex Dei datur licentia.

Omnes qui tibi aduerſantur, Dei conſilio faciunt.

Patienter leuiora portabis, ſi grauiora fueris recordatus.

Languor enim uitia excoquit, languor uires libidinis frangit.

Infirmitas grauis ſobriam facit animam.

CYPRIANVS.

Nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitauerit eſſe moriturum.

Infirmitatem animæ, infirmitate corporis uincimus.

Scitis ne hanc Dei eſſe cenſurã, ut qui beneficijs non emendatur, uel plagis ſaltẽ reſipiſcat?

IN

IN VITIS PATRVM.

Melius eſt hic perſoluere pœnas, quàm poſt exitum uitæ huius in æterno cruciari igne.

DE PRIMITIIS. CAP. L.

PAVLVS.

Heb.13. BEneficentiæ autem & communicationis nolite obliuiſci.

Ibidem. Talibus enim hoſtijs promeretur Deus.

SALOMON.

Pro.15. Victimę impiorum abominabiles Domino, uota iuſtorum placabilia.

Eccleſ.14. Fili, ſi habes, benefac: & Deo dignas oblationes offer. Memor eſto, quoniam mors non tardabit.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.34. Immolantis ex iniquo, oblatio eſt maculata.

Ibidem. Dona iniquorum non probat Altiſsimus.

Ibidem. In oblationibus iniquorũ, nec in multitudine ſacrificiorum, propitiabitur Deus peccatis.

Ibidem. Qui offert ſacrificiũ ex ſubſtantia pauperis, quaſi qui uictimat filium in cõſpectu patris ſui.

Deut.17. Non apparebis in conſpectu Dei uacuus.

Eccleſ.35. Oblatio iuſti impinguat altare, & odor ſuauitatis eſt in conſpectu altiſsimi.

Ibidem. Sacrificium iuſti acceptum eſt, & memoriã illius non obliuiſcetur Dominus.

Ibidem. Noli offerre munera praua, non enim ſuſcipiet illa Deus.

Ibidem. Bono animo gloriam redde Deo, & non minuas primitias manuum tuarum.

GREGORIVS.

Magna purgatione ſacrificiorum, diluendæ ſunt culpæ conuiciorum.

DE TRISTITIA. CAP. LI.

CHRISTVS.

Ioan.16. AMen amẽ dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos, mundus autem gaudebit.

Vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia ueſtra uertetur in gaudium.

PAVLVS.

2.Cor.7. Triſtitia quæ ſecundum Deum eſt, pœnitẽtiam in ſalutem ſtabilem operatur.

Heb.12. Ne qua radix amaritudinis ſurſum germinãs impediat, & per illam inquinentur multi.

SALOMON.

Prou.15. Cor gaudens exhilarat faciem, in mœrore animæ deijcitur ſpiritus.

Animus gaudens ætatem floridam facit, ſpiritus uerò triſtis exiccat oſſa.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.25. Fili, in bonis non des querelam, & in omni dato non des triſtitiam uerbi mali.

Omnis plaga triſtitia cordis eſt.

Triſtitiam non des animæ tuæ.

Eccleſ.3. Iucunditas cordis, hæc uita hominis eſt.

Eccleſ.30. Triſtitiam expelle à te, multos enim occidit triſtitia, & non eſt utilitas in illa.

Eccleſ.36. Cor prauum dabit triſtitiam, & homo peritus reſiſtit illi.

Ad triſtitiam enim feſtinat mors.

Ibidem. Triſtitia cordis flectit ceruicem.

Eccleſ.38. Non dederis in triſtitiam cor tuum, ſed repelle eam à te.

ISIDORVS.

Vis autem nunquam eſſe triſtis? bene uiue.

Secreta conſcientia triſtitiã leuiter ſuſtinet.

Bona uita gaudium ſemper habet.

Conſcientia autem rei, ſemper in pœna eſt.

Reus animus, nunquam ſecurus eſt.

Sicut ueſtimentum tinea, & uermis deuorat lignum, ita triſtitia cor hominis exedit.

Cor lætum bonam ualetudinem facit, uiri autem triſtitia areſcunt oſſa.

DE PVLCHRITVDINE. Caput LII.

CHRISTVS.

Ioan.6. SPiritus eſt qui uiuificat, caro non prodeſt quicquam.

SALOMON.

Prou.31. Fallax gratia & uana eſt pulchritudo.

BASILIVS.

Pulchritudo diligenda eſt fili, quæ lætitiã ſpiritalem conſueuit infundere.

Euitemus precioſas pulchritudines, ne omnium malorum genera in nos irrogentur.

Sapiens uir non conſiderat corporis decorẽ, ſed animæ.

Inſipiens autem in carnalibus ſe detinet.

Sapiens mulierem reſpuit geſtuoſam.

Stultus autẽ concupiſcens eam ſupplãtatur.

Vir prudens, ab imprudenti muliere auertit oculos ſuos.

Luxurioſus autem intuens eam, ſoluitur ut cera à facie ignis.

Deus non in corporis, ſed in animæ pulchritudine delectatur.

Illã ergo & tu dilige, in qua delectatur deus.

DE CONVIVIIS. CAP. LIII.

CHRISTVS.

Luc.14. CVm facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos: & beatus eris, quia non habent unde retribuant tibi.

Retribuẽtur eñ tibi in reſurrectiõe iuſtorũ.

PAVLVS.

1.Cor.10. Siue ergo manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite.

SALOMON.

Prou.15. Melius eſt uocari ad olera cũ gaudio, quàm ad uitulum ſaginatum cum odio.

Eccleſ.37. Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam.

Ibidem. In multis enim eſcis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit uſq; ad choleram.

Eccle.31. Super menſam non extendas manum tuam prior, ne inuidia contaminatus, erubeſcas.

Ibidem. Si in medio ſedes, tu prior illis nõ extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere.

Ibidem. Si coactus fueris in edendo multum, ſurge deme-

de medio & uome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.

Eccleſ.31. In conuiuio uini non arguas proximum, & non deſpicias eum in iucunditate illius.

Eccleſ.40. Vir reſpiciens in menſam alienam, non eſt uita eius in cogitatione uictus: alit enim animã ſuam cibis alienis.

HIERONYMVS.

Ad conuiuium peccatoris rogatus, ad hoc ambula, ut ſpirituales inuitatori tuo præbeas cibos.

Bonarum rerum poſtulatio eſt, quando corpus eadem uult habere, quæ & ſpiritus.

GREGORIVS.

Abundare in cõuiuijs loquacitas ſolet, ſemper enim uoluptas comitatur epulas.

Cum corpus in refectionis delectatione reſoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur.

Semper epulas loquacitas ſequitur, cumq́ uenter reficitur, lingua deſrenat.

DE RISV ET TRISTITIA.
Cap. LIIII.

CHRISTVS.

Matth.5. Luce 6. BEati qui lugẽt nũc, quoniã ipſi cõſolabũtur. Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

PAVLVS.

2.Cor.12. Gaudete & perfecti eſtote.

IACOBVS.

Iacob.4. Miſeri eſtote, lugete & plorate, riſus ueſter in luctum conuertatur, & gaudiũ in mœrorem.

SALOMON.

Pro.15. Lux iuſtorum lætificat animam.

Ibidem. Cor gaudens exhilarat faciem.

In mœrore animæ deijcitur ſpiritus.

Pro.17. Animus gaudens, ætatem floridam facit: ſpiritus uerò triſtis exiccat oſſa.

Pro.14. Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupabit.

Pro.10. Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus.

Prou.14. Quærit deriſor ſapientiam, & non inuenit: doctrina prudentum facilis.

Pro.19. Parata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutientes ſtultorum corpora.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.18. Fatuus in riſu exaltat uocem ſuam: uir autẽ ſapiens uix tacitè ridebit.

AVGVSTINVS.

Lætitia ſeculi uanitas, cum magna expectatione ſperatur ut ueniat, & non poteſt teneri cum uenerit.

Melior eſt triſtitia iniqua patientis, quàm lætitia iniqua facientis.

Melior eſt ira riſu, quia per riſum ſtulti operantur ſcelus.

HIERONYMVS.

Vir ſapiens grauitate morũ hilaritates frontis temperat.

Si felicitas eluceat, non ſis iactans: ſi calamitas contigerit, puſillanimis non exiſtas.

Qui temerarius eſt in lætitia, perennis erit in pœna.

Bedæ tom.7.

GREGORIVS.

Pręſentia gaudia ſequũtur perpetua lamẽta.

Nemo etenim poteſt & hic gaudere cum ſeculo, & illic regnare cum Domino.

Si qua eſt præſentis temporis lætitia, ita eſt agenda, ut nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat à memoria.

ISIDORVS.

Habeto temperamentum in proſperis: mentem nec gaudio nec mœrore commutes.

Et ad bona igitur & ad mala tẽpera cor tuũ.

BASILIVS.

Noli diſſolutis labijs riſum proferre.

Amentia nanq; eſt, cum ſtrepitu ridere: ſed ſubridendo tantum lætitiam mentis indica.

Non conuenit ei, qui ad perfectionẽ nititur, iocari cum puero.

Eſto in lætitia paruulus, & uir perfectus in ſenſu.

In quibuſdam te exhibe ſenem, in quibuſdam infantem.

Iocus autem remiſſam efficit animam negligentem erga Dei præcepta: & tum nec delicta ſua poteſt ad memoriã reuocare, & obliuiſcens ea, non ſe inſtigat ad pœnitentiam.

Nullum habebit acceſſum cordis compunctio, ubi fuerit immoderatus riſus ac iocus.

DE HONORE PARENTVM.
Cap. LV.

CHRISTVS ET MOSES.

HOnora patrem tuum & matrem tuam, ut bene ſit tibi, & ſis longæuus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Matth.15.& Exod.20.

PAVLVS.

Patres nolite ad iracundiam prouocare filios ueſtros, ſed docete illos in diſciplina & correctione Domini. Epheſ.6.

Nec enim debent filij parentibus theſaurizare: ſed parentes filijs. 2.Cor.12.

SALOMON.

Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominioſus eſt & infelix. Pro.19.

Filius ſapiens lætificat patrem, filius ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ. Pro.10.

IESVS SYRACH.

Sicut qui theſaurizat, ita qui honorificat matrem ſuam. Eccleſ.3.

Qui honorat patrem ſuũ, uita uiuet lõgiore. Ibidem.

Qui obedierit patri, refrigerauit matrem. Ibidem.

Qui timet Deum, honorat parentes. Ibidem.

Honora patrem tuũ, ut ſuperueniat tibi benedictio à Domino. Ibidem.

Benedictio patris firmat domos filiorũ: maledictio autem matris, eradicat fundamenta. Ibidem.

Ne glorieris in contumelia patris tui: nõ eſt enim tibi gloria, ſed confuſio. Ibidem.

Gloria enim hominis ex honore patris ſui eſt: & dedecus filij, pater ſine honore. Ibidem.

Fili ſuſcipe ſenectam patris tui, & ne contriſtes eum in uita illius: & da ueniam ſi defecerit ſenſu, & ne ſpernas eum in tua uirtute. Eccleſ.3.

Eleemoſyna eñ patris nõ erit in obliuione. Ibidem.

Ibidem. Malæ famæ eſt, qui relinquit patrem: & eſt maledictus à Deo, qui exaſperat matrem.

Honora patrem tuū, & gemitus matris tuæ ne obliuiſcaris: memento quoniam, niſi per illos, non fuiſſes.

Eccleſ.7. Retribue parentibus quomodo illi tibi.

HIERONYMVS.

Bonum eſt quidem poſt Deum amare parentes, ac filios: ſed ſi neceſsitas uenerit ut amor parentum ac filiorum Dei amori comparetur, & non poſsit utrunq; ſeruari, tunc in propinquos odium, pietas in Deum eſt.

Honora patrem, ſed ſi te à uero patre non ſeparat: tandiu ſis tu ſanguinis copula, quamdiu ille ſuum nouerit creatorem.

BASILIVS.

Parentes noſtros ut propria uiſcera diligamus, ſi accedere nos ad ſeruitutem Chriſti non prohibuerint.

Si autem prohibuerint, nec ſepulchra illorū nobis debentur.

DE FILIIS. Cap. LVI.

CHRISTVS.

Matth.10. QVi amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

PAVLVS.

Epheſ.6. Filij obedite parentibus ueſtris in Domino: hoc enim iuſtum eſt.

Deut.5. & Exod.20. Honora patrem ut bene ſit tibi, & ſis longæuus ſuper terram.

SALOMON.

Pro.23. Bonus pater relinquit hæredes, filios & nepotes.

Ibidem. Qui parcit uirgæ, odit filium ſuum.

Ibidem. Qui autem diligit eum, inſtanter illū erudit.

Pro.17. Corona ſenum, filij filiorum: & gloria filiorum patres eorum.

Ibidem. Ira patris filius ſtultus, & dolor matris quæ genuit eum.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.7. Si filij tibi ſunt, erudi illos à pueritia eorum.

Ibidem. Filiæ ſi tibi ſunt, ſerua corpus earum, & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.

Eccleſ.16. Ne iocūderis in filijs impijs, ſi multiplicētur.

Ibidem. Ne oblecteris ſuper filios, ſi non eſt timor Dei cum ipſis.

Ibidem. Melior eſt unus timens Deum, quàm mille filij impij.

Eccleſ.30. Qui diligit filium ſuum, aſsiduat illi flagella.

Ibidem. Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum gloriabitur.

Ibidem. Qui docet filium ſuum, in zelum mittit inimicū, & in medio amicorū gloriabitur in illo.

Ibidem. Non des filio poteſtatem à iuuentute ſua, & ne deſpicias cogitatus illius.

Eccleſ.22. A filijs tuis caue, & à domeſticis tuis ſeparare.

Eccleſ.33. Filio & mulieri, fratri & amico, non des poteſtatem ſuper te in uita tua.

Ibidem. Melius eſt enim ut filij te rogent, quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum.

Vtilius eſt ſine filijs mori, quàm relinquere filios impios.

Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. Eccleſ.30.

Ne dederis alij poſſeſsionem tuam, ne fortè pœniteat te. Eccleſ.33.

Super filiam luxurioſam firma cuſtodiā, ne quādo faciat te in opprobriū uenire inimicis. Eccleſ.42.

HIERONYMVS.

Vir ſapiens quando filium ſuum bonæ indolis amittit, non doleat quòd talem perdiderit, ſed gaudeat quòd talem habuerit.

DE DIVITIBVS ET PAVPERIBVS. Cap. LVII.

CHRISTVS.

DIues difficile intrabit in regnum cœlorum: & facilius eſt camelum per foramen acus intrare, quàm diuitem in regnum cœlorum. Matth.19.

DAVID.

Patientia pauperum non peribit in æternū. Pſal.9.

Dum ſuperbit impius, incenditur pauper. Ibidem.

IACOBVS.

Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni quod repromiſit diligentibus ſe. Iacob.2.

PAVLVS.

Diuitibus huius ſeculi præcipe non ſuperbè ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Domino qui præſtat nobis omnia abundanter ad fruendum. 1.Tim.6.

Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Ibidem.

Sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſsidētes.

SALOMON.

Benedictio Domini diuites facit, nec ſociabitur eis afflictio. Pro.10.

Non proderunt diuitiæ in die ultionis, iuſtitia uerò liberabit à morte. Pro.11.

Qui confidit in diuitijs ſuis, corruet. Ibidem.

Cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris. Pro.13.

Qui congregat theſauros lingua mendacij, uanus eſt, & impingetur ad laqueos mortis. Pro.21.

Melior eſt pauper & ſufficiēs ſibi, quàm uir glorioſus & indigens pane. Pro.12.

Qui deſpicit pauperem, exprobrat factori eius: & qui in ruina alterius lætatur, non erit impunitus. Pro.17.

Qui calumniatur pauperem, exprobrat factori eius. Pro.14.

Honorat autē Deum, qui miſeretur pauperi. Ibidem.

Potentes autē potenter tormenta patiētur. Sap.6.

Fortior inſtat cruciatio illis.

IESVS SYRACH.

Noli attendere ad poſſeſsiones iniquas: & non dixeris, Eſt mihi ſufficiens uita. Eccleſ.5.

Noli anxius eſſe in diuitijs iniuſtis: nihil enī proderunt tibi in die ultionis & uindictæ.

Noli fœnerari homini fortiori te: quòd ſi fœneraueris, tanquam perditum habe. Eccleſ.8.

Qui gloriatur in ſubſtātia, paupertatē uereatur. Eccleſ.18.

Fili,

Eccleſ.11. Fili, ne in multis ſint actus tui: etiam ſi diues fueris, non eris immunis à delicto.

Eccleſ.13. Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia.

Eccleſ.26. Diuitis autem & pauperis cor bonũ, in omni tempore uultus eorum hilaris.

Eccleſ.27. Qui quærit locupletari, auertit oculum ſuũ.

Eccleſ.31. Bonus diues, qui inuentus eſt ſine macula.

Eccleſ.40. Subſtantiæ iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabũtur, & ſicut tonitruum magnum in pluuia pertranſiuit.

Eccleſ.13. Eſt nequiſsima paupertas in ore impij.

Eccleſ.31. Laborabit pauper in diminutione uictus eius, & in fine fit inops.

Eccleſ.11. Bona & mala, uita & mors, paupertas & honeſtas, à Deo ſunt.

Eccleſ.18. Memento paupertatis in tempore abundãtiæ, & neceſsitatẽ paupertatis in die diuitiarũ.

AVGVSTINVS.

Plus eſt pauperi uidere cœlum ſtellatum, quàm diuiti tectum inauratum.

HIERONYMVS.

Quantum enim maior honor, tantum maius periculum.

Cito petitur inſidijs glorioſus.

Nõ laus eſt poſsidere diuitias, ſed pro Chriſto eas contemnere.

Sufficit nobis de præſentibus huius ſeculi anguſtijs cogitare.

Quid neceſſe eſt ſenſum ad incerta ea tendere, quæ aut conſequi non poſſumus, aut citò inuenta perdi?

Quamdiu uerſamur in curis huius ſeculi, & anima noſtra poſſeſsionum procuratione deuincta eſt, de deo liberè cogitare nõ poſſumus.

GREGORIVS.

Terrena altitudo confunditur, cum celſitudo cœleſtis aperitur.

In hoc ſeculo potens quilibet ſi fructum nõ habeat bonæ operationis, etiam impedimentum præſtat cæteris.

In populo plus ſolẽt nomina diuitum, quàm pauperum ſciri.

Solet enim eorum abundantia tanto magis diuino timore mentem ſoluere, quanto magis hanc erigit diuerſa cogitare.

Ad maiorem dolorem mentem commouẽt damna maiora.

Nunquam quippe ſine dolore amittitur, niſi quòd cum dolore poſsidetur.

Quiſq; dum temporalia ac defectiua ſequitur, occaſum petit.

Qui uerò ſuperna deſiderat, in oriente habitare demonſtrat.

CYPRIANVS.

Pœnam de aduerſis mundi ille ſentit, cui lætitia & amor omnis in mundo eſt.

Leuiter ille mœret & deflet, quia malè geſſit in ſeculo, cui nõ poteſt bene eſſe poſt ſeculũ.

ISIDORVS.

Diuites in hac fallaci uita, dum de potentiæ gloria rerum abundantiam geſtiunt, repentina hora quã neſciunt, improuiſo exitu rapiuntur, atq; abſorbẽte profundo, cruciandi æternis gehennæ incendijs deputantur.

Quanto quiſq; amplius ſecularis honoris dignitate ſublimatur, tanto grauius curarum põderibus aggrauatur.

Quanto quiſq; curis mundi maioribus occupatur, tanto facilioribus uitijs premitur.

Si enim uix ualet peccata animus deuitare quietus, quanto magis occupatione ſeculari detentus?

Qui in hoc ſeculo bene imperat, ſine fine in perpetuum regnat, & de gloria ſeculi huius ad æternam tranſit gloriam.

Qui uerò regnum prauè exercent, propter ueſtem fulgentem, & nitorem lapillorum, nudi & miſeri ad inferna torquendi deſcendunt.

Pro malitia plebis etiam reges mutantur: & qui antè uidebantur eſſe boni, accepto regno fiunt iniqui.

Quoſdam ſuperbos diuites, copia rerum facit elatos.

Non ſunt opus in uitio, ſed uoluntas.

Nam crimẽ in rebus nõ eſt, ſed in uſu agẽtis.

Bonis bene utuntur, qui diuitias ſibi cõceſſas in rebus ſalutaribus perfruuntur.

Bonis male utuntur, qui aut iuſtè pro temporali lucro iudicant, aut aliquid boni pro uanæ gloriæ appetitu faciunt.

Malis malè utuntur, qui noxias cogitationes operibus prauis perficiunt.

Bene malis utuntur, qui luxuriam carnis cõiugali honeſtate reſtringunt.

Grauiter in Deum delinquunt, qui diuitijs à Deo conceſsis non in rebus ſalutaribus, ſed in uſibus prauis utuntur.

Caue honores, quos ſine culpa tenere non potes.

Sublimitas honorũ, magnitudo ſcelerũ eſt.

Hoc habet tamen bonum poſſeſsio præſentium rerum, ſi uitam reficiat miſerorum: propter hoc tentatio eſt mundi lucrum.

Tantoq; maiora ſupplicia in futuro dabunt, quantum & ipſa maiora ſunt.

Diu enim cum rebus noſtris durare nõ poſſumus, quia aut nos illas moriendo deſerimus, aut illæ nos morientes deſerunt.

Poteſtas citò ruinam patitur.

Nunquam mentis requiem habet, qui curis terrenis ſe ſubdit.

Semper requiem mentis habebitis, ſi ante mundi curam reliqueritis.

Valde rarum eſt, ut qui diuitias poſsident, ad requiem tendant.

Eſt elatio pauperum quos nec diuitię eleuãt, & uoluntas in eis ſola ſuperbia eſt. His etſi opes deſunt, propter mentis tamen tumorem, plus quàm ſuperbi diuites condemnantur.

Potentes ſi iracundi ſunt, uinum non bibant, ne cum biberint, obliuiſcantur ſapientiæ.

Paucis præeſſe natura dedit, pluribus obtemperare.

DE ACCEPTIONE PERSO- narum. Cap. LVIII.

MOSES.

Deut.16.& Exod.10. NOn accipias perſonam nec munera: Nulla erit diſtantia perſonarum: ita parum audi- as ut magnum.

PAVLVS.

Rom.2. Gloria autem & pax omni operãti bonum, Iudæo primum & Græco.

Rom.2.& Coloſſ.3. Non eſt enim perſonarũ acceptio apud deũ.

Si perſonam hominis non accipit, non eſt perſonarum acceptor.

Act.10. Qui timet & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi.

SALOMON.

Pro.18. Accipere perſonam impij, non eſt bonum, ut declines à ueritate iudicij.

Prou.24. Qui dicit impio: Iuſtus es, maledicent ei populi, & deteſtabũtur eum tribus: & qui arguũt, laudabunt eũ, & ſuper ipſos ueniet benedictio.

Pro.28. Qui cognoſcit in iudicio faciẽ, nõ facit bene.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.42. Non accipias perſonam ut delinquas.

Eccleſ.4. Non reſiſte contra faciem potentis.

Eccleſ.13. Sicut abominatio eſt ſuperbo humilitas, ſic execratio diuitis in paupere.

Eccleſ.21. Subſtantiæ ſuperbi eradicabũtur, & domus quæ nimis locuples eſt, annullabitur ſuperbia.

HIERONYMVS.

Aequum iudicium eſt, ubi non perſonæ, ſed opera conſiderantur.

GREGORIVS.

Quid uerò apud Deum uilius eſt, quàm honorem apud homines ſeruare, & interni teſtis oculos non timere?

ISIDORVS.

Non eſt perſona in iudicio conſideranda, ſed cauſa.

Plus uenerantur homines in hoc ſeculo pro tẽporali potentia, quàm pro reuerentia ſanctitatis.

Suſpiciunt enim quòd magis ſunt diuites: & quòd homines ſunt, omnino non reſpiciunt.

Cauſam reſpice, non perſonam.

DE ITINERE. Cap. LIX.

CHRISTVS.

Matth.7. INtrate per anguſtã portam, quia lata & ſpacioſa eſt uia quę ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam.

Ibidem. Quàm anguſta eſt uia & difficilis, quæ ducit ad uitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam.

PAVLVS.

Ephef.5. Videte itaq; quomodo cautè ambuletis, nõ quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes.

Heb.12. Greſſus rectos facite pedibus ueſtris, ut nõ claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

SALOMON.

Pro.4. Non delecteria ſemitis impiorum, nec tibi placeant uię malorum.

Ibidem. Iuſtorum autem ſemitæ, quaſi lux ſplendẽs, procedunt & creſcunt uſq; ad perfectum diem.

Via impiorũ tenebroſa, neſciũt ubi corruũt. Ibidem.

Oculi tui recta uideant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. Ibidem.

Dirige ſemitam pedibus tuis, & omnes uiæ tuæ ſtabilientur. Ibidem.

Auerte pedem tuum à malo: uias enim quę à dextris ſunt, nouit Dominus. Ibidem.

Reſpicit Dominus uias hominis, & omnes greſſus illius conſiderat. Pro.5.

Iter autem impiorum decipiet eos. Pro.12.

Vir prudens diriget greſſus. Pro.15.

Dum placuerint Domino uiæ hominis, inimici quoq; eius conuertentur ad pacem. Pro.16.

IESVS SYRACH.

Non uentiles te in omnem uentum, & non eas in omnem uiam. Eccleſ.5.

Cum audace non eas in uia, ne fortè grauentur mala ſua in te. Eccleſ.8.

In uia ruinę nõ eas, & nõ offendas in lapides. Eccleſ.32.

ORIGENES.

Melius eſt enim perfectam uitam quærenti in itinere mori, quàm nec proficiſci quidem ad perfectionem quærendam.

GREGORIVS.

Stultus uiator eſt, qui in itinere amœna prata conſpiciens, obliuiſcitur quò tendebat.

Inoffenſo pede iter noſtrum agitur, ſi Deus ac proximus integra mente diligatur.

DE SENSIBVS. Cap. XL.

CHRISTVS.

LVcerna corporis tui eſt oculus tuus. Lucæ 11.

Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Ibidem.

Si autem nequam, etiam corpus tuum tenebroſum erit.

PAVLVS.

Vnuſquiſq; in ſuo ſenſu abundet. Rom.14.

Non ambuletis ſicut Gentes ambulant in uanitate ſui ſenſus, tenebris obſcuratum habentes intellectum. Ephef.4.

IESVS SYRACH.

Bonus ſenſus uſq; in tempus abſcondit uerba eius, & labia multorũ enarrabũt ſenſum eius. Eccleſ.1.

Honor & gloria in ſermone ſenſati. Eccleſ.5.

Lingua uero imprudẽtis, ſubuerſio eſt ipſius. Ibidem.

Si uideris ſenſatum, euigila ad illum. Eccleſ.6.

Ex uiſu cognoſcitur uir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus.

Non eſt ſenſus ubi abundat amaritudo. Eccleſ.21.

Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo. Eccleſ.16.

In labijs ſenſati inuenitur gratia. Eccleſ.20.

Tacitus & ſenſatus honorabitur.

Serua ab inſenſato, ut non moleſtiã habeas. Ibidem.

Deflecte ab inſenſato, & inuenies requiem, & non exacerbaberis in ſtultitia illius. Eccleſ.22.

Pũctus oculus deduxit ad lachrymas: & qui pungit cor, profert ſenſum. Ibidem.

In medio inſenſatorũ ſerua uerbũ temporib. Ibidem.

Ab uno ſenſato inhabitabitur patria, & à tribus impijs deſeretur.

In præceptis Dei cogitatum habe.

DE

DE SERVIS ET DOMINIS. Cap. LXI.

CHRISTVS.

Lucæ 18. BEati ſerui illi, quos cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes.

Matth. 6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet.

PETRVS.

1. Petr. 2. Serui ſubditi eſtote in omni timore dominis, nõ tãtũ bonis & modeſtis, ſed etiã dyſcolis.

PAVLVS.

2. Cor. 3. Dominus autem ſpiritus eſt: ubi autem ſpiritus Domini, ibi libertas.

1. Tim. 6. Quicunq; ſunt ſub iugo ſeruitutis, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur.

Ibidem. Domini quod iuſtum eſt & æquũ ſeruis pręſtate, ſcientes quoniam & uos Dominum habetis in cœlo.

Epheſ. 6. Vnuſquiſq; quodcunq; fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſiue ſeruus ſiue liber.

SALOMON.

Pro. 17. Seruus ſenſatus dominabitur filijs ſtultis, & inter fratres hæreditatem diuidet.

Pro. 29. Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet illum contumacem.

IESVS SYRACH.

Eccleſ. 7. Non lædas ſeruum operantem in ueritate.

Ibidem. Seruus ſenſatus quaſi anima tua dilectus ſit.

Eccleſ. 10. Non defraudes ſeruum tuum ſenſatum, neq; inopem derelinquas illum.

Eccleſ. 33. Seruo ſenſato liberi ſeruiunt, & inſcius non honorabitur.

Ibidem. Cibaria & uirga, & onus aſino: panis & diſciplina, & opus ſeruo.

Ibidem. Iugum & onus curuant ceruicem duram, & ſeruum inclinant operationes aſsiduæ.

Ibidem. Seruo maleuolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, ne uacet.

Ibidem. Si tibi eſt ſeruus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua, & quaſi fratrem ſic eum tracta.

Ibidem. Si læſeris ſeruum iniuſtè, in fugã cõuertetur.

Ibidem. Laxa manus ſeruo, & quæret libertatem.

Eccleſ. 33. Melior eſt ſubiecta ſeruitus, quàm elata libertas.

Ibidem. In opere conſtitue ſeruum tuum, ſic enim cõdecet illum.

HIERONYMVS.

Quid maius poteſt præſtari ſeruo, quàm eſſe cum domino?

Satis diues eſt, qui pane non indiget.

Nimium potens eſt, qui ſeruire non cogitur.

ISIDORVS.

Vnus enim Dominus æqualiter & dominis & ſeruis fert hæreditatem.

CYPRIANVS.

Qualem cupis erga te eſſe Dominum, talis eſto ipſe contra ſeruum tuum.

DE CONSORTIO BONORVM ET malorum. Cap. LXII.

PAVLVS.

2. Thes. 3. ROgamus uos fratres, ut ſubtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè.

Bedæ tom. 7.

2. Tim. 2. Diſcedant ab iniquitate omnes, qui inuocãt nomen Domini.

Iuſtum igitur & ualde iuſtum eſt ſeparare eum qui ſaluari uult, ab eo qui non uult.

SALOMON.

Pro. 1. Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, non acquieſcas eis.

Pro. 24. Ne æmuleris hominem iniuſtum, nec imiteris uias eius.

IESVS SYRACH.

Eccleſ. 7. Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te.

Eccleſ. 9. Viri iuſti ſint tibi conuiuæ, & in timore Dei ſit tibi gloriatio.

Eccleſ. 13. Pondus ſuper ſe tollit, qui honeſtiori ſe communicat: & ditiori te ne ſocius fueris.

Eccleſ. 37. Quemcunq; cognoueris obſeruantem timorem Dei, aſsiduus eſto illi.

AMBROSIVS.

Sanctorum uita, cæteris uiuendi norma eſt.

GREGORIVS.

Qui cum ſancto uiro adhæret, ex eius aſsiduitate & uſu locutionis exemplum operis boni accipit, ut accendatur in amorem charitatis.

Qui ad alios ad iniquitatem ſuadendo pertrahunt, in ſemetipſis miniſterium dæmonum ob iniquitatem ſuſcipiunt, quamuis per naturam dæmones non ſint.

Sancta enim eccleſia in carnalibus ampla eſt, in ſpiritualibus anguſta.

Neq; enim ualde laudabile eſt, bonum eſſe cum bonis: ſed bonum eſſe cum malis.

Sicut enim grauioris culpæ eſt, inter bonos bonum non eſſe: ita immenſi præconij eſt bonum etiam inter malos bonum extitiſſe.

ISIDORVS.

Sicut enim optandum eſt, ut boni pacem habeãt ad inuicem, ſic optandum eſt, ut mali ad inuicem ſint diſcordes.

Hi qui ſupernam patriam deſiderant, non ſolum malorum mores, ſed & conſortia fugiant.

Si fueris ſocius conuerſationis bonorum, eris & uirtutis eorum.

Similis enim ſimili coniungi ſolet.

Periculum uerè eſt, uitam cum malis ducere: pernicioſum eſt, cum his qui prauæ uoluntatis ſunt, ſociari.

Melius eſt habere malorum odium, quàm conſortium.

Sicut multa bona habet communis uita ſanctorum, ſic plura mala affert ſocietas malorum.

DE AMICITIA ET INIMICITIA. Cap. LXIII.

CHRISTVS.

Ioan. 15. VOs amici mei eſtis, ſi feceritis quæ præcipio uobis.

PAVLVS.

1. Tim. 1. Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona & fide non ficta.

IACOBVS.

Iacob. 4. Amicitia huius mundi, inimica eſt Deo.

Ibidem. Quicunq; ergo uoluerit eſſe amicus ſeculi
huius, inimicus Dei conſtituetur.

SALOMON.

Pro.2. Ne dicas amico tuo: Vade & reuertere, &
cras dabo tibi, quum ſtatim poſsis dare.
Pro.3. Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in
te habeat fiduciam.
Pro.11. Qui deſpicit amicũ ſuum, indigẽs corde eſt.
Pro.14. Amici diuitum multi. Cauſam tuã tracta cũ
amico tuo, & ſecretum extraneo non reueles.
Pro.26. Sicut qui mittit lanceas & ſagittas in mortẽ,
ſic uir qui fraudulenter nocet amico ſuo.
Ibidem. Noli fieri pro amico inimicus proximo.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.6. Verbum dulce multiplicat amicos, & miti/
gat inimicos.
Ibidem. Si poſsidea amicum, in tentatione poſside
eum, & ne facile credas illi.
Ibidem. Eſt enim amicus ſecuodum tempus ſuum, &
non permanebit in die tribulationis.
Ibidem. Eſt amicus qui egreditur ad amicitiam.
Eſt autem amicus ſocius menſæ, qui non per
manebit in die neceſsitatis.
Eccleſ.6. Amicus ſi permanierit fixus, erit tibi quaſi
æqualis, & in domeſticis tuis fideliter aget.
Ab amicis tuis attende, & ab inimicis tuis
ſeparare.
Ibidem. Amicus fidelis, protectio fortia.
Qui autem inuenit illum, inuenit theſaurũ.
Ibidem. Amico fideli nulla eſt comparatio.
Ibidem. Amicus fidelis medicamentum uitæ eſt, &
immortalitatis.
Ibidem. Qui metuunt Dominum, inueniunt ami/
cum fidelem.
Eccleſ.9. Non derelinquas amicum antiquum: nouus
enim non erit ſimilis illi.
Ibidem. Vinum nouum, amicus nouus: ſi ueteraſcit,
cum ſuauitate bibes illud.
Eccleſ.11. Non omnem hominẽ inducas in domũ tuã.
Ibidem. Multæ enim ſunt inſidiæ diaboli doloſi.
Eccleſ.12. Non agnoſcitur in bonis amicus, & noo ab/
ſconditur io malis inimicus.
Eccleſ.19. Amico & inimico noli narrare ſenſum tuũ,
& ſi eſt tibi delictum, noli nudare: audiet enim
te, & cuſtodiet te, & quaſi defendens pecca/
tum, odiet te.
Ibidem. Audiſti uerbum aduerſus proximum tuum,
cõmoriatur in te, fidẽs quoniã non te diſrũpet.
Corripe amicum, ne fortè nõ intelligat te, &
dicat: Nõ feci: aut ſi fecit, oe iterũ addat facere.
Eccleſ.22. Qui conuiciatur amico, is diſſoluit amicitiã.
Ibidem. Ad amicum etiam ſi produxeris gladium,
non deſperes: eſt enim regreſſus ad amicum.
Eccleſ.6. Si humiliauerit ſe coram te, & à facie tua ab
ſcõderit ſe, unanimem habebis amicitiã bonã.
Eccleſ.22. Amicus ſi aperuerit os triſte, ne timeas.
Ibidem. Amicum ſalutare non confundaria, à facie il
lius non te abſcondas: & ſi mala tibi obuene/
rint per illum, ſuſtine.
Eccleſ.15. Beatus qui inuenit amicum uerum.
Eccleſ.27. Qui denudat arcana amici, perdit fidem, &
non inueniet amicum ad animam ſuam.

Denudare autem amici myſteria, deſpera/ Ibidem.
tio eſt animæ.
Cum amico tuo confirma uerbum, & fideli/ Eccleſ.29.
ter age cum illo, & in omni tempore inuenies,
quod tibi oeceſſarium eſt.
Eſt amicus ſolo nomine amicus. Eccleſ.37.
Non obliuiſcaris amici tui in animo tuo, & Ibidem.
non immemor ſis illius in operibua tuis.
Qui timet Dominum, habebit amicitiã bo/ Eccleſ.6.
nam: quoniã ſecundũ illum erit amicitia illius.
Secũdum uirtutem tuam caue te à proximo Eccleſ.9.
tuo, & cum ſapientibus tracta.
Non credas inimico tuo in æternum. Eccleſ.12.
Sicut enĩ æramẽtũ æruginabit malitia illius. Ibidem.
In labijs ſuis indulcat inimicus, & in corde Ibidem.
ſuo inſidiatur, ut ſubuertat te in foueam.
In oculis tuis lachrymatur inimicus, & qua/
ſi adiuuans ſuffodiet plantas tuas.
Caput ſuum mouebit, & multa ſuſurrans,
commutabit uultum ſuum.
In oculis tuis lachrymatur inimicus, & ſi in- Ibidem.
uenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine.
Si incurrerint tibi mala, inuenies illic inimi Ibidem.
cum tuum priorem.
Peccator turbabit amicum, & in medio pa/ Eccleſ.28.
cem habentium immittit inimicitiam.
Non ſtatuas inimicum tuum penes te, nec ſe Eccleſ.12.
deat ad dexteram tuam.

AVGVSTINVS.

Maleuolus uerò aoimos contriſtatur, ſi eius
inimicus correptus euaſerit.

HIERONYMVS.

In amicis enim nõ res quæritur, ſed uolũtas.
Saoctus amor impatientiam non habet, fal-
ſus amor citò opprimitur.
Quos charitas iungit, terrarum longitudo
noo ſeparat.

GREGORIVS.

Tunc enim ueraciter fideles ſumus, ſi quod
uerbis promittimus, opere adimplemus.
Qui enim inimicum gladio non poteſt per/
ſequi, perſequatur oratione.

ISIDORVS.

Tunc uerè amicus amatur, ſi non pro ſe, ſed
pro Deo ametur.
Qui enim intemperanter amicum amat, pro
ſe magis illum, non pro Deo amat.
Sæpe per ſimulationem amicitiam colligi/
tur, ut qui non potuit apertè decipere, decipiat
fraudulenter.
Tunc quiſq; magis fit pietati diuinæq; iuſti/
tiæ contrarius, cum deſpicit amicum aliqua ad
uerſitate percuſſum.
Vnde enim aduerſa procedũt, amicus frau/
dulentus detegitur, ſtatimq; deſpicit, quem ſe
diligere ſimulauit.
Amicitia certa nulla ui excluditur, nullo tẽ/
pore aboletur: ubicunq; ſe uerterit tempus, illa
firmiſsima eſt.
Rari ſunt amici, q uſq; ad finẽ exiſtãt chari.
Quos enim aliqui conglutinatos charitate
habuerunt, poſtquam ad culmen honoris ue/
nerint, amicos habere deſpiciunt.

Illa

Illa uera amicitia eſt, quæ nihil ex rebus amici quærit, niſi ſolam beneuolentiam, ſcilicet, ut gratis amet amantem.

Plerunq; amicitia ex neceſsitate uel indigentia naſcitur, ut ſit per quem quiſq; quod deſiderat, conſequatur.

Ille autem ueraciter amicitiam quærit, qui nihil agendo eam appetit.

Nam illa ex inopia breuis & fucata, iſta pura atq; perpetua.

Non ſis leuis in amicitia tua, retine ſemper eam in uinculo charitatis.

Qui amicum fidelem perdiderit, tunc ſentit quid boni habuerit, poſtquam habere deſierit.

Melius eſt inimicitias hominum infidelium ſubire perpetuas, quàm Dei offenſam amicitijs noxijs prouocare.

Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari.

Non læteris ſuper inimici interitum, ne ſuperueniant in te ſimilia.

Qui enim gaudet inimici caſu, citò incidit in illu.

DE CONSILIIS. CAPUT LXIIII.

IN ACTIS APOSTOLORVM.

Act.5. SI eſt ex hominibus conſilium aut opus, diſſoluetur.

Ibidem. Si uerò ex Deo eſt, non poteſt diſſolui.

SALOMON.

Prou.2. Conſiliũ cuſtodiet te, & prudẽtia ſeruabit te.

Pro.3. Cuſtodi legem atq; iudicium, & erit uita animæ tuæ, & gloria faucibus tuis.

Pro.12. Via ſtulti, recta in oculis eius.

Ibidem. Qui autem ſapiens eſt, audit conſilia.

Qui ineũt pacis cõſilia, ſequetur eos gaudiũ.

Pro.13. Qui autem agunt cuncta cum conſilio, aguntur ſapientia.

Ibidem. Aſtutus omnia agit cum conſilio.

Prou.15. Diſsipãtur cogitationes, ubi nõ eſt conſiliũ.

Ibidem. Vbi uerò plures ſunt cõſiliarij, confirmãtur.

Prou.20. Cogitationes conſilijs confirmantur, & gubernaculis tractanda ſunt bella.

Prou.24. Erit ſalus, ubi multa conſilia ſunt.

Ibidem. Sicut aqua profunda, ſic conſilium in ore uiri, ſed homo ſapiens exhauriet illud.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.6. Multi pacifici ſint tibi, conſiliarius ſit tibi unus de mille.

Eccleſ.8. Cum fatuis ne conſilium habeas.

Ibidem. Nõ enĩ poterũt diligere, niſi quę ipſis placẽt.

Ibidem. Coram extraneo ne facias conſilium.

Ibidem. Non omni homini cor tuũ manifeſtes, ne forte auferat tibi gratiam, & conuicietur tibi.

Eccleſ.21. Lingua ſapientis quaſi diluuium abundabit, & conſilium eius ſicut fons uitæ eſt.

Eccleſ.22. Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificij non diſſoluetur, ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilij.

Eccleſ.27. Facienti nequiſsimũ conſilium, ſuper ipſum deuoluetur, & non agnoſcet unde ueniat illi.

Eccleſ.32. Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit.

A zelantibus te abſconde conſilium. Eccleſ.37.

Cum uiro religioſo tracta de ſanctitate, & cum iuſto de iuſtitia.

Cor bonum conſilia ſtatuet.

Ante omnẽ actum tuũ conſilium ſtabile ſit.

GREGORIVS.

Conſiliatorem animũ inhabitat, qui dolens de præſentibus ad æterna feſtinat.

ISIDORVS.

Ante factũ cogita, ante tẽpus meditare diu. quid uis agere, diu exquire, proba, & ſic facies: cum diu cogitaueris, tũc fac quod probaueris.

BASILIVS.

In omni opere quod cogitas facere, primùm cogita Deum, & ſecundum Deum eſt quod cogitas, diligenter examina: & ſi eſt rectum corã Deo, perfice illud: ſi uerò peruerſum fuerit, nec etiam incipe.

DE DEFVNCTIS. CAPUT LXV.

CHRISTVS.

STulte, hac nocte anima tua egredietur à te, quæ autem paraſti, cuius erunt? Luc.12.

IOANNES.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Apoc.14.

PAVLVS.

Nemo enim noſtrum ſibi uiuit, & nemo ſibi moritur. Rom.14.

Siue enim uiuimus, Domino uiuimus: ſiue morimur, Domino morimur. Rom.8.

SALOMON.

Memoria iuſti cum laudibus, & nomen impiorum putreſcit. Prou.10.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra ſpes. Ibidem 11.

IESVS SYRACH.

Mortuo non prohibeas gratiam. Eccleſ.7.

Cum lugentibus ambula, non te pigeat uiſitare infirmum. Ibidem.

Ex his enim in dilectione uerſaberis. Ibidem.

Noli de mortuo inimico gaudere, ſciẽs quoniam omnes morituri ſumus. Eccleſ.8.

Omnis potentatus breuis uita: breuem languorem præcidit medicus. Eccle.10.

Sic & rex hodie eſt, & cras morietur. Ibidem.

Cum enim morietur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias & uermes. Ibidem.

Modicum plora ſuper mortuum, quoniam requieuit lux eius. In tempore exitus tui diſtribue hæreditatem tuam. Eccleſ.22. & 33.

Fili in mortuum produc lachrymas, & quaſi ira preſſus incipe plorare.

HIERONYMVS.

Qui in hoc tempore moritur, non tam plangẽdus eſt, quòd hac luce caruerit, quàm cõgratulandus eſt, quòd de tantis malis euaſerit.

GREGORIVS.

Sicut electos beatitudo lætificat, ita credi neceſſe eſt, qd à die exitus ſui ignis reprobos exurat.

Tunc maligni ſpiritus egrediẽte anima, ſua opera requirunt: tunc mala quæ ſuaſerunt, replicant, ut ſecum eam ad tormenta trahant.

ISIDORVS.

Iniquus poſt mortem ducitur cruciandus, iuſtus uerò dormit poſt laborem ſecurus.

Etſi pietas pro defunctis fieri habeatur, fides tamen pro ipſis lugere uetat.

Illi enim deplorandi ſunt in morte, quos miſeros infernus ex hac uita recipit, non quos cœleſtis aula lætificans includit.

IOSEPHVS.

Nemo poterit recuſare euentum, quem uel caſus intulerit, uel Dei uoluntas ſignauerit.

DE DEI CONSILIO. Caput LXVI.

CHRISTVS.

Ioan. 3. NOn poteſt homo accipere à ſe quicquam, niſi fuerit ei datum de cœlo.

1. Reg. 14. Non difficile ſaluare eſt Domino, uel in multis uel in paucis.

PAVLVS.

Rom. 3. Omnes enim peccauerũt, & egẽt gloria dei.

Rom. 8. Si Deus pro nobis, quis contra nos?

Rom. 9. Igitur non uolentis, neq; currẽtis, ſed eſt Dei miſerentis.

SALOMON.

Prou. 3. Habe fiduciam in Domino Deo tuo.

Ibidem. Ne paueas repentino terrore, ad irruentes tibi potentias impiorum.

Dominus erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne capiaris.

Prou. 16. Eruditus in uerbo reperiet bona: & qui in Domino ſperat, beatus eſt.

HIERONYMVS.

Fœlices ſunt quibus Deus ſpes eſt, & omne opus operatio.

Abſq; notitia creatoris ſui homo pecus eſt.

GREGORIVS.

Deus qui imperfectorũ deſideria dignatur inflãmare, eos quãdoq; ad perfectionẽ roborat.

ISIDORVS.

In omni opere tuo Dei auxilium poſce.

IOSEPHVS.

Neceſſe eſt adeſſe diuinum, ubi humanum ceſſat auxilium.

DE SENIBVS ET IVVENIBUS. Cap. LXVII.

CHRISTVS.

Matth. 19. SInite paruulos uenire ad me, & ne prohibueritis eos.

Talium eſt enim regnum cœlorum.

Ibidem. Amen dico uobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

PAVLVS.

1. Tim. 5. Seniorem ne increpaueris, ſed obſecra ut patrem, iuuenes ut fratres.

2. Tim. 2. Iuuenilia autem deſideria fuge.

Tit. 2. Sectare uerò iuſtitiam.

Ibidem. Senes ſobrij ſint, pudici, prudentes: ſani in fide, dilectione & patientia.

Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote, ſenſibus autem perfecti eſtote. 1. Cor. 4.

SALOMON.

Senectus enim uenerabilis eſt, non diuturna, neq; numero annorum computata. Sap. 4.

Cani ſunt autem ſenſus hominis, & ætas ſenectutis uita immaculata placens Deo. Ibidem.

Aduerſio paruulorum interficiet eos. Prou. 1.

Intelligite paruuli aſtutiam, & inſipientes animaduertite. Prou. 8.

Relinquite infantiam, & uiuite, & ambulate per uias prudentiæ. Pro. 9.

Ex ſtudijs ſuis intelligit puer, ſi munda ſunt & recta opera eius.

Corona dignitatis ſenectus, quæ in uijs iuſtitiæ reperietur. Prou. 16.

Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & dignitas ſenum canicies. Pro. 20.

IESVS SYRACH.

Quæ enim in iuuentute nõ congregaſti, quomodo inuenies ea in ſenectute?

Fili, à iuuentute tua excipe doctrinã, & uſq; ad canos inuenies ſapientiam. Eccleſ. 6.

Corona ſenum multa peritia, & gloria eorũ timor Domini.

Fili, in uita tua tenta animam tuam: & ſi fuerit nequam, non des illi poteſtatem. non enim omnibus omnia expediunt. Ibidem.

GREGORIVS.

Quoaduſque enim infirmi ſumus, continere noſmetipſos debemus, nedũ bona terrena, quæ citius oſtendimus, amittamus.

BASILIVS.

In quibuſdam te exhibe ſenem, in quibuſdã infantem.

Perfectus enim dicitur, non qui in ætate, ſed in ſenſu perfectus eſt.

Non tibi obeſt puerilis ætas, ſi fueris mente perfectus: nec ſemel proderit ætas, ſi fueris paruulus ſenſu.

DE CONTENTIONE. Cap. LXVIII.

PAVLVS.

CVm enim ſit inter uos zelus & contentio, non'ne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis? 1. Cor. 3.

Nolite uerbis contendere, ad nihilum enim eſt utile, niſi ad ſubuerſionem audientium. 2. Tim. 2.

Oportet hæreſes eſſe, ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in uobis. 1. Cor. 11.

Hæreticum hominem poſt unam aut alterã correptionem deuita. Tit. 3.

SALOMON.

Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt, ſemper iurgia quærit malus. Pro. 17.

Angelus aũt crudelis mittetur contra eum. Ibidem.

IESVS SYRACH.

Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius: nec cum bilingue, ut non ſtruas in illius ignem ligna. Eccle. 8.

IN

IN LIBRO CLEMENTIS.

Hoc quæramus, quod libẽter agere oportet.

Nam ſi exiguũ hoc uitæ tempus permanẽs, occupemus in inutilibus quæſtionibus, inanes ſine dubio & uacui pergemus ad Deum, ubi iudicium operum noſtrorum fiet.

GREGORIVS.

Omnes hæretici dum Deum defendere nituntur, offendunt.

Hæreticorum ſacrificia, accepta eſſe Deo nequeunt.

ISIDORVS.

In nulla cauſa contendas, quia contentio lites parat.

Contentio rixas gignit.

Contentio fauces odiorum accendit.

Contentio concordiam rumpit.

Sicut inſtruere ſolet concordia, ita contentio deſtruit.

DE CVRIOSITATE. Cap. LXIX.

CHRISTVS.

Luc.3. NEminem concutiatis, neque calumniam faciatis.

Deut.19. Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, quicquid illud peccati & facinoris fuerit.

Deut.17. Sed in ore duorum aut trium teſtium, ſtabit omne uerbum.

SALOMON.

Prou.11. Qui autem inueſtigator malorũ eſt, opprimetur.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.3. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari ſenſum tuum multipliciter: non eſt tibi neceſſarium ea quę ſunt abſcondita uidere oculis tuis. De re ea quæ te non moleſtat, ne certaueris.

AVGVSTINVS.

O quàm irreprehenſibiles eſſe poteramus, ſi tam diligẽter noſtra uitia caueremus, ſicut ſcrutamur aliena.

Sed hinc eſt, quòd noſtra obliuiſcimur, dum aliena ſcrutamur.

HIERONYMVS.

Qui proficere ſtudet, non conſideret quod malum alij faciant, ſed quod bonum ille facere debeat.

Committere igitur caueat, qui reprehendere uult.

Sufficit nobis de pręſentibus huius ſeculi anguſtijs cogitare.

Quid neceſſe eſt ſenſum ad incerta & futura extendere: quæ aut conſequi nõ poſſumus, aut citò inuenta perdamus.

Qui ergo de futuris nos cogitare prohibuit, conceſsit curare de præſentibus propter humanæ uitæ fragilitatem.

Sufficit nobis contra malitiam huius ſeculi, præſens habere certamen.

AMBROSIVS.

Tãdiu enim quis peccata ſua quæ cognoſcit, flere debet, quàmdiu curioſe aliena conſiderat.

Quod ſi mores ſuos ad ſeipſum conuerſus aſpiciat, non requirit quod in alijs ipſe specialiter reprehendat, ſed de ſeipſo quod lugeat.

GREGORIVS.

Nos ergo tantũ minus debemus aliena corda audaciter reprehendere, quantum nõ poſſumus uiſu noſtro alienæ cogitationis tenebras illuſtrare.

Nec profectò diluere aliena delicta ualet, quem adhuc propria deuaſtant.

ISIDORVS.

De malo alieno os tuum non coinquines.

Vitia tua, non aliena attende.

De tua igitur correctione eſto ſolicitus.

De tua igitur ſalute & emendatione eſto attentus.

Quod ad te non pertinet, noli inquirere.

Quod inter ſe loquuntur homines, cognoſcere nunquam deſideres.

Noli quærere quid quiſque dicat uel faciat.

Euita curioſitatem, omitte curam quæ ad cauſam tuam non pertinet.

Curioſitas periculoſa præſumptio eſt.

Multi aliorum uitia diſcernunt, ſua non aſpiciũt: & cum ipſi maximis criminibus teneãtur obnoxij, minima peccata fratrib⁹ nõ dimittũt.

Sæpe aduerſa in alijs indicamus, quæ in nobis nociua eſſe minus ſentimus.

Facilius uitia uniuſcuiuſque quàm uirtutes intendimus.

Non quid boni quis geſſerit agnoſcere, ſed quid mali geſſerit perſcrutamur.

Erit autem ille apud Deum condemnatus, qui aduerſus innocentem falſum teſtimonium uel dicit, uel dicentibus credit. Improbi iudices opponunt falſos teſtes.

DE MANSVETIS ET TImoratis. Cap. LXX.

CHRISTVS.

DIſcite à me qđ mitis ſum & humilis corde. Matth.5.

Beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram.

PAVLVS.

Corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines. 1.Theſſ.5.

SALOMON.

Illuſores Dominus deridet, manſuetis dabit gratiam. Prou.3.

Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſsipantis. Pro.18.

Cum enim ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis. Sapien.17.

Sẽper enĩ præſumit ſæua turbata cõſcientia. Ibidem.

IESVS SYRACH.

Homo linguoſus & temerarius in uerbo ſuo odibilis eſt.

AVGVSTINVS.

Cum ſint homines per iniquitatem, inferiores ſe putant omnibus hominibus.

Manſuetudo non ex uoluntate, ſed ex natura hominum uenit.

In manſuetudine opera tua perfice, & ſupra hominum gloriam diligeris.

Eſto manſuetus ad intelligendum uerbum ut intelligas: & cum ſapientia profer uerum reſponſum.

Fili, in manſuetudine ſerua animam tuam, & da illi honorem ſecundum meritum ſuum.

HIERONYMVS.

Sicut enim ciuitas dirupta & nõ circundata, ſic eſt uir qui non cum conſilio aliquid agit.

GREGORIVS.

In rectitudine iuſtitia, in ſimplicitate mãſuetudo figuratur.

Sæpe enim quiſq; nimis manſuetudine ſtudens, ſubiectorum uitia aſpicit, atq; hæc per ſeruorem zeli corrigere negligit: quę in eis crudeliter non corrigendo multiplicat, fitq; ut eius lenitas ſibi ſit noxia, & ſubiectis inimica.

ISIDORVS.

Ne quid ultrà leniter agas, ne temerè aliquid facias.

CYPRIANVS.

Docibilis autem ille eſt, qui eſt ad diſcendã patientiam humilis & mitis.

BASILIVS.

Leuitas cupit ſemper laudari, ſicut nauis iactatur abſq; gubernatore.

Sicut iactatur à fluctibus, ita & leuis circumfertur inſtabilis per ómnes actus ſuos.

IN VITIS PATRVM.

Manſuetum diligit Dominus, turbulentum autem repellit à ſe.

Sicut enim lucifer in cœlo, & ſicut felix in paradiſo, ſic in anima miti mens pura.

Quantum enim quiſq; in lenitate ac patiẽtia cordis fuerit, tantũ in cordis puritate proficiet.

EVSEBIVS.

Beſtiarum feritas, Dei uirtute manſueſcit.

Humana uerò rabies, nec ferarum miteſcit exemplis.

IOSEPHVS.

Inconſulta temeritas neſcit conſilium expectare ducis.

DE RECTORIBVS SIVE IVdicibus. Cap. LXXI.

CHRISTVS.

Matth.7. NOlite iudicare, ut non iudicemini.

Ibidem. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.

Ibidem. Et in qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur uobis.

Ioan.7. Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtũ iudicium iudicate.

MOSES.

Deut.6. Iuſtè quod iuſtum eſt, perſequeris.

PAVLVS.

Rom.14. Non ergo amplius iudicemus inuicem, ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculũ fratribus uel ſcandalum.

SALOMON.

Pro.11. Iuſtitia rectorum liberabit eos, & in inſidijs ſuis capientur iniqui.

Nouit iuſtus animas iumentorum ſuorum. *Prou.12.*

In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis, ignominia principis. *Pro.14.*

In hilaritate uultus regis uita, & clementia eius quaſi ſerotinus imber. *Prou.16.*

Propter peccata terræ, multi principes eius.

Aufer rubiginem de argento, & egredietur uas puriſsimum. *Pro.25.*

Aufer impietatem de uultu regis, & firmabitur iuſtitia thronus eius. *Ibidem.*

Dux indigens prudentia, multos opprimit per calumniam. *Pro.28.*

Rex iuſtus erigit terram, & homo durus deſtruet eam. *Prou.29.*

IESVS SYRACH.

Iudex ſapiens iudicabit populum ſuum, & ciuitates inhabitabuntur per ſenſus prudentũ. *Eccleſ.10.*

Eximia dona excæcant oculos iudicum. *Eccleſ.20.*

Rectorẽ poſui te dicit dominus, noli extolli. *Eccleſ.32.*

Eſto in illis, quaſi unus ex illis. *Ibidem.*

Regnum à gente in gentem transfertur, propter iniuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos. *Eccle.10.*

Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites pro illis. *Ibidem.*

HIERONYMVS.

Non lætificemur ad laudes humanas, nec uituperationes eorum expaueſcamus.

Deo enim placere curantes, minas hominũ penitus non timeamus.

GREGORIVS.

Non morientem quippe mortificat, qui iuſtum damnat: & non uicturum uiuificare nititur, qui reum à ſupplicio ſoluere conatur.

ISIDORVS.

Qui rectè iudicat, & præmium inde remuncrationis expectat, fraudem in Domino perpetrat: quia iuſtitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptione pecuniæ uendit.

Omnia quippe primùm quære, ut cum iuſtitia definias.

Nullum condemnes ante iudicium.

Ante proba, & ſic iudica.

Non enim qui accuſatur, ſed qui conuincitur, reus eſt.

DE SIMPLICITATE. Caput LXXII.

CHRISTVS.

EStote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. *Matth.10.*

MOSES.

Homo delicatus & luxurioſus, ualde inuidebit fratri ſuo. *Deut.28.*

PAVLVS.

Bonum autem facientes non deficiamus, tẽpore autem ſuo metemus non deficientes. *Gal.6.*

SALOMON.

Simplicitas iuſtorum diriget eos, & ſupplantatio peruerſorum uaſtabit illos. *Pro.11.*

Iuſtitia ſimplicis diriget uiam eius, & in impietate ſua corruet impius. *Ibidem.*

Inno-

Digitized by Google

Innocens credit omni uerbo.

Prou.8. Qui decipit iuſtos in uia mala, in interitu ſuo corruet, & ſimplices poſsidebunt bona eius.

Viri ſanguinum oderunt ſimplicem, iuſti autem quærunt animam eius.

HIERONYMVS.

Sancta ruſticitas ſibi ſoli prodeſt, & quantū ædificat ex uitæ merito eccleſiā Christi, tantum nocet ſi deſtruentibus ueritatem non reſiſtat.

In ſeruo Dei non corporis cultus, ſed animę uigor quęritur, qui carnis infirmitate ſit fortior, nec ruſticus, ſed tantum ſimplex.

Multo melius eſt nobis imperfectis ruſticitatē ſanctam habere, quàm eloquentiā peccatricē.

Venerationi habenda eſt, non uerboſa, ſed ſancta ruſticitas.

Fabrica ſpiritualis, eſt fides firma in corde, galea ſalutis in capite.

Signum Chriſti in fronte.

Verbum ueritatis in ore, bona in mente uoluntas.

Dilectio Dei in pectore.

Præcincta caſtitas in ardore.

Honeſtas in actione.

Sobrietas in conſuetudine.

Stabilitas in bonitate.

Patientia in tribulatione.

Spes in creatore.

Amor uitæ æternæ.

Perſeuerantia uſq; in finem.

GREGORIVS.

Si noſtra intentio apud Deū ſimplex fuerit, in eius iudicio noſtra actio tenebroſa non erit.

Qui cauti eſſe per rectitudinem neſciunt, nequaquam innocentes perſiſtere per ſimplicitatem poſſunt.

Sancta electorum eccleſia ſimplicitatis ſuæ & rectitudinis uias cuſtodit.

Oportet ut in zelo, quo quis feruet, ſit etiā tēperās: ne ſi plus ferueat, quàm oportet, perdat iuſtitiam, cuius ſeruare moderamina ignorat.

Sæpe enim cū quis iracundię ſtimulis uictus, contra delinquentes zelo ulciſcendæ iuſtitiæ plus quàm neceſſe eſt inflammatur, iuſtitiæ limitem in ultione tranſiēs agit crudeliter, quod ſe agere iuſtè ſuſpicatur.

ISIDORVS.

Sit in greſſu tuo ſimplicitas, nihil leuitatis in progreſſu tuo appareat.

Animus enim in corporis habitu appareat.

Geſtus corporis ſignum eſt mentis.

Corporis geſtu animus proditur.

Inceſſus tuus alterum non offendat.

BASILIVS.

Deus enim non uerborum, ſed cordis inſpector eſt, & diligit eos qui in ſimplicitate cordis ſeruiunt ei.

EVSEBIVS.

Ea quæ apud homines deſpecta ſunt, & in contemptu habentur, in magna gloria ſunt apud Deum.

Charitas Dei, quæ fragilia ſunt per naturā, per gratiam facit eſſe firmiſsima.

DE MEDICIS. Cap. LXXIII.

CHRISTVS.

NOn eſt opus ſanis medico, ſed malè habentibus. Luc.5.

Medice cura teipſum prius. Luc.4.

IESVS SYRACH.

Honora medicum propter neceſsitatem, etenim illum creauit altiſsimus. Eccleſ.38.

A Deo eſt omnis medela.

Diſciplina medici exaltabit caput ipſius, & in conſpectu magnorum collaudabitur. Ibidem.

Vnguentarius faciens pigmenta ſuauitatis & unctionis conſert ſanitatem. Ibidem.

Da locū medico, etenim illum creauit Dn̄s. Ibidem.

Et nō diſcedat à te, quoniam opera eius ſunt neceſſaria. Ibidem.

Qui delinquit in conſpectu eius, qui fecit illum, incidit in manus medici.

CYPRIANVS.

Aperiendum uulnus eſt & ſecandū, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandū.

Vociferetur & clamet, licet & conqueratur æger impatiēs per dolorem, gratias aget poſtmodum, cum ſenſerit ſanitatem.

DE LIGATIONE. CAput LXXIIII.

CHRISTVS.

QVodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. Matth.16.

Non ſuſcipies uocem mendacij, nec iungas manū tuā, ut ꝓ impio dicas falſum teſtimoniū. Exod.23.

GREGORIVS.

Quos omnipotēs Deus ſuſcitat per cōpunctionis gratiā, illos paſtoris ſententia abſoluet.

Illos nos debemus per paſtoralem autoritatem ſoluere, quos autorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam uiuificare.

Sub magno moderamine paſtores eccleſiæ uel abſoluere ſtudeant, uel ligare.

Vtrum iuſtè an iniuſtè obliget paſtor, paſtoris tamen ſentētia gregi timenda eſt: ne hic qui ſubeſt, & cū iniuſte forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiā, ex alia culpa mereatur.

Paſtor ergo uel abſoluere indiſcretè timeat uel ligare.

Is autem qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat uel iniuſtè, ne paſtoris ſui iudicium temerè reprehendat.

DE EXEMPLIS. CAput LXXV.

CHRISTVS.

SVper cathedram Moſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. Matth.23.

Omnia ergo quęcūq; dixerint uobis, facite & ſeruate: ſecūdū uerò opera eorū nolite facere. Ibidem.

Dicunt enim, & non faciunt. Ibidem.

PAVLVS.

Bonum autem æmulamini in bono ſemper.

Exem-

Exemplum eſto fidelium, in uerbo, in cõuerſatione, in charitate, in fide, ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

Tit.2. In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum.

SALOMON.

Prou.1. Homini bono in cõſpectu ſuo dabit Deus ſapientiam, & ſcientiam & lætitiam.

HIERONYMVS.

Sicut aſsiduitas familiaritatem, ita familiaritas contemptum parit.

Melius eſt rem familiarem minui, quàm animæ ſalutem perdere.

GREGORIVS.

Qui enim uitam ſuam ab alijs ſciri refugiũt, ſibimetipſis accenſi ſunt, ſed alijs in exemplo luminis non ſunt.

Hi enim qui exempla uirtutum prærogant, & lumen boni operis per uitam & uerbũ iterãtibus demonſtrãt, iure lampades appellantur.

In exẽplo culpa uehementer oſtenditur, quãdo pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

Ille igitur modis omnibus debet ad exemplũ protrahi, qui cunctis paſsionibus carnis moriens iam ſpiritualiter uiuit.

ISIDORVS.

Ne quiſquam poſt lapſum pœnitendo deſperet ueniam, dum cõſpicit ſanctorum reparationem fuiſſe etiam poſt ruinam.

Ob hanc utilitatẽ ſcribuntur ſanctorũ ruinæ & reparationes, ut ſpem faciãt ſalutis humanæ.

Si apti ſuimus imitari iniquos in malũ, cur pigri ſumus imitari iuſtos in bonum?

DE DISCIPVLIS.
Caput LXXVI.

CHRISTVS.

Luc.6. NOn eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus aũt omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.

PAVLVS.

Coll.4. Sermo ueſter in gratia ſale ſit cõditus, ut ſciatis quomodo oporteat uos unicuiq; reſpõdere.

SALOMON.

Prou.15. Lætatur homo in ſententia oris ſui, & ſermo opportunus eſt optimus.

Ferrum ferro acuitur, & homo exacuet faciem amici ſui.

IESVS SYRACH.

Eccleſ.5. Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo tuo.

Ibidem. Sin autem ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris uerbo indiſciplinato, & confundaris.

HIERONYMVS.

Caue ne antè magiſter ſis quàm diſcipulus, antè miles uelis eſſe quàm tyro.

Caue ne ſine doctore ingrediaris uiam, quã nunquam ingreſſus es: & parte altera declinãs, errorẽ patiaris, & plus ambules q̃ neceſſe eſt: & currens laxeris, aut moras faciens dormias.

Nulla ars abſq; magiſtro diſcitur.

Multo tempore diſce, quàm doceas.

Ne credas laudatoribus tuis, imò irriſoribus aurem ne accommodes.

Non appetas maiora uiribus tuis: quia melius eſt in humilioribus pergere, quàm pendulo gradu in altioribus fluctuare.

Non erudit pater filium, niſi quem amat: nec corrigit magiſter diſcipulum, niſi eum quem ardentioris cernit ingenij.

Quicunq; interrogat non uoto diſcendi, ſed ſtudio redarguendi, per ſimilitudinem phariſæorum, non quaſi diſcipulus, ſed quaſi tentator accedit.

Vir ſtudioſus & ſapiens, etiamſi diſcere aliquid uult, magis docet dũ prudẽter interrogat.

Sunt aliqui qui nimia facilitate uerborũ per audaciã ediſſerunt alijs quod ipſi nõ intelligũt.

ISIDORVS.

De bono interrogatus, taceo: melius eſt enĩ reticere improbis, quàm reſpondere.

CYPRIANVS.

Ille melius docet, qui quotidie creſcit, & proficit diſcendo meliora.

Neq; enim idoneus poteſt eſſe miles, qui nõ exercitatus in campo prius fuerit.

Tunc enĩ demũ ſermo & ratio ſalutaris efficaciter diſcitur, ſi patiẽter q̃d diſcitur, auditur.

Diſciplina, cuſtos ſpei, receptaculũ fidei, dux itineris ſalutaris, fomentum ac negotium bonę indolis, magiſtra uirtutis, facit in Chriſto manere ſemper, ac iugiter Deo uiuere, ad promiſſa cœleſtia & diuina præmia peruenire.

EVSEBIVS.

Neq; enim dignum eſt philoſophum nominari eũ, qui de his quę neſcit, publicè ꝓteſtatur.

DE TENTATIONE AC MARtyrio. Caput LXXVII.

CHRISTVS.

IN hoc nolite gaudere, quia ſpiritus uobis ſubijciuntur. Luc.10.

Gaudete autem, quòd nomina ueſtra ſcripta ſunt in cœlis. Ibidem.

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere.

PETRVS.

Sobrij eſtote & uigilate, quia aduerſarius ueſter diabolus, quaſi leo rugiens circuit, quęrens quem deuoret. 1.Pet.5.

IACOBVS.

Reſiſtite autem diabolo, & fugiet à uobis. Iacob.4.

PAVLVS.

Arma militiæ noſtræ, non carnalia, ſed potentia Dei. 2.Cor.6.

ORIGENES.

Qui bene exit de tentatione, & quẽ tentatio probabilẽ reddit, iſte uenit ad ſanitatẽ iudicij.

Si ergo uideris perſecutorem tuum nimium aliquando ſæuientem, ſcito quia ab aſcenſore ſuo dæmone perurgetur.

AVGVSTINVS.

Omnis homo qui alium in corpore perſequitur, prius ipſe in corde perſecutionem ſuſtinere cognoſcitur.

Nam ſi etiam illi quem perſequitur, aliquid de ſub-

Digitized by Google

de ſubſtantia tulerit, maius ſibi detrimentum ipſe facit.

Quia nemo habet iniuſtum lucrum, ſine iuſto damno.

Vbi lucrum, & ibi damnum.

Lucrum in arca, damnum in conſcientia.

Tollit ueſtem, perdit fidem.

Acquirit pecuniam, & perdit iuſtitiam.

HIERONYMVS.

Nihil eo fortius, quàm qui uincit diabolum: nihil intolerabilius, quàm qui carnem ſuperat.

Si aſtra cœli non ſunt munda in conſpectu Domini, quanto magis homines, quorum uita tentatio eſt?

Diaboli ſagittæ, ieiuniorum & uigiliarum fragore reſtringendæ ſunt.

Grandia ergo uirtutis eſt, & ſolicitæ diligentiæ, ſuperate quòd natus ſis in carne, & non carnaliter uiuere.

Non ſolum effuſio ſanguinis in confeſsione reputatur, ſed deuotæ mẽtis immaculata ſeruitus quotidianum martyrium eſt.

Hoſtis callidus tarda ad mortẽ ſupplicia cõquirens, animas cupit iugulare, non corpora.

Non timeamus malorum perſecutorum ſæuitiam, & blaſphemãtium rabiem: quia ueniet dies iudicij, in quo noſtra uirtus coronabitur, & eorum ſæuitia punietur.

GREGORIVS.

Cum uerò malorum peruerſitas creſcit, non ſolũ frãgi prædicatio nõ debet, ſed etiã augeri.

Hæc agit diuina miſericordia, ut ex una eademq́ re, ex qua carnalibus dat flagellũ, ex ea ſpiritualibus uirtutibus præſtet incrementum.

Quaſi ergo lupus gregem diſsipat, cum fidelem populum diabolus per tentationẽ uocat.

Quanuis occaſio perſecutionis deeſt, habet tamen & pax noſtra martyrium ſuum: quia etſi carnis colla ferro nõ ſubdimus, ſpirituali tamẽ gladio carnalia deſideria in mẽte trucidamus.

ISIDORVS.

Quanuis diabolus tentationẽ iuſtis ſemper inferre cupiat, tamen ſi à Deo poteſtatem non accipiat, nullatenus adipiſci poteſt quod petit.

Non alibi diabolus concupiſcentię fomenta ſuccendit, niſi ubi prius prauæ cogitationis delectationem aſpexerit, quam ſi à nobis ſpernimus, ſine dubio ille confuſus abſcedit à nobis.

Tunc enim bene de ſe iudicant ſancti, quando eos Deus fallacia dæmonum tentamenta facit intelligere.

In oculis carnalium diabolus terribilis eſt.

In oculis electorum, terror eius uilis eſt.

Diabolus enim ſerpens eſt lubricus, cuius ſi capiti, id eſt, primæ ſuggeſtioni non reſiſtitur, totus in interna cordis, dũ nõ ſentitur, illabitur.

Tunc contra eum quem poſsidet diabolus acrius ſæuit, quando ſe uirtute diuina ab eo expellendum agnoſcit.

Diabolus quando uult decipere quenquam, prius naturam uniuſcuiuſque attendit, & inde ſe applicat unde aptum hominem ad peccatum aſpexerit.

Nunquam enim diabolus aduerſus hominẽ iuſtum pugnare ceſſat.

Aut enim tribulationes cordis illi exagitat, aut dolorem corporis ſuſcitat.

Quælibet enim aduerſa iuſtus patiatur, ex Dei utiq; permiſſu patitur.

Quod ſi hoc ipſum humiliter ad Dei gloriã referat, iſte nõ ſeparatur à Deo, ſed cõiungitur.

Ibi peccamus, ubi cupiditatem ad uoluntatem deflectimus.

Quos enim uigilantes immundi ſpiritus uitijs tentant nec ſuperant, acriter dormientes impugnant.

Sæpè enim ea, in quibus cogitationum noſtrarum ſenſum porrigimus, quodam mentis exceſſu reuelantur, dum requieſcimus.

Qui nocturna illuſione polluitur, quãuis extra memoriam turpium cogitationum ſeſe perſentit inquinatum: tamen hoc ut tentaretur, culpæ ſuæ tribuat, ſtatimq́; ſuam immunditiam fletibus tergat.

Facilè uincimus hoſtem, quẽ uidemus: quẽ autẽ non uidemus, difficilè à nobis expellimus.

Vnuſquiſque ad tentationem animum præparare debet.

Tentari autem iuſtum oportet, ſed tentatione plagæ, non tentatione luxuriæ.

Tentatio arguit te, & non te interficit.

Qui non eſt tentatus, quid ſcit?

Vir in multis expertus cogitat multa.

Qui multa didicit, enarrabit intellectum: & qui non eſt expertus, pauca recognoſcit.

CYPRIANVS.

Quantoq; maior fuerit perſecutionis iniuria, tanto iuſtior fiet & grauior perſecutionis uindicta.

Nullus his dolor eſt de incurſione malorum præſentiũ, quibus fiducia eſt futurorũ bonorũ.

Neq; enim licere tantum inimico poteſt, ut non, qui Deum toto corde & anima & uirtute diligimus, beatitudinem eius & laudes ſemper & ubiq; cum gloria prædicemus.

IN VITIS PATRVM.

Sicut enim aurum & argentũ probat ignis, ſic cor Monachi tentatio.

Vbi crux Chriſti ſuperinducitur, non præualebit malitia diaboli.

EVSEBIVS.

Nihil terribile eſt, ubi diligitur Chriſtus: nihil doloris eſt, ubi fides Chriſti eſt.

Melior eſt qui nos defendit, quàm qui perſequitur.

DE VERBIS OCIOSIS. Cap. LXXVIII.

CHRISTVS.

Dico autem uobis, quia ex omni uerbo ocioſo quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. *Matth. 12.*

Vnuſquiſq; enim ex uerbis ſuis iuſtificabitur, aut ex uerbis ſuis condemnabitur. *Ibidem.*

PAVLVS.

1.Tim.4. Nemo uos ſeducat inanibus uerbis.

Ineptas autem & inanes fabulas deuita.

SALOMON.

Pro.11. Propter peccata labiorũ, ruina ꝓximat malo.

HIERONYMVS.

Mens Chriſto dedita, ſic cauet minora quomodo & maiora, ſciens etiam pro uerbo ocioſo reddendam eſſe rationem.

GREGORIVS.

Ocioſum quippe uerbum eſt, quod aut utilitate rectitudinis, aut ratione iuſtæ neceſſitatis caret.

Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretum ſilentium hos quos erudire poterat, in errore derelinquit.

ISIDORVS.

Claude aures tuas, ne audiant malum.

Fuge incauta uerba.

Vanus ſermo citò polluet mentem.

Facile agitur, quod libenter auditur.

Nihil ex ore tuo q́ impedire poſſit, ꝓcedat.

Nihil quod non expedit, ſonus uocis prorumpat: hoc procedat ex labijs, quod aures nõ polluat audientis.

Sermo uanus uanæ conſcientiæ index eſt.

Qualis ſermo oſtenditur, talis & animus comprobatur.

Retice uerbum, quod nõ ędificat. Auris quę ocioſa uerba non reprimit, ad noxia citò tráſit.

Paulatim creſcunt uitia, & dum parua non cauemus, in magna prolabimur.

In loquendo & in tacendo peritus eſto.

Diſce quid loquaris, quid taceas: lingua tua non te perdat.

Oppone linguæ tuæ clauſtra ſilentij.

DE BREVITATE HVIVS VITÆ. Cap. LXXIX.

CHRISTVS.

Ioan.6. QVi mãducat me, & ipſe uiuet propter me.

IACOBVS.

Iacob.4. Quæ enim eſt uita noſtra?

2.Coloſſ.4. Vapor eſt ad modicum parens.

PAVLVS.

Id ẽm quod in præſenti eſt, momẽtaneũ eſt.

SALOMON.

Pro.27. Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies.

Vita dulcis longior erit.

Eccleſ.3. Tempus naſcendi, & tempus moriendi.

Eccleſ.9. Nemo eſt qui ſemper uiuat, & qui huius rei habeat fiduciam.

AVGVSTINVS.

Omnis malus aut ideo uiuit, ut corrigatur: aut ideo uiuit, ut per illum bonus exerceatur.

HIERONYMVS.

Humanæ uitæ breuitas, damnatio delictorum eſt.

Breuis eſt huius uitæ felicitas, modica eſt huius ſeculi gloria.

Caduca eſt & fragilis temporalis potentia.

Dic ubi ſunt reges? ubi Imperatores? ubi Principes? ubi locupletes rerum? ubi potentes ſeculi?

Certè quaſi umbra tranſierunt, & uelut ſomnium euanuerunt.

Quæruntur, & non ſunt.

Diuitiæ uſq; ad periculum ducunt.

Multi propter opes periclitãtur, multis propter opes mors occurrit.

Toto ergo animo & odi & damna quod diligit mundus.

Eſto mortuus mundo, & mundus tibi.

Contemne uiuens, quæ poſt mortem habere non potes.

ISIDORVS.

Tantum enim in hac uita eſt licitum operari bonum.

Illic nanq; non iam operatio expectatur, ſed retributio meritorum.

Qui uitæ præſentis longitudinem non de ſuo ſpacio, ſed de eius fine conſiderat, quàm ſit miſera & breuis, ſatis utiliter penſat.

Tela enim conſummatur filis, & uita hominis extollitur diebus ſingulis.

Si longam uitam quæris, ad eam tende uitam pro qua Chriſtianus es, id eſt, æternam.

Hæc eſt enim uita immortalis: nam iſta uita mortalis eſt.

Mori oportet hominem in carne mundo, ne moriatur in anima Chriſto.

Tunc quiſq; uiuere creditur, ſi ſecundum ſeculum moriens, in ſolo Deo uiuere delectetur.

De mora uitæ iſtius tædium patitur iuſtus, eo quòd ad deſideratã patriã tarde perueniat.

Solicitè debet unuſquiſq; uiuere, ſemper terminum uitæ ſuę conſiderare, ut huius ſeculi blãditias caueat.

Venturi exitus ignorantia incerta eſt: & dũ mori quiſq; non æſtimat, tollitur.

Vnde feſtinet unuſquiſq;, ne iniquitatibus ſuis rapiatur, ſimulq; uita finiatur cum culpa.

Diabolus quos uiuentes incendit ad uitia, ſubitò morietes pertrahere nititur ad tormẽta.

Quamuis enim quiſq; in hac uita ſit iuſtus, tamẽ dum de corpore iſto egreditur, pertimeſcat ne dignus ſupplicio ſit.

Nullus eſt enim homo ſine peccato: nec quiſquam poteſt de Dei eſſe ſecurus iudicio, cum & de ocioſis uerbis reddenda ſit ratio.

Finem iuſtorum optimum uocatio tranquilla commendat, ut ex eo intelligantur ſanctorũ habere conſortium angelorum, ex quo ab hoc corpore ſine uexatione dura tolluntur.

Nihil eſt diu, nihil eſt longum, quod non in breui finiatur.

Impoſsibile eſt ut homo ſis, & non guſtes anguſtias.

Nemo eſt qui in hoc ſeculo non doleat.

Nullus eſt q́ in hac uita poſitus nõ ſuſpiret.

Malis omnia plena ſunt.

CYPRIANVS.

Hæc tempora terrena iam computat, qui æternalitatem de Deo ſperat.

DE LECTIONE. Cap. LXXX.

CHRISTVS.

Matth.24. QVi legit, intelligat.

Lucæ 12. Omnis autem cui multum eſt datum, multum quæretur ab eo.

PAVLVS.

Tim.4. Attende lectioni & exhortationi doctrinæ: noli negligere gratiam, quæ in te eſt.

2.Tim.3. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, utilis eſt.

Coloſſ.3. Verbū Chriſti habitet in uobis abundanter.

IACOBVS.

Iacob.4. Scienti igitur bonum, & nō facienti, peccatum eſt illi.

SALOMON.

Eccleſ.10. Poſt induſtriam ſequitur ſapientia.

AVGVSTINVS.

Nutri animam tuam lectionibus diuinis: parabit enim tibi menſam ſpiritualem.

HIERONYMVS.

Qui aſsiduè inſtat lectioni, in præſenti quidē laborat, ſed poſtea gratulabitur, cū cœperit.

De amaris ſeminibus literarum dulces fructus cape.

Prudens lector cauet ſemper ſuperſtitioſam intelligētiam, ut non ad ſuum ſenſum attemperet ſcripturas, ſed ſcripturæ iungat ſenſum ſuū, ut intelligat quid ſequatur.

Illa ſtudeamus diſcere in terris, quorum nobis notitia perſeueret in cœlis.

Beatus eſt qui diuinas ſcripturas legens uerba uertit in opera, & nudam crucem nudus ſequitur puris manibus & pedibus, & cādido pectore pauperē ſe ſpiritu & operibus gloriatur.

GREGORIVS.

Scire etenim cuiquam quod non poteſt facere, pœna magis quàm uirtus eſt.

Quāto enim quis in ſcriptura ſacra proficit, tāto hæc eadem ſcriptura proficit apud ipſum.

Tantum in ſacro eloquio profectū inuenies, quantum apud illud ipſe profeceris.

ISIDORVS.

Qui uult cum Deo ſemper eſſe, frequenter debet orare, & frequenter legere.

Nam cum oramus, ipſi cum Deo loquimur.

Cum uerò legimus, Deus nobiſcū loquitur.

Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit.

Quæ enim neſcimus, lectione diſcimus.

Quę aūt diſcimus, meditationib. cōſeruamꝰ.

Geminum confert donum lectio ſanctarum ſcripturarum, quòd intellectum mentis erudit, & quòd à mundi uanitatibus abſtractum hominem ad amorem Dei perducit.

Tāto una ſpes mortalitatis huius nobis uileſcit, quāto amplius legēdo, ſpes ęternæ claruerit.

Lector ſtrenuus potius ad implendum quæ legit, quàm ad ſciendum promptiſsimus eſto.

Minor enim pœna eſt neſcire quid appetas, quàm ea quæ noueris non implere.

Sicut enim legendo ſcire concupiſcimus, ſic ſciēdo recta quæ didicimus, implere debemus.

Nemo poteſt ſenſum ſcripturæ ſacræ cognoſcere, niſi legendi familiaritate.

Bedæ tom.7.

Quantum quiſq; magis in ſacris eloquijs aſſiduus fuerit, tantum ex eis uberiorem intelligentiam capit.

Quāto amplius in quamlibet artē homo cōſcēdit, tanto magis ad hominē ars ipſa deſcēdit.

Quidam habēt intelligentiæ ingenium, ſed negligunt lectionis ſtudium: & quod legendo ſcire poſſunt, negligendo contemnunt.

Quanuis ſenſus habitudo ſit frequens, tamē lectio intellectum adhibet.

Sicut qui tardus eſt ad capiendum, pro intētione tamen boni ſtudij, præmium percipit: ita qui præſtitum ſibi à Deo ingenium intelligentiæ negligit, condemnatione reus exiſtit: quia donum quod accipit, deſpicit, & per deſidiam derelinquit.

Quidam Dei iudicio donum ſcientiæ quod negligunt, accipiunt, ut durius de rebus creditis puniantur.

Tardiores autem ideo, quod ſcire cupiunt, difficulter inueniunt, ut pro maximo exercitio laboris maximū præmiū habeāt retributionis.

Donum ſine adiuuante Dei gratia quanuis infundatur auribus, ad cor nunquam deſcēdit.

Pleriq; in cacumine intelligētiæ uiuaces exiſtunt, ſed loquendi inopia anguſtiantur.

Quidam uerò in utriſq; pollent.

Pleriq; ſcientia accepta ſcripturarum, nō ad Dei gloriam, ſed ad ſuam laudem utūtur, dum ex ipſa ſcientia extolluntur, & ibi peccant, ubi peccata mundare debuerunt.

Semper enim ſuperbi legunt, & nunquam inueniunt.

Diuinæ legis penetrabilia, humilibus & bene ad Deum intendentibus patent: prauis autem atq; ſuperbis clauduntur.

Quanuis diuina eloquia in lectione arrogantibus aperta ſint, in myſterio tamen clauſa atq; occulta ſunt.

Sermo Dei fidelibus lux eſt, reprobis autem ac ſuperbis quodammodo tenebreſcit: & unde illi illuminantur, inde iſti cæcantur.

Nequaquā legem intelligit, qui carnaliter uerba legis percurrit, ſed is qui eam ſenſu interioris intelligentiæ percepit.

Qui literam legis attendunt, eius occulta penetrare non poſſunt.

Ideo prohibetur Chriſtianis figmenta poëtarum legere: quia per oblectamenta inaniū fabularum, mentē excitant ad incētiua libidinū.

Ideo libri ſancti ſimplici ſermōe ſcripti ſunt, ut non in ſapientia uerbi, ſed in oſtenſione ſpiritus homines ad fidem perducerentur.

In lectione non uerba, ſed ueritas eſt amādā.

Cum ſit utilis ad inſtruendum lectio, adhibita tamē collatione maiorē intelligētiā præbet.

Melius eſt enim conferre quàm legere.

Quod enim obſcurum eſt aut dubium, conferendo citò perſpicitur.

Sicut inſtruere ſolet collatio, ita contētio deſtruit.

Cum opere uaca lectioni, lectio enim docet quid caueas.

Lectio oſtendet quid attendas.

Multum proficis cum legis, ſi tamen facias quod legis.

Vide ne quod perſpicis, uiuendo contẽnas.

BASILIVS.

Sicut enim in carnalibus eſcis alitur caro, ita ex diuinis lectionibus interior homo nutritur ac paſcitur.

FINIS SCINTILLARVM.

Bedæ presbyteri de Muliere forti, libellus.

א ALEPH.

M*ulierem fortem quis inueniet? Procul, & de ultimis finibus precium eius.*] Mulier fortis eccleſia catholica uocatur. Mulier uidelicet, quia ſpirituales deo filios ex aqua & ſpiritu ſancto gignere conſueuit. Fortis, quia cuncta ſeculi, aduerſa ſimul & proſpera pro conditoris ſui fide contemnit. Quoniam ipſe in carne apparens infirmam quidem inuenit, ſed inuẽtione ſua, hoc eſt, pia uiſitatione ſua fortẽ reddidit. Vnde poſt eius redemptionem ad cœlos rediens, ſupernis ciuibus gaudens aiebat: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat. Videns ergo Salomon genus humanum innumeris implicatum erroribus, quodq; ad eius ſaluationẽ nullus patriarcha, nullus propheta, nullus omnino electorum, præter ſolum mediatorem Dei & hominum ſufficeret, ait: Mulierem fortem quis inueniet? Procul & de ultimis finibus precium eius. Ac ſi aperte futuram Domini gratiam admirando proteſtetur, Quis tantæ uirtutis, quis talis eſt meriti, qui de tot incredulis, ac cœleſtis mundi nationibus unam ſibi electorum eccleſiam congreget, quam ſua gratia fortem, atq; inſuperabilem aduerſantibus cunctis efficiat? Non hic certè noſtri ſimilis, nõ noſtro eſt tempore uenturus: ſed in fine ſeculorum eſt de cœlo Deus homo deſcenſurus, qui nos ſua paſsione à morte redimat. Hoc eſt enim quod ait Procul, & de ultimis finibus precium eius. Procul, uidelicet ſtatu tẽporis, quod à diebus Salomonis uſq; ad partum Virginis intererat: de ultimis autem finibus, quia à ſummo cœlo egreſsio eius: qui nõ aliud pro noſtra redemptione precium, quàm ſeipſum obtulit. unde Apoſtolus, Qui dilexit nos, inquit. & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo, in odorem ſuauitatis. Quamuis & ita rectè poſsit intelligi precium ſanctæ eccleſiæ procul poſitum fuiſſe, quãdo incarnatio uerbi Dei, conuerſatio inter homines, paſsio ac reſurrectio longè à noſtræ eſſet naturæ conditione diſcreta: quoniam uidelicet ille, & quando uoluit, & qua uoluit matre natus eſt, & ſine peccato uixit in mundo: & quando uoluit, & qua uoluit morte diſceſsit ex mundo, tempusq; reſurrectionis & aſcenſionis ſuæ in poteſtate habuit, & cętera huiuſmodi, in quibus tam procul à nobis, quàm cœlum à terra. Quia uerò eccleſiam, quam redimit Dominus, nõ ſolum uerbũ ſalutis ſuſcipere, ſed & conſtanter pro illo certare, & hoc ipſum per mundum prædicare donauit, meritò ſubditur:

ב BETH.

C*onfidit in ea cor uiri ſui, quia ſpolijs non indigebit.*] Virum ſanctæ eccleſiæ, Dominum ac redemptorem eius, quod etiam precium eius fieri dignatus eſt, dicit. Vnde & Apoſtolus credentibus ait, Deſpondi uos uni uiro, uirginem caſtã exhibere Chriſto. Quod ergo dicit, Confidit in ea cor uiri ſui: ab humana nimirum conſuetudine tractũ eſt. Sicut omnis qui fortem fidelemq; & caſtam habet coniugem, confidit in ea certiſsime, quia nil contra ſuam uoluntatem agere, nulla adultera ſaltem cogitatione poſsit attaminari, cuncta pro ſuo amore & aduerſa libenter toleret, & quoſcunq; ualet, ad ſuam amicitiam conuertere, deſiderat: ſic nimirum Dominus & redemptor noſter in eccleſia confidit. Nouit enim ſpiritum gratiæ, quem dedit: nouit uirtutem charitatis, quam in eius pręcordijs infudit. Ideoq; non dubitat eam à ſua, non ſolum fidei integritate nequaquam poſſe corrumpi, ſed etiam perſeueranter inſiſtere, ut plures ad eiuſdem fidei cõgreget unitatem. hoc eſt enim quod ſequitur, Et ſpolijs non indigebit. Spoliat enim eccleſia diabolum, cum per prædicatores ſuos, eos quos ipſe deceperat, ad ueritatis reuocat iter. Et bene dicitur, Spolijs non indigebit: quia nunquam ceſſabit eccleſia liberatas à diabolica fraude animas Chriſti fidei reſtituere, donec completo mundi curſu, ſuorum quoque præfinita compleatur ſumma membrorũ. Verùm quia quicquid boni ſancta eccleſia uel anima quæque fidelis agit, hoc deſuper accipit, recte ſubditur:

ג GIMEL

R*eddet ei bonum, & non malum omnibus diebus uitæ ſuæ.*] Reddet quippe anima Chriſto bonum, cũ perceptis ab eo uitæ muneribus recte uiuendo reſpondet, cum ea quæ ipſa ſcire uel facere ab ipſo adiuta potuit, etiam alijs intimare ſatagit. Bene autẽ cum dixiſſet, Reddet ei bonum, protinus addidit, Et non malum: quia ſunt profecto qui acceptis à Domino bonis, mala rependunt: uel fidei myſteria, quæ perceperunt, hæretica fece fœdando, uel fidem quam profeſsione ſeruãt, prauis operibus blaſphemando, uel mores bonos, quibus cum fide recta deſeruiũt, per colloquia mala corrumpendo. Sed nec illi bona, qui acceperunt, Domino reddũt, qui nõ in his quæ bene inchoant, uſque ad finem uitæ præſentis perſiſtere curant. Vnde meritò cum dixiſſet, Reddet ei bonum, & nõ malum: ut perſeuerantiam boni neceſſariam demonſtraret,

addidit

Digitized by Google

addidit, Omnibus diebus uitæ ſuæ. Cui ſimile eſt illud Euangelicum, Seruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia, coram illo omnibus diebus noſtris. Quibus ſanè operibus, quibus iuſtitiæ uel ſanctitatis fructibus potiſsimum ſit inſiſtēdum ei, q bonū qđ & accepit à Domino, gratis repē dere ſatagit, ſubſequēter inſinuatur, cū dicitur:

ד DALETH.

Quæſiuit lanam & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum.] Huius principium uerſiculi Fortis mulier, hoc eſt ſancta eccleſia, & iuxta literam accipere & obſeruare conſueuit: iuxta illud propheticum, Cum uideris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Operatur autem non ſuperuacuo & cæco labore, ſed eo utiq; conſilio, ut ab ipſo ſuo uiro, Domino uidelicet Chriſto in iudicio mereatur audire, Nudus fui, & operuiſtis me: & quādiu feciſtis uni de his minoribus meis, mihi feciſtis. Operatur autem conſilio manuum ſuarum, hoc eſt earum perſonarum, per quas eleemoſynam pauperibus tribuit: in quorum opere deuoto illo ſaluberrimo utitur conſilio, ut cum diſpergit & dat pauperibus, nō ipſa ab hominibus laudetur ad tempus, ſed iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi, cornu eius exaltetur in gloria. Poſſunt autem myſticè in lana, quę ouinus eſt habitus, omnia pietatis & ſimplicitatis opera, quæ proximis impēdimus, accipi. Poteſt in lino, quod ex terra uirēs oritur, ſed longo ac multiplici exercitio amittit humorem natiuum, atq; ad gratiā noui cādoris peruenit, caſtigatio noſtræ carnis intimari: cum dum ingenitas uitiorū ſordes per continentiam excoquimus, dignam profectò eam qua Chriſtum induamus efficimus: iuxta illud Apoſtoli, Quotquot ergo in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Quærit ergo mulier fortis lanam & linum, & operatur conſilio manuum ſuarum, cum eccleſia ſancta ſolicitè perquirit, quibus ſe pietatis fructibus exerceat, quomodo ſe à carnalibus emundet illecebris: & hoc utrunq; conſilio prudētiſsimo, hoc eſt ſupernæ ſolummodo retributionis facit intuitu, cuius retributionis ſequens quoq; uerſiculus apertius meminit, dum ſubditur:

ה HE.

Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de longè portans panem ſuū.] Inſtitorem negociatorē dicit, qui pro eo ſic uocatur ab antiquis, quòd acquirendis multiplicandisq; mercibus ſedulus inſiſtat. Facta eſt ergo fortis mulier quaſi nauis inſtitoris, quia ſicut nauis inſtitoris onuſta mercimonijs, quæ in ſua patria magis abundant, porrò per mare petit peregrina, ut illic uenditis quæ attulit, cariora domum reportet: ſic nimirum ſancta eccleſia, ſic anima quæq; perfecta uirtutum diuitijs gaudet onuſtari, quibus maiora diuinæ gratiæ dona mercetur. Optimum eſt nanq; commercium, cum bona quæ ualemus operantes, primò hanc à Domino mercedem recipimus, ut ad maiora ſemper agenda proficiamus: dehinc ut uitam percipiamus æternam. Facta eſt ergo anima quaſi nauis inſtitoris, quæ tranſijt

deſiderio fluctus ſeculi præſentis, ſola quæ ſe in cœlis accipere ſperat, æterna gaudia meditatur: & pro his abundantius adipiſcendis quicquid ualet, inſtanter agere, quicquid aduerſum occurrit, fortiter ſuperare contendit. De qua rectè dicitur, Quia de longè portat panem ſuum: quia in cunctis quæ temporaliter bona agit, ęternam ſolummodo retributionem expectat, ſolā uiui panis ſaturitatē deſiderat. Cuius mirū qui ſuis auditoribus piè potenterq; promittit, Venite ad me omnes q laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam uos. At contrà in proximo panem ſuum recipit, & non hunc de longè trās maria portat, qui in eo quod iuſte uiuere uidetur, humani tantum fauoris præmia expetit, neq; ullo uitę permanentis intuitu ea, quę in imis labuntur, exuperare & calcare ſatagit. de qualibus ipſe terribiliter intonat, Amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam.

ו VAV.

Et de nocte ſurrexit, deditq; prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.] Sicut totus labentis ſeculi curſus perēni diei ac noctis alternatione uariatur, & dies quidem ad operandum, nox ad quieſcendū naturaliter cōdita eſt: ſic totum pręſentis eccleſiæ tempus gemino quodam quietis & operis ſtatu diſcernitur. Quaſi enim nocte quieſcit, cum aliqui fidelium eius intermiſſa ad tempus ſolicitudine externa ſibimet uacare, ſeq; ipſos ſpiritualiter incipiunt curare, uel lectionibus uidelicet ſacris, uel orationibus ac lachrymis ſeſe, uel alijs huiuſmodi ſtudijs ſecretius exercendo. Surgit autem de nocte, cum in eiſdem ſuis fidelibus ad agendam etiam proximorum curam ſe ſolicita accingit. Quod fraternæ adminiſtrationis opus duobus modis exercere cōſueuit: quia & eos qui foris errabant, ad fidei gratiam conuocat: & illos qui fidei ſacramentis iam ſunt imbuti, ut bonis operibus amplius inſiſtant, excitare non deſinit. Vnde bene dicitur, Deditq; prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis. Dat nanq; prædā domeſticis ſuis, cum eos quos antiquo hoſti docendo eripere potuit, ſocietati illorum, qui in fide præceſſere, ponit. Dat & ancillis cibaria, cū humiles quoſque & debito amore ſuo iuſſa ſeruantes, ne ſub pio amore laſſeſcant, ſupernæ mercedis commemoratione reficit.

ז ZAIN.

Conſiderauit agrum, & emit eum: de fructu manuum ſuarum plantauit uineam.] Agrum dicit poſſeſsionem ſupernæ hæreditatis: de qua benedicens filium ſuum patriarcha dicit, Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Odor quippe ſanctorum eſt, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus: quia tota mētis intentione contuentur, quæ ſit plenitudo benedictionis in patria regni cœleſtis. Conſiderauit ergo eccleſia agrum, & emit eum: quia ſtudioſe didicit, quæ ſint gaudia uitę perennis & pro eorum perceptione quicquid potuit, laborare cōtendit. Quæ etiam de fructu manuum ſuarum plantauit uineā, quia de fructiferis fideliū ſuo-

rum factis ſiue uerbis,ſcripturam ſanctam condidit,per quam mentes audientiũ in fide & dilectione debriaret ſui redemptoris. Nec ab re eſt,ſi uineæ nomine ipſam eccleſiã, quæ per mulierem fortem eſt deſignata,ſentiamus eſſe figuratam, & eos eſſe propagines uineæ, qui ſunt filij mulieris. Mulier autẽ uineam plantauit, cũ eccleſia primitiua latius per orbẽ miſsis prædicatoribus fidei ſemina diſperſit. Conſiderauit nanq; agrum, cum orbem uniuerſum uitiorum ſpinetis horrentẽ,cultura ſpiritali opus habere perſpexit: emit uerò eum, cum miſsis ubiq; doctoribus talentum uerbi audientibus contulit, ut eos credentes feliciſsimo Chriſti mãcipatui ſubderet. Plãtauit autẽ in eodem agro uineam, cum in nouis credentium populis eccleſiã plenam euangelicę ueritatis inſtitutione firmauit. Quam quidem uineam de fructu manuum ſuarum plantauit: quia non ſolùm uerbo inſtituebant Apoſtoli, apoſtolorumq; ſucceſſores populos quos erudiebant, uerumetiam teſtimonium bonæ operationis miraculorum quoq; ſigna uerbis doctrinæ iungebant. Sed & uſq; hodie,immò uſq; in finem ſeculi mulier fortis conſiderat agrum,& emit eum, ac de fructu manuũ ſuarum plãtat uineam: quia ſancta eccleſia ſemper ſolicita perquirit,quos ad fidem conuertere poſsit: & quoſcũq; dociles inuenerit, hos data uerbi pecunia in ſeruitium Chriſti emit,atq; in eis uineam Chriſti plantare,uel potius eos uineam Chriſti facere ſatagit: & quia quiſquis alterum docere deſiderat, primò ipſe & à malis abſtinere,& bonis ſe debet actibus exercere,rectè ſubiungitur:

ח CHETH.

A*Ccinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachium ſuum.*] Accinxit ergo eccleſia lumbos ſuos fortitudine,cum ſupernorũ deſidrijs intenta carnalibus illecebris ſuccumbere deſpexit: roborauit brachium ſuum, cum ſe ad agenda uirtutũ opera præparauit. Et bene primò lumbos fortitudine accingere, ac poſtmodum roborare brachium dicitur: quia nimirũ actio boni operis acceptabilis eſſe Deo minimè ualet, ſi nõ fluxa luxuriæ quis prius à carne ſimul & mente reſtringat. Vnde propheta, Quieſcite, inquit, agere peruerſe,diſcite bene facere: & Dominus ipſe, Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernę ardẽtes. Lũbi uidelicet pręcincti,ne luxuriæ ſubdamini: lucernę uerò ardẽtes,ut bonis fulgeatis operib.

ט TETH.

G*Vſtauit,& uidit,quia bona eſt negociatio eius, non extinguetur in nocte lucerna eius.*] Quod ait,Negociatio eius, agri utiq; illius ſignificat,de quo ſuprà ait,Conſiderauit agrum,& emit eum. Guſtauit igitur eccleſia ſancta,guſtauit anima quæq; perfecta: id eſt,intimo mentis deſiderio cognouit, quia bona eſt negociatio uitę immarceſsibilis, quam relictis illecebris temporalibus,ęternam mercemur in cœlis. Guſtauit autẽ,id eſt, apertè didicit: quia bonum eſt per inſtantiã prędicãdi, quoſcunq; ualet ad uiã ueritatis adducere: atq; ideo nullis tribulationũ tenebris,nec ipſa morte poteſt lucerna deuotionis eius extingui. Eorum nanq; lucerna nocte extinguitur, quamuis in die uideatur ardere, qui ſicut Dominus ait, Ad tempus credunt,& in tempore tentationis recedunt. Sed & illorum nocte media extinguitur lucerna,qui ueniente iudice oleum charitatis in uaſis pręcordiorum ſuorum non habuiſſe probantur, dum perdito falſarum rumore uirtutum, uera tenebroſorum luunt tormenta factorum. Quòd ſi noctem hoc loco uolumus accipere,iuxta hoc quod ſuprà dicitur, Et de nocte ſurrexit,id eſt,ad operandum ſe poſt quietẽ præparauit: apertè dicitur,quòd lucerna ſanctę eccleſiæ non extinguatur in nocte,quia & cum à negocio quieſcit actionis, uacat liberius luci supernę contemplationis: cumq; à publicis ceſſat operibus,curat ſe ardentius uel auditui ſanctæ lectionis, uel laudibus mancipare diuinis: iuxta exemplum uidelicet muliebris induſtrię, quę non ſolùm interdiu neceſſarijs ſolet inſtare laboribus, ſed & noctu ſæpius accenſo lumine lucernæ,parilem rei familiaris agere curam.

י IOD.

M*Anum ſuam miſit ad fortia,& digiti eius apprehenderunt fuſum.*] Fortia dicit perfecta in Chriſti charitate opera,quibus ſe gaudẽs eccleſia certa ſupernæ retributionis expectatione ſubdit. Verbi gratia: Audiſtis quia dictum eſt,Diliges proximum tuum,& odio habebis inimicum tuum: ego autẽ uobis dico, Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, & cætera: & de uirginitate ſeruãda, Qui poteſt capere,capiat: & de contemnendis diuitijs,Si uis,inquit,perfectus eſſe,uade,uende quæ habes, & da pauperibus, & cætera. Nam populus ſynagogæ, cui dictum eſt,Si uolueritis, & audieritis me,bona terræ commedetis: tanto infirmior erat in opere iuſtitiæ,quanto minus ſpe perpetuæ remunerationis erectus. At eccleſia quæ audiuit à Domino,Pœnitẽtiam agite,appropinquauit enim regnum cœlorum, meritò pro huius perceptione dura quæq; longanimiter ſuffert. Vnde rurſus de eius fortitudine dicit, Regnum cœlorũ uim patitur,& uiolenti rapiunt illud.&, Digiti, inquit, eius apprehenderunt fuſum. Solent fœminæ nentes fuſum in dextera, colum tenere in ſiniſtra. In colo enim lana inuoluta eſt,quę filo ducenda. & nenda tranſeat in fuſum. Sæpè autem in ſcripturis dextera uitam perpetuam, læua præſentia Dei dona ſignificat: opulentiã uidelicet rerum,pacem temporum,ſoſpitatem corporum,ſcientiam quoq; ſcripturarũ & cœleſtium perceptionem ſacramentorum Hęc & huiuſmodi bona cum Domino largiente percipimus, quaſi lanam colo inuolutam in læua geſtamus: at cum in ea pro amore cœleſtium ſalubriter nos exercere incipimus, iam lanam agni immaculati de colo in fuſum, de læua in dexteram traijcimus: quia de bonis noſtri redemptoris,de exemplis operum eius, ſtolam nobis gloriæ cœleſtis, ac ueſtem charitatis nuptialem facimus. Digitis namque apprehendere fuſum, ipſam intentionem diſcretionis,

qua

qua quiſque operatur, inſinuat: ea nimirum ratione, quia nulla corporis noſtri membra pluribus ſunt diſtincta articulis, ac flexibus apta, quàm digiti. Quicunq; ergo ueraciter dicere cũ Apoſtolo poteſt, Noſtra aũt conuerſatio in cœlis eſt, unde etiã ſaluatorẽ expectamus Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ: huius profectò digiti dextri apprehẽderũt fuſum, quia diſcretione ſedula pro ęternis bonis laborare didicit. & bene dicitur, Apprehẽderũt, ut uiuacius cõmendetur, quanto ſtudio, quanta feſtinatione huius uitæ incerta pro certis apud Dominũ præmijs agere debeamus. Quid aũt mulier fortis, id eſt, eccleſia ſancta, uel anima quæq; pfecta, p fuſum intellectualem ſit operata, ſubſequẽter aperitur.

ב CAPH.

M*Anum ſuã aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem.*] Quod & de operibus eleemoſynarum, quæ generaliter fiunt in pauperes, accipi poteſt: ſed melius de uerbo Dei quod indumentũ ſalutis animabus cõfert, intelligitur. de quo beat⁹ Iob gloriatur dicẽs, Iuſtitia indutus ſum, & ueſtiui me ſicut ueſtimẽto, & diademate iudicio meo. Aperuit aũt eccleſia manũ inopi, cum myſteria fidei ignorantibus per operarios ueritatis reuelauit. Palmas extendit ad pauperẽ, cũ longè lateq; prædicatores ad imbuendas æternæ ſalutis indigas nationes diſperſit.

ל LAMED.

N*On timebit domui ſuæ à frigoribus niuis: omnes domeſtici eius ueſtiti duplicibus.*] Frigora niuis, corda ſunt reproborũ, perfidiæ ſuæ torpore rigẽtia. de quibus ait Dominus, Et qm̃ abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorũ. Quæ illa utiq; niue peſſimè deprimuntur, quæ ob primæ ſuperbiæ meritũ de cœlo corruens in profunda tenebrarũ, nihilominus ſe uelut angelũ lucis adhuc ſtultis oſtentare prǽſumit, habituq; meritorũ ſuorũ candore niueo ſimilẽ fraudiũ ſuarũ neſcijs præfert. Quod quidẽ Domini & angelorũ eius eſt propriũ, in habitu niueo claritatẽ ſuæ deſignare uirtutis. Non timebit aũt eccleſia domui ſuæ à frigoribus niuis memoratę, quia Domino pollicente credit, quod portæ inferi nõ prǽualebũt aduerſus eam. Omnes domeſtici eius ueſtiti duplicibus: & ſapientia uidelicet ad refellendas hæreticas falſorũ fratrũ doctrinas, & patientia ad tolerandas apertorũ hoſtiũ pugnas. Vel certè ueſtiti ſunt duplicibus: quia promiſſionẽ habent uitæ quæ nunc eſt, & futuræ. Nunc in peregrinatione tẽporali diuino auxilio ne deficiant adiuti, tunc in patriæ perpetis habitatione, diuinæ gratia uiſionis, ut felices ſemper uiuant alleuati. Itẽ domeſtici eius induti ueſte ſunt duplici: una operis, altera mentis fidei, habentes factorũ uelamina, & ſacramentis uidelicet ſui redemptoris imbuti, & formati exemplis. Sic enim fit illud Apoſtoli, Quicunq; in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis. Poſſunt autẽ frigora niuis etiã tormenta æterna intelligi, quæ igne & frigore mixta eſſe legimus, cum dicitur: Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Fletũ quippe oculis ignis & fumus: ſtridorem uerò dentibus ſolet frigus gignere. unde & beatus Iob de pœnis reproborum loquens æternis, Ad calorem, inquit, nimium tranſibunt ab aquis niuiũ. Sed ab his eccleſia domui ſuæ non timebit: quia quicunq; pereunt, ad domũ non pertinebant, nec ueſte ipſius ſpirituali erant induti, tametſi myſterijs eius ad tempus uidebantur inſtituti. Deniq; legimus in Euangelijs electũ de domo conuiuij illius hominem, qui ueſtibus operum immundis hanc intrare præſumpſerat: & in tenebras exteriores, ubi eſſet fletus & ſtridor dentium, eſſe proiectum. Meritò itaque in frigora pœnæ religatum, quia indumentũ pietatis habere neglexerat.

מ MEM.

S*Tragulatam ueſtem fecit ſibi: byſſus & purpura indumentum eius.*] Stragulata ueſtis, quæ uariante textura ſolet firmiſſima confici, fortia eccleſię opera, & diuerſa uirtutum eius ornamenta ſignificat. De quibus Propheta in ſummi regis, uiri uidelicet illius laude cecinit, Aſtitit regina à dextris tuis in ueſtitu deaurato, circumamicta uarietate. Byſſus quoq; & purpura indumentum eius. Byſſus in caſtitate puræ conuerſationis: purpura in effuſione precioſi ſanguinis. Byſſus nanq; candidi coloris eſt, purpureus color & de ſanguine animantis, quod purpura uocatur, conficitur, & ipſe ſanguinis habet ſpeciem. unde pulchrè dictum eſt à patribus, quia ſancta eccleſia electorum floribus uernans, habet in pace lilia, in bello roſas. Item quia byſſus de terra uirens oritur, ſed per exercitationes longas ac multiuarias, amiſſo humore ac uirore natiuo, ad decorem candidæ ueſtis perducitur: purpura autem regalis eſt habitus. Byſſo induitur eccleſia, cum caſtigant corpora ſua electi, & ſeruituti ſubijciunt: purpura autem cùm eandem cõtinentiam non ob fauorem uulgi, ſed pro acquirenda beatitudine regni perennis exercẽt. Sic uirtutum habitus in præſenti quidem neſcientibus uidetur contemptibilis, ſed in futuro qualis fuerit, manifeſtè apparebit. Vnde pulchrè in Apocalypſi Ioannes ſanctorum ſe uocem audiſſe refert, dicentium: Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia uenerunt nuptiæ agni: & uxor eius præparauit ſe, & datum eſt ei, ut cooperiat ſe byſſino ſplendenti. Byſſinum enim iuſtificationes ſanctorum ſunt.

נ NVN.

N*Obilis in portis uir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ.*] Vir ſanctæ eccleſiæ, uir cuiuſq; fidelis animæ Dominus eſt: qui uidebatur ignobilis, cum ante tribunal præſidis ſtaret iudicandus, cum probra, ſputa, flagella, & ipſam crucis mortem ſuſciperet: ſed nobilis apparebit, cum uenerit iudicaturus orbem in æquitate, & omnes angeli eius cum eo. Tunc ſedebit, inquit, in ſede maieſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eũ omnes gentes, & ſeparabit eos abinuicem, & cætera. Nobilis, inquit, in portis uir eius, quia ueteres in portis ſedere ad iudicandum ſolebãt: ut uenientes ad ciuitatem aliunde, paratum cõtinuò reſponſum iudicantis acciperent, & ne

Digitized by Google

ruſticos uel paſtores inſolita urbis ædificia ſtupefacerent, nec rurſum pacem urbis intrinſecus frequens litigantium controuerſia fœdaret. Nobilis ergo erit Dominus in portis ſuæ ciuitatis, quia qui etiamnunc contemnendus putatur, à multis, ubi ſeculi finis aduenerit, ubi ingreſſum patriæ cœleſtis aperuerit electis, iam cunctis parebit ſublimis. Sedebit autem cum ſenatoribus terræ. Amen dico uobis, quod uos qui ſecuti eſtis me in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim, iudicãtes duodecim tribus Iſraël.

ס SAMECH.

S*indonem fecit & uendidit, & cingulum tradidit Cananeo.*] In linteo ſindonis ſubtilis intextio ſignatur ſanctæ prædicationis, qua molliter quieſcitur: quia mens in illa fidelium ſpe ſuperna refouetur. Vnde & Petro animalia in linteo monſtrãtur, quia peccatorum animæ miſericorditer aggregatæ, in blanda fidei quiete continentur. Hanc ergo ſindonem eccleſia fecit, & uendidit: quia fidem quam credendo texuerat, loquẽdo dedit, & ab infidelibus uitam rectæ conuerſationis accepit. Quæ & Cananæo cingulũ tradidit, quia per uigorem demonſtratæ iuſtitiæ fluxa opera gentilitatis extinxit: ut hoc quod præcipitur, uiuendo teneatur, Sint lumbi ueſtri præcincti. Bene enim nomine Chanaan, qui & gentilitatis populum procreauit, & interpretatur commutatus, conuerſa ad fidem gentilitas deſignatur, quæ feliciſsima commutatione à uitijs ad uirtutes, à diabolo ad Chriſtum migrauit. Vnde in eius laudem Pſalmus quadrageſimus quartus ſcribitur, cuius titulus eſt, In finem pro his qui commutabuntur filijs Chore, canticum pro dilecto. Filij autem Chore, filij Caluariæ interpretantur, qui ſunt filij Dominicæ crucis, dicentes: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quomodo autem commutentur, ſequentia eiuſdem Pſalmi docent, ubi dilectus ipſe, id eſt Dominus eccleſiæ dicit: Audi filia, & uide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domũ patris tui. Commutari nanq; illam deſiderat, quam ut filiam habere ualeat, domum patris prioris, id eſt hoſtis antiqui iubet obliuiſci.

ע AIN.

F*ortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouiſsimo.*] Fortitudo ad tolerandam peruerſorũ improbitatem, decor ad exercendam uirtutum gloriam. Decor, quia operatur iuſtitiam: fortitudo, quia patitur perſecutionem propter iuſtitiam: & ideo ridebit in die nouiſsimo, id eſt, gaudebit in retributionẽ regni cœleſtis, quòd dolebat in certamine uitæ præſentis. Mos etenim ſcripturæ eſt pro gaudio riſum ponere, ſicut Dominus ait, Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. & beatus Iob, Os autem ueracium replebitur riſu. Similem ſanè huic ſententiam propheta de Domino ac Saluatore, huius fortiſsimæ mulieris poſuit, dicens: Dominus regnauit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem. Cum enim prædicaret Euangelium regni, alijs placebat: alij bene loquebantur, alij detrahebant, lacerabant, mordebant, conuiciabantur. Ad eos, ergo quibus placebat, decorẽ induit: ad eos quibus diſplicebat, fortitudinem. Imitare ergo & tu Dominum tuum, ut poſsis eſſe ueſtis ipſius. Eſto cum decore ad eos, quibus placent bona opera tua: eſto fortis aduerſus detractores.

פ PHE.

O*s ſuũ aperuit ſapientiæ, & lex clemẽtiæ in lingua eius.*] Ad hoc rantum loquens os aperuit, ut ſapientiam doceret. iuxta illud Apoſtoli, Omnis ſermo malus ex ore ueſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Vel certè os cordis aperuit ad diſcendam ab ipſa interius ſapientiæ ueritatem, quam alios foris doceret. Vtriq; autem ſenſui, quia utrunq; facit eccleſia, concinit apertè quod ſequitur, Et lex clementiæ in lingua eius: illa uidelicet, ut non ſtatim more legis Moſaicæ peccãtes puniret, ſed miſericorditer ad pœnitentiæ remedia uocaret. Cuius exemplũ clementiæ ab ipſo Deo & Saluatore noſtro manifeſte percepit, cum oblata ei peccatrice muliere, Si quis, inquit, ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat: & ſic eam à crimine, quod patrarat, ſub conditione amplius non peccandi miſeratus abſoluit.

צ ZADIC.

C*onſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem ocioſa non comedit.*] Semitas domus ſuę cõſiderat, quia cũctas ſuæ ſcientiæ cogitationes ſubtiliter inueſtigat. Panem ocioſa non comedit, quia hoc quod de ſacro eloquio intelligendo percepit, ante ęterni iudicis oculos exhibendo operibus oſtendit. Item domus mulieris, habitatio eſt patriæ cœleſtis: ſemitæ domus illius præcepta iuſtitię, quibus ad æternæ uitæ manſionem peruenitur: quas profectò ſemitas anima bene conſiderat, & diligenter quibus actibus ad ſuperna peruenire debeat, inſpicit: & quæ agenda didicit, ſedula exercere non deſinit. Panem quoq; ocioſa non comedit, cum ſacrificium Dominicæ corporis percipiens, ſtudet imitari actu, quod myſterio celebrat: multum ſolicita, ne indignè panem Domini comedendo, & calicem bibendo, iudicium ſibi manducet & bibat, ſed ut patiendo pro Chriſto, ac lachrymas fundendo, bonis quoq; actibus inſiſtendo, paſsionũ ipſius exempla ſequatur, quantũ ualet. Poteſt & ſimpliciter accipi, quòd panẽ ocioſa nõ comedit mulier fortis, iuxta illud Apoſtoli, Qui non operatur, nec manducet. & ipſe de ſe, Qm̃ ad ea quę mihi opus erant, & his qui mecũ ſunt, miniſtrauerũt manus iſtæ. Vnde meritò luxuriãtes uiduas arguẽs, adiigit, Simul aũt & ocioſæ diſcũt circũire domos: nõ ſolũ ocioſę, ſed uerboſę & curioſę.

ק COPH.

S*vrrexerunt filij eius, & beatiſsimam prædicauerunt, uir eius, & laudauit eam.*] Quod futurum pro certo nouerat, more prophetico quaſi iam factum refert. Surgent enim filij eccleſiæ, uidelicet omnes

Digitized by Google

nes electi in nouiſsimo, carnis immortalitate donati: & tunc matrem ſuam, quæ eos ex aqua & ſpiritu ſancto Deo genuit, beatiſsimam prædicant, quæ nunc ab infidelibus quaſi miſera cõtemnitur: & reuera ſicut Apoſtolus ait, Si in hac uita tantum ſperãtes ſumus in Chriſto, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Quia uerò pro uita alia in præſenti militamus, merito cum apparuerit quod erimus, matrem noſtram quæ ex omnibus iuſtis collecta, una Chriſti columba, ſponſa & amica uocatur, beatiſsimam prædicabimus. Surget & uir eius, & laudabit eam, dicens in iudicio: Venite benedicti patris mei, poſsidete paratum uobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare, & cætera. Qui quidem ipſe primitiæ dormiẽtium reſurrexit à mortuis, ſed in die iudicij manifeſtius omnibus, quos ſua laude dignos iudicauerit, quanta ſit eiuſdem ſuæ reſurrectionis gloria demonſtrabit. Poteſt hoc quod dicitur, Surrexerunt filij eius, & beatiſsimam prædicauerunt, etiam in hoc tempore cõuenienter accipi, cum quilibet fidelium tranſcenſis ſeculi ærumnis, ad cœleſtia regna perducuntur. Sedem nanq; ad humiliationem aliquotiens, ſurgere ad gloriam pertinet. unde dicitur: Olim in cinere ſedentes pœniterent, id eſt, humiliati. & Propheta: A facie manus tuæ ſolus ſedebam, quia comminatione repleſti me. Sed & Pſalmiſta: Inuanum eſt uobis ante lucẽ ſurgere, ſurgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris. Quod eſt apertè dicere, Quid in præſenti quæritis gaudere, quod electis in futuro reſeruatur? Non enim poteſtis in hac uita, id eſt ante lucem ſupernæ retributionis gloriam uerę felicitatis habere: quin potius poſtquam hic humiliati fueritis ad tempus, illic uos in perpetuum ueraciter exaltatos ſperate: uos quibus amarum eſt omen, quod ſeculi amatoribus iocundum uidetur & dulce. Surgũt ergo filij eccleſiæ, & beatiſsimam eam prædicant, cum cœleſtibus bonis ſublimati, quanta ſit illius patriæ beatitas, cuius participes eſſe meruerunt, aſpiciunt, & hanc debita laudatione in diuina uiſione concelebrant. Laudat uir ipſius, cum bona quæ ipſe donauit, remunerat. Quibus autem uerbis eam laudet, conſequenter oſtenditur, cum dicitur:

ר RESC.

M*Vltæ filiæ congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es uniuerſas.*] Multas filias eccleſias dicit hæreticorum, & malorum turbas catholicorum. Quę filiæ dicuntur uel Chriſti uel eccleſiæ, quia etiã ipſæ ſunt Dominicis renatę ſacramentis, & adoptionem filiorum, quam non cuſtodiere, perceperunt. unde & Ioannes ait, De nobis exierunt, ſed non erant ex nobis. Quæ congregauerunt diuitias, uidelicet bonorum operum, orationes, ieiunia, eleemoſynas, afflictionem & caſtimoniam carnis: continentiam linguæ, meditationem ſcripturarum, & cætera huiuſmodi, quæ uerè ſunt diuitiæ ſpiritus, ubi pura ſinceritate mentis geruntur. Vbi autem ſine fide quæ per dilectionem operatur, fiũt, nihil agentibus proſunt. Sed & illæ filiæ fruſtra congregauerũt diuitias, de quibus Dominus ait, Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, in nomine tuo uirtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam noui uos. Sed omnes iſtiuſmodi filias eccleſia catholica ſupergreditur, quę fide caſta, & opere perfecta, redẽptoris ſui ueſtigia ſectatur.

ש SCHIN.

F*Allax gratia, & uana eſt pulchritudo: mulier timẽs Deũ, ipſa laudabitur.*] Fallax eſt gratia laudis, quam ab homine accepit: uana pulchritudo charitatis uel operationis bonæ, quam hominibus oſtentat anima, quæ timore caret diuino. At illa conſcientia uere eſt laude digna, quę timorem Dei in omnibus ſeruat: ipſe eſt enim principiũ cunctarum, cuſtosq; uirtutum, ſcriptura dicẽte, Timor Domini principium ſapientiæ. & iterum, Qui timet Dominum, nihil negligit. Hinc eſt enim quod beatus Iob & in proſperitate uirtutibus incomparabiliter floruit, & in aduerſitatibus inſuperabilis hoſti permanſit: quia ueraciter dicere potuit, Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. Fallax ergo ſimulatorum gratia, uanus decor operis ſtultorum. Eccleſia autem quæ in timore incolatus ſui tempore cõuerſatur, quoniam ardentes uirtutum lampadas uenienti ad iudicium ſponſo ſuo offeret, iure ab eo laudata, ianuam regni cœleſtis intrabit. Qualiter autem eam laudet, terminali uerſu docetur.

ת TAV.

D*Ate ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera eius.*] Hæc ſunt enim uerba uiri illius, de quo dictum eſt, Vir eius laudauit eam, id eſt, Domini & Saluatoris noſtri, qui angelis in fine præcepturus eſt, ut eccleſiam poſt huius uitæ certamen, poſt triturationem afflictionemq; terreſtrium, ad cœleſtis regni gaudia introducant, ac uitæ immortalis ſibi ſociam aggregẽt: iuxta illud Euangelicum, Triticum autem congregate in horreum meum. Date, inquit, ei de fructu manuum ſuarum: quia fructum ſpiritus ferre curauit, charitatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modeſtiam, continentiam, fidem, patientiam. Pro hoc illi debitam rependite mercedem, & laudent eam in portis: hoc eſt in iudicio ſiue ingreſſu patriæ cœleſtis, non hominũ fauores ſuperuacui, ſed opera ipſa quæ fecit, examinante, probante ac remunerãte illo, cuius hæc donante gratia perfecit, à quo ut laudari mereamur in futuro, concedat ipſe propitius, nos eum dignis in præſenti uita collaudare ſeruitijs, Amen.

VENERABILIS BEDAE presbyteri, libelli de forti muliere, finis.

Bedæ

Bedæ presbyteri de Officiis libellus, ex quorundā Patrū dictis excerptus.

DE DOMINICO DIE.

DOMINICVM diē Apoſtoli ideo religioſa ſolennitate colendū ſanxerunt, quia in eodem redemptor noſter reſurrexit: quiq; ideo Dominicus appellatur, ut in eo à terrenis operibus, & mundi illecebris abſtinentes, tantum diuinis cultibus ſeruiamus, dantes ſcilicet diei huius honorē & reuerentiam, propter reſurrectionis noſtræ ſpem, quam habuimus in illa. Nam ſicut ipſe Dominus Ieſus Chriſtus & ſaluator noſter, tertia die reſurrexit à mortuis, ita & nos reſurrecturos in nouiſsimo ſeculo ſperamus. Vnde etiam Dominico die ſtantes oramus, quod eſt ſignum futurę reſurrectionis. Hoc agit uniuerſa eccleſia, quæ in peregrinatione mortalitatis inuenta eſt, expectans in finem ſeculi, quod in Domini noſtri Ieſu Chriſti corpore præmonſtratum eſt, qui eſt primogenitus à mortuis. Sabbato autem priore populo in otio corporaliter celebrandum, ut figura eſſet in requiē: unde & ſabbatū requies interpretatur. Dies autem Dominicus non Iudæis, ſed Chriſtianis per reſurrectionem Domini declaratus eſt, & ex illo cœpit habere feſtiuitatem ſuam. Ipſe eſt enim dies primus, qui poſt ſeptimum reperitur octauus. Vnde & in Eccleſiaſte à duorum teſtamentorum ſignificatione dicitur illi ſeptimus, & illi octauus. Primùm enim ſolum celebrare ſabbatum traditum eſt, quia erat antea requies mortuorum, reſurrectiu autem nullis erat. Qui reſurgens à mortuis iam non morietur, mors illi ultrà non dominabitur. Iā poſtquam facta eſt talis reſurrectio in corpore Domini, ut præiret in capite eccleſię, quod corpus eccleſiæ ſperaret in fine: dies Dominicus idem octauus, qui & primus in feſtiuitate ſucceſsit. Apparet autem hunc diem etiam in ſcripturis ſanctis eſſe ſolennem. Ipſe eſt enim dies primus ſeculi, in ipſo formata ſunt elementa mundi, in ipſo creati ſunt angeli, in ipſo quoq; à mortuis reſurrexit Dominus, in ipſo de cœlis ſuper apoſtolos deſcendit ſpiritus ſanctus. Manna eodē die in eremo primū de cœlo data eſt. Sic enim dicit Dominus, Sex diebus colligitur manna, in die autem ſexto duplum colligetis. Sexta enim dies eſt paraſceue, qui ante ſabbatum ponitur. Sabbatum autem ſeptimus dies, quē ſequitur Dominicus, in quo manna primum de cœlo uenit. Vnde intelligant Iudæi, iam tunc prælatum eſſe Iudaicum ſabbatum Dominica noſtra: iam tunc indicatumq;, quod in ſabbatum ipſorum gratia Dei ad eos nulla deſcenderit, ſed in ſanctam Dominicam noſtram, in qua primum eam Dominus pluit.

DE LXX. LX. L. XL.

SEptuageſima computatur ſecundum titulationem ſacramentarij & antiphonarij nouē hebdomadibus ante Paſcha in ſeptimam ſabbati. Populus Dei in Babylone detentus eſt captiuus ſeptuaginta annis, quibus expletis, reuerſus eſt Ieruſalem. Septuageſimus numerus ad memoriam nobis reducit omne tempus pręſentis ſeculi, quo alieni ſumus à cœleſti Ieruſalem. Ideo auctor officij ſeptuageſimam poſuit in officijs noſtris, ut hoc tempore à delicijs abſtinendo, oſtenderemus in noſtra conuerſatione, qualiter per omne tempus ſeculi uiuere debeant, qui poſt baptiſmum peccatis ſe alienant à cœleſti Ieruſalem. Nam quod poſt ſeptuaginta annos populus de captiuitate reuertitur, quis nō uideat poſt euoluta tēpora, quæ ſeptenario dierum numero tranſcurrūt, etiam nobis idem eccleſiæ Dei ad illam cœleſtem Ieruſalem ex huius ſeculi peregrinatione redeundum? Quapropter Alleluia illo tempore non cantatur apud nos, nec Gloria in excelſis Deo, quia ſunt cantica cœleſtia. Dicit enim Pſalmus: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Sunt qui primam hebdomadam ſeptuageſimæ ſine aliquo articulo nouellæ conuerſationis ducunt, excepta mutatione Alleluia, & quibuſdā locis Dalmaticarum, & intermiſsione Gloria in excelſis Deo: Gręci proximam hebdomadā, id eſt, Sexageſimam, ſanctificant ſuo ieiunio. Clerici noſtri, authore Teleſphoro papa ſequētem, id eſt Quinquageſimam, qui conſtituit ſeptem hebdomadarum ieiunium ante Paſcha. Præceptor officij noſtri ampliorem mutationē requirit, quam nos agamus conſtitutione officij ſui. Ipſum enim ieiunium intimauit in prima oratione miſſæ dicens, Vt qui iuſtè pro peccatis noſtris affligimur. Hic enim afflictionem ſonat. In introitu quoq; dicit, Circundederūt me gemitus mortis, dolores inferni. Propter hos dolores non poſſumus lætari & ſecuri eſſe, ſed pręparare nos ad bellum, ut Apoſtolus ait: Omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet. Dicit Ambroſius: Ab omnibus quę uitāda eadem tradit diſciplina, cum ſciant unum coronandum: quanto magis obſeruandū eſt, quibus omnis promiſſa eſt ſalus? Vnde autem abſtinere debeamus, qui bellaturi ſumus, docet Apoſtolus, dicens: Fornicatio, & omnis immūditia, aut auaritia, nec nominetur in uobis, &c.

Teleſphorus papa, nonus poſt beatum Petrum apoſtolum in ſede Romana, conſtituit ut per ſeptem hebdomadas abſtinentiam obſeruarent, quod adhuc multi faciunt. Quod tempus tunc duas ob cauſas Quinquageſimam placuit appellari, uel quia in ordine quinquageſimus numerus poſt quadrageſimum cōſtat: uel quia exinde quinquaginta dies ſunt in ſanctam reſurrectionē: ex quibus ſi octo Dominicos dies ſubtraxeris, in quibus ieiunium non licet obſeruare, remanent quadraginta & duo dies. Et hi

duo

duo dies quinta & ſeptima feria, qui quadragenarium numerum excedunt, apud quoſdam ieiunio deducuntur: apud quoſdam in refectione propter cœnam Dominicam & ſanctum ſabbatum babentur. Poſtmodum uerò Melchiades papa, natione Afer, trigeſimuſquartus poſt ſanctum Petrum conſtituit, ut nemo præſumeret in prima uel quinta feria ieiunare. In prima, propter Domini reſurrectionem: in quinta, quia in ea Dominus cœnauit cum diſcipulis ſuis, & in ea aſcēdit in cœlum. Tunc placuit fidelibus, ut octo bebdomadas ieiunio conſecrarent, & primam Dominicam Sexageſimam nominarent, non propter ſexagenarium dierum numerum, ſed propter uſum locutionis noſtræ: quia ſicut quadragenario quinquageſimus, ita quinquagenario ſexageſimus, & ſexagenario ſeptuageſimus coaptatur. A ſexageſima uſq; Paſcha, octo ſunt bebdomadæ: è quibus ſingulis ſi primā & quintam feriam de abſtinentia ſubtrahas, ut Melchiades inſtituit, & ipſum diē Paſchæ, quadraginta tantum dies remanent abſtinentię ad imitationē Domini noſtri Ieſu Chriſti. Septuageſima ideo à fidelibus fertur celebrari, ut & decimas dierum Deo reddere, & nibilominus primam & quintam feriam & ſabbatum poſsint à ieiunio relaxare. A ſeptuageſima nanq; in Paſcha, nouem ſunt bebdomadæ, quę faciunt ſexagintaquatuor dies. Ex quibus ſi de unaquaque hebdomada tres præfatos dies ſubtraxeris ad ſacrum diem paſchalem, trigintaſex dies in decimatione anni ieiunas. Ille autem qui ſabbatum conſtituit bonorandum, non propter legalia mandata hoc fecit, ſed quia requieuit illa die Dominus in ſepulchro. Auguſtinus libro decimoquinto de Ciuitate Dei, Nomina, inquit, quæ geſta narrantur, aliquid etiam ſignificare putanda ſunt: ſed propter illa quæ aliquid ſignificant, etiam illa quæ nihil ſignificāt, attexuntur. Non ſolum uomere aratur, ſed ut hoc fieri poſsit, etiam cætera aratri membra ſunt neceſſaria. Nec ſoli nerui in citharis aptantur ad cantum, ſed ut aptari poſsint, inſunt & cætera.

ITEM ALITER.

QVare dicitur Septuageſima, cùm ab ea die uſque in paſcha non ſint plus quàm ſexaginta quatuor dies? Conſuetudo eſt ſcripturarum diuinarum, ut omnis numerus ex quo quālibet decadam tranſierit, ut tertius monadis incurrat, non deputetur idem numerus præcedenti decadi, ſed ei ad quam tendit. Lege librū Geneſis, in genealogia filiorum Noē.

ITEM ALITER.

CVr dicitur Septuageſima, cū ab illa die uſque in Paſcha non ſint ſeptuaginta dies, ſed ſexagintaquatuor? Septuageſima tendit ad ſabbatum ante octauas Paſchæ, quando hi qui in uigilia Paſchæ baptizantur, alba ueſtimenta deponunt, & tunc confirmari eos oportet ab epiſcopo, & per impoſitionem manus accipere ſpiritum ſanctum: & quia ſeptem dona ſpiritus ſancti deſcribuntur, rectè qui hanc accepturi ſunt, ſeptuageſimā ante celebrant. Quod enim ſeptenarius numerus per ſe, hoc idem ſignificat per denarium multiplicatus. Sexageſima tendit ad medium paſchæ, id eſt quartam feriam hebdomadæ Paſchalis. Quinquageſima tendit ad ipſum diem Paſchæ: Quadrageſima ad diem cœnæ Domini. Computa ergo dierum numerum, qui ſunt in abſtinentia à Septuageſima uſque Quadrageſimam: & inuenies ter ſenos, id eſt octodecim dies, exceptis Dominicis diebus. Quem numerum ſi per duplarem proportionem diuidas, inuenies in una parte ſex, in altera duodecim: ſex autem ad duodecim ſimpla, duodecim ad ſex, dupla proportio eſt. Item inter cœnam Domini & diem Paſchæ duo ſunt dies, & inter Paſcha & medium Paſchæ, quod eſt quarta feria, duo ſunt dies, quò tendit Sexageſima: & ab ipſo die uſque ſabbatum, quò Septuageſima peruenit, ſimiliter duo, qui ſunt ſimul ſex. Quatuor enim ad duo, duplum eſt ad ſimplum. Præcedentes ergo numeri, qui ſunt in abſtinentia, ſignificant duplam mortem noſtram, ſimpla Chriſti morte eſſe deſtructā. Nos enim in anima & corpore morti eramus obnoxij, Chriſtus autem ſua corporali morte, & animæ & corporis mortem excluſit. Iſti autem dies, quos in Domini reſurrectione cum gaudio & lætitia celebramus, ſignificant reſurrectionem, quam Chriſtus duplam ſua ſimpla contulit. Ipſe enim ſicut ſolo corpore mortuus eſt, ita & ſolo corpore reſurrexit: nos autem & in anima primùm reſuſcitat, peccata dimittendo, & in futuro etiam corpora reſuſcitaturus eſt.

DE IEIVNIO QVADRAGESIMAE.

IEiuniorum tempora ſecundum ſcripturas ſanctas, quatuor ſunt, in quibus per abſtinentiam & lamentum pœnitentiæ Domino ſupplicandum eſt: & licet omnibus diebus orare & abſtinere conueniat, bis tamen temporibus amplius ieiunijs & pœnitentiæ ſeruire oportet. Primum enim ieiunium Quadrageſimarū eſt, quod à ueteribus libris cœpit, ex ieiunio Moyſi & Heliæ, & ex Euangelio: quia totidem diebus Dominus ieiunauit, demonſtrans Euangelium non diſſentire à lege & prophetis. In perſona quippe Moyſi, lex: in perſona Heliæ, prophetæ accipiuntur. Inter quos in monte Chriſtus glorioſus apparuit, ut euidentius emineret, quod de illo dicit apoſtolus Paulus ad Romanos tertio capite: Teſtimonium habens à lege & prophetis. In qua ergo parte anni congruentius obſeruatio Quadrageſimę, niſi confinis atque contigua Dominicæ paſsionis, quia in ea ſignificatur hæc uita laborioſa? Cui etiam opus eſt cōtinentia, ut ab ipſius mūdi illecebris ieiunemus, uiuentes in ſolo manna, id eſt, cœleſtia ſpiritualiaq; præcepta. Numero autē quadragenario uita iſta propterea figuratur, quia denarius eſt perfectio beatitudinis noſtrę.

Creatura

Creatura autem ſeptenario figuratur, quæ aderat creatori, in quo declaratur unitas trinitatis per uniuerſum mundum temporaliter annunciata. Et quia mundus à quatuor uentis delineatur, & à quatuor elementis eligitur, & à quatuor annis temporum cibus uariatur: decem quater ducta in quadraginta conſummantur, quo numero oſtenditur ab omni temporum delectatione abſtinendum ac ieiunandum eſſe, & caſtè contioenterq; uiuendum. licet & aliud ſacramenti myſterium exprimitur, quo quadraginta diebus eadē ieiunia celebrantur. Lege enim Moſaica generaliter uniuerſo populo eſt præceptum, decimas & primitias offerri Domino Deo. Itaq; dum in hac ſententia principia uolūtatum conſummationesq; operum noſtrorum referre ad Dei gratiam admoneamur, in ſupputatione tamen quadrageſimæ, ſumma iſta legalium decimarum expletur. Totum enim anni tempus triginta ſex dierū numero decimatur. Subtractis enim à quadrageſima diebus Dominicis, quibus ieiunia reſoluūtur: bis diebus quaſi pro totius anni decimis ad eccleſiam concurrimus, actuumq; noſtrorum operationem Deo in hoſtiam iubilationis offerimus. Cuius quidē quadrageſimæ legibus, ſicut ait noſter Caſſianus, quiq; perfecti ſunt nō tenentur, nec exigui huius canonis ſubiectione contenti ſunt: quem profecto illis qui per totum anni ſpacium delicijs & negotijs ſecularibus implicantur, eccleſiarum principes ſtatuerunt, ut uel hac legali quodammodo neceſsitate cōſtricti, his diebus ſaltem uacare Domino cogerentur, ac dierum uitæ ſuæ, quos totos quaſi fructus quoſdam ſuetāt uoraturi, uelut decimas Domino dedicarēt.

ITEM VNDE SVPRA.

COngrua autē ratione magiſtri eccleſiæ quadrageſimæ tempus ante Domini paſsionē obſeruandum eſſe ſtatuerunt, ut intelligamus, quia præſentis uitæ afflictio immortalitatem futuram parit. Ad quam rem confirmandam ipſe Dominus, qui quadraginta diebus ante paſsionem ieiunauit, quadraginta etiam poſt reſurrectionem cum diſcipulis conuerſatus eſt, utrunque tempus quadraginta dierum numero complens: ut oſtenderet in pręſenti uita tempus eſſe afflictionis, & in futuro gaudij. Cùm enim quadraginta diebus ante paſsionem ieiunaret, quaſi clamabat: Niſi pœnitentiam egeritis, moriemini in peccatis ueſtris. Et Petrus: Abſtinete uos à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus animam. Cum uerò poſt reſurrectionem cum diſcipulis conuerſaretur, eorum corda lætificans, quaſi illud gaudium ineffabile promittebat, de quo alibi ait: Iterū uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum, & gaudium ueſtrum nemo tollet à uobis. & iterum: Ecce ego uobiſcū ſum omnibus diebus uſq; ad conſummationem ſeculi. Ieiunauit autem noo ſolùm quadraginta diebus, ſed etiam noctibus: ut ſi proſpera blandiantur, quæ ſignificantur per dies: ſiue aduerſa terreāt, quæ ſignificantur per noctes, immobilis perſeueret animus Chriſtianus: ſicut facrebat ille qui dicebat, Per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam ſamā, ut ſeductores & ueraces, ſicut qui ignoti & cogniti.

RATIO DE PASCHA.

IAm uerò Paſchale ſacramentum, quod nunc in Saluatoris ooſtri myſterium maniſeſtiſsimè celebratur, in ueteri Teſtameoto primùm figuraliter geſtum eſt, quando agno occiſo, Paſcha celebrauit populus Dei in Aegypto. Cuius figura in ueritate completa eſt in Chriſto, qui ſicut ouis ad immolandum ductus eſt, cuius ſanguine illitis poſtibus noſtris: id eſt, cuius ſigno crucis ſignatis frontibus noſtris, à perditione huius ſeculi, tanquam à captiuitate Aegypti liberamur. Cuius quidem diē Paſchalis reſurrectionis, nō ſolū pro eo celebramus, quod in eodem à mortuis reſurrexit: ſed etiam pro alijs ſacramentis, quæ per eundem ſignificantur. Qui enim, ſicut dicit Apoſtolus, Mortuus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram: tranſitus quidam de morte ad uitam, in illa paſsione Domini & reſurrectione ſacratus eſt. Nam & oocabulum ipſum, quod Paſcba dicitur, oon Græcū, ſed Hebræū eſt: nec à paſsione, quomodo paſchin Gręcè dicitur pati, ſed à tranſitu Hebræo uerbo Paſcba appellatur: quod & maximè Euangeliſta expreſsit, cū celebraretur à Domino Paſcha cū diſcipulis ſuis: Cùm uidiſſet, inquit, Ieſus, quia uenit bora ut tranſiret de mundo ad patrem. Tranſitus ergo de bac uita mortali, in aliam uitam immortalem, boc eſt, de morte ad uitam, in paſsione Domini & reſurrectione commendatur. Hinc tranſitus à nobis modò agitur per fidem, quæ nobis datur in remiſsionem peccatorum, quando conſepelimur cum Chriſto per baptiſmum, quaſi à mortuis tranſeuntes de peioribus ad meliora, de corporalibus ad ſpiritualia, de conuerſatione huius uitæ, ad ſpem ſuturæ reſurrectionis gloriæ. Propter ipſum ergo initiū nouæ uitæ, ad quā tranſimus, & propter ipſum nouum hominem, quem iubemur induere, & exuere ueterem, expurgantes uetus fermentū, ut ſimus noua conſperſio, quomodo Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: propter hanc ergo uitæ nouitatem primus menſis ex menſibus anni celebrationi huic attributus eſt: nam ipſe dicitur menſis nouorum. Quia uerò in toto tēpore ſeculi nūc tertium tempus apparuit, ideo reſurrectio Domini triduana eſt. Primum enim tempus ante legem, ſecundum ſub lege, tertiū ſub gratia. Vbi iam manifeſtatum eſt ſacramētum, quod ante erat in prophetico ænigmate occultum. Quod uerò anoiuerſarius dies Paſchalis non ad eundem redit anni diem, hoc fit propter Dominicum diem, & decimamquartam lunam.

ITEM ALITER.

PAſcha igitur non à paſsione, ut quidam putant, ſed à tranſitu eſt dictum. Ex eo uerò tēpore quo Dominus per Aegyptum tranſiens, primogeoita Aegyptiorum percuſsit, & filios Iſrael

Digitized by Google

Iſraël liberauit, paſcha iuſſum eſt celebrari: quod Hebraice phaſe, Latinè tranſitus dicitur. Primò ideo tranſitus, quia in hac die trāſijt Dominus ſuper Aegyptū, Aegyptios uaſtans, & Iſraeliticum populum liberans. Deinde, quia ipſa die tranſiens extermioator per regnū Aegyptiorum, primogenita eorū interfecit. Tertio, quoniam in hac celebritate feſtiuitatis, redemptor noſter de hoc mundo tranſiuit ad patrem: ſicut Ioannes plenius manifeſtat dicens, Ante diem feſtum paſchæ, ſciens Ieſus quia uenit hora eius, ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem. Quomodo primùm iuſſum eſt celebrari, in Exodo inueniri poteſt, capitulo xxxvij. Hoc ſanè iuxta ueteris inſtrumēti ſcripturam inter paſcha & azyma diſtat, quod paſcha ipſe ſolus dies appellatur, in quo agnus occidebatur ad ueſperum: hoc eſt xiiij. luna primi menſis: quintadecima autem luna, quando egreſſum eſt de Aegypto, ſuccedebat feſtiuitas azymorū: quæ vij. diebus, id eſt, uſq; ad xxj. diem eiuſdem ad ueſperam eſt ſtatuta ſolennitas.

ITEM DE PASCHA.

ANnotinum paſcha, eſt anniuerſarium paſchæ. Verbi gratia. Præterito anno vij idus Aprilis fuit paſcha, & in præſenti anno in iam dictis Cal. id eſt vij idus Aprilis, eſt annotinum paſchæ, quod fuit in præterito anno Hoc ſulum modo de paſcha ideo agitur, quod hęc ſit ſingularis, & ſolennitas ſolenoitatum.

DE LETANIA MAIORE.

ROmana conſuetudo unum diem, id eſt vij. Calend. Maij interponit, quem uocat in letania maiore, non in ieiunio. Letania autē Grecè, Latinè deprecatio uel rogatio dicitur: inde & rogationes. Poteſt enim ſerena mens & aliena à uoluntate mala precari Deū, quamuis man ducet ſobriè. Eo enim tempore, id eſt, vij. Cal. Maij, ſolent inimici commouere bella aduerſus uicina regna. Hoc reor cautè eſſe prouiſum, uel quia tunc omnia in quodam profectu ſunt, meſſes pullulant, arborei fructus ex flore procedunt, uineæ & oliuæ ſuis arboribus erumpunt, animalia campos tondent: quoniam neceſſaria hæc ſunt noſtris uſibus, petendum eſt ut à Domino conſeruentur. Tres autē dies rogationū, qui celebrantur ante Aſcēſionem Domini iuxta morem Gallicanæ eccleſiæ, conſtituit ſanctus Mamertus Viennenſis epiſcopus, ob incurſionem ſcilicet malarum beſtiarū, quæ tunc temporis grauiſsimè affic iebant populū Dei. Quæ conſuetudo apud nos uſq; hodie pro diuerſis calamitatibus deuotiſsimè colitur.

DE PENTECOSTE.

INitium ſanè & cauſa feſtiuitatis Pentecoſtes paulo latius repetenda eſt. Pentecoſtes enim dies hinc cœpit exordium, quando Dei uox in Syna monte deſuper intonantis audita eſt, & lex data eſt Moyſi. In nouo autem Teſtamēto Pentecoſte cœpit, quando aduentum ſancti ſpiritus, quem Chriſtus promiſit, exhibuit: quem, ait, nō eſſe uenturum niſi ipſe aſcenderet in cœlum. Deniq; dum portam cœli Chriſtus intraſſet, decem diebus interpoſitis, intremuit ſubitò orantibus apoſtolis locus: & deſcendente ſpiritu ſancto ſuper eos, inflammati ſunt, ita ut linguis omnium gentiū loquerentur Dei magnalia. Aduentus itaq; ſpiritus ſancti de cœlo ſuper apoſtolos in uarietate linguarum diffuſa, ſolennitatem traoſmiſit in poſteros, eaq; de cauſa Pentecoſte celebratur, & dies ipſe proinde inſignis habetur. Concordat autem hæc feſtiuitas Euangelij cum feſtiuitate legis. Illuc enim poſteaquam agnus immolatus eſt, interpoſitis L. diebus, data eſt lex Moyſi ſcripta digito dei: hic poſtquam occiſus eſt Chriſtus, qui tāquam ouis ad immolandum ductus eſt, celebratur uerum paſcha, & interpoſitis L. diebus datur ſpiritus ſanctus. qui eſt digitus Dei ſuper cxx. diſcipulos, Moſaicæ ætatis numero conſtitutos. Siquidem & hæc feſtiuitas & aliud obtinet ſacramentum. Conſtat enim ex vij. ſeptimanarum. Sed dierum quidem ſeptimanæ generant eandem Pētecoſten, in qua peccati fit remiſsio per ſpiritum ſanctum. Annorum uerò ſeptimanæ quinquageſimum annum faciunt, qui apud Hebræos iubileus nominatur, in quo ſimiliter terræ fit remiſsio, & ſeruorū libertas, & poſſeſsionum reſtitutio, quę precio fuerant comparata. Septem etenim ſepties multiplicati, quinquagenarium ex ſe generant numerum, aſſumpta monade, quam ex futuri ſeculi pręſumptam eſſe, maiorum auctoritas tradit. Fit enim ipſa & octaua ſemper & prima, immò ipſa ſemper eſt una, quæ eſt omnis dies. Neceſſe eſt enim ſabbatiſmum animarum populum Dei illuc concurrere, atq; ibi compleri, ubi datur pars his qui octo: ſicut quidam diſſerens, Salomonis dicta ſapienter expoſuit. Idcirco autem totius quinquageſimæ dies poſt Domini reſurrectionem reſoluta abſtinentia in ſola lętitia celebrantur, propter figuram futuræ reſurrectionis. ubi iam non labor, ſed requies erit, & lætitia. Ideo his diebus nec genua flectuntur, quia ſicut quidam ſapiens ait: Inflexio genuum, pœnitentiæ & luctus indicium eſt. Vnde etiam per omnia eandem in illis ſolennitatem, quam die Dominico cuſtodimus, in qua maiores noſtri nec ieiuniū agendum, nec genua eſſe flectenda ob reuerentiam Dominicæ reſurrectionis tradiderunt.

DE IEIVNIO PENTECOSTES.

SEcūdum ieiunium eſt, quod iuxta Canones poſt Pentecoſten alia die inchoatur, ſecundum quod & Moyſes ait. Initium menſis ordearij facietis uobis hepdomadas vij. Hoc ieiuniū à pleriſq; ex auctoritate Euangelij poſt Domini aſcenſionem completur, teſtimonium illud Dominicum hiſtorialiter accipiētes, ubi dicit: Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies, cum

auſeretur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Poſt reſurrectionē xl. illis diebus, quibus cum diſcipulis poſtea legitur conuerſatus, non oportere nec ieiunare nec lugere, quia in lætitia ſumus. Poſtea uerò cum tempus illud expletur, quo Chriſtus aduolans ad cœlos præſentia corporali receſsit, tunc indicendum ieiunium eſt, ut per cordis humilitatem & abſtinentiam carnis mereamur de cœlis promiſſum ſuſcipere ſpiritum ſanctum.

DE IEIVNIO SEPTIMI MENSIS.

TErtium ieiunium eſt, quòd à Iudæis agebatur poſt tabernaculorum ſolennitatē, quod decimo die Septēbris menſis eccleſia celebrat. Hoc enim primum in lege à Domino conſtitutum eſt, dicēte ad Moyſen, Loquere filijs Iſrael dicens: Decimo die menſis ſeptimi, dies exorationis uocabitur. Sanctus erit uobis, & humiliabitis animas ueſtras in ieiunio. Omnis anima quæcunq; ſe non humiliauerit in ipſo die ieiunio, exterminabitur de populo ſuo: & omnis anima quæ ſecerit opus in ipſo die ieiunij, peribit anima illa de populo ſuo. Quo quidem ieiunio uſos fuiſſe antiquos, Eſdræ liber meminit. Poſtquam redierunt, inquit, filij Iſrael in Ieruſalem, & fecerunt ibi ſolennitatem tabernaculorum lætitia magna. Dehinc conuenerunt in ieiunio, in ſaccis, & humus ſuper eos, & confitebantur peccata ſua, & iniquitates patrum ſuorum. Et conſurrexerunt ad ſtandum, & legerunt in uolumine legis Domini Dei ſui quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum ſuum. Hoc enim menſe ſeptimo ſol ſecundum computum incipit minus facere de die, & nox eſſe maior, id eſt xij. Cal. Octobris, quando æquinoctium eſt: ideoq; & ieiunium habetur in hoc menſe, quia oſtenditur in defectione ſolis & noctis augmento uita noſtra deficere adueniente morte: quæ mors iudicio Dei, & reſurrectione præparatur.

DE IEIVNIO CALENDARVM NOVEMBRIVM.

QVartum ieiunium Calendarum Nouembrium eſt, quod diuina auctoritate uel initiatum uel inſtitutum Ieremiæ prophetæ teſtimonio declaratur, dicente ad eū Domino: Tolle uolumen libri, & ſcribes in eo omnia uerba quæ locutus ſum tibi, aduerſum Iſrael & Iudā, & aduerſum omnem gentem, ſi fortè reuertatur unuſquiſq; à uia ſua peſsima, & propicius ero iniquitati eorū. Vocauit ergo Ieremias Baruch filium Neriæ, & ſcripſit Baruch ex ore Ieremiæ omnes ſermones Domini, quos eſt locutus ad eum in uolumine libri. Et præcepit Ieremias Baruch dicens: Ingredere & lege de uolumine, quod ſcripſiſti ex ore meo, uerba Domini audiente populo in domo Domini, in die ieiunij legis, ſi fortè cadat oratio eorum in conſpectu Domini: & reuertatur unuſquiſq; à uia ſua mala, quoniam magnus furor & indignatio, quam locutus eſt Dominus aduerſus populum hunc. Et fecit Baruch filius Neriæ iuxta omnia quæ præceperat Ieremias propheta, legens ex uolumine ſermōes Domini in domo Dei. Factū eſt in menſe nono prædicauerunt ieiunium in conſpectu omnis populi in Ieruſalem. Hac ergo auctoritate diuinæ ſcripturæ eccleſia morē obtinuit, & uniuerſale ieiunium hac obſeruatione celebrat.

DE IEIVNIO QVATVOR TEMPORVM FERIA IIII.

QVatuor ſunt tēpora anni, id eſt, uer, æſtas, autumnus & hyems. Hæc tempora ſolent nos per delectamenta ſua reuocare ab amore charitatis. In quibus oportet nos ieiunare, etiā ſi uenerit infra Pentecoſten, quādo celebratur feſtiuitas ſeptiformis ſpiritus, ut illud Domini eum: Venient autem dies, in quibus auſeretur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. De his Auguſtinus, Quanuis ordinatio non fiat, neceſſarium tamen eſt noſtræ religioni, iiij. temporum ieiunia celebrare. De eodem ieiunio dicit Leo papa in Homelijs, Vt ieiuniū celebretur in largitione ſacrorum ordinum, ſicut eccleſiæ primitiuæ mos obtinuit: ut illud, Miniſtrantibus illis Domino, & ieiunātibus, dixit ſpiritus ſanctus, Separate mihi Paulum & Barnabā in opus, & reliqua. Tunc ieiunantes & orantes imponentesq; eis manus, dimiſerunt illos. Iſto die, id eſt, iiij. feria legūtur duæ lectiones: quoniam hi qui ad ſacrum ordinem tranſeunt, debent admoneri, ut habeant notitiam legis & prophetarum. Quarta enim ætate lex & prophetia uiguerūt, & Dauid bellicoſiſsimus, qui interpretatur manu fortis, in eadem ætate Goliad, id eſt, humilitas, proſtrauit ſuperbiam. Cōtra quem Goliad, id eſt, diabolum debēt in humilitate dimicare, qui ad ſacros ordines prouehuntur. Quinta feria deeſt officium & miſſa, ideo debes cantare de Dominica Pentecoſtes.

DE CALENDIS IANVARII.

HAe Calendæ ſecundum dementiam gentiliū, dicendæ ſunt potius cauēdæ, quā Calendæ. Ea ſiquidē tempeſtate, quando iudices præerāt filijs Iſrael, hoc eſt ante Samſon, fuit quidā princeps gentiliū in Italia nomine Ianus, à quo Ianuarius menſis poſtea nuncupatus eſt. Hunc uerò Ianum imperiti homines, qui Deum non cognoſcebant, quaſi regem metuebant, & pro Deo colere illum cœperunt, duasq; facies illi figurauere propter orientem & occidentem: necnon & quadrifrontem appellarunt, id eſt, Ianū geminū, propter quatuor partes, ſeu quatuor elementa atq; tempora quatuor. Sed cum hoc facerent, monſtrum potius formabant, quàm Deum. Vnde Numa poſt Romulum primum

menſem

menſem anni uoluit tanquam bicipitis Dei menſem, reſpicientem tranſacti anni finem, futuriq; principia: & Ianuarium uocatum, eo quòd ſit limes & ianua anni. Vnde imperiti homines ueluti Deum colentes, diem ipſum multis ſpurcitijs conſecrauerunt. Quidam mutabant ſe in ſpecies monſtroſas, inferarumq; habitus transformabant. Aliqui in fœmineo geſtu mutati, uirilem uultum effœminabãt. Nec immeritò uirilem fortitudinem non habent, qui in mulieris habitum tranſierunt. Aliqui fanaticis augurijs proſanabantur, perſtrepebant ſaltando pedibus tripudiantium plauſibus. Nonnulli auguria ita obſeruabant, ut ſocum de domo ſua, uel aliud quodcunq; beneficium cuiquam petenti minime tribuerent. Diabolicas etiam ſtrenas & ab alijs accipiebant, & ipſi alijs tradebant. Necnon etiã menſulas plenas ad manducandũ tota nocte paratas habebant, credentes quòd Calendæ Ianuariæ per totum annum præſtare potuiſſent. Et quia his atq; alijs miſerijs mũdus uniuerſus repletus erat, ſtatuit uniuerſalis eccleſia ieiunium publicum in iſto die fieri, quatenus his calamitatibus auctor uitæ finem imponeret. Sed quia Domino largiente hæc à fidelibus pro nihilo habentur, licet quantulæcunq; ſimilitudines, quod abſit, adhuc lateant in ſeris hominibus, omni tamen conamine prohibendę ſunt, atq; pellendę. Neq; enim aliud quicquã noui in ijſdem Calendis præſumendum eſt, niſi quod & in alijs Calendis menſium: excepto quod octauæ Dominicæ cum eximio cultu celebrentur, ut ſuprà præfixum eſt. Sed neq; illud reticendum, quod cum quadam die hæ ſuperſtitiones diabolicę Romæ agerentur, quidam ſanctus Almachius, cũ diceret, Hodie octauæ diei Dominicæ ſunt, ceſſate ab his ſuperſtitionibus idolorũ, & ſacrificijs pollutis, iubente Alypio urbis præfecto hac de cauſa interfectus eſt.

DE TRIDVANIS IEIVNIIS.

TRiduanis autem diebus ieiunare, de exemplo ſumptum eſt Niniuitarum, qui damnatis priſtinis uicijs totos ſe tribus diebus ieiunio ac pœnitentiæ contulerãt, & operti ſaccis Deũ ad miſericordiam prouocauerunt.

DE DIVERSORVM DIERVM AC TEMPORVM IEIVNIIS.

PRæter hęc autem legitima tempora ieiuniorum, omnis VI. feria propter paſsionem Domini à quibuſdã ieiunatur. Sed & ſabbati dies à plerisq; propterea quòd in eo Chriſtus iacuit in ſepulchro, ieiunium conſecratum habetur, ſcilicet ne Iudæis exultando præſtetur, quod Chriſtus ſuſtulit moriendo. Die autem Dominico reficiendum ſemper eſſe, ut reſurrectionẽ Chriſti, & gaudium noſtrum prędicemus, pręſertim cum Apoſtolica fides hãc regulam ſeruet. Poſt paſcha autem uſq; ad Pentecoſten, licet traditio eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandijs relaxauerit, tamen ſi quis monachorum uel clericorum ieiunare cupiunt, non ſunt prohibendi: quia & Antonius & Paulus & cæteri patres antiqui, etiam in his diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe, neq; abſoluiſſe abſtinentiam, niſi tãtum die Dominico. Quis enim parſimoniam non laudet, ieiunium non prædicet? Ieiunium enim res ſancta, opus cœleſte, ianua regni, forma futuri. Quod qui ſancte agit, Deo iungitur, alienatur mundo, ſpiritualis efficitur. Per hoc enim proſternuntur uitia, humiliatur caro, diaboli tentamenta uincuntur.

VENERABILIS BEDAE, LIBELLI DE OFFICIIS, FINIS.

Bedæ in Prouerbia Salomonis, allegoricæ interpretationis fragmẽta, in antiquo Codice reperta.

IN VII. CAPVT PROVERBIORVM.

IT *ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio, preparata ad capiendas animas, garrula & uaga, quietis impatiens, nec ualens in domo conſiſtere pedibus ſuis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſidians.*] Omnis quippe hæreticus intus ſenſu carens, ritè mulier appellatur: qui cum ſermones politos proferre ſtudeat, liquet, quia meretricio cultu ſeſe extrinſecus ornat: quoniam conatur luculentia ſermonis efficere id, quod non ualet gratia ſancti ſpiritus munere ſupplere. Quod ſi quando ſuis ſemitis quempiam reſiſtentem inuenerit, repentè potius pro garrulitatis conſuetudine, quàm uirationis perſpicuæ ipſum attentat ſuperare. Vagus uerò eſſe dignoſcitur: quia quem ſpiritus erroris trahit, mentis ſanæ ſtabilitatem nequaquã nouit. Siue uagus, bene eſſe dicitur, quoniam omnis qui lineam ueritatis declinare geſtit, cõſtat plane quia diuerticula diuerſo tramite fugitans inquirit. Vagus, quia diuerſarũ ſectarum laqueos nectit, quibus animas ſimplicium irretire poſsit. Iſte nimirum quietis impatiẽs eſſe memoratur, quia terminos Patrũ tranſgreditur: & quæ ſit uera quies, quo'ue modo cõquiratur, ruptis habenis patientiæ, impatiens ipſe in præceps fertur: neſcit ignorãtiam circa nonnulla rerum, quę perſpicacitatem humanę mentis tranſcẽdunt: apud ſe quaſi domi non ualet ſtare, ſed diuerſis affectionibus prouectus, quaſi pedibus per anfractus erroris graditur. Eſt & alia domus, de qua nefarijs actibus egreditur,

ditur, eccleſia uidelicet: quamuis in ea corporali ſpecie morari uideatur. Propterea ponit inſidias ijs qui forenſium rerum negocia diſpenſant, item alijs quos latitudo uitæ carnalis allicit, decipulam tendit: deinc cæteris qui frequentant angulos tenebroſæ uitæ, fallendis inſiſtit. ſiue per triplicem ſitum locorum nõ incongrue tripertitus intellectus ſacræ ſcripturæ poteſt intelligi. Foris nanq; hæreticus inſidiatur, cũ ſimplicium corda, quos alit hiſtoria literæ, eam peruertẽdo decipere molitur: cumq; latitudinem allegoriæ peragrat, multotiens inde nonnulla excerpit, quæ fidei contraria eſſe multitudo fidelium proteſtatur. Vbi uerò uentũ eſt ad moralitatis ſpecies, quia diuerſo tramite pro diuerſitate mortalium compinguntur, ſimiliter enitens aliquid ibidem deprauare conſueſcit.

IN CAPVT TRIGESIMVM PROVERBIORVM.

TRia ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: uiam aquilæ in cœlo, uiam colubri ſuper petram, uiam nauis in medio mari, & uiam uiri in adoleſcentia ſua.*] Aquilæ uocabulo quilibet ſpiritualis uir deſignatur, qui more auis præfatę aciem oculorum ſuperno ſoli infigere nititur. Cuius uerò progreſſus nemo dignoſcere poteſt: quoniam non eſt corporale quicquam ibi, unde poſsibilitas cuipiam relinquatur, cuius ſuffragio ueſtigium aquilæ perſequi ualeat: ſpiritualis quippe iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur. Dulcedo nanq; contẽplationis ſentiri poteſt, ſed formam imitationis haudquaquam habet. Haud ſecus uia colubri ſibi nota eſt, quam ſupra petram facere ſolet Per petram ſoliditas cordis, per colubri uerò greſſum ſuggeſtio maligni ſpiritus figuratur. Interdum antiquus ſerpens cordibus electorum turpia ſuggerendo, ueſtigium ſui eiſdẽ imprimere nititur. Cæterum ipſi ſupra firmam petram fundati, uiolari nequeunt, uirus itineris peſtiferi ſuſcipere neſciunt. Quæ res utique nulli cognitu peruia eſt: quoniam quanta ſit ualentia huius petræ, nemo, niſi & idem ipſe fiat petra, queat internoſcere. Vel certè uiam colubri ſupra petrã ſe neſcire profitetur: quoniã an cauſa probationis ſeu peremptionis eius, quẽ obambulat, conflictus inſurrexerit, omnino neſcit. Quod ſi uel pauliſper tentatori ceſſerit, quis quæſo mortalium id ſcire potuerit? Item haud aliter quiſquam iter nauis fluctum maris dirimentis, obtutibus humanis legere poſtquã ipſa tranſierit, ullo modo præualeſcit. Quæ eſt ergo nauis iſta, niſi prædicator aliquis, cuius uehiculo ad portum æternæ quietis perſtrepentibus undiq; procellis tumeſcentis pelagi tranſferimur? Iſte nimirum ſemitas maris ſæuientis perambulat, dum fluctus humanorum cordium remigio prædicationis diſſecat. Quis ergo diſcernere queat, quantum iſte nauigans in medio mari proficiat, ut exinde ueſtigia decurſæ prædicationis reſculpere ſatagat? Cernis nempe tumentes fluctus illum ſecãtem, ſentis item ſuſpenſis uelis ſpiritus ſancti fauore aſpirante proſperum iter ad mẽtes audientium eundem illum proſequentem: ſed quanti ſit efficatia in utroq;, metiri nequis. Siue nauis fluctiuagam mentem cuiuslibet hominis prænotat: cuius quidem uiam, intentionem ſcilicet, qua promouetur ad utramlibet partem, prorſus ignoras. Vides nempe proſpero curſu uelificãtem, an certè naufragium inter procellas paſſurus ſit, an tranquillitatis portui poſsit applicare, ignarus exiſtis. Sicut enim ſequacibus æſtibus ponti id, quod parte nauis anteriore ſectum fuerat, obruitur: ita greſſus humanæ uitæ lineam intentionis, cuius impulſu anima uectatur, delere prohibetur. Quartũ ſequitur, quod penitus ſeſe dicit ignorare. Quis enim certam metam lubricæ ætatis conſiderare ualet: quæ quaſi flabra uentorum alioſum deflectitur? Iuuẽtutem autem, cuius leuitas quàm pluribus nota eſt, prætereamus: altera uerò quàm ſit nociua, quãque peremptoria, quia paucis diuulgatur, admodum pręcauendum eſſe Salomon hortatur, dum eius perplexam uiam ſe neſcire poſſe profitetur. Omnis igitur hæreticus ob leuitatem animi, qui circumfertur omni uento doctrinæ, non iniuria adoleſcens nuncupatur. Cenſetur etiam nomine uiri, eo quòd ingenij uirilis ſolertiam nactus ſit. Huius nimirum ſemita tot & tãtis anfractibus undiq; premitur, quòd cum eam ueſtigare molieris, nullum ueſtigium eidem impreſſum plerunq; reperire poſsis. Acta Manichæi require, & maximè epiſtolam, quæ dicitur fundamentum. Ibidem ſanè uiam uix cuipiam ueſtigabilem, monſtroſo pede, ſolertia peruigili tritam inuenies. Hoc quippe Salomon ignorat, unde alteri mortalium tanta ſubtilitas peritiæ proueniat, alteri hebitudo mentis inhæreat, cum uterq; particeps rationis exiſtat. Nullus inferior altero circa formã eſt diuinæ naturę, ſine cuius lumine abdita ueritatis nemo poteſt cernere: & tamen pleraq; ſcripturarum ſecreta nonnunquam hæreticis panduntur, quę uel religioſis uiris abſconduntur. Eſt & alius intellectus, qui competẽti ratione ad perſonam Chriſti refertur. Chriſtus dicitur aquila, ob multiformem ſignificationem, quæ notatur in aue prælata. Sicut auis illa nidum ſuum, ſic & ipſe ſuam ſponſam, ſcilicet eccleſiam protegit. Et quemadmodum illa exterum cubile ad procreandos pullos nullatenus adit, ſic & Chriſtus extra ſinũ eccleſię ſobolem minimè gignit. Propterea recenti ortu fœtus ſuos radijs feruentis ſolis opponit: qui ſi lumine irreuerberato iubar prædicti ſideris haudquaquam inſpexerint, protinus utpote degeneres à cęteris qui ſibi patriſſant, propulſi à nidu ſegregant. Quod bene Chriſto cõgruit, quoniam omnes quos lumen uerę cognitionis non irradiat, tametſi eccleſiæ procreati ſint, tamen à conſortio electorum electos ſeparat. Serpentes item auis illa remigio alarum ſubuecta in aerem portans deuorat, & natiuo calore totum uirus extinguit: ita & Chriſtus rediens ad patrẽ triumphato principe

cipe

cipe mortis, ineffabili uirtute diuinitatis malitiam ſerpentis antiqui deſtruxit. Cuius uiam neſcire Salomon ſeſe profeſſus eſt: quoniã quis poteſt diſſerere itus & reditus unigeniti filij Dei, qui & incorporari, & mori, & ſepeliri, & inferos ſpoliari uoluit, & poſtmodum cernentibus eiuſdem diſcipulis cœlos adijt? Idem ipſe petra rectè uocatur, ſuper cuius fundamentum noſtra imbecillitas ſolidatur. Hic ſiquidem coluber tortuoſus, uiroſa ueſtigia imprimere niſus eſt: at uerò ipſe ſicut adamas uerus lubrici greſſus, nec uel ſignum ſuſcepit, ſed omnino retundẽs infit, Non in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Paſſus etenim fuerat greſſum chelydri, cum ſibi diceret, Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant. Quis quæſo uerſutiam ſerpẽtis, item robur ualidiſsimæ petræ diſcutere præualeat? Iſte nimirum nauis, iſte nempe gubernator appellatur, prora ſpiritus ſancti cõmendatur. In ea quidem apoſtoli tanquam remiges reſident, in eadem & nos collocati ad patriam redimus, ſecuri cantum Syrenarum ſpernendo nauigamus: crebris flatibus tentationum tundimur, ſolummodo ſuſcitamur, ne quãdo inertia reſoluti torpeſcamus. Quomodo in alteram ripam huius maris, tum Scylleorum canum latratu perſtrepente, tum Charybdis periculo imminente, ſine naufragij detrimento trãſponamur? quis hominum inquam, perſcrutari præſumat? Quarto loco uiam uiri nemini noſcibilẽ ponit. Quis eſt iſte uir, niſi ille de quo dicit Apoſtolus, Donec occurramus omnes in uirum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti? Quis enim ęſtimare poteſt, quanta bona generi humano, dum in terra moraretur, non modo corporibus languore multiformi profligatis ſubueniẽdo, uerum quod eſt utilius animas eorũ medẽdo, tanquam ſingularis medicus pręſtitit? Quis famem tolerans corporis uel animæ uenit ad eum, & incibatus redijt? Quis mole ſcelerum prægrauatus ad eum perrexit, & ſanitate carens inde receſsit? Quid ergo? Nulli ſiquidem peruius eſt callis illius. Iſta ſunt quę Salomõ penetrare nequiuit. Vidit hæc uentura in ſpiritu, ſed altera eſt notio figuræ, altera uerò noticia rei præſcitæ.

IN IDEM CAPVT XXX. PROVERBIORVM.

Per tria mouetur terra, & quartum non poteſt ſuſtinere. Per ſeruum, cum regnauerit: per ſtultum, cum ſatiatus fuerit cibo: per odioſam mulierem, cum in matrimoniũ fuerit aſſumpta: & per ancillam, cum hæres fuerit dominæ ſuæ.] Interdum terra, cor uidelicet terrenis deſiderijs illectum mouetur, cum ad aſſenſum peccandi inflectitur. Quæ ſit autem cauſa motionis huius, innuit dicens, Per ſeruum cum regnauerit. Regale ſceptrum ſeruus adminiſtrat, cum mercenarius quiſpiam paſtoralem cathedram uſurpat; iſtum nempe ſeſe mouentem amiſſa ſtabilitate qua fundatur terra, fructifera in ſeculum ſeculi terra, quam debet excolere, utpote mobilis, ſequitur. Quid enim ſi mobilis mobilem imitatur? Fugiens præeuntem ſequitur. Fugit enim, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus. In primis motus mouet ſubiectos, uel exemplo neſariæ uitæ, ut ſuæ motioni inhæreant. Pręterea mouetur terra, uel ad profluuium patrãdi ſceleris, uel ad eneruationem fidei: ſtulto agente in regno quippe, ſatiatus eſt cibo. Quid eſt cibus fidelis populi, niſi panis uiuus ſacri eloquij? hinc etenim Dauid dicit, Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me. Porrò hanc ſtultus, uidelicet hæreticus quilibet frequentans, & panes quos ibi poſitos cernit corrodens (deſunt enim ſibi uires humilitatis, quæ paruulis & magnis eos frangit) tanquam ſatiatus recedit, & alios panes cudere molitur. Inde eſt illud, Ne comedas cum homine inuido, & ne deſideres cibos eius: quoniã in ſimilitudinem arioli & coniectoris æſtimat, quod ignorat. Comede, bibe, dicit tibi, & mens eius non eſt tecum. Cibos quos comederas, euomes, & perdes pulchros ſermones tuos. Iſta prorſus hæreticorum moribus conuenire, niſi faueat illis, nullus eſt qui ambigat. Quod enim ignorant arioli, ſeu cõiectores, pro more reſponſa dare conſuerũt: conantes aſtruere, ſeu illa falſa eſſe unde quæritur, ſeu coniecturam potius quàm formam ueritatis ſuper his unde agitur, debere æſtimare. Horum quippe cibos ſi comederis, prius neceſſe eſt uomas panes Dominicæ menſæ: quoniam niſi mens tua panem fidei reiecerit, liquet te non poſſe ſuſcipere panes erroris. Iſti ſunt pulchri ſermones, panes uidelicet Dominici, quos ſtatim perditurus es, ubi deglutíes cibos huiuſmodi. Quæ enim participatio Chriſti cum Belial? Quæ eſt iſta mulier odioſa, quæ matrimonij lege uiro iungitur, niſi anima actus effœtos habens, quæ nomine fragilis ſexus ritè figuratur? Viro autẽ cui nubit, principale mentis congrua ratione notatur. Vnde Dominus Samaritanæ mulieri loquens infit, Quinque enim uiros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus uir. Nec tamen illi cui illa iungitur, ſed ſapientibus, qui carnalem uitam deteſtantur, odioſa eſſe dignoſcitur. Cumq; iſta uoluptuariam uitam appetẽs rationem ſubijcit, ſuiſq; lenocinijs ſeruituram, compellit, quaſi fœdus matrimonij cum uiro deſideratiſsimo init. Hac itaq; regnante motus terræ ſolet fieri, quoniã acies mentis, quæ uelut ager Dominicus ſementem diuini uerbi ſuſcipere ac coaleſcere parata eſt, ſi huiuſmodi mulieri ſeruanda cõmittitur, protinus deſerto propoſito ſpurciſsimos amplexus illius neſandæ imitatur. Quartũ uerò ſequitur, quod terra ferre non ualet, ancillam uidelicet hæreditario iure ſuccedere dominæ ſuæ. Quæ eſt ergo hæc ancilla, niſi caro humana, quæ lege naturæ præceptis animæ conſueſcit obtemperare? Interdum fit hæres dominæ, cum turpes æſtus delectationum, quas mulier iam dicta fouet, in actus carnis transferũtur. Iam illa domina uiuens in de-

licijs, mortua eſt, & ad ancillā hæreditas trāſit, completa omnia facinora, quæ illa diſponit. Quod ſi huic ancillæ paſtoralem curam tractādam commiſeris, quanta calamitas regno cui præficitur, inde contigerit, quis mortalium quæſo tolerare poterit? Iſtæ ſunt nimirū peſtes mōſtroſæ, quarum principatu terra cordis humani mouetur, & ad opus inſtabile trāsfertur. Iſti ſunt ſanè, qui neſciunt in urbē ire, quiq; cæteris anhelo pectore illuc tēdeotibus iter cōcludūt.

IN IDEM CAPVT.

TRia ſunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit feliciter: leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pauebit occurſum: gallus ſuccinctus lumbos ſuos, & aries: nec eſt rex qui reſiſtat ei.] Ipſe quippe hoc loco leo ponitur, de quo ſcriptum eſt, Vicit leo de tribu Iuda. Qui fortiſſimus beſtiarum dicitur, quia quod in illo infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus: qui ad nullius pauet occurſum. Dicit enim, Venit enim princeps huius mundi, & in me nō habet quicquam. Gallus ſuccinctus lumbos, id eſt, prædicatores ſancti inter huius noctis tenebras, uerum mane nunciantes. Qui ſuccincti lumbos ſunt, quia à membris ſuis luxuriæ fluxa reſtringunt. In lumbis uerò luxuria eſt. Vnde & eis à Domino dicitur, Sint lumbi ueſtri præcincti. Et aries, nec eſt rex qui reſiſtat ei. Quem alium hoc loco arietem accipimus, niſi primum intra eccleſiā ordinem ſacerdotum, de quibus ſcriptum eſt, Afferte Domino filios arietum? Qui per exempla ſua gradientem populum, quaſi ſubſequentem ouium gregem trahunt. Quibus ſpiritualiter rectè ꝑ uiuentibus nullus rex ſufficit omnino reſiſtere: quia quilibet perſecutor obuiat, intentionem eorum præpedire non ualet. Sciunt enim, ad eum quem deſiderant, & anxiè currere, & moriēdo peruenire. Ponitur ergo primus leo, ſecundus gallua, tertius aries. Apparuit enim Chriſtus, deinde ſancti prædicatores apoſtoli, & tunc demum, ſpirituales patres eccleſiarum præpoſiti, uidelicet duces gregum, quia ductores ſequentium populorum. Sed hæc adhuc melius affirmamus, ſi eiuſdem loci etiam reliqua exponēdo ſubijcimus. Nam quia poſt hæc & Antichriſtus apparebit, hoc illic apparebit, hoc illic quartū ſubdidit dicens, Et qui ſtultus apparuit, poſtquam eleuatus eſt in ſublime Si intellexiſſet, ori impoſuiſſet manum. Ipſe quippe in ſublime eleuabitur, cum Deum ſe eſſe mētietur. Sed eleuatus in ſublime ſtultua apparebit, quia in ipſa elatione ſua per aduentum ueri iudicis deficiet. Quod ſi intellexiſſet, ori impoſuiſſet manum: id eſt, Si ſupplicium ſuum cū ſuperbire exorſus eſt, præuidiſſet, bene aliquando conditus, in tanta iactatione ſuperbiæ non fuiſſet eleuatus: de quo nequaquam moueat, quod ſuperius dictum eſt. Quartum quod incedit feliciter. Tria quippe incedere bene dixit, & quartum feliciter. Non enim omne quod feliciter, bene: neq; in hac uita omne quod bene, feliciter. Nam leo, gallus & aries bene incedūt, ſed non feliciter: quia perſecutionū bella patiūtur. Quartū uerò feliciter, & non bene incedit: quia in fallacia ſua Antichriſtus graditur, ſed iuxta breue tēpus uitæ præſentis ipſa illi fallacia proſperatur: ſicut de eo ſub Antiochi ſpecie per Danielem dicitur, Robur datum eſt ei contra iuge ſacrificium propter peccata, & proſternetur ueritas in terra, & faciet, & proſperabitur. Quod Salomō ait, Incedit feliciter: hoc Daniel dicit, Proſperabitur.

IN CAPVT XXXI. PROVERBIORVM.

NOli regibus ô Lamuel, noli regibus dare uinū, quia nullū ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas: ne fortè bibāt, & obliuiſcātur iudiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.] Lamuel, in quo Deus, in noſtra lingua reſonat: mater uerò eius, quæ memoratur eum huiuſmodi uiſionem erudiſſe, ſapiētia eſt diuina. Hortatur itaq; filium ſuum, in quo Deus per ſeptiformē ſpiritum habitabat, ne uinum regibua bibendū porrigat. Qui ſint autem hi reges, quibus potus uini penitus aufertur, pater eiuſdem nobis declarauit inquiens: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Etenim argueretur dediſſe uinum regibus, per quod mentea potantium alienantur, ſi non oſtenderet, quàm grauiter præpediat blandiens ſolicitudo ſeculi huius animos eorum, qui ſeſe terrenis negocijs implicuere. Is itaq; qui reticet monita ſalutis, ſi quando æger, qui poterat ſanari, mortem proinde incurrerit, pro certo ictua necis intuliſſe ſertur. Nullum inquit ſecretum ubi regnat ebrietas. Licet de corporeo uino poſsit intelligi, nullus enim ebrius iuris eſt ſui, & ideo utpote uas fictile cuncta diffundit: tamen eſt aliud uinum, quod nullum comitatur ſecretum. Quid igitur hoc in loco figuratur per ſecretum, niſi ſapiētiæ quodlibet myſticum, quod conſtat amatoribua mundi huius non eſſe peruium? In nullo igitur ſecretum ſapientiæ reperitur, in quo regnū ebrietatis eſſe probatur. Si uis ergo rimari arcana ſapientiæ, inſolens regnum ebrietatis fac tibi lōgius abeſſe. Quanta uerò calamitas ex hac potione prodeat, obliuio iudiciaria, & mutatio cauſæ ſuper filios pauperia exerta proclamat: tanto ſiquidem uiget memoria præfatorum regum in diſcretione iudiciorum, quanto conſtat eam eſſe longius remotam ab æſtu mundanarū ſolicitudinū. Eo igitur ſobrij ſunt, quocirca labentis ſeculi blandimēta langueſcunt. Quis eſt iſte pauper filiorum, cuius cauſam ij qui calice Babylonio debriati ſunt peruertūt, niſi ille qui cū diues eſſet, pro nobis pauper factus eſt? Cauſa nanq; in iudicio peruertitur, cum per iudicē iniquitatis innocens punitur, & reus ultione dignus impunitate donatur. Quod autē particulam dubitatiuā ponit, dicens, Ne fortè bibāt: ut opinor facultatē liberi arbitrij pronam eſſe ad utrūlibet, innoteſcere uoluit, & maximè uergibilem in deteriorem partē, ſi uinculo amoris, ſiue timoris retenta nō fuerit, latenter innuit. Siue per Lamuelem, qui in quo Deus, ut iam diximus, interpretatur, ratio humana, quæ ad imaginem Dei facta eſt, competenter deſignatur. Mater uerò eius, gratia Dei ſcilicet, intermina

tur

Google

tur ſibi, ne potum pernicioſum regibus, hoc eſt ſenſib. interioris hominis propinet: qui quãdiu rationi parent, tamdiu uero regis uocabulo rite cenſentur, quia actus hominis exterioris per eos regali cenſura comitante diſponuntur. Illi nimirum ſi quando hauſtum fugitiuæ felicitatis introrſus traxerint, repentè diſciplinaris memoriæ expertes, quid uitandũ, quid'ue ſit faciẽdum, ſuborta caligine fœdæ dilectionis, haud diſterminant. Dein cauſam filiorum pauperis mutant, cum operum ſpiritus, qui in conſideratione ſua debet eſſe pauper, futuram recõpenſationẽ in carnalem affectũ tranſmutant. Cauſa quippe noſtri laboris, amor eſt ſeruẽs immarceſsibilis quietis. Huiuſcemodi Salomon uinũ abhorrens, carnem ſuam ſpiritui ſeruire compellit, ut libero greſſu moueret animum ad prę ceptoria uerba ſapientiæ haurienda, ut adderetur capiti ſuo gratia, & torques collo ſuo.

IN CAP. XXVI. PROVERB.

Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit inſipienti honorem.] Is qui ſecularibus literis eruditus eſt, nouerit ſecundum errorem gentilium, Mercurium eſſe deum eorum, qui mercibus mutandis inſtare conſueſcunt: & quia inſtitores plurimum opibus congregandis unde fomes auaritiæ pullulat, omnes fermè inuigilãt, conuenienter per uocabulum primatis, nomen eius qui ſibi famulatur, deſignari uidetur. Itaq; per nomen Mercurij, quiuis auarus exprimitur. Quid ſit igitur mittere lapidem in aceruũ illius, conſiderandum eſt. Fuit cõſuetudo apud antiquos, ut ſi quempiam in ſua affinitate auarum reperiſſent, repentè ad regiam uiam currerent, & unuſquiſq; eorum lapidem geſtans, aceruum inde ob dedecus auari congregaret. Poſtmodum omnis iter agẽs, cum à longe aceruum lapideum cerneret, patrio more lapidẽ ſumens, in aceruum proruebat. Sicut ergo inſipientes reputãtur iſti, qui magis dabant operam in collectione lapidum, quàm in auari morbo ſanando: ſic proculdubio expertes intellectus perhibẽtur, qui numerum imprudentium, qui rectè lapides uocitantur, dando ſibi honorẽ augmentare conantur. Forſitan ſi conuentus populi ſuper eos qui cathedra paſtorali fatuos, imò lapideos homines ſublimant: una quoq; ſuper illos, qui iniuſtè promouentur, aceruum teſtimoniorum diuinorũ congererent, ab importunitate tantæ peſtilentiæ aliquantiſper torpeſcerent. Quid enim? Putas'ne quem ſapientia non promouit, poſſe alijs prodeſſe, cum normã diſciplinæ penitus neſcierit, nec patriam, ad cuius gaudia plebs ſibi ſubiecta inuitatur, nouerit? Minime inquis.

IN CAPVT XVIII. SAPIENTIAE.

Cum quietum ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus Domine, exiliẽs de cœlo à regalib. ſedib. durus debellator in mediã exterminij terrã proſilijt: gladius acutus, inſimulatũ imperiũ tuũ portans, & ſtans repleuit omnia morte, & uſq; ad cœlũ attingebat, ſtans in terra.] Alia tranſlatio habet, Medium ſilentiũ, ſignificans idem quod & quietum: etenim nocte media quietius ſilentium fieri ſolet. Primũ ſilentiũ eſt circa notionẽ Dei, ubi deeſt auditor, licet adſit, qui de Deo loqui nouerit. unde Dauid ait, Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bonis, & dolor meus renouatus eſt. Silet uir Dei cũ maximo dolore: ſilẽt aliter improbi, cõtempta ſui creatoris maieſtate. Cor nimirum unius angore proteritur, mens aũt alterius inepta lætitia reſoluitur. Aliud ſilentiũ de Deo ſequitur, cũ adeſt auditor, ſed deeſt prędicator. unde per Ieremiã dicitur, Paruuli petierũt panem, & nõ erat qui frangeret eis. Hæc quotidie uidemus contingere, quoniã nequitia humanæ uitæ adeò præualuit, quòd & in prælatis, & in ſubditis huiuſmodi miſeriã regnare nullus ambigit. Mediũ itẽ ſilentiũ in corde humano profundiſsime fit, cũ deſunt qui auditũ uel aurium prædicatoribus applicare uelint nec adſunt doctores qui pandant uerbũ Dei hinc etenim pre Dauidẽ dicitur, Omnes declinauerũt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, nõ eſt uſq; ad unum. Nam cũ unigenitus Dei filius noſtram humanitatẽ aſſumpſit, error iſte mentes mortalium non occuparat. Hoc utiq; ſilentium nõ omnes, ſed omnia tenebant: quoniã creatura præter hominẽ, etiam uniuerſa ſuũ opificem ſua ſpecie laudat. Cæterũ nullus fermè tunc tẽporis circa pulchritudinẽ mundanæ molis, laudem creatoris conſiderare nouerat. Ac per hoc nõ ſolum homo, uerũ cæterę creaturę medium ſilentium colebant. Homo cõtemnens uti ratione, inferior aũt factura, quia nemo ſciebat eius ordinẽ decentiſsimũ plaſmatori cunctorũ referre, itaq; nox in ſuo curſu medium iter habebat. Quid per noctis uocabulũ aliud, q̃ ignorantia Dei: quid uerò per curſum, niſi perſeuerantia eiuſdẽ cæcitatis figuratur? Nox ſiquidẽ medium iter ſolito curſu peragit, cum nuſquã recedens à prauitatis propoſito deflectit. Mediũ itẽ iter fuerat, q̃m in cõmune omniũ error pręfatus currebat. Tunc omnipotẽs de cœlo à regalibus ſedibus proſilijt, utpote durus debellator. Per regales quidẽ ſedes angelicæ uirtutes, in quibus Dñs ſedet, exprimũtur. Quod aũt dicit cũ proſiluiſſe, inopinatũ aduentũ eius deſignauit. Ipſe reuera durus debellator apparuit, quia fortẽ armatũ, qui ſuũ atriũ cuſtodiebat in pace, cõprehendit, ligauit, ſpolia ſibi diripuit, antiqui iuris impotẽ reddidit, infernũ ſpoliauit, uictor unde uenerat, redijt. In mediã terrã exterminij ſaliẽs uenit. Quid erat aliud genus humanũ, niſi terra extra metam iuſticiæ tranſlata? Ad hanc reuocandã intra limitem pietatis ſermo patris deſcẽdit. ut ipſemet illã excoleret, ſereret fruges, parturiẽtem cuſtodiret: uel terram exterminij Iudaicum populum, quem aper de ſylua exterminauit, congruenter appellauit In medio eorum factus eſt homo ex ſemine Dauid ſecundũ carnem, proſiliens apparuit. Siue mediam terram exterminij adijt, cum cor humanum, quod

pluribus de cauſis medium nuncupatur, dignũ eſſe diuina exterminatione comprobauit. Sic enim improbi nonnunquam ad uiam iuſtitiæ reuertuntur, cum eis prius exterminium emittere damnationis manifeſta ratione demõſtratur: quoniam uinculo dilectionis ſupernæ retineri nequeunt, uel timore gehennali perterriti, ad cultum ſui creatoris reuocandi ſunt. Statim cum terram Dominus adit, ſubſequitur exterminium uitiorum. non poſſunt tenebræ pati lucem: uidet homo ubi iacuit, cernit funes peccatorum, unde tractus extorris factus eſt. Saliat & ipſe in terram noſtram extra terminum potenti uirtute, pellat hoſtilem cuneum, qui conatur antiquo more poſsidere denuò noſtri pectoris domiciliũ. Iſte ſermo gladius eſt acutus, pertingens uſq; ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, diſcretor cogitationum. Quid plura? Nulla creatura impenetrabilis eſt ante aciem illius. Iſte eſt quidem, cuius ictu filius à patre, mater à filia: & quod eſt difficilius, à uoluntatibus ſuis homo ſeparatur. Portat nanq; Dei filius inſimulatum patris imperium, quoniam quæcunq; habet ipſe, habet & filius eius. Quid eſt inſimulatum imperium portare, niſi iuſsionem ſine ſimulatione æquali iure hominibus prædicare? Ipſe eſt enim nuncius paternæ uoluntatis, ipſe fert imperium illius: ipſe percutit, uulnerat & medetur: prouehit, coronat, glorificat. Quippe pater non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium, ſicut honorificant patrem. Qui enim derogat alteri, ſimiliter derogat & alteri. Ipſa nanq; ueritas dicit, Philippe, qui uidet me, uidet & patrem. Hic uerò patris imperium purtauit, cum ei uſq; ad mortem obediens extitit: Pater, inquit, ſi poſsibile eſt, tranſeat à me calix iſte: ueruntamen nõ ſicut ego uolo, ſed ſicut tu uis. Portemus & nos imperium illius, mortificantes noſmetipſos cũ uitiis & concupiſcentiis: ſubiiciamus pręceptis illius toroſam ceruicem, ſuſcipiamus iugũ eius ſuaue, per quod omnia grauia nobis leuiſsima eſſe probantur. Iſtud eſt ſignum, quia amici illius uocamur, cum eius mandatis paremus. Ipſe enim dicit, Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio uobis: & ſtans inquit, Repleuit omnia morte. Cum filius Dei carnẽ noſtrã induit, quaſi ſurgens à lecto legis, in qua diu lacuerat, inter homines apparuit. Omnia deniq; repleuit morte, dicens unà omnibus, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnũ Dei. Repleuit omnia morte, cum non ſolùm actu, uerùm cogitatione, regnum cœlorum amitti poſſe, ſtans extra contagionem totius maculæ, utpote uirgo natus de uirgine, mundus de munda aſſeruit. Ait enim, Qui uiderit mulierem ad concupiſcendũ eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Quis igitur eſt liber mortis imperio? Iſtud nempe priuſquam ſtetiſſet, nullus fermè nouerat, teſte Apoſtolo, qui ait, Sed peccatũ non cognoui, niſi per legem. Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, Non cõcupiſces. Sic Dominus ſtetit, cum principe mortis triumphato, à mortuis reſurrexit. Quamdiu enim paſsiones carnis humanæ ſuſtinuit, tamdiu quaſi nobiſcum iacuit, ſicut particeps noſtrę corruptionis: uerum ubi reſurrexerat, dictum eſt de eo, Stetit Ieſus in litore, non tamen cognouerunt diſcipuli, quia Ieſus eſt. Poſtmodum miſsis diſcipulis ad prædicandum Euangelium omni creaturæ, repleta ſunt omnia morte, dum & anima originali trãſgreſsione aſtricta eſſe demonſtratur, & carnis illecebris exterior homo ſubmerſus eſſe conuincitur: quippe omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. & uſq; ad cœlũ, inquit, attingebat, ſtans in terra. Sicut homo inter nos erat, tanq; Deus cœlum regebat: cumq; quod hominis eſt, agebat, in terra quidem ſtabat: cùm uerò quæ ſolius diuinæ poteſtatis eſſe perhibentur, operatus eſt, ad uerticẽ uſq; cœli pertingebat. Itaq; cuncta gubernans, & in terra ſtetit, & cœlum nõ deſeruit. Stabat item in terra, cum corda terrena ad ſuam diſciplinam perſequendam conuertebat. Stabat in cœlo, cum eoſdem qui terrenis deſideriis impliciti tenebãtur, ad conſortiũ ſupernorum ciuium poſſe conſcendere aſſerebat. Cœlis ſurſum adhærebat, cum eos quorum conuerſatio in cœlis erat, ne laberentur, regebat. Iſte eſt ſermo plenus ueritatis, qui ſolum cõtinet formam Dominicæ incarnationis. Poteſt hoc ipſum iuxta moralitatem interpretari. Primum, inquam, ſilentium eſt uelle peccare, ſed conceptæ malitiæ facultatem, ad uotum hominis nequam nullatenus occurrere. Quæ res quidem ex ſuperni fontis redundanti clementia uidetur manare, dum effectus iniquitatis prauæ menti ſubtrahitur: ne uel, ſi non eam ſuper affectu ſceleroſo aliquotiẽs pœnituerit, durius puniatur. Eſt & aliud ſilentium, quod animus praui hominis ſeruat, dum legis utriuſq; ſancita proponens, ex deliberatione ſe peccaturum decernit, ſed ſolius timore pœnæ coercetur. Medium autem eſt ſilentium, quod eſt grauius atq; nefandius cæteris, hominem uelle peccare, & ea quæ malè uult, implere poſſe, nec timore diuini reſpectus, nec reuerentia mortalium, id quod nefariè proponitur, agendum intermittere.

IN CAPVT XXXVIII. ECCLESIASTICI.

DVm quidam ſapiens laudibus pro qualitate operum architectos efferret, linituram figuli ſuppoſuit, dicens:

Sic figulus ſedens ad opus ſuũ, cõuertens pedibus ſuis rotam. Qui in ſolicitudine poſitus eſt ſemper propter opus ſuũ, & innumera eſt omnis operatio eius. In brachio ſuo formauit lutum, & ante pedes ſuos curuabit uirtutem ſuam. Cor ſuum dabit, ut conſummet linitionem, & uigilia mundabit fornacem.] Poſt hæc artifices, quorum prærogatiuam deſcripſerat, comprehendens, inquit:

Sine his omnibus non ædificatur ciuitas, & nõ inhabitabunt, nec inambulabũt, & in eccleſiã nõ tranſilient.] Aeſtimas'ne dubitandum, non poſſe ciuitatem conſtrui ſine opere

Digitized by Google

opere figuli? Quis uel demens, inquis, hoc arbitrabitur? Quo fit, ut gratia huius artificis uti cæterorum, unde in eodem loco tractat, myſtico ſenſu intelligenda ſit. Figulus igitur ad opus ſuum ſedet, cum quilibet doctor eccleſiæ mentes terrenis negocijs incumbentes conformare molitur, ut fiant uaſa Dei non in contumeliam, ſed in honorem aſsignanda. Rotam pedibus ſuis cõuertit, cum manifeſtis operibus corda ſubditorum ſuæ uoluntati connectit. Quid enim humani cordis uolubilitas, niſi rota circumacta? Hanc nimirum nullo modo aptius citius'ue, quàm per exemplum religioſæ uitæ ad ſui nutum poteſt uoluere, ut mens terrena paulatim effigiata, & facibus ſuperni amoris ad purum excocta, in uas electionis progrediatur. Illius quippe operatio penes multitudinem hominum ignota eſt, quia nulli poteſt eſſe ſcibile, quantum fructus cordibus audientium infuderit. In brachio lutum format, cum cor terrenum per exemplum laborũ ſuorũ ad id, quod idem ipſe eſt, inuitat. Ad hæc uirtus eius ante pedes ſuos curuatur, cum doctrina uerbi operibus eius reſpondere perhibetur. Item ante pedes uirtus curuatur, cum ſecundum robur animi opus diſtribuitur: ſiue quia ſtatus animæ ſola humilitate nititur, tantum enim quiuis fortis eſt, ut in ea fundetur: uel ante pedes uirtutẽ opifex præmittit, cum operibus intentio non reflectit, ſiue dum præfert opera uirtuti, quaſi ante pedes uirtutem ſubmittit. Poſt hæc dat operam, ut linitionem perficiat. Quid enim aliud eſt linitio, quàm uaſis cõſummatio? etenim cũ homo fit cœleſtis abiecta contagione primi parentis, tunc reſplendet forma in eo peractæ linitionis. Poſtremo eſt admodum ſibi uigilia neceſſaria, ut fornacem, in qua uas coquitur, mundare præualeat. Poſt peractum officiũ prędicationis, reſtat labor uigiliarum prædicatori, ut ſi quicquam ſordium ſibi inhęſerit, ſolerti manu detergat. Quid igitur eſt fornax, quæ ſufflatorio ſuperno ſuccenditur, niſi mens paſtoris quę ſuper perditione membrorum ſuorum inuritur? Hęc itaq; mũdanda eſt, quoniã raró inuenies qoempiam prædicationis officio fungentem, quem uel fauoralis aura nõ pulſauerit, uel inclementia iudicij non redarguerit, ſeu remiſsior cenſura non uerberarit: quo fit, uti neceſſarie uigilandum eſt in prædicationis adminiſtratione. Similiter expleto negocio adhibẽda eſt opera ueſtigationis, ne quid lateat admixtum, per quod offuſcetur merces ſtrenuę operatiõis.

IN PSALMVM XC.

QVia diabolus membra Chriſti in nocte, item in die tentare nõ deſinit, teſtatur Pſalmiſta, cum dicit:

Scuto circundabit te ueritas eius, non timebis à timore nocturno, à ſagitta uolante in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano.] Iuxta diuerſitatem horarũ exprimitur qualitas tentationũ. Quid eſt ſcutum ueritatis aliud, quàm amor iuſtitiæ? Omnis namq; amator iuſtitiæ, aſſertor eſſe ueritatis probatur. Porrò iuſtitiam amplectendo, ueritatẽ conatur tueri. A quinq; percito nimirum aſſultu animæ infrà ſcripto, mens fidelis eruitur, ſi ſcuto ueritatis præmunitur. In primis à timore nocturno liber euadit. Timor quippe nocturnus præſens eſt uita, cuius caligine tendentes ad patriam, circundamur: interim iter agentes ſine intermiſsione bellum clandeſtinũ atq; forenſe, quod hoſtis antiquus adminiſtrat, toleramus. Veruntamẽ qua'nam parte ictus diriguntur contra nos, uelut cæca caligine noctis circumſepti, nequaquã diſcernere ſępiuſculé ad purum poſſumus. Qui ſi quãdo ſagitta arcu doloſitatis emiſſa, teipſum appetierit: quia ſummi regis præceptis te militaturum mancipaſti, extunc ſcutum eius arripuiſti: exple promiſſum, caueto mentiri, ne ſis quæſo retrograda. Sic certe caſſo uulnere perſpicies ſagittam malignitatis à teipſo declinantem. Quid igitur per ſagittã, niſi iniquitas incurſans improuiſe? quid uerò diei nomine, niſi diſcretio figuratur? Volat igitur ſagitta per diem, cum remoto diſcretionis nubilo, percipit qui tentatur, id eſſe proculdubio peccatum quod uirtutes animi molitur expugnare. Hoſtis nonnunquam cum homine negocium tractare uidetur, cum eouſque ſibi delectationẽ patrãdi ſceleris ingerat, quòd etiam reſpuendi, uel agendi, quod ille perſuadet, pendulus permaneat. Hic ſané nomen negocij ſonare uidetur. Negocium enim, quaſi negans ocium dicitur. Omnis itaq; qui diabolicã impugnationem perpetitur, ad utrumlibet uacillans efficaciam negocij ſortitur. Nulla namq; ſibi requies conceditur, donec optio perſeuerãtiæ, ſeu ruinæ terminetur: cumq; circa hæc ineſficax plerunq; reperiatur, utpote uictus totas uires ſuas aduerſus agonothetã huiuſmodi exerit: ſed eum quem nutantem, quaſi negociũ tractantem inſpicit, impetu ſtatim ualidiſsimo percutit, & ad delectationis barathrum, quibus poteſt uiribus pertrahit. Quæ res quidem per uocabulum Incurſus exprimitur. Quid plura? Sequitur uehemens furor dæmonij meridiani, qđ ſibi conſenſum fœdæ delectationis allicit: quoniam ſicut ſol cum centrum plagæ meridianæ aſcenderit, quò altius ſurgat, non habet: ita uerò malignus ſpiritus, poſtquã animam ſibi conſentiendo illexerit, locum ſuperiorem quo poſſit irrepere, haudquaquam inuenit.

IN CAP. VIII. SAPIENTIAE.

S*Apientia attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.*] Qui ſunt iſti fines, & quod medium utrorumq;, quos iſta comprehendit? Nouimus quippe ſcriptura narrante, quòd fabrica mundi ſenario numero in ſpecies proprias diſtributa, ſapientia ſumma ab omni opere quod patrarat, ſeptima die requieuit. Hic eſt primus finis, conſummatio ſcilicet rerum caducarum, quem ſequitur alter, cum fiet nouum cœlum, & terra noua. Itaq; ab illo, in quo cuncta quæ ſub rota ſolis uoluuntur, conſummata eſſe memorantur, uſq; ad illum finẽ, in quo trãſitura ſunt. Sapientia quidem de, qua agitur, attingit fortiter, cum unaquæq; res uti condita eſt, pręfixam

metam

Digitized by Google

metam naturæ, per quam ſubſiſtit, non tranſgreditur, & compos ſui iuris, non eſt appetens alieni, ſeruans pulchritudinem ordinis pulcherrimi Hic eadem ſuauiter diſponit, quia ſingulis formis rerum legem ſuauiſsimæ tranquillitatis contulit: quippe ſuauis & ipſe, nihil aſperũ, nihil inſuaue condere potuit: ipſa eſt alta profunditas, quã nemo intueri uel penetrare potis eſt.

In humana anima triplex uis naturæ uigere dinoſcitur. Eſt enim rationalis, concupiſcibilis, iraſcibilis. In diſcernendo quid ſit bonum malum ue, adminiculo rationis utitur. Quia uerò appetit naturę iure dictaote, id quo nihil eſt melius, concupiſcentiam ex rationis fonte manantem, nulli dubium eſt ipſam poſsidere. Inde eſt illud, Quaſi modò geniti infantes rationabile lac concupiſcite. Primò uerò, quia contra reatum indignatur, motum iræ ſalutiferæ naturaliter habere perhibetur. Vnde Dauid peccantibus dicit, Iraſcimini, & nolite peccare. Ac ſi diceret, Quia contemoentes rationem, coocupiſcentiã ſalubrem, iram exceſſus illicitos punientẽ ſpreuiſtis: iraſcimini uobiſmet ipſis, expellentes ab antro cordis iraſcendo, quod ingeſsiſtis malè delectando. Deinceps cauete ne eandem ruinam incurratis, attendentes illud quod Dominus in Euangelio cuidã ioquit, Vade, & amplius noli peccare. Poſtremò quæ ſunt duo, quę tribus prętatis reſiſtunt, diligenter ueſtigemus. Conſtat proculdubio, quia concupiſcentia carnis, concupiſcentiæ ſpirituali renititur: ira uerò carnalis iuſtitiæ repugnans, alteri iræ quæ comes eſt iuſtuiæ indiuidua, è conuerſo reluctatur. Qui bene domum unam iohabitare dicuntur, quoniam huiuſmodi altercatio inteſtina intra domicilium interioris hominis agitur: & quod Lucas euangeliſta quinario numero diuiſit, hic utiq; Paulus apoſtolus binario comprehendit, ubi dicit, Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem.

IN VIII. CAP. PROVERB.

N*Ecdum erant abyſsi, & ego concepta eram: nondum fontes aquarum eruperant, necdum montes graui mole conſtiterant.*] Nomine abyſsi abdita myſteria prophetico ore prolata: corda uerò ſanctorũ, unde multifidi riuuli deriuantur, ad adaquaodum gregẽ ſibi commiſſum, per fontes competenter exprimũtur. Iſti uerò montes, quid ſunt niſi caterua martyrum, quos amor ſancti ſpiritus à Deo præponderat quod nec minę, nec ſeculi blandimẽta, neq; tormentorum acerbitas exquiſita, nec etiam incenſæ laminæ ferri intima uiſcerum rimantis exuperant. inde Dauid, In populo graui laudabo te.

DE SALOMONE IVDICIVM.

SAlomon, uir tantæ ſapientiæ, nunquid'nam credibile eſt, illum in ſimulachrorũ cultu aliquid utilitatis crediſſe: non. Sed mulierum amori ad hoc malum trahenti reſiſtere non ualuit, faciens quod ſciebat nõ eſſe faciendum, ne ſuas, quibus deperibat, delicias contriſtaret.

Quamuis peccaſſet Salomon, tamẽ egit pœnitentiam, ſcribẽs Prouerbia, io quibus ait, Nouiſsimè ego egi pœnitentiam, & reſpexi ubi eligerem diciplinam.

Salomon ille mirabilis, qui meruit aſsiſtrici ſapiẽtiæ Dei copulari, in alienigenarũ mulierũ incurrit amplexus: & in uinculo libidinis illaqueatus, ſacrilegij errore ſe polluit, cum Chamos idolo Moabitarum ſimulachrum fabricauit. Sed quia poſtea per prophetã culpam agnouit, nunquid medicinæ cœleſtis extorris fuit? An forſitan nũquam eum in Canone lego pœnituiſſe, neq; ueniam conſecutum fuiſſe? Audi pœnitentiam eius, quæ non ſcribitur publicis legibus. Fortaſſe ideo acceptabile aliquid dicam, quia non ad faciem populi, ſed in ſecreto cooſcieotiæ Deo teſte pœnituit. Veoiam autẽ ex hoc conſecutus eſt, quia cum ſolutus eſſet à corpore, ſepultum eum inter corpora regũ, qui Deo placuerunt, ſcriptura commemorat: quod tamen alibi peccatoribus regibus abnegatum fuiſſe cognoſcimus, qui uſq; ad mortem in propoſita peruerſitate manſerunt: & ideo quia inter iuſtos reges ſepeliri meruit, alienus à uenia non fuit, ueniam autem ipſam ſine pœnitentia non potuit promereri.

Aiunt libri Hebræorum, Salomonem quinquies tractum fuiſſe per plateas Hieruſalẽ, cauſa pœnitentiæ. Item aiunt eum ueniſſe in templum, quod ipſe ædificauerat, cum quinq; uirgis, de quibus quatuor dedit quatuor legis peritis, ut uerberaretur ab illis: qui communi dixerunt conſilio, quòd in Chriſtum Domini manum non mitterent: unde fruſtratus ab illis, à ſe depoſitus eſt à regno.

Quoniã, inquit, elephantos uides tibi ſubditos, & leones eſſe ſubiectos, cognoſce teipſum ò homo. Quod non ut ferunt Apollinis Pythij, ſed Salomonis ſancti eſt, qui ait: Niſi ſcias te formoſa in mulieribus.

Nec mirabimur in parte contraria peſsimos reges in typo præuaricatorum præcedere principum, cum optimos reges, Dauidem, & Salomoem, & Ioſiam, & patriarchas ac prophetas, in figura Domini ſaluatoris præceſsiſſe doceamus.

SEPTIMI TOMI FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google